અમદાવાદ–'સસ્તું સાહિત્ય મુદ્રણાલય' માં
ભિક્ષુ અખંડાનંદના પ્રબંધથી મુદ્રિત

निवेदन

ચાલુ સાલથી વિવિધ ગ્રંથમાળાના પેટામાં જે બીજો વિભાગ શરૂ થયો છે, તેનું આ સર્વથી પહેલું પુસ્તક છે. વિવિધ ગ્રંથમાળાના સળંગ અંકતરીકે આ પુસ્તકનો ગ્રંથાંક ૧૭૪થી ૧૭૬ અને બીજા વિભાગનો ગ્રંથાંક ૧ થી ૩ છે.

આ પુસ્તકમાં આજથી બસો વર્ષ પૂર્વે જન્મ લઈ ચરોતરના સંદેસર ગામને પાવન કરી ગયેલા અને સવાસો વર્ષ પૂર્વે વિદેહમુક્ત થયેલા પરમ સંત પ્રીતમદાસજીની વાણીનો સંગ્રહ છે.

ચાલુ સાલે આ વિભાગનાં બધાં પુસ્તકો બનતાં સુધી આવાં સંતવાણીને લગતાંજ અપાશે.

સંવત ૧૯૬૩માં કરમસદવાસી પટેલ નારણભાઈ શંકરભાઈ તરફથી એમની કેટલીક વાણીના સંગ્રહરૂપ 'પ્રીતમ કાવ્ય' નામે એક નાનું પુસ્તક બહાર પડયું હતું. એ પછી અમદાવાદમાં બુકસેલર ઝવેરભાઈ ઉમેદભાઇ તરફથી પ્રીતમદાસની વાણીની એક ચોપડી નીકળી હતી; તેમજ જૂદા જૂદા કાવ્યસંગ્રહોમાં પણ પ્રીતમદાસની કેટલીક વાણી છુટક છુટક છપાઇ ચુકી છે.

પ્રીતમદાસની વાણીનું લાલિત્ય અને તેની ઉપકારકતાથી આકર્ષાઈને તથા તેમની અપ્રસિદ્ધ ઉત્તમ વાણી બહાર લાવવાના હેતુથી તેનો આ એકત્ર સંગ્રહ યથામતિ સંશોધનપૂર્વક પ્રસિદ્ધ થાય છે.

પ્રીતમદાસની અપ્રસિદ્ધ વાણી ભેગી કરવાનું તેમજ તેમના જીવનને લગતી વિગતો તેમનાં મંદિરો વગેરેમાંથી મેળવી તેને માટે બનતી ચોકસી કરવાનું અને આ પછીનાં પૃષ્ઠોમાં અપાયેલો 'મહાત્મા પ્રીતમદાસ' વિષેનો લેખ પ્રાથમિક સ્વરૂપમાં તૈયાર કરવાનું કાર્ય આ સંસ્થાના એક કાર્યકર્તા પટેલ છોટાભાઇ ઉમેદભાઈએ બનતી મહેનત અને કાળજીથી બજાવ્યું છે.

પ્રીતમદાસજી બહારગામ જતા ત્યારે પણ પોતાની સાથે બનતાં સુધી થોડાક લહીઆઓને તેડી જતા અને જ્યારે જ્યારે પોતાના અંતરમા કાવ્યનો ઉભરો આવતો, ત્યારે ત્યારે તેઓ તેમની પાસે લખાવતા. આવીરીતે ભેગી થયેલી તેમની વાણી તેમના દેહાવસાન પછી તેમના મુખ્ય શિષ્ય નારણદાસજી મહારાજે પોતાના હાથથી એક

ગ્રંથમાં ઉતારીને તૈયાર કરી હતી. પ્રીતમદાસજીના સંદેસરવાળા મુખ્ય મંદિરમાં એ ગ્રંથની હજીસુધી પૂજા થાય છે. એ મંદિરના હાલના કોઠારી શ્રી વિષ્ણુદાસજીએ આ સંસ્થાના માણસને મંદિરમા બેસીને એ ગ્રંથમાંથી વાણી ઉતારવાની છુટ તથા સગવડ આપી હતી; તેમજ પ્રીતમદાસનાં બીજાં ગામોમાં આવેલાં મંદિરોમાં તપાસ કરવામાં પણ મદદ કરી હતી. વળી સંદેસરની આસપાસમાં આવેલા ગામ 'સિંહોલ' ના મંદિરના વયોવૃદ્ધ મહંત શ્રી પ્રભુદાસજી જેઓ પ્રીતમદાસજીનાં મંદિરોના સંતસમુદાયમાં વિશેષ માનપાત્ર છે, તેમણે ગુરુપરંપરાદ્વારા પોતાની જાણમાં આવેલી પ્રીતમદાસસંબંધી જાણવા જેવી બાબતો લખાવવા કૃપા કરી છે; જેથી એ ઉભય સંતજનોના ઉપકૃત છીએ. ઉપરાંત સંદેસરના જે અન્ય સજ્જનોએ આ કાર્યમાં એક યા બીજારૂપે મદદ કરી છે, તેઓ પણ ધન્યવાદને પાત્ર છે.

પ્રીતમદાસે કૃષ્ણલીલાને લગતાં પણ સેંકડો પદ્ય રચેલાં છે. તેમના શિષ્ય નારણદાસે ઉતારેલી પ્રતમાં તેવાં સઘળાં પદ્ય લીધેલાં જણાતાં નથી. આ પ્રકારનાં અનેક પદ્યો લગભગ એક જેવાજ ભાવનાં જણાયાથી આ પુસ્તકમાં પણ તેમાંનાં મુખ્ય મુખ્યજ લીધાં છે.

પ્રીતમદાસે ગુજરાતીમાં સારાંશરૂપે ઉતારેલી ભગવદ્ગીતા પણ આમાં અપાઇ છે. તેનો જૂદો ઉપયોગ કરવા ઇચ્છે, તેમને માટે તેની જૂદી પ્રતો પણ (ત્રણ આના મૂલ્યથી) કહાડેલી છે.

પ્રીતમદાસના શ્રીમદ્ભાગવતના એકાદશસ્કંધની નકલ પણ સદેસરના મંદિરમાંથી ઉતરાવી મંગાવી હતી; પરંતુ તેમાં લહિયાની ભૂલો વગેરેને લીધે સમજાય નહિ એવું ઘણું દેખાવાથી એકાદ ફરમો છપાયા પછી તેને રહેવાજ દેવી પડી છે.

આ સંગ્રહમાં નારણદાસ મહારાજના ગ્રંથમાંથી લીધેલાં કાવ્યો આ પ્રમાણે છેઃ—સોરઠ માસ, ચેતવણી નં૦ ૮–૯–૧૦, વિનયસ્તુતિ, વિનયદીનતા, કૃષ્ણ અષ્ટક, ભગવાનનાં નામોચ્ચારણ, ચોપાઇનાં ચાર અંગ, ગુરુમહિમા બીજો, બ્રહ્મલીલા, રવેણીનાં પદ નં૦ ૨૫૧ થી ૨૫૩ અને ભગવદ્ગીતા.

અંક ૨૬૩ થી ૨૮૫ તથા ૨૮૮ થી ૨૯૧ સુધીનાં પદ કરમસદના મંદિરમાંની હસ્તલિખિત પ્રતને આધારે લીધાં છે. રવીદાસવાળું પદ ખંભાતના મંદિરમાંથી મળ્યું હતું; પરંતુ એક

બીજી હસ્તલિખિત પ્રતમાંથી તે વધારે શુદ્ધ અને સ્વાભાવિક રૂપમાં લખાયલું મળી આવ્યું હતું. છપ્પાનાં અંગ તથા સંતમાહાત્મ્યનું અંગ દુધરેજથી સંત મણિરામે ઉતરાવી મોકલેલામાંથી લીધાં છે. "ભાઈ અમે બાવા રે ભાઈ બાવા" એ લીટીથી શરૂ થતું પદ નાનપણમાં એક કાઠિયાવાડી સંતના મુખથી અનેકવાર આ સેવકને શ્રવણે પડી કંઠે થઇ ગયેલું, તે ઉપરથી આપેલું છે. "ભક્તિ એવી રે ભાઈ એવી" થી શરૂ થતું પદ બુકસેલર ઝવેરભાઇવાળી આવૃત્તિમાં હતું; પરંતુ નાનપણમાં તે પણ એક ભકતહૃદય વૃદ્ધ ડોશીમાને મોઢેથી અનેક વાર સંભળાઇ મોટેભાગે કંઠે થઇ ગએલું, તેમાં કડીઓ વધુ હતી અને ચારને બદલે છ છ ચરણવાળી તથા સ્પષ્ટ અર્થવાળી હતી. વળી ફોનોગ્રાફની થાળીમાં જે થોડીક કડીઓ ઉતારેલી મળે છે, તે પણ છ છ ચરણવાળીજ હતી; એટલે એ પદ એ ત્રણે સાધન ઉપરથી આપેલું છે.

ઉપલા સિવાયના તમામ પદ, ધોળ વગેરે પ્રીતમકાવ્ય, પ્રીતમદાસની વાણી, કાવ્યદોહન, ભજનસારસિંધુ વગેરે પુસ્તકોમાંથી જરૂરી સંશોધનપૂર્વક લીધાં છે, જેને માટે તે પ્રત્યેકના પ્રકાશક સજ્જનોના ઉપકૃત છીએ.

પૃષ્ઠ ૪૬–૪૭માં છપાયલી ચેતવણીઓ અને પૃષ્ઠ ૧૫૪–૫૫ માં છપાયલુ શ્રીકૃષ્ણ અષ્ટક એ બંને એકજ હોઈ મથાળાંના હેરફેરને લીધે બેવાર છપાયાં છે.

આગળના અનેક સંતકવિઓની પેઠે પ્રીતમદાસની વાણીમાં પણ ગામઠી તેમજ સંસ્કૃતના અપભ્રંશ શબ્દો આવે, અને તે વાણી લખી લેનારા લહીઆ ગામડાંના રહેવાસી તથા જૂદા જૂદા હોવાથી જોડણી અશુદ્ધ અને અનિયમિત હોય એ પણ સ્વાભાવિકજ છે. આવી અશુદ્ધિઓથી ઘણું કરીને શબ્દાર્થમાં ફેર પડી જતો નથી અને કેટલેક સ્થળે તો એથી પ્રાસ, ભાવ અને રસની જમાવટને મદદ પણ મળી જાય છે. પરંતુ 'ઉત્તમ'ને ઠેકાણે 'ઉત્મ' અને એવી બીજી જે દેખીતી ભૂલો લહિયાઓના હાથથી તેમજ લહિયાઓનાં લખાણ ઉપરથી સંદેસરના મંદિરવાળી પ્રત ઉતારવામાં થઈ હોય* અને જે ભૂલો વગેરેને લીધે અર્થ, ભાવ,

* પ્રીતમદાસના એકાદશ સ્કંધ તેમજ ગીતાને અંતે નારણદાસજી મહારાજે સ્વહસ્તે લખેલી વધારાની લીટીઓ નીચે આપી છે, તેમાના વધુ

પ્રાસ, તાલ કે મેળમાં દેખાઇ આવે એવી ક્ષતિ અથવા વિસંગતતા આવી જતી હોય; તેમજ એક શબ્દમાંના થોડા અક્ષર બીજા શબ્દમાં ભળી જવાથી અર્થ બદલાઇ જતો હોય અથવા તો સમજાતોજ ન હોય; તેવા પ્રકારની ભૂલો અને અશુદ્ધિઓ વગેરેને પણ કોઈ મૂળ વાણીતરીકેજ ગણી લે, અને પછી "મહાત્માની વાણીમા ફેરફારજ કેમ થાય" એમ કહે તો તે ભુલજ કહેવાય.

આ પુસ્તકમાં ઉપર જણાવેલા પ્રકારની દેખીતી ભૂલો અને અશુદ્ધિઓ વગેરે યથામતિ સુધારી લીધું છે. એમાંની થોડીક નમુનાતરીકે આખા ચરણ સાથે નીચે આપીને તેમાં ધ્યાન દેવા જેવા પ્રથમના શબ્દ તથા તેને ઠેકાણે મૂકાયલા શબ્દ કાળા છાપેલા છે.

કેવા રૂપે મળેલું	કેવા રૂપે આમાં છપાયું.
અસ્ત મંસ રૂધીર ત્વચ **રોમાણુગન** પવન પાવક જલ ભોમ્ય.	**અસ્થિ માંસ** રુધિર ત્વચ રોમ, **ગગન** પવન પાવક જલ ભોમ્ય.
હરીમાં જગતમાં હરી....	**....હરીમાં જગત જગતમાં હરી**
લેહેરી લોહ બુદબુદા **તુરંગ....**	**....લેહેરી લોઢ** બુદબુદા **તરંગ**
જેટલે જન્મ સાસના...........	...........**જેથી ટલે** જન્મ સાસના
ગુરુથી મોટા નહિ સૂર શેસ, **ગુરુથી મોટા** બ્રહ્મા **વિષ્ણું સહિત વારતા કહી**	ગુરુથી મોટા નહિ સુર શેસ, **ન મોટા** બ્રહ્મા **વિષ્ણુ મહેશ.**

કાળા છાપેલા શબ્દો ઉપરથી જણાશે કે તેમના લખવામાં પણ તે સમયના સંયોગો તેમજ દષ્ટિદોષ ૪૦ કારણોથી ભૂલો અને અશુદ્ધિઓ આવવી સ્વાભાવિકજ છે.

"સંવત અઢાર ઇછોતેરના અસાડ વદ એકાદશીને દિવસ એકાદશ
" ભાગવત **લિખિતે** લખિતંગ **સાંમી** પ્રીતમના **સીસ્ય** નારણદાસ
" જે કોયે વાચે સાંભલે તેને **અમારો** **જેસીરાંમ** છે. રાંમ રાંમ છે.
" બાવા પ્રીતમજી સંવત અઢાર **ચોપનાના** વૈશાક વદ બારસને દિવસ
" મધ્યાન કાલે **સધામ પધારા** છે તે જાણજો."

ભગવદ્‌ગીતાની છેવટે નીચે મુજબ લખેલું છે.—

"સંવત ૧૮૭૫ ના વરસે ચૈનર સુદ વાર **રવી** તીથીને દિવસ પ્રત
"**સંપૂર્ણ લિખિતે** સંતે અઢાર **ચોપના** વૈશાખ વદ ૧૨ ને દિવસ મધ્યાંનને
"કાલે બાવોજી **સધામ** પધારા છે તે જાણજો. લખિતગ **સાંમી** પ્રીતમના
" **સીસ્ય** નારણ દાસનો સરવેને જેસીરાંમ છે."

ગંગા.આધેતી રથ જેહ...........ગંગા આધે તીરથ જેહ
મળ્યું આવે આળ અચીત........મળ્યું અવિચળ અચીત
સેંની ધનાપી પાસ ઇદાસા.....સેંના ધના પીપા રઇદાસા
યુદ્ધતણો ઉછવ ઉપજાવવા........યુદ્ધતણો ઉત્સાહ ઉપજાવવા
જોગજુકત અધ્યાસ કર્યં;...........જોગજુકત અભ્યાસ કર્ય
જેની ગઇ જન્મ મૃત્યુ વૃથા........જેની ગઇ જન્મ મૃત્યુ વ્યથા
ક્ષેત્રજ્ઞે નમન જાણ્ય.................ક્ષેત્રજ્ઞ મને જાણ્ય
જોણ્યે એટલે સકલભવ સાસના. જેણ્યે ટલે સકલ ભવસાસના
બ્રહ્મં કહે તેહ.... ....બ્રહ્મ કહીયે તેહ
આકસન વલે પાય ....આકાશ'નવ લેપાય.
પ્રેમ પ્રીતમ સુપુના કરો........પ્રેમ પ્રીતશું પૂજા કરે
તૃપ વિના સંન્યાસ સરવથા........તપવિના સંન્યાસ સરવથા

એવીજ રીતે અનેક સ્થળે આસપાસના સંયોગોને અનુસરીને સ્વાંત આત્મા નું શાંત આત્મા, મુનસ નું મનુષ્ય, વૈરાહ નું વરાહ, સીત નું સંત, અનીન નું અનન્ય, સેસાનન નું ષડાનન, ઉત્મ નું ઉત્તમ, ગરૂડા ગરૂડ નું ગરુડારૂઢ, વર્લભ નું વલ્લભ, કરીમાંણુ નું ક્રિયમાંણુ, સ્પેત નું સંપત, દ્રસાનું દશા, સુખે નું સુંપે, અભ્યે નું અભય, નાલો નું ન્યાળો, કસ્પ નું કસ્યપ વગેરે યથામતિ સુધારી લીધેલું છે.

સંસ્થાને લગતાં પડે કરવાનાં બીજાં કામોની સાથે સાથેજ આ સંશોધનકાર્ય કરવાનું હોવાથી તેમજ પ્રીતમદાસની અપ્રસિદ્ધ વાણી અને તેમનું વૃત્તાંત મેળવવા તથા તેને લગતી ચોકસી કરાવવા ખાતર પણ કેટલીક ઢીલ વેઠવી પડવાથી આ વિભાગનું આ પહેલું પુસ્તક ઠેઠ જેઠ માસની આખરેજ પ્રસિદ્ધ થઇ શકયું છે. આવાં કામો પાછળ હજીએ જેટલો વધુ સમય અને શ્રમ અપાય તેટલી તેમાં વિશેષતા આવે એ તો સ્પષ્ટજ છે, એટલે આ પુસ્તકના સંશોધન વગેરેને માટે પૂર્ણતાનો કે નિર્દોષતાનો જરાપણ દાવો નથી. અનિયમિત અને અશુદ્ધ જોડણી તો મોટા ભાગે જેમની તેમજ છે. ઉપરાંત અનેક ખાસ સુધારવા જેવી દેખીતી અશુદ્ધિઓ પણ લક્ષપર નહિ આવવાથી તેમજ સંશોધન કરવાના નિર્ણય પૂર્વે છપાઈ જવાથી, તથા સંશોધન તત્કાળમાં નહિ સ્ફુરતા જાણી જોઈને રહેવા દેવી પડવાથી જેમની તેમ રહી હશે અને રહી

છે. માટે સુયોગ્ય સજ્જનોને આમાં જ્યાં જ્યાં જે કાંઇ ઠીકઠાક કરવા જેવું લાગે તે કરી મોકલવા સવિનય પ્રાર્થના છે.

બીજાને મોઢેથી અથવા તો લખાણ ઉપરથી કંઠે કરી લેનારા કે લખી લેનારાઓની પરંપરા વધતી ચાલે તેમ તેમ દૃષ્ટિદોષ, અણસમજ અને ઓછી આવડતથી ભૂલો અને અશુદ્ધિઓનો કેવો ઉમેરો થતો ચાલે છે; તે નીચેની હકીકતથી વધારે સ્પષ્ટ થશે.×

ગુજરાતી પ્રેસના કાવ્યદોહન ગ્રંથ ત્રીજામાં સંવત ૧૯૪૫માં પ્રીતમદાસનું "જ્ઞાન પ્રકાશ" નામનું કાવ્ય છપાયું છે અને એજ કાવ્ય મહારાજ નારણદાસના હાથે ઉતરેલી પ્રતમાં પણ આવેલું છે. એ બન્નેમાંથી નમુનાદાખલ નીચે આપેલી થોડીક લીટીઓ તેમાંના વધુ કાળા અક્ષરો તરફ ધ્યાન આપીને વાંચવાથી જણાશે કે એમાં કેવો હેરફેર થઇ ગયો છે; તથા નારણદાસજીવાળી પ્રતના શબ્દો કેવા સ્વાભાવિક અને બંધબેસતા છે.

આ પુસ્તકમાં એ કાવ્ય છપાઈ ચૂકયા પછીજ નારણદાસ વાળી પ્રતનો લાભ મળી શકેલો, એટલે એ ત્રણ પૃષ્ઠના એક કાવ્યમાંજ ઉપલા પ્રકારની જેટલી ભૂલો વગેરે જણાઇ, તે સઘળીનું સંશોધન તો શુદ્ધિપત્રમાંજ આપવાનું રાખી આ નીચે તો તેમાંની થોડીકજ આપી છે અને તેમાંના અશુદ્ધ અને તેને ઠેકાણે નાખેલા શુદ્ધ શબ્દો કાળા અક્ષરમાં આપ્યા છે.

કાવ્યદોહનમાં—	નારણદાસની પ્રતમાં
માયા **જકત** નાંખ્યો **મોહની** જાળ	માયા **ચક** નાંખ્યો **જકત** **મોઝાર**

મૃત્તિકા **ખાંડ** કહીએ એક—મૃત્તિકા **ખાંણય** કહીએ એક
રાંકને **રોટલે** મળે નહી રાજ—રાંકને **રોઝયે** મળે નહિ રાજ
તીમરને વરસે ન પાકે ધાન્ય—**ધુમેરને** વરસે ન પાકે ધાન્ય
તજે જેમ શંકર કાગભુશંડ—**ભજે અજ** શંકર કાગભુશંડ
પ્રાણાયમ ધૃન્ય કરે છે પોતે—**પ્રણવ** ધુન્ય કરે છે પોતે

× અશુદ્ધિઓનુ તો સમજ્યા, પણ કેટલાક એવા પણ તફડંચીબાજ હોય છે કે ખરા કવિને બદલે પોતાનુજ નામ અને ગામ ઘુસાડી દે ! પ્રીતમદાસના એક કાવ્યના સંબંધમાં તેવો એક દાખલો જણાઇ આવતા તે વિષે આ પુસ્તકના પૃષ્ઠ ૨૪૮ નીચે ટિપ્પણી આપેલી છે ખુદ ચરોતરનાજ એક ગામના એક પંથવાળાએ પ્રીતમદાસના કેટલાક પદોમાં પોતાનુ નામ ઘુસાડી દીધેલુ કહેવાય છે, પણ એવિષે ચોકકસ માહિતી નથી.

ખોજે તેને સહજમાં એવી મોજ.	ખીલે તન સેહજે સસ સરોજ

ચતુર્દશ-ઉપર ષટ આકાર-**ચતુરદલ** ઉપર ખટ આકાર,

દશદલ ઉપર ષોડશ સાર-દશદલ **દ્વાદશ** ષોડશસાર.

સંત **સમાગમ આઠે જામ**-સંત **સમાજવિષે વર્તમાંન,**

સ્વામીજન રાખ સમીપે સાર.	**સ્વામી જાનરાય** સમીપે સાર.

મહાત્મા રવિદાસજીના ઉત્તરવાળા જે પદની નકલ ખંભાતના મંદિરમાંથી ઉતરાઇ આવેલી, તેને બીજી હસ્તલિખિત પ્રતમાંના તેજ પદ સાથે સરખાવતાં તેમાં એ એક પદમાંજ નીચેનાં ચરણોમાં જે ફેરફાર, ભૂલો અને અશુદ્ધિઓ પેઠેલાં જણાય છે, તે ઉપરથી મોટે ભાગે બીજી પ્રતની મદદવિનાજ સંખ્યાબંધ દેખીતી અને અટપટી ભૂલો તથા અશુદ્ધિઓનું સંશોધન કરવામાં રહેલી મુશ્કેલી સમજી શકાશે.

ખંભાતની પ્રતમા	બીજી શુદ્ધ પ્રતમાં
જે રાંમ અનમ જોગી	**જે રાંમ આતમ જોગી**
બહુ રસ ગાયો **પ્રીતે** પાયો છેકયું રાડો છોલે	બહુ રસ ગાયો **પીધો** પાયો, છેક ઉરાડયો છોળે.
રવીના રૂપમાં રુજની ના હોય આપે સ્વે પ્રકાસીતાં હોય.	**રવીને રૂપે રજની જાય, અંતરમાં અજવાલુ થાય.**
ગંગાજી **પ્રાચીત** પરજાલે.	ગંગાજી **પાતીક** પરજાલે

ઉપલા ઉતારાઓમાંની છેલ્લી ત્રણ લીટીઓ તો એવી છે કે જેમાની અશુદ્ધિઓ બીજી પ્રત સામે ન હોય તો જેમની તેમજ પસાર થઇ જાય; અને એવું ઘણુંય આ પુસ્તકમાં પસાર થયું હશે.

ઉપલા ઉતારા ઉપરથી વાચકોના ધ્યાનપર લાવવા જેવી અગત્યની બાબત એ છે કે, એમાંનાં શુદ્ધ પ્રતવાળાં ચરણો પ્રીતમદાસની વાણીને કેવી સરળ સુરસ, સંસ્કારી, સ્વાભાવિક અને અસરકારક દર્શાવી આપે છે. વળી 'રવીના રૂપમાં' વાળી બે લીટીઓ કેવું ચોખ્ખું દર્શાવી આપે છે કે મહાત્માઓની વાણીમા લહિયાઓદ્વારા તેમની હયાતીમાજ કેવી કેવી વિકૃતિ પેસી જાય છે, અને તેમના દેહાન્ત પછીનાં દશવીસ વરસોમા પણ આગલા લહિયાની ભૂલો

થી તથા એકપરથી બીજી પ્રતો ઉતારવા વગેરે કારણોથી તેમાં પલટો, કર્કશતા, અને અસ્વાભાવિકતા વગેરે કેવાં ઘુસી જાય છે.

મહાત્માઓની આવી વાણી જે જે રાગ કે લ્હેમાં પરંપરાથી ગવાતી આવી હોય, તેમાં પણ કોઇ ઓરજ અસર અને ખુબી રહેલી હોય છે, માટે જેમને તે રાગ કે લ્હેની ખબર ન હોય તેઓ તેની માહિતી મેળવીને તેજ પદ્ધતિથી ગાશે તો ગાનાર તથા સાંભળનાર ઉભયને અનેકગણો આનંદ અને શાંતિ અનુભવાઈ સંસારના ત્રિવિધ તાપની અસર થોડાઘણા વખત માટે તો જરૂર દૂર થઇ જશે. સંતમહાત્માઓની વાણીના રાગ તથા લ્હે દિવસે દિવસે દેશમાંથી ભૂલાતાં જાય છે એ બહુ દિલગીરીની વાત છે. એમ ન બને અને લોકોમાં તેની માહિતી તથા પ્રચાર વધે તેમ થવાની ખાસ જરૂર છે.

મહાત્મા પ્રીતમદાસે લોકહિતના જે ઉદ્દેશથી આ વાણી રચી છે, અને ગદ્ય ગ્રંથોના પઠન કરતાં આવી પદ્યવાણી ગાવા સાંભળવામાં જે વિશેષ અસર, સુખ અને હિત રહેલાં છે; તેનો લાભ લઈ વાચકબંધુઓ જ્ઞાનચારિત્ર્યમાં આગળ વધે, અને સચ્ચિદાનંદ સ્વરૂપ સર્વોપરિ પદને પ્રાપ્ત થાય, એ ભાવનાપૂર્વક ॐ તત્ સત્

સંવત ૧૯૮૧ જ્યેષ્ઠમાસ — ભિક્ષુ: અખંડાનંદ

अनुक्रमणिका

૧૫—ચોપાઇનાં અંગ

૨૦—પ્રીતમદાસનાં પદ

પૃષ્ઠાંક	પદાંક તથા પહેલી લીટી

પૃષ્ઠાંક પદાંક તથા પહેલી લીટી

તુલસીજીના વિવાહનાં ધોળ

રવેણીનાં પદ

પરચુરણ પદ

મહાત્મા પ્રીતમદાસ

વીર વિક્રમની ઓગણીસમી શતાબ્દીમા ઉચ્ચકોટીના જે અનેક જ્ઞાન-ચારિત્ર્યસંપન્ન સત મહાત્માઓ ગરવી ગુર્જરભૂમિને પોતાની પદરજથી પવિત્ર કરી ગયા છે, અને તત્કાલીન અસખ્ય અધિકારીજનોની હૃદય-વાટિકાઓને જ્ઞાનરૂપી બીજ તથા ભક્તિરૂપી અમૃતવડે હરિભરી બનાવી મોક્ષરૂપી ફળથી ફળાવી જવાની સાથે ગુર્જરભાષાની હયાતી-પર્યંત તેના સસ્કારી સપૂતોને ઉચ્ચ ભાવોના આન્દોલન આપ્યા કરે એવા અસરકારક અને સત્યપૂર્ણ પદ્યસાહિત્યનો અમર વારસો આપી ગયા છે, તેઓમાના એક તે આ વાણીના કર્તા મહાત્મા પ્રીતમદાસજી છે.

પ્રીતમદાસવિષે અત્યાર સુધીમા ઘણુ જ થોડુ લખાયું છે, છતાય સામાન્ય જનસમૂહમા તો પ્રીતમદાસની વાણી સારીપેઠે પ્રસરી ચૂકેલી હોઇને હજી પણ તેની લોકપ્રિયતા જેવી ને તેવી છે.

"હરિભજનવિના, દુઃખદરિયા સસારનો પાર ન આવે"
"મન માને નહિ, સો ફેરા સમજાવું તોયે શુ થાયે"
"જીભલડી રે તુને હરિગુણ ગાતા, આવડુ આળસ કયાથી રે"

ઉપલી તેમજ બીજી લોકપ્રસિદ્ધ પક્તિઓવાળા અનેક આકર્ષક અને બોધપ્રદ પદ, ધોળ, મહિના વગેરેના કર્તા અને "હરિનો મારગ છે શૂરાનો, નહિ કાયરનુ કામ જોને" એ પક્તિથી શરૂ થતા મહાત્મા ગાધીજીને પ્રિય થઇ રહેલા પદ્યના કર્તા પણ એજ પ્રીતમદાસ છે. "કક્કા કર સદ્ગુરુનો સગ, રુદેકમળમાં લાગે રગ"–એ પક્તિથી શરૂ થતો એમનો કક્કો આજે પણ અનેક ભક્તજિજ્ઞાસુઓના હૈયાનો હાર છે "કરીએ શ્રીકૃષ્ણ ઉપાસના, ધરીએ રુદીઆમા ધ્યાન" આ પક્તિથી શરૂ થતો તેમનો કક્કો હજી પણ અનેક ભાવિક ભકતોને કઠસ્થ છે એજ પ્રીતમદાસના સોરઠ રાગના જ્ઞાનમાસ તબુરા સાથે કોઇ ભક્તજનના મુખથી મુક્તકઠે ગવાતા સાભળવા, એ તો આજે પણ એક લ્હાવોજ લેખાય. તેમના શ્રીકૃષ્ણલીલાના અનેક પદ, માસ ને ગરબીઓ અનેક ગુજરાતી સ્ત્રીઓને પેઢીઉતાર કઠે રહેતા આવ્યા છે.

આવા લોકપ્રસિદ્ધ સતના જીવનસબધી વિશેષ હકીકત હજીસુધી બહાર આવી નથી; અને જે કાંઇ હકીકત આજથી ચોત્રીસ વર્ષ ઉપર સ્વ૦ ઇચ્છારામ સૂર્યરામ દેસાઇએ બૃહત્ કાવ્યદોહનના ગ્રથ ચોથામા આપી છે, તે કેટલીક રીતે સત્યથી વિપરીત જણાય છે સમય ને શ્રમનો વ્યય કરવા છતા પણ આવી બાબતોમા પૂરેપૂરી સપ્રમાણ હકીકતો મળવી અશક્ય હોવાથી જે કાંઇ હકીકત પ્રીતમદાસના મદિરો, હસ્તલિખિત પ્રતો, જૂના કાગળીઆ, તેમજ સદેસરના વૃદ્ધ પુરુષો અને મદિરના વહીવટદારો પાસેથી છૂટક છૂટક મેળવી શકાયેલ છે, તેને આધારે તેમજ પ્રીતમદાસ અને [illegible] ની કવિતને આધારે આ સ્થળે તેમના જીવનવિષે કેટલુંક [illegible] યથામતિ યત્ન કર્યો છે

સ્વ૦ ઇચ્છારામ સૂર્યરામ દેશાઇ બૃહત્ કાવ્યદોહન ગ્રંથ ચોથામાં લખે છે કે.—

"ઇ૦ સ૦ ૧૮૮૪ માં હું નડિયાદ ગયો હતો ત્યાંથી પ્રીતમદાસસંબંધી કંઇક વિશેષ માહિતગારી મેળવવાના હેતુથી સંદેસર ગયો સંદેસરથી કેટલાંક ગપ્પાં સિવાય વિશેષ કંઇપણ મેળવી શક્યો નહિ; પણ નડિયાદના સુપ્રસિદ્ધ દેશાઇ વિહારીદાસના ચિરંજીવી સ્નેહીભાઇ ગોપાળદાસના યોગથી એક ભાટ સાથે વાતચીત થતાં, તેણે પ્રીતમદાસ સંબંધી જે સહેજસાજ હકીકત જણાવી છે, તે પરથીજ એનું ચરિત્ર લખી શકાય તેમ છે "

એ પછી એમણે એ આધારને અનુસરીને પ્રીતમદાસવિષે જે કાંઇ લખ્યું છે, તેની ચર્ચા આગળ કરીશું

એજ વરસમાં 'પ્રાચીન કાવ્યમાળા ત્રિમાસિક'ના વર્ષ છઠ્ઠાના અંક બીજા તરીકે શ્રીમાન હરગોવિંદદાસ કાંટાવાળાએ 'પ્રીતમકૃત કવિતા' એ નામથી પચાસેક પાનની એક ચોપડી પ્રસિદ્ધ કરી હતી જેની સાથે જોડેલી ટુંક પ્રસ્તાવનામાં તેઓ લખે છે કે—"પ્રીતમનું ચરિત્ર લખવાજોગ ઘણી ખરી હકીકત મળી છે અને બીજી ચોક્કસરીતે મળવાનો સંભવ છે, તેથી બીજે કોઇ પ્રસંગે તેનું ચરિત્ર આપવા વિચાર રાખ્યો છે,"પરંતુ તે પછી આજ સુધી એ વિષે તેમના તરફથી કાંઇ પણ હકીકત બહાર પડેલી જણાતી નથી

શ્રીયુત કૃષ્ણલાલ મોહનલાલ ઝવેરીએ પણ પોતાના 'ગુજરાતી સાહિત્યના માર્ગસૂચક સ્થંભો' વાળા સં૦ ૧૯૭૦ માં છપાયલા પુસ્તકમાં કેટલીક હકીકત આપી છે

હવે આપણે પ્રીતમદાસના જીવન તરફ વળીએ પ્રીતમદાસનો જન્મ બારોટ જ્ઞાતિમાં સંવત ૧૭૭૪થા ૮૦ના અરસામાં થયો હતો, એમ નીચેના મુદ્દાઓ ઉપરથી જણાય છે તેમનું દેહાવસાન સંવત ૧૮૫૪ના વૈશાખ વદ ૧૨ને મધ્યાહ્નકાળે થયું, એમ તેમના મુખ્ય શિષ્ય નારણદાસે પોતાને હાથે ઉતારેલી પ્રીતમદાસની ભગવદ્ગીતાની છેવટે લખેલું છે સ્વ૦ ઇચ્છારામ લખે છે કે—" એ છેક ૭૨ વરસની વયે મરણ પામેલો કહેવાય છે, " પરંતુ શ્રીયુત કૃષ્ણલાલ ઝવેરી કહે છે કે—" એની બોતેર વર્ષની વયે એની સ્ત્રીનું અવસાન થયું. તે સમયે પણ એણે પોતાની સાહિત્યપ્રવૃત્તિ છોડી નહિ ' આ ઉપરથી તે પછી પણ તેઓ કેટલાંક વર્ષો જીવ્યા હશે એમ સ્પષ્ટ થાય છે વળી સંદેસરના વૃદ્ધ પુરુષોના કહેવા પ્રમાણે તથા પ્રીતમદાસના મંદિરોના સાધુમંડળ પૈકી ચરોતરના ગામ [illegible]હોલના મંદિરના હયાત વૃદ્ધ મહંત પ્રભુદાસજી જેઓ એમના મંદિરોના સાધુમંડળમાં અગ્રગણ્ય છે તેઓ પણ પોતાની [illegible] [illegible]ને અનુસરીને પ્રીતમદાસનો દેહાન્ત ૭૫-૮૦ વર્ષની વયે થયેલ [illegible] છે તે જોતાં પણ તેમનો જન્મ ઉપલા અરસામાંજ થએલો [illegible]

કહી શકાય

સ્વ૦ ઇચ્છારામભાઇ લખે છે કે –" પ્રીતમદાસનો બાપ રઘુનાથદાસ જાતે બે પૈસાનો ચિકાસદાર હોવાથી અને તેને પ્રીતમદાસ એકજ પુત્ર હોવાથી તેને બાળપણથીજ જોતરૂ વળગાડયુ હતુ;" પરતુ આ સસ્થા તરફથી આ વિષે તપાસ કરવા ગયેલા ભાઇને પ્રીતમદાસના મદિરના વહીવચાના ચોપડા કઢાવીને જોવા ઉપરથી જણાયું છે કે તેમના પિતાનુ નામ પ્રતાપસિંહ તથા માતાનુ નામ જેકુવરબા હતુ.

સ્વ૦ ઇચ્છારામભાઇ તથા મહાશય કૃષ્ણલાલ ઝવેરી પ્રીતમદાસને સદેસરના વતની લખે છે; પરતુ તપાસ કરતા સદેસરના એક હયાત વૃદ્ધ પાટીદાર ગૃહસ્થ જણાવે છે કે, પ્રીતમદાસનુ જન્મસ્થાન 'બાવળા' ગામ હતુ આગળ જણાવેલા પ્રીતમદાસની શિષ્યપરપરાએ ઉતરી આવેલા સિહોલવાળા વૃદ્ધ મહત પ્રભુદાસજી પણ ગુરુપરપરાથી સભળાતી આવેલી હકીકત ઉપરથી પ્રીતમદાસજીનુ જન્મસ્થાન બાવળા જ કહે છે

વિશેષમા મહત પ્રભુદાસજી જણાવે છે કે:–"બાવળા ગામને પાદરે એક વખત રામાનદી સાધુઓની એક જમાત આવેલી, તે વખતે પ્રીતમદાસ દશ પદર વરસની અવસ્થામા અને અધ દશામા હતા પૂર્વજન્મના કોઈ ઉચ્ચ સસ્કારોને લીધે તેઓ શેરીમા રમતા રમતા પણ કેટલીક વાર ભકિતના પદ જોડી કહાડતા કહેવાય છે કે ઉપલે પ્રસગે એ જમાતના મહત ભાઈદાસજી પાસેથી એ બાળકે ગુરુમત્ર લીધેલો ને તેમની સાથેજ તેમની ગાદીના સ્થાન ચુડા–રાણપર તે ગયેલા અને ત્યા ઉપદેશ શ્રવણ કરેલો આ પછી તેમણે–ફરતા ફરતા સદેસરમા આવીને ભજન કર્યુ અને પછી છેવટસુધી સદેસરમાજ મુકામ રાખ્યો "મદિરના વહીવચાનો ચોપડો પણ પ્રીતમદાસના પ્રથમ સદેસર આવવાની સાલ સવત ૧૮૧૭ ની દર્શાવે છે

હતા કોઈ કોઇ એમ પણ કહે છે કે તેઓના ચક્ષુ બાર વરસની વયે ગયા હતા છેક પાછલી અવસ્થામા તેઓ અધ થયા હતા, એ વાત તો કોઇ પણ જાણતુ તેમજ માનતુ જણાતુ નથી

એકાદશસ્કધમા લહીઆઓના હાથથી પુષ્કળ શબ્દો બહુજ અશુદ્ધ રહેલા છે જેમકે–'મદેહ' ને બદલે 'સધે', 'અવિનાશ' ને બદલે 'અવિન્યાસ', 'સ્પર્શ' ને બદલે 'પ્રસપ્રસ', 'શબ્દ'ને બદલે 'સૌદ', 'ગાધર્વ' ને બદલે 'ગ્રાધવ', 'અવસ્યમેવ' ને બદલે 'અશ્વમેવ', 'સ્વર્ગ' ને બદલે 'શ્રગ', 'અનાદિ' ને બદલે 'અનાહ' ઇત્યાદિ એટલે તે ઉપરથી પણ પ્રીતમદામ જન્મથી નહિ તો બચપણથીજ ચક્ષુરહિત બનેલા હોવાની વાતને પુષ્ટિ મળે છે

આજે પણ ગામના તેમજ મદિરોના વૃદ્ધો કહે છે કે પ્રીતમદામ અંધજ હતા અને પોતાની પાસે હમેશા તે વખતના ત્યાના ભક્ત-મડળના ચાર પાટીદાર લહિયાઓને રાખતા આ લહિયાઓ પ્રીતમ-દાસના ઉચ્ચારોને બરાબર ન સમજી શકે અને પોતાની ગામઠી રીતે જેવુ આવડે તેવુ લખે એ દેખીતુજ છે. પ્રીતમદામ જો એ સમયે દેખતા હોત તો તેઓ એવી અશુદ્ધિઓ આવવા અથવા રહેવા દેત નહિ તેમની કેટલીક કવિતામા જે શુદ્ધિ અને સસ્કારિતા જણાય છે, ને જોતા તેઓ પોતે એવુ અશુદ્ધ બોલે કે લખાવે એમ સભવતુ નથી

આ લહિયાઓને પ્રીતમદાસ એકીસાથે એક એક પદ મડાવતા અને દરેકને વારાફરતી તેના પદની અકેક લીટી આપતા જતા–એ રીતે તેઓ ચારેય પદ એક સાથે પૂરા કરાવતા એક રાગના ચાર પદોને ચોઢગ અથવા ચોસર કહે છે લહિયાઓએ પોતપોતાની આવડત પ્રમાણે લખેલી ભાષાને પ્રીતમદાસ અધ હોવાથી સુધારી શકેલા નહિ, તેથીજ પ્રાસ કે છદ પણ કોઇ કોઇ સ્થળે તેમા અધૂરા રહ્યા છે

પ્રીતમદાસના મરણ બાદ–કૃષ્ણલીલાના પદોના ન્યૂનનિવાયની લગભગ તેમની બધી કવિતાઓની નકલ એકજ પ્રતમા તેમના શિષ્ય નારણદાસે સ્વહસ્તે કરી છે એ નકલ જૂદાજૂદા લહિયાઓના હાથની લખેલી પ્રતો મદિરમા હતી તે ઉપરથી તેમણે ઉતારેલી છે આમા કેટલીક કવિતાઓની ભાષા શુદ્ધ છે, ને કેટલીકની અશુદ્ધ છે. તે ઉપરથી પણ સમજાય છે કે તેમની કવિતાઓ જૂદે જૂદે હાથે લખાયલી હોવી જોઇએ નારણદાસજીએ એ પ્રત પ્રીતમદાસજીના દેહાવસાન પછી [illegible] વર્ષ બાદ એટલે કે સવત ૧૮૬૦થી ઉતારવાનુ શરૂ કરેલુ હતુ, એમ તેમણે એ ઉતારેલા ગ્રથમા જૂદે જૂદે સ્થળે જે સાલો નાખી છે તે ઉપરથી જણાય છે એટલે એક ઉપરથી બીજી બીજી [illegible] નકલો કરવાથી અશુદ્ધિઓ આવી હોય એમ [illegible] નથી

હવે પ્રીતમદાસના જીવનસબધમા સૌથી મહત્ત્વના પ્રશ્ન ઉપર આવીએ સ્વ૦ ઇચ્છારામ લખે છે કે-"પ્રીતમદાસ એકનો એકજ પુત્ર હોવાથી એને બાળપણમાંથીજ જોતરૂં વળગાડ્યુ હતુ એ સ્ત્રી ઘણી કંકાશિયણ–સાક્ષાત્ કર્કશા જેવી હતી જો કે ગ્રીક ફિલોસોફર સોક્રેટીસની સ્ત્રી પહેલા વર્ગની કર્કશા ગણાય છે, તોપણ પ્રીતમદાસની સ્ત્રી એવી હતી કે એનટીપીને પાણી ભરાવે' તે પ્રીતમદાસને બહુ રજાડતી, ઘરમા ઘણો બગાડ કરતી, લડતી ને સુખે ખાતી નહિ અને ખાવા દેતી પણ નહિ એના બાપેબીજી સ્ત્રી કરવાનો પ્રીતમદાસને ઘણો આગ્રહ કર્યો, પણ એ પોતે સમજુ હોવાથી ના પાડીને સદા કૃષ્ણકીર્તન ગાવામા તલ્લીન રહીને તેમાજ આનદ માનવા લાગ્યો એની સ્ત્રીનું નામ પ્રેમાબાઈ ઉર્ફે પ્રેમી હતુ જ્યારે એ બાઇને એક બાળક અવતર્યું અને તે થોડા દિવસમા મરણ પામ્યુ, ત્યારે પ્રેમાબાઇએ પ્રીતમદાસનાજ નામનુ કુટણુ ચલાવ્યુ હતુ; પણ પ્રીતમદાસે તેની લેશ પણ પરવા કરી નહિ કે કલેશ કર્યો નહિ. જ્યારે જ્યારે પ્રેમાબાઇ ઘણો સતાપ કરવા માડતી, ત્યારે ત્યારે પ્રીતમદાસ જાત્રામિષે ડાકોરજી ચાલ્યો જતો હતો એની ૩૦ વરસની ઉમરે એનાથી વયમા બે વરસે મોટી પ્રેમાબાઇ મરણ પામી એ પછી એણે બીજી સ્ત્રી કરી હતી, તે પણ એની પાત્રીસ વરસની વયે મરણ પામી હતી આ સ્ત્રીએ ત્રણ વરસમા પ્રીતમદાસને સારૂં સુખ આપ્યું હતુ, એમ એની ન્યાતના ભાટો જણાવે છે × × × એની જ્ઞાતિના કોઈ જણાવે છે કે, એને એક પુત્ર હતો ને કોઇ કહે છે કે નહોતો એ પુત્રે પ્રીતમદાસની કઈ પણ બરદાસ રાખી નહોતી, ને તેથી પાછલી વયમા જે દુખ વેઠવુ પડયુ તેથી એની સસારમાથી આસ્થા ઉઠી ગઈ" શ્રીયુત કૃષ્ણલાલ ઝવેરી મહાશયે ટુકામા બન્ને સ્ત્રીઓવિષે હકીકત આપી છે, પણ તે સાથે તેઓશ્રી જણાવે છે કે -"એની બોતેર વરસની વયે એની સ્ત્રીનુ અવસાન થયુ" એજ મુખ્ય ફેર છે

હવે એઓ-પ્રીતમદાસ ગૃહસ્થાશ્રમી હોવાની બાબત ઉપર વિચાર કરીએ તો " **मूलं नास्ति कुतः शाखा** ? " એના જેવુજ જણાઇ રહે છે જન્મથી અધ અને નાનપણમાથીજ બાવા બનેલા પ્રીતમદાસ મૂળે પરણેલાજ નહિ તો પછી તેમને સ્ત્રીઓ પણ કેવી ને પુત્ર પણ કેવો ?

સભવ છે કે સ્વ૦ ઇચ્છારામને ખબર આપનાર ભાટે કોઇ બીજા-નાજ જીવનની ઘટના આપી હોય અશિક્ષિત સમાજમાથી હકીકત [illegible] આવી ભૂલો ઘણી વખત કરે છે હવે પ્રીતમદાસ [illegible] એ મતને પોષનારી દલીલો જોઇએ

(૧) પ્રીતમદાસે સવત ૧૮૨૭ મા સદેસરમા પ્રથમ આવી બ-

જન કર્યું અને પછી તેઓ સદેસરમાજ વસ્યા; એ હકીકત આજે પણ વહિવચાના ચોપડામાથી નીકળે છે

(૨) પ્રીતમદાસને ૩૪ શિષ્યો હતા અને તેમના શિષ્ય નારણદાસજીને ૫૪ શિષ્યો હતા, તે સર્વ ત્યાગી હતા પ્રીતમદાસની પાછળ સવત૧૮૫૫મા ભડારો થયેલો તે વખતે પ્રીતમદાસના જૂદાજૂદા મદિરોમાં રહેતા સર્વ શિષ્યો ત્યા આવ્યા હતા એમ તેમના મદિરમાથી મળેલા એક જૂના કાગળીઆ ઉપરથી જણાય છે નારણદાસના સમયમા પ્રીતમદાસના નામના બાવન મદિર હતા આ મદિરોમા ત્યાગી સાધુઓજ રહી શકતા. ઘરબારીઓને મદિરમા મહત અથવા સાધુતરિકે રહેવાની બધી હતી ઉપલા બાવન પૈકી પદરવીસેક મદિરોજ હવે ચાલુ હોઇ બાકીના બધ પડેલા છે, તેનુ કારણ પણ માત્ર ત્યાગીનેજ સાધુ યા મહંતતરિકે મદિરમા રાખવાના ધોરણનુ છે

(૩) પ્રીતમદાસના મદિરમાના ઠાકોરજીની મૂર્તિને કુજબિહારીલાલ કહેતા અને તે પછી પ્રીતમદાસના વખતમા એક બીજા ઠાકોરજી પધરાવવામા આવેલા, તેમને "જાનરાય" કહેતા (એની હકીકત આગળ દતકથામા આપવામા આવી છે) આજે પણ મદિરના માલિકતરિકે "શ્રી જાનરાય" નાજ નામનુ ખાતુ સરકારમા ચાલે છે અને ત્યાના ત્યાગી મહત તો માત્ર વહીવટ કરનારજ ગણાય છે

(૪) નારણદાસના હાથની જે હસ્તલિખિત પ્રત ઉતારવા માટે મળેલી તેમા " સાગી પ્રીતમના શિષ્ય નારણદાસ" એમ અનેક ઠેકાણે મિતિ સાથે લખ્યુ છે આજે પણ પ્રીતમદાસ 'પ્રીતમ સામી' તરિકેજ ઓળખાય છે એ પુસ્તકમા ગીતાની છેવટે આપેલી મૃત્યુનોધમા પણ "બાવોજી" એવુ સબોધન આવે છે[૨] ગૃહસ્થાશ્રમી સાધુને આવાં

---

* પ્રીતમદાસના એ બાવન મદિરોના સ્થળ નીચે પ્રમાણે –

૧ સદેસર, ૨ જીતડી, ૩ ચૂડા, ૪ જુગડ, ૫ ચકલાસી, ૬ ખભાત, ૭ ભડકાદ, ૮ પુણાવ, ૯ વટાવ, ૧૦ ખભાત, ૧૧ સાવલી, ૧૨ બારેજા, ૧૩ ગોગરી, ૧૪ મરેડા, ૧૫ મગળપુરા, ૧૬ અરડી ૧૭ કાશીપુરા, ૧૮ પિગચાટ, ૧૯ કરનસદ, ૨૦ વલ્લા, ૨૧ આશીપુરા, ૨૨ જાવલા, ૨૩ વાતાનેર, ૨૪ ડાકોર, ૨૫ ડાકોર, ૨૬ ગોયાગેટ, ૨૭ વાસણા, ૨૮ લાટીએલ ૨૯ ડાકોર, ૩૦ બેડુચા, ૩૧ ડાકરતુલસી ૩૨ કાસળ, ૩૩ લિબાસી, ૩૪ દામનગર ૩૫ ભાવનગર ૩૬ કણીયુ, ૩૭ બીલા, ૩૮ જુનીઆ, ૩૯ ઘ્રનેલ ૪૦ સુવાલ ૪૧ દેલવાડા, ૪૨ ભાવનગર ૪૩ પાલીતણા, ૪૪ દાલરી ૪૫ દાંતાગર ૪૬ રતનપુર ૪૭ ભડક, ૪૮ કુનકુડ ૪૯ બોરીઆ, ૫૦ [illegible] ૫૧ આખરોલ ૫૨ દેહરી

[illegible] નામ આવે છે ત્યા તેટલા મદિર સમજવાના છે

૨ નોધ આ પુસ્તકના પૃ [illegible] આપેલી છે

સંબોધન હોય નહિ

(૫) પ્રીતમદાસનાં સર્વ મંદિરોમા તેમજ સદેસરના જાણકાર વૃદ્ધોમા પ્રીતમદાસ અને તેમની શિષ્યપરંપરા ત્યાગી હોવાની માન્યતા આજે પણ એટલી બધી સ્વાભાવિક છે, તથા ત્યાગીઓજ તેમના મંદિરોમા રહી શકે એ ધોરણ અત્યારે પણ એટલુ બધુ રૂઢ અને સ્વાભાવિક છે કે પ્રીતમદાસપર સંસારી હોવાનો કોઈ પ્રશ્ન કરે તો તેમને આશ્ચર્યજ થાય છે. પ્રીતમદાસના મંદિરોમા તેમજ સદેસરના વૃદ્ધોમા પણ "પ્રીતમદાસ ઘરસંસારી હોવાની વાત પુસ્તકોમા છપાયલી છે" એ વાતની જાણ થતા ઘણાઓ આશ્ચર્ય પામ્યા હતા અને રાતાપીળા થયા હતા ઘણા કહેતા કે, " સામી (પ્રીતમ)નુ નામ બદનામ કરવા કોઈ વિરોધીએ આવુ લખ્યુ હશે અમે છેક નાના રમતા હતા તે વખતથી અમારા ઘરડાઓ પાસેથી પ્રીતમદાસની વાતો સાભળતા આવ્યા છીએ, પણ આ વાત તો અમે કદિ સાભળીજ નથી " ત્યા તથા આસપાસના ગામડામા આ વિષે બનતી તપાસ કરવા છતા કોઇ પણ સ્થળેથી પ્રીતમદાસ સ્ત્રીપુત્રવાળા હોવાની વાતને કશોજ ટેકો મળ્યો નથી

(૬)હવે મંદિરમાથી મળી આવેલી વંશાવળી છેક રામાનંદ સ્વામીથી જોઇએ.

રામાનંદ સ્વામી સંવત ૧૩૫૬ મા થઇ ગયા, તેમની પેઢીએ કુબાજી સ્વામી (ઉર્ફે કેવળદાસ) સં૦ ૧૬૧૧મા 'જીટડાની' ની ગાદી ઉપર આવ્યા, તેમની શિષ્યપરંપરામાના કરસનદાસ નામે એક સાધુ ચુડા–રાણપર જઇ મંદિર બાધીને રહ્યા આ કરસનદાસના શિષ્ય આત્મારામ અને આત્મારામના શિષ્ય ભાઇદાસજી થયા આ ભાઇદાસજીને ચાર શિષ્ય હતા, તેમા મોટા બાપુજી હતા અને બીજા પ્રીતમદાસ તે સંદેસરમા જઇ રહ્યા આ પ્રમાણે પ્રીતમદાસની પૂર્વની ગુરુપરંપરા તેમજ તેમના પછીની શિષ્યપરંપરા, બન્ને ત્યાગીઓનીજ બનેલી હોવાથી તેમજ ઉપર જણાવેલા બીજા કારણોથી પણ પ્રીતમદાસ ત્યાગી હોવાનુજ સાબીત થાય છે

હવે પ્રીતમદાસના ગુરુ કોણ હતા તે બાબત ઉપર આવીએ

સ્વ૦ ઇચ્છારામ લખે છે કે–" એણે નડિયાદના કોઈ ગોવિંદરામ સાધુને પોતાના ગુરુ કીધા હતા ને તેનીજ સ્તુતિમા ગુરુમહિમા લખ્યો છે એ ગોવિંદરામજી રામાનંદી મોટા સમર્થ સાધુ હતા ને એણે પ્રાકૃત ને સંસ્કૃત વેદાંતના ઘણા સમર્થ ગ્રંથોનુ અવલોકન કરેલું હતુ ગોવિંદરામનો પ્રીતમદાસને ઘણા કાળસુધી સમાગમ રહ્યો હતો નડિયાદમાંથી કવિ, ગુરુને ઘણો વખત પોતાના ગામમા તેડી જતો ને ત્યા સારી રીતે તેની સેવા કરતો "

[illegible] કૃષ્ણલાલ ઝવેરી પણ પોતાના પુસ્તકમા ગુરુતરીકે ન-

ડિયાદના ગોવિંદરામનુ નામ આપે છે

સ્વ૦ ઇચ્છારામભાઇએ બારોટને આધારે લખેલી ઉપલી વાત ખુદ પ્રીતમદાસના પોતાના શબ્દોજ ખોટી ઠરાવે છે ભગવદ્‌ગીતાની છેવટે (જુઓ આ પુસ્તકનુ પૃષ્ઠ ૩૫૦) તેઓ કહે છે કે –

" ધન્ય સગત્ય ધન્ય રામજી, ધન્ય સીવદત્ત ગોવિંદરામ;
ધન્ય સ્વામી જાનરાય ઠાકોર, ધન્ય સદેસર ગામ.
ગુરુ બાપુજી કરી ક્રિપા, સ્વામી આત્મારામ;
સત સમાગમ પ્રીતમ પામ્યા, હરિ ચર્ણકમલ સુખ ધામ "

ઉપલી પંક્તિઓમા સીવદત્તની સાથે ગોવિંદરામને પણ સામાન્ય મનુષ્યતરીકેજ ધન્યવાદ આપેલો છે અને ગુરુતરીકે તો બાપુજીનુજ નામ માનપૂર્વક સ્પષ્ટ આપેલુ છે

એ ઉપરાંત પ્રીતમદાસના સમકાલીન એક બીજા બ્રહ્મનિષ્ઠ મહાત્મા શેરખી ગામમા રવિદાસ કરીને હતા એ મહાત્માએ પ્રીતમદાસ ઉપર પદ્યમા એક પત્ર લખ્યો હતો તેમા પણ નીચલી પંક્તિઓમા પ્રીતમદાસના ગુરુતરીકે "બાપુજી" નુજ નામ આપ્યુ છે

" સાચા સતગુરુ વરીયા બાપુ, સાચી કીધી સેવા;
દસધા ભકતી પુરણ પ્રગટી, અંતર ટળ્યા અહમેવા "

હવે પ્રીતમદાસે લખેલો ગુરુમહિમા, ઇચ્છારામભાઇએ ગુરુ ગોવિંદરામની સ્તુતિમા લખેલો જણાવ્યો છે, તે વાત તપાસીએ એ ગુરુમહિમા ગુજરાતી પ્રેસના કાવ્યદોહનના પહેલા ભાગમા આવેલો હોઇ આ પુસ્તકમા ૩૧ મા પૃષ્ઠે છપાયલો છે એ ગુરુમહિમામા કોઇ કોઇ જગાએ 'ગોવિંદ' શબ્દ આવેલો છે, પરંતુ એ શબ્દ તો એટલી ખુલ્લી રીતે ઈશ્વરના સબંધમા વપરાયલો છે કે તે ઉપરથી પ્રીતમદાસના ગુરુ 'ગોવિંદરામ' હતા એમ કોઇ સાધારણ માણસ પણ કહી શકે નહિ ગુરુ મહિમામા આવેલી એ "ગોવિંદ" શબ્દવાળી કડીઓ નીચે પ્રમાણે છે —

" પ્રથમ નમુ ગુરુદેવને, જેણે આપ્યુ જ્ઞાન,
" જ્ઞાને ગોવિંદ ઓળખ્યા, ટળ્યુ દેહ અભિમાન
" તત્ત્વસાર ત્રિલોકમા, ગુરુ ગોવિંદજ રૂપ;
" આદ્ય અંત્ય મધ્ય એક છે, હરિગુરુ સતસ્વરૂપ
" ગુરુ ગોવિંદ એક રૂપ જાણ, રખે ભિન્ન ભાવ રદેમા આણ
" ગુરુ ગોવિંદ થકી છે અધિક, જેની પરમાનંદ કારણ દીખ

પરંતુ 'જ્ઞાન આપે તેજ ગુરુ' એ શ્રેષ્ઠ ધોરણને અનુસરીને "બાપુજી" ને ગુરુતરીકે પ્રીતમદાસે લખેલા હોવા જોઇએ.

હવે પ્રીતમદાસ અને ગોવિંદરામજી વચ્ચેના સંબંધ ઉપર આવીએ ઘણા ખરા સાધકો પ્રથમ ઉપદેશ આપનાર તેમજ દીક્ષા આપનાર ગુરુ તથા આચાર્ય ઉપરાંત અન્ય પણ અનેક ઉચ્ચકક્ષ સંતમહાત્માઓના સમાગમમા આવે છે અને માર્ગમા પ્રવેશ કરાવનારી એ વ્યક્તિઓ કરતા ઘણીવાર ઉચ્ચકક્ષાના અતિ વિરક્ત, વિદ્વાન, યોગકળાકુશળ અને પરમાત્મનિષ્ઠ સંતમહાત્માઓની સેવા તથા સમાગમ તેમને પુષ્કળ લાભદાયક નિવડે છે પ્રીતમદાસને પણ દીક્ષા લીધા પછી આવીજ રીતે નડિયાદના સંત ગોવિંદરામજીના સેવાસમાગમ અતિ ઉપકારક નિવડયા હોય એ બનવાજોગ છે સ્વ૦ ઇચ્છારામભાઇનુ નીચલુ લખવુ અમને એજ અર્થમાં બંધબેસતુ લાગે છે

" વેદાંતના ભગવદ્ગીતા, શ્રીભાગવતનો એકાદશસ્કંધ, યોગવાસિષ્ઠ રામાયણ એ સાધુમુખે શ્રવણ કરેલા જણાય છે;ને તેની છાયા એના વેદાંતના પદોમા ઠામઠામ દૃષ્ટિગોચર થાય છે. એણે પણ અખા ભક્તપેરે ઘણા સાધુઓને ગુરુ કીધા હતા, પણ નામ ત્યારે સાધુ, પણ કાર્યમા કામક્રોધાદિ ષડ્રિપુના પૂજારી હોવાથી, સર્વને દૂરથીજ નવ ગજના નમસ્કાર કરીને, તેઓના પ્રસંગથી એ વેગળો રહેતો હતો પણ જેમ અખા ભક્તે સાધુસંતોનો તિરસ્કાર કીધો છે, તેમ એણે કીધો નથી, પણ તેમના પરિચયથી એ દૂર રહ્યો છે વેદાંતજ્ઞાનની ચટકી લાગ્યા પછી ઉત્તમ પ્રતિનું વેદાંતજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવા માટે એણે ઘણો વખત વળખા માર્યા જણાય છે; પણ તેમા એ પાછળથી સારૂ જ્ઞાન સંપાદન કરી શક્યો હતો. × × શાંકરભાષ્યની એક સમયે ગોવિંદરામજીએ પ્રીતમદાસને કથા સંભળાવી તે પછી ગુરુનો મહિમા ગાઇ પૂર્ણ વૈરાગ્ય વ્યાપ્યા પછી વેદાંતકવિતા રચવા માંડી ગોવિંદરામજી કથાવાર્તા કે ટુચકાઓ કહેતા અને તેને બીજી રીતે પ્રીતમદાસ કવિતામા મૂકતો આ કવિતા પોતાના ગુરુને તે હમેશા બતાવતો; ને કહેતો કે આ સાંભળીને કોઈ પણ જ્ઞાનમાર્ગમા પ્રવૃત્ત થશે, તો મારો શ્રમ સફળ થયો ગણીશ.

× × × × × ×

× × સંદેસરમા ગુરુ ગોવિંદરામ ત્રણ વરસ રહ્યા હતા ને નડિયાદમા આઠ વરસ વાસો કીધો હતો એ અરસામા પ્રીતમદાસે તેમના સત્સંગનો લાભ લીધો હતો ગોવિંદરામે ભાગવત એકાદશસ્કંધની કથા કરી, ને એણે વાણી સરસ રીતે કવિતામા મૂકી, તે ગુરુને બતાવતા તેઓ ઘણાજ પ્રસન્ન થયા હતા, તેમજ એની કવિતાની કોમળતા જોઇ, તેમજ વેદાન્તવિષયને સરળ ભાષામા મૂકેલો જોઇને ગુરુએજ આશીર્વાદ આપ્યો હતો કે 'તારી કવિતા ઘણી વખણાશે' ને તેજ પ્રમાણે

એની કવિતા વખાણને પામી છે ”

“ અગીઆર વર્ષના સમાગમ પછી ગોવિદરામજી વિદાય થયા ત્યારે પ્રીતમદાસની આખો જળથી ભરપૂર થઇ ગઇ × × × × × ”

પ્રીતમદાસના વૃત્તાત બાબતમા લખાયલી વાધાભરી બાબતો અહી સુધી ચર્ચ્યા પછી હવે તેમના જીવનની બીજી હકીકતો ઉપર આવીએ.

પ્રીતમદાસ ડાકોરમા રણછોડજીના મદિરમા એક વેળા ભજન-કીર્તન કરતા હતા, તે વખતે કોઇએ કહ્યુ કે—“બારોટ તો ગાઇ જાણે બીજુ શુ ?” તેના પ્રત્યુત્તરરૂપે પ્રીતમદાસે નીચેનુ પદ ગાયુ હતુ—

“હરિભજન થકી છોટા હોય તે સૌથી મોટા થાયે

× × × × × ×

જુઓ વાલ્મીકજીની જાત વળી, જેણે દર્ભશાળામા દેહ ધરી,
તેણે શતકોટી રામાયણ કરી હરિભજન થકી૦
એમ જાત ભાત મહુની જાણી, હરિ ભજે તે હરિ સરખા પ્રાણી,
કહે પ્રીતમ ઓળખો એંધાણી હરિભજન થકી૦”

પ્રીતમદાસ પાસે શ્રીધરદાસ નામે એક પાટીદાર લહિયો હતો એ વખતે લહિયાઓને પંડિત કહેતા એ પડિત એક વખતે મદિરા-પાન કરીને મદિરમા આવેલો પ્રીતમદાસની જાણમા તે વાત આવી જવાથી તેને ઉદ્દેશીને તેમણે નીચલી કડીઓવાળુ પદ યોજેલુ—

“ શુ કર્યું ગીતા ગાઇને રે, તે શુ કર્યું ગીતા ગાઇને
ભણ્યો ગણ્યો પણ ભેદ ન જાણ્યો રે,
કટુબ પોષ્યુ કમાઇને રે— તે શુ કર્યું૦
પોથી વાચી પરમાર્થ ન કીધુ રે
ધિક પડ્યો પડિતાઇ ને રે-- તે શુ કર્યું૦”

પ્રીતમદાસ બહારગામ રથમા બેસીને ફરતા ત્યા પણ લહિયા પડિતોને સાથેજ રાખતા રાગ સોરઠના જ્ઞાન માસ એ તેમણે સવત ૧૮૨૮ના વર્ષમા ઉત્તરસડાથી ખૂટજના રસ્તામાજ રચ્યા હતા એ માસમા તેમણે જે કહ્યુ છે, તે ઉપરથી સમજાય છે કે એ સમય પૂર્વે-જ તેમને બ્રહ્મસાક્ષાત્કાર થઇ ચૂકેલો હશે તેઓ એ વિષે ગાય છે કે—

“ સદ્ગુરની કૃપા થકી, ઉપન્યો રે આનદ
પ્રીતમ તે પદ પામીયા જ્યા નહિ સૂર ને ચદ સ૦ ભાળ૦
જાણવુ હતુ તે જાણીયુ હવે નથી જાણવુ કાંઇ
પોતે પોતમા [illegible] [illegible] ભાળ૦

[illegible] સાધુઓના વચ્ચે વાદવિવાદ [illegible] તેમ [illegible] [illegible] ને [illegible] કે—

" जले विष्णुः स्थले विष्णुर्विष्णुः पर्वतमस्तके ।
ज्वालामालाकुले विष्णुः सर्वं विष्णुमयं जगत् ॥"

હવે જો તમારો વિષ્ણુ એવો સર્વવ્યાપકજ હોય, તો પછી શૌચ કરવાની જગ્યા કયી તે બતાવશો ?

બીજા પક્ષવાળાઓમા એ પ્રશ્નનો કોઈ ઉત્તર દઈ શકે તેમ નહોતું, એટલે છેવટે સંદેસરથી મહાત્મા પ્રીતમદાસને બોલાવવાનુ કર્યું. તે પ્રમાણે પ્રીતમદાસને તેડવા તેડુ મોકલ્યું ને તેઓ આવ્યા પ્રશ્ન તેમની પાસે મૂકાયો, એટલે તેમણે બન્ને પક્ષની સભામા જઇને શ્રીરામચંદ્રજીના નામની ત્રણ વખત જય મોટેથી બોલાવી આખી સભાએ એ જય ઝીલી લીધી; પણ રામચંદ્રજીને ઇષ્ટદેવ નહિ માનનાર બીજા પક્ષના માણસો એ વખતે મૂગા રહ્યા પ્રીતમદાસે કહ્યુ કે આત્માને ગમે તે નામ આપો પણ તે એકજ છે; એટલે જે મુખમાથી રામનામ ન નીકળે તેજ શૌચને લાયક જગ્યા છે

હરેક દેશ અને કાળના મહાન પુરુષોના સબધમા ચમત્કારોની તેમજ બીજી અનેક પ્રકારની દતકથાઓ પ્રચલિત હોય છે એવા પુરુષો ચમત્કારોમા પડવાનુ કાર્ય પોતાના હક્કમા તેમજ લોકોના હક્કમા પણ અયોગ્ય ગણતા હોય છે, છતા પણ કોઇ કોઇ પ્રસંગે પ્રારબ્ધના યોગથી અથવા તો માણસોની શ્રદ્ધાના બળને લઇને એવા ચમત્કારો બનીજ જાય પણ ખરા, પરતુ આ શકયતાના ઓથા હેઠળ રજનું ગજ કરી દેવાનુ તેમજ અવનવા જોડકણા જોડી ધૂર્તવિદ્યા ચલવવાનુ કામ પણ ઓછુ ચાલતુ નથી, એટલે એવી દતકથાઓમાથી ખરીખોટી પારખવાનુ મુશ્કેલ થઇ પડે છે

મહાત્મા પ્રીતમદાસજીના સબધમા પણ અનેક દતકથાઓ પ્રચલિત છે, જેમાની કેટલીક અહી આપીશુ

૧–સુડતાળા કાળ વખતે ગરીબ તથા પશુપખીના દુઃખથી ત્રાસ પામી આ મતે વરસાદ માટે પ્રભુપ્રાર્થના કરી હતી (આ પુસ્તકના પૃષ્ઠ ૫૫ થી ૫૯, તથા ૨૭૮ થી ૮૦ મા તે આપેલી છે)

પ્રીતમદાસના સદેસરના મદિરમા સાધુઓ તેમજ તેમના દર્શન-સમાગમ અર્થે આવનારાઓની મોટી સખ્યા રહ્યા કરતી, એમ આગળ કહેલુ છે મદિરના ખરચખુટણ માટે લોકો પાસેથી ભેટપૂજા-વગેરે પ્રીતમદાસ પૈસા કદિ સ્વીકારતા નહિ માત્ર અનાજ વગેરે વસ્તુઓ સ્વીકારતા, તેમજ મદિરના ખર્ચના નિભાવમાટે ખેતરો [illegible] એ ખેતરોમા ખેતીના કામમા તેમજ મદિરને અગે [illegible] વગેરે [illegible] ત્યારે તે કામમા પણ તેઓ ચક્ષુરહિત છતા [illegible] તેમજ [illegible] કેટલુક કાર્ય કરવા લાગતા. મદિરને [illegible] એક [illegible] વીઘાના ખેતરમા એક વરસ બાજરી વાવેલી

હતી; પરતુ તે વરસ સુડતાળાકાળનુ હોઈ બાજરી સૂકાવા લાગી મદિરના એક સાધુએ વૃદ્ધ પ્રીતમદાસને ખબર કહી કે—"મહારાજ ! આપણી બાજરી પાણીવિના સૂકાય છે; અને બીજા બધા તો કોસ જોડી પાણી પાય છે પ્રીતમદાસે કહ્યુ —"કાલે જોઇશુ" બીજે દિવસે મડળી લઇને વૃદ્ધ પ્રીતમદાસ ત્યા ગયા તેઓએ ત્યા જઈ પ્રભુ-પ્રાર્થના કરી, જેમા નીચેની લીટીઓ પણ આવે છે—

" વાલાજી, તુ મોકલને વરસાદ રે,
સાધુ સતો શાને કરશે પરસાદ રે !"

કહેવાય છે કે ભક્તવત્સલ પ્રભુ વહારે ધાયા અને જોતજોતામા તેજ વખતે અધ પ્રીતમદાસના ખેતરમા મુસળધાર વરસાદ પડ્યો ને ઢીચણ સુધી પાણી ભરાઈ ગયુ અનાજ પણ પુષ્કળ પાક્યુ એ પ્રાર્થનાને 'પ્રેમપ્રકાશ' નામ તેથીજ અપાયુ હશે તે વખતથી એમનુ વચન હતુ કે બહાર ગમે તેવો દુષ્કાળ પડે તોપણ સદેસરમા કદિ કાળ નહિ પડે

છેલ્લા છપ્પનીઆ કાળમા એ ગામમા કેમ થએલુ તે વિષે આ સસ્થાના માણસે સદેસરમા ઘણા માણસોને પૃછેલુ, પણ સઘળાનો એજ ઉત્તર હતો કે ગાઉ બબ્બે ગાઉ દૂર આવેલા આસપાસના સર્વ ગામોમા કાળ પડવા છતા સદેસરની સીમ જ્યાસુધી હતી તેટલા ભાગમા અનાજ પુષ્કળ પાકેલુ અને બધા સુખી હતા તેઓ સર્વ એમજ કહેતા કે પ્રીતમસાગીનુ વચન છે એટલે અમારા ગામમા તો સદા સુકાળજ રહેવાનો

૨—ડાકોરના રણછોડજીના મદિરમા આરતી વખતે કોઇ એક જણે પ્રીતમદાસની મશ્કરી કરી કે—"બધાને તો આખો છે તે દર્શન થાય પણ તમને અધને શુ દેખાય છે તે અહી આવો છો ?" તેજ વખતે પ્રીતમદાસે નીચલી લીટીઓવાળુ પદ ગાયુ હતુ આ પદ આ પુસ્તકની છેવટે આપેલા પદોમા છપાયલુ છે

" રૂપ તમારૂ રળીઆમણ રણછોડરાય
સદા સરસ સોહામણ રણછોડરાય.

આવી હતી. તેમણે પોતાની મૂર્તિ મંદિરની મૂર્તિ સાથેજ પધરાવી. આ મૂર્તિ બહુજ મોહક હોવાથી પ્રીતમદાસના મુખ્ય શિષ્ય નારણદાસના મનમા ઇચ્છા થઇ કે સેવાર્થે આ મૂર્તિ રહે તો કેવુ મારૂ ! જતા પહેલા રજા માગવા આ સાધુઓ પ્રીતમદાસ પાસે આવ્યા, ત્યારે નારણદાસે ધીમેથી કાનમા કહ્યુ—"મહારાજ ! આ સાધુઓને કહોને કે એ મૂર્તિ અહી રાખે" સ્વામીએ કહ્યુ "સાધુઓને કહેવાની શી જરૂર છે, તમારે સેવા કરવાનો ભાવ હશે તો પરમાત્મા ક્યા અજાણ્યો છે ?" એ પછી કહેવાય છે કે પેલા સાધુઓથી તે મૂર્તિ ઉપડી શકીજ નહિ અને તેથી તેઓ તેને પડતી મૂકીને ચાલ્યા ગયા, અને એ ઉપરથી એ મંદિરના ઠાકોરજીનુ નામ 'કુંજબિહારી' હતુ તેને બદલે (મનની ભાવના જાણીને ત્યા રહ્યા માટે) 'જાનરાય' એવુ નામ પડ્યું અને અત્યાર સુધી સરકારમા પણ તેજ નામથી મંદિરનુ ખાતું ચાલે છે આ પુસ્તકમા આ નામ ઘણી વખત આવે છે અને પદ ૨૧૧ તથા ૨૨૭મા તો 'જાનરાય' ની સ્તુતિ પણ આપેલી છે

કહેવાય છે કે પાછળથી કોઇક સમયે મંદિરમા અનીતિ દાખલ થઇ ત્યારે એ મૂર્તિ એક રાતે મોટા અવાજ સાથે ઉખડી પડી અને ફાટી ગઇ. જે પછી તેને ઠેકાણે એજ નામથી બીજી મૂર્તિ પધરાવવામા આવી છે

૪—ખંભાતની સામે પાર મહી નદીને કિનારે કાવી નામે એક ગામ છે એકવાર સાધુઓ સાથે પ્રીતમદાસ તે નદીના ભાઠામા થઇને જતા હતા દરિયો પાસે હોવાથી નદીનો પટ ત્યા બહુજ પહોળો છે ઉનાળાના તાપને લીધે કેટલાક સાધુઓ તરસ્યા થયા અને નદીનું પાણી ખારૂ હોવાથી ભાઠામા એક કૂવો હતો, તે તરફ સર્વ જવા લાગ્યા, ત્યા તો કોઇએ ખબર આપી કે એમા પણ ખારૂજ પાણી છે પ્રીતમદાસે કહ્યુ કે—"જાઓ તે કૂવાનુ પાણી ગંગાજળ જેવુ મીઠુ છે" આથી સર્વ કોઇ તે કૂવે પહોચી ગયા અને પાણી પીતા મીઠુ જણાયુ તે દિવસથી તે કૂવાનુ નામ ગંગવો પડ્યુ છે વહિવંચાના ચોપડામા પણ સં ૦ ૧૮૪૨ મા ખારા કૂવાનુ પાણી મીઠુ કર્યાની નોધ જોવામા આવી છે

૫—એ પછી કાવીથી અખાતની પાર ઉતરી સાધુ મંડળસહિત પ્રીતમદાસ ખંભાત આવ્યા પ્રીતમદાસની કીર્તિ ઠીક ફેલાયલી હોવાથી તે વખતના ત્યાના નવાબ એ વખતે વેશ બદલીને તેમની ભજનમંડળીમા આવી બેઠા, અને ભેટતરીકે તેમણે મીઠાનો થાળ રૂમાલ ઢાકીને પ્રીતમદાસ આગળ મૂક્યો પ્રીતમદાસે પ્રથમ તેમાથી થોડોક પ્રસાદ ગ્રહણ કરીને પછી સર્વને વહેચી આપવાની આજ્ઞા કરી પ્રસાદ વહેચાયો અને સર્વને મીઠાને બદલે સાકર મળી. નવાબ આશ્ચર્ય પામી નમસ્કાર કરી ચાલ્યા

ગયા તે દિવસથી ખંભાતના અગરમાંથી પ્રીતમદાસના મંદિરો માટે ૧૦૦ મણ મીઠું ગાડામાં દર વરસે આવતું અને રસ્તામાંના પ્રીતમદાસના મંદિરોમાં વહેંચતા વહેંચતા ઠેઠ સંદેસરના મંદિરસુધી પહોંચાડાતું. કાળક્રમે મીઠાના અગરો બંધ થયા, ત્યારથી હજીસુધી દરવરસે રૂ. ૭ાા ની રોકડ રકમ બોરસદ કચેરીદ્વારા નવાબ તરફથી મંદિરને મીઠાનિમિત્તે અપાતી રહે છે

૬–એક વખત ડાકોરમાં રણછોડજીના રાજભોગના સમયે પ્રીતમદાસ દર્શન માટે મુકામેથી નીકળ્યા માર્ગમાં ચાલતા લોકોની ભીડને લીધે રસ્તો બંધ જણાયો રાજભોગનો સમય વીતી જશે તો દર્શન નહિ થાય, એવા ભયથી પોતાની સાથેના માણસને ભીડનું કારણ પૂછ્યું. તેણે તપાસ કરી જવાબ આપ્યો કે–"મહારાજ! વડોદરાવાળા શેઠ હરિભક્તિનો બળદ રસ્તામાં મરી ગયો છે અને રાજભોગનો થાળ લઈ મંદિરનો મહારાજ આપણી પાછળજ ઉભો છે રસ્તામાંથી મડદું ખસે નહિ ત્યાંસુધી થાળ લઈને જવાય નહિ, એટલે રાજભોગને હજી પણ કેટલીકવાર થશે લોકો તેથીજ હો હો કરતા ઉભા રહ્યા છે" પ્રીતમદાસે કહ્યું "મને એ બળદની પાસે લઈ જાઓ" પછી બળદની પાસે જઈ તેને તેમણે આ પ્રમાણે કહ્યું "કેમ નન્દી! તને બહુ નિદ્રા આવે છે? ચાલ ઉઠ, અત્યારે તને આ ક્યાંથી સૂઝયું? ઠાકોરજીનો થાળ પાછળ ખોટી થાય છે" એમ કહી તેના મૃતદેહને સ્પર્શ કરતાજ બળદ ઉઠી ઉભો થયો અને રસ્તો ખુલ્લો થયો

૭–એકવેળા સંદેસરમાં મંદિરના ખેતરમાં રાતે એક ચોર જાર ચોરવા સારૂ પેઠો પછી ભારો કાપી માથે લઈને નીકળવા જતાં તેને છીંડુંજ દેખાયું નહિ આખી રાત ખેતરની અંદર તેણે ચોતરફ ફર્યાં કર્યું, પણ તેને જવાનો માર્ગજ મળ્યો નહિ સવારમાં પ્રીતમદાસને આ વાતની ખબર પડતાં તેમણે જાતે જઈ તેને નીકળવાનો રસ્તો બતાવ્યો અને કહ્યું "તને રામ વારે, તારે જોઈતું હોય તો દિવસે લઈ જવાની તને કોણે ના કહી હતી?" કોઈ જીવને પાપકર્મ કરતો જોઈ તેમને કાંઈ સાત્ત્વિક ક્રોધ ઉપજાવતો ત્યારે "તને રામ વારે" એટલાજ શબ્દો તેઓ કહેતા

આ પક્ષીને જે સજીવન કરે તેને સામાવાળો માર્ગ આપે સામા રથવાળા મહંતથી એ પ્રમાણે ન બન્યું એટલે પછી પ્રીતમદાસે પક્ષી ઉપર લુગડુ ઢાંકી પરમાત્માનું સ્મરણ કરી જળ છાંટયું કે તરતજ પક્ષી ઉડી ગયું. કેટલાક એમ પણ કહે છે, કે આ બાબત પ્રીતમદાસના સબધમા નહિ પણ તેમના શિષ્ય નારણદાસના સબધમા બની હતી

૯–પ્રીતમદાસનુ માહાત્મ્ય સાભળી કાશીથી બે સ્ત્રીપુરુષ તેમના દર્શનાર્થે આવેલા, પણ સદેસરના મદિરમા આવતાજ તેમને ખબર મળી કે સ્વામીજીએ ત્રણ દિવસ પહેલા દેહ છોડયો હતો એ સાભળી એ સ્ત્રીપુરુષે કહ્યુ કે આટલે દૂરથી જો અમે સાચી શ્રદ્ધાભક્તિપૂર્વક આવ્યા હોઇશુ તો તેઓ જરૂર અમને દર્શન દેશે એ પછી બન્ને સ્ત્રીપુરુષે અગ્નિસસ્કારવાળે ઠેકાણે જઈ અન્નજળ છોડી ત્રણ દિવસ-સુધી દર્શનમાટે પ્રાર્થના કરી કહેવાય છે કે ત્રીજે દિવસે રાત્રે પ્રીતમદાસે તેમને દર્શન આપ્યા; અને વિશેષમા કહ્યુ કે મદિરમા નારણદાસને ખબર આપજો કે મદિરના પટારાની અદરના એક સચમા એક જરૂરી ગુટકો છે, તે તમને કહેવાનુ રહી ગયુ છે; માટે સભાળી લેજો પછી તે સ્ત્રીપુરુષે મદિરમા આવીને સર્વ હકીકત સાથે તે ગુટકાની વાત પણ કહી અને નારણદાસે તપાસ કરી તે ગુટકો શોધી કહાડયો આવા બનાવોની શકયતાવિષે હવે આ જમાનામા તો બે મત હોઇ શકેજ નહિ; કારણ કે યૂરોપઅમેરિકામા ભાવનાબળથી મૃત્યુ પામેલાને બોલાવી વાતચીત કરવાના પ્રયોગો પુષ્કળ થાય છે.

આટલી દતકથાઓ આપ્યા પછી હવે પાછા પ્રીતમદાસજીના જીવન ઉપર આવીશુ

મહાત્મા રવિદાસ પ્રીતમદાસના સમયમાજ થઇ ગયા તેઓ પણ ત્યાગી, યોગી, સારા કવિ અને પ્રતાપી પુરુષ હતા એ મહાત્માએ પ્રીતમદાસ ઉપર પદ્યમા એક પત્ર લખ્યો હતો, તે ઉપરથી પ્રીતમદાસ કેવા ઉચ્ચ કોટીના સત હતા, તે બહુ સારી રીતે સમજાય છે. એ આખો પત્ર નીચે આપ્યો છે:–

"પ્રીતમ પ્રેમ સોહાગી મીઠા, હેવા વીરલા પ્રથવી પીઠા,
નયણા દરસન કરવા ઇચ્છે, તમને તત્ત્વદરસી પ્રીછે પ્રીતમ૦૧
ચાર ખૂટ સદેસર સઘે, બિહારીલાલ બિરાજ્યા;
રસીઆ કેરૂ ધામ રમણનુ, સંતતણા સમાજા. પ્રીતમ૦૨
સાચા સતગુરુ વરીઆ બાપુ, સાચી કીધી સેવા,
દસધા ભક્તિ પુરણ પ્રગટી, અતર ટળ્યા અહમેવા પ્રીતમ૦૩
મહા અધિકારી પાસે પૂરા, જેરામ આતમ જોગી,
આઠે પહોર રહે અનુભવમા, બ્રહ્મરસ કેરા ભોગી પ્રીતમ૦૪
સમદષ્ટિ સીતલ સુખકારી, સરલ સુભાવિક ગરવા;

વીષીયા રોગ સમૂલો કાપ્યો, રહ્યા નિરંતર નરવા. પ્રીતમ૦૫
મલવા ઇછે મન રવિનુ, પલ પલ ઘડીએ ઘડીએ;
પરાલબ્દમા કાંઈક ખામી, જો ન અવાયુ હડીએ પ્રીતમ૦૬
કલપવ્રક્ષ સોભે અતિ સુંદીર, જે માગે તે આપે,
વીધી નિષેધ રહ્યુ છે તેમા, તેથી તમો અમાપે પ્રીતમ૦૭
દિનકર નીત ઉગે દિન પરતે, મઉને કરે અજવાળુ;
ઉદે અસ્તથી સ્વરૂપ તમારૂ, નિરગુણ પદ નીરાલુ. પ્રીતમ૦૮
અરણુવ ઉંડો તે પણ ખારો, ગંભીરપણે અતિ ભારી,
એ ઉપમા મંતથી રહી ઓરી, જલનિધિથી લક્ષન્યારી પ્રીતમ૦૯
ભમરકમળ હેમ પંડિત વખાણે, શોક ન છુટે આશી,
તેથી ચાલ તમારી ઉલટી, સદાય શુદ્ધ નિરાશી પ્રીતમ૦૧૦
બહુ રસ ગાયો પીધો પાયો, છેક ઉરાડ્યો છોળે,
જે રસ સનકાદિકને દુર્લભ, તે સુખ માણો ભોળે પ્રીતમ૦૧૧
હેતે પ્રીતે હળતા મળતા, ઘણા દિવસ ગયા વીતી,
ગોષ્ટી કરવા મંન અભિલાખે. અંતરગતમા પ્રીતી પ્રીતમ૦૧૨
નીરગુણ ઉપર વહાલ વિશેષે, તે સરૂપ છે કેવુ,
કેઇ હાર રહે છે કહી દાખવો, કેઇ ગ્હેણીએ ગ્હેવુ પ્રીતમ૦૧૩
સીરગુણનુ કારણ છે નિરગુણ, કેઇ પેરે તે ભાસે,
ગુણ નિરગુણથી પદ છે ન્યારૂ, તેહેનો કહીએ આને પ્રીતમ૦૧૪
સીરગુણ નિરગુણ સાક્ષીનુ રૂપ, દીપા કરીને કહીએ,
સતવીના સસે કોણ ટાલે, સગજી સુખ બહુ લહીએ પ્રીતમ૦૧૫
શંકરે કહ્યુ હસ્તામલને, ઓલખી બ્રહ્મ સરૂપ,
બોલાવા મન આનંદ ઉપન્યો રસ પીવા બ્રહ્મ રૂપ પ્રીતમ૦૧૬
ગામ સેરખાથકી વીનતિ, લખી ઘણી અનુરાગે,
લીલાદાસ કેહે હસ્તકમળનો, પત્ર પ્રેમનો માગે પ્રીતમ૦૧૭

આ પત્રનો પ્રત્યુત્તર પણ પ્રીતમદાસે "રવીને રૂપે રજની જાય, અંતરમા અજવાળુ થાય" એ પંક્તિથી શરૂ થતા પદમા આપેલો છે. પ્રીતમદાસનુ આ પદ તપાસ કર્યે ગયેલા આ [illegible] સ્થાનના [illegible]ને તેમના ખંભાતના મંદિરમાંથી મળી આવ્યુ હતુ [illegible] હતુ તે [illegible] એક હસ્તલિખિત પ્રત મેળવેલી તેમા ૧૯ નં હતુ અને તે

કહેવાય છે કે પ્રીતમદાસ સંદેસરમાં એક પટારો ભરીને પુસ્તકો મૂકી ગયા હતા. પાછળથી એમાંના ઘણાખરા પુસ્તકો મંદિરમાંથે સંબંધ ધરાવતો એક બ્રાહ્મણ પોતાને ઘેર લઇ ગયો હતો, પરંતુ તે તેનું ઘર બળવાથી નાશ પામ્યા હતા. કહેવાય છે કે બીજા કેટલાક પુસ્તકો સાધુઓ લઇ ગયા હતા, પરંતુ પ્રીતમદાસના જૂદા જૂદા મંદિરોમાં મળી આવતી હસ્તલિખિત પ્રતો તપાસતાં તેમાંથી કોઇ નવીન ગ્રંથ હાથ આવ્યો નથી, એટલે સંદેસરના મંદિરમાં હાલ નારણદાસજીએ ઉતારેલો જે હસ્તલિખિત ગ્રંથ છે, તેનીજ બીજી અનેક નકલો લહિયાઓ પાસે કરાવી રાખી હોય અને તેજ ગ્રંથો બળી ગયા હોય, એમ પણ બને.

અત્યાર સુધીમાં પ્રીતમદાસના મળી આવેલા જે કાવ્યોમાંથી તેના રચાયાની સાલો મળી આવે છે, તેની વીગત નીચે પ્રમાણે છે:-

૧-સરસ ગીતા (સંવત ૧૮૩૧); ૨-જ્ઞાનકક્કો (સંવત ૧૮૩૨), **૩**-સોરઠ રાગના મહિના (સંવત ૧૮૩૮); ૪-જ્ઞાનગીતા (સંવત ૧૮૪૧), **૫**-ધરમગીતા (સંવત ૧૮૪૧), ૬-સાખીગ્રંથ (સંવત ૧૮૪૫ જેમાં ૨૪ અંગ ૬૩૮ સાખીમાં છે, જેમાંની એક સાખી તૂટે છે), **૭**-એકાદશ સ્કંધ (સંવત ૧૮૪૫); ૮-જ્ઞાનપ્રકાશ (સંવત ૧૮૪૬), **૯**-બ્રહ્મલીલા (સંવત ૧૮૪૭); **૧૦**-પ્રેમપ્રકાશ (સંવત ૧૮૪૭), **૧૧**-વિનયદીનતા (સંવત ૧૮૪૮); **૧૨**-ભગવદ્‌ગીતા (સંવત૧૮૫૨)

આ સિવાય પણ સત્યભામાનો ગરબો, ગુરુમહિમા, ભક્તનામાવલિ, નામમહિમા, કૃષ્ણાષ્ટક, મહિના, તિથિ, વાર, રવેણીઓ, છપ્પા (તેના ૭ અંગ છે), ચોપાઇઓ (તેના પાંચ અંગ છે), ચેતવણીઓ (જેને 'ચેતામણીઓ' પણ કહે છે), તેમજ પદ, ધોળ વગેરેના રૂપમાં પ્રીતમદાસે પુષ્કળ કવિતાઓ કરેલી છે. તેમના પદોની સંખ્યા સ્વ૦ ઇચ્છારામભાઇના લખવા પ્રમાણે ૧૫૦૦ની કહેવાય છે. તેના બે ભાગ પાડી શકાય:-(૧) જ્ઞાન, ભક્તિ, વૈરાગ્ય વગેરેને લગતા (૨) શૃંગારના જેમાં કૃષ્ણલીલાના પદ (જેમકે વસન્ત, હિંડોળા, હોળી, દાણલીલા, રાસ વગેરે)નો સમાવેશ થાય છે. વળી સ્વ૦ ઇચ્છારામભાઇના લખવા મુજબ પ્રીતમદાસે અધ્યાત્મરામાયણ પણ લખી છે. વળી શ્રીમદ્‌ભાગવત આખું કાવ્યમાં તેમણે રચ્યું છે, એમ પણ સાંભળ્યું છે, પણ તે ગ્રંથમાટે કશો પત્તો મળતો નથી.

આ ગ્રંથોમાં ઝળહળતો ઉપદેશ પ્રીતમદાસની હયાતીમાં તેમના શ્રીમુખથી જ્યારે ગવાતો હશે અને ઉપદેશાતો હશે, ત્યારે તે કેટલો બધો અસરકારક અને ઉપકારક થતો હશે, તેનો ખ્યાલ એટલા ઉપરથીજ આવી શકશે કે તેમના દેહાન્તસમયે તેમના નામના ગુજરાતકાઠિયાવાડના જુદા જુદા ગામોમાં બાવન મંદિર સ્થપાઇ ચૂક્યા હતા. જણાવવાની જરૂર નથી કે મોટે ભાગે આવા મંદિરોની સ્થાપના તે તે સ્થળના

સસ્કારી માણસોની સતસમાગમની તથા આન્તરિક સાધનાની તીવ્ર ઇચ્છા અને માગણીને લીધેજ થાય છે

પ્રીતમદાસના સાધુત્વ અને પરમાત્મનિષ્ઠાની તેમજ તેમની કવિતા અને ઉપદેશની એટલી બધી અસર કેવા સયોગોમા થઇ હતી, તે જાણવાથી તે બાબતનો ખ્યાલ વધારે સારી રીતે આવી શકે તેમ હોવાથી તે વિષે પણ આ સ્થળે કઇક લખવુ ઉચિત ગણાશે

પ્રીતમદાસનો સમય એટલે રાજકીય સ્થિતિમા ચારે તરફ લડાઇટટા અને અશાન્તિનો સમય ઇ૦ સ૦ ૧૭૫૫ મા અમદાવાદ ભાગ્યુ, તે પહેલા ગાયકવાડ અને પેશ્વાના ચાલુ હલ્લાઓ અને તે પછી તેઓની માહેમાહેની લડાઇઓ અગ્રેજી લશ્કરની મદદથી કેટલાય કાળ સુધી ચાલુ રહી એવા સમયમા સાહિત્યપ્રવૃત્તિ બરાબર ખીલી શકતી નથી, તેમજ ધર્મપ્રચાર પણ બરોબર થઇ શકતો નથી આવા પ્રતિકૂળ સંયોગો છતા પણ ઉપર જણાવ્યુ તેમ વડોદરાથી ઠેઠ જુનાગઢ સુધીના પ્રદેશમા પ્રીતમદાસના નામના બાવન મદિર ઉભા થયા હતા, એજ પ્રીતમદાસની ખ્યાતિ અને મહત્તા સમજવાને માટે પુરતુ છે તેમના સમયમા સંદેસરના મદિરમા સતસાધુઓ તેમજ ભક્તજનોની ૨૦૦–૨૫૦ માણસોની પગત થતી

શ્રીમાન કિશોરલાલ મશરૂવાળા એ સમયનુ ચિત્ર પોતાના 'સહજાનંદ સ્વામી' નામે પુસ્તકમા આપતા લખે છે કે –

"ગુજરાતમા પોપાબાઇનુ રાજ્ય ચાલતુ હતુ ગુજરાતનો કોઇ
"માલિક રહ્યો નથી પેશ્વા અને ગાયકવાડ વારાફરતી મરજીમા આવે
"તેમ ગુજરાતનુ લીલુ ધન લૂટી જાય છે કાળી, કાઠી અને ગરા-
"સીઆ કેવળ ચોરીઓ પરજ ધાડ પાડી લૂટફાટ કરી ખાતા હતા × ×
"એવી સ્થિતિમા સાધારણ જનસમાજ [illegible] પોતપોતાના [illegible]
"[illegible] કરી શકે એટલે આ વખતમા [illegible]
"સર્વોપરિ સત્તા ભોગવતા હોય એમ લાગે છે, × × પણ [illegible]
"[illegible] અધિકાર [illegible] તેમ પોતે [illegible]
"[illegible] હતા [illegible]
"[illegible]
[illegible]

[illegible]

" એના જૂદા જૂદા નામો પણ અનેક પંથોનો પ્રચાર બતાવે છે. × ×
" એ વેરાગીઓમા નરસિંહ, શિવ, ભૈરવ, કાલી, હનુમાન વગેરે
" અનેક દેવતાઓની ઉપાસના ચાલતી વેરાગીઓનું જોર પણ ઘણું
" હતુ. એ સર્વ શસ્ત્ર રાખતા અને મોટા મોટા ટોળામા ફરતા એમની
" સવારીનો ઠાઠ રાજાઓને આજે એવો રહેતો એ લોકોના ધર્મ-
" બળમા શસ્ત્રબળનો ઉમેરો થતો એમની સવારી જે ગામમા જાય
" ત્યા તેઓ શાપની ભીતિ દાખવી આધિદૈવિક ત્રાસ, શસ્ત્રથી આધિ-
" ભૌતિક ત્રાસ અને ભોજન તથા ધનની ઉઘરાણીથી આધ્યાત્મિક
" ત્રાસ આપી ત્રણે તાપનો અનુભવ કરાવી શકતા × × "

"આ સિવાય વહેમનો ભંડાર પણ કાંઇ ઓછો ન હતો ભાગ્યે
"કોઇ કુટુંબ એવું હશે કે જેના ઘરનુ કોઇ મનુષ્ય સાધારણરીતે
"સ્ત્રીજન-ભૂતયોનિને પ્રાપ્ત થયુ ન હોય; ભાગ્યે કોઇ પોળ એવી હશે
"કે જેમાનું એકાદ ઘર ભૂતશાળાતરીકે પ્રસિદ્ધિને ન પામ્યુ હોય
"ગુજરાત મૂળથીજ અહિંસાધર્મી ગણાય છે, પણ આ સમયમા ગુજ-
"રાતમા કાળી, અંબા, શીતળા, મહામારી, બળીઆકાકા, ભૈરવ, વીર
"વગેરેના સાન્ત્વનાર્થે જીવહિંસા થતી."

આ પરિસ્થિતિમા પ્રીતમદાસ પણ ધારત તો એકાદ નવીન પંથ ચલાવી શકત, પરંતુ તેમણે તેમ કર્યું નથી નવા પંથની તો વાતજ શી, પરંતુ પોતે જે રામાનંદી સંપ્રદાયમા દાક્ષિત હતા, તે સંપ્રદાયનો પણ વિશેષ પ્રચાર કરવા તરફ તેમણે ધ્યાન આપ્યુ નથી તેમણે તો પોતે જે પરમ સત્ય અનુભવ્યુ હતુ, તે સત્ય તે વખતની પરિસ્થિતિમા જનસમૂહને કયી રીતે સમજાવી શકાય, અને કેવી રીતે અધિકારી જનોને તે સત્ય પ્રાપ્ત થાય, તેનોજ ઉપદેશ અને સાધનો પોતાની અસરકારક અને શાતરસથી છલકાતી મધુર બાનીદ્વારા નિસ્પૃહતાથી સમાજ આગળ ધર્યા અને એમાજ તેમની મહત્તા હતી આમ કરતા તેમણે ભિન્ન ભિન્ન કોટીના અધિકારીઓની વૃત્તિ તથા શક્તિને અનુસરતા અનેક માર્ગો બતાવ્યા છે તેઓ શ્રીશંકરાચાર્યના માયામિથ્યાત્વવાદ તથા અદ્વૈત મતના માનનાર હતા; તથાપિ દ્વૈત મતના ઉપદેશો પણ તેમની વાણીમાથી મળી આવે છે, એ તેમની એક ઉચ્ચ કક્ષાના મહાપુરુષ તરીકેની મહત્તા-

"ભક્તિ જુગમા કરે જન સોઇ, જેના ધડપર શીપ ન હોઇ"

× × × × ×

" ધ્યાન ધરજે પરિબ્રહ્મનુ, જેમ કોઇ લોભીને ધન;
કામીને જેમ કામની, એવુ કરીએ ચીતવન "

× × × × ×

"હરિનો મારગ છે શૂરાનો, નહિ કાયરનુ કામ જોને; ×
"પ્રથમ પહેલુ મસ્તક મૂકી, વળતી લેવુ નામ જોને
"માથા સાટે મોઘી વસ્તુ, સાપડવી નહિ સ્હેલ જોને,
"મહાપદ પામ્યા તે મરજીવા, મૂકી મનનો મેલ જોને "

× × × × ×

પ્રભુના પથે ચાલનાર ભક્તજનનુ ચરિત્ર તથા સયમબળ કેવુ હોય તે વિષે પ્રીતમદાસ નીચેની લીટીઓમા કહે છે –

"ધધ્ધા ધરજે ધારણ ધીર, વાચ કાછ વશ રાખે વીર,
"શબ્દ તણી ધરજે સમશેર, શત્રુ દળમા પાડે ભેર
"સદ્ગુરુ બખ્તર પહેર શરીર, ધધ્ધા ધારણ ધરજે ધીર.
"નન્ના નિશાન ગુરુનુ જય, ધીર વીર પગ રોપી રેય
"કાયર નરનુ નહિ ત્યા કામ, શૂરવીરના સાચો સગ્રામ,
"જીત્યા નિર્ગુણ જગમા જોય. નન્ના નિશાન ગુરુનુ જય
"પપ્પા પૂરાની એ પ્રીત, મેરુ ચળે પણ ન ચળે ચીત,
"ધ્રુવની પેરે અવિચળ રહે. સ્તુતિ નિદા ન સુખદુઃખ સહે,
"નારાયણને નિરખ નિત. પપ્પા પૂરાની એ પ્રીત

× × × × × ×

ભક્તિને પ્રીતમદાસ જ્ઞાનના સાધનરૂપે વર્ણવતા એક સ્થળે કહે છે –

"ભક્તિ વિચારથી ઉપજે ભક્તિથી ઉપજે જ્ઞાન,
"જ્ઞાન થકી [illegible] તુ ટળે, પ્રીતમ પ્રેમ નિધાન
'તત્ત્વ વિચારે દેહનુ, સર્વ ટળે અભિમાન
"પ્રીતમ પ્રગટ આત્મા, એકરૂપ નિર્મળ જ્ઞાન

" શુદ્ધચિત્ત વિના શી જોગ જુક્તિ, શુદ્ધચિત્તવિના શી ભાવભક્તિ,
" શુદ્ધચિત્તવિના ક્યા મળે મુક્તિ— શુદ્ધ૦
" શુદ્ધચિત્તવિના જો ન્હાગે ગગ, ગે વરસ લગી કરે સતસગ,
" તોયે રુદિયામા નવ લાગે રગ— શુદ્ધ૦
" શુદ્ધચિત્તે સાધન સૌ થાય. અત કરણનું અજ્ઞાન જાય,
" રહે રુદિયામા ગોપાલરાય— શુદ્ધ૦"

× × × × ×

એ ચિત્તશુદ્ધિના મૂળ સાધનરૂપ નિષ્કામ દયા અને પરોપકાર-વિષે પ્રીતમદાસ કવે છે કે –

" પરહિત સમાન પુન્ય નહિ, પરપીડા સમ પાપ,
" કહે પ્રીતમ સબ શાસ્ત્રમે, દેખ વિચારી આપ

× × × × ×

" દયા દાન ને દીનતા, એ તરવાનો ઉપાય,"

× × × × ×

અષ્ટાગ યાગના માત્ર બાહ્યઅગોનેજ સર્વસ્વ માની બેસનારને સર્વ અનિષ્ટોના કારણરૂપ વાસનાને ટાળવાનો બોધ પ્રીતમદાસ નીચેની લીટીઓમા કરે છે –

" કોઇ ધરે એકાતે ધ્યાન, આસન વાળે રે;
" તેમા ચઢે ચોગણુ માન, ગરવ ન ગાળે રે
" કોઇ કુભક કરે છે શ્વાસ, પવન ચડાવે રે,
" કોઇ અમૃત પીવા આશ, જીભ વઢાવે રે
" કોઈ ધોતી નેતી ધ્યાન, સાધન સાધે રે,
" તોય ટળે નહિ અભિમાન, વાસના વાધે રે
" કોઇ દમે રાત ને દિન, કસોટી કરવી રે;
" જો બાળે વાસના બીજ, ટળે દેહ ધરવી રે"

× × × × ×

પ્રીતમદાસ ગુરુની આવશ્યક્તા ઉપર સ્થળે સ્થળે ભાર મૂકે છે —

" ચદ્રવિના જેમ જામની, કથવિના જેમ નાર,
" કહે પ્રીતમ એમ ગુરુવિના, પ્રાણી પશુ ગમાર.

× × × ×

" શુદ્ધચિત્ત સેવે સદ્ગુરુને, મૂકી મનનો મેલ,
" કહે પ્રીતમ ભવસાગર ભૂડો, તેને તરવો સ્હેલ

× × × ×

" ગુરુપદ પકજ પૂજતા, ચાદે લોક પૂજાય,
" શિવ વિરચી ને શારદા, ગુરુના જશ ગાય
" જપ તપ તીરથ જોગનુ, ફળ જે રે કહેવાય,

"સમજુને શિખામણ સરવે, કટકને નહિ કહેવુ રે;
"અજ્ઞાની અભિમાની .આગળ, મૌન ગ્રહીને રહેવુ રે.

× × ×

"પુરુષ ખરો પણ પશુના લક્ષણ, જીવ જનાવર જેવો;
"કહે પ્રીતમ તેને શુ કહીએ, મિથ્યા દોષ ન દેવો"

× × ×

જીવ-માયા-ઇશ્વરના સ્વરૂપવિષે પ્રીતમદાસજી કવે છે કે—

" ઢાકયો પાવક ધૂમરે, ઢાકયો વાદળે સૂર;
" માયાએ ઢાકયો આતમા, સમજણ રહી ગઇ દૂર.

× × ×

"વાયુને ખોળે વ'ટોળીઓ, એમ ઇશ્વરને જીવ,
"વસ્તુ વિચારતા એક છે, સમસૂત્ર સદૈવ
"અરસપરસ રહે એકમા, જેમ તરુણીમા તેજ,
"ભિન્ન નહિ એમ બ્રહ્મથી, ઓળખો પદ એજ
"સરિતા સાગરમા રહે, સાકરમાહે મિઠાઇ;
"પ્રીતમ પુષ્પમા વાસના, એવી ગુરુગમ પાઇ

× × ×

"વિશ્વ વિચિત્ર છે જે વડે, કરે રગ કલોલ,
"થ'ભવિના થ'ભાવીયું, બ્રહ્માડનુ ગોલ
"રમવાની બાજી રચી, ધરી નવ નવા રૂપ;
"સશય શોક સ્વભાવથી, થયો જીવ સ્વરૂપ
"વિષય વૃત્તિને આતરે, અવરાયો અતીત,
"પ્રીતમ પોતાને વિસર્યો, કરે પરશુ પ્રીત

× × ×

"છે છતિ વસ્તુ દેખે નહિ, જીવનુ જોને અજ્ઞાન;
"માયા પડદો મધ્યે પડયો, ભૂલવણીનુ એ ભાન

× × ×

"માયા મૂળ વની વરખડી, મહાલી ત્રિભુવનમાય,
"નિત્ય નૌતમ ફૂલે ફળે, તાતી શીતળ છાય

× × ×

"ઇશ્વર અ'શ તે જીવ જાણો, સાગર બિદુ જોય,
"તણખા દીપ મશાલ ભડકા, ભિન્ન અગ્નિ ન હોય
"જુગના જીવ ઇશ્વર ફળદાતા, શુભ અશુભ અનુસાર,
"અવિદ્યા માયાને સગે, ભમે ભવમોઝાર

× × ×

"હો જીવલડા, જન્મ ધરીને ન લાધ્યુ હરિનુ રૂપ,

"શું બાહેર ભમે, ભીતર જોને તારૂં બ્રહ્મ સ્વરૂપ
"જે બોલે તેને શોધજે, ગુરજ્ઞાન બુદ્ધિએ બોધજે;
"હરિ હીરે હીરો વીંધજે— હો જીવલડા૦
"તુરીયા તે તારૂં રૂપ છે, ભજજો તે બ્રહ્મસ્વરૂપ છે,
"અવિનાશી અકલ અરૂપ છે— હો જીવલડા૦ "

× × ×

પ્રીતમદાસની કવિતાની ખુબીઓ વિસ્તારથી સમજાવવાનું જ્યારે જેના નસીબમાં હશે ત્યારે તે સમજાવશે બાકી તો એ મહા સંતની કવિતા પોતેજ ગુજરાતના પ્રત્યેક સંસ્કારી હૃદયમાં ઘર કરી રહી છે એજ એનો મોટો મહિમા છે સ્વ૦ ઇચ્છારામભાઈ કાવ્યદોહનના ચોથા ભાગમાં પ્રીતમદાસની કવિતાવિષે લખે છે કે—

" એની કવિતાના બે ભાગ પાડી શકાય, એક ભાગ પ્રેમભક્તિ-
" ભાવ દર્શાવનારા ગરબાઓનો, ને બીજો વેદાન્તજ્ઞાનવિચારનો
" અને આત્મબોધનો પ્રેમભક્તિભાવ દર્શાવનારો શૃંગારભાગ ઘણો છે
" તેમાં જ્ઞાન, સાથે ભક્તિને ભરી છે, તેમ તેમાં બોધ એવી રીતે
" મૂક્યો છે કે તે વાચનારને આનંદ સાથે એકતાન કરી મૂકે છે કેવળ
" શૃંગારી કવિતાનો ભાગ એ ભાગમાં સમાય, પણ તે ભાગ ઘણો
" થોડો છે ને તેમાં શ્રીકૃષ્ણની લીલા ગાઈ છે એમાં નાદલાલિત્ય
" ને મધુરીશી બાની એવી તો બલવતી રીતે આણેલાં છે, કે કેટલેક
" સ્થળે વાંચનારને બહુ આનંદ થાય "

"સમજુને શિખામણ સરવે, કટકને નહિ કહેવુ રે,
"અજ્ઞાની અભિમાની આગળ, મૌન ગ્રહીને રહેવુ રે

× × ×

"પુરુષ ખરો પણ પશુના લક્ષણ, જીવ જનાવર જેવો;
"કહે પ્રીતમ તેને શુ કહીએ, મિથ્યા દોપ ન દેવો"

× × ×

જીવ-માયા-ઇશ્વરના સ્વરૂપવિષે પ્રીતમદાસજી કવે છે કે:—

" ઢાકયો પાવક ધૂમરે, ઢાકયો વાદળે સૂર;
" માયાએ ઢાકયો આતમા, સમજણ રહી ગઇ દૂર

× × ×

"વાયુને ખોળે વટોળીઓ, એમ ઇશ્વરને જીવ,
"વસ્તુ વિચારતા એક છે, સમસૂત્ર સદૈવ
"અરસપરસ રહે એકમા, જેમ તરુણીમા તેજ,
"ભિન્ન નહિ એમ બ્રહ્મથી, ઓળખો પદ એજ
"સરિતા સાગરમા રહે, સાકરમાહે મિઠાઇ;
"પ્રીતમ પુષ્પમા વાસના, એવી ગુરુગમ પાઇ

× × ×

"વિશ્વ વિચિત્ર છે જે વડે, કરે રગ કલોલ,
"થંભવિના થભાવીયું, બ્રહ્માડનું ગોલ
"રમવાની બાજી રચી, ધરી નવ નવા રૂપ;
"સંશય શોક સ્વભાવથી, થયો જીવ સ્વરૂપ
"વિષય વૃત્તિને આતરે, અવરાયો અતીત;
"પ્રીતમ પોતાને વિસર્યો, કરે પરશુ પ્રીત

× × ×

"છે છતિ વસ્તુ દેખે નહિ, જીવનુ જોને અજ્ઞાન,
"માયા પડદો મધ્યે પડયો, ભૂલવણીનુ એ ભાન

× × ×

"માયા મૂળ વની વરખડી, મહાલી ત્રિભુવનમાય,
"નિત્ય નૌતમ ફૂલે ફળે, તાતી શીતળ છાય

× × ×

"ઇશ્વર અંશ તે જીવ જાણો, સાગર બિદુ જોય,
"તણખા દીપ મશાલ ભડકા, ભિન્ન અગ્નિ ન હોય
"ભુગતા જીવ ઇશ્વર ફળદાતા, શુભ અશુભ અનુમાગ,
"અવિદ્યા માયાને સગે, ભમે ભવમોઝાર

× × ×

'હો જીવલડા, જન્મ ધરીને ન લાધ્યુ હરિનુ રૂપ,

"શું બાહેર ભમે, ભીંતર જોને તારૂં બ્રહ્મ સ્વરૂપ.
"જે બોલે તેને શોધજે, ગુરુજ્ઞાન બુદ્ધિએ બોધજે;
"હરિ હીરે હીરો વીંધજે– હો જીવલડા૦
"તુરીયા તે તારૂં રૂપ છે, ભજશે તે બ્રહ્મસ્વરૂપ છે;
"અવિનાશી અકલ અરૂપ છે– હો જીવલડા૦"

× × ×

પ્રીતમદાસની કવિતાની ખુબીઓ વિસ્તારથી સમજાવવાનું જ્યારે જેના નસીબમાં હશે ત્યારે તે સમજાવશે. બાકી તો એ મહા સંતની કવિતા પોતેજ ગુજરાતના પ્રત્યેક સંસ્કારી હૃદયમાં ઘર કરી રહી છે એજ એનો મોટો મહિમા છે સ્વ૦ ઇચ્છારામભાઇ કાવ્યદોહનના ચોથા ભાગમાં પ્રીતમદાસની કવિતાવિષે લખે છે કે —

" એની કવિતાના બે ભાગ પાડી શકાય, એક ભાગ પ્રેમભક્તિ-
" ભાવ દર્શાવનારો શૃંગારનો, ને બીજો વેદાંતજ્ઞાનવિચારનો
" અને આત્મબોધનો પ્રેમભક્તિભાવ દર્શાવનારો શૃંગારભાગ ઘણો છે.
" તેમાં જ્ઞાન, સાથે ભક્તિને પ્રેરી છે; તેમ તેમાં બોધ એવી રીતે
" મૂક્યો છે કે તે વાચનારને આનંદ સાથે એકતાન કરી મૂકે છે શુદ્ધ
" શૃંગારી કવિતાનો ભાગ એ ભાગમાં સમાય, પણ તે ભાગ ઘણો
" થોડો છે ને તેમાં શ્રીકૃષ્ણની લીલા ગાઇ છે એમાં શબ્દલાલિત્ય
" ને મધુરીસી બાની એવી તો ભભકભરી રીતે આવેલા છે, કે કેટલેક
" સ્થળે વાચનારને બહુ આનંદ થાય છે

" એનું શૃંગારકાવ્ય જો કે થોડું છે તોપણ તે સારૂં છે ને
" કેટલાક પદો તો ઉંચી પંક્તિમાં મૂકવાયોગ્ય છે પ્રેમના માનસિક
" વિકારી દર્દથી ભરેલી ખુલ્લા શૃંગારી ભાવવાળી કવિતા પ્રીતમદા-
" સની નથી પણ શુદ્ધ પ્રેમભક્તિ દર્શાવનારી કવિતા હોવાથી તેના તરફ
" ઉમળકો વધારે રહે છે છટેલ ને ખુલ્લા શૃંગારની કવિતા કરતાં
" ભક્તિભાવ દર્શાવનારી કવિતાપર બહુ પ્રેમ થાય તેમાં આશ્ચર્ય
" નથી. પ્રીતમદાસથી જ્યાં ત્યાં મધુરા સુંદર શબ્દો એવી તો સુંદર
" રીતે ગોઠવાયા છે, કે તે પ્રીતમદાસને ઉત્તમ પંક્તિના કવિમાં ગ-
" ણાવે છે. જો કે પ્રીતમદાસની શૃંગારકવિતામાં પંડિતાઇ નથી,
" તોપણ જે કાંઇ છે, તે ચિતડું ચોરી શકવાની શક્તિ ધરાવે છે.

" વેદાંતજ્ઞાન વિચારવાની કવિતાના ભીતરનું હારદ બહુ ઠોક મારતું ને
" ઘટ છતાં કોમળ ને રસભરિત છે જેમ કોઇએક નિર્મળ નદીનો પ્રવાહ
" શાંતિથી વહ્યો જતો હોય ને તે જેમ આનંદ આપે છે, તેમ એની
" કવિતા આનંદ આપે છે; ને તેમાંનો બોધ મનમાં ઠસી જાય છે
" અખાપેરે એ પણ કોઈ કોઇ સ્થળે જબરા ઠોક મારે છે વેદાંત
" કવિતામાં કોઇ કોઇ સ્થળે સારા અલંકારો વાપર્યા છે. શબ્દરચના

" છે તે બહુ મનહર છે ને તત્કાળમા અસર કરે છે જીવને બોધ ને દે-
" હમાથી મમતા છોડાવવાના એના પદો કોઇ પણ કવિની વાણીને
" શોભા આપે તેવા છે પ્રીતમદાસની વેદાતની કવિતામા જ્યા ત્યા
" જે વૈરાગ્યનો ભાવ રસળતો જણાય છે, તે સમયે સમયે મનને
" ઉદાસીન કરતા વાર કરતો નથી × × × × × × ×

" કક્કાઓમા ઠોક સાથે બોધ આપ્યો છે ને મહિનામા આસ્થા
" સાથે જ્ઞાન ને ભકિતરસ બતાવ્યો છે બેશક, પ્રીતમદાસની સર્વે
" કવિતા " સાર્થ ઘટ કોમળ સરસ ને રસભરી છે " છે એટલુજ
" નહિ પણ હૃદયને સમયે મમયે આલ્હાદિત કરતી, ઉત્સાહ સાથે
" શાત પ્રકૃતિમા પ્રેમના વોહમા તણાવતી, કહીં કહીં ભભક ભરીને
" કહી કહી ઠાવકી, મધુરી ને વિનોદી છે "

છેવટે સાક્ષરશ્રી નર્મદાશકર દેવશકર મહેતા એક નિબધમા અખો અને પ્રીતમની સરખામણી જે વાકયોમા કરે છે તેનો ઉતારો આપી આ લેખ સમાપ્ત કરીશું

× × × × × ×

" × × અખામા રહેલા આ ગુણોપ્રતિ બહુ માન દર્શાવ્યા છતા આ
"પણ કહેવુ જોઇએ કે તેનામા ધીરાની કલ્પનાશકિત નથી, યોગ
"માર્ગના અણસારા ભાગ્યેજ જણાય છે પ્રીતમની પેઠે તેનામા શાત
"તથા શૃગાર એ ઉભય રસની નિષ્પત્તિ કરવાનુ સામર્થ્ય નથી અખો
"ઘણે પ્રસગે શુષ્ક કવિ લાગે છે પ્રીતમ શાત અને તેની સાથે રમિક કવિ
"છે પ્રીતમમા તેના નામપ્રમાણે ભાષાનુ માધુર્ય અદ્ભુત છે નીચેની
"પ્રીતમની પકિતઓની મધુરતા નથી અખામા, નથી ધીરામા, નથી
"ભોજામા અને નથી નિષ્કુળાનદમા —

" અષાડે અમરિત તણા, વરસ્યા વરસાદ,
" હરિ હરિ સવળે થઈ રહ્યુ, થાવર જગમ જાત,
" ચિત્ત ચાતક રગે રટે, બોલે મન મોર,
" જ્યા ત્યા ચૈતન્ય બ્રહ્મના, ઉગતા અકુર
" સુખસાગર સહેજે ઉછળ્યો, સરિતા શુભ સાર,
" બ્રહ્મ નિરતર જળ ભર્યો, કોઇ પામે ન પાર,
" માણે મત્સ્ય મગન થઇ, મરજીવા સત,
" પ્રીતમ પલક ન્યારા નહિ, રસિયા રસવત " (જ્ઞાનમાસ)

"પદલાલિત્ય જેટલુ પ્રીતમમા તથા ધીરામા છે તેટલુ અખામા
"નથી પ્રીતમ શાત તથા શૃગારરસમા સરખી શકિત પ્રકટ કરતો
"જાય છે, પણ શૃગારની છાયા તેના શાત રસમા પણ પ્રવેશે છે પ્રીતમ
"મા જ્ઞાન અને ભકિતનુ સમાન બળ છે, અખામા વિચારનુ પ્રાધાન્ય છે.'

संतवाणी-भाग १ लो
(प्रीतमदासनी वाणी)

१—कक्का

કક્કો ૧ લો—કૃષ્ણ ઉપાસનાનો

રાગ ધોળ

કરીએ શ્રી કૃષ્ણ ઉપાસના, ધરિયે રુદિયામાં ધ્યાન;
ફરીએ નહિ ગર્ભવાસમાં, ઠરિયે ઠીક નિદાન. કરીએ૦
ખોટો ખેલ સંસારનો, આતશબાજીના રંગ;
કરતાં વર્ષ વીત્યાં ઘણાં, ક્ષણમાં થાશે તે ભંગ. કરીએ૦
ગુરુગમ ગાઇએ ગોવિંદને, જીવનું જોખમ જાય;
દયા, દાન ને દીનતા, એ તરવાનો ઉપાય. કરીએ૦
ઘટ ઘટ પ્રત્યે રચના ઘણી, ભરિયા રત્ન ભંડાર,
હીરા મોતીની હાટડી, સદ્‌ગુરુ ખોલણહાર. કરીએ૦
નિર્મળ નામ નારાયણનું, જુક્તે જપશે જે કોય;
અવિચળ પદવી તે પામશે, આવાગમન ન હોય. કરીએ૦
ચિંતવન કરીએ ચિદ્રૂપનું, ઇશ્વર બોલે છે આપ;
એને સમર્યે સુખ ઉપજે, ટળશે ત્રિવિધીના તાપ. કરીએ૦
છે છતિ વસ્તુ દેખે નહિ, જીવનું જોને અજ્ઞાન;
માયા પડદો મધ્યે પડયો, ભૂલવણીનું એ ભાન. કરીએ૦
જન્મમરણતણી આપદા, નથી કાંઈ સંકટ સહેલ;
ધંધો કરતાં ઢળી પડયો, જેમ કાંઇ ઘાણીનો બેલ. કરીએ૦
ઝાઝે લોભે લાગી રહ્યો, માયાની મધલાળ;

તેમ તેમ તૃષ્ણા વાધી ઘણી, ફૂટાયો કંઇક કાળ. કરીએ૦
નાતમ દેહ દુર્લભ દેવને, પ્રાણી પામ્યો છું તેહ;
હીરો નીછારે નાખીઓ, એમાં ન રહ્યો સંદેહ. કરીએ૦
ટેક ધરીએ નિજ નામની, સેવા સમરણ ધ્યાન;
હેતે હરિરસ પીજીએ, મૂકી માન ગુમાન. કરીએ૦
ઠીક ઠરીને રે બેસીએ, રાખીને રે વિશ્વાસ;
જઠરામાં જેણે જાળવ્યો, પરહર પારકી આશ. કરીએ૦
ડગમગ ઠાલી શાને કરે, તારૂં ધાર્યું નહિ થાય;
ગમતું થાશે ગોવિંદનું, કોઇનું જાણ્યું નહિ જાય. કરીએ૦
ઢાંકયો પાવક ધૂમરે, ઢાંકયો વાદળે સૂર;
માયાએ ઢાંકયો આતમા, સમજણ રહી ગઈ છે દૂર. કરીએ૦
રણસંબંધે આવી મળ્યાં, સુતવિત દારા ને દેહ;
લેવાં દેવાં જ્યારે મટે, મારગ લાગશે તેહ. કરીએ૦
તોળ્યું તત્ત્વ ત્રિલોકમાં, નહિ હરિ નામ સમાન;
બીજું સરવે એ બાદલૂં, અંતે આવે નહિ કામ. કરીએ૦
થિરતા કરીને તું ન્યાળજે, રુદે કમળમાં રૂપ;
બાહ્યાભ્યંતર ભાળજે, હરિનું અકળ સ્વરૂપ. કરીએ૦
દેહ તણું ફળ એહ છે, ભાવે ભજીએ ભગવાન;
બીજાં સાધન સંસારનાં, નહિ હરિ નામ સમાન. કરીએ૦
ધ્યાન ધરજે પરિબ્રહ્મનું, જેમ કાંઇ લોભીને ધન;
કામીને જેમ કામની, એવું કરિએ ચિંતવન. કરીએ૦
નિશ્ચે જાણો રહેવું નથી, જૂઠો જગત વિલાસ;
એથી રહેજે તું અળગો, આઠે પહોર ઉદાસ. કરીએ૦
પ્રીત નિરંતર કીજીએ, સદ્‌ગુરુ સંતની સાથ;
રખે ઢોળી તું નાખતો, અમૃત આવ્યું છે હાથ. કરીએ૦
ફોગટ ફંદ સંસારનો, સ્વારથનો છે સનેહ;
અંતે કોઇ કોઈનું નથી, તું તો તેનો રે તેહ. કરીએ૦
બાવન ઉપનિષદ વેદનાં, તેનું તત્ત્વ વિચાર;
તતપદ ત્વંપદ ત્યાગીને, અસિ પદમાં ચિત્ત ધાર. કરીએ૦
ભારે ભેદ ગુરુદેવનો, કોઇ નવ પામે રે પાર;
શિવ વિરંચી ને શારદા, સેવે પદ રજ સાર. કરીએ૦

માયા મૂળ વની વરખડી, મહાલી ત્રિભુવન માંય;
નિસ નૌતમ ફુલે ફળે, તાતી શીતળ છાંય. કરીએ૦
જીવ અનેક નિપજાવતી, સેવે સુર નર વૃંદ;
અણુંની આદ્ય અજા ઇશ, સૌને સરખો આનંદ. કરીએ૦
રહિએ ઇશ્વરને આશરે, ધારી ધારણ ધીર;
સુખદુઃખ એણીપેરે આવશે, જેમકાંઇ નાળિયેરમાં નીર. કરીએ
લીલા કોઇએ લેતું નથી, એની ભૂલવણી સોય;
નટ જેમ નજરબંધી કરે, કળી શકે નહિ કોય. કરીએ૦
વિશ્વ રહ્યું સા મોહીને, જુઠી બાજીને જોય;
તેનો કરતા કોરે રહ્યો, જાણે તે જન કોય. કરીએ૦
શશા શોધ સ્વરૂપને, તેને સમજે સુખ થાય;
નિંદ્રા મહીં દુઃખ ભોગવે, તે તો જાગ્યેથી જાય. કરીએ૦
ખોળ્યે ખોટું સર્વે પડે, ન જડે નામ ને રૂપ;
બાંધી રૂંધી ઉભું કર્યું, જેવું કાષ્ઠ સ્વરૂપ. કરીએ૦
સંશય તેને શાનો રહ્યો, જેને બ્રહ્મ વિચાર,
અગ્નિને ઉધેઇ અડે નહિ, રવિને નહિ અંધકાર. કરીએ૦
હરિનો મહિમા અપાર છે, નિગમ નિરંતર ગાય;
અજઉમિયાપતિઅહીપતિ, નિશદિનધ્યાનમાં ધ્યાય. કરીએ૦
પ્રેમ પયોધરે ઝીલીએ, સદ્‌ગુરુ સંતને સંગ;
પ્રીતમ તનમને તે થકી, પ્રગટે પૂરણ રંગ. કરીએ૦

કક્કો ૨ જો—છપ્પયા છંદ

કક્કા કર સદ્‌ગુરુનો સંગ, રુદે કમળમાં લાગે રંગ;
અંતરમાં અજવાળું થાય, માયા મનથી દૂર પળાય;
લિંગ વાસના હોએ ભંગ, કક્કા કર સદ્‌ગુરુનો સંગ. ૧
ખખ્ખા ખરેખરી છે વાત, તે શ્રી મુખે કહિ સાક્ષાત;
જ્ઞાની મુનિ જોગી જતી, ગુરુ કિરપા વિણ સિદ્ધિ નથી;
જન્મ મરણની મટશે ધાત, ખખ્ખા ખરેખરી છે વાત. ૨
ગગ્ગા ગુરુની સેવા કરો, પરનિંદા પરધન પરહરો;
પ્રપંચ તે પડવાનો ઠામ, સાચે રાચે સીતારામ;
એ શિખામણ ચિત્તમાં ધરો, ગગ્ગા ગુરુની સેવા કરો. ૩

ધધ્ધા ધણું કહે શું થાય, ભવ તરવાનો એ ઉપાય;
સમજીને સંશય ટાળવા, બાહ્યાભ્યંતર હરિ ભાળવા;
જોતાં જીવ દશા તે જાય, ધધ્ધા ધણું કહે શું થાય. ૪
નન્ના નિર્મળ તેની દશા, જેને હરિ રુદિયામાં વસ્યા;
પોતાના અવગુણને હણે, પરના તો રુદિયે નવ ગણે;
કોના દોષ ન દેખે કશા, નન્ના નિર્મળ તેની દશા. ૫
ચચ્ચા ચિતમાં ચેતી લે, માથે મરણ તણો છે ભે;
કાયા ઉપર તાકે કાળ, મહા પારધીએ માંડી જાળ;
તેમાં હરિ રાખે તો રહે, ચચ્ચા ચિતમાં ચેતી લે. ૬
છચ્છા છે માયા ગુણમયી, બળવંતી પણ દીસે નહિ;
દાનવ, માનવ ને દેવતા, આધીન થઇ સૌએ સેવતા;
હરિજન આગે હારી રહી, છચ્છા છે માયા ગુણમયી. ૭
જજ્જા વિરલા જાણે ભેદ, માયા પ્રપંચ વિધિ નિષેધ;
તે માયાનું તજવું મન, માયાપતિ ભજવા ભગવંન;
અંતરમાં ઉપજે નિર્વેદ, જજ્જા વિરલા જાણે ભેદ. ૮
ઝઝ્ઝા ઝાંખી જોને તેહ, વણ વાદળ જ્યાં વરસે મેહ;
વિના સરોવર અંબુજસાર, વિના ભમર ઉઠે ગુંજાર;
વિના અર્ક અજવાળું જેહ, ઝઝ્ઝા ઝાંખી જોને તેહ. ૯
નન્ના નામ નાવ છે સાર, જે બેસે તે ઉતરે પાર;
કાળ કર્મ નહિ લાગે લેશ, છે આનંદી હરિનો દેશ;
તે પદને પામે નિરધાર, નન્ના નામ નાવ છે સાર. ૧૦
ટટ્ટા ટેક જનમનો ટળે, અંતરજામી ઘટમાં મળે,
નાના મોટા હરિના ઘાટ, કાંઈ સૂક્ષ્મ ને કાંઇ વૈરાટ;
હરિને ભજતાં હુંપદ ગળે, ટટ્ટા ટેક જન્મનો ટળે. ૧૧
ઠઠ્ઠા ઠેકાણું છે ઠીક, જ્યાં ન મળે બીજાની બીક;
નિર્ભય નારાયણનો વાસ, પ્રેમ ધરીને રાખો પાસ;
સમજુ માનિ લેને શીખ, ઠઠ્ઠા ઠેકાણું છે ઠીક. ૧૨
ડડ્ડા ડહાપણ મૂકી દે, સદ્ગુરુને શરણે જઇ રહે;
વચન તણો રાખી વિશ્વાસ, કુકલ્પનાનો કરજે નાસ,
ઉપાધીથી અળગો રહે, ડડ્ડા ડહાપણ મૂકી દે. ૧૩
ઢઢ્ઢા ઢોલ વગાડી કહ્યું, રૂડા પુરુષને રુદિયે રહ્યું;

સમજ્યા તેણે લીધો સાર, ગાફલ નર તો ખાશે માર;
જોતામાં જોબન તો ગયું, ઢઠ્ઠા ઢોલ વગાડી કહ્યું. ૧૪
રેણા રણ ચોરાશી તણું, તેનું વ્યાજ વધે છે ઘણું;
દાણી ગણમાં ડુલી ગયો, દેવાળું કાઢીને રહ્યો;
જમ કિંકર કરશે તાપણું, રેણા રણ ચોરાશી તણું. ૧૫
તત્તા તારૂં આપ તપાસ, ક્યાંથી આવ્યો ક્યાં તું જાશ;
ખેપ કરીને ખોળી કાઢ, હરીફ હોય તો લાગે હાથ;
મૂરખના મનમાં નહિ ત્રાસ, તત્તા તારૂં આપ તપાસ. ૧૬
થથ્થા થિર તો રહેવું નથી, કોણ રંક કોણ પૃથ્વિપતિ;
આજ કાલમાં જાવું સહી, કોટિ ઉપાયે રહેવું નહિ;
ભાવ ધરી ભજ કમળાપતિ, થથ્થા થિર તો રહેવું નથી. ૧૭
દદ્દા દેહ દેવળમાં દેવ, સેવક થઈને કરને સેવ;
પ્રેમ પુષ્પને ચંદન હાર, જ્ઞાનદીપક ઘટમાં અજવાળ;
અંતરનો ટાળે અહમેવ, દદ્દા દેહ દેવળમાં દેવ. ૧૮
ધદ્ધા ધરજે ધારણ ધીર, વાચ કાછ વશ રાખે વીર;
શબ્દ તણી ધરજે સમશેર, શત્રુ દળમાં પાડે ભેર;
સદ્‌ગુરુ બખ્તર પહેર શરીર, ધદ્ધા ધારણ ધરજે ધીર. ૧૯
નન્ના નિશાન ગુરુનું છેય, ધીર વીર પગ રોપી રેય;
કાયર નરનુ નહિ ત્યાં કામ, શૂરવીરનો સાચો સંગ્રામ;
જીત્યા નિર્ગુણ જગમાં જેય, નન્ના નિશાન ગુરુનું છેય. ૨૦
પપ્પા પૂરાની એ પ્રીત, મેરુ ચળે પણ ન ચળે ચિત;
ધ્રુવની પેરે અવિચળ રહે, સ્તુતિ નિંદા ને સુખ દુઃખ સહે;
નારાયણને નિરખે નિત, પપ્પા પૂરાની એ પ્રીત. ૨૧
ફફ્ફા ફોગટ તે કોણ ફરે, સચેત થઇ હરિ સમરણ કરે;
જનમ મરણમાં આવે નહિ, જેનું મન વશિયું હરિમહીં;
જઠરા વાસ ન નિશ્ચે કરે, ફફ્ફા ફોગટ તે કોણ ફરે. ૨૨
બબ્બા બોલે તેને જાણ, મૂકી દેને મનની તાણ;
હું મારૂં રુદિયેથી ટાળ, પરમારથમાં પિંડજ ગાળ;
દયા દીનતા મનમાં આણ, બબ્બા બોલે તેને જાણ. ૨૩
ભભ્ભા ભજન થકી ભય ટળે, નિશ્ચય કાળ કરાળ ન ગળે;
ભેખ ધરે જો સિદ્ધિ થાય, ભાંડ ભવૈયા વૈકુંઠ જાય;

જેવો ભાવ તેવા હરિ ફળે, ભભ્ભા ભજન થકી ભય ટળે. ૨૪
મમ્મા માયા મનની જાણ, મારૂં તારૂં એ ચાતાણ;
સઘળે સરખો આતમરામ, સાંધા વાંધા મનનું કામ;
માટે મન હરિ ચરણે આણ, મમ્મા માયા મનની જાણ. ૨૫
યય્યા જીવપણું જેહને, સંશય શોક સદા તેહને;
આતમ બુદ્ધિ ન ઉપજે કદા, આશા તૃષ્ણા બહુ આપદા;
દેહદરશી દેખે દેહને, યય્યા જીવપણું જેહને. ૨૬
રેરા રામ ભજનમાં રહે, બીજું બકવુ મૂકી દે;
વળતો શીદ વદે છે વાત, નીર વલોવે નાવે સ્વાદ;
હરિનું હારદ હેતે ગ્રહે, રેરા રામ ભજનમાં રહે. ૨૭
લલ્લા લે તું આતમ લ્હાવ, ફરી ફરી નહિ આવે દાવ;
જીતી બાજી હારિશ નહી, સમજુને શીખામણ કહી;
હવે ન ચુકીશ આવ્યો દાવ, લલ્લા લે તું આતમ લ્હાવ. ૨૮
વવ્વા વેદ વચન નિરધાર, જે પ્રીછે તે પામે પાર;
ઉંચ નીચનો અંતર નથી, સમજ્યા તે પામ્યા સદ્દગતિ;
સંશય સૌ તજવો અહંકાર, વવ્વા વેદ વચન નિરધાર. ૨૯
શશ્શા સાધન સર્વે થયું, જેનું ચિત હરિચરણે રહ્યું;
હરતાં ફરતાં હરિનું ધ્યાન, તપ તીરથ તેને બહુ દાન;
કોટિ વિધાન ભય દુષ્કૃત ગયું, શશ્શા સાધન સર્વે થયું. ૩૦
ખખ્ખા ખાંડનાં બીબાં ભરે, કોયલ કાગડો કુંજર કરે;
મીન મઘર બહુ જળચર જાત, જેવું બીબું તેવી ભાત;
મિસરી જોતાં તો મન ઠરે, ખખ્ખા ખાંડનાં બીબાં ભરે. ૩૧
સસ્સા સઘળે સુંદર શ્યામ, હરિવિના નહિ ઠાલો ઠામ;
અનેક રૂપે એનાં નામ, આદે અંતે એકજ રામ;
જો સમજે તો પૂરણકામ, સસ્સા સઘળે સુંદર શ્યામ. ૩૨
હહા હરિ ભાળો ભરપૂર, દોષ કર્મ તો રહેશે દૂર,
રવિને રજની નહિ કો કાળ, તેમ આતમા પૂરણ ભાળ;
નિર્મળ નયણે નિરખો નૂર, હહા હરિ ભાળો ભરપૂર. ૩૩
સૌ અક્ષર સંપૂરણ થયા, હરિગુરુ સંતે કીધી દયા;
અક્ષર અક્ષર આતમબોધ, જો સમજે તો ટળે વિરોધ;
સંવત અઢાર બત્રીની સાલ, ચતર સુદ સાતમ સોમવાર. ૩૪

સ દેસર સાધુનુ ધામ, ઠાકાર કુંજબિહારી નામ;
પ્રીતમ પ્રેમે અક્ષર કહ્યા, હરિગુરુ સંતે કીધી દયા. ૩૫

૨-મહિના

મહિના ૧ લા-રાગ સોરઠ

સાખી-સદ્‌ગુરુને ચરણે નમું, માગું પ્રેમ પ્રસાદ;
દયા કરીને દીજીએ, હરિરસ અમૃત સ્વાદ.
વાણી શકે નહિ વરણવી, સદ્‌ગુરુતણું સ્વરૂપ;
બુદ્ધિ મન પહોંચે નહિ, ઉપમારહિત અનૂપ.
પરથમ પૂરણ પ્રેમશું, વંદું સદ્‌ગુરુ ચરણ;
તાપ ટળે સસારના, મટે જન્મ ને મરણ.
સોરઠ-સાંભળ શુદ્ધ ચિત્તે કરી, હરિના ગુણ ગાન;
પ્રીતસહિત નિત્ય નાથનુ, રુદિયે ધર ધ્યાન. સાંભળ૦
ગુરુપદપકજ પૂજતાં, ચાદ લોક પૂજાય;
શિવ વિરચી ને શારદા, ગુરુના જશ ગાય. સાંભળ૦
અ તઃકરણ હોય ઉજળાં, જડ તિમિર ટળી જાય;
સરવેને લાગે સુઝવા, પદરજ મહિમાય. સાંભળ૦
જપ તપ તીરથ જોગનું, ફળ જે રે કહેવાય;
પ્રીતમ સદ્‌ગુરુ સેવતાં, તે તો સરવે થાય. સાંભળ૦
સાખી-સદ્‌ગુરુ સંતકૃપાથકી, ઉપજે નિર્મળ જ્ઞાન;
શુદ્ધ ચૈતન તુરીયાપદે, રહે નિરંતર ધ્યાન.
સોરઠ-કારતકે ચિત્ત ચેત્યો નહિ, ઘડી લાખેણી જાય;
વળતી વિચારીશ જીવડા, પાછળથી પસ્તાય. સાંભળ૦
જો જાણે તો બાંધજે, પાણી પહેલી રે પાળ,
નીર ગયે નહિ નીપજે, શિર તાકે છે કાળ. સાંભળ૦
કાયા કુસુમ છે કારમુ, વેગે વણસી રે જાય,
અમર થાય જેમ આતમા, એવો કરજે ઉપાય. સાંભળ૦
કહે પ્રીતમ તુ પ્રીછજે, ઇચ્છજે રે કલ્યાણ;
સંતસમાગમ કીજીયે, મૂકી મનની રે તાણ. સાંભળ૦
સાખી-મનના પ્રપંચ મૂકજે, કરજે તત્ત્વવિચાર;

રત્ન પદારથ જન્મ છે, તે નાવે રે વારમવાર.
સોરઠ–માગશર માથા ઊપરે, મોટું મરણનું સાલ;
મારગ વહે છે ઉતાવળો, કોઇ આજ ને કાલ. સાંભળ૦
અંતે નહિ કોઈ કામનું, રામનું લે નામ;
એક ઘડી ન વિસારિયે, સુખસાગર શ્યામ. સાંભળ૦
જૂઠી બાજી જોઇને, મનમાં આવી ભૂલ;
રૂડાં રંગે રળિયામણાં, સિમળાનાં ફૂલ. સાંભળ૦
સુત વિત્ત મંદિર સુંદરી, સુખ સ્વપ્ન વિચાર;
કહે પ્રીતમ સહુ કારમું, દીસે છે દિન ચાર. સાંભળ૦
સાખી–મોતી ઉસ ઉદકતણાં, તેના હાર ન થાય;
મિથ્યા મન મોદક કરે, તેણે ભૂખ ન જાય.
સોરઠ–પોષે તે પ્રાણી પ્રીછશે, જેને ગુરુગમ હોય;
પરમારથ પાકું રત્ન છે, જત્ન કરશે જે કોઇ. સાંભળ૦
અણછતું આપું માનીને, દુઃખ પામે અપાર;
શ્વાન સમાન આ જીવ છે, વહે શકટનો ભાર. સાંભળ૦
સામગ્રી સરવે હરિતણી, ભોગવે સંસાર;
મારૂ મારૂં તે કરી રહ્યો, તેણે ખાય છે માર. સાંભળ૦
તન મન જેણે સોંપીયું, શ્રી હરિને રે હાથ;
કહે પ્રીતમ તે પામીયા, વૈકુંઠનો નાથ. સાંભળ૦
સાખી–તજશે આપું આપદા, ભજશે પૂરણ બ્રહ્મ;
પલકમાંહી પ્રલે થશે, કોટી જનમનાં કર્મ.
સોરઠ–માહા મહિને માયા તણો, મર્મ જાણશે જેહ;
ભૂલવણીમાં ભૂલે નહિ, તરે ભવજળ તેહ. સાંભળ૦
બાજીગરનો બાળકો, ગ્રહે હાથ ભુજંગ;
ઔષધ બુટીને ઓળખે, વિખ વ્યાપે ન અંગ. સાંભળ૦
નામ અમીરસ જે પીએ, તે તો અમર થાય;
જનમમરણની આપદા, તે તો તતક્ષણ જાય. સાંભળ૦
અજ ઉમયાપતિ અહિપતિ, જપે નિશદિન જેહ;
અનંત કોટી ગ્રહી ઉધર્યા, પ્રીછે પ્રીતમ તેહ. સાંભળ૦
સાખી–સદ્‌ગુરુ શબ્દ વિચારતાં, પ્રગટે જ્ઞાન પ્રકાશ;
રવિ ઉગે રજની ટળે, હોય અવિદ્યા નાશ.

સોરઠ–ફાગણ ફુલ્યો સોહામણો, ફુલી જુજવી ભાત;
જોયાની રચના ઘણી, રંગ જુજવી જાત. સાંભળ૦
વિધવિધ પેરની વાસના, ઉઠે અનંત અપાર;
મન ભમરો ભોગી થયો, રહ્યો વનમોઝાર. સાંભળ૦
ઠોરે ઠોર દ્રુમ ઢાંકિયાં, આશા અમર વેલ;
નવપલ્લવ નૌતમ સદા, કોકીલા કરે કેલ. સાંભળ૦
લીલા લલિત સોહામણી, શોભાનો નહિ પાર;
જન પ્રીતમ એવું જોઈને, રીઝયા રુદયમોઝાર. સાંભળ૦
સાખી–નિરમળ નયને નિરખતાં, દરશે નીજ દેદાર;
સાગરથી સૌ ઉપજે, લહેરી લોઢ અપાર.
સોરઠ–ચૈતર ચિત્ત ચિદરૂપમાં, થઈ રહ્યું તદ્‌લીન;
નિમિષમાત્ર ન્યારૂં નહિ, જેવું જળનુ રે મીન. સાંભળ૦
ચૈતન સિંધુ ઝીલતાં, થયું શુદ્ધ શરીર,
સર્વેશ્વર સૌને વિષે, જેમ મણકામાં હીર. સાંભળ૦
એને આધારે સૌ રહ્યું, પિંડ ને બ્રહ્માંડ;
સચરાચર શોભી રહ્યો, અવિનાશી અખંડ. સાંભળ૦
બ્રહ્મ જથારથ ભાળતાં, ભાગી મનની રે ભ્રાંત;
પ્રીતમ પ્રીછે પાધરૂં, થાય સમજે તે શાંત. સાંભળ૦
સાખી–સચ્ચિદ આનંદ સરવમાં, ભરી રહ્યો ભરપૂર;
દિનરજની રહે રંગમાં, નિરમળ વર્ષે નૂર.
સોરઠ–વૈશાખે જોતાં વેદમાં, મહાવાક્યનું જ્ઞાન,
તત્ત્વમસી તે તું જ છે, અળગો નહિ અન્ય. સાંભળ૦
વાયુને ખોળે વંટોળીઓ, એમ ઇશ્વર જીવ;
વસ્તુ વિચારતાં એક છે, સમ સૂત્ર સદૈવ. સાંભળ૦
અરસપરસ રહે એકમાં, જેમ [1]તરણીમાં તેજ;
ભિન્ન નહિ એમ બ્રહ્મથી, ઓળખો પદ એજ. સાંભળ૦
સરિતા સાગરમાં રહે, સાકર માંહે મિઠાઇ;
પ્રીતમ પુષ્પમાં વાસના, એની ગુરુગમ પાઇ. સાંભળ૦
સાખી–પટતંતુ ન્યારો નહિ, જયમ હાટકના હાર,
જડ ચતન જગદીશમાં, તેજપુંજ એક તાર.

૧ તરણી=સૂર્ય

પ્રલય સમે પાણીવિના, દીસે નહિ કાંય. સાંભળ૦
કોર કિનારો પાળી નહિ, નહિ આવરણ ને આડ;
એક ચિદાનંદ જોઇને, છળવિદ્યા છાંડ. સાંભળ૦
સતંતર અંતર નહિ, બાહ્યાંતર બ્રહ્મ;
એમ જાણે તે ઉપાસના, એ છે મોટો મર્મ. સાંભળ૦
બ્રહ્મનિષ્ઠા પળ નવ ચળે, અનન્યતા એહ;
પ્રીતમ પૂરણ બ્રહ્મશું, જેને સાચો સનેહ. સાંભળ૦

સાખી—દષ્ટ પદારથ જેટલુ, એને થયો અભાવ,
તન્મય મન તુરિયા પદે, તેશૂં બન્યો બનાવ.

સોરઠ—આસોહં લીલા અખંડ છે, નિરખી નિરધાર,
ઓધ વળ્યા રે આનંદના, સુખસિંધુ અપાર. સાંભળ૦
ઈચ્છા ટળી ઈંદ્ર લોકની, અજપદ ને કૈલાસ;
નહિ વૈકુંઠની વાસના, ભાજ્યો બ્રહ્મવિલાસ. સાંભળ૦
અધિકારીને આવશે, સમજણ ને સાન;
મુક્ત થઇ તે માણશે, મૂકી દેહાભિમાન. સાંભળ૦
સદ્‌ગુરુની કીરપાથકી, ઉપન્યો રે આનંદ;
પ્રીતમ તે પદ પામીઆ, જ્યાં નહિ સૂર ને ચંદ. સાંભળ૦

સાખી—જાણવું હતું તે જાણિયુ, હવે નથી જાણવું કાંય;
પોતે પોતામાં ભળ્યો, જયમ પાલો[1] પાણી માંય.

ઉત્તરસ ડે આદર કર્યો, રચીયા બારે માસ;
ખૂટજ પ્રેમે પૂરા કર્યા, આણી અંગ ઉલ્લાસ. સાંભળ૦
સોરઠ રાગ સોહામણો, સુંદર શુભ સાર;
અક્ષર અક્ષર અતિ ઘણો, અનુભવ ભંડાર. સાંભળ૦
સંવત અઢાર આડત્રીસે, કીધો એહ વિચાર;
ચૈત્રવદી તિથિ સપ્તમી, ઉત્તમ છે ગુરુવાર. સાંભળ૦
ગાશે સાંભળશે શીખશે, કરશે રુદિયે વિચાર;
કહે પ્રીતમ પદ પામશે, નહિ સંશય લગાર. સાંભળ૦

---

૧ પાલો = ઝાકળ

મહિના ૨ જા—રાગ ગરબી

માસ ૧ લો

કારતકે કર્મ નિવાર, કહું તે માટે રે;
આવ્યો લક્ષ ચોરાશી વાર, આણી વાટે રે. ૧
તું જન્મમરણ અવતાર, બહુ અવતરિયો રે;
તોય નાવ્યો પંથનો પાર, ફેરા બહુ ફરિયો રે. ૨
તારો જન્મ અવર્થા જાય, જીવ અભાગી રે;
તારૂં આયુષ ઓછું થાય, જોને જાગી રે. ૩
તેં ભજન ઉપર ભાવ, કો દિ ન કીધો રે;
તેં સંતસમાગમ લાવ, કાંઈ ન લીધો રે. ૪
તુંને રામ નામનો રંગ, અંગ ન આવ્યો રે;
નવ સુપનામાં સત્સંગ, દાસ ન કહાવ્યો રે. ૫
તેં અવનિમાં અવતાર, એળે ખોયો રે;
કહે પ્રીતમ ચેત ગુમાર, જન્મ વગોવ્યો રે. ૬

માસ ૨ જો

માગશરે મૂરખ ચેત, હિંમત રાખી રે;
તારો અવસર જાય અચેત, જોને જાગી રે. ૧
તારા પંડમાં કર્યો પ્રવેશ, જરા દુઃખ લાવી રે;
તારા કાળા તજીને કેશ, સફેતી આવી રે. ૨
તારાં ગળે નાસિકા ને નેણ, લાઠી કરમાં રે;
તારૂં બોલ્યું ન માને વેણ, ગણે નહિ ઘરમાં રે. ૩
તારે ઘરથકિ નવલો નેહ, નઉતમ નારી રે;
તુંને તજવા બેઠી તેહ, સ્નેહ વિસારી રે. ૪
તારો બોલતાં ફગે છે બોલ, સુણે નહિ કાને રે;
તારો ભાગી પડયો સૌ તોલ, કોઇ ન માને રે. ૫
તું હવે કરી લે હેત, હરિની સાથે રે;
કહે પ્રીતમ ચિત્તમાં ચેત્ય, આવે ધાત્યે રે. ૬

માસ ૩ જો

પોષે ઓસડ એક, અંગ ન લાગે રે;
જો ઉપાય કરે અનેક, પીડા ન ભાગે રે. ૧
તારે વિષે થયું વિપરીત, ભીતર ભેદ્યું રે;

તોય પીવા વધારી પ્રીત, મૂળ ન છેદ્યું રે. ૨
તુંને જે આવે તે જોઇ, ઓસડ આપે રે;
એવો વૈદ મળ્યો નહિ કોઈ, રોગને કાપે રે. ૩
કોઈ સાચા મળે સુખ થાય, ભવદુઃખ ભાગે રે;
તારો રોગ જન્મનો જાય, વાર ન લાગે રે. ૪
તારૂ શૂળ સમૂળું જાય, વેદના વરતે રે,
જેમ પીએ તેમ રસ પાય, સુખની સરતે રે. ૫
તારી હોય ભ્રમણા ભંગ, કર્મને કાપે રે;
કહે પ્રીતમ સાધુસંગ, સદા સુખ આપે રે. ૬

માસ ૪ થો

માહાવાયકનું જ્ઞાન, જેને જડીયું રે,
તેને જીવઈશ્વરનું ભાન, પાછું પડીયુ રે. ૧
તેને ભાગી ભીન્નાભીન્ન, વસ્તુ વિચારી રે;
રસરૂપ હરિમાં લીન, દીસે દેહધારી રે. ૨
ચિત્રામણ તરુછાંય, જેવી દીસે રે;
એક અહી[1] લખ્યો તે માંય, એ કેમ પીસે[2] રે. ૩
એ જડ નહિં ચૈતન્ય, સેજ સ્વરૂપી રે;
એમ તત્ત્વદર્શીનું તન, અમલ અરૂપી રે. ૪
એને કરે કલ્પના કોણ, પ્રગટ પોતે રે,
જેમ ગળ્યુ ઉદકમાં લુણ, જડે નહિ જોતે રે. ૫
તેને નહિ સ શે લવલેશ, આપાપરનો રે;
કહે પ્રીતમ એ ઉપદેશ, ગુરુના ઘરનો રે. ૬

માસ ૫ મો

ફાગણ ફૂલ્યો ફુલ, કૈવલ્યકેરો રે,
રમે લેહેર તોર ગિ લાલ, ર ગ ઘણેરો રે. ૧
આ જ્યાં જોઉં ત્યાં તેમ, થઇને વિલસ્યો રે,
તેને કળી શકે કહો કોણ, આપે ઉલસ્યો રે. ૨
પશુ પક્ષી નરનાર, છે બહુ નામી રે;
એવો આદ્ય પુરુષ અપાર, અ તરજામી રે. ૩
તેને જાણે કોઇ વિરલાજન, ત્રીગુણ ત્યાગી રે;

૧ અહી=સાપ ૨ પીસે=કરડે.

એનું દીસે રૂપ અખંડ, સમાધી લાગી રે.
અરસપરસ થયો એક, સાગર લેહેરી રે;
એના દીસે ઘાટ અનંત, ન પડે ન્યારી રે. ૫
પટતંતુ નહિ હોય, દુગ્ધા એ ટાળો રે;
કહે પ્રીતમ અવર નહિ કોય, વસ્તુ ન્યાળો રે; ૬

માસ ૬ ઠો

ચૈતરે ચિત્ર વિચિત્ર, વહાલો બિરાજે રે;
ભર્યો બાહેર ભીંતર બ્રહ્મ, ઘટમાં ગાજે રે. ૧
કોઇ ધરે એકાંતે ધ્યાન, આસન વાળે રે;
તેમાં ચઢે ચોગણું માન, ગરવ ન ગાળે રે. ૨
કોઈ કુંભ કરે છે વાસ, પવન ચડાવે રે,
કોઇ અમૃત પીવા આશ, જિભ વઢાવે રે. ૩
કોઇ ધોતિ નેતિ ધ્યાન, સાધન સાધે રે;
તોય ટળે નહિ અભિમાન, વાસના વાધે રે. ૪
કોઈ દમે રાત ને દિન, કસોટી કરવી રે;
જો બાળે વાસના બીજ, ટળે દેહ ધરવી રે. ૫
રહે ભજનમાં સોઈ, સેજ સમાધી રે;
કહે પ્રીતમ કરે નહિ કોઈ, એમ ઉપાધી રે. ૬

માસ ૭ મો

વૈશાખે વીચાર, આદ્ય અનાદે રે;
કૈં પતિત પામ્યા પાર, સંત પ્રસાદે રે. ૧
તું સંતચરણ રજ લેય, જીવન જાણી રે;
તું તન મન અરપી દે, ઉલટ આણી રે.- ૨
તું એકમેક ગુલતાન, મતામાં રેહેને રે;
એવી સેજ નિશાન, સમઝી લેને રે. ૩
તારા તનના તાપ ટળે, ન પીડે હદામાં રે;
તારા મનમાં મુખ મળે, ભળે મહા પદમાં રે. ૪
એક બ્રહ્મ ભર્યાં ભરપૂર, સચરાચરમાં રે;
તેનું નીરખી જોજે નૂર, નારી નરમાં રે. ૫
તેને રૂપ રંગ નહિ કાંય, નિરાલંબ ભરીયો રે;
કહે પ્રીતમ એ ઉનમાન, અખંડ બ્રહ્મદરિયો રે. ૬

માસ ૮ મો

જેઠ પદાર્થ જોઇ, ને રંગ લાગ્યો રે,
મારી બળબુદ્ધિ સૌ ખોઇ, સંશે ભાગ્યો રે. ૧
આદ્ય સનાતન એક, સઘળે સરખો રે;
તું નિસંક થઇ નિ:શેષ, નિજ પદ નિરખો રે. ૨
જનક સનક શુકદેવ, એને જાણે રે,
જેના અંતર ટળ્યા અહમેવ, મહારસ માણે રે. ૩
જેણે પ્રીછ્યું પરા ને પાર, તેનુ વપુ કેવું રે,
જેવું શ્રીફ્લ સાકર સાર, સમજી લેવું રે. ૪
તેની ગોટલી સોટલિ સહિત, સર્વે મીઠું રે;
એક દેહાતીત વિદેહ, દ્વૈત ન દીઠું રે. ૫
એવો અકળ પુરુષ અવિનાશ, બળવંત બળીયો રે,
કહે પ્રીતમ પ્રગટયો પાસ, અંતર ટળીયો રે. ૬

માસ ૯ મો

આવ્યો માસ અસાડ, અમૃત વરસે રે,
તું અનુભવ આંખ્ય ઉઘાડ, આતમ દરસે રે. ૧
એક સન્મુખ સભર ભર્યો, સાગર મોટો રે;
તે મધ્યે જીવ કર્યો, જુગ પરપોટો રે. ૨
તેની ઉઠે લેહેર અનંત, અનંત ઠેકાણે રે,
તે સુખમાં ઝીલે સંત, જકત ન જાણે રે. ૩
તે જીવનમુક્તા જેહ, જકતથી ન્યારા રે,
તેને તપે ન ત્રિવિધ તાપ, શીતળ અંગ સારા રે. ૪
આ બ્રહ્માનંદ ભરપૂર, સુખનો ભરિયો રે,
જેમ રવિને તેજ જરૂર, તપે નહિ દરિયો રે. ૫
એવો મહા દશાનો મર્મ, અનુભવ આવ્યો રે,
કહે પ્રીતમ પરિબ્રહ્મ, બંધનમાં નાવ્યો રે. ૬

માસ ૧૦ મો

શ્રાવણ સુરતનો ખેલ, તુરતમાં આણો રે,
હવે પૈ રહી રસની રેલ, જથારથ જાણે રે. ૧
ઠરી રહ્યો નિજ ઠોર, ઘટમાં ગાજે રે,
એ ઉન્મુનિ આઠે પોહોર, અલખ વિરાજે રે. ૨

નિરાલંબ નિરધાર, કર્મ ન લાગે રે;
સૌ પ્રોઈ રહ્યો સંસાર, સોહં બ્રહ્મ ધાગે રે. ૩
જેણે જાણી પોતાની જાત્ય, પાંચ પચીસે રે;
જેમ દગ્ધ પટાળે ભાત, એવી દીસે રે. ૪
તે વરતાય નહિ પેહેરાય, જોયા જેવી રે,
તે દૂર થકિ દેખાય, મોહ્યા જેવી રે. ૫
તેના દેહના દોષ વિકાર, દહ્યા બ્રહ્મ અગને રે;
કહે પ્રીતમ મળે એક તાર, ગાજે ગગને રે. ૬

માસ ૧૧ મો

ભાદ્રપદ બ્રહ્મરૂપ, જેને ભાસ્યો રે,
તેને કોણ પડે ભવકૂપ, તત્ત્વ તપાસ્યો રે. ૧
ઇછા થકિ અવતાર, કૈવલ્ય કીધો રે;
એવો મનકલ્પિત સંસાર, માની લીધો રે. ૨
જેમ અમાસે આકાશ, ચંદ્ર કે'વાનો રે;
એમ નિશ્ચે જગતનો નાશ, નથી રહેવાનો રે. ૩
આ મૃગજળ લેહેરિ થાય, દિનકર દાઝે રે;
તેમાં પશુ પછાડે પાવ, પીવા કાજે રે. ૪
તું રામ જગતને જાણ, મિથ્યા માને રે;
જેમ નીર અડે હોય હાણ, કાગળ પાને રે. ૫
આ બન્યો બાજીગરનો ખેલ, ખૂબ સ્વરૂપે રે;
જન પ્રીતમ મમતા મેલ, રહો નિજ રૂપે રે. ૬

માસ ૧૨ મો

રમે આસોહં બ્રહ્મ, સકળ ઘટ સ્વામી રે;
પોતે પોતાને મન, અંતરજામી રે. ૧
જ્ઞાન ઉજાગર જેહ, અનભે જોગી રે,
તે વસ્તુ રૂપ વિદેહ, બ્રહ્મરસ ભોગી રે. ૨
એવા સુખના સાગર સંત, આનંદકારી રે;
તે વિખ્યાતા વેદાંત, પર ઉપકારી રે, ૩
ત્યાં વાગે અનહદ નાદ, આઠે પોહોરે રે;
તે શ્રુતિતણે સિદ્ધાંત, ચાલી જોને રે. ૪
કોઈ શીખે સુણે ને ગાય, ગુરુગમ આણી રે;

તે નર તદરૂપે થાય, એ એ વાણી રે. ૫
આ સદ્‌ગુરુ સંત પ્રસાદ, સમરથ સ્વામી રે;
જન પ્રીતમ અણછતો ગાય, ચરણ ચીત્ત નામી રે. ૬

મહિના ૩ જા—રાગ ગરબી

કારતકે કાં ચેત્યો નહિ મુઢ ગમાર રે આ અવસરમાં;
જનમ ધરિ નવ જાણ્યા જુગદાધાર રે આ અવસરમાં. ૧
શા માટે તેં ભુમિ ભારે મારી રે આ અવસરમાં;
અમુલખ હરી હીરો તું બેઠો હારી રે આ અવસરમાં. ૨
દશ મહિના તેં માતાને દુઃખ દીધું રે આ અવસરમાં;
જનમ ધરીને સાધન કાંઈ નવ કીધું રે આ અવસરમાં. ૩
ગનોડે જેણે ગિરધરલાલ ન ગાયા રે આ અવસરમાં,
કહે પ્રીતમ તે વસ્તીમાં લુટાયા રે આ અવસરમાં. ૪
માગશરે મહા દુઃખ વેઠી કીધી મેહેર રે આ અવસરમાં,
તે પ્રભુને તેં શેં ન સંભાર્યા ઘેર રે આ અવસરમાં. ૧
જઠરામાં તુને જતન કરીને રાખ્યો રે આ અવસરમાં,
અચેત નર તારી શે નવ ઉઘડી આંખ્યો રે આ અવસરમાં. ૨
નેન નાસિકા શ્રવણ આગે શ્રીકાર રે આ અવસરમાં,
મનુષા દેહનું મૂલ નહિ નિરધાર રે આ અવસરમાં. ૩
તે પ્રભુનો તુ ગુણ ઓસીંગણ ન થયો રે આ અવસરમાં;
કહે પ્રીતમ તારો જનમ અકારજ ગયો રે આ અવસરમાં. ૪
પોષે પામર પ્રાણી કાંઇ ન પ્રીછે રે આ અવસરમાં;
હરિપદ મુકી માયા સુખને ઈછે રે આ અવસરમાં. ૧
કામ ધામને ધનને કાજે ધાયો રે આ અવસરમાં;
હરી નવ જાણ્યા પરથમ ખોટો પાયો રે આ અવસરમાં. ૨
તેમ તેમ તૃષ્ણા વાધી ગઇ વિપરીત રે આ અવસરમાં;
ન કર્યો સતસગ રાખી કુળની રીત રે આ અવસરમાં. ૩
સત્સંગત દુર્લભ છે હરિહર અજને રે આ અવસરમાં;
પ્રીતમના સ્વામીને ભાવે ભજને રે આ અવસરમાં. ૪
માહા મહિને માયારસ ચાખ્યો મૂઢગમાર રે આ અવસરમાં;
ગર્વ તજી નવ ગાયા અખિલાધાર રે આ અવસરમાં. ૧

જેને હરીમારગનો મર્મ ન લાધ્યો રે આ અવસરમાં;
તે પ્રાણીએ ફોગટ ફેરો ખાધો રે આ અવસરમાં. ૨
અપરાધી અહંકારે ઉંધું વાળ્યુ રે આ અવસરમાં;
હરીફ થઇને હાથે હારદ ટાળ્યુ રે આ અવસરમાં. ૩
સદ્‌ગુરુ સંગે સરવાળો નવ સાધો રે આ અવસરમાં;
પ્રીતમ પોતાના મનને પરમોદો રે આ અવસરમાં. ૪
ફાગણ મહીને ફુલ્યા નવરંગ ફાલ રે આ અવસરમાં;
કોઈક લાભ કમાશે હરિના લાલ રે આ અવસરમાં. ૧
સંસાર સોદો સમજે તેને સાર રે આ અવસરમાં;
નીકર અંતે ઉગરવાની છાર રે આ અવસરમાં. ૨
જે જેમ આવ્યું તેમ જાશે સૌ કો રે આ અવસરમાં;
કોઇક કમાસે કોઇક જાશે ખોઈ રે આ અવસરમાં. ૩
[illegible]રિને ભજતાં આવે ભવનો પાર રે આ અવસરમાં,
[illegible] પ્રીતમ એવુ અંતરમાં ધાર રે આ અવસરમાં. ૪
[illegible] ચપળ ચિત્તના ચાળા રે આ અવસરમાં;
[illegible] રામરટણની માળા રે આ અવસરમાં. ૧
[illegible] મદ લોભની લેહેરે ન લાગે રે આ અવસરમાં;
[illegible] મન પ્રાણ પૂરણ બ્રહ્મ ધાગે રે આ અવસરમાં. ૨
[illegible] સ્નેહ ધરી સાંભળીએ રે આ અવસરમાં;
[illegible] બ્રહ્માનંદમાં ભળિયે રે આ અવસરમાં. ૩
[illegible] સુરતિ એજ સમાધિ લાગે રે આ અવસરમાં,
[illegible] પ્રભુને ભજતાં ભવદુઃખ ભાગે રે આ અવસરમાં. ૪
[illegible] તો વગમાં એની વાટ રે આ અવસરમાં;
[illegible] ઓઘટ ઘાટ રે આ અવસરમાં. ૧
[illegible] પોચાનું છે નહિ ત્યાં કામ રે આ અવસરમાં,
[illegible] છે સંગ્રામ રે આ અવસરમાં. ૨
[illegible] મનને પરખે રે આ અવસરમાં,
[illegible] હરિ દરશે રે આ અવસરમાં. ૩
[illegible] નીશાન રે આ અવસરમાં,
[illegible] છે નિરવાણ રે આ અવસરમાં. ૪
[illegible] રે આ અવસરમાં;

જે જન જીવ ઈશ્વરના પરિયા[1] જાણે રે આ અવસરમાં. ૧
દેહાતિત પણ દીસતા દેહધારી રે આ અવસરમાં;
ચઢી ન ઉતરે લાગી બ્રહ્મ ખુમારી રે આ અવસરમાં. ૨
તેને અવતરવાની શાંની આશ રે આ અવસરમાં;
સાક્ષાતરૂપી સઘળે તેનો વ્યાપ રે આ અવસરમાં. ૩
સહુના પ્રેરક સહુના મનની જાણે રે આ અવસરમાં;
કહે પ્રિતમ ત્યાં ઉપમા કેહેની આણે રે આ અવસરમાં. ૪
અશાડમાસે પુનરપિ નાવે તેહ રે આ અવસરમાં;
જેને નિરભે નારાયણશુ સ્નેહ રે આ અવસરમાં. ૧
રવિનાં કીરણ સરિખી તેહની કાય રે આ અવસરમાં;
દેહદમનનાં દુખડાં પ્રરિ ન થાય રે આ અવસરમાં. ૨
ગતિ કરે તે સપ્તદ્વીપ નવ ખંડ રે આ અવસરમાં;
લોક ચતુરદસ એકવિશમો બ્રહ્માંડ રે આ અવસરમાં. ૩
જળ સ્થળ જંગમ સઘળે તેનો વ્યાપ રે આ અવસરમાં;
કહે પ્રીતમ એ કરતા હરતા આપ રે આ અવસરમાં. ૪
શ્રાવણ શ્રવણ મનન નિદિધ્યાસન કરીયે રે આ અવસરમાં;
બાકી સરવે પ્રપંચને પરહરિએ રે આ અવસરમાં. ૧
સતસંગ કરતાં તરિયે ભવસંસાર રે આ અવસરમાં,
વીષ ન વ્યાપે કાપે કોટિક પાપ રે આ અવસરમાં. ૨
હરીકથા કીરતન કળજુગમાં કરિયે રે આ અવસરમાં;
ધીરા રહીને ધ્યાન ધારણા ધરિયે રે આ અવસરમાં. ૩
જોગ જુગતથી સદા સ્મરણમાં રહીએ રે આ અવસરમાં;
પ્રિતમ પ્રભુને ભજતાં પાવન થઇએ રે આ અવસરમાં. ૪
ભાદરવે ભરપુર હરિને ભાળો રે આ અવસરમાં;
હું મારૂં અહંકાર રુદેથી ટાળો રે આ અવસરમાં. ૧
તૃણ માત્ર તો હરિવિના નવ હાલે રે આ અવસરમાં;
કીડી કુંજર ચૈતનતાએ ચાલે રે આ અવસરમાં. ૨
કીટ ઇંદ્ર તો આતમદ્રષ્ટે એક રે આ અવસરમાં;
ગુરુગમથી જોઈએ જ્ઞાન વિવેક રે આ અવસરમાં ૩
ગુરુ ગોવિંદના ઘરની જેને ગમ રે આ અવસરમાં;

---

૧ પરિયા = પૂર્વજ

કહે પ્રીતમ એ છે જેમનું ત્યમ રે આ અવસરમાં. ૪
આસો સોહં બ્રહ્મ રુદીયા મોઝાર રે આ અવસરમાં;
ઉઠે અજંપા ખટ એકવિસ હજાર રે આ અવસરમાં. ૧
તે ઉપર છે અખંડ બ્રહ્મનો ખેલ રે આ અવસરમાં;
ૐકારમાંહિ થઇ રહી રંગની રેલ રે આ અવસરમાં. ૨
કોઇક જાશે રસીયા તે રસ પીવા રે આ અવસરમાં;
જેમ ડુબકી મારે દરિયામાં મરજીવા રે આ અવસરમાં ૩
દિન દિન પ્રત્યે ચઢે ચોગણો રંગ રે આ અવસરમાં;
કહે પ્રીતમ કરો સતગુરુ સંતનો સંગ રે આ અવસરમાં. ૪

મહિના ૪થા-રાગ ઉદ્ધવના સંદેશાનો

શામળીયો ના આવ્યા રે સ્યર શુ થયુ;
મોહનજીએ માયા ઉતારી મન જો,
આવ્યાની આશા રે અમને છે ઘણી;
વાટલડી જોતાં વીત્યા કંઇ દન જો. શા૦ ટેક.
માસ **અસાડો** આવ્યો નાવ્યા નાથજી,
કઠણ થયા કંઇ નટવર નંદકુમાર જો;
કુણ ભાગ્ય કહીએ રે મધુપુર ભામની,
કુબજાએ પુંજી સાચા મનથી ગોર જો. શામળીયો૦ ૧
શ્રાવણની શોભા રે સૌથી છે ભલી,
હરિની લીલા હિંડોળા કહેવાય જો,
જસોદાનંદન વંદન સૌ સુરલોકનું,
જોતાં જુવતી જનમ વધાઇ ગાય જો. શામળીયો૦ ૨
ભાદરવે આવો તો ભાવે ભેટીએ,
ઋષી પંચમી વરાહજી અવતાર જો,
રાધાઅષ્ટમી ઉત્તમ વામનદ્વાદશી,
આનંદ ઉત્સવ મંગળ સુખડું સાર જો. શામળીયો૦ ૩
આસોનો આનંદ ન જાયે વર્ણવ્યો,
દીપ ઓચ્છવ શરદ રાણીનો રાસ જો,
એ સુખડું સંભારી દુઃખડું ઉપજે,
સુખડું જોવા મનમાં મોટી આશ જો. શામળીયો૦ ૪

કાર્તિકનું વ્રત કરતી નાર કુંવારકા,
અરૂણ ઉદે જઈ જળમાં કરતી સ્નાન જો;
દોષ નિવારણ કીધો દેવ મોરારીએ,
વસ્ત્ર હરણ કરી આપ્યાં છે વરદાન જો. શામળીયો૦ ૫

માગશરનો મહિમા રે મોટો છે ઘણો,
વિભૂતિ વરણવ કીધું ત્રિભુવન ભૂપ જો;
ઉદ્ધવ અર્જુન પ્રત્યે પ્રભુએ ભાખીયું,
બારે માસમાં માગશર મારૂ સ્વરૂપ જો. શામળીયો૦ ૬

પોષ માસમાં ભાવે ભોજન કરાવીએ,
ઉર અંતરમાં અમને એ અભિલાખ જો,
મનગમતા લાવું રે મેવા મીઠડા,
પ્રેમે રચીએ પેર પેરના પાક જો. શામળીયો૦ ૭

મહા મહિનો આવ્યો રે મોહનલાલજી,
વસંતપંચમી જનમ રમાનો જાણજો;
વૈષ્ણવ જનને ઘર ઘર વ્હાલ વધામણાં,
મંગળમૂળ મહા રસ કેરિ ખાણ જો. શામળીયો૦ ૮

ફાગણને આવ્યો રે કેસુ ફુલીયાં,
ફૂલડોલનો સુંદર પ્રેમ સોહાગ જો,
કેસરને કેસુડાં કીજે છાંટણાં,
શામળીયાના સંગે રમીએ ફાગ જો. શામળીયો૦ ૯

ચૈતરની ચતુરાઇ શકે કોણ વરણવી,
રામ જનમ જશ જીવ ચરાચર ગાય જો,
ભક્ત તણા ભય ભંજન પ્રભુજી પધારીયા,
નામ ઉચ્ચારણ કરતાં નિરભે થાય જો. શામળીયો૦ ૧૦

વૈશાખે પ્રલ્હાદની પીડા ટાળવા,
થંભ થકી હરિ ધરીયુ નૃસિંહ રૂપ જો;
દાસ તણાં દુખડાં રે પ્રભુજી ટાળવા,
હાથે હણીયો હિરણ્યકશ્યપુ ભૂપ જો. શામળીયો૦ ૧૧

જેઠે મચ્છારૂપ તણી જળજાતના,
ચંદનનો વાઘો ના કીધો ત્યાગ જો,
પ્રીતમના સ્વામી રે ભાવે ભેટીયા,

ભામનીઓનાં કહીએ મહા બડભાગ્ય જો;
શામળીઓ આવ્યા રે આનંદ ઉપન્યો. શામળીયો૦ ૧૨

મહિના ૫ મા-રાગ સીતાજીના મહિનાનો

સખી આવ્યો **અસાડો** માસ રે, અતિ ગાજે ગગન આકાશ રે;
મારો પ્રાણ પ્રભુજી પાસ, સાહેલી શામળીયો શે ન આવ્યા રે.
સખી **શ્રાવણ** સરવડે વરસે રે, સોળ શણગાર ધરતી દરશે રે;
બપૈયા પીઉ પીઉ કરશે, સાહેલી૦
આવ્યો **ભાદરવો** ભર ગાજે રે, બહુ વાજા ગગનમાં વાજે રે;
દીનાનાથ વિના તન દાઝે, સાહેલી૦
આવ્યો **આસો** ચંદ્ર અજવાળી રે, ગરબે સોહે કનકની જાળી રે;
ગાય ગોપી વચ્ચે વનમાળી, સાહેલી૦
આવ્યો **કારતક** કુંજ વિહારી રે, ઘનશ્યામ પીતાંબરધારી રે;
તમને ઈચ્છે છે અબળા નારી. સાહેલી૦
આવ્યો **માગશર** મન અકળાય રે, તન વાલાવિના સુકાય રે;
જોબનીયું તો એળે જાય, સાહેલી૦
પોષે ઘેર આવો ગીરધારી રે, વાટ જુએ છે વ્રજનીનારી રે;
હવે પૂરોને આશ અમારી, સાહેલી૦
મહા મહિને હિમાળો હાલ્યો રે, સૂની સેજે શિયાળો ચાલ્યો રે;
વ્રેહે રાખ્યો રહે નહિ ઝાલ્યો, સાહેલી૦
ફુલ્યો **ફાગણ** શોભા સારી રે, શણગાર સજે સૌ નારી રે;
ગીત ગાય વસંત વિહારી, સાહેલી૦
આવ્યો **ચૈતર** ચંદન લીજે રે, અલબેલાને અરચા કીજે રે;
દયા આણીને દરશન દીજે, સાહેલી૦
વૈશાખે આવો વનમાળી રે, મોરી આંબા ડંમરની ડાળી રે;
કોયલ બોલે છે કંઠ રસાળી, સાહેલી૦
જેઠે ઘેર આવો જદુવીર રે, સૌ નદીએ છુટયાં નીર રે;
મન રાખી રહે નહિ ધીર, સાહેલી૦
સંસારમાં સાર કમાયા રે, જેણે મગન થઇ જશ ગાયા રે;
કહે પ્રીતમ માયાથી મૂકાયા, જેને ઘેર શામળીયો ન આવ્યા રે.

૩–તિથિઓ

તિથિઓ ૧ લી–રાગ ગરબો

પડવે પ્રભુ મહોલ પધાર્યા રે;
અતિ અંગમાં રંગ વધાર્યા રે; નંદ નંદનજી. ૧
બીજે બહુ કરૂણા કીધી રે;
રસ રીત દેખાડી દીધી રે; નંદ નંદનજી. ૨
ત્રીજે તોરણ બારણે બંધાવું રે;
સોનાના મોર સોહાવું રે, નંદ નંદનજી. ૩
ચોથે ચોક પુરાવું મોતી રે,
દીધી પ્રેમે પ્રેમ પનોતી રે; નંદ નંદનજી. ૪
પાંચમે પીઉ પલક ન મૂકું રે;
સેવા ચરણ કમળની ન ચૂકું રે; નંદ નંદનજી. ૫
છઠ્ઠીના લખીયા લેખ રે,
પીયુ પાંમી અમર અલેખ રે, નંદ નંદનજી. ૬
સાતમે ખાતર આવે તમારી રે;
પાળો પ્રીતની રીત મોરારી રે; નંદ નંદનજી. ૭
આઠમનો કરે અપવાસ રે,
તે તો પાંમે વૈકુંઠ વાસ રે; નંદ નંદનજી. ૮
નોમે નૌતમ નવરાત્રી રે;
ગરબો રમીએ ગોવિંદાની સાથે રે, નંદ નંદનજી. ૯
દશમે દશરાનો દહાડો રે;
આજ આંક વળ્યો છે આડો રે, નંદ નંદનજી. ૧૦
એકાદશી ઓછવ કરશે રે;
તે તો સંસાર સાગર તરશે રે; નંદ નંદનજી. ૧૧
દ્વાદશીએ દેવ મોરારી રે;
ધર્યું વામન રૂપ વિચારી રે, નંદ નંદનજી. ૧૨
ધનતેરસનું ધન ધોયે રે,
જીવણજીનું મુખ જોએ રે; નંદ નંદનજી. ૧૩
કાળી ચૌદશે કાજળ કરીએ રે,
અલબેલાને અંજન ધરીએ રે, નંદ નંદનજી. ૧૪

અમાસે આવી દીવાળી રે,
કરૂં સુંદર સેવ સુંવાળી રે; નંદ નંદનજી ૧૫
આદ્ય અંતની રીત વિચારો રે;
સેવકનાં કારજ સારો રે, નંદ નંદનજી. ૧૬
સૌમાં તેજ સોમે તમારૂં રે;
જોઇ મોહી રહ્યું મન મારૂં રે; નંદ નંદનજી. ૧૭
મંગળ નિર્મળ હરી નાંમ રે;
ભજશે તેના ભગવાંન રે; નંદ નંદનજી. ૧૮
બુદ્ધિ બળ કાંઇ ન ચાલે રે;
તરશે હરિ જેનો હાથ ઝાલે રે; નંદ નંદનજી. ૧૯
ગુરુ દેવનું જ્ઞાંન વિચારે રે;
તે તો આપ તરે ને તારે રે; નંદ નંદનજી. ૨૦
શું કરે સંસારની માયા રે;
જેણે હેતે હરિગુણ ગાયા રે; નંદ નંદનજી. ૨૧
શેની આડ અટક રહી તેને રે;
હરિ અરસ પરસ હોય જેને રે; નંદ નંદનજી. ૨૨
પ્રીતમના સ્વામીને સંગે રે;
મન રંગાયું હરી રંગે રે; નંદ નંદનજી. ૨૩

તિથિઓ ૨ જી-રાગ ધોળ

આમાં વસ્તુ અનોપ છે, જાણે વિરલા જન કોય;
ભવવિષે રે ભટકે નહિ, જેને ગુરુગમ હોય.
સત્સંગ કીજે રે સ્નેહશું.
પડવાની આ સહુ સૃષ્ટિ છે, માટે હરિને તું જાણય;
જે જન હરિને ભજયા નહિ, વાંઝપયોધર જાણય. સ૦ ૨
બીજે શું મોહ્યો બાપડા, મિથ્યા માયા વહેવાર,
તે દેખી રખે રીઝતો, સુપના સરખો સંસાર. સ૦ ૩
ત્રીજે સદ્ગુરુના શબ્દથી, ભવજળ પેલે રે પાર;
આવો દાવ આવે નહિ, મોંઘો મનુષાવતાર. સ૦ ૪
ચોથા પદની રે સંજ્ઞા, સદ્ગુરુ શબ્દે સમજાય;
જનમ મરણની રે આપદા, તે તો તતક્ષણ જાય. સ૦ ૫

પંચમ સાર શિરોમણિ, જેણે જાણ્યા જુગદીશ,
સર્વ સરાહેરે તેહને, વંદે વિભુ અજ ઇશ. સ૦ ૬
છઠે સમજ્યો નહિ નિજ આત્મા, કીધો અવર ઉપાય,
બીજ બોયાં બબોલનાં, અંબફલ ક્યાંથી રે થાય. સ૦ ૭
સાતમી ભોમીકા જ્ઞાનની, સદ્ગુરુ સાને ચડાય,
સંશે શોક ભય સોચના, સર્વ સમૂળી રે જાય. સ૦ ૮
આઠે અંગ રે જોગનાં, સાધન કઠણ કહેવાય;
સદ્ગુરુ કેરા રે શબ્દથી, સેહેજે સુલભ થાય. સ૦ ૯
નવપલ્લવ દેહ દ્રુમમાં, પક્ષી બેઠાં છે બેય,
કોય કોયને દેખે નહિ, આપ આપણા રંગમાંય. સ૦ ૧૦
દશ દલ પુષ્પની પાંખડી, મધુકર બેઠા છે માંય,
સુખનો ભોગી ભાવે થયો, જોખમ જાણ્યું નહિ કાંય. ૧૧
એકદશામાં તું આવીને, સદ્ગુરુ ભક્તિ રે માણ્ય,
શિવ વિરંચી ને શારદા, જાચે જોડી કર પાણ્ય. સ૦ ૧૨
દ્વાદશસ્કંધમાં જે કહ્યું, શ્રીમુખ શુકજીની વાણ્ય,
તેને તપાસી તું દેખજે, ઉઘડે અનુભવ નિર્વાણ્ય, સ૦ ૧૩
તે રસ પિતાં કઈ તરિ ગયા, ઉધર્યા અનંત કોડ;
સદ્ગુરુ હરિનિ ઉપાસના, બીજા બંધન ત્રોડ. સ૦ ૧૪
ચૌદ ભવનમાં તુ ચીનજે, કરજે તત્ત્વવિચાર,
પરપંચ મુકે તુ પરહરિ, સમજે સારમાં સાર. સ૦ ૧૫
પૂર્વ પુન્યે તું પામિયો, સદ્ગુરુકેરો રે સંગ,
પ્રીતમ પ્રેમે પાવન થયો, રુદે લાગ્યો હરિ રંગ. સ૦ ૧૬

તિથિઓ ૩૭

(રાગ–હરિભજનવિના દુઃખ દરિયા
સંસારનો પાર ન આવે–એને મળતો)

પડવાનો પ્રથમ જાણીને, ભજ ભાવે સારંગપાણિને,
શું બેઠો આળસ આણિને. અજ્ઞાની અચેત
આજકાલ કરતામાં અવસર વિત્યો, કર હરિશુ હેત,
મનમાં માણધકિ મુર્ખ નથી બીતો અજ્ઞાની૦ ૧
બીજે મન બાંધ્યુ છે તારૂં. સમજ્યો નહિ નરનું સારૂં.

જેમ સો મણ તેલે અંધારૂં. અજ્ઞાની૦ ૨
તરિ જાતાં વાર કશી તારે, તું ફરિ ફરિ આવ્યો આરે;
તું જીતિ બાજી કાં હારે. અજ્ઞાની૦ ૩
ચોથો દેહ ચેતન તુરિયાનો, નહિ પાર જડે હરિ દરિયાનો;
રખે ગર્વ કરે ગુણ કિયાનો. અજ્ઞાની૦ ૪
પંચતત્ત્વ મળી આ પિંડરચ્યો,નખશિખ સુધિમળમુત્ર પચ્યો;
હરિ વિસારી માયામાં મચ્યો. અજ્ઞાની૦ ૫
ષડવિકાર છેદીને નાખે, તું જોજે અનુભવનિ આંખે;
એક રામરટણ રુદિયે રાખે. અજ્ઞાની૦ ૬
સ્વાદ આવે તો સમઝ પેર, રખે અમૃત તજીને પિયે ઝેર;
ચિત નેણ વેણ તું રાખ્ય ઠેર. અજ્ઞાની૦ ૭
અષ્ટાંગ જોગ જે સાધે છે, તોયે ક્રોધ વિશેષ મન વાધે છે;
ભવ તરવા હરિને આરાધે છે. અજ્ઞાની૦ ૮
નવધામાં એકે આચરશે, સંસારસાગર સેહેજે તરશે;
તે ગર્ભવાસ શાને ફરશે. અજ્ઞાની૦ ૯
દશલક્ષણ દાસાતણ ધરશે, ગુરુ ઇશ્વરનિ ભક્તિ કરશે;
ચઢયો ચોળરંગ કયમ ઉતરશે. અજ્ઞાની૦ ૧૦
એકદશા અવલોકન કરજે, કાંઇ હરિવચન ચિત્તમાં ધરજે;
પરમારથ પથે પરવરજે. અજ્ઞાની૦ ૧૧
દ્વાદશ અક્ષર ધ્રુવ જાપ જપ્યો, તે અચળ થઇ આકાશ તપ્યો;
હરિગુણ ગાયા તે કુણ છપ્યો. અજ્ઞાની૦ ૧૨
તેરશાનુ તત્ત્વ જડયું જેને, બ્રહ્માનંદ બ્રહ્માંડ થયું તેને;
તે રાગદ્વેષ કરશે કેને. અજ્ઞાની૦ ૧૩
જુવો ચૌદલોક સચરાચરમાં, વ્યાપિક બ્રહ્મ નારી નરમાં;
નઝ ફળમાંહિ ફળ તરુવરમાં. અજ્ઞાની૦ ૧૪
પૂરણપદ પામ્યા તે સાચુ, એના કર્તવ્યમાં ન મળે કાચું;
કહે પ્રિતમ પ્રેમભક્તિ જાચુ. અજ્ઞાની૦ ૧૫

તિથિઓ ૪ થી-રાગ ગરબી

પડવે એ પિંડ છે કાચો રે, પરમારથ પ્રિછો;
હરિગુરુ સંતની સંગે રે આતમલાભ ઇછો. ૧

બિજે બિજી વાતો રે, સહુ મનથી મેલો;
ચિતમાં ચેતિ ચાલો રે, આ અવસર છે છેલો. ૨
ત્રિજે ત્રણ ગુણનિ રે, આવિ છે આંટિ;
આગળ છે મહા અઘરી રે માયાનિ ઘાંટિ. ૩
ચોથે ચાર દિવસનો રે, દુનિયાનો લટકો;
તે સુખને સત્ય માનિ રે, કાં ભવમાં ભટકો. ૪
પાંચમે પંચવિષેનું રે, પરીબળ છે મોટું;
શુદ્ધ વિચારે વરતો રે, ખેલો માં ખોટું. ૫
છઠે છક્યો ખટરસમાં રે,શઠ સમજ્યો નહિ કાંઇ,
આઠ પોહોર એમ ઝીલે રે, માયા જળમાંઈ. ૬
સાતમે સુરત તુરતસુ રે, સાપવસું ખેલો,
મન ઈંદ્રિની માયા રે, સહુ મનથી મેલો. ૮
આઠમે અખંડ વર વરિયે રે, ફરિયે નહિ ફેરા,
ધ્યાન હરિનું ધરિયે રે, ટળે તાપ અનેરા. ૯
નોમે નથિ હરિ અળગા રે, જુવો ગરુગમ જડશે,
અંતરમાં અનુભવનિ રે, આંખ્યો ઉઘડશે. ૯
દશમે દશા પરવરિયે રે, વિહંગમ વાટે;
ગગનમંડલ ઘર કરિયે રે, મહાસુખ છે માટે. ૧૦
એકદશામાં આવો રે, અમૃતરસ પિવા,
તિમર ટળી જાય તારા રે, પ્રગટે બહુ દીવા. ૧૧
દ્વાદશ આંગુલ દરશે રે, પરશે કોય પૂરા;
અણિ અગર પર ખેલે રે, સાચા સંત સૂરા ૧૨
તેરશે તાર ન તૂટે રે, લાગી તેસું તાળી;
ભલા ભલા મહા મુનિવર રે, રહ્યા ભાવે ભાળી. ૧૩
ચૌદશે એક ચરાચર રે, અખંડ અવિનાશી;
બાહ્યાભિતર ભરિયા રે, જુવો તનમાં તપાશી. ૧૪
પુનમે પરમાત્મા રે, પુરાણ કરી પેખો,
એમ વસે હરિ સહુમાં રે, હસ્તામલ દેખો. ૧૫
પંદર તથ્યો ધઇ પૂરિ રે, સિખે જે ગાય.
કહે પ્રિતમ તેના પિંડમાં રે, પ્રભુ પ્રગટ થાય. ૧૬

તિથિઓ ૫ મી-રાગ ગરબી

હરિ સ્મરણ નિશદિન કીજે, પ્રેમસુધા પ્રેમે પીજે;
તનમન સદ્‌ગુરુને દીજે, હરિસ્મરણ નીશદિન કીજે. ટેક
પડવે પડવાની કાયા, ડહાપણ નહિ ચાલે ડાહ્યા,
મૂકી દેને મનતણી માયા. હરિ૦ ૧
બીજે શું બેઠો હારી, ભક્તિ ભેદ ઘણો ભારી;
સદ્‌ગુરુની સમજણ ન્યારી. હરિ૦ ૨
ત્રીજે કોઇ નથી તારૂં, મૂરખ માન કહ્યું મારૂં;
સ્વાર્થથી સર્વે લાગે સારૂં. હરિ૦ ૩
ચોથે ચતુરપણું તેનું, મન મોહ પામે નહિ જેનુ;
રહે નિત્ય હરિ રંગમાં ભીનું. હરિ૦ ૪
પાંચમે પ્રીછોને પ્રાણી, દેહ માયા જુઠી જાણી,
સાચી પ્રીત હરિ સાથે આણી. હરિ૦ ૫
છઠે છે નૌકા હરિનામ, જે બેસે તે પામે નિજધામ;
નારદ વેદ કરે ગુણગ્રામ. હરિ૦ ૬
સાતમે સેતાનની વાણી, હરીથી વિમુખ હોય જે પ્રાણી,
તેનો ભાર સહું છું દુઃખ આણી. હરિ૦ ૭
આઠમે અજ બોલ્યા એવું, સનકાદિક સમજી લેવું;
ભજનવિના ક્ષણુએ નવ રહેવું. હરિ૦ ૮
નોમે રવિનંદન ભાખે, જે બહાનું હરિનું રાખે;
તેનું ઘર જમદૂત નલ ઝાંખે. હરિ૦ ૯
દશમે દાખે ત્રિપુરારી, સૂણ ઉમીયા આનંદકારી;
સંત ચરણરજ મને પ્યારી. હરિ૦ ૧૦
એકાદશે એમ કહે અવિનાશ, સૂણ ઉદ્ધવ આણી ઉલ્લાસ;
મુજને વહાલા છે નીજ દાસ. હરિ૦ ૧૧
દ્વાદશી દેવહુતી પ્રત્યે જ્ઞાન, એમ કહે કપીલદેવ ભગવાન,
નહિ કોઇ વહાલું સંત સમાન. હરિ૦ ૧૨
તેરશે તત્ત્વ કહું તુજને, ગગા ઇચ્છે પદરજને;
તેને તું ભાવ કરી ભજને૦ હરિ૦ ૧૩
ચતુર્દશ લોક તણો સ્વામી, ભક્તવત્સળ અંતરજામી;

બહુ તન ગુણ બહુ નામી. હરિ૦ ૧૪
પુનમે પ્રભુના ગુણ ગ્રેહેશે, રસનાએ કૃષ્ણ કૃષ્ણ કહેશે;
પદ્મના પત્ર પેરે રહેશે. હરિ૦ ૧૫
કહે પ્રીતમ પુરણ પ્રીતે, નિશદિન નામ જપો નીતે;
સત્સંગ કીજે શુદ્ધ ચિત્તે, હરિસ્મરણનીશદિન કીજે. હરિ૦ ૧૬

તિથિઓ ૬ ઠી–રાગ ધોળ

પડવે તું પ્રથમ ચેતને, હજુ પહેલો દીન;
પુરણ પુન્યે પામ્યો દેહડી, કર કાંઈ સાધન.
રામ સમર દીન જાય છે. ૧
બીજે તું બહુ ફેરા ફર્યો, અવતાર અનેક;
જન્મમરણની રે આપદા, પીડા પામ્યો વિશેક. રામ૦ ૨
ત્રીજે તે તૃષ્ણા ટળે નહિ, તપ્યો ત્રિવીધી તાપ,
સદ્‌ગુરુ સંત સેવ્યા વિના, અંગે અધિક અદાપ. રામ૦ ૩
ચોથે તે ચારે ખાણનું, દુઃખ દાઠું અપાર;
ઘાટે ઘાટ ઘણો આથડયો, લખ ચોરાસી વાર. રામ૦ ૪
પાંચમે પ્રપંચ પરહરો, ધરો હરિનું ધ્યાન,
પ્રીતસહિત પ્રભુને ભજો, તજો દેહાભિમાન. રામ૦ ૫
છઠે તે ખટ ઉરમી તણી, આત્માને આડ,
દશ ઈંદ્રી દશ દેવતા, ફરતી વિષયની વાડ. રામ૦ ૬
સાતમે શોધ શરીરમાં, કરી સંજમ સોએ,
સહેજે સમાધિ પ્રગટે, અતિ આનંદ હોએ. રામ૦ ૭
આઠમે ઇષ્ટ ઉપાસના, હરિ ગુરુની જો હોએ,
અવર બીજા સૌ પાંપલાં, રખે કરતા કોએ. રામ૦ ૮
નોમે નાવ નિજ નામનું, જઈ બેઠા કોઇ જન;
સહેજે સાયર પાર પોંચીઆ, નવ પડયુ પ્રેતન[1] રામ૦ ૯
દશમી દશા પ્રેમભક્તિની, કર સંતસુ સ્નેહ,
તે પદ દુર્લભ દેવને. પ્રાણી પામસો તેહ. રામ૦ ૧૦
એકાદશીએ રે અનુભવો, જોગી જનકની વાત:
ઉદ્ધવને શ્રીકૃષ્ણે કહ્યું. શ્રીમુખે સાક્ષાત. રામ૦ ૧૧

[1] પ્રેતન=પ્રયત્ન

બારે બેસી રહેવું નથી, માથે મરણનું સાલ;
કોઈ ચાલ્યા કોઇ ચાલશે, કોઈ આજ ને કાલ. રામ૦ ૧'
તેરસે તારૂં તપાસને, શું આવશે સાથ;
જે જેમ તે તેમ ત્યાં રહે, જાવું ઠાલે હાથ. રામ૦ ૧'
ચતુરદશી ચક્વે હુતા, મોટા સુભટ ને શૂર;
ગયા તેની ગણત્રી નહિ, ભારે ભવજળ પૂર. રામ૦ ૧'
પૂનમે પ્રભુના ભજનથી, પોચ્યા પરમ ધામ;
કહે પ્રીતમ પાછા નવ ફરે, પહોંચ્યા અવિચળ ઠામ.રામ૦ ૧'

૪–વાર

વાર ૧ લા–રાગ ગરબી

આદ્ય અંત પ્રીત અંકોરે રે, અનુભવી ગુરુ ભેટે;
હૃદય સંશયગ્ર થી રે, છેદી કરે છેટે.
સોમ સુર એક થાય રે, શુદ્ધ બુદ્ધ પ્રકાશે;
તેજપુંજ સૌ તેને રે, બ્રહ્માનંદ ભાસે.
મંગળ પદમાં ઝીલી રે, મરજીવા જોગી;
આકાશવત અણુલગી રે, બ્રહ્મરસના ભોગી.
બુધે બુદ્ધિ જેની ઝીલે રે, શબ્દાતીત સાથે;
બીજ જથારથ ભાસે રે, ભૂલે નહિ ભાતે.
બ્રહસ્પતે બ્રહ્મવિદ્ ગુરુનો રે, જેને રંગ લાગ્યો;
જીવ ઇશ્વર કેરો રે, તેનો સંશય ભાગ્યો.
શુક્રે સકળ ઘટ છાયો રે, બોલે બહુનામી;
અણુને ત્રીસમે ભાગે રે, રમે અંતરજામી.
શની શાખ સૌ સંતની રે, અનંતની આશે;
પોત પોતાનું પ્રીછો રે, જુવો તત્ત્વ તપાસે.
સૌ મળીને ચોવીશ રે, પચ્ચીશમી માયા;
છવ્વીશમા પરમાત્મા રે, અક્ષરાતીત રાયા.
હરી ગુરુ સંત પ્રસાદે રે, ટળી ચિત્તની ચોરી;
પ્રીતમને મન આનંદ રે, હરીને હાથ દોરી.

વાર ૨ જા—રાગ ધોળ

આદિતવાર વિચારને, મન કરીને વિવેક;
આગે અધમ બહુ ઓધર્યા, ગ્રહી નામની ટેક.
જીભ્યાએ જપ જુગદીશને. ૧
સોમે સૌમાં તે સાક્ષીરૂપ છે, અંતરજામી એહ;
મન વાણી પહોંચે નહિ,તે શુ કર્યો સ્નેહ. જીભ્યાએ૦ ૨
મંગળ પદ મહારાજનુ, નિરભે નિરદોષ;
નિર્મળ જશ નારાયણના,પૂરણ આનંદ ટોષ. જીભ્યાએ૦ ૩
બુધે બુદ્ધિ ભલી તેહની, મુકે મિથ્યા માન,
રજની દિવસ રહે ભજનમાં,ગ્રહે નિર્મળ જ્ઞાન.જીભ્યાએ૦ ૪
બ્રહેસ્પતભજન પ્રતાપથી, જીંત્યો ધ્રુવજી દાસ;
અવિચળ પદવી પામીઓ,ફરી નહિ ગર્ભવાસ.જીભ્યાએ૦ ૫
શુકરે સમૃદ્ધિ ઈંદ્રની, જેને હ્રદિયે છે રામ,
નામ મહામણી જેહને, શું કલપ્યાનું કામ. જીભ્યાએ૦ ૬
શનિ સમજ્યે સુખ છે ઘણુ, કર તત્ત્વ વિચાર,
કહે પ્રીતમ પ્રાણી પ્રીછજે, કહ્યુ સાતે વાર. ૭

५—गुरुमाहिमा

ગુરૂ મહિમા ૧ લો

સાખી—પ્રથમ નમું ગુરુદેવને, જેણે આપ્યુ જ્ઞાન;
જ્ઞાને ગોવિંદ ઓળખ્યા, ટળ્યુ દેહાભિમાન. ૧
તત્ત્વ સાર ત્રિલોકમાં, ગુરુ ગોવિંદજ રૂપ,
આધ અંત મધ્ય એહ છે, હરિગુરુ સંત સ્વરૂપ. ૨

મોતીદામ છંદ

હરિ ગુરુ સંત સદા પદ સેવુ, જેનુ નિત્ય નામ નિરંતર લેવું;
ગુરુ ગોવિંદ એક રૂપ જાણ, રખે ભિન્ન ભાવ મનમાં આણ.
ગુરુ ગોવિંદ થકી છે અધિક, જેનિ પરમારથ કારણ શીખ.
ગોવિંદના સરજ્યા પડયા જીવજાળ.ગુરુ તેની મુક્તી કરે તતકાળ.
એવા ગુરુ પૂરણ પ્રેમ દયાળ.પોતાનો જાણીને કરે પ્રતિપાળ,
ગુરુ તણું જ્ઞાન ગ્રહી શુકદેવ, સંસાર સમુદ્ર તર્યા તતખેવ.

મળ્યા ગુરુ નારદને સુખરાશી, તો ટળી તતક્ષણમાંય ચોરાશી;
ગુરુ વિના કોઇ ન પામે પાર, જેના જશ ગાય ઉમીયા ત્રિપુરાર.
વિરંચી વ્યાસ વદે ગુરુ ઇષ્ટ, ન જાણે મહિમા પ્રાણી પાપીષ્ટ;
તેને ગુરુદ્રોહી કૃતઘ્ની કહીએ, જેણે ગુરુજ્ઞાન ગ્રહ્યું નહિ હૈએ.
ગુરુને આપ બરાબર જાણે, તેને જમદૂત વૈતરણીમાં તાણે;
ગુરુને ગાળ કાઢે તે કપૂત, તેનું મુખ સૂળે ભરે જમદૂત.
ગુરુની સેવામાં ચુક પડાવે, તેને હરિ ચક્રની ધારે ચઢાવે,
ગુરુની નિંદા સુણે નિરધાર, સિસું ગાળી રેડે શ્રવણમોઝાર.
ગુરુને ચરણે નમાવે ન શિશ, તેને શત્રુરૂપે જાણે જુગદીશ;
ગુરુની સેજે જો પગ ધારે, તેને ત્રિલોકમાં કોણ ઉગારે.
ગુરુમરજાદ ન રાખે કોય, તે તો નર રણમાં રાક્ષસ હોય;
ગુરુવિના ચાકટ જેવો સાપ, જેનુ મુખ દીઠે ચઢે બહુ પાપ.
ગુરુવિના નુગરો ફરે જન જેહ, મુઆ પછી ઢોર અવતરે તેહ;
એવું ગુરુગિતામાં કહે શિવરાય, જેને વેદશાસ્ત્ર નિરંતર ગાય.
ગુરુ બ્રહ્મ કેવળ જ્ઞાનસ્વરૂપ, જેને રુદે આતમ તત્ત્વ અનૂપ;
છે તત્ત્વ-મસીમાં અખંડ આનંદ, ત્રિગુણાતિત ટાળે ભવફંદ.
એવા ગુરુ પ્રેમે કરી જે પૂજે, તેના ઘટમાંહી ત્રિભોવન સૂઝે;
ગુરુનું પ્રેમે ચરણોદક પીધું, તેણે ત્રિલોકનું તીરથ કીધું.
'મે પ્રસાદ ગુરુનો પ્રીતે, જાણે તેણે જજ્ઞ કર્યાં લક્ષ નિત્યે;
ગુરુને પ્રેમે સંતોષ પમાડયા, જાણે તેણે ચાદ લોક જમાડયા.
ગુરુને પ્રક્રમા કરી લાગે પાય, તેને સહુ સાધન સહેજે થાય;
એવા ગુરુ જાણીને આવ્યો શરણ, નિવારો નાથ જનમ ને મરણ.
ધરી ધરી દેહ પામ્યો મહાદુઃખ, હવે હરિ આપો અવિચળ સુખ;
પીડાયો પાર વિના મહારાજ, હવે હરિ બાંહ્ય ગ્રહ્યાની લાજ.
જોશો અપરાધ અમારા ઇશ, ત્યારે કોઈ કાળે હું કેમ તરીશ;
જ્યારે નિજ માતા બાળકને મારે, ત્યારે તેને બીજું તે કોણ ઊગારે.
અભય પદ બિરદ તમારૂં હોય, આવે શરણે તેને હણે નહિ કોય;
તમો ગુણ ગાયે જો કર્મ ન નાસે, ત્યારે કોણ ચરણ તમારા ઉપાસે.
રવિને ઉગે રહે અંધકાર, ત્યારે તેને શીદ ઇચ્છે સંસાર;
અમૃતને પીધે જો રોગ ન જાય, ત્યારે શો અમૃતનો મહિમાય.
સુરતરુ સેવે ન ભાગે ભૂખ, ત્યારે તેને કોણ કહે સુરવૃક્ષ;

તીરથને નહાયે ન જાયે પાપ, ત્યારે શો તીરથનો પરતાપ.
પારસને પરસે ન હોએ હેમ, ત્યારે તેને પારસ કહીએ કેમ,
સિંહને શરણે જંબુક ખાય, ત્યારે સિંહ શરણે ગયે શું થાય.
રામનામ લીધે દમે અજ્ઞાન, ત્યારે કોણ કહેશે ભલા ભગવાન,
કામક્રોધ લોભ લુંટે જ્યારે ચોર, ત્યારે શું નાથ તમારૂં જોર.
ધણીમાં જ્યારે મળે નહિ ઢંગ, તેની ત્રિયા ફરે ઉઘાડે અંગ;
પતિવ્રતા નાગી પતિને લાજ, જુઓ મનમાંહી તમે મહારાજ.
પીડા પામે દાસ પ્રભુને ખોટ, અમોપર કાળ ચલાવે ચોટ;
પ્રભુનું ભજન કરે તે પીડાય, તેનો તમને બટ્ટો છે જદુરાય.
આપો નિજ ભક્તિ સંગ ઉમરાવ, રુદે ખેડું ઉજડ ફેર વસાવ;
બેસારોને બેરખે નામ તમારૂં, તેણે કરી કારજ થાય અમારૂં.
ત્યારે પૂરી નગર ન લૂંટે કોય, જ્યારે રખવાળુ હરિનું હોય,
આવી પ્રભુ કરો રુદેમાં વાસ, ત્યારે સહુ થાય અવિદ્યા નાશ.
વરતાવોને એક તમારી આણ, ઉઘાડોને રામ રતનની ખાણ;
દીનપણું દૂર કરોને જદુનાથ, હવે હરિ હેતે કરી ઝાલો હાથ.
બોલાવી પાસ બેસારો બાપ, પમાડો શીદ હવે પરિતાપ.
ભમાવો શીદ હવે ભગવાન, દયા કરી દીજે અભયપદ દાન.
નાઠે નહિ છુટો ત્રિભૂવનનાથ, ન મૂકું શ્યામ તમારો સાથ;
વેરી મેઘબિંદુ બરાબર હોય, તમારો સંગ ન મૂકું તોય.
માયાને વારો તમો રામરાય, નથી મુજને જપવા દેતી જરાય,
કરે છે સાંધા વાંધા બહુ જોર, એવું એનું કારમું કામ કઠોર
હરિ ગુરુ સંતમાં અંતર પાડે, જીવને લાલચ લોભ દેખાડે;
એને કોઇ જીતે મહા શૂરવીર, ડગે નહિ ધર્મધુરંધર ધીર.
સાગર સાત તે અંજલી નીર, ગોપદ ભૂમી ગગન સમીર.
શૂન્યમાં પૂરણ દેખે સોય, સત્ય તેને અમૃતનું ફળ હોય.
જાણો કાંઇ માગશે મારી પાસ, એવું રખે રાખતા શ્રીઅવિનાશ,
રિદ્ધિ સિદ્ધિ મારે ન જોઈએ મુક્તિ, ન માગું જોગ સિદ્ધિની જુક્તિ.
ન માગું એક છત્ર ગામ રાજ, ઈંદ્રતણા આસનનું શું કાજ,
ઇચ્છું નહિ અજપદને કૈલાસ, ન માગું ગોલોક વૈકુંઠ વાસ.
પરંતુ એક ચહાવું ઈશ, તમારી સ્નેહ માયાને અધીશ
ઇચ્છું નહિ અન્ય પદારથ કાંઇ, રાખો નિજ ચરણકમળની છાંય

માગું પ્રેમ ભક્તિસંતસંગ સાર, માગું જશ ગાવા લીલા અવતાર;
નડે નહિ કોઇ મને સંસાર, રહું નિજ નામ તણે આધાર.
પ્રીતમ પતિતઉધારણ નામ, તાર્યાં કંઇ કોટિ પામ્યા નિજધામ.

સાખી—સત્ય નામ પ્રભુ તમ તણું, સત પુરુષ વિચાર;
કહે પ્રીતમ શુદ્ધ ભાવશું, દીજે નિત્ય દેદાર.
ગાય શિખે ને સાંભળે, ધરે નિરંતર ધ્યાન,
કહે પ્રીતમ નર નારમાં, નહિ કો તેજ સમાન.

ગુરુ મહિમા ૨ જો

જય ગુરુ આદ્ય નીરંજન ઇશ્વર, જય ગુરુ પાર બ્રહ્મ પરમેશ્વર. ૧
જય ગુરુ અજઅખંડ અવિનાશી, જય ગુરુરામ સકલ ઉરવાસી. ૨
જય ગુરુ સરવેશ્વર સચરાચર, જય ગુરુ દેવ દયા કરૂણાકર. ૩
જય ગુરુ સાક્ષીરૂપ સતંતર, જય ગુરુ વ્યાપીક ભીતર બાહર. ૪
જય ગુરુ તત્ત્વમસી પદ તુરીયા, જય ગુરુ ઈશ એકરસ ભરીયા.
જય ગુરુ શબ્દાતીત શુદ્ધ ચતન, જય ગુરુ પુરણાનંદ પુરુષોતમ.
જય ગુરુ જ્ઞાન ધ્યાન વિજ્ઞાતા, જય ગુરુ ભક્તી મુક્તી કે દાતા.
જય ગુરુ જપ તપ વેદ પુરાણા, જય ગુરુ બ્રહ્મરૂપ ભગવાના. ૮
જય ગુરુ ચતુરવીસ અવતારા, જય ગુરુ મંત્ર અધમઓધારા.
જય ગુરુ સકલ સૃષ્ટિકે કરતા, જય ગુરુ અષ્ટ યોગ કે ધરતા, ૧૦
જય ગુરુ કલ્પદ્રુમ સુરસરીતા, જય ગુરુ પાવન પરમ પુનીતા.
જય ગુરુ તીરથરાજ પ્રયાગા, જય ગુરુ સંયમ વૃત વૈરાગા. ૧૨
જય ગુરુ ચિંતામણિ સુર ધેનુ, જય ગુરુ શીવ અજ ધરે સીર રેણુ.
જય ગુરૂ જગતપિતાકું ભેટે, સંશે શોક સકલ દુઃખ મેટે. ૧૪
જય ગુરુ નારદકું સમજાયે, આયે સરણ પરમ પદ પાયે. ૧૫
વેદ વ્યાસકુ મીલે ગુરુ જબહિ, અંતર તાપ ટલે સબતબહી ૧૬
શુકમુખ દેવ કીયે ગુરુ જાઇ, જીવન મુક્ત ભયે નિધિ પાઇ. ૧૭
પાંડવની ગુરુ જબઆપી ચીના, અમર આત્મા તબહી કીના. ૧૮
રામચંદ્ર પૂરણ બ્રહ્મ હોઇ, ગુરુ વશીષ્ઠ ઈષ્ટ કીયે સોઇ. ૧૯
કૃષ્ણનામ મેહેકે અઘહરના, સો સેવે સદગુરુકે ચરના. ૨૦
કહાં લોં કહું ગુરુ કી મહિમા, પાર ન પાવે હરીહર બ્રહ્મા. ૨૧
શ્રી ગુરુ સુજસ કરૂ વિસ્તારા, હોય રસના જો અનંત અપારા.

જેસે રવી બિન રાત ન જાઇ, ગુરુ બિનુ સુપન તર હરી નાહી.
ગુરુ કે ચરણ પ્રીત નહિ લાગી, સો પ્રાણી મહામંદ અભાગી.
સુકર કુકર કાગ મિંઝારા, ગુરુકી ભક્તી બિન ધીક અવતારા.
ઉપજે ખપે જનમ બહુવારા, ગુરુકૃપા બીન નહિ વિસ્તારા. ૨૬
ગુરુનિંદાકો નર જે સંસારા, ગયે નરક સો મૂઢ ગમારા. ૨૭
ગુરુ નીંધા જે સુનહી કાંના, અધમ નહિ કોય તાહી સમાના.
શ્રી ગુરુ ચરન પાદુકા ચંપે, વાકે દોષ ત્રીભોવન કંપે. ૨૯
જે ગુરુકી સેજ પગ ધારે, વાકો પાતીક કોન નીવારે. ૩૦
ગુરુ મુરજાદ ન રાખે કોઇ, અંતે બુદ્ધી અસુર કી હોઈ. ૩૧
ગુરુ કું આપ બરાબર દેખે, તાકુ હરી શત્રુ સમ લેખે. ૩૨
સદ્ગુરૂ સેવક જે સુખ પાવે, ઇંદ્રાદિક કુ સુપને નાવે. ૩૩
તનમન ધન સદન સુતદારા, સંપત પ્રીત સહીત વેહેવારા. ૩૪
ગુરુ ચરન નિવેદન કીજે, સરવ ભાવ લ્હાવ સુખ લીજે. ૩૫
ગુરુકું બ્રહ્મરૂપ જે જોઈ, બ્રહ્મ ભાવે આપે બ્રહ્મ હોઇ. ૩૬
તાકું દોષ લેશ નહિ કોઈ, જો સેવક સદ્ગુરુકા હોઈ. ૩૭
સદ્ગુરુ દેવ દયા જબ કરહી, સો પ્રાણી ભવસાગર તરહી. ૩૮
જો સદ્ગુરુ પદ પ્રેમે પુજે, તાકુ અગમ નીગમ સબ સુઝે. ૩૯
તીન કાલ કહાવે જ્ઞાના, જાને ભૂત ભવીસ વૃતમાંના. ૪૦
મુક્તિ ચતુરધા દાસી હોઈ, ત્રીભોવન વંદે સબ કોઇ. ૪૧
સદ્ગુરુ શબ્દસુધારસ પીવે, ચાર પદારથકુ નહિ છીવે. ૪૨
ઇંદ્ર કમલભૂ શીવ ષડાનન, ગુરુ આધાર રહે ગીરીકાનન. ૪૩
સપ્ત દ્વીપ સબ સરીતા સાગર, ઉડગન ઇંદુ દેવ દીવાકર. ૪૪
ગગન પવન ગુરુકે આધારા, તેજ તોય વસુધા વીસ્તારા. ૪૫
સ્થાવર જંગમ જીવ હે જે તે, ગુરુ આધાર રહે સબ તે તે. ૪૬
આપ અંત મધ્ય હરી ગુરુ હોઇ, ગુરુસે અવર અધીક નહિ કોઇ
ગુરુ નારાયણ નરકે રૂપા, શબ્દ બોધમય તત્ત્વ અનુપા. ૪૮
સીતલ કોમલ વચન રસાલા, કહે પ્રીતમ ગુરુ પરમ દયાલા. ૪૯
સદ્ગુરુ ચરણ કમલરજ સેવે, એસે સ્વપ્ન નનેપદ લેવે. ૫૦
પ્રીતમ સોહં પરમ પદ પાવે, જો સદ્ગુરુ કે શરણે આવે. ૫૧
ગુરુમહિમા સુને સ્વર ગાવે, સો બહોર ગર્ભવાસ ન આવે. ૫૨

૬—ચેતવણીઓ

ચેતવણી ૧ લી

રામ સમર તું રામસમર તું, રામ સકળ ઉરવાસી છે.
અંતરજામી એક નિરંતર, જેણે જગ્ત પ્રકાશીત છે. ૧
વેદપુરાણે મહિમા મોટો, આદ્ય પુરૂષ અવિનાશી છે;
ઇંદ્રજાળનો ખેલ બનાવ્યો, અજબ તમાસો હાંસી છે. ૨
આંખતણે અણસારે નાચે, માયા જેની દાસી છે;
અંડ કટાહ ઉમર ફૂલ પેરે, રચના રંગવિલાસી છે. ૩
એક વાર હરિ નામ ઉચ્ચારે, કોટી ગંગા ને કાશી છે;
સઘળાં તીરથ તેણે કીધાં, જે જન નામ ઉપાસી છે. ૪
કમળ નયનનું કીર્તન કરતાં, વિશ્વ સકળ સુખરાસી છે;
જેનું ધ્યાન ધરે શિવ ગીરજા, ચરણસેવક કમલાસી છે. ૫
ભજન ભરૂંસો જેને ન મળે, તેને લખચોરાશી છે;
ચાર ખાણનું ભટકણ ભારે, આઠે પહોર ઉદાસી છે. ૬
ધર્મરાયની તલબ ન ચુકે, જનની પીડયા ખાસી છે;
હરિમારગથી વિમુખ થયા, તેને કાળકર્મની ફાંસી છે. ૭
તજી અમૃતને ઝેર પીએ, ભાઇ તેમાં શી શાબાશી છે;
પ્રીતમ પ્રભુનું ભજન કરે તો, લીલાલહેર ક્ષુધાશી છે. ૮

રામ સમર તું રામ સમર તું, રામ રૂદિયામાં રાખીને;
માથા ઉપર મરણ ભમે છે, કાળ રહ્યો છે તાકીને. ૧
જનમમરણનું દુઃખ જોરાવર, જીવ જુવે નહિ ઝાંખીને;
પરવત સરખાં પાપ કર્યાં તેં, વાંકું વસમુ ભાખીને. ૨
ધામધુમ ધંધામાં ધાયો, સમઝયો નહિ પદ સાખીને,
કર્યાં કર્મ આવીને નડશે, પાપ રહ્યું છે પાકીને. ૩
સાંચ્યું છે તે કોઇક ખાશે, પૂછી જો મધમાખીને;
આશા તૃષ્ણા લોભ ઇર્ષા, કર દે સબ નાખીને. ૪
અનુભવ આંખ ઉઘાડી જોજે, મનની મહોરસ લાખીને,
આઠે પહોર રહે મતવાલો, પ્રીતમ પ્રેમરસ ચાખીને. ૫

રામ સમર તું રામ સમર તુ, રામ નામ ચિત્ત ધારીને;
ઘણા જન્મ પીડાયો પ્રાણી, પ્રભુનું ભજન વિસારીને. ૧

ચાર ખાણ લખચોરાસીમાં, મૂઓ તે ફાંફાં મારીને;
કહી દોળ થયો કહી નોળ થયો,કહી કીટ થયો કીલકારીને ૨
કહી પશુ થયો કહીં પંખી થયો, કહી બેઠો પંથ પસારીને;
કહી ભૂત થયો કહી પ્રેત થયો,કહી ભોવન રહ્યો ભીખારીને, ૩
હરિના હેતવિના અથડાયો, હીંડયો સરવસ હારીને,
દુઃખને સુખ કરી માન્યું મુરખ, શુ કહીએ અહંકારીને. ૪
આનંદનો લવલેશ મળે નહિ, શોક ઘણો સંસારી ને,
કહીં માત મરે કહીં તાત મરે, કહી ભ્રાત રૂવે સુત નારીને.૫
જમના દૂત કરે દીવાળી, લીધું સૈ લલકારીને;
જગત બેહાલ કર્યું માયાએ, જોજો જીવ વિચારીને. ૬
અચેત થઇને શું ઉંઘે છે, લે બગાડયુ કામ સમારીને,
શરણ ગ્રહે શામળીયાઠેરૂ, તે લેશે ઉગારીને. ૭
નજરે જોતાં નિરભે કરશે, હરશે સંકટ ભારીને,
તાતો વા નહિ લાગે તેને, જે મળશે મોરારીને. ૮
માથે ધણી કર મધુસુદનને, મોહન મંગળકારીને;
દિનરજની રુદિયામાં રાખો, નટવર નવલ વિહારીને. ૯
નામ લગ્ન કરો નીસવાસર, પૂરણ પ્રેમ વધારીને,
અખંડ અભેપદ તેહ પામશે, અમરપટો અધિકારીને. ૧૦
હરીસમરણ કરી થા તુ સુખીઓ, અમૃત નામ ઉચ્ચારીને:
કહે પ્રીતમ સેવો સદ્‌ગુરુને, તન મન ધન સૈ વારીને. ૧૧

રામ સમર તું રામ સમર તુ, રામ નામ શુભ સારો છે.
શેષ મહેષ જપે જોગેશ્વર, પ્રેમીજનને પ્યારો છે. ૧
રામ નામનો રંગ ન લાગ્યો, જાણો જીવ નઠારો છે
નામ જહાજ સંસાર સિંધુ, ઉતરવાનો આરો છે. ૨
નામ અર્ક અંધકાર મીટાવે, અખીલ ભુવન ઉજીયારો છે,
રામ નામ ઉજ્વળ મુક્તાફળ, હરિજન હંસનો ચારો છે. ૩
રામનામ નીજ મૂળ સંતનું, પંડ પ્રહ્માંડ પસારો છે
મોહપાસનાં સર્વ પડયું, પણ નામ જપે તે ન્યારો છે. ૪
સ્નેહસહિત હરિનામ ઉચ્ચારે, ભાગ્ય નામ અસારો છે,
કહે પ્રીતમ નીજ નામ તત્ત્વ છે, અવર સરવ ફુટારો છે.

ચેતવણી ૨ જી

ભજન કરી લે ધ્યાન ધરી લે, અવસર વીત્યો જાએ;
કહે પ્રીતમ ચેતીલે ચિત્તમાં, આયુષ્ય ઓછું થાએ. ૧

આયુષ્ય તારૂં ઓસતણું જલ, ક્ષણમાં ઉડી જાએ,
કહે પ્રીતમ મનમોદક ખાધે, ભૂંડા ભૂખ ન જાએ. ૨

માયા તે મનમોદક મિથ્યા, ધુમ્ર તણાં જેમ ધામ,
કહે પ્રીતમ સ્વપ્નાનો વૈભવ, કશો ન આવે કામ. ૩

કથીરનું ધન કામ ન આવે, સાચું નાણું ચાલે,
કહે પ્રીતમ હીરા માણક મૂકી, કોડીને કોણ ઝાલે. ૪

કોડી તે સંસાર તણું સુખ, હીરો હરીનું નામ,
કહે પ્રીતમ પ્રીછી લે પ્રાણી, સેજે સરશે કામ. ૫

કારજ થાશે ભવદુઃખ જાશે, અનુભવ આંખ ઉઘડશે,
કહે પ્રીતમ સદ્ગુરુને સેવો, વસ્તુ જથારથ જડશે. ૬

જડશે તારે જશે કલ્પના, માલ ઘણો છે ઘરમાં,
કહે પ્રીતમ ભટકણ સૌ ભાગે, ઓળખ આ અવસરમાં. ૭

અવસર ચેતે તે નર ઉત્તમ, વળતી સીદ વિચારે;
કહે પ્રીતમ જો દાવ ન સમજે, તો જીતી બાજી હારે. ૮

હાર્યો તે હરી નામ વિસાર્યો, માયામાંહે ગુંથાતો;
કહે પ્રીતમ પ્રપંચે પ્રાણી, પેટ ભરીને સુતો. ૯

પેટ ભર્યું પામરની પેરે, પરમારથ ન પ્રીછે;
કહે પ્રીતમ કાયા તો ખોટી, અમર થવાને ઈચ્છે. ૧૦

અમર થાયે ઈશ્વર ઓળખતાં, તે સમજણ છે ન્યારી;
કહે પ્રીતમ કહિયે શું ઝાઝું, જોજે જીવ વિચારી. ૧૧

જીવપણાનું જોખમ મોટું, મરવું ને અવતરવું,
કહે પ્રીતમ કુબુદ્ધિને સંગે, લખચોરાસી ફરવું. ૧૨

લખચોરાસીનું દુઃખ દીર્ઘ, દુરમતિ તે નવ દેખે,
કહે પ્રીતમ નર નજરે આવે, પણ પુરુષ પશુને લેખે. ૧૩

પુરુષ બને પણ પશુનાં લક્ષણ, જીવ જનાવર જેવો;
કહે પ્રીતમ તેને શું કહીએ, મિથ્યા દોષ ન દેવો. ૧૪

ઉપદેશ દેવું જે કાંઈ કહેવું, માણસ હોય તે માને;
કહે પ્રીતમ અજ્ઞાની એવા, કહ્યું ધરે નહિ કાને. ૧૫

કાન ખરા પણ કશું ન સમજે, જેવો હોય તાબૂત;
કહે પ્રીતમ ચોરી ચિત્ત લીધું, વળગ્યો વિષયાભૂત. ૧૬
વિષયભૂત વળગ્યો પ્રાણીને, તેને કાંઇ ન સૂઝે;
કહે પ્રીતમ ખોખું કર્યો ખાઇ, હાણ લાભ ન બૂઝે. ૧૭
જાણે નહિ જે લાભ હાણને, સ્વારથમાં સૌ ખોયું;
કહે પ્રીતમ અમરફલ ક્યાંથી, બી બાવળનું બોયું. ૧૮
પાપ કરીને પુન્યતણું ફલ, કોણ પામ્યો છે પ્રાણી;
કહે પ્રીતમ જમરાની ઝોટો, જીવે જરા નવ જાણી. ૧૯
જાણે નહિ પણ જમ નહિ મૂકે, જેણે જગત હલાવ્યું,
કહે પ્રીતમ એમાં ન ઉધારો, કેડા મોરે આવ્યું. ૨૦
આવ્યું તે તો નહિ ઓસરે, જાવું નિશ્ચે જાણો,
કહે પ્રીતમ ખોટા સુખ સારૂ, અભિમાન શું આણો. ૨૧
અભિમાન અહંકારે બુડ્યા, અનેક આગે શૂરા,
કહે પ્રીતમ સંસાર તરે તે, કોઇ પ્રભુના પૂરા. ૨૨
પૂરા નરનું એ પારખું, લક્ષણથી લેવાશે;
કહે પ્રીતમ નહિ માને તે જન, ઘણા કાલ કુટાશે. ૨૪
કુટાશે પોતાને કરમે, જૂઠ જરા નહિ ચાલે,
કહે પ્રીતમ પારસમણી મુકી, ગુંજાને કોણ ઝાલે. ૨૫
રામનામ ધન સારૂ હતું તે, પાપે પુંજી ટાળી,
કહે પ્રીતમ કાયા નગરીને, કામ ક્રોધે પ્રજાળી. ૨૬
વિષય વન્હી જોરાવર કહાવે, દીર્ઘ દાવાનલથી,
કહે પ્રીતમ કાંઇક હોલાશે, નિર્મળ જ્ઞાનજળથી ૨૬
ખોટા કુંપટ ખરી મસાગત્ય, મિથ્યા કરે સહુ કોએ,
કહે પ્રીતમ કાગળ તે નાવે, પાર પડે નહિ કોઇએ ૨૭
હરીમારગનો મર્મ ન જાણે, મુરખ ફરે મનમાં
કહે પ્રીતમ એક પલક ટરે નહિ, તાપ ત્રણેનો તનમાં. ૨૮
તાપ ટળે નહિ શાંતિ મળે નહિ, સાધુએ સુખ ન થાશે.
કહે પ્રીતમ તે પાર ન પાસે, ઘણું કાળ કુટાશે. ૨૯
[illegible]
[illegible] ૩૦
[illegible]

કહે પ્રીતમ સેવે સદ્‌ગુરુને, એ તરવાનો આરો. ૩૧
શુદ્ધ ચિત્ત સેવે સદ્‌ગુરુને, મૂકી મનનો મેલ;
કહે પ્રીતમ ભવસાગર ભૂંડો, તેને તરવો સહેલ. ૩૨
સહેલ વાતમાં કોઈક સમજે, જેના સંશય જાએ;
કહે પ્રીતમ મનમાં મોટા, સવાશેર સૌ થાએ. ૩૩
સ્વામી થાવા સૌને ઇચ્છા, સેવક ન જડે શોધ્યો;
કહે પ્રીતમ કોઇક નર જીત્યા, જેણે મન પ્રમોધ્યો. ૩૪
મન જોરાવર કહ્યું ન માને, આડું ટેડું ચાલે,
કહે પ્રીતમ પારસમણી મૂકી, પથ્થરને જઈ ઝાલે. ૩૫
હીરા મોતી નામ હરિનું, પથ્થર બીજી વાતો;
કહે પ્રીતમ મૃગજલ દેખીને, રખે તું પીવા ધાતો. ૩૬
ધાયા તે તો ધૂળ કમાયા, આડા થઇ અથડાયા;
કહે પ્રીતમ માયાને મુષળ, ખુબ તરેહ ખંડાયા. ૩૭
[illegible] તે ખોળ્યા ન જડયા, આટા થઇને ઉડયા,
કહે પ્રીતમ સંસારસિંધુમાં, બહુ વાર તે બૂડયા. ૩૮
[illegible] તેને કોણ બચાવે, આપે અવળા ચાલે;
કહે પ્રીતમ પોતાને હાથે, ફાંસી ગળામાં ઘાલે. ૩૯
[illegible] માયાના મોટા ફાંસા, તે તોડયા નવ તૂટે,
કહે પ્રીતમ હરી દયા કરતો, જગત જાળથી છૂટે. ૪૦
અજ્ઞાનજળ જોરાવર કહાવે, કઈક લપેટી લીધા;
કહે પ્રીતમ માયામદ્ય પાઈ, ઘણા તે ઘાયલ કીધા. ૪૧
[illegible] ગર્વે ખાધુ, કેડું કામજ કીધુ;
કહે પ્રીતમ અમૃત ઢોળીને, ઝેર હળાહળ પીધું. ૪૨
અમૃત તે ઉપદેશ ગુરુને, ઝેર અવિદ્યા જાણો;
કહે પ્રીતમ પરમાર્થ મૂકી, સ્વાર્થને શીદ તાણો. ૪૩
[illegible] મૂળ છે, પરમાર્થ ભવ તરવું;
કહે પ્રીતમ [illegible] નરકને, હરીનું સમરણ કરવું. ૪૪
[illegible] કર્મ કાઢીને બાળે,
કહે પ્રીતમ [illegible] પ્રાણી. એક પલકમાં ટાળે. ૪૫
[illegible] પામ્યો. નારાયણને નામે,
કહે પ્રીતમ [illegible] મનમાન્યું [illegible] ૪૬

સુંદર શ્યામ સદા સુખકારી, દાસતણું દુઃખ ટાળે;
કહે પ્રીતમ અમૃતની દૃષ્ટે, નિજ જન સામુ ભાળે. ૪૭
સામું ભાળે ભવદુઃખ ટાળે, અટલ અભેપદ આપે;
કહે પ્રીતમ બીજા બહુ બંધન, એક ક્ષણમાં કાપે. ૪૮
કર્મ ભરમના ફૂટારામાં, નિવૃત્તિ નવ મળે;
કહે પ્રીતમ પરવાર ન આવ્યો, પડયો માયાને વમળે. ૪૯
માયા મોહ કલ્પના મનની, તે દહાડી દુઃખ દે છે,
કહે પ્રીતમ પ્રાણી પીડાયા, સદા શોકમાં રહે છે. ૫૦
શોક ધામવિશ્રામ નહિ, કામક્રોધ મદમાતા,
કહે પ્રીતમ સંસારપુરમાં, ગાય તે ગોથાં ખાતા. ૫૧
ગોથાં ખાધાં ઘણી પેરનાં, કંઇક આવ્યા ગયાને;
કહે પ્રીતમ વિસાર્યા હરિને, દેહ તણે અભિમાને. ૫૨
દેહતણુ સુખ દીઠા સુધી, ઉપર દીસે આછુ,
કહે પ્રીતમ ભીતર ભાળે તો, સૌ કોઇ નાસે પાછુ. ૫૩
રૂધિર માંસનું ચર્મ અને નખ, અસ્થિ કૃમિ વીટ માત્ર,
કહે પ્રીતમ તેમાં શુ મોહ્યો, કાયા કલેશનું પાત્ર. ૫૪
અવિદ્યાનુ પાત્ર પડ છે, તેશુ પ્રીત ન કીજે,
કહે પ્રીતમ અહંકાર તજીને, રામસુધારસ પીજે. ૫૫
રામસુધારસ પીધો પ્રેમસુ, તેહ થયા અવિનાશી,
કહે પ્રીતમ સુરતરુની પેઠે, જાને તે સુખરાશી. ૫૬
સુખદાયક સર્વે પ્રાણીને, કોને નહિ દુઃખદાતા,
કહે પ્રીતમ તેને સૌ ચાહે, વિષ્ણુ શિવ વિધાતા. ૫૭
શિવબ્રહ્માને દર્શન દુર્લભ, જેહ હરિના હેતકારી.
કહે પ્રીતમ તેની સમજણમાં, શું સમજે સંસારી ૫૮
સંસારીની દૃષ્ટિ દેહપર, દેહ કર્મને દેખે.
કહે પ્રીતમ અંતરનો અનુભવ, પ્રાણી કોઈને પેખે ૫૯
પેખે ક્યાંથી પ્રાપત ન મન, ગુરુ વિણ જ્ઞાન ન આવે,
કહે પ્રીતમ પ્રથમથી ભૂલ્યો, તેને શું સમજાવે. ૬૦
સમજાને શિખામણ સર્વે, [illegible]
કહે પ્રીતમ પરમાર્થ દૃષ્ટિ, [illegible] ૬૧
[illegible]

કહે પ્રીતમ પીળુ તું દેખે, તે પોતાને કમળે. ૬૨
કમળો તે તો કુટીલ કર્મ છે, મનને કરે મલીન;
કહે પ્રીતમ તૃષ્ણાએ પીડયો, રહે દીનનો દીન. ૬૩
દીન થઇને અતિ દુઃખ પામે, સેવે નહિ સદ્‌ગુરુને;
કહે પ્રીતમ કહીએ શુ ઝાઝું, નપ્ટ નિર્લજ નરને. ૬૪
નર નારાયણ કરે પલકમાં, તે સદ્‌ગુરુની કુંચી;
કહે પ્રીતમ સૌ શાસ્ત્ર પુરાણે, એહે દશા છે ઉંચી. ૬૫
ઉચી દશાને જે અનુભવશે, તે થાએ તદરૂપ;
કહે પ્રીતમ પૂરણ પદ પામે, પડે નહિ ભવકૂપ. ૬૬
ભવસાગર સુરભી પદ સરખો, તરતાં વાર ન લાગે;
કહે પ્રીતમ સદ્‌ગુરુને સેવે, તેની ભ્રાંન્તિ ભાગે. ૬૭
ભ્રાંતિ ભાગે અનભે જાગે, ઉધડે સપ્ત સરોજ;
કહે પ્રીતમ સેજ વશ થાએ, માયા મોહ મનોજ. ૬૮
માયા દાસી સત તણી પણ, અવર જીવની રાણી;
કહે પ્રીતમ ક્યાંથી સુખ થાએ, ટળે ન ખેંચાતાણી. ૬૯
ખેચાતાણી જીવનું લક્ષણ, સહેજ સ્વરૂપ હરીનું;
કહે પ્રીતમ શાન્ત ન થયું, મળવું મિત્ર અરિનું. ૭૦
હેજપણામાં સર્વ સમૃદ્ધિ, તરણાવત ત્રિલોક;
કહે પ્રીતમ આનંદ અખડિત, સ્વપને ન મળે શોક. ૭૧
શોક શું કરવા તેને વ્યાપે, આપે સૌનું ઇચ્છયું;
કહે પ્રીતમ પરમારથભાવે, સાર પોતાનું પ્રીછ્યું. ૭૨
પ્રીછ્યું તે પરમાણ તેહનુ, જેની તૃષ્ણા ટૂટી;
કહે પ્રીતમ મગ્ન થયા, તે છૂટી મરકટ મૂઠી. ૭૩
અવની તેને થઇ આસની, મેરુ છત્રનો દંડ;
કહે પ્રીતમ ગગન ગુજાવત, વાડીફૂલ બ્રહ્માંડ. ૭૪
બ્રહ્માંડ પંડની ટળી ભાવના, એક આત્મા આદરશ્યો;
કહે પ્રીતમ સચરાચર સઘળે, અમૃતનો મેહ વરસ્યો. ૭૫
અમૃત તે આનદ પદારથ, શોક ઝેરનું મૂલ;
કહે પ્રીતમ સમઝીને લેજો, તજજો સ દેહ શૂળ. ૭૬
સશે આત્મા સત્ય વીનસતી, ગીતામાં સિદ્ધાંત,
કહે પ્રીતમ પોકારી કહે છે, શાસ્ત્ર પુરાણને સત. ૭૭

સતવિના કોણ સાચ બતાવે, પ્રપંચ પાસ ના રાખે;
કહે પ્રીતમ ભવબંધન બીજાં, ક્ષણમાં કાપી નાખે. ૭૮
બંધન કાપે અતિસુખ આપે, વ્યાપે નહિ મોહ માયા;
કહે પ્રીતમ સ્થુલ સૂક્ષ્મ કારણ, મહાકારણમાં કાયા. ૭૯
જાગ્રત સુપન સસોપતી તુરીયા, સર્વ જુગ્તી જાણે;
કહે પ્રીતમ તનસાગરમાં, સંત મગ્ન થઇ માણે. ૮૦
સંત હરી ગુરુ એક રૂપ છે, અંતર કો નવ ધરશો;
કહે પ્રીતમ તેના પદ સેવો, સંસારસાગર તરશો. ૮૧
તરશો તે સદ્‌ગુરુને શબ્દે, એમાં નહિ ઉગારો;
કહે પ્રીતમ સચરાચર ઇશ્વર, રૂપ રૂદિયામાં ધારો, ૮૨
બોચીની રજ પડે ભોમપર, જો ઉડે આકાશ,
કહે પ્રીતમ જ્ઞાનીના મનમાં, ન મળે કાંઇ વિનાશ. ૮૩
ચેતનનાં બિંદુ ચતનમાં, એમ હરીમાં હરીજન,
કહે પ્રીતમ કંચનમાં ભુષણ, જુઓ વિચારી મન. ૮૪
સુકાં પત્રને પવન ચલાવે, એમ વરતાવે દેહ,
કહે પ્રીતમ ઈશ્વરની ઈચ્છા, ભોગ ભોગવે તેહ. ૮૫
ભોગ ભોગવે રોગની પેરે, હરીશું તાર ન તૂટે,
કહે પ્રીતમ વહેવાર સ્વપ્નવત, દેહ કર્મ કરી છૂટે ૮૬
છૂટ્યા તે સંસારજાળથી, હાર્દ આવ્યુ હાથ.
કહે પ્રીતમ શણગાર સતીને. પ્રેમ પીયુની સાથે. ૮૭
પીયુનો પ્રેમ નિરંતર જેને, તેનું દિલ નહિ ડોલે.
કહે પ્રીતમ સ્વામીની સેવા, બોલાવે તો બોલે ૮૮
બોલે ચાલે કરે ચાકરી, મનમાં મેલ ન રાખે,
કહે પ્રીતમ સ્વામીની સંગે, પ્રેમ સુધારસ ચાખે ૮૯
પ્યાર વિનાનાં હોય પૂતળાં, દોરી કર [illegible] નાચે,
કહે પ્રીતમ દુનિયાં મોહ પામે, નચાવનારો નવ [illegible]. ૯૦
[illegible] કોણે કદી ના [illegible]
કહે પ્રીતમ સદ્‌ગુરુની [illegible], સમજે તે [illegible]. ૯૧
[illegible]
કહે પ્રીતમ હરી [illegible] ૯૨
[illegible]

કહે પ્રીતમ દાસાતન આવે, તો ભક્તિરસ જામે. ૯૩
ભક્તિવશ ભગવાન રહે છે, શાસ્ત્ર પુરાણે શાખ્યો;
કહે પ્રીતમ સૌ સંત મળીને,એહ વિચાર ઉર રાખ્યો. ૯૪
સદ્‌ગુરુ સંત કૃપાએ પામ્યો, પ્રીતમ પરમ આનંદ;
કહે પ્રીતમ જે ગાએ સાંભળે, બોલે જે ગોવિંદ. ૯૫

ચેતવણી ૩ જી—છંદ ચોપાઈ

શામાટે તું સૂઇ રહ્યો છે, અચેત પામર પ્રાણી;
માથા ઉપર મરણ ભમે છે, તેની ખબર ન જાણી. ૧
મહા મોટા જોદ્ધા જોરાવર, ફૂટી નાખ્યા કાળે;
ક્ષણમાત્રમાં કૂદી જાતા, સમુદ્રને એક ફાળે. ૨
જેને ચાલ્યે ધરતી ધ્રુજે, આભ ઉંડળમાં ભરતા;
જેની ફૂંકે પર્વત ફાટે, તે નર દીઠા મરતા. ૩
મધુકૈટભને મારી નાખ્યા, દીતીસુત સંહાર્યાં;
અતિ બળીઆ અહ કારી આગે, તેના ગર્વ ઉતાર્યા. ૪
રાવણ કુંભકરણ દુર્જોધન, કાળયવન ને કંસ;
ખપી ગયા તે ખોળ્યા ન જડયા, જેવા અર્કના અંશ. ૫
મધુસુદન છે નામ હરિનું, કોઈનો મદ નવ રાખે;
કાંકરડાની પેરે તેને, કડાક કાઢી નાખે. ૬
અરે બાપડા જીવ અભાગી, શીદ ફરે છે ફૂલ્યો;
મિથ્યા સુખમાં મોહિ રહ્યોને, ભજન હરિનું ભૂલ્યો. ૭
હરિ હીરો હારીને બેઠો, કૂડું કામજ કીધું;
અમૃત–રસને ઢોળી દેઈને, ઝેર હળાહળ પીધું. ૮
સુરતરુ સીતાવર મૂકી, સંસાર શીમળો સેવ્યો;
પથ્થર સાટે પારસ ખોયો, મૂઢ નહિ તુજ જેવો. ૯
સો ગાડાં શીખામણ દીજે, મૂરખ રતી ન રાખે;
સાર વસ્તુ તો સમજે નહિ ને, અસાર ઉરમાં નાખે. ૧૦
જાણે નહિ જે હાણ વૃદ્ધિને, તેને શું સમજાવે;
કહે પ્રીતમ ચેતી લે ચિત્તમાં, ફરિ અવસર નહિ આવે. ૧૧

ચેતવણી ૪ થી

ચેત મન ચેત મન, ચેતવાની ચાલ છે,
કેડા મોરે સૌકો ચાલે, કોણ બુઢા બાળ છે. ૧
દિવસમાં ત્રણ વાર તાકે, શિર રહી ચાણો કાળ છે.
તેને ત્રાસે સૌકો કંપે, ભલા ભલાને ઝાળ છે. ૨
કાયાનો છે કાચો પાયો, ધરતી વસમો ઢાળ છે,
ધરધંધામાં સૌ ગુંચાયું, માયાની મધલાળ છે. ૩
આજ માયા મીઠી લાગે, એ તે તો જંજાળ છે;
દાતરડાં ગળતાં તો સહેલાં, વળતાં તો વિકરાળ છે. ૪
બાપા કહીને સૌ બોલાવે, જમવા શાળ દાળ છે;
સ્નેહ વધારે સુંદરીને, રહેવા મેડી માળ છે ૫
દુઃખવેળાએ દૂર રહેશે, જોવો તટો વાળ છે.
પ્રીતમના સ્વામીને સમરો, બીજું આળ પંપાળ છે. ૬

ચેતવણી ૫ મી—રાગ ગરબો

તું તો રામ સમર નર પાપી રે, તને મનુષ્યા દેહડી આપી રે. ૧
તારા તાપ નિવાર્યા હરીએ રે, તેની ભક્તિ તેં નવ કરીએ રે. ૨
પશુ ટાળીને પુરુષ કીધો રે, તેનો [illegible] શરણુ નવ લીધો રે. ૩
તું તો પંખી થઈને પરવરતો રે, બહુ સાળા [illegible] ફરતો રે. ૪
તું તો કાગ થઈ કળકળતો રે, તું તો [illegible] થઈને [illegible] રે. ૫
તું ઢોર થઈને ધાતો રે, આજ [illegible] ખાતો રે. ૬
તું તો અશ્વ થઈ અથડાતો રે, ઘાસ દાણો [illegible] ન મળતો રે. ૭
તું તો ઉંટ થઈને ભમતો રે, તું તો ભાર [illegible] રે. ૮
તું તો ગામ શૂકર થઈ ફરતો રે, મહાપાપે કરી પેટ ભરતો રે. ૯
ઘણો ગર્દભ થઈ અથડાતો રે, બહુ ભાર [illegible] રે. ૧૦
જળ જંતુ થઈ જળમાં રહેતો રે, તું તો [illegible] રે. ૧૧
મીન મગર થઈ અથડાતો રે, [illegible] ૧૨
તું તો જારતણો [illegible] રે, [illegible] ૧૩
[illegible] ૧૪
[illegible] ૧૫
[illegible] ૧૬

પામ્યો ભાવના ભોગવિલાસ રે, સુત સુંદર દાસી ને દારા રે.૧૭
પોતાનો પરછાયો નિહાળે રે,જાણે મરવું નથી કોઇ કાળે રે.૧૮
શિંહાસન બેઠો ફુલીરે, દહાડા દુઃખના ગયો ગા ભુલી રે. ૧૯
કર્યાં કર્મ અતિ અકારાં રે,આવી મળશે તે એક વારે રે.૨૦
બાંધી રૂંધીને જમપુર લેશે રે,બહુ માર વિવિધ પેરે દેશે રે. ૨૧
નાખે નરક અઠાવીસ માંહી રે,બળ કામ નહી આવે કાંઇ રે.૨૨
એવું જાણીને ભજ અવિનાશી રે,ટળે ચાર ખાણ ચોરાશી રે ૨૩
ભજ પ્રીતમ ભાવ કરીને રે,આવો અવસર નાવે ફરીને રે. ૨૪

રાખો હ્રદિયામાં હરી એકધારી, ભજો ભાવસુ કૃષ્ણ આનંદકારી.
જેના નામથી ભવનું કષ્ટભાગે, ત્રણે તાપની આંચ એકે ન લાગે,
તથા ઘોર સંસાર તેમહાપાપી, હરિનામ ખડગે નાખી જાળ કાપી.
આવ્યા શર્ણ લીધા અનેક ઉગારી, ભજો ભાવસુ કૃષ્ણ આનંદકારી;
કે'તાં જીભ થાકી સુણી કાન ફુટયા, હૃદે નાવ્યું જ્ઞાન તેના રામ રૂઠયા.
વૃથા વાતમાં તુ રખે દીન ખોતો, ગયો દાવ નાવે પછી રેશે રોતો:
પ્રભુ ભજે તેને પ્રીતમ બલીહારી, ભજો ભાવસુ કૃષ્ણ આનંદકારી.

ચેતવણી ૭ મી—મોતીદામ છંદ

માયામોહની તેનથી કોઇની દાસી, અને વીખ પાશે દેશે કંઠ ફાંસી;
નાંખે નીરમાં ગુલકાંટા કરીને, બગભાવે તે મીન જાયે મરીને;
પાળે પશુને ખાટકી જેહ રીતે, સેવો સદગુરુ શ્રીપતિ શુદ્ધચિત્તે.
સુકાં અસ્થિને શ્વાન [illegible], [illegible]
ત્રિયાદિ સબુ મીઅર્થ જુદ્ધ કરતા, [illegible]
ધરે જન્મને મર્ણ તે નીત્ય નીત્યે, સેવો સદગુરુ શ્રીપતિ શુદ્ધચિત્તે.
પડયો જીવ [illegible] જાળમાં જેહ જાણી, [illegible]
ત્રિયા તાસ કંઠે પગે બાળ બેડી, [illegible]
રંગે [illegible] વિપરીત, સેવો સદગુરુ શ્રીપતિ શુદ્ધચિત્તે.
[illegible]
[illegible]
[illegible] સેવો સદગુરુ શ્રીપતિ શુદ્ધચિત્તે.

ચેતવણી ૮ મી

કહેતાં સુણતાં કહી દિન વીત્યા, તોયે ન સમજ્યું મન;
કોટિક બ્રહ્મા ખવી ગયા પણ, હજી હું પેહેલો દીન. ૧
કાગલવા પ્રથવિ રચીતી, ચઢી સહસ્ર જોજન,
તે દાઢાનો જીવ ભમે છે, રમે રમાડે મન. ૨
બડુ હરામી કુટીલ કામી, માયા મોહ નવ ત્યાગે;
અનેક શાણાપચી મુવા પણ, ચુનો પાન ન લાગે. ૩
મલીન માતૂ દોદસ ધાતૂ, જેહેવું ઢોર હરાયુ;
અનેક પેરના ભોગ ભોગવ્યા, પણ ભૂખ્યું ન ધરાયું. ૪
સુખને કાજે કરે કલપના, દીન થઇ આરાધે;
અગનીમાં જેમ દે આહુતિ, તેમ તેમ જવાળા વાધે. ૫
ઇંદ્રિતણે જઇ આસન બેઠું, અનંત અમૃત પીધું;
તોયે ગૈતમના ઘરમાં પેસી, મોટું લાંછન લીધું. ૬
બ્રહ્મા સકલ સૃષ્ટિના કરતા, જેણે સરજ્યો આ સંસાર;
સરસ્વતી સાથે મોહ થયો, ને દેહ તજ્યો તે વાર. ૭
ભવાંનીએ ભીલડીને રૂપે, શંકરને છલ પાડયા;
મન માયાનું કારણ મોટું, કહીને નાચ નચાડયા. ૮
એકલશૃંગી વનમાં રહેતો, જન્મ તણો તે જોગી;
તેહેને નાર નગરમાં લાવી, ભલો વિયોગી ભોગી. ૯
ભરતખંડનો ભૂપ ભરતજી, મૃગ સાથે મન વાધ્યું;
જપ તપ સાધન કહીં ગયું, માયામાં ગોથું ખાધું. ૧૦
મીન પતંગ મૃગ કેસરી, કુંજર મધુકર કુટાયા,
પ્રગટ પંચને વશ પડીયા, તે વસ્તીમાં લૂંટાયા. ૧૧
મનનો કોઇ વિશ્વાસ ન કરશો, મન તે છે માહા ભૂંડું;
બળે જળે ને ફરી ઉપજે, એનું પ્રાક્રમ ઉંડું. ૧૨
હરિની માયા મહા જોરાવર, જોરે નવ જીતાયે;
માયાપતિ મહરાજને જો, સેવે તો સૂખ થાયે. ૧૩
મન ચૈતનમાં લીન કરીને, ચીત ચૈતનમાં સમાવે;
નીરાલંભ થઇ રહે નીરંતર, ગર્ભવાસમાં ના આવે. ૧૪
એવી નિરમલ ભક્તી હરીની, ભાગ્ય હોય તેને ભાવે;
કહે પ્રીતમ તે પામે પરમપદ, ભવસંકટમાં ના આવે. ૧૫

ચેતવણી ૯

સમજ મન શીખામણ કહું છું, ગુણનાં વેણ ગ્રહેવાને;
ક્યાંઈ કરમ ભોગવવાં પડશે, સુખ દુઃખ સર્વે સહેવાને. ૧
કુટુંબકબિલો કાંમ નહિ આવે, સગાંસહોદર કહેવાને;
આજકાલ દિન પાંચ સાતમાં, સરવે વાટે વહેવાને. ૨
મરનારાંને શીદ રડો છો, રડનારાં નથી રેવાનાં;
તોપ આગલ તૂમડાં તે, સરવે ઉડી જવાનાં. ૩
હુતા નોહોતા થઇ ગયા તે, રાજા રાવણ જેવાને;
કહીં ગરતમાં ગરક થયા તે, ન રહ્યા ઉત્તર દેવાને. ૪
તત્પર થઈને જો તપાસી,સહી કાર્ય સમરણ સેવાને;
આ અવસરમાં ઓલખ્ય હરીને, માંણ્ય મહારસ મેવાને. ૫
ભાવ કરીને હરિને ભજીયે, આનંદરૂપી એવાને;
પ્રીતમના સાંમીને સમરો, જો ઈચ્છો સુખ લેવાને. ૬

ચેતવણી ૧૦

અવસર વીત્યો અરથ સરે નહિ, મુરખ મન પસ્તાયે રે;
હાથ ઘસે ને શીશ હલાવે, કોહો તેણ્યે શું થાયે રે. ૧
સરોવર ફાટયૂં નીર ગયૂં પછી, પ્રાણી પાળ બંધાવે રે;
આંખ્યો આગલ ઘર લાગેને, કુમતિ કૂપ ખણાવેરે. ૨
ખેતર હરાયાં ખાઇ ગયાંને, વળતી વાડય કરાવે રે,
ચીત ભેળી ને રહ્યો નહિ,ક્યાં થકી કોઠાર ભરાવે રે. ૩
સાચા સંગ વિના લૂંટાયો, વળતી ગરથ ગણાવે રે;
મૂવા પછી છે માલ ઘણો પણ, કોડી કાંમ ન આવે રે. ૪
ધન છતાં પણ ધરમ ન કીધૂં, તે પાપી પસ્તાણો રે;
જોબનમાં નહિ ભજ્યા હરીને, ફોગટ ફાંફાં જાણો રે. ૫
જે જે કરશો તે ભોગવશો, ભવસાગરમાં ભમશો રે;
ખંટીનું બી વાવીને ભાઇ, કમોદ ક્યાંથી જમશો રે. ૬
વીખને વેલે અમૃતનું ફૂલ, કદિ થયું છે જાંણ્યું રે;
પરને પીડા ઉપજાવીને, કોણે વૈકુંઠ માંણ્યું રે. ૭
માયા મોહ મદીરા પીને, કરમ કર્યાં બહુ ભાતી રે;
અંતસમે ભોગવવાં પડશે, કાલ રૂંધસે છાતી રે. ૮

સમજુને શીખામણ સરવે, કટકને નહિ કેહેવું રે,
અજ્ઞાંની અભિમાંની આગળ, મૌન ગ્રહીને રેહેવું રે. ૯
સલીલ જનને શીખ ન લાગે, વાંઝ પયોધર જેવા રે,
દીઠામાં તો અતી રૂપાળા, નહિ લેવાને દેવા રે. ૧૦
એક કહીએ તો આઠ અડાવે, અંત્યે રહીએ હારી રે,
પાકે કુંભ ચઢે નહિ કાંના, જોજો જુક્ત વિચારી રે. ૧૧
હરી માયા બલ જોઇ વિચારી, તાતા શીળા ન થૈયે રે;
કહે પ્રીતમ ચેતી લે ચીતમાં, રામ રંગમાં રહીએ રે. ૧૨

ચેતવણી ૧૧

શીખે ગોખે ગાય સાંભળે, ધારણ ધરે શરીરે રે,
શબ્દ સ્વરૂપી નૌકા તેણે, તરીને આવે તીરે રે. ૧
હરીનામનો મહીમા મોટો, મોટા જન તે જાણે રે;
અધમ જીવ અભિમાંની પ્રાંણી, પ્રભુશુ પ્રીત ન આંણે રે. ૨
શારદ નારદ વ્યાસ વિરંચી, નેતી નિગમ વખાંણે રે;
સનકાદિક શુકદેવ સરીખા, પ્રેમ મહારસ માંણે રે. ૩
ધ્રુવ અમરીષ પ્રલ્હાદ વિભિક્ષણ, ચંદ્રહાસ અતી શૂર રે,
જોગેશ્વર જદુ ભૂપ જનકજી, ઉદ્ધવને અક્રૂર રે. ૪
એહેવા ભક્ત અનંત ક્રોડ છે, પ્રીત્ય હરીશું જેની રે;
કાલ જાલ વીકરાલ વિઘનથી, રક્ષા કીધી તેહેની રે. ૫
અમરીષ રાજા ભક્ત હરીના, દુરવાસાયે દુઃખ દીધું રે,
ચક્ર સુદરશન પૂંઠે લાગ્યું, જોવા સરખું કીધું રે. ૬
સનકાદિક સાધુ સમદરશી, તેહેને રોકી રાખ્યા રે,
વૈકુંઠમાંથી વાર ન લાગી, તર્ત કાઢી નાખ્યા રે. ૭
પ્રતીહારને પ્રભુજીએ કહી, શ્રીમુખ વાત વિચારી રે;
હરીજન દુભ્યાનુ ફલ પાંમ્યા, અધમ મૂઢ અહંકારી રે. ૮
જેવો જીવનો નખ ઉતારે, તે સાલે જેમ તનમાં રે;
સાધુ સંતાપે દુઃખ લાગે, એહેવું મારા મનમાં રે. ૯
એક રતી અભિમાંન ન ગોઠે, અંતરજાંમી હરિને રે;
રાવણુ રાજા રણમાં રોળ્યો, રામે રોષ ધરીને રે. ૧૦
પ્રહ્લાદને પીડા ઉપજાવી, હરણાકસ્યપ હાથે રે;

નરસિંઘરૂપ ધરીને નાથે, પટકયો ભોમી સાથે રે. ૧૧
પાંડવ પ્રભુના દાસ નિરંતર, કૌરવ પીડતા પાપી રે,
સો ભઇયો સાથે સંધાર્યા, અર્જુનને બક્ષ આપી રે. ૧૨
મેહેતાને મંડલીકે દુભ્યા, મીરાંબાઇને રાણે રે,
ગયું રાજને થયા રઝળતા, ઠર્યા નહિ ઠેકાણે રે. ૧૩
એવિ સાખ્ય અનેક બતાવું, કેહેતાં પાર ન આવે રે,
જાત ભાત હરિ કેહેની ન જુવે, ભજન કરે તે ભાવે રે. ૧૪
સવરી ગીધ કીયૂં કુલ મોટુ, કીયું વિદૂરને ધન રે,
કુબજા તે કેઇ રૂપ સીરોમણ્ય, મોહ્યુ હરીનું મંન રે. ૧૫
કુંજર તે કીયો વિદ્યાવાન, અજામેલ કીયો આચારી;
કીયો તે ગુણ ગુણકામાં હુતો, સૂવા પઢાવત તારી. ૧૬
કીયું તે તપ વૃજ જુવતી માંહા, વશ કીધા વનમાળી રે,
ભક્તી ભૂદરને છે પ્યારી, રીઝે નહિ તે ટાળી રે. ૧૭
હરિજન હરિના પરમ સનેહી, લાલતણું સુખ લેશે રે;
નિંદા કરશે નર કબુદ્ધિ, હાથ ઘસંતા રેહેશે રે. ૧૮
એવુ જાણી ઉરમાં આણી, ભજન કરી લ્યો ભાઇ રે,
પ્રીતમનો પ્રભુ પ્રેમસનેહી, ભક્ત વત્સલ સુખદાઇ રે. ૧૯

૭–भक्तनामावली

જે ગુરુદેવ દયાનિધી સ્વામી, સકળ લોકકે અંતરજામી;
ભક્ત ભાઇજી સદ્‌ગુરુ દેવા, તનમન લાયક કરૂ નીજ સેવા.
ભક્ત અનેક ભયે હે આગે, જાકે નામ લીએ અઘ ભાગે,
સોળ પાર્ષદ સેવક સાચે, શ્રીપત સંગ સદા રંગ રાચે.
કમળા ગરુડ પવનસુતદાસા, હરિકે ચરણ કમળકી આશા;
સનકાદિક નારદ શિવ બ્રહ્મા, શારદ શેષ લહે હરિ મહિમા.
ગણપતિ સુરપતિ સૂરજ ચંદા, અગમ નિગમ સમરે ગોવિંદા,
નીર સમિર ભોમી આકાશા, અગ્નિ આદિ સકળ હરિદાસા.
વ્યાસ વાલમિક શુક્ર પારાશર, સનક જનક જદુ નવ જોગેશ્વર,
અમરિષ પ્રેહેલાદ વિભિછન, સવરી ગિધ અગસ્ત સુતિક્ષણ.
ગયદ મયદ અંગદ નળ નીલા, જાંબુવાન સુગ્રીવ સુશીલા;

નંદ આધ વ્રજભક્ત સમાજા, મોરધ્વજ તામ્રધ્વજ રાજા.
વિદુર સુદામા પાંડવ દાસા, ઉદ્ધવ અક્રુર નિકટ નિવાસા,
ચંદ્રહાસ બળી ભિષ્મ જે દેવા, રંતિદેવ અલર્ક હરિસેવા.
રામાનુજ નિમાદિત આચારજ,વિષ્ણુ શાંમ અરુ મધ્વાચારજ;
કળિમાં ભએ નામદેવ કબીરા, રોહીદાસ પીપા મતિધીરા;
રંકા બંકા સેના નાઇ, કેવળ કુબા ને મીરાંબાઇ;
સજનો દવા દેવાકરદાસ, રસીક મોરાર અતિ પ્રેમપ્રકાશ.
કૃષ્ણદાસ અગ્રાનંદ સુરસાગર, સૂર કિશોર અરુ નરસિંહનાગ
સુરશ્યામ પ્રેમાનંદદાસા, શ્રીધર માધો પ્રેમ વિલાસા.
નંદદાસ ચત્રુભૂજ ચિતસ્વામિ, વલ્લભ વિઠ્ઠલ અંતરજામી;
શ્રીહરિ વિસત્પા સગુનદાસા, રૂપ સનાતન કુંજ નિવાસા.
કૃષ્ણ ચૈતન નિત્યાનંદ જેહિ, પ્રેમપુંજ પ્રગટ કરિ દેહિ,
રત્ના વિતિ કર્મેતિ કર્મા, ગણેશ દેશલ પલ્પા પરમા.
મેનાવતી સુનીતિ મદાલશા રાની, જન્મી મીરાંબાઇ સુખદાન
દેવહુતિ આહુતિ અનસૂયા, અનુપા જગપત્ની જય તિ શતરૂપ
મેરુ દેવિ અદીતિ રેણુકા કૌશલ્યા,સત્વેતિદેવકિજસોદાઅહલ
કુંતા દ્રુપદિ મંદોદરી તારા, પદ્માવતિ સૌમિત્રા બલિદારા.
ગૌતમ ગર્ગ શતાનંદ અત્રી, વામદેવ વસિષ્ઠ જયાબાલી મિ
યાજ્ઞવલ્કય ભારદ્વાજ ભુસડિ, ઉર અંત હરિભક્તી અખંડી.
ભાગીરથ રુકમાંગદ રાઇ, વિજેનંદ વિશ્વ સુખદાઇ,
જસુ શાંમશ્રિભટ ત્રીલોચન, પ્રેમનિધિ પરિક્ષિત દુઃખમોચન.
સુનિદેવ દેવલ મુચંદા, ભરથરી ગોપીચંદ બાજંદા,
અગ્રકિલ નાભા જન તુલસી, રામપ્રસાદ ભક્તિ હિએ હુલસી.
ઠાકોરદાસ ભજન અનુરાગી, નારણદાસ પુરણ બડભાગી;
જુગલદાસ ભૂત ગગા માઇ, સખી ભગવાન સદા સુખદાઈ.
ધર્મદાસ અરુ સાધુરામ, નંદલાલ સમરે નિજનામ;
સીતલદાસ આત્મારામા, સેવાદાસ સદા સુખધામા.
પ્રેમદાસ નંદરામ હરિદાસા, જનમોરાર મંગલ પદવાસા;
રણછોડ ભક્તિ દ્વારકાંદાસા, રામકૃષ્ણરસ પ્રેમ પ્રકાશા.
પ્રિયાદાસ જશવંત જન જ્ઞાની, અખો ગોપાલબૂટો બ્રહ્મધાની;
નિપટ નિરંજન રજજબદાહુ, સુંદર કાલુ કેશો અનાહુ.

અમૃતરાયે અનુભવનંદા, મલુક મોરાર તુલસી ગોવિંદા;
બોપદેવ ભાલણ ત્વવેત, શામ સદાધર એકનાથ સચેત.
વસનદાસ ધનરામ સુજાના, ભક્ત ભવાન વ્રજનાથ કલ્યાણા;
આનંદરામ અરુ બાલકદાસ, રત્ન ભકત રાજે રવિદાસ.
પ્રભુરામ ગોવિંદ ભટ્ટ ઈચ્છા, તજી અસાર સારપદ પ્રીછા;
કૂમનદાસ રામજી રંગી, કૃષ્ણદાસ જે કૃષ્ણ સુગંધી.
ચાર સંપ્રદાય બાવન દ્વારા, હરિ લીલાદિ જાણનહારા;
પ્રીતમ પ્રેમ પાઠકે અર્થે, ભકતનામાવળી ગાઇ ગ્રંથે.
વસુધા કાગળ સાગર સાઈ, લખે શારદા ગનપતરાઇ;
કરે વિચાર સત કલ્પ પરજંતા, સંત સુજશ પાવે નહિ અંતા.
પ્રીતમ મંદમતિ વરણે કૈસે, સાગર છીપે ઉલેચે જૈસે.

૮–નામમહિમા

દુહા–રામનામ અમુલખ રતન, જતન કરે જે કોય;
સુખી રહે સંસારમાં, દીન દુઃખી નવ હોય. ૧
રામ નામ શંકર જપે, ચતુરાનન અહિરાજ;
રામ નામ સમરે સદા, સદ્ગુરુ સંતસમાજ. ૨

છંદ મોતીદામ

એવું હરિનામ ઉચારે જેહ, સદા સુખસાગર ઝીલે તેહ;
મીઠું હરિનામ સુધાથી સાર, જપે તેનાં જાયે કોટી વિકાર.
જેવો અંધકારમાંઆદિત્ય ભાસે,એવું કળીકાળમાં નામ પ્રકાશે;
ચિંતામણી નામ સુરતરુ કહાવે, સેવે તેના તાપ અનેક સમાવે.
વિષયવ્યાળકાળનીજ્વાળ ન લાગે,જેનું નામલેતાં મહાઅઘ ભાગે.
નામ આધારે રહ્યું ત્રીલોક, જપે જીવ તેના ટળે સહુ શોક;
ભારે ભવરોગ નિવારણ નામ, નાઠાને નિવાસતણો વિશ્રામ.
ભાગ્યનો ભીરૂ નોધારા આધાર, એવું હરિનામ શિરોમણી સાર;
સંસાર સમુદ્ર તર્યાનું પોત, એવું હરિનામ અખંડ ઉદ્યોત.
જેનુ નામ શીતળ ચંદન છાંઇ, પ્રાણી પરિતાપ ન પામે કાંઇ;
એવુ હરિનામ આનંદ સ્વરૂપ, મટાડે અમંગળ મંગળ રૂપ.
અંતસમે નામ ઉચ્ચારે જેહ, નિશ્ચે મન દુઃખ ન પામે તેહ;

પીત્રી દેવ ગ્રહ ન પીડે કોય, જેને હરિ નામ રુદેમાં હોય.
નામમહિમા કહ્યો નવ જાય, જેને વેદશાસ્ત્ર નિરંતર ગાય;
ગૌકોટી આપે ગંગામાં દાન, નાવે ગોવિંદના નામસમાન.
કરે જજ્ઞ સુરસરી તીરે હજાર, નાવે હરિનામ સમાન લગાર;
ખણાવે વાપી કૂપ તડાગ, નાવે હરિનામને સહસ્રમે ભાગ.
આપે ભૂમી હેમ કન્યાનાં દાન, ન આવે ગોવિંદના નામ સમાન;
કરે તપ તીરથ વ્રત અનેક, નાવે હરિ નામને તુલ્યે રેખ.
એવો હરિ નામમહિમા અપાર, જાણે મોટા મુનિ જે જાણનહાર;
અધમ ઉદ્ધારણ નિર્મળ નામ, પતીતોને આપે અવિચળ ધામ.
અજામેળ નામથકીતર્યો પાપી, જાણેસર્વ જકતમહામુક્તિઆપી;
પીડાયો ગજરાજ પોકાર્યો નામ, ટાળ્યું તેનું સંકટ સુંદરશામ.
જાણે અજાણે ઉચ્ચારણ કીધું, તેનું જમદૂતે નામ ન લીધું;
દીનકરનંદ કહે પણ ખાકી, રખે હરિનામ લેતાં જોત ઝાંખી.
ગુણકાના અવગુણ સામું ન જોયું, તેને ધર્મરાએ પાનીયુ ધોયું;
પ્રલ્હાદે પ્રેમે લીધું હરિનામ, હિરણકશ્યપનો ફેડયો ઠામ.
ધ્રુવજી આકાશે જપે નિરધાર, મધ્ય લોક માંહી જપે ત્રિપુરાર;
પાતાળે નામ જપે નિત્ય શેષ, ભૂમીતણો ભાર ન લાગે લેશ.
પીંડ બ્રહ્માંડે રહ્યો રણુંકાર, નામે કરી શોભ્યો સઉ સંસાર,
હરિગુરુ રાધા ગોવિંદ નામ, નારાયણ કેશવ સીતારામ.
નાં નામરૂપ અનંત અપાર, જેના ગુણ પાવન પરમ ઉદાર;
જેના ચરણાંબુજ કેરૂં નીર, ધરે શીર શંકર મહામુનિ ધીર.
એવું ચરણામૃત પીએ જે પ્રાણી, વસે વૈકુંઠ અભયપદ જાણી;
સુધાદિક ચંદન તુલસી સાર, શાળીગ્રામ શંખ ને ચક્ર ઉદાર.
ઘંટાનાદ ત્રાંબા પાત્ર શુભ સાર, એવું ચરણામૃત અષ્ટપ્રકાર;
પીએ હૃદે હોય પ્રકાશ અપાર, મહિમા જાણે ઉમા ત્રિપુરાર.
જાણે ભક્ત ઉદ્ધવ બ્રહ્મકુમાર, જપે નામ નરસૈયો વારંવાર,
જેને ચારુચિન્હ શોભે અંગ છાપ, તેને કોઈ કાળે ન પરસે પાપ.
માળા મુદ્રા બન્ને ધરે નર જેહ, કરે સર્વ ભુવન પવિત્રજ તેહ;
ધરે જે દ્વાદશ તિલક વિશાળ, તેને ભાવે ભેટે ભક્ત પ્રતિપાળ.
હેતે હરિ મંદિર ચાલી જે જાય, તેને શત યજ્ઞતણું ફળ થાય,
હેતે હરિમંદિર કરે સુધારે, તેનાં હરિ કોટિક વિઘ્ન નિવારે.

હેતે હરિ મંદિર કરે જે દીપ, તે તો વાસ પામે સદાય સમીપ,
કરે હરિ મંદિરમાં કીરતન, તેને બ્રહ્માદીક કહે ધન્ય ધન્ય.
કથા કરે હરિમંદિરમોઝાર, પામે શત ઈંદ્રતણું સુખ સાર,
હેતે હરિમંદિર કરે જે ચિત્ર, તે તો નર પામે વિભૂતિ વિચિત્ર.
હેતે હરિદ્વારે કરે દંડવત્, તેનો અવતાર કહીએ કૃતકૃત્ય,
હરી અર્થે કરે બગીચા બાગ, વસે હરિચરણે કરી અનુરાગ.
પ્રસાદ લઇ પુષ્પ ચઢાવે જે શીશ, તે તો ત્રિલોક તણો હોય ઈશ;
પ્રભાતે પામે હરિ દરશન, તેને હોય દેવ સમસ્ત પ્રસન્ન.
મધ્યાને માધવ દરશન થાય, તેનાં બહુ જન્મ તણાં દુઃખ જાય;
સંધ્યા સમે દરશન પામે જેહ, સેજે સંસાર તરે નર તેહ.
ભાવે કરી પૂજે જે ભગવત દાસ, તે તો સદા પામે હરીપુર વાસ;
એવું મહા દુર્લભ સુંદર નામ, ભજે તેને બેસે નહી કાંઇ દામ.
મૂઢ નર નીચને શું દઇએ ગાળ, પ્રભુ તજી કરે જે આળ પંપાળ;
પ્રીતમ પ્રેમે નામ જપો શ્રીરંગ, ધરી નિત્ય નેહ કરો સત્સંગ.
દુહો—સત્સંગે સુખ ઉપજે, ભજનાનંદ આનંદ;
સેહેજે સેહેજે સૌ ટળે, મોહ માયાના ફંદ. ૧
કળી કેવળ કીર્તન કથા, પુન્ય ભજન હરિનામ;
ગુરુ ઇશ્વરની ઉપાસના, એ ઠરવાનો ઠામ. ૨

९—सुडताळो काळ अथवा प्रेमप्रकाश

દોહરો

પુરુષોત્તમ પરમાત્મા, પૂર્ણાનંદ પરિબ્રહ્મ,
સાક્ષીવત્ સૌમાં રહ્યા, ગ્રહો નહિ ગુણ કર્મ. ૧
દેહ અસત દુઃખરૂપ જડ, ઉપજાવો આનંદ,
બહુ પેરે લીલા કરો, ગોપીવર ગોવિંદ. ૨

મોતીદામ છંદ

ગોપીવર ગોવિંદ નામ તમારૂં, તેણે લોપાઇ રહ્યું મન મારૂં;
હવે હરિ હું આવ્યો શર્ણ તમારી, સાંભળો સ્વામી અરજ અમારી.
હરિજન સ્ત્રી વિપ્ર ને ગાય, જ્યારે તે પૃથ્વી વિષે પીડાય;
ત્યારે તમો સહેવાતું નહિ શ્યામ, ક્ષણમાં ફેડતા દુષ્ટનો ઠામ.

હવે હરિ કાને દીધા કેમ હાથ, કોમળતા ક્યાં રે ગઇ જદુનાથ;
રુદિયામાં રાજ ચડી કાંઇ રીસ, નથી કેમ સામું જોતા જુગદીશ.
વહાલા વા વાયો કળીનો કાંય, નિર્દે થયા નાથ ઘણું મનમાંય;
હવે કાંઈ જોર ભાગ્યું જદુવીર, થયા હશો વૃદ્ધ ન ચાલ્યું શરીર.
આવી કાંઇ ઉંઘ અઘોર અપાર, સૂતા જઇ સાગરમધ્યે મોરાર;
સૃષ્ટિનો સાંભળતા નથી શોર, કળીજુગે આવી કર્યું બહુ જોર.
પીડાયો પાર વિનાનો સંસાર, નથી કોઇ બીજો બોલણહાર;
સૃષ્ટિમાં ન કોઇ તમારો સ્નેહી; રહ્યા છો આવડું આળસ લેઇ.
હરિગુણ ગાતાં જ્યારે દુઃખ દેશે, ત્યારે કોણ નામ તમારૂં લેશે,
લોપાયો ધરમ થયો અનરથ, જાગો જાગો સ્વામી હવે સામરથ.
નમેરા થઇને રહ્યા શુ નાથ, એમાં શું આવે તમારે હાથ;
વિશ્વમાં વ્યાપી રહ્યો છે કલેશ, કરે ઘણું પાપ આવી પ્રવેશ.
જગતનું જતન કરો જીવન, રચતાં પડશે પાછુ પ્રેતંન;
કાળ વિકરાળ ફરે છે ફોજ, લાંઠીઆ લુંડ માણે છે મોજ.
ઘણું ઘણુ સંકટ પામ્યા સાધ, તેનો તમે શો દીઠો અપરાધ;
ગોવિંદ ગરીબ તણા હણનાર, દીસો દુઃખ દુર્બળને દેનાર.
બિચારા દ્રુમ તણો શો દોષ, કાપ્યાં ડાળ મૂળ કરીને રોષ;
પશુનું પાપ કશું જદુવીર, ન પામે ઘાસ દાણો ને નીર.
મરે વણ ખૂટયે સ્ત્રી ને બાળ, અનીતિ એવી કરે છે કાળ;
ર્થ પુન્ય ગયું પરદેશ, દયા કાંઈ દીસે નહિ લવલેશ.
અપરાધી થયા ઘણું ચોર, લૂંટાયા લોક પ્રભુ ચહુઓર,
નહિ કોઈ રક્ષાનો કરનાર, થયા ધન ત્રિયા તણા હણનાર.
ક્ષત્રી થઇ વાળવા લાગ્યા ગાય, તેને તો મ્લેછ મૂકાવા જાય,
ઉત્તમ મધ્યમ કરે છે કામ, બેઠાં કળી થાણાં ઠામો ઠામ.
ઉઘાડીને આંખ જુઓ જુગદીશ, રાખો નિજ ધર્મ તમારો ઇશ.
પ્રભુ બિર્દ નોધારાના આધાર, અશર્ણા શર્ણ તમે છો સોગર,
હવે હરિ લાજ તમારે હાથ, જેને નહિ કોઈ તેને તમો નાથ.
પાંચાળીએ જ્યારે કર્યો પોકાર, પ્રભુ ચીર પૂર્યાં ન લાગી વાર,
ગયા સુણી આરત વાણી અવાજ, છોડાવ્યો ગ્રાહ થકી ગજરાજ.
જ્યારે કાંઇ ઇંદ્રે કર્યો બહુ કોપ, આવ્યા ત્યારે ચર્ણ સૌ વ્રજગોપ,
રાખ્યાં સૌ ગોપીગોપ સમાજ, ધર્યો ગિરિરાજ તમો મહારાજ.

કરી એકઠી શત સોળ હજાર, નરકાસુર મારી મૂકાવી નાર;
પીડાયો પ્રહ્લાદ પોતાનો દાસ, કર્યો લક્ષ્મીવરે લાકડે વાસ.
ધર્યું ત્યાં નાથ નરસિંહ રૂપ, હણ્યો હિરણાકસ દાનવ ભૂપ;
દેવના દેવ કાળના કાળ, સદા છો સેવકના પ્રતિપાળ.
મીરાંનું ઝેર પીધું જદુવીર, ભર્યું એક નાથતણે ઘેર નીર;
એવાં કાંઇ કારજ કોટિ હજાર, કહેતાં શેષ ન પામે પાર.
વિરંચી શંકર શારદા ગાય, વખાણે વેદ કળ્યો નવ જાય;
એની કળ કુંચી ન જાણે કોય, એને સેવે તે એ જેવો હોય.
એનું મધુસૂદન એવું નામ, ચડયો મદ રેષ ન રાખે રામ;
એની એક દૃષ્ટિમાં સૃષ્ટિ સમાય, મીંચે પળ ત્યારે પ્રલે કહેવાય.
એને કાંઈ પુન ને પાપ ન લાગે, ચતુરાઇ કોની ન ચાલે એ આગે;
એને નહિ હરખ ને શોક લગાર, એને નહિ માયાનો મોહ સંસાર.
એથી કોઇ બીજો નહિ બળવંત, એથી કોઈ મોટો નહિ શ્રીમંત;
એથી કોઇ નહિ જુગમાં દયાળ, એથી કોઈ વાંકો નહિ વિકાળ.
કોમળ છે અતિ કુસુમ સમાન, વજ્રથી વજ્ર ભલો ભગવાન;
તારા પ્રપંચ તણો નહિ પાર, તુંથી કોઇ સાચો નહિ નિરધાર.
તારા જીવાડયા વિના ન જીવાય, તારૂં પાણી પાયા વિના ન પાવાય;
આપે જીવજંત અનંતને હાર, અનેક બ્રહ્માંડ તણો ધરનાર.
કર્યું ક્ષીરસાગર મધ્ય મોરારી, શેષ ફેણ ઉપર સેજ સમારી;
ધર્યો વરાહ જગત અવતાર, કપીલદેવ દત્તાત્રી સનતકુમાર.
નારાયણ ધ્રુવ પૃથુ નિરધાર, ઋખભદેવ હયગ્રીવ હરિ અવતાર.
મચ્છ કચ્છ નરસિંહ વામન, વિષ્ણું, ફરશુરામ કહિએ શ્રીકૃષ્ણ.
હંસ મનવંતર ધનવંતર જેહ, બુદ્ધ કલંકી ધરે નરદેહ;
ભોમી રજમધ્યે બિંદુ જે ગણાય, હરિ અવતાર કળ્યા નવ જાય.
દીસે છે દૃષ્ટ પદારથ જેહ, હરિને આધારે કહ્યું સહુ તેહ;
તંબુરાના તારતણી પેરે જોય, હરિનું બોલાવ્યું બોલે સૌ કોય.
દેહ દેવળમાંહે આત્મદેવ, કરૂં તેની સ્નેહ ધરીને સેવ;
પ્રીતની પાતળ પ્રેમનાં ફૂળ, ચિત્તનું ચંદન તુળસી અમૂલ્ય.
કરૂં ધ્યાન ધૂપ જ્ઞાનનો દીપ, ધરૂં ભાવ ભોજન શ્યામ સમીપ,
રચ્યું ઘર વિશ્વ વૈરાટ વિચિત્ર, ચિતારા ચતુર ચિતારે ચિત્ર.
થાંભલો મેરુ માંડયો ઘર મધ્યે, રવિશશિદીપક જોત પ્રસિદ્ધ,

ભર્યાં જળ ગોળા સાગર સાત, કરે છંટકાવ વાયુ વરસાદ.
બિછાનું ભોમીતણુ શુભ સાર, ચંદરવો તાણ્યો ગગનાકાર,
રાજા લક્ષ્મીવર શ્રી રણછોડ, કચેરી ભક્ત અનંત કરોડ.
બંદીજન વેદ સદા જશ ગાય, રિદ્ધિ સિદ્ધિ પ્રેમે પલોટે પાય;
દફ્તર લખે ગણપતિ રાય, રવિસુત નિત્ય નિમેડે ન્યાય.
કિંકરી માયા કરે અંતરાય, ધણી લગી જીવે નવ જવાય,
પ્રાણી કોઇ કરવા પામે નહિ દાદ, પ્રભુ લગી પહોંચે નહિ પ્રરિયાદ.
અમારી અરજ સુણાવોને કોય, જતો આવતો જે હરિકને હોય;
માતા લક્ષ્મીજી થાઓ મહેરબાન, દાસની અરજ સુણાવોને કાન.
સ્વામીને સંભળાવો જઈ વાત, કૃપા કરી સામું જુઓ જુગતાત;
તમારી માયા નડે છે નાથ, પીડાયો પ્રાણી તણો સૌ સાથ.
નથી કોઇને પહોંચવા દેતી ઠેઠ, વાટે વળગાડી ચડાવે વેઠ,
ભવમાં ભમાવે બારોબાર, નથી કોઈ એને દંડ દેનાર.
તમારે નામે રહે કોઈ દૂર, બાકી સૌ ચાવીને કીધા ચૂર;
આવી પડયો મહા મોટો કળીકાળ, કરો પ્રભુ પ્રજાતણીપ્રતિપાળ.
પૃથ્વીપર વાધ્યુ પાપ પરિગ્રહ, વરતાઓ મહા મોટો અધર્મ,
નથી કોઈ માનતું માતપિતાય, નથી કોઇ માનતું ગુરુ ને ગાય.
નથી કોઈ માનતું શાસ્ત્ર પુરાણ, નથી માનતૂ કોઈ કોઈની આણ;
નથી કોઇ માનતું તીરથ વ્રત, નથી કોઇ માનતું કૃત અકૃત.
નથી કોઈ માનતુ જજ્ઞ ને જાગ, નથી કોઇ માનતું જોગ વૈરાગ,
નથી કોઇ માનતું તુળસીવન, નથી માનતું વિપ્ર હરીજન.
નથી કોઇ માનતું આત્મારામ, નથી કોઇ લેતું તમારૂં નામ;
પાપે કરી પીડાયો સંસાર, નથી ગણતું કોઈ દોષ લગાર.
વાઢયાં વડપીપળ આંબાડાળ, વાઢયાં વૃક્ષ લીલાં રૂપ રસાળ;
તોય પ્રાણીનું ભરાયું ન પેટ, એવી કરી બહુ પ્રકારે વેઠ.
અન્નજળ મોંઘુ કર્યું મહારાજ, જીવ્યાનો એક ન મળે ઇલાજ;
એવું વિપરીત કરે છે કાળ, દીસે નહિ એક દિશા નિકાલ.
દરિયામાં ડૂબવા લાગ્યુ વહાણ, તમો તેને તારોને પુરુષ પુરાણ.
બીજાનું જોર ન ચાલે કાંય, હવે હરિ બૂડતાં ઝાલોને બાંય,
નિવારણ સંકટ સુંદીર શ્યામ, તમારૂ અધમ ઓધારણ નામ.
જેને જો રાજ તમો રખવાળ, તેને શું કરશે પાપી કાળ;

સાચો વિશ્વાસ વહાલા તમ સાથ, માથાપર નાથ તમારો હાથ.
ધરૂં છુ એક તમારૂં ધ્યાન, નથી મનમાંય ભરૂસો આન;
પૂજે પદપ કજ શ કર શેષ, સેવે સનકાદિક શુદ્ધ સુરેશ.
પદ નખ હીરા કેરી હાર, નવર ગ નેપુરનો ઝમકાર,
પિતાંબર કટી ક દોરો સાર, ધર્યા કર ક કણ કુ ડળ હાર.
શશીમુખ સુંદર નેન ઉદાર, મણીમય મુગટની જોત અપાર;
વિભુષણ અ ગ અનેક વિચિત્ર, શ ખ ચક્ર ગદા પદ્મ સહસ્ત્ર.
નવઘન નીલમણિ નવકુ જ, તનમેઘ શ્યામ આન દનો પુંજ,
કરો નિત્ય પ્રીતમને ઉરે વાસ, નથી કાંઇ બીજી અમારે આશ.
કરૂં ગુરુ સ તતણી સેવ કાંઇ,કોઇ જન જીવે હરિરસ ગાઇ,
તેના દાસતણો છુ દાસ, પ્રેમીના પાવ તળેની ધાસ.
ચરણની રેણુ ચડાવું શીશ, જોડી બે પાણ જાચુ જુગદીશ,
સ વત અઢાર સડતાળો સાર, ભાદ્રપદ ચતુરદશી બુધવાર.
સ્વામી જાનરાય સ દેસર વાસ, કહે જન પ્રીતમ પ્રેમપ્રકાશ;
શીખે ગાય સાંભળે આણી સ્નેહ,રહેજે પ્રાણી પામેપરમ પદ તેહ.

૧૦—ज्ञानप्रकाश

દોહરા

હરિ ગુરુ સંત કૃપા કરે, હરે સકલ સંદેહ,
પુરુષ આદિ પરમાતમા, તાસું પ્રગટે સ્નેહ. ૧
નેહવિના હરિ નહિ મળે, કીજે કોટી ઉપાય;
બીજાં બહુ સાધન કરે, હૃદય શુદ્ધ નવ થાય. ૨
છુટવાનો ઉદ્યમ કરે, ત્યમ ત્યમ જીવ બંધાય;
આપબળે છૂટે નહિ, છોડે ત્રિભુવન રાય. ૩
કલૌ હરિ કીર્તન કથા, પુણ્ય ભજન હરિનામ;
ઇશ્વરની ઉપાસના, એ ઠરવાનો ઠામ. ૪

મોતીદામ છંદ

ભજો બ્રહ્મ નિર તર નામ, વિરાજે વિશ્વ ચરાચર રામ,
વિરંચી આદિ દેહ કીટપર્ય ત, બોલે બહુ રૂપ ધરી ભગવંત. ૧
નિરંજન અંજનમાં રહ્યા આપ, જપે છે પોતે પોતાનો જાપ;
પોતે થયા સ્વામી પોતે થયા શિષ્ય,પોતે થયા ર ક પોતે થયા ઈશ.

પોતે થયા મેઘ પોતે થયા મોર, પોતે શાહુકાર પોતે થયા ચોર;
પોતે થયા કાયર ને પોતે શૂર, પોતે થયા ચંચળ પોતે ચતૂર. ૩
પોતે થયા દાતા પોતે થયા દીન, પોતે ગુણવાન પોતે ગુણહીન;
પ્રકાશક પોતે પોતાનુંજ રૂપ, ભાખ્યું સચરાચર બ્રહ્મ સ્વરૂપ.૪
માયા જકત નાંખ્યો મોહની જાળ, રમે તેની ઓથે શ્રીકૃષ્ણમોરાર;
બાજીગર ખેલ બનાવે જેમ, પ્રભુ ત્રણ લોક રચે છે તેમ. ૫
જેની માયાએ રચ્યું બ્રહ્માંડ, સપ્ત દ્વીપતણા બન્યા નવ ખંડ;
ખંડો ખંડ દશો દિશાએ ગામ,ગામોગામ માંહી બન્યાં બહુ ધામ.
ધામોધામ માંહી રહે નરનાર, નારી નર નામ અનેક અપાર;
જેવો વડબીજ તણો વિસ્તાર, તેણે કરી ઢાંકયો સહુ સંસાર.૭
મૃત્તિકા ખાંડ કહીએ એક, તેમાં ઘટ ગાગર ઘાટ અનેક;
સરજે પાળે સમરથ સોય, તેની ઇચ્છાએ કરી સહુ હોય. ૮
રજોગુણે સૃષ્ટિ રચે બહુ વાર, સત્વ ગુણે પાળે સહુ સંસાર;
તમોગુણે શીવ કરે સંહાર, રહે નિજ રૂપ તણે આધાર. ૯
જેની મર્યાદા બાંધી નવ છુટે, જેનું ધન કોઇ કાળે નવ ખુટે;
જેથી જળ ભોમિ અનલ આકાશ, જેના તેજ માંહે રહ્યો પ્રકાશ.
જેનો માળી મેઘ સીંચે જળધાર, ફુલી ફુલવાડી તે ભાર અઢાર;
જેના રવિ ચંદ્ર વિષે રહિ જોત, તેને પાપ પુન્ય ન લેપે છોત. ૧૧
વિરંચી વજીર સખા શિવરાય, જેનો કોટવાળ તે ધર્મ કહેવાય;
દ્વારામતી વૈંકુઠ નિજ દરબાર, વૃંદાવન લીલા અખંડ અપાર.૧૨
દે વેદ શ્રુતિ ને સ્મૃતિ સાર, ચક્રવર્તિ એક હરી નિરધાર;
પ્રભૂજીનો કોઇ ન પામે પાર, ખટ નવ ચૌદે ચાર અઢાર. ૧૩
મોટા મુનિદેહ દમે દિનરાત, હરિનું હારદ ન આવે હાથ;
કોઇ પીએ દૂધ ખાએ ફળફૂલ, કોઈ ખાય કાઢીને તે કંદમૂળ. ૧૪
કોઇ કરે તીરથ વ્રત અમૂલ્ય, નાવે નિજ નામ જાણ્યાને તૂલ્ય;
કોઇ કરે જોગ જગનને જાગ, કોઇ ધરે વેશ વિશેષ વૈરાગ. ૧૫
કોઇ તજી લૂણ અલૂણું ખાય, કોઇ તજી ધામ ઉઠી વન જાય;
કોઇ તજે ભોગતણા વિલાસ, કોઇ કુટે શીર મુકે નિશ્વાસ. ૧૬
કોઈ કહે ધિક ધિક આ સંસાર, કોઇ ત્રિયામાંહિ દે મન નિરધાર
આવા કાંઇ પારવિનાના પ્રપંચ,તેણે કરી રામ ન રીઝે રંચ. ૧૭
શાંકને રોટલે મળે નહિ રાજ, કથીરને નાણે સરે નહિ કાજ;

તીરને વરસે ન પાકે ધાન્ય,જયાંલગી આવ્યુ ન આતમજ્ઞાન. ૧૮
એ પ્રેમ શુદ્ધ હરિ ગુરુ સાથ, તેણે મળે તુરત ત્રિભોવનનાથ;
જે નહિ ભક્તિવિના ભગવાન,સાચુ મન તેને સદા મહેરબાન. ૧૯
તજે જેમ શંકર કાગ ભૂશંડ, ભજે સનકાદિક સૌ મારકંડ,
ભજે શુક નારદ શારદ શેષ, ભજે બ્રહ્માદિક સિદ્ધ સુરેશ. ૨૦
ભજે મુનિ માનવ દાનવદેવ, જાણ્યા વિના જીવ કરે અહમેવ;
ન જાણે સાવ વિવેક વિચાર, ન જાણે સાર અસાર લગાર. ૨૧
ન જાણે કાંઇ જૂઠને સાચ, ન જાણે કંચન કંકર કાચ,
માટે જડ જીવ ન જાણે કંઇ, બોલે પરબ્રહ્મ સહુ ઘટમાંહી. ૨૨
ચૈતન્ય બિંદુતણો પિંડ કીધો, મેલી સોહં ચિંતાને જીવપરસીધો
પ્રકાશક પોતે સર્વ શરીર, મણીગણ માંહિ પરોવ્યું હીર. ૨૩
હૃદયે રહી અંતઃકરણ ઉચ્ચારે, બોલે બહુ વાણી વિચિત્ર પ્રકારે;
સહજ સહુ સોહં સોહં હોય, ગુરુગમવિના ન જાણે કોય. ૨૪
પ્રાણાયામ ધૂન કરે છે પોતે, જેની કાળ કુંચી ન જડે જોતે;
ગુરુગમ મીન પક્ષીની ખોજ, ખોજે તેને સહજમાં એવી મોજ.૨૫
ચતુર્દશ ઉપર ષટ આકાર, દશ દલ ઉપર ષોડશ સાર;
દોદલ પંકજ પત્ર હજાર, તેમાં હરિ અખંડ જોત અપાર. ૨૬
પંચમુખી ગંગા વહે ભરપૂર, ચંદ્રમા આણી મેળાવે સૂર,
સુષુમ્ણા મધ્યે કરે રસપાન, સ્થિર થઇ ધરે ત્રિકુટી ધ્યાન. ૨૭
એક શ્વાસ માંહી મુકે પંચશ્વાસ,તેણે હોય વાંચ્છના મૂળ વિનાશ;
એકાવન આંગુળ ઉઠે શ્વાસ, કરે નખ શીખ સુધી પ્રકાશ. ૨૮
જેવો મણિ દીપ અખંડ ઉજાસ, એમ રોમ રોમ કરે પરકાશ;
જુવે જેમ જળમાં ઉઘાડીને નયન,એવું જાણો આનંદ બ્રહ્મનું ચેન.
ચૈતન્ય બ્રહ્મ ભર્યો સૌ પાસ, વસ્તુમાં જાણો વિશ્વવિલાસ;
અંતર ટાળે સ્વતંતર હોય,હરી સુખ ઝુલે સાગર કોય. ૩૦
તેણે તનમન વાણી પલટાય, જન્મ અનેક તણાં અઘ જાય;
ટળે દ્વૈતભાવ સ્વતંતર થાય, બિંદુમાં આવીને સિંધુ સમાય. ૩૧
સ્વરૂપ વિચારે સંશયનો નાશ, પછી બ્રહ્મમાંહે કરે જઇ વાસ,
ચૈતન્ય એક થયો બહુ અંશ, વિચારીને જોતાં પોતાનો વંશ.૩૨
નથી કોઈ બીજો બોલણહાર, પિંડ બ્રહ્માંડતણો ઘડનાર,
વ્યાપી રહ્યો સઘળે સુંદર શ્યામ, નથી કોઇ નિંદવા કેરો ઠામ. ૩૩

શિલા સહુ જાણોને શાલિગ્રામ, રાધાકૃષ્ણ રૂપ નારી નર નામ;
તુલસીવન જાણો સહુ વનરાય, લીલાં તૃણ તોડે તો સૌ દુઃખાય.
જેવું કોઇ આપણું અંગ મરોડે, તેવું દુઃખ થાય તૃણાને તોડયે;
સરિતા સહુ ગંગા રૂપે જાણ,ખાલી નથી નાથવિના નિરવાણ.૩૫
એહ વિધિએ વેદ નગારાં વગાડે, જો ચિત્ત ચૈતન્ય માંહે લગાડે;
કુંદન એક ને ઘાટ અનેક, વિચારોને મનમાં કરી વિવેક. ૩૬
જેવું પટતંતુ વિચારીને પેખો, જેવું જળ લ્હેરી દર્શન દેખો;
સૂક્ષ્મ સ્થૂળ પદારથ જેહ, હરિવિના તૃણ ન હાલે તેહ. ૩૭
હરિહરિ કહેતાં હરિરૂપ હોય, એમાં રખે આળસ રાખતા કોય;
ભજો મન ગોવિંદ આનંદ રૂપ, ભજો મન સુંદર શ્યામ સ્વરૂપ.૩૮
ભજો મન રાધા વલ્લભ લાલ, ભજો મન ભક્તતણા પ્રતિપાળ;
ભજો મન જાનકી જીવન પ્રાણ, ભજો મન પાવન પ્રેમ સુજાણ.૩૯
ભજો મન કૃષ્ણ નિરંતર નામ, જેવું પ્રિય લાગે લોભી મન દામ;
જેમ વ્હાલું ભૂખ્યાને ભોજન હોય, તૃષાવંતને વહાલું જેમ તોય.
સાચો સ્નેહ રાખો હરિ ગુરુ સાથ, પ્રેમે કહે પ્રીતમ જોડીને હાથ;
નમો સ્વામિ સેવકના પ્રતિપાલ, નમો ગુણસાગર શ્રીગોપાલ. ૪૧
નમો ગોપીનાથ તે રૂપ રસાળ, નમો ગુરુદેવ દયાળ કૃપાળ;
નમો નમો અખંડાનંદ સ્વરૂપ,ભજો મન પ્રીતમ બ્રહ્મ અનૂપ.૪૨
જાચું પ્રેમભક્તિ પ્રભુનું ધ્યાન, ગાવા ગોવિંદ લીલારસ જ્ઞાન;
સંત સમાગમ આઠે જામ, આપો મને એહ સદા શ્રીરામ. ૪૩
સંવતઅઢાર છેતાળી જેહ, પુરુષોત્તમ માસ પવિત્ર તેહ;
ઉજાળે પક્ષ નવમી સોમવાર, સ્વામી જાનરાય સમીપે સાર. ૪૪
નેનો આનંદ અંગ ઉલ્હાસ, કર્યો પરિપૂરણ જ્ઞાનપ્રકાશ;
સુખે ગાય સાંભળે જે કોઇ જન, તેને કૃતાર્થ જ કહીએ ધન્ય.૪૫
બોલો નંદ નંદનનો જય આજ, સહુ એક શબ્દથી ભક્તસમાજ;
સર્વ સ્થળ વાસુદેવ વસી રહેછે,જોડી જુગપાણપ્રિતમદાસ કહે છે.

૧૧—શ્રી જ્ઞાનગીતા

પ્રથમ પ્રણમું શ્રીગુરુ સ્વામી જી, સર્વ ઘટ પૂરણ અંતરજામી જી;
કહું કર જોડી ચરણ શિર નામીજી, જન્મમરણની ટાળો ખામીજી.

ઢાળ

જન્મ મરણની ખામી ટાળો, ભાળો કરુણાદૃષ્ટે કરી;
દયાસિંધુ દીનબંધુ, ભક્ત હેતે નર દેહ ધરી. ૨
કોમળ વચન રસાળ રૂડાં, સાંભળતાં સુખ લીજીએ;
કૃપારૂપ સ્વરૂપ શીતળ, ચરણકમળ ચિત્ત દીજીએ. ૩
ચરણાંબુજ રૂપી નિરભે નૌકા, શુદ્ધ વિચારે સંગ જે કરે;
ઉંચ નીચ ને વરણ આવરણ, આશ્રય તે ભવનિધિ તરે. ૪
અજ્ઞાન તિમિરને ટાળવા, ગુરુ વચન તે રવિરૂપ;
અંતર ચક્ષુ અનંત પ્રગટે, પડે નહિ ભવકૂપ. ૫
ના જાણે તેનાં પાપ પૂરણ, પછી પસ્તાશે ફરી;
ગુરુવચન વિશ્વાસ નહિ જેને, અવિદ્યાએ તેની દેહ ધરી. ૬
હરિગુરુ સંતનો મોટો મહિમા, મૂઢમતિ નર નવ લહે;
અર્કને જેમ ઉલુક ન માને, રીસાળ્યો નિશદિન રહે. ૭
દોષે કરી દેખે નહિ, આંખ્યો ખરી પણ અંધ;
શ્રવણ ખરા પણ સાંભળે નહિ, રસના ખરી પણ રૂંધ. ૮
નાક છે પણ નથી જાણો, જે વારે વારે હરિ વિસરે;
પરમ સુખને પરહરીને, કુંભીપાક કબુલ કરે. ૯
હસ્ત છે પણ નથી જેવા, સેવા શુભ નવ આદરે;
ચરણ છે પણ નથી સરખા, સત્સંગે નવ સંચરે. ૧૦
નર દેહ ધરી ધન્ય તેહની કહીએ, જે રહે પરમ પવીત્ર;
શ્રવણ તેના સુફ્લ કહીએ, જે સાંભળે હરીનાં ચરીત્ર. ૧૧
નયણાં નિર્મળ કહીએ તેહનાં, જે નીરખે હરિનું નૂર;
રાગદ્વેષ ન રાખે કોઈશું, ભાવે એક ભરપૂર. ૧૨
જીહ્વા તો ધન્ય તેહની જાણો, જપે હરીનો જાપ;
આળપંપાળ ન ઉચરે, પરહરે જૂઠું પાપ. ૧૩
કૃતારથ કર કહીએ તેહના, જે સેવા શુભ કર્મ આચરે;
પાય તેહના પવિત્ર કહીએ, જે પ્રકમ્મા પ્રભુની કરે. ૧૪
આદ્ય મધ્ય અંત એક હરીગુરુ, અન્ય પદારથ સત્ય નહિ;
એવું જાણી પ્રભુ શરણ આવ્યો, અભેદાન દીજે સહી. ૧૫
પ્રેમે પૂછું પાણ જોડી, જે મને સંશય ઉપન્યો;
મહારાજ નિશ્ચે કરી દીજે, નીવેડો નામ રૂપનો. ૧૬

જીવ તે શું ? ઇશ્વર તે શું ? માયા તે શું જગ માંય;
કેમ થયું એ કર્યા કોણે, સમજાવો સુખ થાય. ૧૭
સંશય સર્વે સમે સિદ્ધાંતે, એવો ઉત્તર આપીએ;
કહે પ્રીતમ કરુણા કરીને, અસ્થિર મન સ્થિર થાપીએ. ૧૮

વિશ્રામ

સદ્‌ગુરુ બોલ્યા પૂરણ પ્રીતે જી, જે તે પૂછયું રૂડી રીતે જી;
દૃષ્ટ પદારથ સર્વ અનીત્ય જી, આદ્ય અનાદ્યે એક હરી સત્ય જી.

ઢાળ

આદ્ય સનાતન એક હરી સત્ય, અખંડીત અવિનાશ;
વિશ્વમાંહી રહ્યો વ્યાપી, જેની નહિ ઉત્પત્તિ નાશ. ૨
શુદ્ધ ચૈતન્ય સાવસમરસ, બ્રહ્મસાગર રહ્યો ભરી;
મધ્યે માયા અણછતી, ને અજ્ઞાને કલ્પી કરી. ૩
વાંઝણીને જેમ કુંવર કલ્પ્યો, ઈંદુ અમાંસે જોય;
ગગનમાં જેમ કુસુમ કલ્પિત, ગાંધર્વનગર ન હોય. ૪
કુમરનાં જેમ ધામ કલ્પિત, સસ્સા શીંગ કલ્પિત સહી;
અધ્યારોપ અપવાદ માટે, થયા વિના ફીટે નહી. ૫
માટે મહદ્ માંડીને કહીએ, થયુ તેનો થાપ,
જ્ઞાન વિવેક વિચારી જોતાં, એક આપોઆપ. ૬
લોહને જડરૂપ જાણો, ચેતન થાય ચમકવડે;
રૂપ અરીસો અર્ક જોગે, અણઈચ્છયો અગ્નિ પડે. ૭
સાગરમાં જેમ લીલ પ્રગટી, કિંચિત કહેવા માત્ર,
તેનો વિસ્તાર વાધ્યો, થઇ જોયાની જાત્ર. ૮
માયા અવ્યાકૃત શુદ્ધ તમોગુણ, પ્રલય અવસ્થા જેહ;
તે મધ્યે પડ્યું પ્રતિબિંબ બ્રહ્મનું, ઇશ્વર ચૈતન્ય તેહ. ૯
બહુ થાઉં અનેકરૂપે, ઇશ્વરનો મોહ અહંકાર;
પ્રીતમ એ ગુણિયે વૃદ્ધિ પામ્યુ, પુરુષ પ્રકૃતિ સાર. ૧૦

વિશ્રામ

ગુણ માયા એમ જાણો વિસ્તાર જી, ઈશ્વરસંગે બળ પામી અપાર જી;
તેહ [illegible] પંચ પ્રકાર જી, શબ્દ સ્પર્શ રૂપ રસ ગંધ સાર જી.

ઢાળ

તે પછી મહાભૂત પ્રગટયાં, અને જેહો શુદ્ધ રજોગુણ રહ્યો,
હિરણ્યગર્ભ સૂક્ષ્મ સૂત્ર આત્મા, સ્થિતિઅવસ્થાએ સ્થિર થયો ?

શબ્દ વૃદ્ધિ પામ્યો વિશેષે, તેનું થયું આકાશ;
સ્પર્શ વૃદ્ધિ પામ્યો વિશેષે, હવો પવન પ્રકાશ. ૩
રૂપ વૃદ્ધિ પામ્યું વિશેષે, તેનું હવું તતક્ષણ તેજ;
રસ વૃદ્ધિ પામ્યો વિશેષે, તેનું હવું ઉદક એજ. ૪
ગંધ વૃદ્ધિ પામ્યો વિશેષે, તેની હવી અવની એહ;
એ પંચનાં પચીશ પ્રગટયાં, સેળભેળ થયાં તેહ. ૫
સ્થાવર જંગમ થઇ સૃષ્ટિ, નાના મોટા ઘાટ;
ઈચ્છા ઉત્પત્તિ શુદ્ધ સાત્વિક, વિશ્વ ને વૈરાટ. ૬
એ ઇશ્વરનું અંગ કહીએ, શશી સપ્તમે ભુવન;
ભાર અઢાર રોમાવલી, રવી શશી તે લોચન. ૭
દશ દિશા તે શ્રવણ એહના, મહાપવન નાસા વહે;
જમણે કર વિષ્ણુ ડાબે શીવજી, રુદે ચતુરાનન રહે. ૮
સાત સમુદ્ર ઉદર એનું, વદન વન્હિ વિશાળ;
પાહાડ પર્વત અસ્થિ એનાં, પાય સપ્ત પાતાલ. ૯
ઈશ્વર અંશ તે જીવ જાણો, સાગરબિંદુ જોય;
તણખા દીપ મશાલ ભડકા, ભિન્ન અગ્નિ ન હોય. ૧૦
ભુગતા જીવ ઇશ્વર ફળદાતા, શુભ અશુભ અનુસાર;
અવિદ્યા માયાને સંગે, ભમે ભવ મોઝાર. ૧૧
કાયાકેરૂં જોર જામ્યું, જુગત જાણે તેહની;
પ્રીતમ પ્રીછે ભ્રાંત ભાગે, ટળે ખડભડ દેહની. ૧૨

વિશ્રામ

સાંભળો સ્વામી અરજ અમારી જી, વચન તમારાં કલ્યાણકારી જી;
વાત બ્રહ્માંડની કહી વિસ્તારી જી, આ કાયાનો ભેદ ઘણો ભારી જી.

ઢાળ

ભેદ ભારી કાયાકેરો, કોય સમજી નવ શકે;
બાહ્ય દૃષ્ટિ સર્વની પણ, ભાળે નહિ ભીતર વિષે. ૨
કોણ સંકલ્પ કરે ઘટમાં, ભુખ તરશ કોને વિશે;
કોણ અવસ્થા ભોગવે ને, જન્મમરણ કોને હશે. ૩
તમો વિના સંશય એ ટળે નહિ, સ્વામી શરણે આવીયો;
કૃપા કરીને કહો મુજને, સાંભળવા સન્મુખ રહ્યો. ૪
દયા કરી ગુરુદેવ બોલ્યા, સાંભળ શુદ્ધ ચિત્તે કરી;

પૂછયાનો પરિઉત્તર કહીએ, રાખજે રુદીએ ધરી. ૫
આદ્ય બ્રહ્માએ કરી સૃષ્ટિ, તેને આત્મદૃષ્ટિ ઉપજે;
કોય મોહ પામે નહિ, ભાવે કરી હરીને ભજે. ૬
કોણ મરે કોણ અવતરે, કોણ ધરે નાના દેહ;
માયાનો પ્રપંચ ન પીડે, સંસારશું નહિ સ્નેહ. ૭
વિરંચીએ મન વિચાર્યું, ઉપાય એક એવો કરો;
દશ ઈંદ્રીનાં દ્વાર અવળાં, વિષયરસ તેમાં ધરો. ૮
ત્યારે સર્વ ભૂલ્યું ભેદ માંહી, ભીતર કોઇ ભાળે નહિ;
માટે દૃષ્ટિ બાહ્ય સર્વની, અવિદ્યાએ અટકી રહી. ૯
સંકલ્પ વિકલ્પ ધર્મ મનનો, ભોગ કારણ બહુ કરે;
ક્ષુધા પિપાસા પ્રાણનો, તે પોતાનો અર્થ આચરે. ૧૦
ખાય પીએ જે ભક્ષ ભોજન, વાયુ વિશેષે વિધિ કરે;
પાંચ મળીને પંડ પોષે, સમજ્યાથી કારજ સરે. ૧૧
ગગનનો ભાગ જાય ગગને, પવનનો પવને મળે;
તેજનો તે તેજ માંહિ; જળનો ભાગ જળમાં ભળે. ૧૨
કઠણ ભાગ મળે અવનિ કેરો, અંગથી અળગો રહે;
કોલુને દૃષ્ટાંતે કરી, જેમ કુચા રસ ન્યારો લહે. ૧૩
તામસનાં પંચભૂત માત્રા, રજોની ઈંદ્રી થાય;
ચાર અંતઃકરણ સત્ત્વગુણનાં, એ તત્ત્વ ચોવીશ કે'વાય. ૧૪
તત્ત્વ ચોવીશનું સ્થુળ થયું, પચીશમી માયા જેહ;
છવીશમો એ શુદ્ધ ચૈતન્ય, પ્રીતમ પ્રીછે તેહ. ૧૫

વિશ્રામ

સાંભળશિષ્યતું સુરત ધરીને જી,કહિએ જથારથજુગત કરીનેજી;
જે સમજે ભવ જાય તરિને જી,ત્રીપુટી વર્જીત જાણ હરિને જી.

ઢાળ

તેહનું વર્ણન કરીને કહિએ, ત્રિપુટીપર અવિનાશ;
અચળ અમળ અખંડ અદ્વૈત, પરમ જ્યોત પ્રકાશ. ૨
સુખનું સુખ સિદ્ધાંત સૌનુ, સમજે સંત સધીર;
દેહ ભાવ ભાસે નહિ, આપે તે આત્મ શરીર. ૩
ત્રિપુટી તજતાં જથારથ દીસે, જેમ છે તેમ લેહેવાય;
ભિન્ન ભિન્ન ભાસે છે બહુધા, સમજે સમરસ થાય. ૪

શ્રવણ ઇંદ્રી શબ્દ વિષય, દીગ દેવ કહેવાય;
ત્રિધા ચૈતન્ય ત્રિધા વૃત્તિ, ત્રિગુણ છે તે માંય. ૫
ત્વચા ઇંદ્રી વિષય સ્પર્શ, મારુત દેવ કહેવાય;
ત્રિધા ચૈતન્ય ત્રિધા વૃત્તિ, ત્રિગુણ છે તે માંય. ૬
નેત્ર ઇંદ્રી રૂપ વિષય, સુરજ દેવ કહેવાય;
જીહ્વા ઇંદ્રી રસ વિષય, વરુણ દેવ કહેવાય. ૭
નાસા ઇંદ્રી ગંધ વિષય, પૃથ્વીદેવ કહેવાય;
વદન ઇંદ્રી વિષય વાણી, વન્હિ દેવ કહેવાય. ૮
પાણ ઇંદ્રી વિષય કારજ, ઇંદ્રદેવ કહેવાય;
ચરણ ઇંદ્રી વિષય ચાલવું, વિષ્ણુદેવ કહેવાય. ૯
ઉપસ્થ ઇંદ્રી વિષય આનંદ, પ્રજસ[1] દેવ કહેવાય;
ગુદા ઇંદ્રી વિષય ક્રિયા, યમદેવ કહેવાય; ૧૦
મન ઇંદ્રી વિષય વિકલ્પ, ચંદ્રદેવ કહેવાય;
ચૈતન્યતને આભાસે ભાસે, સમજે સંશય જાય.
બુદ્ધિ ઇંદ્રી નિશ્ચય વિષય, બ્રહ્માદેવ કહેવાય. ૧૧
ચિત્ત ઇંદ્રી વિષય ચિંતન, વાસુદેવ કહેવાય;
અહંકાર ઇંદ્રી ગર્વ વિષય, રુદ્ર દેવ કહેવાય. ૧૨
ચૌદ ઇંદ્રી ચૌદ વિષય, ચાદ દેવ કહેવાય;
ગ્રંથ અનેકમાં સાખ્ય એહની, વેદશાસ્ત્ર સૌ ગાય. ૧૩
જ્ઞાન વિવેક વિચારી જોતાં, ઉપજે નહિ દુઃખ દ્વંદ;
પ્રીતમ કહીએ કમળની ગત્ય, પ્રગટે પરમાનંદ. ૧૪

વિશ્રામ

કાયા કમળનો કહું વિસ્તાર જી, જે જાણેથી હોય નિસ્તાર જી;
પીછે આવે ભવનો પાર જી, ગુરુગમે કરીએ વસ્તુવિચાર જી. ૧

ઢાળ

વસ્તુવિચાર કરીને જોતાં, ટળે ત્રિવિધી તાપ;
અનભે આનંદ અધિક પ્રગટે, આવે સુખ અમાપ. ૨
મૂળદ્વાર દળ ચાર પાંખડી, દેવ ગણેશનો વાસ;
ખટસે નિત્ય અજપા ઉઠે, સૂક્ષ્મ જોત્ય પ્રકાશ. ૩
લિંગ ચક્ર કંજ ખટ પાંખડી, તેમાં બ્રહ્મા આપ;
ઝગમગ ઝગમગ જ્યોત જેની, ખટ સહસ્ર થાય જાપ. ૪

---
૧ પ્રજાપતિ

મણિપુરચક્ર નાભિ કમળદળ દશ, ત્યાં વિષ્ણુનો વાસ;
અજપા ખટ સહસ્ર નિત્યે, પૂરણ જ્યોત્ય પ્રકાશ. ૫
હૃદે અનાહત રહે સદાશિવ, કમળ દ્વાદશ પત્ર;
જ્યોતિરૂપ સ્વરૂપ સુંદર, અજપા ખટ સહસ્ર. ૬
કંઠ વિશુદ્ધ ષોડશ પાંખડી, જીવ રૂપ ત્યાં જોય;
સહસ્ર અજપા થાય નિત્યે, સહસ્ર ગુરુસંગ હોય. ૭
અગ્નિ ચક્ર ભ્રૂ મધ્યે ભણીએ, દ્વિદળ અંબુજ આકાર;
શુદ્ધ ચૈતન્ય જ્યોત્ય નિર્મળ, સહસ્ર અજપા સાર. ૮
શીશ કમળ દળ સહસ્ર કેરૂં, ધ્વની અનાહત હોય;
બ્રહ્મરંધ્રનો ભેદ ભારી, જાણે જોગી કોય. ૯
તત્ત્વમસી તુરીયાપદ કહીએ, ગુણ માયા અવસ્થા રહિત;
જાગ્રત સ્વપ્ન સુષુપ્તી ને, વાસના લિંગ રહિત. ૧૦
જાગ્રત જાણે નેત્ર વાસો, સ્થુળ ભોગ વિશ્વાભિમાન;
દીઠું વિચાર્યું સાંભળ્યું, સ્ફુરે સુપન નિદાન. ૧૧
સ્વપ્ન અવસ્થા કંઠ વાસો, ભાસે મિથ્યા ભોગ;
ચૈતન્ય તૈજસ અભિમાની, લીંગ શરીરને જોગ. ૧૨
સુષુપ્તીમાં સમે વૃત્તિ, હૃદામાં હોય લીન;
આનંદ ભોગ ને પ્રાજ્ઞ ભોક્તા, સહજાનંદ સુખચેન. ૧૩
ઈશ્વર ચૈતન્ય પ્રાજ્ઞ એકતા, પ્રલ્લે સુષુપ્તી એક;
સુત્રાત્મા તૈજસ એકતા, ક્રિયા ભિન્ન વિવેક. ૧૪
વિશ્વાભિમાની વૈશ્વાનર ચતન્ય, એને એકતા જોય;
પ્રીતમ પ્રીછે રૂપ પોતાનુ, તો હરીશું એકરસ હોય. ૧૫

વિશ્રામ

સઘળે સરખો એકરસ જાણો જી, વેદ વચન તે સત્ય પ્રમાણો જી;
એ અનુભવ તે ઉરમાં આણો જી, મુક્ત થઇને મહારસ માણો જી. ૧

ઢાળ

મુક્ત થઇને માણે મહાસુખ, મૂકે મિથ્યા માન,
હું મારૂં હૃદેથી તજતાં, થાએ બ્રહ્મસમાન. ૨
ગર્વે ઘણા નર ગયા અધવચ, ડુબ્યા ભવસંસાર,
કુશળ ઇચ્છો આપણું, તો મુકો માન અહંકાર. ૩
સમજ્યાનું સિદ્ધાંત એ છે, જે ટાળવું તિમિર અજ્ઞાન;

શત્રુ બીજા છે ઘણા, પણ નહિ ગર્વ સમાન. ૪
કોઇ કહેશે જે કર્યું હમણાં, જોડીને એ જુક્ત;
આગે અનેક સમજ્યા તે બોલ્યા, મોટા જીવન્મુક્ત. ૫
શબ્દ વિચારી જોશે જે જન, સમજીને ગ્રહેશે સાર,
ઉંચ નીચનો નથી અંતર, પ્રીછે પામે પાર. ૬
થોડા માંહી ઘણું કર્યું છે, સમજે સરશે કામ;
શ્રીગુરુ ચરણ સરોજ ભજતાં, પામે મન વિશ્રામ. ૭
ગુરુકૃપા વિના ન હોય જથારથ, જો કરે કોટિ ઉપાય;
ફરી ફરી અટકે આવરણમાં, જીવદશા નવ જાય. ૮
કૃપા કરે ગુરુદેવ દયાનિધિ, તો ભવ ભટકાણ ભાગે;
આ સંસાર અર્ણવ દુઃખદાયી, તરતાં વાર ન લાગે. ૯
આપ બળે કેમ સિંધુ તરીએ, નિરભે નૌકા સાથ;
મેહેનત મમતા ટળે તેહની, મળે પારસમણી હાથ. ૧૦
એમ મહામણી જ્ઞાનગીતા, જ્ઞાન ગુણભંડાર;
સુરત ધરીને સાંભળે તો, ટળે દુઃખ સંસાર. ૧૧
પય સાકર પૂરણ પીવે તે, પ્રેમે થાયે પુષ્ટ,
તેજ પય પન્નગ પીવે તો, હોય ગરલ ઉત્કૃષ્ટ. ૧૨
માટે મન વિચારી લીજે, સમજ્યાનો છે અરથ;
શ્રદ્ધાવંતને સ્નેહ કહીએ, ગ્રહેશે તે સમરથ. ૧૩
જિજ્ઞાસુને જુગતે કહીએ, આણી હરખ અપાર;
અણ અધિકારી સાંભળે તો, વાધે દોષ વિકાર. ૧૪
હરિગુરુ સંતની હોય ભક્તિ, અથવા નર કહેનાર;
તેણે એ ભણવુ સાંભળવું, પામે પદ નિરધાર. ૧૫
હરિગુરુ સંત પ્રસાદે પામ્યો, પ્રીતમ પરમ આનંદ;
કૃતકૃત્ય ધન્ય ધન્ય થયો તે, કૃપા ગુરુ ગોવિંદ. ૧૬
સંદેસરમાં સાધુ સંગે, દયા હરિ ગુરુની થઇ;
કમળ લોચન કુંજવિહારી, કૃપાદૃષ્ટે ભાળ્યું સહી. ૧૭
શુદ્ધ ચૈતન્ય સકળ વ્યાપક, ગુરુવચને સાચુ લહ્યું;
મન વાણીના પ્રેરક પોતે, ઉપજાવ્યું એવુ લહ્યું. ૧૮
સંવત ૧૮૪૧ ના વરશે, અશાડ વદ દ્વિતીયા રવીવાર;
જ્ઞાનગીતા થઇ પુરણ, પ્રીતમ પરમપદ સાર. ૧૯

૧૨–सरसगीता

વિશ્રામ ૧ લો

ગુરુનું ધ્યાન ધરી, હરિ ગુણ ગાઈશું;
પ્રીતે રસ પ્રેમકથા, પ્રેમીને પાઇશું. ૧
આગે જન અનેક થયા, વાણી વિસ્તાર છે;
લીલા રસ સિંધુ સુધા, અનંત અપાર છે. ૨
ઝીલ્યા જન મુક્ત થઈ, અભે અભિલાખમાં;
તેણે રસ પુરણ પીધો, છકયા તે છાકમાં. ૩
યથામતિ જેવી જેની, તેવું તે ઉચર્યાં;
ભજ્યા જેણે ભક્તિ ભાવે, તે તો નિશ્ચે તર્યાં. ૪
ઉદ્ધવના માન માટે, વિચાર્યું શ્રી કૃષ્ણજી;
એને વ્રજ મોકલું વેગે, પોતે કર્યું પ્રશ્નજી. ૫
માતાને પુત્ર પ્રીય, પૂંઠે ફરે નીહાળવા;
ઉપાય અનેક કરે, રોગને ટાળવા. ૬
એવા જન હરિને વહાલા, જાળવે જોઇને;
જરા અભિમાન આવે, નાખે વિષ ધોઈને. ૭
ઉદ્ધવજી એક મારી, ચિત્ત ધરો વાતડી;
વંદ્રાવન રાસ રચ્યો, શરદની રાતડી. ૮
તે તો સુખ સાંભરે મુને, તમને શું કહું;
જાણે તે વ્રજની નારી, મન સમજી રહું. ૯
ગોપી જન આત્મા મારો, નિમિષ ન વીસરે;
મુજને મળવા માટે, સહુ સૂનાં ફરે. ૧૦
તેઓને જ્ઞાન કરી, ઘણું સમજાવજો;
સૌના સંશય ટળે, એવું કરી આવજો. ૧૧
મારાં માત તાત કહીયે, જસોદા નંદજી;
તેણે બહુ લાડ લડાવ્યાં, અતી આનંદજી. ૧૨
વ્રીજજન સૌ સ્નેહી, ચિત્તમાં ચહાય છે;
અમો જે દિનના આવ્યા, દુઃખી બહુ થાય છે. ૧૩
આવ્યા અમો અવધ કરી, ફરીને ગયા નહિ;
વિજોગે પીડા પામે, સુખ આપો જઇ. ૧૪

મુગટ કુંડળ માળા, આભુષણ અંગનાં;
નિજ રથ બેસવા આપ્યો, ચેન શ્રીરંગનાં. ૧૫

સાખી

ઉધ્ધવને આપી આજ્ઞા, વેગે કરો વ્રજ પ્રવેશ;
પ્રેમસ્નેહી સુંદરી, આપો હીત ઉપદેશ. ૧૬
તમો સરવે સધીર છો, જ્ઞાનવાન પરિમાણ;
પ્રમોદો વ્રીજ જોસીતા, ઉધ્ધવ ચતુર સુજાણ. ૧૭

વિશ્રામ ૨ જો

ઉધ્ધવે આજ્ઞા માગી, રથ બેઠા જઇ,
વેગે વ્રીજ પંથ પળ્યા, જોવાની ઇચ્છા થઇ. ૧
સંધ્યા સમે સુરભી સંગે, સુખે ત્યાંહાં આવીઆ;
જસોદાએ દીઠા જ્યારે, ભલા મન ભાવીઆ. ૨
નંદનજી ભેટયા ભાવે, આસન આપીઆં;
દયા કરી દીન જાણી, દુઃખડાં કાપીયાં. ૩
શંકરખણ શ્યામ સુખી, કહો તે શું કરે;
ઉગ્રસેન અન્ય જાદવ, કેવા આનંદ ધરે. ૪
ઉધ્ધવ કહે સૌ સુખી, તમ પરસાદથી;
જેમ ગજ વ્રંદ નાસે, સિંહના નાદથી. ૫
એમ દુઃખ દીરઘ નાઠાં, દીઠા હળધર હરી;
મધુપુર નરનારી, સુખ શોભા ધરી. ૬
નંદ આનંદ પામ્યા, સુજશ સાંભળી;
જેને એ ભેટયો ભાવે, તેની વેળા વળી. ૭
રૂડિ રસોઇ કીધી, જસોદાએ જુક્તશું;
ભાવેથી ભોજન કર્યું, સાકર ને દૂધશું. ૮
પ્રેમે પલંગ બિછાવી, બેઠાં બીડલાં કરે,
અન્યો અન્ય ઉધ્ધવ નંદ, લેઇ મુખમાં ધરે. ૯
જસોદા પૂછે પ્રીતે, ખબર લાલની;
જાદવ જુગતી શું જાણે, ગત્ય ગોપાળની. ૧૦
સ્વરૂપવંત કીધી, કંસની સેવકી;
બહુ બડભાગી કહીએ વસુદેવ દેવકી. ૧૧
એહનાં અટપટાં લક્ષણ, બાળપણે બહુ;

વ્રજવધૂ સર્વે સાંખ્યું, હેતે હસીયાં સહુ. ૧૨
અમે પુત્ર ભાવે ભાળ્યો, ઓઢણી ઓઢતો;
પ્રીતે પયપાંન કરી, પારણે પોઢતો. ૧૩
એણે સ્તનપાન કરી, મારી તે પૂતના,
કંઈના પ્રાણ હર્યા, કંસના દૂતના. ૧૪
શકટાસુર અસુર એવો, આવ્યો એમ બારણે,
અમે તો કાંઇ ના જાણ્યું, પોઢયા પારણે. ૧૫
તેહને પદપ્રહાર કરી, પ્રાંણ હેલામાં હર્યા,
બગાસુર આદી દૈત્ય, પાપી પ્રલે કર્યા. ૧૬
મુની ગરગાચારે જે કહ્યું, તે તો સરવે થયું;
માયાના આવ્રણ માટે, અમો કાંઇ નવ લહ્યું. ૧૭
એકવાર નૈણે નીરખું, કેશવરામને;
કહીએ કૃતારથ કરો, ગોકુળ ગામને. ૧૮
એમ કહી આંખભરી, આંસુડાં આવીઆં;
અમે તપ ઓછાં કીધાં, પાછાં કલ્પાવીઆં. ૧૯
ઉધ્વવ કહે એમ ન કીજે, તમો તો જાણ છો;
એ તો હરિ અંતરજામી, તેના પ્રાણ છો. ૨૦
તમારાં ભાગ્ય ભલાં, પુન્યનો પાર નહિ;
તમે તો નયણે નીરખી, લીલા અવતારની. ૨૧

સાખી

પરસ્પર ગોષ્ટિ કરી, ઉધ્વવ ને નંદરાય;
હરિના ગુણ સંભારતાં, પ્રેમ મુદીત મન થાયે. ૨૨
કૃષ્ણકથા આનંદમય, સુધાસિંધુ સુખસાર,
પ્રેમ પુનીત તે પામશે, કૃપા કૃષ્ણ મોરાર. ૨૩

વિશ્રામ ૩ જો

સૂક્ષ્મ રજની રહી, વીતી ગઇ વાતમાં,
જાગી સૌ જુવતી જન, મન પ્રભુ નાથમાં. ૧
મહી વલોવા લાગી, સર્વે સુંદરી;
ગોપી ગુણગાન કરે, રસ ભાવે ભરી. ૨
રાગ સારંગ ગાયે, ભેરવી બીભાસમાં;
કોકીલા કંઠપૂરે, સુંદર અભિલાષમાં. ૩

ઉંચે સ્વરે ઊચરે એવુ, આન દે ગાઇને;
એ કૃષ્ણ બાળસ્નેહિ, ગયા કેમ વાહીને. ૪
નૌતમ નાદ તણી, શબ્દ ધુન થાય છે;
ઉદ્ધવ આનંદ પામ્યા, જમના જાય છે. ૫
આવ્યા રવિતનયા તીરે, સુખ પામ્યા ઘણું;
તન મન મજન કરી, ધ્યાન ધર્યું હરિતણું. ૬
સખી એક સદન થકી, બારણે નીસરી,
રથ નંદ દ્વાર દીઠો, જોયુ જુકતે કરી. ૭
અક્રૂર આવ્યા હતા, આવો રથ લઇને;
સુખ સરવસ મટયું, ગયા દુ:ખ દેઈને. ૮
રથ શે અરથે આવ્યો, વળી શુ વીસર્યું,
જીવન પ્રાણ જતે, પછે શું ઉગર્યું. ૯
અન્યો અન્ય વાત જાણી, આવી સૌ સુદરી;
પ્રીતે જસોદાને પૂછે, આવ્યા શું શ્રી હરી ? ૧૦
એટલે ઉદ્ધવ આવ્યા, જમુનાં નાહિને,
હરિના જન જાણી, નમી પાય ધાઇને. ૧૧
જેવા જુગદીશ કહીએ, તેવા જન તેહના;
રૂપ ગુણ વરણ એવો, શોભાવે દેહના. ૧૨
મુસ્તક મુગટ સોહે, તેજ ઘણુ તે તણું;
તિલક કેસર કેરૂ, સુંદર સોહામણુ. ૧૩
ઝગમગ ઝલકી રહ્યાં, કુડલ તે કાનમાં,
નેત્ર દળ કમળ જેવાં, લાગી પળ ધ્યાનમાં. ૧૪
પ્રફુલિત પ્રસન વદન, શરદ કેરો શશી;
નિરતર એક હરિ, રહ્યો રુદિયે વશી. ૧૫
ઉર અત્યંત ઓપે, માળા મુકતાતણી;
પીતાંબર અંગે ધર્યાં, શોભા દીસે ઘણી. ૧૬
ભુજે ભલાં ભૂષણ ધર્યાં, રૂડાં કર રાજે છે,
જોઇ પદજુગલ છબી, મનમથ લાજે છે. ૧૭
ગોપી કહે ભલે આવ્યા, સખા છો શ્યામના;
લોક તો લાંઠ છે, મધુપુર ગામના. ૧૮
મુખે તો મીઠું બોલે, મેલ ઘણો મનમાં,

જુઓ અમે સંગ કર્યો, મેલ્યાં મહાવનમાં. ૧૯

સાખી

ઉદ્ધવ કહે અમો આવીયા, નિશા નિર્ગમી એક;
મોહને મને મોકલ્યો, કહેવા જ્ઞાનવિવેક. ૨૦
શોક ન ધરશો સુંદરી, પ્રભુ સદા છે પાસ,
દ્વૈતભાવને પરહરો, રાખો દૃઢ વિશ્વાસ. ૨૧

વિશ્રામ ૪ થો

મને શ્રી કૃષ્ણે કહ્યું, કહું તે કામની;
ભ્રમણા મનની મૂકો, ભજો હરિ ભામની. ૧
હરિનાં હેતુ છો, તમો સૌ તારુણી;
નિર્મળ જ્ઞાન ગ્રહો, તજો વિખ વારુણી. ૨
ઓસના ઉદક જેવો, આ રે સંસાર છે;
તેમાં એક તત્વ મોટું, સમજણ સાર છે. ૩
જે જને તન તપાસ્યું, તેના સંશે ટળ્યા;
પ્રણવ ધ્યાંન ધરી, ભાવે હરિમાં ભર્યા. ૪
નિરંજન વેદે ગાયો, તે તો ઘટમાં વસે;
એક દૃષ્ટે જોશો જ્યારે, ત્યારે દુગ્ધા જશે. ૫
ભીનભાવ ભાગશે ત્યારે, બ્રહ્મને ભાળશો;
આત્મા અખંડ એવો, નિરંતર નિહાળશો. ૬
મોટા મુની જોગ સાધે, જેહને પામવા;
દેહનું દમન કરે, ભવદુઃખ વામવા. ૭
સંસારમાં સુલભ હોયે, શેને તપ આચરે;
સુખ સમૃદ્ધિ મૂકી, શીદને નીસરે. ૮
જેહને વૈરાગ્ય વ્યાપ્યો, સૌ મૂકી ગયા;
ગૃહ અંધકૂપ મૂકી, જઇ વનમાં રહ્યા. ૯
મોટા મોટા રાજ મૂકી, ગયા તપ સાધવા,
શીવ શ્મશાન સેવે, એને આરાધવા. ૧૦
સહસ્ર અઠયાસી આદે, જઇ વનમાં વસ્યા;
આત્મા સાધન કરે, પ્રગટી મહાદશા. ૧૧
માયાનો સંગ મૂકી, પળ્યા તે મહાવને,
ભાવે તે હરિને ભેટયા, ભૂલ્યા દેહભાવને. ૧૨

એવો ઉપદેશ અમારો, માનશો માનની;
તો તનમાંહે થશે, ભાળ ભગવાનની. ૧૩
પંડયમાં પ્રગટ થાશે, ભ્રાંતી સૌ ભાગશે,
નિજ સ્વરૂપ સાથે, જ્યારે લેહ લાગશે. ૧૪
અજપા જાપ થાયે, જુઓ તેને જાંખીને;
હરખને શોક સૌએ, દૂર દો નાંખીને. ૧૫

સાખી

નિજ સ્વરૂપ જ્યારે જડે, થાયે કલ્પના નાશ,
જેને હિંડો ખોળતા, તે પોતાની પાસ. ૧૬
ઉદ્ધવ કહે સૌ સાંભળો, ચતુરા ચતુર સુજાણ,
પતીત ના આવે પ્રેમદા, તો પૂછો વેદપુરાણ. ૧૭

વિશ્રામ ૫ મો

પછે વ્રજબાળા બોલી, રીસ રખે ચઢે,
અમો તો અબળા જન, એવું કેમ આવડે. ૧
તમે જે જોગ કહ્યો, તમારા કામનો;
અમારો પેંડો ન્યારો, ગોકુળ ગામનો. ૨
અરજ એક અમારી, ઓધવજી સાંભળો;
અમારા મનમાં વસ્યો, સુંદર શ્યામળો. ૩
અમે તો નયણે નિહાળ્યો, નટવર નાથને,
એણે મોહની લગાડી, સૌ વ્રજ સાથને. ૪
ધુતારામાં ધૂર્તવિદ્યા, મુખે શું વખાણીએ,
એનાં અનેક ચરિત્ર, અમે સૌ જાણીએ. ૫
જસોદા મારવા લેતાં, ક્રોધ ઘણો કરી,
ત્યારે નાસીને આવે, અમ ભાવન ભણી. ૬
કહેશે કોઇ રાખો મુને, મુખે એવું ભણે,
એને ઘરમાંહે રાખીને, રહેતાં અમે આંગણે. ૭
ભાવન ભીતર પેસી, ઉદ્યમ એવો કરે,
મહીનાં માટ ફોડી, માંખણ મુખમાં ધરે. ૮
અમો જ્યારે આવીએ પાસે, નાસીને નીસરે;
એણે એવાં કામ કર્યાં, કહો કેમ વીસરે. ૯
વચ્છનાં પૂછ ગ્રહી, ઉઠાડે આંમળી,

બેળે બાળક જગાડે, ઘોંચે અંગ આંગળી. ૧૦
એને ડરે ઉંચું કાંઇ, મૂકીએ સૌ સખી;
અનુખલ ઉપર ચઢી, પાડે તે ત્યાં થકી. ૧૧
એકવાર એમ વીચાર્યું, બાંધું કર સાહિને;
લેઇને જઈ દેખાડું, જસોદા માઇને. ૧૨
એક દીન માંખણ ખાતાં, ગ્રહ્યા ગોવિંદને;
હવે કયાં નાસી જશો, કહ્યું કૃષ્ણચંદ્રને. ૧૩
તાંણી બે હાથ બાંધ્યા, ચાલી ચાંપે કરી;
ઉપર ચીર ઓઢાડયું, હીંડી હરખે ભરી. ૧૪
નંદરાણી માનતાં નહોતાં, જુવો આ બાળને;
મંદિરમાંથી માખણ ખાતાં, ગ્રહ્યા ગોપાળને. ૧૫
એમ કહી અળગું કર્યું, અમર ઓઢયા તણું;
જુએ તો બાળ પોતાનું, લજ્યા પાંમી ઘણું. ૧૬
નેહે નંદભુવનમાંથી, દીઠા હરિ આવતા;
જોતામાં જુઠી પાડી, સુંદરીને સર્વથા. ૧૭
અલી ખોટું આળ ચડાવે, શામાટે સુંદરી;
જુવતીનું જોર ન ચાલ્યું, હેતે હસિયા હરિ. ૧૮
એવા હરિ આનંદરૂપી, અમે જે દીઠડા;
બીજા અનેક ઉપાય, લાગે કેમ મીઠડા. ૧૯
જે સુખ અમને આપ્યાં, તે દુર્લભ દેવને;
બીજુ શું ધ્યાન ધરૂં, તજી સ્વયમેવને. ૨૦

સાખી

પ્રગટ સ્વરૂપ સુંદર વદન, રસિક છબી ઘનશ્યામ;
તેશું મન અટકી રહ્યું, ક્ષણું ખસે નહિ અન્ય. ૨૧
નાગર નવલ કિશોરસું, બાંધી પૂરણ પ્રીત;
અવર વાત ભાવે નહિ, એહ અમારી રીત. ૨૨

વિશ્રામ ૬ ઠ્ઠો

ઉદ્ધવ કહે અબળા તમે, એ તો સાચું કહ્યું;
એનું રૂપ અટલ એહેવું, સા ઘટમાં રહ્યું. ૧
બોલે તે બીજો નહિ, તમમાં તેજ છે;
વિશ્વમાં વ્યાપી રહ્યો, અખંડિત એજ છે. ૨

તે તો ભરપૂર ભર્યો, પંડ બ્રહ્માંડમાં;
જેમ રવિ જુજવો દીસે, ભાસે બહુ ભાંડમાં; ૩
એક અનેક રૂપે, બહુવિધ્ય બોલતો;
વીધવીધ વેશ ધરી, દીસે છે ડોલતો. ૪
ભિન્ન ભિન્ન ભૂષણ બન્યાં, કુંદન એક છે;
નામ ને રૂપ ન્યારાં, જોયામાં વિવેક છે. ૫
એક સૂત્રભાવે જોતાં, જેવાં પટતંત છે;
સાગર અગાધ અંબુ, લહેર અનંત છે. ૬
અવની એક રૂપે, બીજાં બહુ પાત્ર છે;
અલંકાર અલગ કરે, સોનું એક માત્ર છે. ૭
જેમ કાંઇ સાકર કેરી, બહુ મીઠાઇ કરે;
સરવે સાકર જાંણો, બીજું નહિ નીસરે. ૮
સુરભી સ્વરૂપ ઘણાં, વરણ વિચિત્ર છે;
તેનું પય એક રૂપે, પરમ પવિત્ર છે. ૯
એમ તમે આત્મા જાણો, અરૂપી એહ છે;
ઉત્તમ ને અધમ એ તો, દીઠામાં દેહ છે. ૧૦
કાષ્ઠમાં અગ્નિ કહીએ, એમ અવિનાશ છે;
સર્વમાં સાક્ષીરૂપે, નિરંતર વાસ છે. ૧૧
કસ્તુરીમૃગમાં વસે, જોતા વનમાં ફરે;
પરિમળ પાસેથી આવે, ભુલ્યો ભટકી મરે. ૧૨

સાખી

એમ સકળ સંસારમાં, વસે હરી ભરપૂર,
જીવદશા મટે નહિ, તેથી દીસે દૂર. ૧૩
જથારથ જાંણ્યા વિના, જીવદશા નવ જાય;
ત્યાંહાં લગી ઉપજે કલ્પના, અજ્ઞાને અથડાય. ૧૪

વિશ્રામ ૭ મો

પછી વ્રજગોપી વદે, ઉદ્ધવ ચિત્ત ધરો;
તમે તો એમ કહ્યું, હરિ સભરો ભર્યો. ૧
ત્યારે કોણ પીડા પામે, કોણ જન્મે મરે,
એ તો કાંઇ અચરજ મોટું, સંસે કેમ નીસરે. ૨
ત્યારે શેં સુખ ના પામે, જીવ સંસારના;

શામાટે દુઃખમાં ડૂબે, પ્રાણી ખાંણ ચારના. ૩
વળી શ્રીકૃષ્ણ જેવા, સરવે શેં નથી ?
ખરેખરી વાત કહો, શેષ ના રહે રતી. ૪
અમે તો માનીએ જ્યારે, પરક્રમ ભાળીએ;
તનમાં હરિ હોએ, તો ગીરી ઉઠાવીએ. ૫
અમારે અવર બીજું, ચિત્ત આવે નહિ;
સુંદરશ્યામવિના, મન ભાવે નહિ. ૬
સરોવર સરિતા બહુ, ભર્યો સઘળે સિંધુ;
ચાતક ચાંચ ન બોળે, પીયે પડતું બિંદુ. ૭
સાગરમાં છીપ રહે, ઉડી એકાંતશુ,
જરા જળ ભેદે નહિ, પ્રિત રત સ્વાતિસું. ૮
જલવિના દાદુર જીવે, મીન જાએ મરી;
પ્રાણ ગયે પ્રીત ન છુટે, ટેક તેની ખરી. ૯
એવી છે ટેક અમારે, અબળા સાથને;
તનમન સર્વે સોંપ્યું, નટવર નાથને. ૧૦
પ્રીતની રીત ન્યારી, નથી તે પુરાણમાં;
પ્રીછે કોઇ પ્રેમ સ્નેહિ, વીંધ્યાં રસ બાણમાં. ૧૧
અમો એને વિજોગે, સૌ સૂનાં ફરૂં;
મન તો મોહન પાસે, સાધના શું કરૂં. ૧૨
હતું મન એક મારે, તે તો હરિએ હર્યું;
ગયું રસરૂપ માંહે, ફરી નવ નીસર્યું. ૧૩
ઉદ્ધવજી પ્રેમની પીડા, હશે તે જાણશે;
વીત્યાવિના વેદના કોઇ, કેમ પરમાંણશે. ૧૪

સાખી

ઉદ્ધવ એમ દુઃખીઆં કર્યાં, દીધો છબીલે છેહ;
પહેલી પ્રીત વધારીને, પછે પરહર્યાં તેહ. ૧૫
વિશ્વાસે વાહીને, ઘાત કરે કહો કોણ;
વળી વચન જે કહાવીયું, દાઝયા ઉપર લોણ. ૧૬

વિશ્રામ ૮ મો

ઉદ્ધવ આવડું અમો, પહેલાં તો નવ લહ્યાં;
કોને કહીએ મુખમાં દાઝયાં, મન સમજી રહ્યાં. ૧

અમે લોકલાજ લોપી, એને ભાવે ભજ્યાં;
તોએ તરછોડી નાખ્યાં, તુચ્છ કરીને તજ્યાં. ૨
હવે હરી શીદ આવે, સગપણ શું રહ્યું;
મધુપૂર રાજ મળ્યું, વ્રજ વેરી થયું. ૩
વળી વિશેષે મળી, કંસદાસી કુબજ્યા;
તેહનો સંગ કર્યો, ભલા જુગમાં ભજ્યા. ૪
નવા નવા ખ્યાલ કરી, વ્રીજમાં ખેલતા,
અર્ધક્ષણ અબળા કેરો, સંગ ન મેલતા. ૫
એક સમે ઝીલવા પેઠાં, હરી હેરે પડયા;
ચતુરાનાં ચીર ચોરી, જઇ કદમે ચઢયા. ૬
જોયુ જ્યારે જુવતીજને, દીઠા દીનાનાથને,
મનમાં લજ્જા આવી, સૌ સખી સાથને. ૭
હસી હરિ બોલ્યા એવું, આવ્યો દાવ અમતણો,
કેમ તમો નગ્ન નાહ્યાં, દોષ ઉપજ્યો ઘણો. ૮
વરુણ તરુણ તણી, મરજાદા નવ ગણી,
માટે અપરાધ પડયો, અનીતિ એ ઘણી. ૯
તમે સૌ જુવતીજન, જળ થકી નીસરો,
રવિની સામાં રહી, સો સો પ્રણામ કરો. ૧૦
પછી પટકુળ આપું, પહેરીને પરવરો,
વિનતાએ મન વિચાર્યું, કૃષ્ને કહ્યું તે કરો. ૧૧
મનમેલની ધરી, નારી સૌ નીસરી;
શત શત પ્રણામ કર્યાં, સૂરજને સુંદરી. ૧૨
પછે સૌનાં અમર આપ્યાં, અબળાએ અંગ ધર્યાં;
જુઓ એનાં ચરિત્ર એવાં, કહો કેવાં કર્યાં. ૧૩

સાખી

અનેક ચરિત્ર છે એહનાં, કોઈ ન પામે પાર;
ગોકુળમાં લીલા કરી, દિન બાવન વરસ અગીઆર. ૧૪
વિવિધ વિઘનથી ઉગારીઆં, વ્રજજનને બહુવાર,
જે જે અસુર આંહિ આવીઆ, તેનો કર્યો નિસ્તાર. ૧૫

વિશ્રામ ૯ મો

જમલાઅર્જુન હતા, નંદજીના ચોકમાં;

તેનો ઉદ્ધાર કર્યો, ગયા સુર લોકમાં. ૧
અધાસુર અસુર આવ્યો, છાનો છુપીને રહ્યો;
મારગમાં મુખ વિકાસી, સર્વને ગળી ગયો. ૨
પછી શ્રીકૃષ્ણે તેને, સારી શિક્ષા કરી;
સુખે સ્વર્ગલોક ગયો, નાવ્યો પાછો ફરી. ૩
બગાસુર આવી બેઠો, કહીએ શું તે મદને;
જીવન જળ પીવા ગયા, ગળ્યા ગોવીંદને. ૪
ઉદરમાં અગ્નિ ઉઠી, કેમ રાખી શકે;
ચાંચ ગ્રહી ચીરી નાખ્યો, પડયો પૃથ્વીવિષે. ૫
વચ્છાસુર વૃષભ રૂપે, આવ્યો કપટે કરી,
તેના પગ સાહી પછાડયો, મૂઢ ગયો મરી. ૬
એક સમે વચ્છ ચરાવે, જમુનાં તીરમાં;
ભાવે હરિ ભોજન કરે, સા આહીરમાં. ૭
એવે સમે અજ આવ્યા, અંતરીક્ષ ઉભા રહ્યા;
બાળ ચેષ્ટા જોઇ હરિની, મન વિસ્મે થયા. ૮
વીરચીએ મન વિચાર્યું, વચ્છ હવડાં હરૂં;
પછે પ્રભુતા જણાશે, હશે ખોટું ખરૂં. ૯
માયાનો પડછો નાખી, ગોપ્ય કર્યાં ગૌ;
આતુર થઇ જોવા આવ્યા, હરિના સખા સૌ. ૧૦
બેસો વ્રજબાળ સહુ, એવું બોલ્યા હરી;
મંડળીની જુગત આવી, ના આવે પાછી ફરી. ૧૧
એમ કહી ચાંપે ચાલ્યા, કર ગેડી ગ્રહી;
જોયું ઘણું જુગતે કરી, વચ્છ દીઠાં નહી. ૧૨
જ્યારે વચ્છ નજરે નાવ્યાં, પ્રભુ પાછા ફર્યા;
માયાપટ ઉપર નાખી, સખા સહુ આવર્યા. ૧૩
પછે મનમાં વિચારી, પાછાં પેદા કર્યાં;
વચ્છ ને ગોવાળ સૌ, રૂપ તેવાં ધર્યાં. ૧૪
એમ ખટમાસ વીત્યા, બ્રહ્માએ ભાળીઉં,
ચતુર્ભુજ ગોવાળ સૌ, એવું જયારે ન્યાળીઉં. ૧૫
અજ આવી પાયે પડયા, નેહે નંદલાલને,
અમો સામર્થ નહિ, જોવા તમ ખ્યાલને. ૧૬

અમો અભિમાની એવા, તમને નવ લહ્યા;
હવે હરિ ક્ષમા કરો, જે જે અપરાધ થયા. ૧૭
તમો તો કરુણાસિંધુ, કૃપા કીજે મુને;
કર જોડી વિનય કર્યા, બહુ ચતુરાનને. ૧૮
પછે પ્રભુ પ્રસન થયા, સંશય સૌ પરહરો;
અજનિજ ધામ જાઓ, સુખે સૃષ્ટિ કરો. ૧૯
પછે ગુણગાંન કર્યું, રૂપ રુદે ધરી;
બ્રહ્મા બ્રહ્મસદન ગયા, ચિત્ત ચિંત્યા હરિ. ૨૦
એવા કૃષ્ણ કરુણાસિંધુ, અમો જે જાણીએ,
કહો કેમ અવર બીજું, ચિત્તમાં આણીએ. ૨૧

સાખી

ચિત્ત વીત ચોર્યું અમતણું, આપ્યું સુખ અપાર;
નિત્ય નૌતમ લીલા કરી, વ્રજમાં નંદકુમાર. ૨૨
કમળ નેણ શ્રીકૃષ્ણજી, કોટિ કામ છબી અંગ,
વીસાર્યા કેમ વીસરે, રુદયે લાગ્યો રંગ. ૨૩

વિશ્રામ ૧૦ મો

પછે વ્રજવાસી સૌ, ઈંદ્રિ ઓછ્વ કરે,
મનમાં મઘવાતણી, સહુ શંકા ધરે. ૧
ઘરડા ગોપ આવ્યા, નંદને બારણે,
સહુ સામગ્રી લાવ્યા, પૂજાને કારણે. ૨
પ્રભુ નંદ પાસે આવ્યા, પૂછ્યું ઘણુ પ્રીતશું;
કોની તમે પુજા કરો, આવી રૂડી રીતશું. ૩
નંદ કહે ઈદ્ર કેરી, સૌ સેવા કરે,
એના પ્રેર્યા પ્રજન્ય આવે, સુખ સુરભી ચરે. ૪
પછે શ્રીકૃષ્ણ કહે, સાંભળો તાતજી;
સુરપતી શું કરે એમાં, હરીને હાથજી. ૫
સદા સમીપ રહે, સંકટ કાપશે,
ગોવરધન ઉચ્છવ કરો, ઇચ્છા ફળ આપશે. ૬
વ્રજજને વાત માની, કરને કહી તે ખરી,
સહુ ગિરિપાસે ગયા, પ્રેમે પૂજા કરી. ૭
અન્નનો કોટ કર્યો, સહુ રિદ્ધ આણીને;

અબળા રુદન કરે, અતિ ઉચાટમાં. ૬
ગૌ ગોપી ગોવળ સૌએ, અન્નજળ પરહર્યાં;
તન ત્યાગ કરીશું, એહેવાં પણ આદર્યાં. ૭
પછી પાતાળ માંહે, વાલે વાઇ વાંસળી;
સૌને શાતા થઇ, પીડા ત્યારે ટળી. ૮
નટવર નાગને જીતી, ઉપરે આવીઆ;
કાળીને કર ગ્રહી, બારણે લાવીઆ. ૯
જમુનાં તણે તટે, પનંગને પાથર્યો;
ઉપર આનંદમાંહે, તાંડવનૃત કર્યો. ૧૦
પદને સ્પર્શે કરી, વીખ સર્વે ગયું,
અંતર નેત્ર ખોલ્યાં, જ્ઞાન ઘટમાં થયુ. ૧૧
અહો! મહાભાગ્ય મારૂં, મુખે કરી શું કહું;
હતો ઘણું પતીત પ્રાણી, મહીમા નવ લહું. ૧૨
તેણે ત્યાં સ્તવન કર્યું, બહુ પ્રીતે કરી,
જથારથ જાણી લીધા, જેવા હતા હરિ. ૧૩
સિંધુસુતા સેવે જેને, ઉરપર લેઇને;
તે તો ક્ષણ એક ન મૂકે, શ્યામ સ્નેહીને. ૧૪
એવા પદ કોમળ કહીએ, મારે મુસ્તક ધર્યાં;
જેને મુનિ ધ્યાનમાં ધ્યાયે, અતી ભાવે ભર્યાં. ૧૫
એવી બહુ સ્તુતિ કરી, રીઝ્યા રુદીયે હરિ;
તેને અભેદાન આપ્યુ, બહુ કરુણા કરી. ૧૬
પછી તેને આજ્ઞા આપી, મુખે એવું ભણે;
હવે જા જમનાં થકી, બેટ સાગર તણે. ૧૭
ગરુડનો ભય નિવાર્યો, જા હવે નહિ નડે;
નાગને નિર્ભય કર્યો, ચરણપ્રતાપવડે. ૧૮
પછી પરીવાર લેઈ, પનંગ તે પરવર્યો,
જમનાંજળ નિર્મળ કર્યું, ત્યાંથી નાગ નીસર્યો. ૧૯
પ્રાંણી આનંદ પામ્યા, નીરખ્યા નાથને;
આવી હરિ ભાવે ભેટયા, સૌ વ્રજ સાથને. ૨૦
અતી બળ અકલ એવા, હરિ હરદેવશા;
કહો કેમ ગોઠે બીજા, અવર ઉપાય કશા. ૨૧

સાખી

અવર ના ગોઠે ચિત્તમાં, જો કરો કોટી ઉપાય;
રુદે કમળમાં રમી રહ્યા, સદા રસીકવરરાય. ૨૨
નંદ નંદનશું નેહ અતી, નિમેષ ન વિસરે તેહ;
નેનચકોર ગત સુંદરી, ચંદ ચતુરવત એહ. ૨૩

વિશ્રામ ૧૨ મો

ઉદ્ધવજી ચીત અમારૂં, એણે ચોર્યું સહિ;
એના સ્વરૂપ વિના, બીજુ ગોઠે નહિ; ૧
એક સમે સુરભી જોવા, નંદજી નીસર્યા,
રસીએ રુદન કર્યું, પૂઠેથી પરવર્યા. ૨
આનંદે કુંજમાં આવ્યા, શોભા દીસે ઘણી;
તાંહાં ભ્રખુભાંણસુતા, આવ્યાં એ વન ભણી. ૩
નંદજી પાસે દીઠો, કુંવર કોડામણો,
અંગ રંગ અનંગ છબી, સાગર શોભા તણો. ૪
રસબસ રીઝી રહ્યાં, અન્યો અન્ય જોઇને,
રૂપ ગુણ લક્ષણ પુરણ, રહ્યાં મન મોહીને. ૫
એવે થઈ અભ્રઘટા, ચમકે દાંમની,
નંદજીએ પાસે બોલાવી, ભાવે કરી ભાંમની. ૬
લાડલી જાઓ તમે, લાલને લેઇને,
અમારે ભોવન સોંપો, શ્યામ સ્નેહીને. ૭
તમસુત તેડી જાઉં, આનંદસું અમો,
સંશય તમે શીદ કરો, સુખે જાઓ તમો. ૮
હરિને હાથ ગ્રહી, હીંડી ગજગામિની,
મનમાં ભાવ ધાર્યો, ભેટયાનો ભામની. ૯
અલોકીક કુંજ આવી, વન ફૂલી રહ્યું,
પ્રભુએ રૂપ પ્રકાશ્યું, પ્રેમે પોતાતણું. ૧૦
અબલા આનંદ પામી, જઇ ચરણે નમી,
મનોરથ મનના થયા, શામા સુખમાં રમી. ૧૧
એવી લીલા અકળ એની, તારુણીએ તે લહી,
સુર સર્વ જે જે બોલે, પુષ્પવ્રષ્ટિ થઈ. ૧૨
એવું સુખ અમને આપ્યું, કોહો કોહોને હશે,

તે તો હરિ જોઈશું જ્યારે, સુખસાતા થશે. ૧૩

સાખી

સુખસાતા તારે થશે, જ્યારે જોઇશું નાથ.
અમે સૌ સુનાં ફરૂં, પ્રાણ પ્રભુની સાથ. ૧૪
ઉદ્ધવ એમ ન જાણશો, કેમ જીવે જુવતી એહ;
આવ્યાની આશે કરી, રહ્યા હમારા દેહ. ૧૫

વિશ્રામ ૧૩ મો

એનાં બાળચરિત્ર બહુ, બહુ ચતુરા લહે;
બીજા એને અકળ કહી, સૌ મોટા કહે. ૧
વ્રજ વિચિત્ર લીલા, જીવનજીએ કરી,
તે તો અમો અબળા જાણું, રહ્યાં રુદયે ધરી. ૨
નિત્ય નિત્ય નવલ નેહે, આંગણીએ આવતા;
મનોહર મોરલી વાતા, ભીતર ભાવતા. ૩
સંધ્યાસમે સાદ દેતાં, સુરભી દોહીને;
વહાણામાં વાટ જોતાં, વલોણાં વલોઇને. ૪
સાકર માંખણ રાખી, આરોગવા આપતાં,
સાસુડી નણદી આદે, સૌ સંતાપતાં. ૫
દુરીજન લોક લવે, સહુ તે સાંખતાં;
મનમાં સમજી રહેતાં, મુખે નવ ભાંખતાં. ૬
મહી વેચવાને મસે, વેગે વનમાં જતાં;
વહાલાનું વદન જોવા, મન વ્યાકુળ થતાં. ૭
દધીનું દાંણ લેવા, મારગ રોકતા;
રસની રાડ રચે, વહાલો વ્રજ જોસીતા. ૮
ગોપીનું ગોરસ પીવા, પરપંચ આદરે;
માનુનીનું મુખ જોવા, ઘુંઘટ પરો કરે. ૯
અરે તારી સુરત સારી, મહી મીઠુ હશે;
અમને આપશો જ્યારે, કારજ ત્યારે થશે. ૧૦
કોને કંઠ હાર આરોપે, કુસુમકેરા કરી,
નયણાં કટાક્ષે કરી, તન મન લે હરી. ૧૧
પછે નાર પ્રસંન થઈ, દધી પાય પ્રીતસું;
હાસ્યવિનોદ થાયે, એવા રસ રીતસું. ૧૨

અમને લાડ લડાવ્યાં, આનંદના ઓઘમાં,
કોહો મન કેમ માને, તમારા જોગમાં. ૧૩

સાખી

જોગ જુગત જોગી કરે, જેણે મન વશ થાય;
મન મોહનશું મળી રહ્યું, તેણે જોગ કર્યો કેમ જાય. ૧૪
અમે રૂપ નિશ્ચે કર્યું, અરૂપ ન આવે ચિત્ત,
દીઠું તે દીલમાં વસ્યુ, અણદીઠે શી પ્રીત. ૧૫

વિશ્રામ ૧૪ મો

એક સમે ધેન ચરાવે, ક્રશ્ન બળ ભ્રાતજી;
જમનાંતીર આવ્યા, સખા સહુ સાથજી. ૧
તરુતણી શીતળ છાંયા, સુંદર સોહામણી;
કૃષ્ણ બળદેવ બેઠા, ત્રટ જમનાંતણી. ૨
હરી મુખ ઉચર્યા એવું, ભોજન ઈચ્છા થઈ;
મુનીના યજ્ઞમાંહીથી, અન્ન લાવો જઇ. ૩
આપણું નામ લેજો, ઘણુ અન્ન આપશે,
તમારૂં વચન તે તો, થીર કરી થાપશે. ૪
એવી હરીએ આજ્ઞા આપી, સખા સૌ પરવર્યા;
વેદ ધુની વિપ્ર કરે, આવી ત્યાંહાં ઉચર્યા. ૫
અમને અન્ન સારૂ, મોહને મોકલ્યા;
ક્રષ્ન બળદેવ તે તો, ત્રટમાં ઉભલા. ૬
સાંભળી સરવ ખીજ્યા, અમને એ નહિ ગમે,
તમો તો શૂદ્ર જાતિ, આવ્યા કેમ આ સમે. ૭
હજુ દ્વિજ જમ્યા નથી, કોઇ ટોળે મળી;
તમને અન્ન કયાંથી, જાઓ પાછા વળી. ૮
વાડવનાં વચન સુણી, ગોપ પાછા વળ્યા;
આવ્યા શ્રીક્રશ્ણ કને, મન રીસે બળ્યા. ૯
ક્રશ્ણ કહે રીસ શાની, જ્યારે જવું જાચવા,
સોના શબ્દ સુણી, રૂદયામાં રાખવા. ૧૦
જાઓ ઋષીપત્નીની પાસે, આપણને ઓળખે;
તે તો અન્ન આપશે સહી, નહિ રાખી શકે. ૧૧
સખો એક ચોંપે ચાલ્યો, જઇ સંભળાવીયુ;

જીવને જમનાંતીરે, અન્ન મગાવીયું. ૧૨
અબળા ઉઠી ધાઇ, સરવે સુંદરી;
લીધાં શાક પાક સહુ, બહુ ભોજન ભરી. ૧૩
જુવતી જાતી જાણી, એક આડો ફર્યો,
કેમ નંદગોવાળ સાથે, નેહ નવો કર્યો. ૧૪
પ્રથમ પરણી કેને, વાત સાચી કહે;
નિશ્ચે તુને નહિ જાવા દઉં, અહીંઆં ઉભી રહે. ૧૫
વિષ્ણુને લાત મારી, એવા મોટા અમો;
એવું કુળ ઉંચું અમારૂં, તેને તજશો તમો. ૧૬
અબળા કહે ઉંચપણું, ગણ્યુ જેણે દેહતણું;
પછી તે અધમ થઈ, દુઃખ પામે ઘણું. ૧૭
ભ્રગુજીએ લાત મારી, ભલું પણ શુ થયું;
તમને ભીખ મગાવી, પ્રભુનું શું ગયું. ૧૮
માટે અભીમાન મૂકો, સ્વામી શરીરનું,
દરશન કરવા દીજે, મુને જદુવીરનું. ૧૯
પતીને પાણ જોડી, પાયે પડે પ્રેમદા;
પીયુ પાલવડો મુકો, મને થાયે આપદા. ૨૦
માનુનીએ મન વિચાર્યું, હવે કેમ કીજીએ;
પ્રભુજી પ્રાણ મારા, તાંણીને લીજીએ, ૨૧
એમ કહી હાથ આપ્યો, પતિના હાથમાં,
તનનો ત્યાગ કરીને, ગઇ સખી સાથમાં. ૨૨
સરવે પહેલી પહોંચી, પ્રભુ પાસે ગઇ,
હાથે કરીને જમાડે, બીજી વીસ્મય થઇ. ૨૩
સુંદરી સર્વે આવી, બહુ અન્ન લાવીને;
નેણ ભરીને નિહાળ્યા, જીવન જાણીને. ૨૪
ભાવે ભોજન કરાવ્યું, પૂરણ પ્રીતસું,
પ્રભુજી પ્રસન્ન થયા, જોઇ રસ રીતસું. ૨૫
પ્રેમદાનો પ્રેમ જોઈ, નેહ ઘણો નાથને;
અભેપદ હરીએ આપ્યું, અબળા સાથને. ૨૬
તમ પતી તમને નમે, એ તો અમને ગમ્યુ,
ચતુર ચિત તમારૂં, અમ ચરણે નમ્યું. ૨૭

એવા હરિ દયાસિંધુ, દયા કરે દાસને;
અમે તો વળગી રહ્યાં, એના વિશ્વાસને. ૨૮

સાખી

વિશ્વાસે વળગી રહ્યાં, ઉદ્ધવ અમો નિરધાર;
એક નિમેષ ન વિસરે, નિરમળ નંદકુમાર. ૨૯
અમો અબળાનો આધાર એ, ગોપીવર ગ્રંથે ગવાય,
નીરભે નાતું તેહનું, તે તોડયું કેમ જાય. ૩૦

વિશ્રામ ૧૫ મો

ઉદ્ધવ એક સમે, વાલો હતા વનમાં;
શરદની રજની રૂડી, વિચાર્યું મનમાં. ૧
મોહને મોરલી વાહી, અતી આનંદમાં,
વેદ ગુણગાન કર્યું, છબીલે છંદમાં. ૨
થંભ્યાં જળ જમુનાં કેરાં, સૂકાં તરુ ફૂલીયાં;
ખગ, મૃગ મીન મોહ્યાં, શુદ્ધ બુધ્ય ભૂલીયાં. ૩
પ્રેમે પાષાણ ગળ્યા, પાણી થઇને વહ્યાં;
જંગમ જડ રૂપે, સ્થાવર ચૈતન થયાં. ૪
એવી અલબેલે વહાલે, વાહી જ્યારે વાંસળી;
સુંદરી શ્રવણે સુણી, શુધ્ય તનની ટળી. ૫
ઉલટાં અંગ ધર્યાં, આભુષણ ભાંમની,
ગત મત ભૂલી ગોપી, ગોકુળ ગાંમની. ૬
અવળાં અંબર ઓઢયાં, ઉઠી ધાઈ ચોંપમાં;
મન તો જઇને ખુંપ્યું, સુંદર સ્વરૂપમાં. ૭
પતી પરિવાર તજી, નારી સૌ નીસરી,
સદન સાંમું ન જોયુ, કોઈએ પાછું ફરી. ૮
જુવતી જૂથ મળી, ધસમસ ધાય છે;
નેપુર કંકણ કેરા, શબ્દધ્વનિ થાય છે. ૯
વંદ્રાવન વેગે આવી, સરવે સુંદરી,
નટવર નાગર હરી, નીહાળ્યા નૈણાં ભરી. ૧૦
સનમુખ શીશ નાંમી, સૌ ઉભી રહી,
અબળા પ્રત્યે એમ, વાહાલે વાંણી કહી. ૧૧
કહો કેમ અર્ધ નીસા, આવ્યાં સુંદરી,

ભામની ભોવન તજી, ધાયાં શું ચીત્ત ધરી. ૧૨
નીજપતી પૂછશે જ્યારે, કહેશો શું કામની,
જુવતી જામ જુગલ, વીતી ગઇ જામની. ૧૩
પતિવ્રતા ધરમ પાળો, પોતાનો પ્રેમદા,
મારૂં કહ્યું માંનની માંનો, સુખ થાશે સદા. ૧૪
લાજ મરજાદ ન આંણી, તમો કાંઇ તારુણી;
વેદમાં વાત નંદી, પ્રીત પરનરતણી. ૧૫
વહાલાનાં વચન એવાં, શ્રવણે સાંભળ્યાં;
મનની ધીરજ ટળી, સા ધરણી ઢળ્યાં. ૧૬
ગદ ગદ કંઠે ગોપી, એવું મુખ ઉચરે;
વેધાયાં વચન બાણે, પીડા પૂરી કરે. ૧૭
પડશે પંડ અમારા, પ્રાણ નિશ્ચે જશે;
રસીઆ રાસ રમાડો, સુખ ત્યારે થશે. ૧૮

સાખી

વચન સુણ્યાં વ્રજનારનાં, પ્રભુજી થયા પ્રસન્ન;
રાસ રમાડુ રંગમાં, તમને જુવતી જન. ૧૯
પાસે તેડી તારુણી, આપ્યું આદરમાન;
અધર મધુર ધરી મોરલી, કર્યું મધુરૂં ગાન. ૨૦

વિશ્રામ ૧૬ મો

રસીએ રાસ રચ્યો, રમવા રંગમાં,
વીધવીધ વપુ ધર્યાં, વ્રજવધૂ સંગમાં. ૧
એવી અદ્દભુત લીલા, રચી ભૂતળ વિષે;
ઈંદુ આકાશ થંભ્યા, ચાલી તે નવ શકે. ૨
સખી સુખસાગર માંહી, ઝીલે રસમગ્ન થઈ;
એવે અભિમાન આવ્યું, અબળાને સહી. ૩
માનુનીના મનમાં હતું, તે તો જાણ્યું હરી,
અંતરધ્યાન થયા, સંગે એક સુંદરી. ૪
ગોપી સૌ વ્યાકુળ થઇ, ન દીઠા નાથને;
અતી દુઃખ પ્રગટયું રુદે, સુંદરીસાથને. ૫
ધાઇ દ્રુમ વેલને પૂછે, કૃષ્ણ દીઠા કહી;
મારાસમ મન ખોલીને, બોલ સાચુ સહી. ૬

પ્રેમદા પાસે જઇ, પૂછે મૃગ મોરને;
કહો કહી દીઠા તમો, નંદકીશોરને. ૭
ચતુરા ચંદ્ર પ્રત્યે, કહે પૂછું તુને;
હરી કંઇ દીઠડા હોય તો, તું દેખાડ મુને. ૮
વિનતા વ્યાકુળ થઇ, સર્વે સુંદરી;
વીધીને ધટે નહિ, ધડી આવી કરી. ૯
જુવતીએ જોઇ કાઢયાં, પગલાં પ્રભુ તણાં;
આ જો સખી ચેન એનાં, જાય છે બેઉ જણાં. ૧૦
માનની ને માંન આવ્યુ, હજુ અધીક અમે;
હરીશુ હાસ્ય કીધું, મને તેડો તમે. ૧૧
તારુણીને તેડી ચાલ્યા, તરુવર આવીઉં;
પ્રેમદાને પુષ્પ લેવા, એવું મન ભાવીઉં. ૧૨
તરુવર ડાળ ચર્ઢી, તારુણીએ તે પછી;
ત્યાંહાં લટકતી મેહેલી, હરી ગયા ખસી. ૧૩
રહી ત્યાં રુદન કરે, મનમાં લાજતી;
અબળા સૌ ત્યાં આવી, બ્રેહ દુઃખે દાઝતી. ૧૪
તરુવર ડાળ દીઠી, અબળા એકલી;
જુવતી હસવા લાગી, પ્રીત તારી ખરી. ૧૫
પછે ઉતારી તેહને, પીડા ત્યાહારે ટળી,
જમુનાં તીર આવી, સૌ ટોળે મળી. ૧૬
મળી ઉપાય રચ્યો, પ્રભુ મળ્યા તણો;
પ્રીતે હરી પ્રગટ થશે, સ્વરૂપ એનું બનો. ૧૭
એક હરી ભેખ ધર્યો, છબી નંદલાલ તણી,
એક પુતના થઇ આવી, તેને મિથ્યા હણી. ૧૮
એક જસોદા થઇને, બાંધ્યા હરી સાહીને;
થઇ એક જમલાઅરજુન, તાર્યા તેને ધાઈને. ૧૯
એક નટવર સ્વરૂપે, ગીરીવર ધારીયો,
એક મલરૂપ લઇ, કંસને મારીયો. ૨૦
એવાં અપાર ચરીત્ર, કર્યાં રસરીતસુ;
એવું જોઇ હસીયા હરિ, પ્રગટયા પ્રીતસું. ૨૧
સુંદરી સુખ પાંમી, જોઇ મુખચંદને;

લોચન પ્રફુલ અંબુજ, આપે આનંદને. ૨૨
વેણું ધરી અધર ઉપર, કોટી કળા કામની;
પીત પટ અંગ ધર્યાં, દીસે ઘન દામની. ૨૩
મુગટ શીશ સોહે, સુંદર શોભા ઘણી;
કાને કુંડળ ઝળકે, જો રે છબી તેહ તણી. ૨૪
એવું સ્વરૂપ સુંદર, હરીનું અભીનવું,
સુખ બહુ તે સમાનું, કેમ જાયે વર્ણવ્યું. ૨૫
ફરીને રાસ રચ્યો, પૂરણ પ્રીતસુ;
અબળાની આશ પૂરી, એવી રસ રીતસું. ૨૬
પાયો રસ પ્રેમે પ્રીતે, વહાલે વ્રજનારીને;
માટે અમો મોહી રહ્યાં, નંદકુમારને. ૨૭
અમારો રસીઓ વહાલો, વસી રુદીએ રહ્યો;
અમારા મનનો આસે, તે તો તમને કહ્યો. ૨૮

સાખી

ઉદ્ધવ આસે તમ તણો, કહ્યો તમપ્રત્યે તેહ;
મનસા વાચા કરમણા, નંદનંદનશું નેહ. ૨૯
તે તો જરા ન ઉતરે, ચઢયો ચિત્ત તોરંગ;
નેણ બાંણ શ્રીકૃષ્ણનાં, ભેદ્યાં અંગો અંગ. ૩૦

વિશ્રામ ૧૭ મો

ઉદ્ધવ એવા હરી, કહો કેમ વીસરે;
જીવન જોયા વિના, પ્રાંણ તો નીસરે. ૧
વિજોગ રોગતણી, પીડા બહુ થાય છે;
પ્રભુવિના પલક તે તો, કંઇ જુગ જાય છે. ૨
ઉદ્ધવ સંગી તમારે, દુઃખ દીધું ઘણું;
પહેલાં અમે પ્રીછયુ નહિ, પ્રભુનુ કોમળપણું. ૩
ઘણી ઘણી ઘાત એણે, અમ સાથે કરી;
હવે મથુરાં જઇને, બેઠા શિર છત્ર ધરી. ૪
અમે આહીરડાં એને, મન ગમ્યાં નહિ;
લાજ તો ગોકુળ આવે, એવું ચિત્તમાં સહી. ૫
આંહી કાળી કાંબળી ઓઢી, દુઃખ પાંમ્યા હશે,
હવે હીર વસ્ત્ર ધરી, ત્યાં સુખીયા થશે. ૬

શામળીયો શીદ આવે, રીસ રુદિયે હશે,
વહાલાજીને વ્રીજમાં બીજું, કોણ વહાલું વસે. ૭
એનાં માત તાત માટે, તમોને મોકલ્યા,
અમારા કોણ સભારે, ગુણ ભુંડા ભલા. ૮
પહેલી બહુ પ્રીત કરી, દ્વાર ન મૂકતા;
હવે તે હેત ઉતાર્યું, ફરી નથી ઢૂકતા. ૯
એવે એક આવ્યો મધુકર, ચતુરાને ચરણે નમ્યો,
તેનો તુચ્છકાર કર્યો, અલ્યા શીદને ભમ્યો. ૧૦
તારી વન વેલ્ય સૂકી, મન વ્યાકુળ ફરે,
કાળા હોય કૂડે ભર્યા, તેનો સગ શુ કરે. ૧૧
કાળાનો સગ કર્યો, દુઃખ પામ્યાં ઘણું,
કાળાનું વીખ વળે નહિ, કારણ કાળાતણું. ૧૨
અમને અવધ કરી, કૃષ્ણ મથુરાં ગયા,
મનમાં મહેર નાવી, દીન ઝાઝા થયા. ૧૩
ઉધવજી એટલી કહેજો, અમારી વિનતી,
ઘણીઘણી અરજ કરી, વળી અમારી વતી. ૧૪
તમારું રૂપ જોવા, નેણ તલસી રહ્યાં,
જીભ્યાયે જશ ગાઇને, ઘણું ઘેલાં થયાં. ૧૫
શ્રવણ સુણવા શબ્દ, ઘણું ઘણું ચાહે છે,
હસ્ત હરી સેવા કરવા, અતી અકળાય છે. ૧૬
તન મન તમને સોંપ્યુ, રહ્યાં પણ રોપીને,
હરીવીના અવર બીજું, ગમે નહિ ગોપીને. ૧૭

સાખી

તમવિના અવર ગમે નહિ, ગોપીને ગોવિદ,
ભાવ કરીને ભેટીએ, ઉપજે અતિ આનંદ. ૧૮
મોર મુગટ મુસ્તક ધર્યો, કુડલ ઉર વનમાળ,
અમને દર્શન દીજીયે, નટવર રૂપ રસાળ. ૧૯

વિશ્રામ ૧૮ મો

એક સમે રજની ધણી, નદ નહાવા ગયા;
વરુણના જન હતા, તેણે પાય ગ્રહ્યા. ૧
કેડે શ્રીકૃષ્ણ ગયા, છોડાવવા નદને;

વરુણે પ્રેમે પ્રીતે, પૂજ્યા ગોવિંદને. ૨
નંદે તે નજરે દીઠું, હવે પૂજું હરી;
પુત્ર નોહે પ્રભુ એ તો, વાત નિશ્ચે કરી. ૩
નાહ્યા પછી ઉઠયા જ્યારે, બારણે આવીઆ;
મોહને માયા પ્રેરી, ભાવ ભૂલી ગયા. ૪
એવાં અપાર ચરિત્ર, અમોએ દીઠાં સહી;
માટે પ્રીત અચળ એશું, ટાળી તે ટળે નહિ. ૫
ગોપીની પ્રેમકથા, ઉદ્ધવે સાંભળી;
જરા અભિમાન હતું, તે તો ગયું ટળી. ૬
અહો મહા ભાગ્ય ગોપી, પરમકૃપા હરી;
ધન્ય ધીરજ તમારી, સરવે સુંદરી. ૭
તારુણી ટેક તમારી, સરવેથી સાર છે;
સુંદર સરૂપ સાથે, નેહ નીરધાર છે. ૮
ઉદ્ધવ કહે અબળા તમો, ઘણાં ગુણવંત છો;
પ્રીતે પ્રવીણ પૂરાં , સઉ સાવધાન છો. ૯
પ્રેમકટાક્ષ કરી, વશ કર્યા નાથને;
સદા છે પ્રસન્ન હરિ, સૌ વ્રીજ સાથને. ૧૦
કૃતારથ રૂપ થયો, ગોકુળ આવતે;
અલૌકિક લાભ હવો, તમ દર્શન થતે. ૧૧
વંદ્રાવન વ્રક્ષવેલી, સૌ રસ રૂપ છે;
કારણ કોઈ ન જાણે, એ કૃષ્ણસ્વરૂપ છે. ૧૨
ઉદ્ધવ કહે આજ્ઞા આપો, સરવે સુંદરી;
મધુપુર જાવા માટે, મન ઈચ્છા ધરી. ૧૩
પછે વ્રજનાર વદે, ઉદ્ધવજી આવજો,
એકવાર અલબેલાને, તેડીને લાવજો. ૧૪
પછે નંદજસોદાજીને, કર જોડી કહ્યું;
હવે હરિ મળવા માટે, મન ચંચળ થયું. ૧૫
પછે જસોદાજી બોલ્યાં, ઉદ્ધવ સાંભળો;
બહુ દિનના દીઠા નથી, શંકરષણ શ્યામળો. ૧૬
માટે મન ઇચ્છા એવી, કુવર કેવા હશે;
જુગલ સુત જોઈશુ જ્યારે, સુખ સાતા થશે. ૧૭

એકવાર માટી ખાતાં, મુખમાં નિહાળીયુ;
ત્રણ ત્યાંહાં ભોવન દીઠાં, અચરજ ભાળીયું. ૧૮
ઈંદ્રિ રવિચંદ્ર તારા, અજ ઉમીયાપતી;
નવખંડ મુખમાં નિહાળ્યા, એવી એની ગતી. ૧૯
પછે પ્રણામ કરી, ઉદ્ધવ ઉચરે,
તમારાં ભાગ્ય ભલાં, સૌ કીરતી કરે. ૨૦
રહ્યો જસજુગમાં ફેલી, ચતુરદસ લોકમાં,
ભક્ત આનંદ પામ્યા, પાપી પડયા શોકમાં. ૨૧

સાખી

અસુર પડયા અતિ શોકમાં, સુખ પામ્યા સૌ સંત,
પ્રગટ પૂરણ બ્રહ્મ એ, ભક્તવત્સલ ભગવંત. ૨૨
ભોમી ભાર ઉતારવા, દુષ્ટ તણે શિર કાળ;
સુખદાઇ સદા સંતને, પૂરણ પ્રેમ દયાળ. ૨૩

વિશ્રામ ૧૯ મો

ઉદ્ધવે આજ્ઞા માગી, ઉઠયા આનંદમાં;
જઈ નીજ રથે બેઠા, મન ગોવીંદમાં. ૧
ઉદ્ધવને અબળા સહુ, કરગરી માગતી,
વહાલાજીને વિનય કરી, કહેજો ઘણી વીનતી. ૨
વિવેકી જ્ઞાંની તમો, ઘણા ગુણવંત છો,
તમારો મહીમા મોટો, શીરોમણ સંત છો. ૩
તમારાં દર્શન થકી, દુકરિત સૌ ટળે,
તમારી ક્રીપા જેને, કૃષ્ણ તેને મળે. ૪
ઉદ્ધવ કહે અબળા તમો, આનંદરૂપ છો,
ત્રિલોકમાં તારુણી તમો, પરમ અનુપ છો. ૫
વ્રજરજ ઉદ્ધવ વંદે, નંદે નિજ દેહને,
ધન્યધન્ય દ્રુમ વેલી, કૃપા ઘણી એહને. ૬
ગોપીની ચરણરેણું, ઉડી લાગે અંગને,
તેણે કૃતારથ કહીએ, પામ્યા સત્સંગને. ૭
ઉદ્ધવે શીશ નમાવ્યુ, ગોકુળ ગામને;
હરિનું રમણ જાણી, નમ્યા તે ઠામને. ૮
પછી પોતે પંથ પળ્યા, હ્રદે રંગ છાય છે;

વસુધા વ્રજની જોતાં, આનંદ થાય છે. ૯
ઉદ્ધવજી ઉલટભર્યા, મધુપુર આવીઆ;
જઈ હરિચરણે નમ્યા, ભીતર ભાવીઆ. ૧૦
ગોપીની પ્રેમકથા, સૌ માંડી કહી;
ધન્ય ધન્ય જુવતીજન, રસમાં છકી રહી. ૧૧
જશ વ્રજ જુવતી કેરો, જીભ્યાએ શું કહું;
મંદમતિ મારી માટે, મહીમા નવ લહું. ૧૨
એવી કૃપા કરશો ક્યારે, મુજપર નાથજી;
અખંડ એક વૃતિ, સદા તમ સાથજી. ૧૩
કૃષ્ણવીના નજરે નાવે, એવી દશા એમની,
સમોવડ કોણ કરે, શ્યામા રસ પ્રેમની. ૧૪

સાખી

સમોવડ કોણ કરે એની, એવી એ વ્રજની નાર છે,
એક ટેક શ્રીકૃષ્ણ સાથે, પ્રેમ પ્રીત અપાર છે. ૧૫
હરિવિયોગે શરીર સૂકે, પુષ્ટ થાયે પ્રભુ જોઇને,
ઉદ્ધવ કહે તેને દર્શન આપો, રહ્યાં ચિત્ત પ્રોઇને. ૧૬

વિશ્રામ ૨૦ મો

પછે શ્રીકૃષ્ણ કહે, જથારથ જાણજો;
ઉદ્ધવજી વચન મારાં, સત્ય પ્રમાણજો. ૧
મારૂં નિજસ્વરૂપ તે તો, વૃંદાવનમાં ફરે;
વ્રજજન વિહાર લીલા, નિત્ય નવલી કરે. ૨
વ્રંદાવન અખંડ ભોમી, અખંડ રાસ છે;
અખંડ અબળા સહુ, અખંડ વિલાસ છે. ૩
સદા સુખસાગર શોભા, તે વ્રંદાવંનમાં;
નિત્ય નિત્ય ખેલ કરૂં, અધિક આનંદમાં. ૪
ગોપી મન માહરે વિષે, ગોપી વિષે હું રહ્યો,
ઉદ્ધવની ભ્રાંતિ ભાગી, ઉત્તર શ્રીકૃષ્ણે કહ્યો. ૫
એવી શ્રીકૃષ્ણ લીલા, જેહ જન સાંભળે;
અનન્ય ભક્તિ આવે, સંશય સહુ ટળે. ૬
જ્યારે શ્રીકૃષ્ણ કેવળ, જેને હ્રદીએ વસ્યા,
ત્યારે હરિભક્તિ આવે, પ્રગટે પ્રેમદશા. ૭

વસે હરિ હરદે તેને, ગોપી સંવાદથી;
કરજોડી પ્રીતમ કહે, ગુરુપ્રસાદથી. ૮
હરિની અપાર લીલા, અગમ અગાધ ગતિ;
પીધાનો પ્રેમ થયો, ગુરુપ્રસાદથી. ૯
હરિ ગુરુ સંતતણી, શુભકૃપાએ કરી;
સ્નેહે **સરસગીતા,** આનંદે ઉચ્ચરી. ૧૦
ઠાકોર કુંજવિહારી, પ્રસિદ્ધ પ્રકાશ છે;
સંદેસર માંહે સદા, આનંદવિલાસ છે. ૧૧
તેઓને ચરણે રહી, કથા કહી પ્રીત્યશું;
સાધુના સંગ મળી, ગાઇ રસ રીત્યશું. ૧૨
સંવત્ અઢારવિષે, વિશિ છે વિષ્ણુની;
એકત્રીસે અસાડ સુદે, લીલા કહી કૃષ્ણની. ૧૩
ત્રતીયા ચંદ્ર વારે, કથા પૂરી થઇ,
પ્રેમીને પ્રીય અતી, ગીતા ગુણરસમઈ. ૧૪
પતીતને પાવન કરે, એવા ગુણ ગ્રામ છે,
ચોપાઇ સેં ચારખટ, વીસ વીસરામ છે. ૧૫
શીખે ગાય સાંભળે ભાવે, ભાગ્ય બહુ તેહનાં;
તેને હરિ કરુણા કરે, ટળે દુઃખ દેહનાં. ૧૬

સાખી

હરિ ગુણ ગાતાં હેતસું, ઉધર્યા અધમ અનેક;
પ્રીતમ પલક ન છાંડીએ, હરિકીર્તનની ટેક. ૧૭
તિલક છાપ તુલસી અંગે, મુખે ગોવીદ ગુણગાય,
પ્રીતમ પ્રાણી પતીત હોયે, પ્રેમે પુનીત તે થાય. ૧૮

૧૩—બ્રહ્મલીલા

જય જય જાનરાય[1] જગદીશ. તિહારે ચરણ નમાવું શીશ. ૧
તુમ હો આદ્યપૂરુષ અવિનાશી, તુમહિ સઘળી સૃષ્ટિ પ્રકાશી. ૨
તુમહી માયા છો ઉપાયા, અષ્ટકટાહ સકલ જુગ છાયા. ૩

૧ સંદેસરમાં પ્રીતમ સ્વામીના મંદિરમાં 'જાનરાય' એ ભગવાનની મૂર્તિનું નામ છે.

તુમહિ પુરષપ્રકૃતી પારા, તુમહી મહાતત્ત્વ અહંકારા. ૪
તુમહી ત્રીગુણ રૂપ હો આયે, તુમહી ત્રીભુવન ભૂપ કહાયે. ૫
તુમહી ચંદ્ર અરક ઉપજાયે, તુમહી ઇંદ્રમેંઘ હો આયે. ૬
તુમહી ભયે તરુફલ ફૂલા, તુમહી સકલ વિશ્વકે મૂલા. ૭
એક રંગ બીબાં બહુ ભરહી, સાંચે ઘાટ નામ બહુ પરહી. ૮
તુમહી પંચતત્ત્વ વિસ્તારા, તુમ હી કીયા સકલ સંસારા. ૯
તુમહી ત્રીયા પુરષતન ધર હો,તુમહી પ્રજા બોહોતવિધિ કરહો.૧૦
તુમહી બ્રહ્મા વિષ્ણુ મહેસા, તુમહી સુરનર સારદ શેસા. ૧૧
તુમહી જોગ જગનકે કરતા, તુમહી જ્ઞાન ધ્યાનકે ધરતા. ૧૨
તુમહી સબકી મરજાદ બંધાઇ, વરણાશ્રમકી રીત ચલાઇ. ૧૩
તુમહી દાતા દીન દયાલા, તુમ હી ભયંકર કાલ કરાલા. ૧૪
તુમહી નિત્ય લાખ વણસાવો, તુમહી સવા લાખ ઉપજાવો. ૧૫
કરોડચ સતોતર છનુ લાખા,સાસ પ્રમાંણ કીયે સત બરખા. ૧૬
સાસ જીત બ્રહ્મરંધ્ર ચડાવે, સો બલ બહુ ઈશતા પાવે. ૧૭
બેઠત બાર ચલત અઢારા, સુવત આંગલ તીસ નિસારા. ૧૮
મૈથુન આંગલ ચોસઠ જાઇ, એસેં આયુસ સકલ ગમાઇ. ૧૯
ફૂટે કુંભ રહે નહિ નીરા, એસેં દિન દિન છીન શરીરા. ૨૦
જો બારાસે ચલે અગીઆરા, સો પાવે સુખ અગમ અપારા. ૨૧
એકાદશ સે જો દશ ચલહી, મુખ બોલે સો વાચા ફલહી. ૨૨
અષ્ટ આંગલ જોકો હોઇ, વાકુ જીત શકે નહિ કોઇ. ૨૩
દેવચરિત્ર દેખે દિનરાતી, લીલા ભેદ લોક બહુ ભાંતી. ૨૪
જન્મ જન્મકી બુઝે બાતાં, દેખે જીવકુ આવત જાતા. ૨૫
સેહેજ સમાધી ગુટકા હોઇ, મન ઇચ્છા તાંહાં જાવે સોઇ. ૨૬
એ સબ કરતબ કો બલ કહિયે,અનભે આપ અકરતા લહીયે. ૨૭
રમતા રાંમ બ્રહ્મ ભગવંતા, અંતરજામી રૂપ અનંતા. ૨૮
ચૈતનસિંધુ એકરસ ભરીયા,તામે જગત બુદબુદા કરીયા. ૨૯
લેહેરી લોઢ તરંગ અપારા, એસેં હરીસે સબ સંસારા. ૩૦
ઉચનીચ લઘુ દીરઘ હોઇ, કરમ કરી જાણે સબ કોઇ. ૩૧
સાત્વિક પુન્ય સ્વર્ગમે જાવે,રાજસ પુન્ય મનુષ્યતન પાવે. ૩૨
તામસ પાપ પશુ અવતારા, દુઃખ રૂપ જડ મૂઢ ગમારા. ૩૩
બ્રહ્મ અકરતા કરમ ન કાંઇ, હે ન્યારા વ્યાપીક સબમાંહી. ૩૪

જ્યું સાક્ષી રવી તેજ પ્રકાશા, એસે ઘટઘટ રામનિવાસા. ૩૫
જ્યું આકાશ નિરંતર હોઇ, સચરાચર જાણો પ્રભુ સોઈ. ૩૬
ધરમ ધુરધર સબકે કરતા, અનંત કોટ બ્રહ્માંડ કે ધરતા. ૩૭
ચૈતન ચિદાનંદ અવિનાશી, બાહ્યભીતર સરવ પ્રકાશી. ૩૮
જ્યોતીરૂપ જગત ગુરુસાંમી, જીવ ઇશ્વર કે અંતરજાંમી. ૩૯
નિજાનંદ નિરગુણ નિજરૂપા, ભકત ભાવ ભયે સગુણસ્વરૂપા. ૪૦
ચતુરવિસ વિષ્ણુ અવતાર, કૃષ્ણરૂપ સોઈ અકલ અપાર. ૪૧
ગોકુલકો ગોલોક બનાયે, મથુરામે વૈકુંઠ કહાયે. ૪૨
નંદરાય આનંદ સ્વરૂપા, સો ભયે વ્રજમંડલ કે ભૂપા. ૪૩
મુકિત જસોદા ભકતી રાધા, રૂપશીલ ગુણ પ્રેમ અગાધા. ૪૪
અમર લોક આહિર સબ કોઇ, વેદઋચા વ્રજજુવતી હોઇ. ૪૫
સૂરજસુતા વિરાજે જુમનાં, મણી સતસંગ ગોવરધન રવનાં. ૪૬
કલપદ્રુમ સોઈ કદમ કરીરા, મુનિવર મોર ચકોર શરીરા. ૪૭
ઋષિપત્ની વનવેલ સોહાઇ, કામધેન ઋતુ હોઇ આઇ. ૪૮
બ્રહ્મા લકડીયા સંકર વેણું, કનક ભોમ કુંકુમ રજરેણું. ૪૯
નેપુરનીગમ ચરણ ધૂન કરહી, તડીત પીતાંબર અંગે ધરહી. ૫૦
પંચતત્ત્વ ઉરમાલ વિરાજે, કર્ણ મીનકુંડલ છબી રાજે. ૫૧
આનંદ મૂલ અકલ અવિનાશી, સકલ લોક લીલા સુખરાશી. ૫૨
શ્રીવ્રંદાવન કમલ આકારા, કૃષ્ણરાધિકા અખંડ વિહારા. ૫૩
તાકો તેજ વિવિધ વિસ્તારા, સબ તનમંદિર ખેલણહારા. ૫૪
સોઇ ભયે સદ્ગુરુ બ્રહ્મજ્ઞાંની, દે ઉપદેશ ઉધ્ધારે પ્રાંણી. ૫૫
બ્રહ્મરૂપ અપનો ઓલખાયો, દેહભાવ સબ દૂર મહાયો. ૫૬
ક્રિપારૂપ ગુરુદીન દયાલા, ગયે શર્ણ સો કીયે નીહાલા. ૫૭
હમ દૂબલ કાહા ભેટ હમારી, પ્રીતમ પ્રાણ કરે બલીહારી. ૫૮
બ્રહ્મલીલા સુને અરુ ગાવે, જનુની ઉદર બોહોર ન આવે. ૫૯
સંવત અઢાર સડતાલો કહીએ, ચતરમાસ શુકલ પક્ષ લહીયે. ૬૦
નવમી સોમવાર સુખકારી, વાસ સંદેસર કુંજવિહારી. ૬૧
તાકે શરણ ચરણ ચીત ધારી, પ્રીતમ પ્રેમકથા વિસ્તારી. ૬૨
ભગવત ભજન ભાવ ઉર ધારો, હરિ હરિ શબ્દ નામ ઉચારો. ૬૩

૧૪-પ્રીતમદાસની સાખીઓ

૧-ખળનું અંગ

અસંતને અડીએ નહિ, અડકે ઉપજે સ્નાન;
કહે પ્રીતમ તજ તેહને, શૂકર શ્વાન સમાન. ૧
અસંત ઉરગથી નીચ છે, વાણીવિષે વિકાર;
કહે પ્રીતમ સંગ દુષ્ટને, જન્મે મરે બહુવાર. ૨
અસંત અમંગળ આત્મા, કદી ન કરીએ સંગ;
કહે પ્રીતમ સાધન ખડે, પડે ભજનમાં ભગ. ૩
વીખ ઘોળીને પીજીએ, પડીએ પાવક માંહી;
કહે પ્રીતમ સાકુટ તણો, સંગ કરે સુખ નાંહી. ૪
સિંહ ભ્રખો વસીયર ગ્રસો, વીંછી વળગો અનંત;
કહે પ્રીતમ સ્વપ્નાંતરે, મળશો નહિ અસંત. ૫
શૂળી ઉપર સેજડી, ત્યાં સૂતે સુખ હોય,
કહે પ્રીતમ કંટક તણો, સંગ ન કરશો કોય. ૬
અસંત અવિદ્યા રૂપ છે, ઉપજાવે અજ્ઞાન;
કહે પ્રીતમ સર્વે ભૂલે, ભજનસ્મરણ તપ ધ્યાન. ૭
દુષ્ટતણો નહિ દેશ, દુષ્ટનાં નગ્ર ન હોય;
પ્રીતમ દુષ્ટ સ્વભાવ છે, સંત કહે સબ કોઇ. ૮
બાળકાંડ માંહે કહ્યાં, ખળ ચરીત્ર અપાર,
કહે પ્રાતમ અનુક્રમે, જાણે જાણનહાર. ૯
બહુ કહેતાં બુદ્ધ બગડે, રસના હોય ખુવાર;
કહે પ્રીતમ સંકેતથી, સમજે સમજણહાર. ૧૦
લક્ષણ લખીને રાખીએ, સમજી કરીએ પ્રીત,
કહે પ્રીતમ કહું કેટલું, રાખો રુદે પ્રતીત. ૧૧
મનથી મૂકી દીજીએ, તનસું નહિ વહેવાર,
કહે પ્રીતમ ન્યારો રહે, જયમ જળકમળ વિચાર. ૧૨
ભેખ દેખી ના ભૂલીએ, સ્વાંગ ધરે સબ કોઈ;
કહે પ્રીતમ ચિત્ત શુદ્ધ હોય, સિદ્ધ કહાવે સોય. ૧૩
ખીર તક્ર બેઉ શ્વેત છે, સ્વાદ વિચાર વિવેક;
કહે પ્રીતમ પટતરે, સંત અસંત એમ દેખ. ૧૪

હંસ બગ બેઉ ઉજળા, ચારે ચિન્હ જણાય;
સોમણ સાબુ ધોઇએ, ગરધવ ગાય ન થાય. ૧૫
કોયલ કાગ એક રંગ છે, ભાષા ભિન્ન જણાય;
કહે પ્રીતમ સુણી શબ્દને, સર્વ મારવા ધાય. ૧૬
ઉદક અંન અસંતનું, ખાનપાન કરે જેહ;
કહે પ્રીતમ સંશય નહિ, પડે નરકમાં તેહ. ૧૭
દુષ્ટ સંગનો દોષ બહુ, શાસ્ત્રપુરાણે સાખ;
કહે પ્રીતમ પ્રપંચ તજી, રામ નામ ચિત્ત રાખ. ૧૮

૨–નામમાહાત્મ્યનું અંગ

રામ નામ શંકર જપે, સ્મરણ અખંડ સમાધ;
કહે પ્રીતમ મંગળ મહા, ન મળે એક ઉપાધ. ૧
રામ નામ નિત્યે રટે, સનકાદિક શુક શેષ,
કહે પ્રીતમ સદ્‌ગુરુ તણો, રામ નામ ઉપદેશ. ૨
નામ નિરંતર લીજીએ, મૂકી માન ગુમાન;
કહે પ્રીતમ દુગ્ધા મિટે, પ્રગટે પૂરણ જ્ઞાન. ૩
રામ નામ રસના રટે, જે કો પરમ સુજાણ,
કહે પ્રીતમ નામે તરે, પાણીમાં પાશાણ. ૪
અધમ અજામેળ પાતકી, અતિ મતિમંદ ગમાર;
કહે પ્રીતમ હરિ નામ તે, સેહેજે પાયે પાર. ૫
નામ ઉચાર્યું ગજપતિ, સંકટમાં જેહિ વાર,
કહે પ્રીતમ એક પલકમેં, કાટે કષ્ટ અપાર. ૬
ગુનકા સબ ગુણરહિત હે, અવગુણ કો ભંડાર,
કહે પ્રીતમ હરિનામ તે, ઉતર ગઇ ભવપાર. ૭
રામ નામ જોગી જપે, તપે નહિ ભવ તાપ,
કહે પ્રીતમ મન જીતકે, જપે અજપ્પા જાપ. ૮
નામ બરાબર કછુ નહિ, તપ તીરથ વ્રત દાન,
કહે પ્રીતમ સાધન સબે, નહિ હરિનામ સમાન. ૯
રામનામ ચિંતામણિ, કલ્પદ્રુમ કામધેન;
કહે પ્રીતમ હરિ નામસે, લગે રહો દિનરેન. ૧૦
નામ સુધારસ જે પીએ, જન્મમરણભય જાય,

કહે પ્રીતમ પ્રીતે રટે, અમર અભેપદ પાય. ૧૧
નામ રામતેં અધિક હે, મહિમા અધિક અપાર;
કહે પ્રીતમ વિરલા લહે, જાકું તત્ત્વવિચાર. ૧૨
પર્વતમેં મેરુ બડા, તીરથ બડા કેદાર;
કહે પ્રીતમ સબ નામતેં, રામ નામ નિજ સાર. ૧૩
રામનામ પારસમણી, મન લોહા હોય હેમ;
કહે પ્રીતમ એક નામસેં, કરહુ નિરંતર પ્રેમ. ૧૪
હરિ હીરા હીરદે ધરો, મિટે મોહ અંધકાર;
પ્રીતમ રવિ પરમાતમા, પ્રગટે તેજ અપાર. ૧૫
રામનામ હે મહામણિ, કાટે વિષય વિકાર,
કહે પ્રીતમ નિજ નામકી, ઝગમગ જ્યોત અપાર. ૧૬
નામતણી રચના સકળ, સપ્તદ્વીપ નવખંડ;
પ્રીતમ પસારા નામકા, સો ગાજે બ્રહ્માંડ. ૧૭
નામ લીયે નામી મીલે, ઐસા નામ બળવંત;
પ્રીતમ સ્મરણ નામકે, ભયે શિરોમણિ સંત. ૧૮
નિર્મળ નામ ઉચ્ચારતાં; ઉઘડે નેન અનંત;
પ્રીતમ સ્વેપદ પરસતાં, હોય પરમ સુખ શાંત. ૧૯
એક નામ આધાર હે, નામવિના નહિ કોય;
પ્રીતમ નામ ઉચ્ચારતાં, જીવ ટળી બ્રહ્મ હોય. ૨૦
નામ નગારાં ગડગડે, અનહદ આઠે પહોર;
કહે પ્રીતમ દીલ ના ડગે, રહે ઠોરકા ઠોર. ૨૧
નામ બરાબર કછુ નહિ, જોગ જગન તપ દાન;
કહે પ્રીતમ ભજ ભાવસું, તજી દેહ અભિમાન. ૨૨
નામ સકળ સંસારમાં, વ્યાપક પિંડબ્રહ્માંડ;
કહે પ્રીતમ સત નામ હે, સપ્તદ્વીપ નવખંડ. ૨૩
નામ સુધારસ જે પીએ, જન્મમરણભય જાય;
કહે પ્રીતમ સુખ સહજમાં, અભય અમર તે થાય. ૨૪
નામ રત્ન અમૂલ હે, દિલ દરિયા કે માંહી,
કહે પ્રીતમ મરજીવા લહે, દૂજા પાવે નાંહી. ૨૫
નામ દીપ ઉદ્યોત હે, મન મંદિર કે મધ્ય,
કહે પ્રીતમ રટ નામકુ, પ્રગટે જ્ઞાન પ્રસિદ્ધ. ૨૬

૩–સંતમાહાત્મ્યનું અંગ

સંત સમાગમ કીજીએ, રહીએ રાખી ભાવ;
કહે પ્રીતમ સંસારમાં, તરવાનું એ નાવ. ૧
સેવા પૂજા સંતની, જે કરશે નરનાર;
કહે પ્રીતમ આનંદમેં, ઉતરશે ભવપાર. ૨
સંત વાસી વૈકુંઠકે, ઉતરે, અવની મોઝાર,
કહે પ્રીતમ પાવન કીયા, પાપરૂપ સંસાર. ૩
સંત સ્વરૂપ હે બ્રહ્મકો, એમાં નહિ સંદેહ;
કહે પ્રીતમ ઉપદેશકુ, ધર્યો મનુષ્યકો દેહ. ૪
સંત બ્રહ્મકો હંસ હે, બ્રહ્મ સરોવર વાસ,
કહે પ્રીતમ મુક્તા ચુગે, નિર્મળ નામ સુવાસ. ૫
સંત સમો સંસારમાં, નહિ કોઈ પરમ દયાળ,
કહે પ્રીતમ એક પલકમાં, નજરે કરે નિહાલ. ૬
સંત હરિકે લાડીલે, નિર્મળ બચન રસાળ,
કહે પ્રીતમ નિજ જ્ઞાન દે, કાટે જમકી જાળ. ૭
સંત પ્રગટ પરમાત્મા, પૂરણ પરમાનંદ,
પ્રીતમ મહિમા અંગમાં, જાણે નહિ મતિમંદ. ૮
સંત બ્રહ્મકો તેજ હે, પૂરણ જ્યોત પ્રકાશ,
કહે પ્રીતમ માયા તિમર, તત્ક્ષણ હોયે નાશ. ૯
સંત સગુણ અવતાર હે, હરીકે અનંત અપાર;
કહે પ્રીતમ ગુણ ગાયકે, કીનો નિજ વિસ્તાર. ૧૦
સંત સુધારસ કે ભરે, નખસે શીશ પર્યંત,
કહે પ્રીતમ પદ પરસતાં, ઉઘડે નેણ અનંત. ૧૧
સંત સમાધીમાં રહે, દેહ તણી બુદ્ધ નાંહી,
કહે પ્રીતમ બ્રહ્મમાં ભળે. જ્યમ પાળો પાણીમાંહી. ૧૨
સંત ચિદાનંદ સિંધુ હે, આનંદ અતિ ઉદાર,
કહે પ્રીતમ રજ પરસતાં. છૂટે ભવસંસાર. ૧૩
સંત સમુદ્રકી લેહેર હે, વાણી વચન તરંગ,
કહે પ્રીતમ નિત્ય પરસતાં, પ્રગટે પૂરણ રંગ. ૧૪
સંત પરમ ધનવંત હે. કરે દીનતા દૂર,
કહે પ્રીતમ હરિભજનમાં, રહે રંગ ભરપૂર. ૧૫

સંત શરણ શીતળ સદા, સેવતાં સુખ હોય;
કહે પ્રીતમ ત્રીલોકમેં, ગાંજ શકે નહિ કોય. ૧૬
સંતમહિમા શ્રીમુખ કહે, કમળાને બહુવાર,
કહે પ્રીતમ કોઈ જાનહી, જાકું તત્ત્વ વિચાર. ૧૭
સંત મૂળ મેં ડાળ હું, પત્ર સકળ સંસાર;
કહે પ્રીતમ વિરલા લહે, મહિમા અગમ અપાર. ૧૮
સંત સદા મમરૂપ હે, નાહીં આન વિચાર;
કહે પ્રીતમ મંગલમય, વિચરે અવનીમોઝાર. ૧૯
સંત દીસાસેં હોત હે, સ્વાંગે સંત ન હોય;
કહે પ્રીતમ સોનામુખી, કુંદન કહે ન કોય. ૨૦
સંત વિષયથી વર્જીતા, નાહીં લોભ લગાર;
કહે પ્રીતમ પરમારથી, પ્રેમે પર ઉપકાર. ૨૧
આશા તૃષ્ણા ઇરષ્યા, નિંદા નહિ લવ લેશ;
કહે પ્રીતમ આનંદમાં, આપે સત ઉપદેશ. ૨૨
મિથ્યા ભાષણ નહિ કરે, બોલે અવિચળ વેણ;
કહે પ્રીતમ અતિ મુદિત મન, નિર્મળ વાકે નેણ. ૨૩
જ્ઞાનગીરા તે ઉચરે, જ્ઞાન તણું દે દાન,
કહે પ્રીતમ રહે જ્ઞાનમાં, ખાનપાન શુભ જ્ઞાન. ૨૪
દયા દાન ને દીનતા, આશારહિત અમાન;
કહે પ્રીતમ પલ ના ડગે, એવું નિરંતર ધ્યાન. ૨૫
નિરકિંચન નિરવૈરતા, બાહ્યાંતર પવીત્ર,
કહે પ્રીતમ શુદ્ધ ભાવતેં, ગાય સુણે હરી ચરીત્ર. ૨૬
કામ ક્રોધ મદ મોહમાં, પામે નહિ પરિતાપ;
કહે પ્રીતમ શીતળ રહે, જપે અજપા જાપ. ૨૭
સુરતરુ સુરધેનુ સદા, ચિંતામણિસે ચેન,
કહે પ્રીતમ પાવન પરમ, સુધા સનેહી સુખચેન. ૨૮
સંત અમરપદ ભોગવે, રાજકુંવરનું રાજ,
કહે પ્રીતમ દુર્બળ ડરે, સુણી ગજરાજ અવાજ. ૨૯
સંત લક્ષણ કોણ કહી શકે, શેષ ન પાવે પાર;
કહે પ્રીતમ કૈસે કરૂં, વાણીરહિત વિચાર. ૩૦
સતકોટિ મળી શારદા, કથે કલ્પપર્યંત,

કહે પ્રીતમ કહી નવ શકે, લક્ષણ સંત મહંત. ૩૧
જાત ન જોઇએ સતકી, સત નિરંજન દેવ,
કહે પ્રીતમ પ્રેમે કરી, કીજે વાકી સેવ. ૩૨
કાગવિષ્ઠામેં પીપળો, ઉગે ઠોર કઠોર;
કહે પ્રીતમ પૂજે સબૈ, ભાવ ધરે નહિ ઓર. ૩૩

૪–ગુરુમહિમાનું અંગ

ગુરુપદ પ્રેમે પૂજીએ, પ્રગટે જ્ઞાન પ્રકાશ,
કહે પ્રીતમ એક પલકમાં, કરે અવિદ્યા નાશ. ૧
ગુરુ ગોવિંદતેં અધિક હે, શુદ્ધ ચિત્તે કરી જોય:
કહે પ્રીતમ કરુણા કરે, આવાગમન ન હોય. ૨
સદ્‌ગુરુ ચરણ સરોજમાં, મન મધુકર કરી રાખ,
કહે પ્રીતમ નિત્ય નેહસું, રામ સુધારસ ચાખ. ૩
સદ્‌ગુરુ સમ સંસારમાં, હીતકારી કોઉ નાંહી,
કહે પ્રીતમ ભવપાશતે, છોડાવે પલમાંહી. ૪
ગુરુકું માને માનવી, દેખે દેહ વ્યવહાર;
કહે પ્રીતમ સંશય નહિ, પડે નરક મોઝાર. ૫
ગુરુ ઇશ્વરતેં અધિક હે, બ્રહ્મરૂપ ભગવાન,
કહે પ્રીતમ પદ પરસતાં કાટે કોટિ અજ્ઞાન. ૬
અશન વસન વાહન સદન, સદ્‌ગુરુ અર્પે જેહ,
કહે પ્રીતમ સુખ ભોગવે, અખંડ અભેપદ તેહ. ૭
જાકે મુસ્તક ગુરુ નહિ, સો નર નુગરા જાણ,
કહે પ્રીતમ પાતક નહિ, પુરુષ નહિ પાષાણ. ૮
ચંદ્રવિના જેમ જામની, કંથવિના જેમ નાર,
કહે પ્રીતમ એમ ગુરુવિના, પ્રાણી પશુ ગમાર ૯
નુગરા નર જ્યાં પગ ધરે. કાંપે ધરણી શેશ,
કહે પ્રીતમ મુખ દેખતાં, પાપ કરે પ્રવેશ. ૧૦
ગુરુઆજ્ઞા માને નહિ, તજે ન દેહ અભિમાન,
કહે પ્રીતમ મહા અરણ્યમે, રાક્ષસ હોય નિદાન. ૧૧
ગુરુકું તન મન સોંપીએ, સર્વસ પ્રાણસમેત:
કહે પ્રીતમ ભવસિંધુમે, બુડત ભુજ ગ્રહી લેત ૧૨

સેવકકે સુખ કારણે, ગુરુ કસોટી દેત;
કહે પ્રીતમ શિક્ષા કરે, અંતરમાંહી હેત. ૧૩
પારસમણિ ચિંતામણી, કલ્પદ્રુમ કામધેન;
કહે પ્રીતમ ગુરુચરણપર, કોટિ વારણ કીન. ૧૪
કોટી ઇંદ્ર કોટી કમલભૂ, કોટિ શારદા શેષ;
કહે પ્રીતમ ગુરુકું ભજે, ગૌરી સિદ્ધ ગણેશ. ૧૫
ઉઠ કરોડ તીરથ સબે, ગુરુ ચરણોદક જેહ,
કહે પ્રીતમ પીએ પ્રેમશું, પામે અટલપદ એહ. ૧૬
લાખ યજ્ઞ જે કોઇ કરે, વિધિપૂર્વક વિખ્યાત;
કહે પ્રીતમ પ્રસાદમાં, સમજી લો સાક્ષાત. ૧૭
ગુરુકો વચન વિચારીએ, મનસું વાર વાર;
કહે પ્રીતમ એક શબ્દમાં, ચાર વેદકો સાર. ૧૮
સબહી મિટાવે કલ્પના, કરે ભ્રમણા દૂર,
કહે પ્રીતમ પરમાત્મા, દેખાડે ભરપૂર. ૧૯
કમઠ દૃષ્ટિ જેમ ઇંડપર, પોષે પૂરણ હેત,
કહે પ્રીતમ એમ શીશકુ, જ્ઞાનકૃપા કરિ દેત. ૨૦
ગુરુમહિમા અતિ અગમ હે, નિગમ ન પાવે પાર;
કહે પ્રીતમ કૈસો લહે, જડમતિ જીવ ગમાર. ૨૧
ગુરુકી પૂજે પાદુકા, આસન સેજ સજ્ઞામ;
કહે પ્રીતમ રીધ સીદ્ધ સબે, તાકી હોય ગુલામ. ૨૨
શુક નારદ શંકર રટે, ગુરુકો મહિમા અપાર;
કહે પ્રીતમ ગુરુ શબ્દસેં, તરીએ ભવસંસાર. ૨૩
જન્મમરણ જોખમ ટળે, અખંડ અલેપદ પાય;
કહે પ્રીતમ જોખમ ટળે, અનુભવ એકરસ થાય. ૨૪
અંતરજામી ગુરુ આતમા, સબ ઘટ કરે પ્રકાશ;
કહે પ્રીતમ ચર અચરમાં, ગુરુ નિરંતર વાસ. ૨૫
તૃણ ન હાલે ગુરુવિના, વ્યાપક વિશ્વાધાર;
કહે પ્રીતમ કાયાવિષે, સદ્ગુરુ બોલણહાર. ૨૬
ગુરુકો ધ્યાન જેહા ધરે, બોલે ગુરુમુખ વાણ,
પ્રીતમ સંત સમાજમે, સકલ શિરોમણિ જાણ. ૨૭
સંત હરિ ગુરુ એક હે, ભિન્ન કહો મતકોય;

કહે પ્રીતમ સદ્‌ગુરુ મીલે, તાકુ માલમ હોય. ૨૮
ગુરુ કે ગુન કહા ગાઇએ, મુખમે રસના એક,
પ્રીતમ સાગર પૂજીએ, અંજલી કશો વિવેક. ૨૯
દીપ આરતી અર્કપર, ઉતારે જે કોઇ;
કહે પ્રીતમ એ દેખતાં, કૈસી શોભા હોય. ૩૦
વાણી વડે કયા વર્ણવુ, મન વાણી કે પાર,
કહે પ્રીતમ કૈસે કરૂ, વાણીરહિત વિચાર. ૩૧

૫-વિચારનું અંગ

સદ્ વિચાર નિત્ય કીજીએ, મૂકી મન અહંકાર,
પ્રીતમ ચિત્ત વિચારીએ, કો હું કો સંસાર. ૧
સંસાર કોણે પેદા કર્યો, કોણે ઉપજાવ્યો હું,
કહે પ્રીતમ સૌ કારમું, દીસે છે તે શું. ૨
હુંકારે આવી અડચુ, દાનવ માનવ દેવ
કહે પ્રીતમ સમજાવતાં, ટળે નહિ અહમેવ. ૩
હુંકારે હરિ વેગળા, હુંનું કામ કઠોર,
કહે પ્રીતમ ભાગે નહિ, હુંકા જબરા જોર. ૪
કોઇ વિરલા જન વીસરે, આપાકૃત અહંકાર;
કહે પ્રીતમ સબ દેખતાં, નીકસ ગયે ભવપાર. ૫
ખાતાં પીતાં પેહેરતાં, સૂતાં બેઠાં સાર,
કહે પ્રીતમ તજીએ નહિ, આતમતત્ત્વ વિચાર. ૬
જપ તપ જોગ વિચારમાં, તીરથ વ્રત અનેક.
પ્રીતમ પલક ન છાંડીએ, સાર વિચાર વિવેક. ૭
વિચાર વિરંચીએ કર્યો, ઉપજાવી સૌ સૃષ્ટ,
પ્રીતમ વિષ્ણુ વિચારતે, સૌનુ કાપે કષ્ટ. ૮
વિચાર શિવજીએ કર્યો, રુદીએ રાખ્યા રામ:
કહે પ્રીતમ શત કોટિમાં, લીયો વિચાર નીજ નામ. ૯
વિચાર સનકાદિક કર્યો, ધર્યો હરિશું સ્નેહ
કહે પ્રીતમ પરણ્યા નહિ, રહ્યા સ્વરૂપે નેહ ૧૦
શ્રીશુકજી સમ કોઇ નહિ, કીયો સુવસ્તુ વિચાર,
કહે પ્રીતમ માયા તણો, વળગ્યો નહિ વિકાર. ૧૧

વિચારવિના જે જે કરે, તે સૌ સાધન ફોક;
કહે પ્રીતમ સુખ નહિ મળે, યહ લોક પરલોક. ૧૨
વચન વિચારી બોલીએ, વચને ટળે વિરોધ;
વિનાવિચારે પ્રીતમ કહે, બોલે ઉપજે ક્રોધ. ૧૩
ક્રોધ ટળે ટળે કામના, લોભ ન મળે લગાર,
કહે પ્રીતમ નિર્મળ રહે, એવો તત્ત્વવિચાર. ૧૪
વિચારે વ્યાપે નહિ, વિષય વાસના શૂળ;
કહે પ્રીતમ તજીએ નહિ, સદ્‌વિચાર સુખ મૂળ. ૧૫
વીચારી વીખ ખાત હૈ, તાકુ દુઃખ ન થાય;
કહે પ્રીતમ સુખમાં રહે, શોક સમૂળો જાય. ૧૬
કર્તવ્ય કોઇ પોહોચે નહિ, પોહોચે સદ્‌વિચાર;
કહે પ્રીતમ રહે વિચારમાં, વ્યાપે નહિ વિકાર. ૧૭
રાગ દ્વેષ સબહી સમે, મન દેહ વ્યવહાર;
પ્રીતમ વસ્તુ વિચારતાં, કહો કહાં સંસાર. ૧૮
વેદ તત્ત્વ વિચારતાં, હારદ આવે હાથ,
કહે પ્રીતમ પ્રગટ મીલે, તરત ત્રિભુવન નાથ. ૧૯
ભક્તિ વિચારથી ઉપજે, ભક્તિથી ઉપજે જ્ઞાન,
જ્ઞાનથકી હું તું ટળે, પ્રીતમ પ્રેમ નિધાન. ૨૦
તત્ત્વ વિચારે દેહનું, સર્વ ટળે અભિમાન;
પ્રીતમ પ્રગટ આત્મા, એક રસ નિર્મળ જ્ઞાન. ૨૧
જીવ ટળી બ્રહ્મ હોત હૈ, ઐસો તત્ત્વવિચાર;
કહે પ્રીતમ લાગે નહિ, વીખીયા લેહેર લગાર. ૨૨
જન્મ મરણ જોખમ ટળે, મૃત્યુ અમૃત હોય;
પ્રીતમ સાર વિચાર હૈ, કરી શકે જો કોય. ૨૩
સમજે સાધન હોત હૈ, જપ તપ યજ્ઞ અપાર;
કહે પ્રીતમ વિચારવિણ, કર્યાં કરાવ્યાં છાર. ૨૪
વિશ્વ આતમ બ્રહ્મ હૈ, સબ ઘટ કરે પ્રકાશ;
પ્રીતમ તત્ત્વ વિચારતે, ભાસ્યો બ્રહ્મવિલાસ. ૨૫
જોગ જુગત સંજમ કરે, એ સબ તત્ત્વ વિચાર;
કહે પ્રીતમ ટળે કલ્પના, પામે પદ નિરધાર. ૨૬

૬–જોગનું અંગ

જોગ સમાધિ જે કરે, સાધે આઠે અંગ,
પ્રીતમ પ્રવૃત્તિ તજે, પ્રગટે પૂરણ રંગ. ૧
આસન પ્રાણાયામ પ્રતિહાર કરે, ધ્યાન ધારણા સંજમ,
કહે પ્રીતમ જોગ સમાધિસે, ધરે નિરંતર પ્રેમ. ૨
મૂળ કમળ દળ ચારનું, અજનું ખટ દળ હોય,
પ્રીતમ દશદળ વિષ્ણુનું, જુક્તિ કરીને જોય. ૩
દ્વાદશ દળ હૃદયકમળ, ચક્ર અનાહત શીવ,
કહે પ્રીતમ દળ સોળનું, કંઠસ્થાન વસે જીવ. ૪
જુગલ પાંખડી ભ્રૂમહી, જ્યાં ઈશ્વર અવિનાશ;
કહે પ્રીતમ દળ સહસ્રનું, પ્રેમે કરે પ્રકાશ. ૫
ખટસેં અજપા હોત હૈ, ગણપતિ દ્વાર ઉદાર,
કહે પ્રીતમ બ્રહ્મા વિષ્ણુ શીવ, તહાં અજપા સહસ્ર અઢાર. ૬
કરે અજપા સહસ્ર એક, જીવાત્મા જ્યાં હોય;
કહે પ્રીતમ પરમાત્મા, સહસ્ર અજપા સોય. ૭
એકવીસ ખટ સહસ્ર અજપા, ધ્રુની અનાહત હોય,
કહે પ્રીતમ પૂરણ નિધિ, બ્રહ્મ દૃષ્ટ કરી જોય. ૮
પંચમુખી ગંગા વહે, ઉઠે અનાહત નાદ,
કહે પ્રીતમ પદ પરસતાં, મટી જાય મોહ પ્રમાદ. ૯
ચીણી ચીણી મંજીલરી, વીણા તાલ મૃદંગ,
પ્રીતમ ઘંટા શંખધ્વની, ભેરી ભેદ સારંગ. ૧૦
ધોતી નેતી બસ્તી ભ્રમરી, નોળી ત્રાટક ધ્યાન,
પ્રીતમ ખટ કર્મ જોગકે. સમજે સાધનવાન. ૧૧
મુષક હંસ ખગપતિ ગતિ, વૃષભ ચાલ નિરધાર
કહે પ્રીતમ ગુરુગમ કરી, નીરખો નીજ દેદાર ૧૨
કુરમ સંકોચે શરીરને, એમ સમેટે અંગ
કહે પ્રીતમ અમૃત પીવે. સુરત સખીકે સંગ ૧૩
કરે અગોચરી પેગડાં, ખેચરીપર અસવાર .
પ્રીતમ લગામ ગ્રહે ભૂચરી, ખેલે ચાચરી સાર. ૧૪
રહે ઉન્મુની આસન, આહે પોહોંચ આનંદ
કહે પ્રીતમ તે નહિ પડે, ફરીને માયા ફંદ. ૧૫

ત્રીકુટી ઉઠ પીઠ કુલાંટ, ભ્રમર ગુફા બ્રહ્મરંધ્ર મુકામ;
કહે પ્રીતમ સંસારસુખ, તાકું નહિ હૈ કામ. ૧૬
ગગનમહળમેં ઘર કરે, ધરે સમાધિ ધ્યાન,
કહે પ્રીતમ પ્રેમે કરે, અજર અમીરસ પાન. ૧૭
પ્રેમજડી અમૃત ઝરે, બીજી આઠે અંગ;
કહે પ્રીતમ જોગ તણો, નીત્યનીત્ય નૌતમ રંગ. ૧૮
ઝગમગ ઝગમગ હોત હૈ, તેજપુંજ ભરપૂર;
કહે પ્રીતમ સબ દેવતા, સેવા માંહી હજૂર. ૧૯
ગણનાયક પ્રજાપતિ, વિષ્ણુ શંકર ઇંદ્ર,
કહે પ્રીતમ સેવા કરે, અશ્વનીકુમાર રવિ ચંદ્ર. ૨૦
વાયુ વરુણ અગ્નિ વસુ, દસે દિશા દિકપાળ;
કહે પ્રીતમ લાગે નહિ, કાળ વ્યાળ જંજાળ. ૨૧
ચોરાશી લાખ આસન જોગકે, તામેં ચોરાશી સાર;
તામે સોળ પ્રસિદ્ધ હૈ, પ્રીતમ રુદે વિચાર. ૨૨
તામાંહી દ્વાદશ કહે, દ્વાદશમાંહી તીન,
કહે પ્રીતમ એ તીનમેં, પદ્મ સિદ્ધ સત કીન. ૨૩
એ સબ સાધન તબ લગે, જબ લગ લગે સમાધ;
કહે પ્રીતમ નિર્વિઘનસે, મીટ જાય સકલ ઉપાધ. ૨૪
એ સબ સાધન સત્ય હે, જબલગ ઉપજે જ્ઞાન,
પ્રીતમ જ્ઞાન પ્રકાશતે, સબહી દૃષ્ટ સમાન. ૨૫

૭-જ્ઞાનનું અંગ

જ્ઞાનવિના અભિમાનકી, ટળે ન અહંતા આડ,
કહે પ્રીતમ નીજ જ્ઞાનકા, જાહેર ઝંડા ગાડ. ૧
જ્ઞાનરવિ ઘટમેં ઉદે, ટાળે તીમીર અજ્ઞાન,
પ્રીતમ મોટમ જ્ઞાનકી, ભાખે શ્રીભગવાન. ૨
ગીતાકે અધ્યે સાતમેં, જ્ઞાનશિરોમણિ કીન,
પ્રીતમ પારથકુ કહા, કૃષ્ણચંદ્ર પ્રવીણ. ૩
એકાદશ ઉદ્ધવપ્રત્યે, કરી જ્ઞાનકી ગોષ્ટ,
કહે પ્રીતમ રઘુવર પ્રત્યે, કહ્યો જોગ વસીષ્ટ. ૪
સનકાદિક શંકર સદા, રહે જ્ઞાનમેં લીન;

કહે પ્રીતમ પૂરણ સદા, જ્ઞાન ગુરુકી સેન. ૫
જ્ઞાનીકો જીવન સુફલ, સબહીકું સુખરૂપ;
કહે પ્રીતમ જ્ઞાને મીટે, માયા ભ્રમ તમ કૂપ. ૬
જ્ઞાનગિરા તે ઉચરે, જ્ઞાનતણો ઉપદેશ;
કહે પ્રીતમ જ્ઞાને ટળે, બહુરૂપી રાગ ને દ્વેષ. ૭
એક ચરાચર આતમા, અપના તુલ્ય સબ કોઇ,
કહે પ્રીતમ કો ઉપરે, દુષ્ટ ભાવ નવ હોય. ૮
અપને પગસે પગ સબે, અપને પ્રાણસે પ્રાણ,
અપને મુખસે મુખ સબે, પ્રીતમ એહ પ્રમાણ. ૯
અપને નૈનસે નૈન સબે, અપને કરનસે કરન,
અપને અંગસે અંગ સબે, પ્રીતમ એ દુઃખ હરન. ૧૦
સાગર માંહી હોત હૈ, લેહેરી લોઢ તરંગ,
કહે પ્રીતમ એક બ્રહ્મ મે, ઉપજત હૈ બહુ રંગ. ૧૧
વાપી કૂપ તડાગકે, નીર ભિન્ન નવ હોય,
કહે પ્રીતમ એક આતમા, જ્ઞાન દૃષ્ટ કરી જોય. ૧૨
ઉચ્ચ દશા એ જ્ઞાનકી, જે કોઇ જાણે ભેદ,
કહે પ્રીતમ વર્ણન કરે, નિશદિન ચારે વેદ. ૧૩
જ્ઞાની કર્મ કરે સબે, અંતર નહિ અહમેવ,
કહે પ્રીતમ ભીતર નહિ, ઉપર સકળ અવેવ. ૧૪
જ્ઞાન ગુરુતે પાઇએ, ગુરુ હૈ જ્ઞાન સ્વરૂપ,
કહે પ્રીતમ જ્ઞાને મીલે, અખીલ ભુવન કે ભૂપ. ૧૫
નિંદા સ્તુતિ કાં કરો, ચંદન અપવા છાર
કહે પ્રીતમ દુઃખે નહિ, દિલમે એક લગાર. ૧૬
શત્રુ મિત્ર સમાન ચિત્ત, સરખું કંચન લોહ:
કહે પ્રીતમ જ્ઞાનીવિષે, નહિ મમતા મદ મોહ ૧૭
સોળ વરસની સુંદરી, નખ શિખ સજે શણગાર,
કહે પ્રીતમ ભેળાં રહે, ન રુગે વિષયવિકાર. ૧૮
ખડગ કાઢી શિરપર રહે, સાગરતું નિરધાર;
પ્રીતમ ભય ઉપજે નહિ, જ્ઞાન કસણ સાર. ૧૯
રંગ પપંચ કરે નહિ. સબહી ને દૃઢ ભાવ.
કહે પ્રીતમ પૂરણ રહે, દાય દો દાય કે જવ ૨૦

વસ્તુ છુપાવે નહિ કશી, નહિ કોઇ ચોર શાહુકાર;
કહે પ્રીતમ એક આતમા, સબહી સરજનહાર. ૨૧
જ્ઞાનવિના બહુ ગરબડો, ઉપજે અનંત અપાર;
કહે પ્રીતમ જ્ઞાને સમે, ભાસે બ્રહ્માકાર. ૨૨
જ્ઞાન જ્ઞાન સબ કો કહે, આતમજ્ઞાન સો જ્ઞાન;
કહે પ્રીતમ પારસમણિ, ઔર સબે પાશાણ. ૨૩
ભરત ઋષભ શુકદેવજી, દત્ત કપિલ ત્રિપુરાર;
ગરક રહ્યા તે જ્ઞાનમેં, પ્રીતમ પ્રેમ અપાર. ૨૪
ભક્તિ જુક્તી જે જ્ઞાન હૈ, સોઇ જ્ઞાન શુભ સાર;
કહે પ્રીતમ પરમારથી, જ્ઞાની પુરુષ ઉદાર. ૨૫
દયા કરે સબ દુઃખ હરે, દેવે નિર્મળ જ્ઞાન,
કહે પ્રીતમ પ્રેમે કરી, મૂકાવે અભિમાન. ૨૬
તાકો સુખ મેં કા કહું, એસો અવર ન કોઈ;
કહે પ્રીતમ ત્રિભુવનપતિ, ભક્તનકું વશ હોય. ૨૭

૮–ભક્તિનું અંગ

ભક્તિ કરે ભગવાનકી, તજે વિષય રસપાન;
કહે પ્રીતમ ભૂલે નહિ, ભૂમિ તણું નિશાન. ૧
અનન્ય ભાવ ઉપાસના, ગુરુઇશ્વરકી હોય;
કહે પ્રીતમ ત્રિલોકમેં, વિઘન કરે નહિ કોય. ૨
અમૃતસરખું ઉચરે, કરે તે પર ઉપકાર,
કહે પ્રીતમ ચુકે નહિ, સેવાસ્મરણ સાર. ૩
અપને મુખ માગે નહિ, ધન સંપત સુખરાજ;
કહે પ્રીતમ આનંદમેં, કરે પરમારથ કાજ. ૪
ઈશ્વરતા ઇચ્છે નહિ, નહિ અજ પદની આશ,
કહે પ્રીતમ સમરથ સબળ, રહે દાસનકા દાસ. ૫
જોગ સિદ્ધિ જાચે નહિ, રાચે હરીકે રંગ,
કહે પ્રીતમ શુદ્ધ ભાવસું, કરે સદા સત્સંગ. ૬
કોઈ કું નીદે નહિ, વંદે જથા બળ બુદ્ધ;
કહે પ્રીતમ પૂરણ સદા, સદા રહે ચિત્ત શુદ્ધ. ૭
જન્મ કર્મ જશ રામકે, ગાય સુણે નિત્ય નિત્ય;

કહે પ્રીતમ સ્વારથ નહિ, પરમારથપર પ્રીત. ૮
ભક્તિ ચિંતામણી ચિત્ત ધરે, કરે ન અન્ય ઉપાય;
કહે પ્રીતમ પ્રેમે કરી, ગુણ ગોવિંદકે ગાય. ૯
ભક્તિ પ્રીય ગોપાલકું, અસો અવર ન હોય,
કહે પ્રીતમ ત્રિભુવનપતિ, ભક્તનકે વશ હોય. ૧૦
ભક્તિ કરી પ્રલ્હાદજી, હરિ ધર્યો નરસિંહ રૂપ;
કહે પ્રીતમ કર નખવડે, હણ્યો હિરણાકંસ ભૂપ. ૧૧
ભક્તિ વિભીષણે કરી, સાચા રુદીયા સાથ,
કહે પ્રીતમ રાવણ હણ્યો, રૂપ ધરી રઘુનાથ. ૧૨
ભક્તિ પાંડુસુતે કરી, ભજ્યા દ્વારકાધીશ;
કહે પ્રીતમ કૌરવ તણી, જડ કાઢી જુગદીશ. ૧૩
બાળપણે ધ્રુવજી ભજ્યા, આદ્ય પુરુષ અવિનાશ;
કહે પ્રીતમ અવિચળ થયા, ફરી નહિ ગર્ભવાસ. ૧૪
પ્રેમ ભક્તિ અનપાયની, આનંદ સુખનું મૂળ,
કહે પ્રીતમ વ્યાપે નહિ, મોહ માયાનુ શૂળ. ૧૫
માયા સુરાતબ ભોગવે, દિવસ પાંચ દશ હોય,
કહે પ્રીતમ યમયાતના, અંતકાળ બહુ હોય. ૧૬
ભક્તિ સુધાસાગર સહી, માયા દુઃખ ભંડાર;
કહે પ્રીતમ સમજે નહિ, તો દેખી લે સંસાર. ૧૭
ભક્તિ માયા દોઉ સુંદરી, રહે પ્રભુકે પાસ,
કહે પ્રીતમ ભક્તિ અટલ, માયા સુપન વિલાસ ૧૮
દૈવીકું ભક્તિ પ્રીય, આસુરી માયા મોહ.
કહે પ્રીતમ એ અનાદિકે, મારગ કહીયે દોય ૧૯
ભક્તિ વિના ભવમે ભ્રમે, ગમે નહિ ગોપાળ,
કહે પ્રીતમ પિતૃ કહે, દુષ્ટ ભુંડા ચાંડાળ ૨૦
બંધન કાપે જીવકા, ઉપજે સુખ આનંદ;
કહે પ્રીતમ ભક્તિ તજે, તેથી હો મતિમંદ. ૨૧
ભક્તિ કરે ભવજાળ તરે, પિતૃ સહિત કુળ સાત
કહે પ્રીતમ ખાના નહિ, વેદ શાસ્ત્ર વિખ્યાત. ૨૨
ભક્તિ કલ્પતરુ કામધેનુ, અભિમત ફળ દાતાર.
કહે પ્રીતમ સેવે સદા, નાહિન દુઃખ લગાર. ૨૩

ભક્તિ ભાવ વિના માનવી, મૂરખ મૂઢ અજાણ;
કહે પ્રીતમ કેસે રહે, પ્રેમપીડ વિણ પ્રાણ. ૨૪
સહસ્ર જન્મ સાધન કરે, જોગસમાધિ ધ્યાન;
પ્રીતમ પૂરણ ભાગ્યતેં, મળે ભકિત ભગવાન. ૨૫
નહિ વૈકુંઠ ગૌલોકમાં, નહિ અવની આકાશ;
કહે પ્રીતમ પ્રભુ ત્યાં વસે, ગાય ભકત નિજ દાસ. ૨૬

૯-પ્રેમનું અંગ

પ્રેમ પંથ અતિ કઠિન હૈ, જૈસી ખાંડાધાર;
કહે પ્રીતમ લક્ષ કોડમેં, કોઇક પોહોચે પાર. ૧
સન્મુખ રહેના સિદ્ધકું, પ્રગટ પીના ઝેર;
પ્રીતમ પડના અગ્નિમે, અગમ પ્રેમકી લેહેર. ૨
સ્વાંગ સતીકા પેહેરકે, પીછા માંડે પાવ;
કહે પ્રીતમ એ દુષ્ટકા, દરશન મત દેખાવ. ૩
પ્રેમવિના પ્રાણી અધમ, ઈંડ અફળ અવતાર;
કહે પ્રીતમ મુખ દેખતાં, ઉપજે દોષ અપાર. ૪
સાચો પ્રેમ ન ઉપજે, જબ ગુરુ દે મુઝાર;
કહે પ્રીતમ કહા હોત હૈ, સ્વાંગ ધરે સો વાર. ૫
પ્રેમવિના પાવે નહિ, હુન્નર કરો હજાર;
કહે પ્રીતમ એક પ્રેમવિના, ન મળે નંદકુમાર. ૬
પ્રેમવિના સબ શૂન્ય હૈ, જાનત નહિ જડ જીવ;
કહે પ્રીતમ કૈસે મિલે, પ્રેમ સ્નેહી પીવ. ૭
સત્ય પ્રેમ વ્રજ નારકો, વિસરી તન ધન ધામ;
કહે પ્રીતમ પ્રેમે કરી, પરસે સુંદીર શ્યામ. ૮
લોકલાજ વેહેવારકી, નાહી ખબર લગાર;
કહે પ્રીતમ પ્રભુ મન વસે, ભૂલ ગયે સંસાર. ૯
પ્રેમ રસાયન જે પીએ, તન મન કરે કુરબાન;
કહે પ્રીતમ એક પલકમેં, પાવે પદ નિરવાન. ૧૦
શુદ્ધ ચૈતન્ય પરમાત્મા, વ્યાપક વિશ્વાધાર,
કહે પ્રીતમ રસબસ રહે, સત્ય પ્રેમ સોઇ સાર. ૧૧

પ્રેમ નિરંતર કીજીએ, સત હરીગુરુ સાથ;
કહે પ્રીતમ ન્યારો નહિ, તારે ત્રિભુવન નાથ. ૧૨

પ્રેમરત્ન અમૂલ્ય હૈ, સદ્‌ગુરુ સત કે હાટ;
કહે પ્રીતમ કૈસે મિલે, મોંઘો માથાસાટ. ૧૩

પ્રેમસુધારસ પીજીએ, સોંપી તન મન શીશ,
કહે પ્રીતમ પ્રેમી મળે, તો પ્રાણ કરૂં બખશીશ. ૧૪

પ્રેમ દયા તેં પાઇએ, સદ્‌ગુરુ હોય દયાળ;
કહે પ્રીતમ પાતક કટે, મિટે મોહજંજાળ. ૧૫

પ્રેમ પદારથ સાર હૈ, જો હરદામાં હોય,
કહે પ્રીતમ ત્રીલોકમાં, કરતી ગંગા તોય. ૧૬

પ્રેમવિના પાવે નહિ, અપને પીયાકો સંગ,
કહે પ્રીતમ ઉતરે નહિ, ચઢયા પ્રેમકા રંગ. ૧૭

પ્રેમવિના સૌ પાંપળાં, પાખંડ ન પડે પાર;
કહે પ્રીતમ ઘોડા ચિત્રકા, ચલે ન એક લગાર. ૧૮

પ્રેમવિના પ્રપંચ હૈ, સેવા સમરણ ધ્યાન,
કહે પ્રીતમ શુદ્ધ પ્રેમવિના, ફીકા લાગે જ્ઞાન. ૧૯

જ્યૌં કામીકું કામની, જ્યૌં લોભીકુ દામ,
કહે પ્રીતમ એક પ્રેમસુ, રટે નિરંતર રામ. ૨૦

પ્રેમે પ્રગટયા નંદગૃહે, ગોકુળ ચારી ગાય.
કહે પ્રીતમ પ્રેમે કરી, ગોરસ ચોરી ખાય. ૨૧

ભાજીકા ભોજન કિયો, પ્રેમે માગ્યાં બોર.
કહે પ્રીતમ વ્રજ સુંદરી, પ્રભુ બંધે પ્રેમકી દોર. ૨૨

પ્રેમે છાયો છાપરો, પીયો પ્રેમનું દુધ:
પ્રીતમ નાતો પ્રેમકો, નહિ કુળ શુદ્ધ અશુદ્ધ ૨૩

પ્રેમે જળ પાણી ભર્યો, ત્રીલોચનને ઘેર
પ્રીતમ પોર કબીરકી, લાયે ઉલટભેર ૨૪

પ્રેમે પોકારી દ્રૌપદી. પ્રેમે પૂર્યાં ચીર.
કહે પ્રીતમ પારથ તણો, રથ હાંક્યો જદુવીર. ૨૫

વેદ શાસ્ત્ર નહિ વર્ણવી. આદ્ય પુરુષ અવિનાશ,
કહે પ્રીતમ પરમાત્મા, પ્રેમે પ્રગટે પાસ. ૨૬

૧૦–વૈરાગનું અંગ

વૈરાગ્યવિના વળગી રહ્યો, માયાની મધલાળ;
કહે પ્રીતમ સુખ અલ્પ હૈ, દુઃખ ભુગતે કંઇ કાળ. ૧
સુતવિત મંદિર સુંદરી, સબે કાલકો ફંદ;
કહે પ્રીતમ દશ દીશમેં, સમજે નહિ મતિમંદ. ૨
જીવતે કહે મેરો પતિ, જબ લગ પોંહોચે આશ;
કહે પ્રીતમ શ્વાસા મિટે, પલક ન આવે પાસ. ૩
જુઠી માયા મોહની, જુઠો જુગસંસાર;
કહે પ્રીતમ પંડ કારમો, નહિ વણસતાં વાર. ૪
અરે જીવ અભાગીઆ, લાજ નહિ લગાર;
કહે પ્રીતમ કયોં પડત હૈ, ફરી ફરી ભવમોઝાર. ૫
કાયાકી ઉતપત કહો, પ્રગટ કહે નહિ કોઈ;
કહે પ્રીતમ એ દેહકો, ગર્વ કીયે કહા હોય. ૬
અસ્થિમાંસ માળો કિયો, તામેં પંખી પ્રાણ;
કાલ અહેડી શિર ભમે, પ્રીતમ ચેત અજાણ. ૭
મુસા મન હરખત ફીરે, માલ પીયારા ખાય,
કહે પ્રાતમ મળે મીનકો, જીવ પલકમેં જાય. ૮
વાત પિત્ત કફ મુત્ર વીટ, ચર્મ રોમ નખ અંત;
કહે પ્રીતમ તામે બંધ્યો, મુરખ જડમતિ જંત. ૯
અસો અધમ શરીર હૈ, શૂકર શ્વાસનકો આહાર;
કહે પ્રીતમ ગોવિંદ ભજ, સુફલ હોય અવતાર. ૧૦
જબલગ અંતર આતમા, તબલગ દેહ અમૂલ;
કહે પ્રીતમ ચૈતન ચલા, કરમાયા તન ફૂલ. ૧૧
જબલગ શ્વાસ શરીરમે, તબ કછુએ ચિત્ત ચેત;
કહે પ્રીતમ શીર મૃત્યુ હૈ, અબહી ઘડી તુંહી લેત. ૧૨
ભોગ કીયે બહુ ભાતકે, તોહું ન ભાગી ભુખ,
કહે પ્રીતમ કલ્પત ફીરે, કબહી મિલે મોહી સુખ. ૧૩
ભોગ તજી તું જાયગો, કે તોકુ તજેગા ભોગ,
કહે પ્રીતમ કોઇ દિન મિલે, નદી નાવકો જોગ. ૧૪
ઉંચ નીચ અવતારમેં, વિષય કોટી વિધ કીન્હ,
કહે પ્રીતમ વૈરાગ્યવિના, રહા દીનકા દીન. ૧૫

જીવ મુસાફર જઇ પડયા, ઠગકે ટોળા માંહ્ય;
કહે પ્રીતમ કૈસે કરે, જાકું ગુરુગમ નાંહ્ય. ૧૬
છીન છીન ઓછા હોત હે, અંજલિ કેરા નીર,
કહે પ્રીતમ કૈસે રહે, નવ છીદ્રયુક્ત શરીર. ૧૭
કામ ક્રોધ મદ લોભ મોહ, ધન લૂટે ચહું ઓર,
કહે પ્રીતમ ભેળા રહે, અપને ઘરમે ચોર. ૧૮
કાયા ચારા કાલકા, ઉસમેં કહા ગુમાન,
કહે પ્રીતમ અભિમાન તજ, ભજ ભાવે ભગવાન. ૧૯
ગોપીચંદન ભરથરી, બાજંદા સુલતાન.
કહે પ્રીતમ જુગ પરહર્યા, અચ્યા ગુરુકા જ્ઞાન. ૨૦
જઉં ચંપકવન ચચરી, નિશદિન રહે ઉદાસ.
કહે પ્રીતમ સંસારમે, અમર રહે નિજ દાસ. ૨૧
ગઇ પળ સો આવે નહિ, એહી વિધિ આયુષ્ય જાય;
કહે પ્રીતમ સબ જીવકો, કાળ નિરંતર ખાય. ૨૨
જમીન જલે તંબુ ગગન, તકીયા પાવટ પાટ
કહે પ્રીતમ વીતરાગકે, વાડી વનકે બાટ. ૨૩
વૈરાગે ટળે વાસના, દોષ દૃષ્ટિ દરસાય
કહે પ્રીતમ સુખ ઇંદ્રકો, ચિત્તમેં કબહુ ન આય. ૨૪
વૈરાગ્યવિના કરત હૈ, સંસારીસું પ્રીત,
ગર્વ ધરે ગુરુ સંતસું, એહી બડી વિપરીત ૨૫
રાગ દ્વેષ સૌમાં રહ્યો, કામ ક્રોધ મદ લોભ,
કહે પ્રીતમ કાળે કરી, સબહી પામે ક્ષોભ ૨૬
સ્થિરતા નહિ અજ ઇંદ્રકી, દેવસદન કૈલાસ,
કહે પ્રીતમ એ સુખ તણી, તજ અંતરગત આશ ૨૭
સુખ નહિ સંસારમાં, રાજા પ્રજા ને રંક,
કહે પ્રીતમ વૈરાગ્યવિના, નર નહિ હોય નિઃશંક. ૨૮
ભોગ સુખ સબ રોગવત, રાજ [illegible] રાખ
કહે પ્રીતમ એક સ્વપ્નવત્ હોય, [illegible]. ૨૯

———

૬૬—સ્વપ્નવતનું અંગ

સ્વપ્નપેરી એસી [illegible]

કહે પ્રીતમ આનંદમાં, સદા એક રસ પ્રીત. ૧
હરીકું સમરપે પ્રાણ દેહ, ચિત્ત વિત્ત હરીકે ચરણ;
કહે પ્રીતમ એક હરીવિના, નહિ કાહુકો શરણ. ૨
નંદો વંદો કોઈ કછુ, સુખદુઃખ વિઘન અનેક;
કહે પ્રીતમ પ્રેમે કરી, આરાધે હરી એક. ૩
રંચ માત્ર ઇચ્છે નહિ, સુખ સમૃદ્ધિ ભોગ;
કહે પ્રીતમ હરીકું ભજે, તજે વિષય રસભોગ. ૪
પતિવ્રતા પતિકું ભજે, નહિ અવરની આશ;
કહે પ્રીતમ રંગે રમે, પ્રેમ પીયા કે પાસ. ૫
સતી સોહાગ ના ઊતરે, આનંદ આઠે પોહોર;
કહે પ્રીતમ નિજ પતિવિના, ભાવ ધરે નહિ ઓર. ૬
સરોવર સરિતા સમુદ્ર જળ, જહાં તહાં ભરે અપાર;
પ્રીતમ ચાતક ચાંચ દે, પીએ ન એક લગાર. ૭
ઐસે સુખ સંસારકો, અનન્ય ન ઈચ્છે મન;
કહે પ્રીતમ પૂરણ રહે, આનંદમેં નિશદિન. ૮
ચકોર નિહાળે ચંદકું, શશિબિંબ હૃદે મોઝાર;
કહે પ્રીતમ પાવક ભખે, દાઝે નહિ લગાર. ૯
બ્રહ્મદૃષ્ટિ જાકું ભઇ, દેખે હરિ ભરપૂર;
કહે પ્રીતમ માયા તણો, તાપ રહે સઊ દૂર. ૧૦
મધુકર કોરે કાષ્ટકું, કમળ કોર્યો નહિ જાત;
કહે પ્રીતમ એક પટંતરે, પ્રેમ પ્રીતકી બાત. ૧૧
રવિ રહે લખ જોજને, અતિ ઉંચો આકાશ;
કહે પ્રીનમ સરોવળ કમળ, પ્રેમે કરે પ્રકાશ. ૧૨
ચાકર લાઠી હાથમાં, મુવે ન મૂકે નેહ;
કહે પ્રીનમ પ્રેમી તણો, લક્ષ નિરંતર એહ. ૧૩
હંસ ચુગે મુક્તાફલ, અવર ન ભાવે ભક્ષ;
કહે પ્રીનમ નિજ નામકી, અનન્ય તાણી એ લક્ષ. ૧૪
સીપ રહે નિત્ય સમુદ્રમાં, રતી જલ પરસે નાંહી,
કહે પ્રીનમ એક સ્વાતિકી, આશ ધરે મનમાંહી. ૧૫
આશા નાંહી આનકી, સાચો હરીકો હેત,
કહે પ્રીનમ જાચે નહિ, કાહુકો દીયો નહિ લેત. ૧૬

અનન્ય ચુકે ન ચાકરી, હાજર રહે હમેશ;
કહે પ્રીતમ કોઈક ચળે, કઠણ દાસકા દેશ. ૧૭
તરશ્યો તાકે નીરકું, એસો કરે સત્સંગ,
કહે પ્રીતમ ના ઉતરે, ચઢયો ચોરનો રંગ. ૧૮
સર્વેશ્વર સર્વ ભૂતમાં, ભાળે એક ભગવાન;
કહે પ્રીતમ સબકું નમે, ભૂલે ન ભાસે આન. ૧૯
ઉપાસના ઈષ્ટ અનન્યકી, અણસમર્પ્યું લહે ન કાંઇ;
કહે પ્રીતમ પ્રભુકું ભજે, આન આશરો નાંહિ. ૨૦
હરિકું અર્પણ આતમા, દેહ ગેહ સુત નાર;
કહે પ્રીતમ સેવકપણે, કરે ઉદ્યમ વેહેવાર. ૨૧
રહે ધ્યાન મુખ નામ નિત્ય, ચિત્ત ચિંતવે હરિ રૂપ,
કહે પ્રીતમ એ અનન્યકી, રેહેણી કરણી અનુપ. ૨૨
ચરણોદક પરસાદ આહાર, લેઇ ચઢાવે શીશ;
કહે પ્રીતમ ચર અચરમાં, જાણે એક જગદીશ. ૨૩
સ્વામી દેખે સર્વ મહી, આપ રહે નિજ દાસ,
કહે પ્રીતમ પરમાતમા, વ્યાપક સર્વાવાસ ૨૪
મેં મેરી માને નહિ, અનન્ય એક લગાર.
કહે પ્રીતમ હાણ વૃદ્ધિકો, ધણી એક કૃષ્ણ મોરાર. ૨૫

કહે પ્રીતમ વિરહણ દુઃખી, સુખી સકળ સંસાર. ૬
વિરહ તેલ તન કોડીયા, પ્રાણ બનાવું બાત;
કહે પ્રીતમ પતિકું મિલન, જારત હું દિનરાત. ૭
વિરહી જલતા રૂખડા, જલા જંગલકા ઘાસ;
કહે પ્રીતમ પંખી જલે, જેકો આવે પાસ. ૮
વિરહી દાઝી દેહડી, ગયા સમુદ્ર તીર;
કહે પ્રીતમ સાગર જલા, ઐસા વિરહ શરીર. ૯
વિરહવિના વરસે બહુ, મુક્તા છીપ ના હોય;
કહે પ્રીતમ પ્રેહ ઉપજે, નિજ પતિ પાવે સોય. ૧૦
વિરહી તાતી આતમા, આઠે પોહોર ઉદાસ;
કહે પ્રીતમ લોચન લગે, શ્રાવણ ભાદો માસ. ૧૧
વિરહી વિરહીસું કહે, તું મત બોલે મોર;
કહે પ્રીતમ કોમળ વચન, હીરદે અતિ કઠોર. ૧૨
વીછી વસીયર ખાત હે, કરત ઉપલકો અહાર;
કહે પ્રીતમ પચી જાત હૈ, પ્રેહ ઉર અગ્નિ અપાર. ૧૩
વિરહીકું વિખ નહિ લગે, ખાય હળાહળ ઝેર;
પ્રીતમ ચિત્ત ધરે નહિ, ચઢે કોનકું લેહેર. ૧૪
વિરહા દવ ભીંતર જલે, જાર કીયા તન છાર;
કહે પ્રીતમ ઘન વરખ હી, બુઝે નાંહિ અગાર. ૧૫
વિરહી વન ઢૂંઢત ફીરે, કોઈ મીલાવે પીવ;
કહે પ્રીતમ સર્વસ દઉ, કરૂ બલીહારી જીવ. ૧૬
વિરહા મેરા મીંતવા, અબ મત કરહુ વિલંબ,
કહે પ્રીતમ પીયાકુ મીલું, તેરે હાથ વિલંબ ૧૭
વિરહીકુ વ્યાપે નહિ, કામ ક્રોધ મદ લોભ;
કહે પ્રીતમ કાળે કરી, પાવે નહિ મન ક્ષોભ. ૧૮
પ્રથમ પલાસ જગ ફૂલહી, તબ તન હોવે શ્યામ,
કહે પ્રીતમ લાલી ગહે, પરે રૂપ ગુણ નામ. ૧૯
રહ્યા ભ્રમર જરી કેતકી, કરતા નિશદિન સંગ,
કહે પ્રીતમ શીર છાર લે, જાકર ટૂબા ગંગ. ૨૦
વિરહી મચ્છી મોતબીન, સો જાને પીયા પીર,
કહે પ્રીતમ મચ્છી મરે, જો છીન બિછુરે નીર. ૨૧

વિરહી કરહી કૃષ્ણસું, અચલ અમલ અનુરાગ,
કહે પ્રીતમ પતિકુ મિલે, કરહી સકલ પરિત્યાગ. ૨૨
સાચો નેહ વ્રજનારકો, છોડ ચલી પરિવાર;
કહે પ્રીતમ પિયાકુ મિલી, ગાવત ગુણ સંસાર. ૨૩
વિરહીકુ ચંદન કહા, કહા ચંદ્રકી સીત;
કહે પ્રીતમ ફૂલન કહા, નેહ વન્હિ વિપરીત. ૨૪
વિરહી ડરે ન મરનસે, ચલે અગન જલ માંહી,
કહે પ્રીતમ પિયા અગમ હે, જાય મિલે પલ માંહી ૨૫

૧૩–તૃષ્ણાનું અંગ

તૃષ્ણા તું થાકી નહિ, ખાયો સબ સંસાર,
કહે પ્રીતમ કરૂ દૂરથી, કર જોડી નમસ્કાર. ૧
તૃષ્ણા તું બડી પાપિણી, કિયા સબ લોક બેહાલ,
કહે પ્રીતમ કહું કેટલું, અકથ અમાગે ખાલ. ૨
બ્રહ્માંડ ખાય ખાખરી, પિયા સબ સરિતા નીર
કહે પ્રીતમ ધ્રાપી નહિ, નાહિ ન શાન શરીર. ૩
એક પૈસા આદ લે, કીને લાખ કરોર
કહે પ્રીતમ પૂરણ નહિ, એસી તૃષ્ણા ઘૂમ ઘોર ૪
નગર દેશ પુર દાપિયા, ભયો એકછત્ર રાજ
કહે પ્રીતમ ભાગે નહી, નહિ તૃષ્ણાકુ લાજ. ૫
પિતૃ ગાંધર્વ દેવ મુનિ, ઇંદ્ર વિરંચિ શિવનાથ
કહે પ્રીતમ તૃપત નહિ, તૃષ્ણા બુરી બલાય ૬
માટિ બ્રહ્માંડ ભક્ષન કિયો, તોઉ ન ભાગી ભૂખ
કહે પ્રીતમ ત્રિલોકને, તૃષ્ણા પરાર્ભે દુખ ૭

કહે પ્રીતમ કોઈ ઉબરે, જે રહે કોર કિનાર. ૧૧
તૃષ્ણા દવ દહું દિશ લગ્યા, વિશ્વ મુક્તાર બૃંદ;
કહે પ્રીતમ પ્રલે ગયે, જે ન ભજે ગોવિંદ. ૧૨
ધ્રુવ આદે જે ધીર નર, કિયો તૃષ્ણાકો ત્યાગ;
કહે પ્રીતમ પ્રભુકો મિલે, ઉર ધરી વ્રેહ વૈરાગ. ૧૩
ભક્ત અનંત કોટી ભયે, રહે રામકે શરન;
કહે પ્રીતમ તૃષ્ણા તજી, મિટે જન્મ અરુ મરન. ૧૪
તૃષ્ણા મારી ભરથરી, છોડી માયા મોહ;
કહે પ્રીતમ બ્રહ્મરસ પિયો, મીટા હું તું દોય. ૧૫
તૃષ્ણા તજી કપિલજી, શુકજી સનતકુમાર;
કહે પ્રીતમ ન્યારા રહે, નાહી ન લગી લગાર. ૧૬
તૃષ્ણા બેટી લોભકી, હે પ્રૌઢા પરિવાર,
કહે પ્રીતમ પ્રપંચ કરી, ખાયા સબ સંસાર. ૧૭
સુરીનર મુનિ જોગી જતી, ખાયે ભિક્ષુક ભૂપ,
કહે પ્રીતમ કેડે પડી, તૃષ્ણા વિકટ સ્વરૂપ. ૧૮
કવિ કોવિદ શૂરા સુઘડ, વૈદ રોગી દાતા દીન,
કહે પ્રીતમ ખાયે સબે, મુરખ ચતુર પ્રબીન. ૧૯
તૃષ્ણા ટાળે સદ્ગુરુ, જાકે હાથ ઇલાજ,
કહે પ્રીતમ સમજણવિના, સબ તન તૃષ્ણારાજ. ૨૦
હરિગુરુ સંત કૃપા કરે, દેવે જ્ઞાન વિચાર,
કહે પ્રીતમ તૃષ્ણા કહા, કાપે કોટિ વિકાર. ૨૧
તૃષ્ણા પીડે તબ લગે, જબ લગ નહિ ગુરુ જ્ઞાન,
કહે પ્રીતમ પ્રીછયા વિના મિથ્યા દેહ અભિમાન. ૨૨
જબ હરદામેં હરિ બસે, તૃષ્ણા ટળે વિરાટ;
પ્રીતમ કુંચી જ્ઞાનકી, ઉઘડે અગમ કપાટ. ૨૩
વિષય વેલાથી વિછડે, તુટે તૃષ્ણા ડીટ,
કહે પ્રીતમ કહુતા ટળે, તામ ફલ હોવે મીષ્ટ. ૨૪
તૃષ્ણા તોર ગ મન ચઢયા, ધાયા દેશ વિદેશ,
કહે પ્રીતમ સ્થિરતા નહિ, બિન સદ્ગુરુ ઉપદેશ. ૨૫

૧૪–મનનું અંગ

મન મતવાલા હો રહ્યા, નાહિન માને શીખ,
કહે પ્રીતમ ભવમે ભમે, માગે ઘર ઘર ભીખ. ૧
ભીખ મળે હરિનામને, સો સંત મુખ વતાય,
કહે પ્રીતમ આન વ્રતસેં, લાખ ચોરાશી પાય. ૨
મન દુરીજન ઘરમાં રહે, કરે દગો દિનરાત,
કહે પ્રીતમ કહા કીજીએ, મન ચંચળ બદ જાત. ૩
મન દુર્જન અતિશય પ્રબલ, મનકે ભેખ અનેક,
કહે પ્રીતમ મન બસ નહિ, જાકુ રૂપ ન રેખ. ૪
મર્કટ રાજ બેસાડીએ, કરકે બોહોત બનાવ,
કહે પ્રીતમ ફલ દેખતે, પ્રગટે આપ સ્વભાવ. ૫
કથા શ્રવણ કરે મીનકા, શિર દીપક ધરી દેવ.
કહે પ્રીતમ મુસા મીલે, જાઈ પકડે તતખેવ. ૬
કોટિ જતન પરમોદીએ, મન નહિ માને લેશ:
પ્રીતમ કોઇ પોહોચે નહિ, તહાં મન કરે પ્રવેશ ૭
મન સૃષ્ટિકો મૂલ હૈ, મનકુ હરખ ને શોક,
કહે પ્રીતમ મન ફેરવે, તેહી ફીરે ત્રણ લોક. ૮
સાગર લેહેરિ ગુંથીએ, જે આકાશ હેતાય,
પ્રીતમ પવનકું બાંધીએ, તો મન જીત્યો જાય. ૯
પારાશર સાભરીઋષિ, [illegible]ગી વિશ્વામિત્ર.
કહે પ્રીતમ [illegible]ત કીયે, મનો [illegible] ૧૦
મન સુરપતિ કે બસ નહિ, ગયો સો ગૌતમ [illegible]
કહે પ્રીતમ અમૃત પિયા, મિટા ન મનકા [illegible]. ૧૧
મન બ્રહ્માકે બસ નહિ, [illegible] મુનિ [illegible]
કહે પ્રીતમ સરસ્વતીસુતા, તે પૂ[illegible] મન ૧૨
મન શંકર નહિ વશ કિયો, રૂપ મોહની [illegible]
કહે પ્રીતમ ભૂતલ ભમ્યો, સબ ધાતુની [illegible] ૧૩
મન સબપર [illegible] હે, [illegible]
કહે પ્રીતમ મન હાથ કરે, [illegible]. ૧૪
[illegible] ગુણ દેહ હૈ, [illegible]
કહે પ્રીતમ [illegible] કિયે, [illegible] ૧૫

મનકો કહ્યો ન માનીએ, મનકો કામ કઠોર,
કહે પ્રીતમ કયા સાચવે, ઘર ભીતરકો ચોર. ૧૬
સોઇ બસીયરકું બસ કરે, ધરી ધીરજ હૈયા સાથ,
કહે પ્રીતમ મન કુટિલ હૈ, કબહુ ન આવે હાથ. ૧૭
મણી લાવે પાતાલસું, જાય ચઢે આકાશ,
કહે પ્રીતમ મન મૂઢકો, નાંહી કછુ વિશ્વાસ. ૧૮
કરે વિવાહનું કાયદુ, અતનું પત કરે કાંય;
કહે પ્રીતમ સમજે નહિ, પ્રપંચ બહુ મનમાંય. ૧૯
બાહર શત્ર બહુ હણે, જે કોઈ શૂરા હોય,
પ્રીતમ મન ભીતર રહે, માર શકે નહિ કોય. ૨૦
રિપુદળ જીતે રણવિષે, કોય ન મેટે આણ,
કહે પ્રીતમ મન જીત્યા નહિ, તબ લગ કાયર જાણ. ૨૧
તપ તીરથ આચારવ્રત, ભણે બહુ શાસ્ત્રપુરાણ,
કહે પ્રીતમ મન બસ નહિ, તબ લગ મૂરખ જાણ. ૨૨
કથી સાખી બહુતર્ક કથે, સમજાવે સબ લોક;
કહે પ્રીતમ આશા ધરે, તો કહા કર્યાં સબ ફોક. ૨૩
ખોટે મન ખોયા સબે, તનમન રૂપ અરુ રંગ;
કહે પ્રીતમ કરીએ નહિ, મન મૂરખકા સંગ. ૨૪
મન હરજીકે હાથ હ, ઓર કીસીકા નાંહિ;
કહે પ્રીતમ માને નહિ, દેખો ગ્રંથન માંહિ. ૨૫
મન સાત્વિક તેં ઉપન્યા, સાત્વિક વિષ્ણુ અંશ,
પ્રીતમ મૂળ વિચારતાં, મનકો બઢે નહિ બંશ. ૨૬
શુદ્ધ ચિત્ત સુચરન કરે, તજે દેહ અભિમાન;
કહે પ્રીતમ આપા મિટે, તબ ભેટે ભગવાન. ૨૭
મન વિકલ્પ મૂકે પરા, હરિ ઈચ્છા વ્રતમાન,
કહે પ્રીતમ પ્રેમે કરો, હરિ સુમરન સાવધાન. ૨૮

૧૫-સ્મરણનું અંગ

સુમરન સોઇ ન વીસરે, રહે રૂપમાં મન,
કહે પ્રીતમ શુદ્ધ સ્નેહસું, કરે સુમરન નિશદિન. ૧
નિશદિન નિમેષ ન વિસરે, હરિકો તત્ત્વ વિચાર;

કહે પ્રીતમ તદ્‌વત રહે, સોઈ સુમરન સાર. ૨
મિથ્યા મુખ બોલે નહિ, બોલે તો હરિનામ,
કહે પ્રીતમ રુદીયે વસે, જ્યુ લોભી કે દામ. ૩
સોહું સોહું હોત હે, નખ શિખ સકલ શરીર,
પ્રીતમ પલક ના વીસરે, રુદીયેસે રઘુવીર. ૪
ઘડી પોહોર સુમરન કહ્યા, સુમરન સાસ ઉસાસ;
કહે પ્રીતમ રહે અંગમાં, આઠે પોહોર ઉલ્લાસ. ૫
જોઉ આકાશકી આરસી, ભૂલે નહિ સ્વરૂપ,
કહે પ્રીતમ સબ ઘટ વસે, નાથ નિરંજન ભૂપ. ૬
ખેતર જેતી ખરપડી, સાગર જેતો વહાણ,
કહે પ્રીતમ ભૂલે નહિ, ભોમતણો નિશાન. ૭
મેરુ ડગે તો મન ડગે, રહે ભજન લવલીન
કહે પ્રીતમ હરિસિંધુમે, મગન રહે મન મીન ૮
હરિ સાગર સન્મુખ ભર્યો, નાહીં ન્યન લગાર,
કહે પ્રીતમ એકરંગ રહે, સોઈ સુમરન સાર. ૯
સબ ઘટ સીતા રામજી. જ્યુ હિરામ્ હેમ,
કહે પ્રીતમ હરી રૂપ ત્યેમ, કરહુ નિરંતર પ્રેમ. ૧૦
સંતાં સુમરન હોત હે, ભેદાં બહુત પ્રકાર;
પ્રીતમ ચલતાં ચીતવે. હરિકા નામ ઉચાર ૧૧
સુમરનકે [illegible]
કહે પ્રીતમ [illegible]
[illegible] સુમરન [illegible]
કહે પ્રીતમ [illegible]

એકવીશ સહસ્ર ખટસેં ઉઠે, રાતદિવસ અહંકાર;
કહે પ્રીતમ પદ પ્રીછતાં, લાગે નહિ વિકાર. ૧૮
મુખ જીહ્વા હાલે નહિ, અવર ન જાણે કોઇ;
કહે પ્રીતમ આપા મિટે, સેહેજે સુમરન હોય. ૧૯
પચાસ અક્ષર બંધન પડે, દો ન્યારે દુઃખ હરન;
કહે પ્રીતમ રરો મમ્મો, ભવજળ તારણ તરણ. ૨૦
રરો નિર્ગુણ નામ હૈ, મમ્મો મંગળ આપ;
કહે પ્રીતમ જુગતે જપે, તપે ન ત્રિવિધિ તાપ. ૨૧
શતકોટિ રામાયણમાં, રામ નામ અક્ષર દોય;
કહે પ્રીતમ રરો મમ્મો, લિયા શંકરને સોય. ૨૨
સબ સાધનમેં સુગમ હૈ, રામનામ મહામંત્ર;
કહે પ્રીતમ રસના રટે, તન મન હોય પવિત્ર. ૨૩
સમરણસે માયા સમે, દમે નહિ લવલેશ;
કહે પ્રીતમ સમરણ ભજન, હરિજન કરે હમેશ. ૨૪
માયા દમે ન મન દમે, દમે ન દુઃખ સંસાર;
કહે પ્રીતમ પરબ્રહ્મકો, ભજન કરે ભવપાર. ૨૫

૧૬–માયાનું અંગ

દેવી માયા ગુણમયી, કિયો ત્રિગુણ વિસ્તાર;
કહે પ્રીતમ માયાવડે, રચ્યો સકલ સંસાર. ૧
સાત્વિક હે સબ દેવતા, રાજસ ઈંદ્રી વિકાર;
કહે પ્રીતમ તામસ તણા, વિષય તે પંચ પ્રકાર. ૨
મૂળ માયા ઇશ્વર થકી, ઊપજાવ્યું બ્રહ્માંડ;
કહે પ્રીતમ બ્રહ્માંડમાં, સપ્ત દ્વીપ નવખંડ. ૩
ખંડ ખંડ બહુ દેશ હૈ, દેશ નગર પુર ગામ;
કહે પ્રીતમ એક ગામમેં, રચ્યો બહોત વિધિ ધામ. ૪
એક ધામ બહુ મનુષ્ય હૈ, ઉચ નીચ નર નાર;
કહે પ્રીતમ માયા ધરે, રૂપ અનંત અપાર. ૫
રાગદ્વેષ હું તું કરે, એ માયાકો મૂળ;
કહે પ્રીતમ કૈસે મિટે, ક્ષણ ક્ષણ ઉપજે શૂળ. ૬
માયા માયા એક હૈ, લાગી જીવકું આય;

પ્રીતમ છાયા દેવકી, સો છેદી કયૌં જાય. ૭
માયા મસાલે સબ બના, નાના મોટા ઘાટ,
કહે પ્રીતમ અણુ આદિ લઇ, સૂક્ષ્મ અણુ વૈરાટ. ૮
એ માયા દીસે સબે, દૃષ્ટ પદારથ હોય;
પ્રીતમ નાવે દૃષ્ટમે, સાર પર પદ સોય. ૯
માયા ચક ઓથે રહી, જક્ત ખેલકુ જોય;
કહે પ્રીતમ પ્રભુ દેખ હી, પ્રભુકું દેખે કોય. ૧૦
અંતરજામી આતમા, સબહી કે ઉર વાસ;
કહે પ્રીતમ માયારહિત, સો આદ્યપુરુષ અવિનાશ. ૧૧
પ્રકૃતિ સ્વભાવ જૂદો પડયો, મૂળે વસ્તુ એક;
કહે પ્રીતમ વિરલા લહે, જાકું જ્ઞાન વિવેક. ૧૨
ઈંદ્રજાલકે ખેલમે, મોહ્યા સબ સસાર;
કહે પ્રીતમ સબ દોદલા, જાને જાનનહાર. ૧૩
માયા મોટી ભાસકી, પડયા જીવતા માંય;
કહે પ્રીતમ વીતે કલપ, તો હું નીકસે નાંય. ૧૪
ઉંબરતરુ માયા રહી, ફલ બ્રહ્માંડ અપાર,
કહે પ્રીતમ તામે પડે, જંતુ કરે વિહાર. ૧૫
કાલકપિ ભક્ષણ કરે, ગુલરકે ફલ બહોત,
કહે પ્રીતમ એસે ફીરે, માણસકે શિર મોત. ૧૬
માયા ગાંધી કોથળો, ચીજ અનેક તામાંહિ,
કહે પ્રીતમ જુગતે ધરે, તબ કછુ એકઠા નાંહિ. ૧૭
બાવલકો બીજ રાખહી, સહસ્ર વરસ લગી કોય;
કહે પ્રીતમ કાંટાસહિત, જબ ઉગે તબ હોય. ૧૮
માયાકે સબ નામ હે, કહે સબ શાસ્ત્ર પુરાણ,
કહે પ્રીતમ ન્યારો રહે, સો નર પરમ સુજાણ. ૧૯
માયા અવિદ્યા અવ્યાકૃત, અક્ષર અરુ અજ્ઞાન,
કહે પ્રીતમ પ્રકૃતિ અજા,ક્ષેત્ર ધામ પ્રધાન. ૨૦
માયા સબમેં મિલ રહી, અવિદ્યા શીખાવે આન,
કહે પ્રીતમ આકૃતિ નહિ, અવ્યાકૃત અહમાન. ૨૧
અક્ષર ટાળી ટળે નહિ, મિથ્યા ભાસે ભાન,
કહે પ્રીતમ અનુભવ નહિ, તાથે એ અજ્ઞાન. ૨૨

પ્રકૃતિ કહીએ પરાક્રમી, અજા જન્મ નહિ માટ;
કહે પ્રીતમ સહુ ઉપજે, ક્ષેત્ર કહિ તે માટ. ૨૩
ધામ તજે રહેઠાણ એ, ધરે બહુવિધિ માન,
કહે પ્રીતમ પુરુષ આગે, કરતા હરતા માટે એ પ્રધાન. ૨૪
માયા આવ્રણ અષ્ટ હે, પૃથ્વી ઉદક તેજ;
કહે પ્રીતમ વાયુ ગગન, ગુણ અહંકાર મન એજ. ૨૫
માયા તિમિર સેહેજે ટળે, ને પ્રગટે બ્રહ્મ પ્રકાશ;
કહે પ્રીતમ તત્ત્વ સાંખ્યમાં, ઉગરે તે અવિનાશ. ૨૬

૧૭-તત્ત્વસાંખ્યનું અંગ

ક્ષિતિ જળ પાવક પવન નભ હું, નહિ ત્રિગુણ અહંકાર;
કહે પ્રીતમ મહત્તત્ત્વ નહિ, પ્રકૃતિ પુરુષ વિસ્તાર. ૧
ઇંદ્રી ચતુર્દશ દેવતા, શબ્દાદિક સાક્ષાત,
કહે પ્રીતમ સેવે સદા, વિષયભોગ વિખ્યાત. ૨
પંચ તત્ત્વકી ઇંદ્રી દશ, પંચકર્મ પંચજ્ઞાન,
કહે પ્રીતમ એ પ્રીછતાં, ટળે દેહઅભિમાન. ૩
શ્રવણ વદન આકાશકી, ત્વચા હસ્ત સોઇ પવન,
કહે પ્રીતમ ચક્ષુ ચરણ, તત્ત્વ તેજકો રવન. ૪
જીહ્વા લિંગ જળકે બને, ભોમ ગુદા અરુ ઘ્રાણ,
કહે પ્રીતમ એ પ્રસિદ્ધ હે, ગાવે નિગમ પુરાણ. ૫
કરણ ઇંદ્રી દિક દેવતા, શબ્દાદિકકો સંગ,
કહે પ્રીતમ ગુણ વાસના, પોહોંચાવે સર્વ અંગ. ૬
ત્વચા ઇંદ્રી સ્પર્શ વિષે, વાયુદેવ દયાળ,
કહે પ્રીતમ ત્રિપુટી તણી, ચતન્યકુ સંભાળ. ૭
નેત્ર ઇંદ્રીકો રૂપ વિષય, સ્વામી તાકો સુર,
કહે પ્રીતમ તત્ત્વ એ તેજકો, કરે સો તેજ હજુર. ૮
જીહ્વા ઇંદ્રી રસ વિષય, વરુણ દેવ સંજોગ;
કહે પ્રીતમ કારણવડે, કરે ચિત્તવૃત્તિ ભોગ. ૯
નાસા ઇંદ્રી ગંધ વિષય, અવની અધિદેવ સાર,
કહે પ્રીતમ ચૈતન્યકુ ચઢે, પૂજા પંચ પ્રકાર. ૧૦
કર્મ ઇંદ્રી ક્રિયા કરે, પંચ પ્રાણ સંગ સોય;

કહે પ્રીતમ શુદ્ધ સમજ લે, કારજ કારણ દોય. ૧૧
કારજ કંચન ઘાટ હે, કારણ કુંદન મૂલ,
કહે પ્રીતમ એ દેખ લે, જે કછુ સૂક્ષ્મ સ્થૂલ. ૧૨
પૃથ્વી કે પંચ ભાગ હે, અસ્થિ માંસ નસ ત્વચા રોમ;
પ્રીતમ એ નહિ આતમા, પંચે ભાસે ભોમ. ૧૩
પરસ્વેદ અરુ લાળ કફ, આંસુ અમરી સોય,
કહે પ્રીતમ એ ઉદકકે, આત્મા અળગો હોય. ૧૪
કામ ક્રોધ અરુ કલ્પના, દ્વેષ ઉદ્‌માત જાણ;
કહે પ્રીતમ એ તેજકે, પાંચે ભાગ પ્રમાણ. ૧૫
શ્વાસોશ્વાસ અરુ હેડકી, છીંક બગાસું સિદ્ધ,
કહે પ્રીતમ એ પવનકે, પાંચે ભાગ પ્રસિદ્ધ. ૧૬
કહે સાંભળે વીસરે, થાંભણ દે અવકાશ;
કહે પ્રીતમ તું પરખ લે, એહ પંચ આકાશ. ૧૭
કઠણ ભોમ ભારે ઉદક, તપત તેજ કહેવાય,
કહે પ્રીતમ પ્રસરતા પવનકી, સ્થિર આકાશ ગવાય. ૧૮
પૃથ્વી અધિક પર્વત વિષે, ઉદક અધિક તરુમાંય,
કહે પ્રીતમ દૃષ્ટે પડે, પંચતત્ત્વ વિણ નાંય. ૧૯
તેજ આધક મછ મીનમાં, અધિક પંખીમાં પવન,
કહે પ્રીતમ આકાશમાં, રહે ચતુર્દશ ભુવન. ૨૦
પરા પશ્યંતિ મધ્યમા, વૈખરી વાણી જેહ;
કહે પ્રીતમ પરમાત્મા, સબકુ પ્રેરે તેહ. ૨૧
મન બુદ્ધિ ચિત્ત અહંકાર, શબ્દાદિ વિષય પંચ,
કહે પ્રીતમ લિંગ વાસના, કરે સદા પ્રપંચ. ૨૨
અંતઃકરણ વૃત્તિવડે, જાણે સુખ દુઃખ ભોગ,
કહે પ્રીતમ નર્લેપ હે, જાકુ આતમ જોગ. ૨૩
કર્તા વૃત્તિ નખ શિખ લગી, ક્રિયા રહી દશ દ્વાર,
કહે પ્રીતમ કર્મ વૃત્તિ જે, હો ગઇ વિષયાકાર. ૨૪
ઇંદ્રી વિષયને ઓળખે, નહિ જાણે નિજ રૂપ,
પ્રીતમ પ્રસારક દેહકા, આત્મા બ્રહ્મ સ્વરૂપ. ૨૫

૧૮-બ્રહ્મસ્વરૂપ વર્ણન

બ્રહ્મ અખંડિત અવિનાશ હે, અજ અવ્યક્ત અવિકાર;
કહે પ્રીતમ નિર્લેપ હે, નિરાલંબ નિરધાર. ૧
નિર્ગુણ નિરાકાર નિત્ય, નિજાનંદ નિજરૂપ;
કહે પ્રીતમ વ્યાપી રહ્યો, ચૈતન્ય શુદ્ધ સ્વરૂપ. ૨
શુદ્ધ ચૈતન્ય સાક્ષી પ્રમાતા, પ્રમાણ પ્રમેતી જેહ;
પ્રીતમ પંચનામ બ્રહ્મકે, અનુભવે ઓળખે તેહ. ૩
બ્રહ્મ સમુદ્ર સભર ભર્યો, જ્યું પ્રલેકાળ હોય;
કહે પ્રીતમ પૂરણ સદા, એક નિરંતર સોય. ૪
સાગરમેં જ્યું બુદબુદા, અસે ઉપજે સૃષ્ટ;
કહે પ્રીતમ વિરલા લહે, જાકું આતમ દૃષ્ટ. ૫
જ્યું સિંધુમેં હોત હૈ, લહરી અનંત અપાર;
કહે પ્રીતમ યું બ્રહ્મમેં, ઉપજે સબ સંસાર. ૬
અંબુમાં નહિ આંતરો, વ્યોમવિષે નહિ વાડ,
કહે પ્રીતમ યું બ્રહ્મમેં, નહિ આવરણ કછુ આહ. ૭
નાશ નહિ આકાશકો, યું આત્મા અદ્વૈત;
કહે પ્રીતમ આનદઘન, સબઘટ તુરીયાતીત. ૮
અભ્ર હોત આકરસમે, જ્યુ તરવર કે પાત;
કહે પ્રીતમ યું બ્રહ્મમેં, આ દેહ આવત જાત. ૯
બ્રહ્મ અનાદિ અટલ હૈ, અકળ અરૂપ અછેદ;
કહે પ્રીતમ નિત્ય કહત હે, મહિમા ચારે વેદ. ૧૦
અગ્નિ કે અંબારસે, દીપ બહુ વિધિ હોય,
કહે પ્રીતમ યું બ્રહ્મસેં, જીવ જગતકે જોય. ૧૧
ભાંડ ભૂમિસો ભિન્ન નહિ, આદ્ય અંત મધ્ય એક,
કહે પ્રીતમ યું બ્રહ્મમેં, ઉપજે ખપે અનેક. ૧૨
કુંદન કાંઈ લાગે નહિ, વગળ ભળે હોય હીન;
કહે પ્રીતમ સબ કર્મકે, જીવ ઈશ્વર આધીન. ૧૩
શુદ્ધ દૂધ સોઇ બ્રહ્મ હે, ઇશ્વર આધો નીર,
કહે પ્રીતમ જળ જ્યું મિલા, ત્યું ત્યું વરસ્યા ખીર. ૧૪
બ્રહ્મ કર્મસે રહિત હે, સકળ ધર્મકા મૂળ,
કહે પ્રીતમ દુઃખ પાવહી, હોય બ્રહ્મ પ્રતિકૂળ. ૧૫

ચૈતન્ય સાગર એકરસ, કનક દંડ મણિ દીપ;
કહે પ્રીતમ ન્યારા નહિ, રહે સદાએ સમીપ. ૧૬
ચંદા અર્ક અગ્નિ વિષે, ઝળહળ જયોત પ્રકાશ,
કહે પ્રીતમ અજ મસકમાં, બ્રહ્મ નિરંતર વાસ. ૧૭
શશી સૂર ચક્ષુ વિષે, જઠરા અગ્નિ જાણ;
કહે પ્રીતમ બ્રહ્માંડમાં, ઐસે પડ પ્રમાણ. ૧૮
અગ્નિ એક જળ અગ્નિ એક, એક વાયુ આકાશ,
કહે પ્રીતમ એક બ્રહ્મમે, વસ્તુ વિશ્વ વિલાસ. ૧૯
સૂર તપે સબ ઉપરે, વૃષા સબ હી પર હોય,
કહે પ્રીતમ દેહ આતમા, જ્ઞાન દૃષ્ટિ કરી જોય. ૨૦
તરુવર એક શાખા બહુ, નીચ ઉચ લઘુ દીર્ઘ,
કહે પ્રીતમ યુ બ્રહ્મમે, ભયો સર્ગ વિસર્ગ. ૨૧
મળ્યો ખાળીયો સમુદ્રમાં, ભયો સમુદ્રાકાર;
કહે પ્રીતમ બ્રહ્મ ભજનસે, ભયો બ્રહ્મ નિરધાર. ૨૨
પારસકો પર્વત બને, લિયો દિયો નહિ જાય,
કહે પ્રીતમ સમજી રહે, વાકે એહિ ઉપાય. ૨૩
વાણી શકે નહિ વર્ણવી, કૃત્ય ન પહોંચે કોય,
કહે પ્રીતમ આકાશમાં, ચિત્ર કોણ વિધ હોય. ૨૪
ઈશ્વરકું ઉંચ નીચ નહિ, પુરુષ નપુંસક નાર,
કહે પ્રીતમ વ્યાપી રહ્યો, સબ ઘટ બોલનહાર. ૨૫
મીન કમઠ શૂકર સહી, આહિર કુળ અવતાર,
કહે પ્રીતમ પરિબ્રહ્મકું, કહાં વરણ વેહેવાર. ૨૬
નિર્ગુણ બ્રહ્મ સગુણ ભયે, રામકૃષ્ણ અવતાર;
કહે પ્રીતમ ગુણ ગાયકે, તર ગયે અનેક અપાર. ૨૭
અહંતા મમતા ઇરષ્યા, વિષયાદિક જંજાળ;
કહે પ્રીતમ ભવસિંધુકે, તીર કીચ સેવાળ. ૨૮
અઢાર અંગ સાખી કહી, સદ્ગુરુકે પ્રતાપ,
કહે પ્રીતમ સોઇ સમજતાં, મિટ જાય વાદ વિવાદ. ૨૯
ભાગ્ય પડે બ્રહ્મ ભાવના, જબ ટળે કામ કલાપ;
કહે પ્રીતમ કછુ કામના, તબ લગ શોક સંતાપ. ૩૦

૧૯-કામનું અંગ

કામી કરે ન શુભ કર્મ, ધર્મ ન સમજે ઘેર;
કહે પ્રીતમ કામી રુદે, ઉઠે વિષયકી લહેર. ૧
વિષય વસિયર તન રાફ્ડો, મન મલીન વિખ રૂપ;
કહે પ્રીતમ સબ શ્રેષ્ઠ હે, પણ કામી કાળ સ્વરૂપ. ૨
કામી સુણે ન હરિકથા, નહિ હરિજનસું હેત,
કહે પ્રીતમ કામી તણી, ખાલી કાયા ખેત. ૩
કામીસેં કુત્તા ભલા, વરસદિને એક માસ;
કહે પ્રીતમ કામી કરે, નિશદિન વિષયવિલાસ. ૪
કામ કલંક જાકું લગ્યા, એ સમ લાંછન નાંહ;
કહે પ્રીતમ સંસારમાં, સરબંધા સબ માંહ. ૫
કૃત્ય નિવારણ સ્વાંગ ધરે, સો અધિક અધિકાય;
કહે પ્રીતમ સોઇ જીવ, મુક્ત કદિ નવ થાય. ૬
કામ કામ સબકો કહે, કામ ન ચીને કોય,
પ્રીતમ મન ઉઠાવ કરે, કામ કહાવે સોય. ૭
કામી નર સુકૃત કરે, જેસો કુંજર શ્વાન,
કહે પ્રીતમ લઈ શીશપર, ડારે ધૂળ નિદાન. ૮
અર્ક આત્મા નિર્મળા, વિષય વાદળી છાંય,
કહે પ્રીતમ કામે કરી, સાર ન સૂઝે કાંય. ૯
આતમ અર્ક ઉદ્યાત હે, કામ ગ્રહણ કહેવાય,
કહે પ્રીતમ કૈસે કરે, ભીતર લાગી લાય. ૧૦
વિષય વહ્નિ અતિ પ્રબલ હે, દાવાનલસે દીર્ઘ,
કહે પ્રીતમ સબ જુગ ભલા, કામી નુગરા ઉર્ગ. ૧૧
કામીકું સ્વામી નહિ, માને નહિ મુરજાદ;
કહે પ્રીતમ ઉન્મત્ત રહે, આઠે પહોર પ્રમાદ. ૧૨
કામી કૃત અકૃત કરે, જબલગ જુવતી તાન,
કહે પ્રીતમ નરકે પડે, નારી પુરુષ નિદાન. ૧૩
ત્રિયા ચમક લોહ પુરુષ હે, પામર પશુ સમાન,
કહે પ્રીતમ કહો કોટિ વિધિ, કામી ધરે નહિ કાન. ૧૪
કામીકુ લજ્જા નહિ, નિર્લજ નિર્દે નઠોર,
કહે પ્રીતમ કૈસે કહું, સબહી કર્મ કઠોર. ૧૫

કામી કોઈ મત દુઃખ ધરો, કામી અવર ન કોય;
કહે પ્રીતમ એ કામી હું, તાય શીખામન સોય. ૧૬
શત્રુ અવર અનેક હે, કામ સમો નહિ કોય;
કહે પ્રીતમ રજ કામના, સબ જુગ વેરી હોય. ૧૭
કામ કપટ જા ઘટ વસે, સો નર નીચ ગમાર,
કહે પ્રીતમ સુખ અલ્પ હે, અવગુન કરે અપાર. ૧૮
કામી કાગ સમાન હે, ડરતા રહે નિશદિન;
કહે પ્રીતમ કામી તણાં, સદા અપાવન મન! ૧૯
સુકૃત સાત જન્મકો, એક પલકમે જાય,
કહે પ્રીતમ ધન ગાંઠડી, ઘર આગે લૂટાય. ૨૦
કામી ગર્ધવ સારીખા, સગ ગર્ધવી નાર,
કહે પ્રીતમ લાતે હણે, તોય ન છોડે લાર. ૨૧
કામીકું બહુ કલ્પના, વિષય લેહેર દીલમાંહી,
કહે પ્રીતમ સબહી તરે, પણ કામીકી ગતિ નાંહી. ૨૨
કામી ભૂત ભવમેં ભમે, સમે નહિ સતાપ;
કહે પ્રીતમ રહે કામના, કછુ પુરવલા પાપ. ૨૩
કામ કલેશ કો મૂલ હે, અનરથકો ભંડાર,
કહે પ્રીતમ તજ તાહિકુ, ભજ હરિ કૃષ્ણ મોરાર. ૨૪
કામરૂપ કલેશ હે, ક્રોધ મિલે તબ આય,
કહે પ્રીતમ સોઇ જીવ, જમપુર બાંધ્યા જાય. ૨૫
કામી કૃત્ય જે જે કરે, સોઇ કામ સ્વરૂપ,
કહે પ્રીતમ ના વશ રહે, પડે મોહ અંધકૂપ. ૨૬
કામ કુસંગતે ઉપજે, કામે ઉપજે ક્રોધ,
કહે પ્રીતમ વશ કામકે, રહે ન જ્ઞાન પ્રબોધ. ૨૭
અજ્ઞાને મોહ ઉપજે, મોહે કરી બુદ્ધિ નાશ,
કહે પ્રીતમ બુદ્ધિ નાશતે, પ્રાણી નરક નિવાસ. ૨૮
મન મરકટ માનવ તણો, કામ ફકીર તે સાથ;
પ્રીતમ નાચ નચાવહિ, લોભ લાઠી લીયે હાથ. ૨૯
કામ નેત્ર મુખ ક્રોધકો, હ્રદે લોભ કર વાસ,
કહે પ્રીતમ તીનો મિલી. કરે જીવકો નાશ. ૩૦
કામીકુ બહુ કલ્પના, નિવૃત્તિ નહિ લગાર,

કહે પ્રીતમ ચિત્ત દ્રવ હે, કરતર કામ વિકાર. ૩૧
કામી કંટક લોહ હે, સેહેજ સચેત ન હોય;
કહે પ્રીતમ મન સમજ કે, સંગ કરો મત કોય. ૩૨
કામી તાકું જાનીએ, પ્રવૃત્તિ વિષે ઉદાર;
પ્રીતમ સચા સમજકે, વાકો સંગ નિવાર. ૩૩
કામી કૃત્ય અકૃત્ય કરે, ડરે ન એક લગાર;
કહે પ્રીતમ નરકે પડે, નારી પુરુષ નિરધાર. ૩૪

૨૦–નારીનિંદાનું અંગ

નારીકું નિંદું નહિ, નીંદું અવગુણ એક;
કહે પ્રીતમ કહેતે ગયે, આગે પુરુષ અનેક. ૧
નારી નરકકી ખાણ હે, શાસ્ત્ર કહે સબ કોય;
કહે પ્રીતમ પ્રભુભજનસે, પરમ પવિત્ર હોય. ૨
નારી ચાર પ્રકારકી, જ્યું નાણાકી રીત,
કહે પ્રીતમ કર જુગતસુ, જાણ બુઝ કર પ્રીત. ૩
મોહોર રૂપૈયો તાંબીયો, કોડી નાણા માંહિ;
કહે પ્રીતમ યહ દામ હૈ, સબહિ બરાબર નાંહિ. ૪
સતી શૂરી પતિવ્રતા, કૃત્યા કહિએ નાર;
કહે પ્રીતમ સોઈ સમજકે, વાકો સંગ નિવાર. ૫
અમૃત સીંચે એરડે, જુગતે જવાસા પાય,
પ્રીતમ કોઇ કાળે કરી, અમૃત ફળ નવ થાય. ૬
સો વરસ સેવે શીમળો, તોય ન ભાગે ભૂખ;
કહે પ્રીતમ વિષય ભોગવે, તોયે દુણા દુઃખ. ૭
નારી નિર્દય નઠોર અતિ, કઠણ કૃપાણકી ધાર;
કહે પ્રીતમ નર કાટતાં, કછુ ન લાગે વાર. ૮
નારીકો અપરાધ નહિ, પુરુષ પાતકી હોય;
કહે પ્રીતમ એક હાથસું, તાળી પડે ન કોય. ૯
નારી પ્યારી લગત હે, તબલગ વિષય વિકાર,
કહે પ્રીતમ કર દૂરસેં, નારીકું નમસ્કાર. ૧૦
હરિકી માયા મોહની, પ્રગટ નારી નિજરૂપ,
કહે પ્રીતમ મોહે સબે, દાનવ માનવ ભૂપ. ૧૧

નારી નેહ ઉપજાવહી, મિથ્યા પ્રપંચ પ્રીત,
કહે પ્રીતમ સબહિ હરત હે, જ્ઞાન ધ્યાન ગુણ ચિત્ત. ૧૨
નારી નહિ એ નાગિણી, નર મેડક નિરધાર;
કહે પ્રીતમ કેતે ગ્રસે, લેખા નહિ લગાર. ૧૩
લાલચ લોભ દિખાવહિ, અતિ ઉપજાવે ભાવ,
કહે પ્રીતમ જ્યું મુષકપર, મીની માંડે દાવ. ૧૪
નેણ વેણ મોહ બાણ હે, પ્રાણ કિયો બેહાલ,
કહે પ્રીતમ મુસા ફરે, મીની કે મન ખ્યાલ. ૧૫
મંજારી કે મુખથકી, ઉદર નાસે આપ,
કહે પ્રીતમ ભુખે મરે મીનકા, ઉદરકુ કયા પાપ. ૧૬
નારી નદીસ્વરૂપ હે, પ્રબળ વિષયકો પૂર,
કહે પ્રીતમ કેતે ગયે, તાસે રહિયો દૂર. ૧૭
નેણું કાજળ નાક નથ, વેણી વસીયર જાણ;
કહે પ્રીતમ ધુંઘટ કરે, હરે પલકમે પ્રાણ. ૧૮
કહેત કામરૂ દેશમેં, કરે પુરુષકુ બેલ,
કહે પ્રીતમ સબ દેશમે, એહિ નિરંતર ખેલ. ૧૯
નર મુરખ માને નહિ, કીજે કવન ઉપાય,
કહે પ્રીતમ હાથે કરી, પડે જાલમે જાય. ૨૦
બંધન બીજે બોહોત હે, નારી સમો નહિ કોય,
કહે પ્રીતમ છુટે નહિ, જે કોઇ બંધન હોય. ૨૧
મુખસે મીઠા ઉચરે, અંતર ઔરૂ બાત,
કહે પ્રીતમ જુદી ન હોય, કરે દગા દઇ ઘાત. ૨૨
પરમેશ્વરકે પંથમેં, નારી ડર ચોપાસ,
કહે પ્રીતમ અધવીચસે, ઉડાવે આકાશ. ૨૩
મારગ છુટા દો મિલી, કનક કાંતા કહેવાય:
પ્રીતમ વાત ભુલાવહિ, જીધર તીધર લે જાય. ૨૪
વાત પીત કફ આધ લઇ, સપ્ત ધાતુકો દેહ,
કહે પ્રીતમ નર મૂઢ જે, કરે તેહસુ નેહ. ૨૫
માંસ લપેટયા ચરમસે, ઉપર આછા રંગ.
કહે પ્રીતમ ભય પાવહી, જબહી ઉઘડે અંગ. ૨૬
સ્રીપુરુષ આનંદમય, સબહી હરિકો રૂપ,

પ્રીતમ જાકું જે ભાવના, તાકું તાફળ રૂપ. ૨૭

૨૧-ભાવનું અંગ

કલ્પદ્રુમકુ સેવીએ, જૈસો આપણો ભાવ,
કહે પ્રીતમ તૈસે ફલે, ઓર ન લાગે દાવ. ૧
ઉપજે ભગવત ભાવના, તો ભેટે ભગવાન;
પ્રીતમ ચિત્ત આનદ ધરે, તો કછુ ન ભાસે આન. ૨
અપને ભાવે ઈષ્ટ હે, અપને ભાવે જીવ;
કહે પ્રીતમ ભાવે કરી, શુદ્ધ સનાતન શીવ. ૩
અપને ભાવે બ્રહ્મ હે, અપને ભાવે ભૂત;
કહે પ્રીતમ નિજ ભાવસું, દીસે દેવ અરુ દૂત. ૪
ભાવે ગોકુળ અવતરે, ભાવે ચારી ગાય;
કહે પ્રીતમ ભાવે કરી, ગોરસ ચોરી ખાય. ૫
ભાવે રોકી સુંદરી, ભાવે લીનો દાણ,
કહે પ્રીતમ ભાવે કરી, ધર્યો ગોવરધન પાણ. ૬
ભાવે ગુંજા ઉર ધરી, ભાવે ચંદ્રિકા શીશ;
કહે પ્રીતમ ભાવે કરી, ગેડી ગ્રહી જુગદીશ. ૭
ભાવે વ્રજ લીલા કરી, ભાવે વાયો બંસ,
કહે પ્રીતમ ભાવે કરી, માર્યો મામો કંસ. ૮
ભાવે બસે બંદ્રાબન, ભાવે રચીયો રાસ;
કહે પ્રીતમ ભાવે કરી, કર્યો દ્વારકાં વાસ. ૯
ભાવે છાયો છાપરો, ભાવે પીનો દુધ;
કહે પ્રીતમ ભાવે કર્યો, જઇ જમકો જુધ. ૧૦
ભાવે ખાધો ખીચડો, ભાવે દીનો હાર;
કહે પ્રીતમ ભાવે ભયે, વણિક વેશ કીરતાર. ૧૧
ભાવે ભૂપ મરદન કિયો, નાઇ ધરાયો નામ,
કહે પ્રીતમ ભાવે કરે, અનેક ભકતકે કામ. ૧૨
ભાવે વીખ અમૃત કિયો, ભાવે દીની છાપ;
કહે પ્રીતમ ભાવે કરી, આધીન હોઇ રહે આપ. ૧૩
અપને ભાવે ગોમતી, અપને ભાવે ગંગ,
કહે પ્રીતમ શુદ્ધ ભાવસું, હોય પવિત્ર તે અંગ. ૧૪
ભાવે જાઓ મધુપુરી, ભાવે કાશી કેદાર,

કહે પ્રીતમ શુદ્ધ ભાવવિના, ફળે ન એક લગાર. ૧૫
ભાવવિના પૃથ્વી ભમે, દમે દેહ બહુ ભાત;
કહે પ્રીતમ શુદ્ધ ભાવવિના, મિલે નહિ સુખ શાંત. ૧૬
ભાવે બ્રહ્મ લીલા કરે, હરે ભૂમિકો ભાર;
કહે પ્રીતમ ભાવે ધરે, ચતુર્વિંશ અવતાર. ૧૭
ભાવ ભરોંસો જે ઘટ નહિ, સો ઘટ ઘોર અંધાર;
કહે પ્રીતમ સમજે નહિ, હરી હીરા અંબાર. ૧૮
હરી હીરા જાહેર પડયા, જગત ખુંદકે જાય;
કહે પ્રીતમ દેખ્યા વિના, કૈસે ધરે ઉઠાય. ૧૯
સુઝે સો બુઝે સહી, પૂજે પ્રેમે સોય,
કહે પ્રીતમ પ્રીછ્યા વિના, પ્રીત કોન વિધિ હોય. ૨૦
ભાવે જોગી વન વસે, ભાવે ભોગવે રાજ;
કહે પ્રીતમ સમજ્યા વિના, કછુ સરે નહિ કાજ. ૨૧
ભાવે મીલે આત્મા, આનંદરૂપ અખંડ,
કહે પ્રીતમ શુદ્ધ ભાવવિના, ચાલે નહિ પાખંડ. ૨૨
ભાવે સ્વર્ગે સંચરે, ભાવે નરક નિદાન;
કહે પ્રીતમ ભાવે મળે, ભક્તવત્સળ ભગવાન. ૨૩
ભાવવિના ભટકી મરે, કરે જો કોટી ઉપાય,
કહે પ્રીતમ એક ભાવવિના, સંશય શોક ન જાય. ૨૪
ભાવે ઇષ્ટ ઉપાસના, કરી શકે જે કોય,
કહે પ્રીતમ શુદ્ધ ભાવસું, હરી હસ્તામલ હોય. ૨૫
ભાવે બંધન ઉપજે, ભાવે હોવે મુક્ત,
કહે પ્રીતમ વિરલા લહે, જીવનમુક્તકી જુક્ત. ૨૬

૨૨–જીવન્મુક્તનું અંગ

જીવન્મુક્ત રહે જક્તમાં, વરતે દેહ વ્યવહાર,
કહે પ્રીતમ ભીતર નહિ. ઉપર કે ઉપચાર. ૧
સુપનામે કોઈ સુખ કરે. કોઈ દુખદો દેનાર,
કહે પ્રીતમ હોદંસુ નહિ. રાગ દ્વેષ લગાર. ૨
સુપનામેં લાડુ જમે, સુપતે શૌચાચાર.
કહે પ્રીતમ ચીને નહી, દેનારો લેનાર. ૩

સતી સજે નખ શિખ લગી, અંગે સૌ શણગાર;
કહે પ્રીતમ દેહભાવના, ધરે ન એક લગાર. ૪
સતી કામની ભૂષણ સજે, છાંડ ચલે સબ સંગ;
કહે પ્રીતમ રુદીએ રહે, નિજપતિ મિલન પ્રસંગ. ૫
જીવન્મુકત સંસારમેં, જ્યું અંબુજ જલ માંહ્ય;
કહે પ્રીતમ ભેળા રહે અંતર ભેદે નાંહ્ય. ૬
કનક ખાણપર નિત્ય રહે, રતિ કનક નહિ લેહ;
કહે પ્રીતમ મહામુક્તકું, નહિ દેહ અરુ ગેહ. ૭
દગ્ધ અંબરવત દેહ રહે, લહે ન વર્ણ વહેવાર;
કહે પ્રીતમ યું મુક્તકો, દીસે દેહવિકાર. ૮
ભુન્યા અન ઉગે નહિ, પોહોચે તબલગ ખાય,
કહે પ્રીતમ પોહાચી રહા, કહીં ન આવે જાય. ૯
જૈસે ચક્ર કુલાલકા, ફરે ફેરવે કોઇ;
કહે પ્રીતમ તબ લગી ફરે, વેગ જહાં લગી હોય. ૧૦
પ્રારબ્ધ વેગ તનમેં બસે, તબલગ ભુગતે ભોગ;
કહે પ્રીતમ ત્રિવિધિ ટળે, રહા ન એક રોગ. ૧૧
પવન ઉડાવે પત્રકું, ભાવે તહાં લે જાય;
કહે પ્રીતમ ઇચ્છારહિત, નિજ દેહ વરતાય. ૧૨
જીવન્મુક્ત ચિંતામણી, જો ચિંતવે સો હોય;
કહે પ્રીતમ મણિકે વિષે, તનક તિમીર નહિ કોય. ૧૩
મયપકુ મુખ શત સહસ્ત્ર હૈ, મુખ મુખ તેજ પ્રકાશ;
કહે પ્રીતમ મહામુક્તકું નહિ જગતકો ભાસ. ૧૪
જીવન્મુક્ત જે જે કરે, ધરે ન ઉર અહંકાર;
કહે પ્રીતમ ફળલાભકી, લાલચ નહિ લગાર. ૧૫
અતિ ઊંચો આકાશમેં, ચઢે ચઢાકે જોર,
કહે પ્રીતમ દેખે નહિ, અવનીકે એ કોર. ૧૬
જીવન્મુક્તકે ચલણકું, સમજે નહિ સંસાર;
કહે પ્રીતમ સાક્ષી રહે, લહે ન લોકાચાર. ૧૭
વહાણ ફરે સાગરવિષે, દશે દિશા પ્રમાણ,
કહે પ્રીતમ ભૂલે નહિ, દશે દૃષ્ટિ નિદાન. ૧૮
પાવ ધરે-પાવન કરે, પૃથ્વી દેશ વિદેશ;

કહે પ્રીતમ શુદ્ધ હોત હે, જ્યાં મુક્ત કરે પ્રવેશ. ૧૯
વાટ ઘાટ વન વાટિકા, ગામ ઠામ ધન ધામ,
કહે પ્રીતમ પાવન સબે, જ્યાં સત કરે વિશ્રામ. ૨૦
તીરથ પાવન હોત હે, દરશ પરશ દેદાર,
કહે પ્રીતમ મહા મુક્તકો, મહિમા અગમ અપાર. ૨૧
સેવે સો સુકૃત લહે, દુકૃત નિંદક આપ,
કહે પ્રીતમ મહામુક્તકું, નહિ પુન્ય ઓર પાપ. ૨૨
જીવન્મુક્ત સબ દુઃખરહિત, એકે આવરણ નાંહ્ય;
કહે પ્રીતમ મહામુક્ત રહે, સદા સમાધિ માંહ્ય. ૨૩
પણી પૃથ્વીપર ચલે, સુરતા રહે આકાશ,
કહે પ્રીતમ ચારા લગી, કરે ભૂમિપર વાસ. ૨૪
જોગેશ્વર જીવન્મુક્ત, સજ્જન સ્નેહ સમેત;
કહે પ્રીતમ પરમારથી, હરદે હરીકો હેત. ૨૫

૨૩–સજ્જનનું અંગ

સજ્જન સુરતરુ સારીખા, શરણ હરણ તનતાપ,
કહે પ્રીતમ શીતળ સદા, રહે સ્વરૂપે આપ ૧
કલ્પદ્રુમતે અધિક હે, સજ્જનકો ગુણ સાર,
કહે પ્રીતમ તરુ દેત ફલ, સજ્જન હરે વિકાર. ૨
જલધર જૈસે જોઇ લે, દયા ઢળક ઉર માંહી,
પ્રીતમ જગત જીવાવહીં, મેહેનત માગે નાંહી. ૩
સેહેજે ગાજે ગગનમે, સેહેજે વરખા હોય,
કહે પ્રીતમ પરમારથી, સબકા દાતા સોય. ૪
સજ્જન ચંદન સારીખા, શીતલ વાસ સુવાસ,
કહે પ્રીતમ સહુ સારીખા, સહે કોઇ રહેવે પાસ. ૫
સજ્જન હીરા સારીખા, સહે ઘણનકી ચોટ,
કહે પ્રીતમ તન તૂટ હી. તામે ઇતની ખોટ. ૬
સજ્જન કુંદન સારીખા, કરે કસોટી કોઇ,
કહે પ્રીતમ જ્યું જ્યું કસે, ત્યું ત્યું ઝીણા હોય. ૭
ભોમ ગડા ભીતર વધે, અગન જરે નહિ લેશ.
કહે પ્રીતમ સજ્જન કરે, સેહેજે સદ્ઉપદેશ. ૮

કડુ બચન મુખસેં કહે, મનમેં મીઠા દ્રાખ;
કહે પ્રીતમ હરિ મિલનકો, ઉર અંતર અભિલાખ. ૯
સજ્જનકા મન ઉજલા, જૈસા ઉજલા દુધ;
કહે પ્રીતમ નિર્મળ રહે, બાહર ભીતર શુદ્ધ. ૧૦
સજ્જન સુવાસે મિષ્ટ હે, અવગુણ હરે અનેક;
કહે પ્રીતમ પાવન કરે, દેવે જ્ઞાન વિવેક. ૧૧
સજ્જન સુમતિ દેત હે, કરે કુમતકું દૂર,
કહે પ્રીતમ દેખાવહી, એક હરિ ભરપૂર. ૧૨
વિકટ સમે વિરમે નહિ, દગો મળે નહિ લેશ;
કહે પ્રીતમ જબ દુઃખ પડે, દિન દિન દુણા નેહ. ૧૩
સજ્જન મિલે સુખ ઉપજે, દુઃખકો આણે અંત;
કહે પ્રીતમ પૂરણ કળા, જાણે નહિ જડ જંત. ૧૪
સજ્જન ભંજન ભ્રાંતકે, ઉપજાવે આનંદ,
કહે પ્રીતમ એક પલકમેં, કાટે ભવકે ફંદ. ૧૫
કોટિ વિઘન બિચમેં પડે, સજ્જન તજે ન સંગ;
કહે પ્રીતમ ક્યું ઉતરે, ચઢયા ચોળકા રંગ. ૧૬
સજ્જન સદ્‌ગુણ દેત હે, કરે દુષ્ટતા દૂર,
કહે પ્રીતમ માને નહિ, માયા તણા મજૂર. ૧૭
સજ્જન અંજન આંખકે, મજ્જન મુખકે પાન;
કહે પ્રીતમ કયું છાંડીએ, સજ્જન પરમ સુજાણ. ૧૮
સજ્જન સ્મરણ ભજનમે, સદા રહે ભરપૂર;
કહે પ્રીતમ નિત્ય નિરખત, હરિકું હાલ હજૂર. ૧૯
સજ્જન સક્કર સારીખા, કડવા કબહુ ન હોય;
કહે પ્રીતમ ફ્લ અંબકા, કોઠા કહે ન કોય. ૨૦
સજ્જન સુખ સુખી અવરકે, દુઃખી અવર દુઃખ દેખ;
કહે પ્રીતમ કોમળ રુદે, નવનીત થકી વિસેખ. ૨૧
સજ્જન ગુણ પ્રગટ કરે, અવગુણ દેખી દુરાય,
કહે પ્રીતમ જશ આપકે, નિજ મુખ નાહીં સીરાય. ૨૨
સજ્જન સુરજ સારીખા, કરે ઘોરતમ નાશ,
કહે પ્રીતમ સબકું પ્રીય, પૂરણ પ્રેમ પ્રકાશ. ૨૩
સજ્જન સમુદ્ર સારીખા, સરિતા કોટિ સમાય;

કહે પ્રીતમ એકરસ રહે, કબહુ છલી નહિ જાય. ૨૪
સજ્જન નહિ સંસારકે સજ્જન સત અનુપ,
કહે પ્રીતમ સજ્જન સોઇ, સમરણ સહજ અનુપ. ૨૫

૨૪–સહજનું અંગ

સહેજ સમજ આવ્યા વિના, પુરુષ દુઃખી નિત્ય જાણ;
'કહે પ્રીતમ એક સહજ બિન, ટળે ન ખેંચાતાણ. ૧
સહજ સ્વરૂપ હે બ્રહ્મકો, ખેંચાતાણ સો જીવ,
કહે પ્રીતમ સમજી શકે, સહેજે સુખી સદૈવ. ૨
સેહેજે સબ ઉચારહી, સેહેજે ઉદક આહાર;
કહે પ્રીતમ સેહેજે ચલે, નાહીન ખેંચ લગાર. ૩
સમજ સેહેજ બીન લહે નહિ, સાર અસાર વિવેક,
કહે પ્રીતમ સુખ સેહેજસે, અનરથ ટળે અનેક. ૪
સેહેજે સાધન હોત હૈ, અગમ સુગમ હો જાય,
કહે પ્રીતમ સમજી શકે, કબહુ કાળ ન ખાય. ૫
સમજવિના સાધન કરે, સો ફળરૂપ ન હોય.
કહે પ્રીતમ ધુળ પર લીપણ, ખુધા ખમે ન કોય. ૬
સમજવિના સબ એક હે, સાકર સિંધવ લુણ.
પ્રીતમ કછુ સમજે નહિ, તાય પ્રમોદે કુણ ૭
રત્ન ગુંજા ગણે એક કર, સમજે નહિ સિદ્ધાંત.
કહે પ્રીતમ પ્રીછ્યાવિના, ભાગે નહિ ભવભ્રાંત. ૮
ખાનપાન સબ કરત હે, આધિક પુરુષકું જ્ઞાન:
કહે પ્રીતમ નિજ જ્ઞાન બીન, પ્રાણી પશુ સમાન. ૯
મખ્ખી કાળી કાળી અજા, કાળી કામળી રીંછ:
કહે પ્રીતમ સમાન સબ, નાંહી પાંસરી પ્રીછ. ૧૦
સમજવિના સરખુ ગણે, ગેઝ ભેંસ અરુ ગાય,
કહે પ્રીતમ જબ સમજહી, તબ સબ સંશય જાય ૧૧
સમજે જીતે સુભાવકું, સુભાવ જીતે મોહ શૂર,
કહે પ્રીતમ સોઇ શૂરવીર, રહે પગ રોપી હજુર ૧૨
સેહેજ દશા સબમેં ભલી, જો ઉપજે ઉર આય
કહે પ્રીતમ સંસારકું, જીતે નિશાન બજાય ૧૩

મનકું મારે તન દમે, ધનકું ધર્મ લગાય;
કહે પ્રીતમ સોઇ શૂર હૈ, રામ ધામકું જાય. ૧૪
વાયુ સંગે વાસના, વાસના સંગે પ્રાણ,
કહે પ્રીતમ પ્રાણ આત્મા, ધરે દેહ દુઃખ ખાણ. ૧૫
સમજે સે સુખ ઉપજે, આન ઉપાયે નાંહ;
કહે પ્રીતમ આપે સુખી, સુખી સબે જ્યાં જોય. ૧૬
સમજ થકી હરિ ઓળખે, ઓળખે ઉપજે હેત,
કહે પ્રીતમ સમજ્યા વિના, તક્ર દૂધ દોઇ શ્વેત. ૧૭
પરહિત સમાન પુન્ય નહિ, પર પીડા સમ પાપ;
કહે પ્રીતમ સબ શાસ્ત્રમેં, દેખ વિચારી આપ. ૧૮
શિવ ચતુરાનન શેષ શ્રુતિ, સકલ શાસ્ત્ર મત સાર;
કહે પ્રીતમ હરિનામવિના, નહિ નરકા નિસ્તાર. ૧૯
હરિ ગુરુ સંત દયા કરી, દિયો પરમ ધન સાર,
કહે પ્રીતમ નામે ભયો, ઉર અંતર ઉજીયાર. ૨૦
ભયો પ્રકાશ નિજ જ્ઞાનસે, ઉપન્યો અતિ આનંદ;
કહે પ્રીતમ પ્રેમે કરી, બોલો જે ગોવિંદ. ૨૧
સંવત અઢાર વીશી રુદ્રની, પીસ્તાળો આશ્વિન માસ;
કહે પ્રીતમ શુક્લ પક્ષ પંચમી, સાખી ગ્રંથ પ્રકાશ. ૨૨
સંદેસરમાં સુખનીધિ, જાનરાય જુગદીશ;
કહે પ્રીતમ સાખી પુરણ, છસેં આડત્રીસ. ૨૩
સાખી ગાયે સાંભળે, રાખે રુદીએ વિચાર;
કહે પ્રીતમ પ્રપંચ ટળે, પામે પદ નિરધાર. ૨૪

૧૫–ચોપાઇનાં અંગ

૧–તત્ત્વજ્ઞાનીનું અંગ

અસ્થિ માંસ રુધિર ત્વચરોમ,ગગન પવન પાવક જલ ભોમ્ય;
પંચીકૃતનું પંડય શરીર, તેનો સ્નેહ તજો મહા ધીર;
જ્ઞાંનાનંદ અખંડ અપાર, કહે પ્રીતમ તે તત્ત્વ વિચાર. ૧
એક એકનાં પંચ કહેવાયે, પંચથકી પંચવિસ તે થાયે;
ચૌદ ઇન્દ્રી ને ચૌદે દેવ, પાંચ પ્રાણ ઉરનો અહમેવ,

તજી તેહ તુરિયાપદ રહે, પ્રીતમ તત્ત્વવિદ તેહને કહે. ૨
સ્થુલસૂક્ષ્મ કારણ કહેવાય, જાગ્રત સુપન સસોપતી થાય,
ગુણલક્ષણ વરતીને વીષે, તેથી ભીન્ન આતમ લખે;
તજે સરવ દેહાભિમાન, કહે પ્રીતમ તે તત્ત્વજ્ઞાન. ૩
મુલાધાર લિંગ નાભી રૂદે, વિશુદ્ધ (ચક્ર) અગ્નિ ચક્ર જે વદે;
શીશ સરોજ સહસ્રદલ સોયે, ટાલી આઢયને એકતા હોયે,
બાહ્યાંતર અખંડ એકતાર, કહે પ્રીતમ તે તત્ત્વવિચાર. ૪
હરીમાં જગત જગતમાં હરી, પ્રલે તોય પેર્ય રહ્યો ભરી,
લેહેરી લોઢ બુદબુદા તરંગ, લઘુ દીરઘ બહુ દીસે રંગ;
સરવ રૂપ હરિમાંહે લહે, (પ્રીતમ) તત્ત્વદરસી તેહને કહે. ૫
જ્યમ હાટકના ઘાટ અપાર, વાલી વેઢ કંકણ ને હાર,
ઘાટ ભાવ મૂકે પરહરી, વસ્તુ વિચાર રાખે ઉર ધરી,
સચરાચર ચૈતન એકરૂપ, કહે પ્રીતમ તે તત્ત્વસ્વરૂપ. ૬
ભિન્ન નહિ ભોમી ને ભાંડ, આદિ અંત મધ્ય અવની અખંડ,
પટતંતુ તે ન્યારાં નહિ, વસ્તુ વિચાર સૂત્ર છે સહી;
દેહાતીત એમ દેહને વિષે, કહે પ્રીતમ જ્ઞાની ઓળખે. ૭
પુષ્પ મધ્ય વાસના જેમ, દેહ મધ્ય ચૈતન છે તેમ,
તલમાં તેલ રહે નિરધાર, ઇક્ષુ મધ્યે ગોળ જેમ સાર,
દૂધ મધ્યે ઘૃત પૂરણ રહે, પ્રીતમ તત્ત્વ તે જ્ઞાની લહે. ૮
વ્યોમવિષે શબ્દ છે સદા, પવનવિષે સ્પર્શ સરવદા,
તેજ વિષે રહે જેમ રૂપ, જલને રસ તે એક સ્વરૂપ,
પ્રથવી વિષે ગંધ કહેવાય, પ્રીતમ જ્ઞાનવંત લેહેવાય. ૯
રત્નકુંભ તેજોમય રાસ, બાહર ભીતર શુદ્ધ પ્રકાશ
હેમ ડંડ જ્યમ હેમજ હોય, સાકરનું શ્રીફલ છે સોય
ગુણાતીત જ્ઞાનીનું રૂપ, કહે પ્રીતમ તે તત્ત્વસ્વરૂપ. ૧૦
જ્ઞાની તે ગોવિંદ સમાન, શ્રીમુખ સાખ્ય ભરે ભગવાન.
ગીતામાં પારથને કહ્યું, સત વચન સાધુએ લહ્યું
જ્ઞાની તે હું એમ કહે હરિ. પ્રીતમ માન્ય વાત એ ખરી. ૧૧
વેદ વેદાન્ત ઉપનિષદ વદે. રહે હરિ જ્ઞાનીને રદે;
વિશ્વમાંહે વ્યાપક હરિ તેમ, કાષ્ઠ પાષાણમાં પાવક જેમ
પ્રભુનું પ્રગટરૂપ તે સંત, કહે પ્રીતમ સમજ્ય સિદ્ધાંત. ૧૨

હીરા મોતી માણેક મણી, સામગ્રી સૌ સુવર્ણ તણી,
તે વસુધા ભરી દીજે દાન, તેહેનુ પ્રગટે પુન્ય નિદાંન,
કહે પ્રીતમ તેહનું ફલ સોય, તત્વદરશીને દરશને હોય.૧૩

૨–હરિભક્તનું અંગ

ભક્તિ ભાવ ભીંતર જેહને, હરિ સમરણ હરદે તેહને,
કહે સાંભળે હરિ ગુણગ્રામ, જયમ લોભી મન ચિંતે દામ;
દયા દીનતા દાસાતન, કહે પ્રીતમ જાંણો હરીજંન. ૧
પરમારથશું પૂરણ પ્રીત, નીરમલ નાંમ જપે તે નીત્ય,
હરિભાવ સંતશું ધરે, પ્રીત સહીત સેવા આચરે,
દેખી સંત નમાવે શીષ, મન થકી જાંણે જુગદીશ. ૨
ઉત્તમ આસંન દેઈ બેસારે, તાતે નીરે તે તન ઝારે,
ભોજન ભલી બનાવે જુકત, કહે પ્રીતમ તે હરિનો ભક્ત. ૩
સંત ચરણામૃત સ્નેહે ગ્રહે, સર્વસ્વ સુંપી સનમુખ રહે,
સેજ સમારે સુંદર સાર, ઉર અંતરમાં પ્રેમ અપાર;
શયન કરાવી ચાંપે ચરણ, કહે પ્રીતમ તે તારણ તરણ. ૪
ભક્તિ તણી સંપત જેટલી, હરિ અર્થે આવે તેટલી,
સરોવર સરિતા વસુધા વૃક્ષ, પરમારથ કારણ પ્રતક્ષ,
શાખાપત્ર ફૂલફલ સાર, કહે પ્રીતમ સૌ પર ઉપકાર. ૫
અનન્ય ભાવે કરે ઉપાસન, જેથી ટળે જન્મસાસન,
હરિગુરુ સંત ચરણ લોલીન, જયમ જલથી વિછડે નહિ મીન;
આઠ પોહોર એમ ચિંતન કરે, પ્રીતમ પ્રેમ પ્રભુશું ધરે. ૬
ભક્તિ કલ્પતરુ સેવે જેહ, મનઇચ્છા ફલ પાંમે તેહ;
સહુ સુખ પાંમે સીતળ, અગ્નિ આંચ ન લાગે મળ;
ત્રિવિધ તાપ તતક્ષણ ટળે, પ્રીતમ ભકતી ભાવે હરિ મળે. ૭
ભક્તિવિના પ્રભુ પ્રસંન ન થાય, ઇન્દ્રી દેહના દોષ ન જાય,
કાયક માયક વાચક કરી, સર્વ ભાવે સેવે એક હરી;
સુફલ સમૃદ્ધિ થાયે સર્વ, કહે પ્રીતમ મટે મન ગર્વ. ૮
હરિના જન્મ કરમ ગુણ ગાય, ગદ્‌ગદ્ ગીરા રોમાંચિત થાય,
નર્ત કરે ઉર આનંદ ધરે, લોકલાજ સરવે પરહરે,
પ્રેમ મોદિત મન રસમાં રહે, પ્રીતમ ભકત તે તેહને ન કહે.૯

સચરાચરમાં સ્વામી એક, વદન કરે તે ભાવ વિવેક,
ક્ષિતિ જલ પાવક પવન અકાસ, એક અખંડ અદ્રીત અવિનાસ,
જથાજોગશુ સેવા કરે, કહે પ્રીતમ પ્રપચ પરહરે. ૧૦
અવની પૂજે અક્ષતવડે, પુષ્પ પૂજા ઉદકને ચઢે;
તૃણવડે સુરભીને જજે, સરવસ્વ લેઈને સતને ભજે;
વિશ્વવિષે દેખે એક હરિ, કહે પ્રીતમ તે ભક્તી ખરી. ૧૧
સૂતાં બેઠાં નિરખે નાથ, તનમન સુપે હરીને હાથ;
રમતાં જમતાં કરતાં પાંન, સચરાચર ભાળે ભગવાંન;
જેહેવી જારભાવની જુક્તિ, કહે પ્રીતમ એવી હરિભક્તિ. ૧૨
રુદે કોમલ હેત અપાર, આસા ત્રષ્ણા સમી થઈ છાર,
દેખે અખંડ હરિનો રાસ, કહે પ્રીતમ તે પ્રભુનો દાસ. ૧૩

૩–સંતનું અંગ

સંત હરિગુરુ એક પ્રમાણ્ય, જલ લેહેરી દૃષ્ટાંતે જાણ્ય,
પુષ્પવાસના ન્યારી નહિ, તરુણ તેલ એક જાણો સહી. ૧
સંત વદે તે સીતલ વેણ, કરુણ ને અતિ નિરમલ નેણ
ટાળે તાપ પ્રજાલે પાપ, આપે અખંડ બ્રહ્મનો જાપ,
પ્રેમે પોતા સરખો કરે, કહે પ્રીતમ તારે ને તરે. ૨
સંતસરોજ ભમર ભગવંત, પ્રીતસહિત નિત્ય વાસ વસંત
નિમિષમાત્ર તે ન્યારા નહિ, મીન રહે જેમ મહાજલ મહી;
એમ હરિના જન હરિમાં રહે, કહે પ્રીતમ કો વિરલા લહે ૩
સંત હરિ તે એકજ અંગ, મહામોટા માગે સતસંગ.
જ્ઞાનપ્રકાશ ઘટ ભીંતર થાય, મોહ નિસા તતક્ષણ જાય,
સંત સેવતાં સંશય કશા, પ્રીતમ પ્રગટે નિર્મલ દશા. ૪
સંતશીલ બહુ સેહેજ સંતોષ, વચન વદે નિર્મલ નિર્દોષ,
નહિ મોહમમતા મદમાંન, હરદે એક હરિનું ધ્યાંન,
તેહનો સંગ કરે જે કોય. કહે પ્રીતમ સુખ પામે સોય. ૫
કલ્પવૃક્ષ સુરધેનું સંત, ચિંતામણી દુઃખનો કરે અંત,
બ્રહ્મા આદે કીટપર્યંત, અધિક ન્યૂન નહિ જેને ચિત
સમદરશી સાધુ કેહેવાય, પ્રીતમ દરશનથી દુઃખ જાય. ૬
રીપુ મીત્ર એક સમાંન, હેમલોષ્ટ માંન અપમાંન

આવૃણ રહિત ઉજલી દશા, ઉપજે નહિ મનોરથ કશા;
પ્રીતમ એવા હરિના સાધ, જેહેનો મહિમા અગમ અગાધ.૭
પદ પૂજી રજ સુરતક ધરે, કહે પ્રીતમ સેહેજે ભવ તરે;
ગુણાતીત નિરગુણ નિજરૂપ, શુદ્ધ ચૈતન ગુરુ બ્રહ્મસ્વરૂપ,
એકરસ જ્ઞાન અખંડિત સાર, સહેજે સ્વરૂપી સાક્ષાતકાર ૮
વિશ્વાધાર વખાંણે વેદ, પ્રીતમ જેહેનો ભારે ભેદ;
ગુરુનું ધ્યાંન ધરે જે હોય, સંભારે સૌ સુકિત હોય;
દર્શન કરતાં દુકિત જાય, સેવાથી સહુ સાધન થાય;
પ્રીતમ પ્રગટે પૂરણદશા, જેને ગુરુ રુદીયામાં વસ્યા. ૯

૪–સદ્ગુરુનું અંગ

જે સદ્ગુરુનાં સેવે ચરણ, તેહેના ટળે જન્મ ને મરણ;
મહાવાયકનું આપે જ્ઞાંન, મૂકાવે દેહનું અભિમાંન;
ભૂત ટાળીને કરે ભગવંત, કહે પ્રીતમ તે સદ્ગુરુ સંત. ૧
ગુરુથી મોટા નહિ સુરશેષ, ન મોટા બ્રહ્મા વિષ્ણુ મહેશ,
ગુરુ સરણા મોટા તે ગુરુ, કહે પ્રીતમ વર્ણન શું કરૂ. ૨
મનતાંણુ વર્ણન નવ થાય, જેહને નિગમ નિરંતર ગાય,
શાસ્ત્ર પુરાણ કહે છે સહુ, ગુરુનો મહિમા મોટો બહુ;
કહે પ્રીતમ જે કો જાણશે, અખંડ અભય પદવી માણશે. ૩
ગુરુનાં ચરણ સેવે જે સદા, તેની ટળે ભવની આપદા,
[illegible] તીરથ કહેવાય, ગુરુ સેવતાં સરવે થાય;
[illegible] ચરણામૃત [illegible], કહે પ્રીતમ પરમ પદ લહે. ૪
ગુરુ શબ્દ શ્રવણે સાંભળે, તેના તાપ તતક્ષણ ટળે;
શાંતવના સર્વે અંગે થાય, જન્મમરણનું જોખમ જાય;
ઘટમાં પ્રગટે જ્ઞાનપ્રકાશ, કહે પ્રીતમ હોય હરિનો વાસ.૫
ગુરુ સંતોષી આપે સુખ, નરકતણું નવ પામે દુઃખ;
કહે પ્રીતમ પૂજન કરે ગર્ભવાસ તે શાને ફરે,
ગુરુ વિના જેવી જનની, કથવિના જેહેવી વાંઝની. ૬
[illegible] વિના [illegible], તોવિના [illegible];
[illegible] વિના [illegible] જાય, કહે પ્રીતમ તે સત્ય પ્રમાણ,
[illegible] ગુરુ [illegible], [illegible] તેહેના ન રહે પાપ. ૭

વંદે શીવ વિરંચી શેષ, હરિનું સમરણ હૈયે હમેશ,
ગંગા આદિ તીરથ જેહ, ચરણ કમલરજ ઈછે તેહ;
વેદ વદે જેની કીરતી ઘણી, પ્રીતમ સંત તે શીરોમણી. ૮
હરિચંદનને સંત પવન, હરિ સિંધુ ને સંત પ્રજન;
પર ઉપગારી પરમારથી, બંધન છોડે સંસારથી;
અનેક અધમને ઓધારતા, દેહે પ્રીતમ કારજ સારતા. ૯
સતસંગ દુર્લભ સંસાર, નૌકા સમ ભવતારણહાર;
ચોરાશીના ટાળે ફંદ, ઉપજાવે ઉર અતિ આનંદ,
હરિનાંમ ધન્ય આપે સાર, પ્રીતમ પ્રગટે પ્રેમ અપાર. ૧૦

૫–સત્સંગમાહાત્મ્ય

દોહા

શ્રીગુરુને ચરણે નમું, કરૂં પ્રેમ પ્રણામ,
અખંડ રહો રજનીદિવસ, હરદે ધ્યાન મુખ રામ. ૧
ધ્યાને ધીરજ ઉપજે, નામે નિરમળ હોય,
પરમ પુરુષને પામવા, સંત કહે સબ કોય. ૨
નામ નિરંતર લીજીએ, વળી કીજે સતસંગ.
સતસંગે સુખ ઉપજે, હોય ભરમણા ભંગ. ૩

મોતીદામ છંદ

વિનાસતસંગ વિવેક ન હોય, અજ્ઞાની નર વિચારીને જોય.
સતસંગ બાવના ચંદન જાણ, કરે આપ રૂપ ટાળી નિરવાણ. ૧
સતસંગ ચંપક પુષ્પની બાસ, સો વિશ્વાસ આપ કરે અવિકાસ;
સતસંગ કોટી સુરજ પ્રકાશ, સીન અંધકાર નાવે તેની પાસ. ૨
પરમારથ કારણ સંતશરીર, આપે જે વાણ ઉતારે તીર,
સતસંગ પામે પ્રાણી જે કોઇ, જેને હરિગુરુની કીપા હોઇ. ૩
ગુરુની કીપા હોય ભરપૂર. તેનાં દુઃખ જાય ટળીને દૂર.
ધણી જ્યારે ઢોરને ગાળીયું ઘાલે. તેમાં કાંઈ ઢોરનું જોર ન ચાલે.
ધણીના છોડયા વિના ન છુટાય. એણીપેરે જીવ માયામાં ફુટાય.
એણીપેરે જગ પ્રપંચ અપાર, જાણ્યા વીના જીવ ભમે સંસાર.
પતીને સંગે પામી બળ બહુ. કર્યું એક વિષ દેહ સર્વ સહુ
એનું હવે કોણ ઉતારે ઝેર, ઉતારે જેને સાચી આવે લેહેર. ૪

સંશયરૂપી સર્પે ગળ્યું સહુ કોય, ન જાણે એ અખંડ આતમ હોય;
વિરંચી વિશ્વ રચ્યું મોહમાંય, મોહે કરિ જ્ઞાન સુજે નહિ કાંય.
જ્ઞાનવિના નાવે સ્વરૂપ લક્ષ, લક્ષવિના ટળે નહિ જીવ પક્ષ,
માયા ગુણ માંહી રચ્યો વૈરાટ, વૈરાટમાંહી બન્યા બહુ ઘાટ. ૮
નાનામોટા ઘાટ અપાર અનેક, તેની કળ કુંચી કરી સહુ એક;
પુતળાં પાટ વિધાનાં જોય, તાણે કર દોરી નાચે સહુ કોય. ૯
જેનો જ ઉદ્યમ ધંધો સાર, તેવું તે લઇ બેઠું વેપાર,
જગતનો એવો તમાસો જોય, ખેલાડુ નાથ વિના નહિ કોય.૧૦
માંહીનો માંહી ન્યારો ને ન્યારો, નથી કોઈ એને શીખવનારો;
વિચીક્ષણ નાગર નંદકિશોર, એમાં છે ગોડિયા વિધાનું જોર.૧૧
બાજીમાં મોહ પમાડયા સર્વ, ઉતાર્યા દુષ્ટ દાનવના ગર્વ;
રાખી લક્ષ્મીજી છાતીમાં છપાવી, પરનાપર મેહેર લગારે ન આવી,
એવો ધરથકી છો તું જોતાં, મેલ્યાં નિજ માબાપને રોતાં;
માતાનું હાથે છેદ્યું શીશ, એવો તું જન્મ થકી જુગદીશ. ૧૩
પોતાના પિતૃ જાદવ જેહ, સંધાર્યા સાથે લાગ્યા નેહ,
મામામાસીના મારણહાર, આવે જ ચરણે ઉતારો પાર. ૧૪
સેવે જ ચર્ણ સુખીઆ થાય, તમો વિના દુઃખ તે કોને કહેવાય;
અહંકારે કહેતો નથી અવિનાશ, તમારા દાસ તણો હું દાસ.૧૫
રંકથી રંક ઘણું છું રાજ, ત્રિયા જેમ કાઢે પતીપર દાઝ,
જ્યારે જળ હોય કઠોર કરાળ, તારે કેમ જીવે મીન મરાળ. ૧૬
નથી મદમાન ગુમાન ધરૂં છું, એક તમારૂ ધ્યાન કરૂં છું;
તમો વિના કોને કહીએ કીરતાર, તમોવીના નથી બીજો સંસાર.
અણુની આદે વિરંચી શેશ, તમો તે માંહિ કર્યો પ્રવેશ,
ઉમરા વૃક્ષ ફળ છે જેમ, રોમરોમ માંહી બ્રહ્માંડ છે તેમ. ૧૮
રમવાનું ધામ રચ્યું શુભ એક, કર્યું દશ દ્વારનું નચ વિવેક,
અધોદ્વારે જમ તણો અધિકાર, નીસારો ઝાડીને કાઢો બાર. ૧૯
બીજે દ્વારે પ્રજાપતિ દેશે સાર, માયા સ્રષ્ટી તણો રચનાર
ત્રીજે દ્વારે રાજે અનંગ ઉદાર, જેણે આ જીત્યો સહુ સંસાર. ૨૦
ચોથે દ્વારે વહે પયધાર, પીયે સૌ પ્રાણી જાણી સાર,
પાંચમે દ્વારે અંન જળ જાય, જ્યાં વસે વરૂણ ને અશ્વીરાય.૨૧
છટ્ઠે દ્વારે વસે અશ્વનીકુમાર, પુષ્પતણી વાસના લેનાર;

સાતમે દ્વારે રવી શશી જોત, જેનું અજવાળુ અખંડ ઉદ્યોત. ૨૨
નવમે દ્વારે નિરંજન વાસ, જેનો આ તનમાં તેજ પ્રકાસ;
દેખાય છે દશમ દ્વાર છે બંધ, ઉઘાડે જે જોગી મહાજન સીધ.
પૃથ્વી ઉદકને તેજ સમીર, અહંકાર ગગન ત્રીગુણ શરીર;
સ્થાવરજંગમ જીવ જે અનેક, તેનો પરિબ્રહ્મ પ્રકાસી એક. ૨૪
એક જેમ આકાશ વ્યાપીક હોય, એણીપેરે રૂપ હરિનું હોય,
અભ્ર આકાશ વીસે જેમ થાય, એણીપેરે જીવ આવે ને જાય. ૨૫
તરુવરપત્રની પેરેજ જોય, કંચુકી નાગ તજે તેમ સોય;
એણીપેરે આતમાને વીસે દેહ, દેહની સાથે નહિ સનેહ. ૨૬
દેહને દુઃખે જેને ન હોય દુઃખ, દેહનો ધરતા અકલ અરૂપ;
સ્રીથી ગર્ભ કળ્યો નવ જાય, એમ અંતરજામી જાણ્યા નવ જાય.
જેમ અંધકારે સુજે નહિ અંગ, એમ ઘનશ્યામ રયા સહુ અંગ;
કુદરત ખેલ તમારો એહ, ન જાણે કોઈ ગૂત સાંધુને મેહ. ૨૮
તમારો કોણ પાર પામે પરિબ્રહ્મ, મોટા મુનિદેવ ન જાણે મરમ;
તમારી કરી કોણે નવ ખમાય, તમારી પલકમાં ખલક સમાય. ૨૯
તમારૂં વધાર્યું વધે સહુ કોય, તમારૂં ઘટાડ્યું ઘટે સહુ કોય.
સંસારસમુદ્રમાંહિ મોઝાર, તમોવિના નહિ કોય તારણહાર. ૩૦
હરિગુરુ સંત સ્વરૂપ તમારૂં, તેમાં બહુ લીન થયું મન મારૂં,
હું તો જડ જીવ અજ્ઞાની અચેત, સતગુરુ શબ્દે થયો સચેત. ૩૧
નહિ તો જીવનો ઠોરજ નોનો, હવે તો હરિના આધારે હું સુતો,
પ્રીતમ પવિત્ર થયો જપી નામ. નામે કરી પ્રાણી પામ્યો વિસરામ.

દોહા

હરિગુરુસંત કિપા કરી, ઓળખાવીયું નિજરૂપ,
સ્વરૂપ વિચારી દુઃખ ટળ્યું, થયું મન બ્રહ્મસ્વરૂપ. ૧
જન્મમરણનું દુઃખ ટળ્યું, મળ્યું અવિચળ અચીન.
અચીતમાં ચીત રોપીયું, પ્રીતમ રહો નચીંત. ૨

૧૬—विनयस्तुति

રાગ ચોપાઈનો

જય જય જય જગદીશ નીરંજન. હરિ દાસતણા દુઃખભંજન.
દાસતણાં દુઃખે દુખાણો, દાસ તેડે ત્યાં દોડ્યા જાણો. ૨

દાસતણું દુઃખ દેખત ભાગો, દાસતણો રંગ હૃદયે લાગ્યો. ૩
દાસતણી રક્ષાને કાજે, રૂપ અનેક ધર્યાં મહારાજે. ૪
દાસતણું દુઃખ સહ્યું ન જાય, દુઃખ ટળ્યા વિણ પાન ન ખાય.૫
દાસતણો રથ હેતે હાંકયો, દાસતણો બહુ મહિમા દાખ્યો. ૬
દાસતણી રાખો રખવાળી, દાસતણા વહાલા વનમાળી. ૭
દાસતણું પય પ્રેમે પીધું, દાસતણું મામેરૂં કીધું. ૮
દાસતણે ઘેર પોઠય ચલાવી, દાસને ભોવન ભર્યું જલ આવી.૯
દાસ અનેક લીધા ઉગારી, કલીમાં રાખો કૃષ્ણ મોરારી. ૧૦
કલીની કઠણ કુટિલતા ભારી, ત્રણ ભોવનમાં ટાંગ પસારી. ૧૧
કલીમાં પુત્ર પિતા નહિ માંને,કલીમાં નેમ ધરમ નહિ જાંણે. ૧૨
કલીમાં લોક સકલ અધરૂપા, કલીમાં ચાર હોયગે ભૂપા. ૧૩
કલીમાં બિંદ ભોમ નહિ પરહી,કલીમાં મનુષ અન્નબિન મરહી.
કલીમાં વીપ્ર વેદ પરહરહીં,કલીમાં જગ્ન જાગ નહીં કરહીં.૧૫
કલીમાં બ્રહ્મચર્ય નહિ હોઇ, કલીમાં કુરપી કરે સબ કોઇ.૧૬
કલીમાં મૂરખ જીવ જહાંના, કલીમાં પ્રાણી પશુસમાંના. ૧૭
કલીમાં કુડકપટ બોહોતેરા, સમજુ પુરુષના રહે ચેરા. ૧૮
કલીમાં ત્રીયા પુરુષ પરહરહી,કલીમાં પુરુષ ત્રીયા બહુ કરહી.૧૯
કલીમાં પાંચ વરસકી નારી, પ્રસવે પુત્ર હોય દુઃખ ભારી. ૨૦
કલીમાં વીસ વરસ કે પુરુષા, કલીમાં અલ્પ સલ્પ સોઈ વરષા.
કલીમાં દ્રુમ સબ તરણ સમાના,કલીમાં ધેન અજા પરમાના.૨૨
કલીમાં પ્રીત રીત સબ જૂઠી, કલીમાં દાંન દયા ગઇ ઉઠી. ૨૩
કલીમાં પાપ કરે અનુરાગે, કલીમાં ધકા ધરમકુ લાગે. ૨૪
કલીમાં ભજનમાં ભંગ પડાવે, પાપીકું ગજરાજ ચઢાવે. ૨૫
કલીમાં હરિજન સંકટ પાવે,કલીમાં દુરીજન રાજ ચલાવે.૨૬
કલીમાં કલ્પવૃક્ષ નહિ ફલહિ,કલીમાં ક્રોધ વિરોધ ન ટળહી.૨૭
કલીમાં શીષ ગુરુ નહિ સેવે, કલીમાં લઈ પીછા નહિ દેવે. ૨૮
તપસી ધની ગૃહી ધનહીના, પાપસમુદ્ર ભયે મન મીના. ૨૯
કલીમાં દાસ કરમ નહિ ડર હી, પરધન પરદારાકુ હરહી. ૩૦
કલીમાં ત્રીયા પુન્ય પરહરહિ, તનવીકે કરી ઉદર ભરહી. ૩૧
કલીમાં બોહોત ભાત વિષ દેહી, જપ તપ તીરથ નાંમ ન લેહી.૩૨
કલીકા એક મહદ ગુણ ભાઈ,હરી કે નામ સકલ અઘ જાઇ.૩૩

કલીમાં મુનસા પાપ ન હોઇ, મુનસા પુન્ય કહે સબ કોઈ. ૩૪
સતજુગ સત ત્રેતા તપ કરહી,દ્વાપર પૂજા વિધિ આચરહી. ૩૫
કલીમાં કૃષ્ણ કહે એક વારા, અધમ જીવ ઉતરે ભવપારા. ૩૬
કલીમાં નાંમ સંકીરતન કરહી, ગઉપદ ઇવ ભવસાગર તરહી.૩૭
કલીકો ભજન કીરતન ગાના, એસે પ્રસન હોય ભગવાના. ૩૮
કલીમાં પ્રેમભક્તિ પ્રભુપ્યારી, પ્રીતકી રીત સબન સેં ન્યારી.૩૯
કલી સમાંન આંન જુગ નાંહી,તાતેં ભક્ત ભયે કલીમાંહી. ૪૦
કલીમાં કષ્ટ કછુ નહિ કરના, હરીકે નામ ભવજલ તરના. ૪૧
નિગમ પુરાણ સંતમત યેહા, પ્રભુપદ કરહુ નિરંતર નેહા. ૪૨
ભક્તી કલપતરુ સુખદાઇ, શુક નારદ સેવે ચિત લાઇ. ૪૩
આનંદ મૂલતત્ત્વ ગુણશાખા, પુષ્પ વેદાન્ત મોક્ષ ફલદાતા. ૪૪
શીવ વિરંચી ઇંદિરા સેવે, નર પાપી ક્યોં નામ ન લેવે. ૪૫
શેષ સહસ્ર મુખ સાસ ન ખાઇ,એક જીહવાકો કયા અલસાઇ.૪૬
અંધ ઉલૂક દિનકર નહિ દેખે, તાકુ દિવસ નિસાકે લેખે. ૪૭
વિખકા જીવ જીવે વિખમાંહી, અમૃતકો સુખ જાને નાંહી. ૪૮
ભક્તિહીન બ્રહ્મા જો જોઇ, અન્ય જીવ સમજાનો સોઇ. ૪૯
ભક્તિ કરે જો નીચહુ પ્રાંની, યાકુ ધન્ય કહે મુની જ્ઞાંની. ૫૦
સેંના ધના પીપા રોઈદાસા, ગુનકા ગીધ અજામેલ કૈસા. ૫૧
કેવટ કીર કીરાત અનેકા, આયે અરણ્ય ગયે હરિલોકા. ૫૨
સતસંગ કિયા ભયા ભવપારા.નાંહી જપતપ જોગ આચારા.૫૩
એક વિશ્વાસ રહ્યા મન લાગી, પ્રીતમ પ્રેમભક્તિ અનુરાગી.૫૪
ભક્તિદાન દીજે ભગવંતા. કથાપ્રસંગ પ્રીયે હરી સંતા. ૫૫

૧૭—विनयदीनता

ચોપાઇ

પ્રથમ નમું સદ્‌ગુરૂકે ચરણ,અધમ ઓધારણ તારણતરણ. ૧
જાકે વચન પરમ પરમારથ, ઓર સકલ માયા હૈ સ્વારથ. ૨
માત તાત સુત ભાંમનિ ભ્રાતા. એ સબ સ્વારથકે સંગાતા. ૩
સ્વારથ છૂટ ગયા જબ મનકા, છૂટા નાતા નેહ સબનકા. ૪
તાતે ગુરૂકે ચરણ નમાંમી. આદ્ય અંત મધ્ય અંતરજામી. ૫

ગુરુસમ કોઉ નહિ ઉપકારી, અધમ જીવ બહુ લિયે ઉબારી. ૬
હમસે દુષ્ટ કરમ કે કરતા, મિથ્યા મોહમાંન કે ધરતા. ૭
કાંમી ક્રોધી લંપટ લોભી, જાકું સકલ અવિદ્યા સોભી. ૮
ક્રિયાહીણ કુલહીણ અભાગી, ધરમવિણ કુકરમ વિભાગી. ૯
હમગૂન દેખત દ્વાર ન રાખે, ભૂલે કોઉ જગત નહિ ઝાંખે. ૧૦
તૂમહી અસરણસરણ મોરારી,સબવિધ સ્વામી ચુક હમારી. ૧૧
તુમ ત્રિભુવન પતિ પૂરણાનંદા, ગુનેગાર હમ ગાફલ ગંદા. ૧૨
હમ તો મહા મૂઢ અજ્ઞાના, સીંગપૂછવિન પશુ પ્રમાંના. ૧૩
અવગુન સિંધુ અલ્પમતિહીના, પશુવા મેટ હરીજન કીના. ૧૪
સ્થાવરજંગમ જો તનધારી, સો જાનો સબ જાત હમારી. ૧૫
ચાર ખાંણ ચોરાસી જેહ, હમરી માતપિતા સબ એહ. ૧૬
જાંહાં જાંહાં જન્મ લીયા અવતાર,તાંહાં તાંહાં કીયા કુટુંબપરિવાર.
હાડય હુડય કરતાં દિન ખોયે, પાંઉ પસાર પેટ ભર સોયે. ૧૮
સેવા સમરન કછુ ન કીના, મુનસા પાપ મોટ સીર લીના. ૧૯
અપના કાજ અકાજ ન જાંના, વિષેવિલાસ કીયા મનમાંના. ૨૦
તાતેં સુક્રિત સકલ ગમાયા, બોહોત ભ્રાંત પ્રાંણી પસ્તાયા. ૨૧
અબ તો હમ હરિ સરણ તુમારી,જ્યુ જાંને ત્યું તાર મોરારી. ૨૨
પથ્થર આઇ પર્યો નિજ દ્વારે, સમ્રથ સૌ જો પાર ઉતારે. ૨૩
સમ્રથકું કછું કરમ ન કરના, કરુણા દૃષ્ટે કષ્ટ સબ હરના. ૨૪
સમ્રથ જો ચાહેસો કરહી, ખાલી ખલક પલકમેં ભરહી. ૨૫
મન ઇચ્છા સો કરે ગુસાંઇ, તુમવિન અન્ય ઈશ કોઉ નાંહી. ૨૬
જીવત મારો મરત જીવાવો, પંક્ષી કે સ્થાન દૂધ પીવાવો. ૨૭
સ્રષ્ટા સ્વર્ગ સુરપતિ પાતાલ, એસે સમ્રથ દીનદયાલ. ૨૮
અજા સિંહ કે પાસ ચરાવો, પ્રથવીકો પટ ઉલટ ફેરાવો. ૨૯
ઉલટ પલટ કર હો બ્રહ્માંડા, મેરુ તોડ કરો સતખંડા. ૩૦
પંગુ કો અસમાન ચઢાવો, મૂંગા કે મુખ વેદ પઢાવો. ૩૧
એસે સમ્રથ સરજનહાર, અખિલ લોક જાકે આધાર. ૩૨
તુમ સમ અવર પુરુષ કોઉ નાંહી,દેખ્યા ખોજ સકલ જગમાંહી.
વિસેં રવિ નભસેં નભ હોઈ, હરીસે હરિ દૂજા નહિ કોઇ. ૩૪
જબ હી ક્રિયા કરો તુમ દેવા, જાને જીવ ભક્તિકો ભેવા. ૩૫
જેસેં નિબલ સબલ કે સંગા, સબલ હોયે સો સ ગ પ્રસગા. ૩૬

નીચ કરે ઉંચનસેં પ્રીતિ, હોયે બડાઈ બડાકી રીતિ. ૩૭
પુત્ર પિતાકો વિભવ પાવે, જે કોઈ સરણ તાહીકી આવે. ૩૮
કિ્રપાસિંધુ તુમ દીનદયાલા, બહુત પ્રકાર કરો પ્રતિપાલા. ૩૯
પતીતપાવન નામ તુમારા, તાસે બાંધ્યા પ્રાણ હમારા. ૪૦
સુપચ ભીલ જવનાદીક જેતે, નાંમપ્રતાપ પુનીત ભયે તે તે. ૪૧
અધમ અનેક તરે અઘરાશી, ભજનપ્રતાપ ભયે અવિનાશી. ૪૨
ઐસેં જાંન શરણમેં આયો, દિલકો ધોખો દૂર ગમાયો. ૪૩
અબ તો કિ્રપા કરો પ્રભુ એસે, માયા મોહ ન પીડે જેસે. ૪૪
ઇતની એહ અરજ અમારી, માયાવર જો નાથ તીહારી. ૪૫
મન માયા હે બડા હરામી, વાકું દૂર કરો તુમ સ્વામી. ૪૬
માયા રૂપ ધરે બહુ ભાતી, હમે છ્વનકું દિન અરુ રાતી. ૪૭
મનકો રૂપ કહ્યો નહિ જાઈ, ભમતા રહે ભૂતકી ન્યાંઇ ૪૮
જો મન માલા માંહી લગાવે, તો મનમાલા ઔર ફેરાવે ૪૯
જો મન પુન્ય પાઠમેં લાવે, તો મન દૂજા પાઠ ચલાવે. ૫૦
ઐસે ઠાટ કુટિલતા કરહી, મૃષ ન આવે દૃષ્ટિ નવ પરહી. ૫૧
કિયે બેહાલ સબ લોક બિચારે, સુરનર મુની સકલ પચહારે. ૫૨
બોહોત બંકાર કીયે કાહા હોઈ, તનમનકી જાંનત પ્રભુ સોઇ. ૫૩
તુમસોં કાહા દુરાઇયે સ્વામી, સકલ જીવન ઉર અંતરજાંમી. ૫૪
રાખો શર્ણ પ્રણત હિતકારી, કિ્રપાસિંધુ શ્રીકૃષ્ણ મોરારી. ૫૫
વસો પ્રભુ મન મંદિર માંહી, તબ કછુ [illegible] નાંહી ૫૬
અચલ ચૈન રાજાકો હોઇ, પ્રજા કષ્ટ ના પાવે કોઇ. ૫૭
હરે આપ અંબર વિરાજે, [illegible] નિવાજે. ૫૮
હમરે ઔર ચાહના નાંહી, રાખો નિજ [illegible] ૫૯
અવિરત ભક્તિ દયા કરી દીજે, અપનો [illegible] કીજે. ૬૦
પ્રીતમ એહી કિ્રપાફલ પાવે, જનસો જન્મ નવ દાસ કહાવે. ૬૧
કોટી પાંણ્ય જાગતકે એહા, [illegible] ૬૨
ઔર કાંમના સકલ નિવારો, [illegible] હમારો. ૬૩
પ્રીતમ પ્રેમ સુધારસ પીવે, [illegible] ૬૪
સમત અઢાર [illegible] ૬૫
[illegible] ૬૬
[illegible] ૬૭

પ્રીતમ વિનયદીનતા ગાવે, સબ સંતનકે શીશ નમાવે. ૯૮

૧૮—શ્રી કૃષ્ણાષ્ટક

મોતીદામ છંદ

હવે હરી ભજતો રખે જીવ હારે, નહિ દેહ મનુસા મલે વારે વારે;
વિષયને સવાદે વીગોતો ફરે છે, સાંને માનવી મોહ મિથ્યા ધરે છે;
જોયુ છે તપાસી નથી કોય કેનું, કરે છે કબાડાં થશે દુઃખ તેનું;
મળ્યું સ્વારથે સર્વ કો સુતનારી, ભજો ભાવશું કૃષ્ણ આનદકારી.
જોતાંમાં ગયું જગ્ત તો મર્ણ વાટે, નથી ચેતતો મૂઢ તે કોણ માટે;
ધન ધામ ધરણી ત્રીયા કાજ પ્રાંણી, ભમે જીવ સંસારમાં ચક્ર ઘાંણી;
કરે કલ્પના ભ્રમણા ચીત ભારી, ભજો ભાવશું કૃષ્ણ આનંદકારી.
ગયા રાંક રાજા મોટા ચક્રવર્તી, જેની આંણ્ય ફરતી જહાં લગે ધરતી;
ગયું બાલ જોબન તે તંન તારૂં, નથી મૂકતો મૂરખા લોક લ્હારૂં;
ગયો બાપનો બાપ જોને વિચારી, ભજો ભાવસું કૃષ્ણ આનદકારી.
જાણો જગ્તના જીવની પ્રીત જૂઠી, નથી દેખતો દુર્મતી આંખ ફૂટી;
વાગી તાંત તારે સહુરાગબૂજયો, ચાખ્યોકણકાચોચઢયોસર્વસૂજયો;
સદા સદ્‌ગુરુ સંત કહે છે પોકારી, ભજો ભાવશું કૃષ્ણઆનંદકારી.
પડે પાંમરા ખાડમાં શીદ પાછો, ગ્રહે રાંમના નામનો દ્રવ્ય સાચો,
ખોટા ખેલમાં શુ રહ્યો છું ખેચાઈ, નથી હાથ આવે એવુ કાંઇ ભાઇ,
કર્યું કારમું મોહ માટે મોરારી, ભજો ભાવશું કૃષ્ણ આનંદકારી. ૫
જડી જીવને એક નારી નઠારી, જોડયો જુંસરે નાથ ઘાલી કરારી,
કર્યો કામરૂ દેશનો બેલ બાળા, ઘાલ્યા કંઠમાં દાંમની દૃઢ ગાળા;
છુટે કેઇ પેરે કરીને સંસારી, ભજો ભાવશું કૃષ્ણ આનંદકારી. ૬
રચી વિશ્વવાડી વિચિત્ર પ્રકારે, વેડે કાચાં પાકાં સહુ એકવારે;
કોનો હર્પ ધરીયે કોનો શોક કીજે, ગયા કાંઈ કોટી કોનુ નામ લીજે,
રાખો રૂદિયામાં હરી એકધારી, ભજો ભાવશું કૃષ્ણ આનદકારી. ૭
જેના નામથી ભવનુ કષ્ટ ભાગે, ત્રીય તાપની આંચ એકે ન લાગે,
તર્યા ઘોર સંસાર તે મહાપાપી, હરીનામ ખડગે નાંખી જાલ કાપી;
આવ્યા શર્ણ લીધા અનેક ઉગારી, ભજો ભાવશું કૃષ્ણ આનદકારી.
કેકેનાં જીભથાકીમુખી કાંનફૂટયા, રૂદે નાવ્યુ જ્ઞાંન તેહને રાંમ રૂઠયા.

વૃથા વાતમાં તું રખે દિન ખોતો, ગયો દાવ નાવે પછી રહીશ રોતો;
પ્રભુ ભજે તેહેને પ્રીતમ બલીહારી, ભજો ભાવસું કૃષ્ણ આનંદકારી.
માયા મોહની કોઇની નથી મામી, વાહાલે વિશ પાશે દેશે કંઠ ફાંસી,
નાંખે નીરમાં ગુદત્ર કાંટે કરીને, ભ્રખે ભાવે તે મીન જાયે મરીને;
પાલે પશુને ખાટકી જેહુ રીતે, સેવો સદ્‌ગુરુ શ્રીપતિ શુદ્ધચિત્તે ૧૦
ગુકા અરથીને સ્વાન ખેચે હજારાં, લડે આથડે જાય મૂકી બચારાં,
ત્રીયા હેમ ભોમી અર્થે જુદ્ધ કરતા, હુણે માંહોમાંહ્ય દીસે બહુ મરતા,
ધરે જનમને મર્ણ તે નીત નીતે, સેવો સદ્‌ગુરુ શ્રીપતિ શુદ્ધચિત્તે.
પટયો જીવ જંજાલમાં જોઇ જાણી, હાયે હૈડય માંહે પેઠો હર્ષ આણી
ત્રીયા તોસ કંઠે પગે બાલ બેડી, ભાગે ભાંગશે જાણજો સોલમેડી,
દમે ધર્મ દ્રત વેલા વિપરીતે, સેવો સદ્‌ગુરુ શ્રીપતિ શુદ્ધ ચિત્તે ૧૨
જે કર્યું સાચુ જાુ ભર્યું પેટ પાપે, જેવું કરમ કીધુ તેવું ફલ આપે;
જેવુ વાવ્યુ એવુ ઉગે ખેતીમાંથી, ઇછેર્યા કટાલા ફલે આંબ ક્યાથી,
શુભાશુભ આવી મલે સહુ અંતે, સેવો સદ્‌ગુરુ શ્રીપતી શુદ્ધચિત્તે ૧૩
આશા ત્રષ્ણા ઇરષા લોભ ક્રોધ લેહેરિ, વસે એકઠા પિંડમાં પાંચ વેરી.
દગો દિનરાત કરે રહી પાસે. ચ[illegible]શે કાલ[illegible] [illegible] જીવ [illegible].
ભરોંસે કોને નર રહે છે નચિંતે, સેવો સદ્‌ગુરુ શ્રીપતિ શુદ્ધચિત્તે ૧૪
વિષેવાસના દાસનો દાસ કીધો, ધરે નામ નારી [illegible] [illegible] [illegible]
ટળે આપદા જો કરી જાપ જાણું. પ્રીછે પામશે [illegible]
નહિ નીપજે સાર અવતાર વીતે. સેવો સદ્‌ગુરુ [illegible] શુદ્ધચિત્તે.
છેલો દેહ મનુષ્ય તણો પુન્યે પામે. જીવે જે [illegible]
ગયો જ્ઞાનમાં તો મળે નાથ ગ[illegible]. [illegible]
પ્રીતમ ભજ પ્રભુને પ્રેમે પ્રીતે. સેવો સદ્‌ગુરુ [illegible] શુદ્ધચિત્તે [illegible]

૧૯—શ્રીભગવાનનાં નામોચ્ચારણ

નમોશ્રી વરાહ નમો જગ્તપત્યં, નમો કપિલદેવ નમો દેવદત્ત;
નમો સનકાદી નમો નરનારાયણ,નમો ધ્રુવઇષ્ટ નમો પૃથુ પ્રાણ.૩
નમો ઋષભદેવ નમો અશ્વઅંગ,નમોમચ્છકચ્છપનમોશ્રીનૃસિંહ;
નમો ગજ ઉધારં નમો વામનાય,નમો હંસરૂપ નમો પાવનાયં. ૪
નમો મન મંત્રં નમો શ્રીધનત્રં, નમો પરસુરામં નમો રામચંદ્રં;
નમો કૃષ્ણકારે નમો પ્રાણપ્યારે,નમો વેદવ્યાસ નમો જ્ઞાંન ધારે.૫
નમો બુદ્ધરૂપં નમો નકલંક,નમો અનંત વિરજંનમો સો અસંખ્ય,
નમો સુખસિંધુ નમો દીનબંધુ, નમો પંચતત્ત્વ નમો અર્ક ઇંદુ;
નમો જાંનરાય, નમો વિશ્વધારી, નમો ચૈતન પ્રીતમ બલીહારી.૬

૨૦-પ્રીતમદાસનાં પદ

પદ ૧ લું-રાગ ધોળ

હરીનામનો મહીમા મોટો, અગમ અપાર રે;
સ્મરણ કરતાં સંકટ ભાગે, લાગે પ્રેમ ખુમાર. હરીનામનો૦ ૧
પાતાળે અહિપતિ ઉચ્ચારે, મધ્ય લોક ત્રિપુરાર,
આકાશે ઉતપાદ સુત, રાખે રુદીયામોઝાર. હરીનામનો૦ ૨
ગજ ગુણિકા ને ગીધ અજામેળ, નામ થયો નિસ્તાર;
નામ પ્રતાપે તર્યા જળ પર્વત,જાણે સૌ સંસાર. હરીનામનો૦ ૩
જળ થલ જંગમ જીવ ચરાચર, રહે નામ આધાર;
પ્રીતન પ્રભુનું નામ નિરંતર,શ્વાસોશ્વાસ સંભાર. હરીનામનો૦૪

પદ ૨ જું-રાગ પરજીઓ

ગોવિંદ ગોવિંદ ગાઈ લે રે, જ્યાંલગી તન શ્વાસ. (ટેક)
આ જુગ જુઠો જાણજે, જેવો સ્વપ્ન વિલાસ. ગોવિંદ૦ ૧
અમૃત પીવાં ન કીજીએ રે, કાંઇ આળસ અંગ,
કોઇ સમે આવી મળ્યું, મગહરમાં ગંગ. ગોવિંદ૦ ૨
આંકડે આંબળાં ઉતર્યાં રે, લાગ્યાં એરંડે અનાર,
ઉખર સુરતરૂ જામીયું, ભાગ્યને અનુસાર. ગોવિંદ૦ ૩
લખ ચોરાસી જાતના રે, ધર્યા બહુ અવતાર;
દુર્લભ દેહ પામ્યો માનસી, મહામુક્તિનો ઠાર. ગોવિંદ૦ ૪
તોયે તું કાંઇ સમજ્યો નહિ રે, મન મૂઢ ગમાર,

પ્રીતમ પ્રભુને સંભારજે, નિત્ય વારવાર. ગોવિંદ૦ ૫

પદ ૩ જું-રાગ સદર

જોને વિચારી જીવડા રે, માથે મર્ણનો છે માર. (ટેક)
આજ કે કાલ ઉઠી ચાલવું, મૂકી સઘળો સંસાર જોને વિચારી૦ ૧
શું કરવાને આવીઓ રે, શો કીધો ઉચ્ચાર
શું સરવાળે ઉગર્યું, મન કરને વિચાર. જોને વિચારી૦ ૨
જમે ખરચ કરી દેખતાં રે, પડ્યું કેવલ પાપ
કર્મ કરોળીઆની જાળમાં, બંધાશે આપોઆપ. જોને વિચારી૦ ૩
શરણે જા ગુરુ સંતને રે, તેથી ટળશે તાપ
ક્ષણમાં ખોદીને નાખશે, પર્વત સરખા પણ પાપ. જોને વિચારી૦ ૪
જેમ જાણો તેમ રાખજો રે, હરી બાનાની લાજ
પ્રીતમ પતિતને તારવા, ધાઓ સાવધાન આજ જોને વિચારી૦ ૫

પુષ્પમધ્યે જેમ વાસના, એમ સંતમાં રહી સમાઇ રે. ૪
તરુણ તેજ ન્યારૂં નહિ, નહિ કનક કુંડળ ભિન રૂપ રે;
જળતરંગ નહિ જુજવા, એમ સંત તે મારૂં સ્વરૂપ રે. ૫
સંતચરણ રજ વંદશે, તે સર્વ શિરોમણિ થાએ રે;
શિવવિરંચી શારદા, તે સંતતણા ગુણ ગાએ રે. ૬
મૂળમાં પાણી સિંચતાં, ફળ ફૂલ પાંદડે પળશે રે;
જે સંતોખે સંતને, તેનાં સઘળાં કારજ સરશે રે. ૭
સંત તણો મહિમા મોટો, તે કોઇ વિરલા જાણે રે;
પ્રીતમ પૂરણ પ્રેમસું, પ્રભુ સંતનો સુજશ વખાણે રે. ૮

પદ ૬ ઠું-રાગ સદર

સંત તે તીરથરૂપ છે, માંહી રામસુધાજળ ભરીયું રે;
વચન લહેરી લે આનંદમાં, તન પરસે પાતક હરીયું રે. ૧
સાધુ ચંદન બાવના, સેવે તે શીતળ થાએ રે;
તાપ પાપ ભવ આપદા, સૌ દુકરિત દૂર પળાએ રે. ૨
કામધેનુ ચિંતામણી, મનકામના પૂરણ થાય રે;
હૃદય કોમળ નવનીતથી, પાપ ઓગળી જાય રે. ૩
સંત સજીવન ઔષધિ, ભવરોગનો તાપ નીવારે રે;
સંસાર અપાર સમુદ્ર છે, એક પલકમાં પાર ઉતારે રે. ૪
સંત વચન બિંદુ સ્વાતિનું, મન છીપમાં મોતી થાએ રે;
પ્રીત સહિત ચિત્ત પ્રોઈ લે,જન્મતણું દુઃખ જાએ રે. ૫
જે જાણે સુખ સંતનું, તે પળભર સંગ ન છાંડે રે;
પ્રીતમ પૂરણ પ્રીતડી, તે મન કર્મ વચને માંડે રે. ૬

પદ ૭ મું-રાગ સદર

પ્રીતવિના પ્રભુ દૂર છે, તમે જોજો જુકત કરીને રે,
શુદ્ધ પ્રેમ જેને પ્રગટે, તે ભાવે ભેટે હરીને રે. ૧
પ્રીત જુઓ વ્રીજનારની, જેણે વશ્ય કીધા વનમાળી રે;
તન મન સદન વિસારીયાં, લોકલાજ મરજાદા ટાળી રે. ૨
સાચી પ્રીત એક મીનની, તે નીરવિના નવ જીવે રે;
જોજો પ્રીત પતંગની, તેણે દેહ દહન કર્યો દીવે રે. ૩
ચિત્ત ચોટયું ચકોરનું ચંદ્રશું, તે તો પ્રીતે પાવક પ્રાશે રે;
રવિ રહે લખ જોજને, જળમાંહે કમળ પ્રકાશે રે. ૪

પય પાંણી ને પ્રીતડી, તે એકમેક થઇ જાએ રે;
આપબળે પય ઉગરે, તે તો સાચો સ્નેહ કહેવાએ રે. ૫
પ્રીત જુઓ પંખીતણી, જળ ચાતક ચાંચ ન બોળે રે,
અંબુ પીએ આકાશનું, અવનીનુ નીર ન ડોળે રે. ૬
નરમાદા મોતી જુઓ, શત જોજન પર વેચાએ રે;
આવી મળે તે એકઠાં, અર્ધ ક્ષણુ અળગાં નવ થાએ રે. ૭
પ્રીતમ એવી પ્રીતડી, ગુરુસતની સાથે સાચી રે;
તે પૂરણ પદ પામીઆ, કાંઈ કહેણી ન રહી કાચી રે. ૮

પદ ૮ મું–રાગ ગરબો

દયા કરો દીનબંધુ, તારો સંસારસિંધુ. ૧
માયાના મોરચા ભારી, તેમાં લીન ઉગારી. ૨
તમારે શરણ આવ્યો, જૂઠો સંસાર ન ભાવ્યો. ૩
દિન દશ આઠની બાજી, કાયા છે કાળની બાજી. ૪
વરસ બે હાથીએ બેસે. પાંચ વરસ બેઠીએ પેસે. ૫
કોઇ અન્નજળનો ગાફો, કોઇ પરિવારનો પાકો ૬
દુઃખ વૈદ ને રોગી, દુઃખી જતી ને જોગી. ૭
દુઃખી દાતા ને દીન. દુઃખી મૂરખ પ્રવીણ. ૮
સુખી તે પ્રાણી કહાવે. જે હરિને શરણે આવે. ૯
દાસનો દાસ થાયે. ત્યારે પરિતાપ જાયે. ૧૦
પ્રીતમ પ્રભુના પ્યારા, તે તો સમજુ પણ ન્યારા. ૧૧

પદ ૧૦ મું-રાગ હોરી

એસે પ્રભુ સંગે હોળી ખેલીએ હો, હો મેરે પ્યારે નહિ ફરી
આવાગમન. (ટેક)

જાકે આગે માયા કિંકરી, રૂપ અનંત અપાર;
દેખદેખ સુરનર મુની મોહે, મોહ્યો હે સકળ સંસાર. એ૦ ૧
છત્ર આકાશ ભોમી સિંહાસન, ઇંદ્રિ વેર્મ છડીદાર;
ભક્ત અનંત ક્રોડ અદાલત, શોભા જાકિ અપાર. એ૦ ૨
બ્રહ્મા પ્રધાન સખા ઉમીયાપતિ, લક્ષ્મી તળાંસે પાય;
સારદ ગણપત લખે દોતીઆ, નારદ કીરતન ગાય. એ૦ ૩
પંખા પવન કરે નિસવાસર, રવિશશી દિવદાર;
કામ કળાવંત કરત ભવાઇ, નિરખત નિરખનહાર. એ૦ ૪
સિંધુ સાત નિત્ય રેંટ ફીરત હે, નવસેં નવાણું વહે વેગ;
ભાર અઢાર ફુલી ફુલવાડી, સિંચત જળમાળી મેગ. એ૦ ૫
જગન્નાથ કરે ભોગવિલાસા, કરે દ્વારિકાં રાજ,
બદ્રિનાથ જોગ ધ્યાન ધરત હે, રામનાથ પોઢનેકો સાજ. ૬
વંદ્રાવન ગૌલોક કરે લીલા, વૈકુંઠ નીજ દરબાર,
નિગમ બંદીજન દ્વાર પુકારે, પાવત નાહિ દિદાર. એ૦ ૭
જાકું નાથ નિજ મોજ નિવાજત, સો કિયે આપ સમાન;
પ્રીતમ પ્રેમે પાએ અભેપદ, જાચત નહિ નૃપ આન. એ૦ ૮

પદ ૧૧ મું-રાગ મારુની રાગણી

કાયા કુસુમ કરમાશે, આજ કાલ કાયા કુસુમ કરમાશે. (ટેક)
શ્વાસોશ્વાસમાં વિનાશ શરીરનો, પલકમાં પરવશ થાશે;
પુન્ય ભજન પહેલુ નવ પ્રીછયો, તે પ્રાંણી પછે પસ્તાશે. આ૦ ૧
સંસારવાડી વિચિત્ર રંગ ફુલી, માંહે બહુવિધ પુષ્પ પ્રકાશે;
ચાર ઘડી ચાલે ફુલના ગજરા, એ પછી આપેભ મરડી જાશે. આ૦
હીંડશે હંસ ફરી હાથ નહિ આવે, જ્યારે તનસરોવર સુકાશે;
કહે પ્રીતમજી લાભ તે કમાશે, જે ગુણ ગોવિંદના ગાશે. આ૦ ૩

પદ ૧૨ મું-રાગ સદર

સાચી તે કોની સગાઈ, સંસારમાં સાચી તે કોની સગાઇ. (ટેક)
માત તાત કહે મારો પુત્ર ઘણો પ્યારો, જ્યાં ત્યાંથી લાવે કમાઇ;
બંધવ કહે એ તો બેલ છે મારો, ભેળા રળીશું બે ભાઈ સ૦ ૧

બેની કહે ગાઢું પીયર છે પોઢું, સાસરવાસો કર્યાની વડાઇ,
સ્ત્રી કહે અભિલાષ પૂરો માગ, બીજી નહિ ચાલે ચતુરાઇ. સ૦ ૨
અંતરથી અળગા રહેવાના, જ્યારે જમના આવશે ધાઈ,
કૃષ્ણ ભજનવિના કેશનું તાપણું, રાખ ન નીપજે જરાઇ. સ૦ ૩
પ્રીછ પરમારથ મૂક સવારથ, કર સતસંગ ચુપતાઇ,
કહે પ્રીતમ તને પ્રભુને પમાડે, પ્રેમનો પ્યાલો પાઇ. સ૦ ૪

પદ ૬૩ મું-રાગ મલ્હાર

પોતાના જનને ઓધારે, હરિ તેમ પોતાના જનને ઓધારે. (ટેક)
કામી ક્રોધી ને લોભી અધમ અતિ, તેના ત્રાસ નિવારે.
અવગુણ ભાળ ન ભૂંડા કહે, ભાવથી ભક્તિ વધારે તેમ૦ ૧
ક્રોધી કંસને આપ્યું અભેપદ, [illegible] તારે,
લોભી [illegible], તેને [illegible] તારે તેમ૦ ૨
[illegible] લોક ન લાજ, [illegible] તારે
દાસનાં દુઃખ [illegible] આનંદ, [illegible] પ્રીતમ [illegible] તેમ૦

પદ ૧૬ મું-રાગ સદર

માયા તજીને જીવ કયાં જશે રે,જોને માયા તજીને જીવ કયાં જશે;
રાજા રે રંક ફકીર સંન્યાસી રે,સર્વેમાં એહવાસો વસે રે.જોને૦ ૧
ધરે આયુધ કરે જુદ્ધ જોરાવર રે,ધન લેવાને સર્વે ધસે રે.જોને.૦ ૨
ઉપરથી ટાળશો તો અંતરમાં એમ છેરે,અહંમેવમમતા આવશેજો.
મમતા તજે તો મોહ ઘટે નહિ રે,મોહુથકી કામ ઉદે થશે રે. જો૦ ૪
કામનિવારે તો ક્રોધ અતિ ઉપજેરે,ક્રોધ હણે લોભ લાગશેરે. જો૦
જરા જો લોભની લેરેસમાવેરે,તો માન મરડીને મારશે રે. જો૦ ૬
જેમ જેમ ત્યાગે તેમ તેમ વાગેરે,વિષય વિકાર ઘણા વાધશેરે. જો.
અનેક પેરે બહુ આપદા વધારેરે,અળગીતે ક્ષણું એકના ખસેરે.જો
જ્ઞાનવિવેકે વિચારીને જોજોરે, એ ખરૂં કે ખોટું હશેરે. જો. ૯
કહે પ્રીતમ એનો એક ઉપાય છે રે,જેઆપુંતજેતો સુખીયોથશેરે.

પદ ૧૭ મું-રાગ સદર

માયા મળી છે તને મારવારે, જોને માયા મળી છે તને મારવા.
કાતું તે લેઇને ઉરપર બેઠીરે, કાળજું તારૂં કાઢવારે. જોને૦ ૧
ત્રિવિધ તાપની કીધી સાયડીરે,આઠે અંગ તારાં સારવારે.જોને૦૨
પ્રભુને મળતાં આડો પગ કીધોરે,વિષયોમાં વહાલ વધારવારે.જો૦
પ્રીતમનો સ્વામી ભલે મળીયોરે,માયાનુંમાન ઉતારવારે.જોને૦ ૪

પદ ૧૮ મું-રાગ સદર

રહ્યો માયામાં મોહીનેરે, જીવ રહ્યો માયામાં મોહીને. (ટેક)
જમના તે જેરખંધ ખાવાને કાજેરે,બેસજેખરડોધોઇનેરે. જીવ૦૧
સગાં સનેહીનું જોર નહિ ચાલેરે,રહેશે દિવસ દશ રોઈને રે. જી૦૨
ત્રિયા તે તારી દિવસ દશબારેરે, જશે બીજું ઘર જોઇનેરે જી૦૩
પ્રીતમ પ્રભુનું ભજન કરીલેરે, ચરણ કમળ ચિત્ત પ્રોઈનેરે જી૦૪

પદ ૧૯મું-રાગ ગરબો

હરિ ભજન કરી લે ભાઈ રે, મૂકી મનની તે સહુ કુટિલાઇ રે. ૧
કાયા કારમી રચી છે બાજી રે, રખે જોઇને થતો જીવ રાજી રે. ૨
વિષયવાસના વિકારનું મૂળ રે, ક્ષણ ક્ષણ ઉપજાવે શૂળ રે. ૩
કામ ક્રોધ લોભ વિરોધ કરે છે રે,મોટા મુનીઓનાં મન હરે છેરે.
દેવ દાનવ માનવ પશુ પ્રાણીરે,વ્રત પ્રકૃતી શુભાશુભ જાણી રે.૫
લોભ હૃદયે રહે દિનરાતી રે, બાળે સદા નિરંતર છાતી રે. ૬
ક્રોધ વિરોધ કરે મુખમાં રહીને રે,દુઃખ દે કટુ વચન કહીને રે.૭

રહે મદન નેણ નિજ ધારે રે, પ્રેરે મન વિવિધ વિચારે રે. ૮
હરિસ્મરણ કરી લે શુધ ચીતે રે,કહે પ્રીતમ પ્રગટે નેહ નીત્યે રે.૯

પદ ૨૦ મું-રાગ સદર

ભજ ભાવે કરી ત્રિભુવનપતિને રે,જે સ્થીર કરે ચપળ મતિનેરે.૧
વસે રુદયે અખંડ બ્રહ્મ રાય રે, દુઃખ દેહનાંઅનેક ટળી જાય રે.૨
હરિનામ સુધારસ જેહ રે, જપે જુગતે તપે નહિ તેહ રે. ૩
શુક નારદ શંકર જપે જેને રે, કીર્તનમાં કીર્તન તેનું રે. ૪
કોણ કાયાને પ્રકાશ કરે છે રે, પંડ બ્રહ્માંડનો કોણ ધરે છે રે. ૫
કોણ વાયુ વર્ષા વિજ ગજાવે રે, કોણ બહુવિધરંગ બનાવે રે. ૬
રહ્યો વ્યાપિક વિશ્વમાં વહાલો રે,હરિવિના નહિ અણુંઠામઠાલોરે૭
સદ્‌ગુરુ મળે તો સમજાવે રે,વસે પાસે પ્રભુ નજર ન આવે રે. ૮
કળા કુચી ગુરુ જ્ઞાન બતાવે રે, સચરાચર હરિ ઓળખાવે રે. ૯
-પ્રભુ પ્રીતમનો પ્રાણ આધાર રે, ભાવે ભજે તેને શાનો સંસારરે૧૦

પદ ૨૧ મું-રાગ સદર

હરિજાણ્યાવિનાજનમ ધરહેછેરે,ચારખાંણલખચોરાસી ફરેછેરે.૧
ભૂલ્યોભુવન પોતાનું ભાઇરે,હરિ હીરો હાથથી દીધો ગમાઈ રે.૨
આંખો આગળ પ્રગટ નહિ દેખે રે, જેમ અર્ક ઉલુકને લેખે રે.૩
ધન દાટયુ રહ્યું ઘણુંઘરમાંયરે,તે જાણ્યા વિના દળદર નવજાયરે.૪
એમ આત્મા અખંડ ન ભાસેરે, ત્યાંલગી મન અન્ય ઉપાસે રે. ૫
એક બ્રહ્મ ભર્યો ભરપૂર રે, ગુરુગમવિના ના આવે ઉર રે. ૬
તપ તીરથ વ્રત પુન્ય દાન રે, તેમ તેમ ઉપજે અભિમાન રે. ૭
શુદ્ધ જ્ઞાનવિના માન ન જાય રે, બીજે કુટારો કરે શું થાય રે. ૮
સંતસંગવિના રંગ ન લાગેરે,મનમાં જાણ્યાવિના ભરમનભાગેરે ૯
પ્રભુ પ્રીતમનો પૂરણ પોતે રે,નહિ અવર બીજો કોઈ જોતેરે. ૧૦

પદ ૨૨ મું-રાગ સદર

સુખ મેલી શીદ દુઃખમાં પડેછેરે,તેમાં તુજને શો લાભ પડેછેરે. ૧
હાંણ વ્રધને લગાર નથી લેતોરે, ગયો વિષયના પુરમાં વહેતોરે. ૨
માયા મોહે મળીને ભરમાયોરે,ચિત્ત ચોરી ચકડોળે ચઢાવ્યો રે.
મદ પાઈનેમગ્ન કરી મૂક્યો રે,સેવાચાકરી ધણીની ચુકયો રે. ૪
કોલ કરીને તું આવ્યો કમાવા રે,મૂડી મુળગી ગમાર ગમાવા રે.૫
હરિવિસારી વિષયમાં ચિત્તદીધું રે,સુધાઢોળીનેહળાહળપીધું રે.૬

નીચ નિર્લજ નઠોર થઇ બેઠો રે, હેતે હોંસે કરી હેડમાં પેઠો રે.૭
કીર કપિની પેરે બંધાયો રે, મૂઢ મનમાં જાણે જે હું ડાહ્યો રે. ૮
તજી ડહાપણ દાસાતન કીજે રે, સતસંગે મળી મહારસ પીજે રે.૯
કહે પ્રીતમ પરમાર્થ પ્રીછે રે, નિત્ય સંત સંમાગમ ઇચ્છે રે. ૧૦

પદ ૨૩ મું-ગરબો હિંચનો

જાગી જો જીવ અભાગી, મન મોહ ત્યાગી. ૧
સંસારનો ખેલ ખોટો, મરણનો માર મોટો. ૨
કાયા તો કારમી નારી, ચિતમાં જો વિચારી. ૩
જેવું ઝાકળનું મોતી, તેવી જીવની જયોતિ. ૪
કાયાતો કાચી ઘડી, પલકમાં જાશે પડી. ૫
હેતે હરિગુણ ના ગાયા, લાગી બહુ મીઠી માયા. ૬
હેતે હરિરસ ન પીધો, આત્મલાવ ન લીધો. ૭
ન કીધી સંતની સેવા, ઠાલા ગયા આવ્યા એવા. ૮
પ્રભુશું પ્રેમ ન આણ્યો, વિષયવહેવાર માન્યો. ૯
જૂઠાને માંન્યુ સાચું, એવું તારૂં કામ કાચું. ૧૦
હાવે કાંઇ ચેતજે પ્રાણી, અવસર જતો જાણી. ૧૧
પ્રીતમ ભજ હરિને, ન આવે ગર્ભવાસ ફરીને. ૧૨

પદ ૨૪ મું-રાગ સદર

પરમારથ પ્રીછી લેજો, સ્વારથ મૂકી દેજો. ૧
રાખ્યું તે રાખ થયું, આપ્યું તેનું અમર રહ્યું. ૨
પાણીના પૂર જેવું, તન જાંણજે તેવું. ૩
દિન બે ચારની બાજી, તેમાં શું થયો રાજી. ૪
કંચન મૂકી કાચને મોહ્યો, પથર સાટે પારસ ખોયો.૫
એવો તું ડહાપણડાહ્યો, હિરો હાથથી ગમાયો. ૬
હરીરસ હેતે પીજે, અસત અલાપ ન કીજે. ૭
મૂકી દેજે મિથ્યા વાંણી, પ્રભુ ભજ પ્રેમે પ્રાણી. ૮
પ્રીતમ પ્રેમની વાતો, પીયે તે રંગ રાતો. ૯

પદ ૨૫ મું-રાગ સદર

નિરંતર નામ લેજે, હરિના રંગમાં રહેજે. ૧
વિષયની વાસના તજજે, ભાવ કરી હરિને ભજજે. ૨
સંસારની કારમી માયા, જેવી વાદળની છાયા. ૩

માયા મૃગજળની લહેરી, વાલાં સહુ થશે વેરી ૪
અમૃત ઢોળી દીધું, ઝેર હળાહળ પીધું. ૫
સ્વારથ સામટો કરીયો, ભજનનો ભાટો ભરીયો. ૬
સરવાળો શોધી જોયો, ત્યારે તો ગત તે રોયો. ૭
પુન્ય ખોળ્યું ન જડ્યું, ફાજલ પાપ તો પડ્યું. ૮
ગુનેગાર હરિનો થયો, અવસર એળે ગયો. ૯
હાવે ચેત કાંઇ હૈયામાં, નથી ઓછું કહ્યામાં. ૧૦
મૂરખ નર કાંઇ ન માંને, કહ્યું ધરે નહિ કાંને. ૧૧
પ્રીતમ ભજ હરીને, ના આવે ભવમાં ફરીને. ૧૨

પદ ૨૬ મું–રાગ સદર

તનમાં તું જો તપાસી, ઘણાં ઘરનો તું વાસી. ૧
ફર્યો ચોરાસિ લાખ, નિર્લજને ન મળે નાક. ૨
પ્રપંચનો ના આવ્યોપાર, સમજ્યો નહિ સાર અસાર.
શિખામણ કાંઇ ન લાગી, મૂરખ મૂઢ અભાગી. ૪
વિષય વહ્નીમાં બળ્યો, કાળે કોઇ વાર ગળ્યો. ૫
જીવ જમરાનો ચારો, ન જાણે કાંઇ નઠારો. ૬
અહંકારિ દીસે એવો, ગર્દભ ઉંટ જેવો. ૭
દાસાતન કાંઇ ન કીધું, મોઢે દુઃખ માગી લીધું. ૮
સાધુના સંગવિના, નિવારે કોણ ગુના. ૯
હરિ ગુરુ સંત મળે, ત્યારે અપરાધ ટળે. ૧૦
પ્રીતમ હરીને ભજો, દેહા અભિમાન તજો. ૧૧

પદ ૨૭ મું–રાગ ગરબી

સાંભળ મન શીખામણ સારી, માની લેજે મારી જો,
નહિ માને તો મહાદુઃખ પડશે, જોજે જીવ વિચારી જો. ૧
દયા દીનતા રાખ રુદયમાં પરનિંદા પરહરજે જો;
પરમારથને પંથે પ્રાણી, પ્રેમે પગલાં ભરજે જો. ૨
ખાધું તે તો ખુવાર કીધું, દીધું સાથે લીધું જો;
પરમારથની કુંચી જાણે, તેણે કારજ સીધ્યું જો. ૩
કાયાનો અહંકાર ન કીજે, પાણીનો પરપોટો જો,
અમરત પીતાં આળસ કરવું, એટલો આગળ ટોટો જો. ૪
ખોટ તણો વેપાર ન કરીએ, લાભ જડે તે રાખો જો; ૫

કહે પ્રીતમ સાધુને સંગે, રામસુધારસ ચાખો જો. ૫

પદ ૨૮ મું-રાગ સદર

પ્રેમસુધારસ પીશે પ્રાણી, તે મોટા બડભાગી જો;
હરિનાં ચરણકમળની ભક્તિ, લેશે મુખથી માગી જો. ૧
સંસારસુખમાં જે મોહ પામ્યો, તે તો સરવે હાર્યો જો;
પંખી આવી પડે જાળમાં, જોઇ પોતાનો ચારો જો. ૨
ચારો જુએપણ જાળ ન જુએ, એમ જગતની માયા જો;
ઝાંઝવાનું જળ જાણીને, પશુ પીવાને ધાયા જો. ૩
ધુમર જોઇને ધાયો ચાતક, ઉલટી આંખ ગુમાઇ જો;
ગુંજા વહ્નીમાને મર્કટ, માટે શીત ન જાયે જો. ૪
સાહુકારનું નામ ધરાવી, ચોરી કરવા ચાલે જો;
કહો તેની કેમ હુંડી ચાલે, કોડી કોઇ ન આલે જો. ૫
કુબેર નામ ધર્યું કોઇ નરનું, ભિક્ષા માગી ખાયે જો;
ગંગા નામ ધર્યું નારીનું, તેથી પાપ ના જાયે જો. ૬
કેશરી નામ ધર્યું કુકરનું, સિંહણ સંગ ન થાયે જો;
અનંત ક્રોડ અગીઆ પ્રગટે, રવિવિણ રાત ન જાયે જો. ૭
નામ ધરે નવ હોયે સાધુ, તે તો સમજણ ન્યારી જો;
દેખાદેખી ભેખ બનાવે, તે તો બાંનાધારી જો. ૮
પ્રભુનું પદ પામે તે વિરલા, જોજો મન વિચારી જો;
કહે પ્રીતમ હરિભજનવિના, ભવ તરવો સંકટ ભારી જો. ૯

પદ ૨૯ મું-એકાદશીનો મહિમા અને વિધિ-રાગ ધોળ

ઉત્તમ દિન એકાદશી જી,જે કોઈ એ કરે ઉપવાસ;
તે પ્રાણી સુખ પામશેજી, શ્રી વૈકુંઠનો વાસ. ૧
દશમીને દિન પરહરેજી, દશ વાંનાં નિરધાર;
નિંદા નારી ને નિંદ્રાજી, કરવો નહિ વેપાર. ૨
કરે ભોજન કોદરા જી,અડદ ન જમવું અન્ન,
ભોમી સયન કરવું સહી જી,રાખવું મન પાવન. ૩
લીલું તરણ ન તોડવું જી, તેલવંતાક નવ ખાય;
અંગ રુધિર રતિ નીસરે જી, વ્રત ભંગ કહેવાય. ૪
એકાદશી વૃત નિર્જળા જી,ધરવું હરીનું ધ્યાન;
મીથ્યા ભાષણ નવ કરે જી, આચરે સરિતા સ્નાન. ૫

સરિતા ન હોય તો સરોવર જી સરોવર ન હોય તો કૂપ;
કૂપ ન હોય તો ઘેર કરે જી, સ્નાનવિધિ અનુરૂપ. ૬
અપરસ રહે અડવુ નહિ જી, ભ્રમણ કરે નહિ કાંઇ;
સ્થિર આસન કરી બેસવું જી, મન રાખે હરિ માંહી. ૭
રાત્રિ અખંડ કરે જાગ્રણ જી, કથા હરિકીર્તન જ્ઞાન,
શુધ ચિત્તે સ્મરણ કરે જી, ન ધરે દેહાભિમાન. ૮
દ્વાદશી ભોજન એકવાર જી, પૂંજે બ્રાહ્મણ ભક્ત;
જથા દાનવિધિ આચરે જી, હરિચરણે આસક્ત. ૯
ગંગાતીરે તપ કરે જી, સાઠ સહસ્ર વરસ સાર;
તેહતણું ફળ પ્રગટે જી, હોય હરિવ્રત નિરધાર. ૧૦
તપ તીરથ વ્રત જગ્નનું જી, જેહ પુન્યજ હોય,
તે સહેજે સંત સંગમાં જી, પ્રાંણી પામે સોય. ૧૧
અમરીખ રૂખ્માંગદતણીજી, શાખ ઉચરે સહુ કોયે;
કહે પ્રીતમ પદ પ્રીછશે જી, તતક્ષણ હરિરૂપ હોયે. ૧૨

પદ ૩૦ મું–વેદનો સાર–રાગ સદર

સાંભળ પંખી પ્રાણીઆ જી, વેદતણું જે સાર;
સર્વ ભાવે ભજીએ હરી જી, તજીએ વિષયવિકાર. ૧
શુદ્ધ વિચારે કીજીએ જી, સ્મરણ શ્વાસોશ્વાસ;
અમરૂત વાણી બોલીએ જી, કોઇ ન પાંમે ત્રાસ. ૨
વૈશ્નવ લક્ષણ વર્ણવુ જી, સાંભળજો સહુ કોય;
આશા તૃષ્ણા ઈર્ષા જી, હરિજનને ન હોય. ૩
ચિત્ત કોમળ નિર્મળ જી, બહાર ભીતર પવિત્ર;
ગાએ શીખે નિત્ય સાંભળે જી, હેતે હરિનાં ચરિત્ર. ૪
પ્રેમ સ્નેહી પરમારથી જી, સ્વારથ નહિ લવલેશ;
કામક્રોધ વ્યાપે નહિ જી, આપે સત્ ઉપદેશ. ૫
દ્રોહ નિંદા ન મળે રતી જી, મિથ્યા ન બોલે બોલ;
સમદૃષ્ટિ સહુપર સદા જી, નિજ મન અચળ અડોલ. ૬
શોક નહિ સ્વપ્નાંતરે જી, આનંદનો ભંડાર;
શશીવત તે સાક્ષી રેહે જી, લહે વિવેકવિચાર. ૭
સુરતરુ ચિત્ત ચિંતામણી જી, પૂરણ જ્ઞાન વૈરાગ;
મિથ્યા સુખ માગે નહિ જી, અજપદથી વીતરાગ. ૮

કંચન લોહ બરાબર જી, ન મળે માન અપમાન,
દેખે જગત ને હરિરૂપ, ભૂલે ન ભાસે આંન. ૯
લક્ષણ સંત મહંતનાં જી, કહેતાં ન આવે પાર,
અર્જુન ઉધવને કહ્યું જી, શ્રીમુખે સો સો વાર. ૧૦
સંતતણા ગુણ શ્રીપતી જી, નિત્ય નિરંતર ગાય;
પ્રીતમ પદરજ પરસતાં જી, જન્મમરણ દુઃખ જાય. ૧૧

પદ ૩૧ મું-રાગ રાજીયો-રાગ ધોળ

રામસુધારસ પીજીએ રે, અવસર સાર રે;
ઝબકે તે મોતી પરોઈ લે, પછી ઘોર અંધાર રે. રામસુધારસ૦ ૧
જેવાં છે જલ ઝાંઝવાં રે, એવો આ સંસાર રે;
દીસે છે કાંઇ કારમું, નહિ વણસતાં વાર રે. રામસુધારસ૦ ૨
કાયા કુંપો છે કાચનો રે, ઠબકયે ફુટી જાય રે;
જગત ચવાણું કાલનું, નિસવાસર ખાય રે. રામસુધારસ૦ ૩
અંતરજામીને ઓળખો રે, સચરાચર સોય રે;
પ્રીતમ રાખ્ય બ્રહ્મભાવના, આવાગમન ના હોય રે. રામસુધારસ૦

પદ ૩૨ મું-રાગ રાજીયો-રાગ સદર

હરિ સમરણ કરો હેતમાં રે, ચિત્ત ચેત અચેત રે;
આ અવસર ચેત્યો નહિ, પડશે મુખમાં રેત રે. હરિ૦ ૧
કાયાનું કાંઇએ ના નીપજે રે, મેલ મિથ્યા અહંકાર રે;
તનનાં તે ત્રણ વાંનાં થશે, કીટ વિષ્ઠા કે છાર રે. હરિ૦ ૨
માયા મીઠી મોહની રે, જેવી મીસરી ખાંડ રે;
જોતાં વગોવ્યો જીવને, કર્યો જુગમાં ભાંડ રે. હરિ૦ ૩
રહ્યા ન કોઇ રહેશે નહિ રે, શશી સૂરજ વંશ રે;
ખરભડો કરતાં ખપી ગયા, કહીં કૌરવ ને કંસ રે. હરિ૦ ૪
જેનો સુજશ સંસારમાં રે, તે નર અમર જાણ રે;
પ્રીતમ એવું પ્રીછજે, હરિ હૈયામાં આંણ રે. હરિસમરણ૦ ૫

પદ ૩૩ મું-રાગ ગરબી

કાયા બની છે તારી કારમી રે, હરિનું ધ્યાન ધરજે;
તારો અમર નથી અવતાર રે, પ્રભુનું ધ્યાન ધરજે.
કાચો તે કુંભ જળ ભર્યો રે, હરિનું ધ્યાન ધરજે,
તેને ભાગતાં કેટલી વાર રે, પ્રભુનું ધ્યાન ધરજે.

તરુવરથી ફળ તુટીયું રે, હરિનુ ધ્યાન ધરજે.
તે તો ફરી ન ચોટે ડાળ રે, પ્રભુનુ ધ્યાન ધરજે.
ગયો અવસર આવે નહિ રે, હરિનુ ધ્યાન ધરજે.
બાંધ્ય પાંણી પહેલી પાળ રે, પ્રભુનું ધ્યાન ધરજે. ૨
નદીઓ ઘેરીને નાવ જરજરી રે, હરિનુ ધ્યાન ધરજે.
માંહી બેઠા મૂઢ ગમાર રે, પ્રભુનું ધ્યાન ધરજે.
ખોટા છે માંહી ખારવો રે, હરિનુ ધ્યાન ધરજે.
તે તો હોડીનો હાંકણહાર રે, પ્રભુનું ધ્યાન ધરજે. ૩
કર્મ વાયુ આવી આફળ્યો રે, હરિનુ ધ્યાન ધરજે.
માંહી મોહનાં મોજાં થાય રે, પ્રભુનુ ધ્યાન ધરજે.
તેડય ન સૂઝે તેહને રે, હરિનું ધ્યાન ધરજે.
તેનો કરવો કોણ ઉપાય રે, પ્રભુનું ધ્યાન ધરજે. ૪
સતગુરુ શબ્દ વિચારીયે રે, હરિનું ધ્યાન ધરજે.
વળી કરીએ સદા સતસંગ રે, પ્રભુનું ધ્યાન ધરજે.
તો સેજ પાર પામીએ રે, હરિનુ ધ્યાન ધરજે.
કહે પ્રીતમ પ્રગટે રંગ રે, પ્રભુનું ધ્યાન ધરજે. ૫

પદ ૩૪ મું–રાગ ધોળ

આ અવસર છે હરિ મળવાનો, મનુષ્ય તણો અવતાર રે;
ફરી ફરી જેમ કેળ ફળે નહિ, જાણી લે નિરધાર રે. આ૦ ૧
અમર લોક ઈચ્છે અવતરવા, અવનીમાં એક વાર રે;
ગણુ ભરી ગઇએ હરીલીલા, કરીએ પરઉપકાર રે. આ૦ ૨
પૃથ્વીને પુન્યે પામે ઇંદ્રાસન, અજપદ ને કૈલાસ રે;
પૃથ્વીના પુન્ય ભજન પ્રતાપે, પામે વૈકુંઠ વાસ રે. આ૦ ૩
ચતુર પુરુષ થઇને ના ચેત્યો, તે તો સર્વસ હાર્યો રે;
કહે પ્રીતમ તેને શું કહીએ, જાણો જીવ નઠારો રે. આ૦ ૪

પદ ૩૫ મું–રાગ સદર

ચોંપ કરીને ચેતી લેજ, કાં કાયર થઈ બેઠો રે,
આજકાલ કરતાં કાયામાં, કાળ આવીને પેઠો રે. ચોંપ૦ ૧
કાળા કેશ તે થયા ઉજળા, દશા ન ઉજવળ આવી રે,
ચિત્તડામાં ચટકો નવ લાગ્યો, શું તો કહીએ સમજાવી રે. ચોં૦ ૨
વાણી થાકી ને કરણી થાકી, થાકી બુધ્ય બિચારી રે,

ધંધો કરતાં કાયા થાકી, થાકી ન ત્રષ્ણા તારી રે. ચો૦ ૩
મન જાણે છે જે નથી મરવું, મરણ આવ્યું નહિ મૂકે રે,
પ્રીતમ પ્રભુનું ભજન કરી લે, આ અવસર કાં ચુકે રે.ચો૦ ૪

પદ ૮૬ મું-રાગ સદર

હરિનો મારગ છે શૂરાનો, નહિ કાયરનું કામ જોને;
પ્રથમ પેહેલું મસ્તક મુકી, વળતી લેવું નામ જોને.
સુત વિત દારા શીશ સમરપે, તે પામે રસ પીવા જોને;
સિંધુ મધ્યે મોતી લેવા, માંહી પડયા મરજીવા; જોને.
મરણ આગમે તે ભરે મુઠી, દિલની દુગ્ધા વામે જોને;
તીરે ઉભો જુવે તમાસો, તે કોડી નવ પામે જોને.
પ્રેમપંથ પાવકની જ્વાળા, ભાળી પાછા ભાગે જોને;
માંહી પડયા તે મહા સુખ માણે, દેખનહારા દાઝે જોને.
માથા સાટે મોંઘી વસ્તુ, સાંપડવી નહિ સેહેલ જોને;
મહાપદ પામ્યા તે મરજીવા, મૂકી મનનો મેલ જોને.
રામ અમલમાં રાતા માતા, પૂરા પ્રેમી જંન જોને;
પ્રીતમના સ્વામીની લીલા, નીરખે રજનીદિન જોને.

પદ ૩૭ મું-રાગ સદર

સંત સમાગમ જે જન કરશે, તેને પ્રગટે પ્રેમ જોને;
જે ધાતુને પારસ પરસે, તે તો હોયે હેમ જોને.
કથીર કાંસું હેમ ન હોયે, કોટી પારસ પરસે જોને;
શૂન્ય છીપ તે ઉપર નાવે, સોમણ સ્વાતિ વરસે જોને.
અચેતને ઉપદેશ ન લાગે, શિવ બ્રહ્મા સમજાવે જોને;
જેનાં અવળાં અંતઃકરણો, તેને સમજણ નાવે જોને.
કુબુદ્ધિ કાળપ જેને રુદે, તેને ન લાગે રંગ જોને;
અડદ ઉજળા કયમે ન થાયે, જઇ ઝબોળે ગંગ જોને.
કુશકા કુટેથી શું થાયે, કણ ન જડે તેમાંથી જોને;
મંદ અભાગી મૂરખ નરને, સમજણ આવે કયાંથી જોને.
પાપીને પ્રબોધ ન કરીએ, મૌન ગ્રહીને રહીએ જોને;
કહે પ્રીતમ તુલસીદળ તોડી, પ્રેત ન પૂજવા જઈએ જોને.

પદ ૩૮ મું-રાગ સદર

સંતકૃપાથી છૂટે માયા, કાયા નિર્મળ થાય જોને;
શ્વાસોશ્વાસે સમરણ કરતાં, પાંચે પાતક જાય જોને.

કેસરી કેરે નાદે નાસે, કોટી કુંજર જૂથ જોને,
હિંમત હોય તો પોતે પાસે, સઘળી વાતે સુખ જોને.
અગ્નિને ઉધેઇ ન લાગે, મહામણીને મેલ જોને,
અપાર સિંધુ મહાજળ ઉંડા, મરમીને મન રહેલ જોને;
બાજીગરની બાજી તે તો, જંબુરો સૌ જાણે જોને.
હરિની માયા બહુ બળવંતી, સંત નજરમાં નાણે જોને;
સંત સેવતાં સુકૃત વાધે, સ્હેજે સીધે કાજ જોને,
પ્રીતમના સ્વામીને ભજતાં, આવે અખંડ રાજ જોને.

પદ ૩૯ મું–રાગ ધોળ

ગુરુ સંતનાં ચરણ ઉપાસીએ, સે'જે શોક સમુળો જાય;
વચન સત્ય માનજો.
જે કોઇ પ્રેમે પીએ પગ ધોઇને, ઉઠ ક્રોડ તીરથ તેને થાય. વ૦
જજ્ઞ લક્ષ તે પ્રેમ પ્રસાદમાં, ભુક્તિ મુક્તિ તે સે'જમાં હોય. વ૦
શુદ્ધ પ્રીતે કરીને પ્રવર્તશે, દેહદર્શી દેખે નહિ કોય. વ૦
શુદ્ધ ચૈતન્ય સાક્ષી તત્ત્વમસી, સદા સ્મરણ એકરસ જ્ઞાન. વ૦
આઠે આવરણ પાર પરમાતમા, નહિ આદ્ય મધ્ય અવસાન. વ૦
રૂપ રમ્ય સગુણ સોહીએ સદ્‌ગુરુ, જેને નિગમ નિરંતર ગાય. વ૦
કહે પ્રીતમ પ્રપંચ પરહરી, રાખો સદ્‌ગુરુ સંગ સદાય. વ૦

પદ ૪૦ મું–રાગ સદર

એવો અખંડ અમર વર હું વરી, ફરી પડવું નહિ ભવફંદ. એ૦
જેનુ રૂપ સ્વરૂપ સોહામણું, ધણો અખિલ લોકનો આનંદ. એ૦
જેને વરવા તીરથ તપ આચરે, ધરે ધ્યાન ને જોગ વૈરાગ. એ૦
કાશી કેદાર હિમાળે ગળે, કરે રાજ સર્વ સુખ ત્યાગ. એ૦
વરતી ત્રણ લોકમાં કોઈક આચરે, એવા શૂરવીર દૃઢ ધીર. એ૦
ભૂમી ગૌપદ ગગન ગુંજામણી, સાત સાગર અંજળીનું નીર. એ૦
ખેલી ખેલ બનાવે બહુભાતના, કાઢી શકે નહિ સતી કેરો વેશ. એ૦
સતી સ્વાંગ ધરે તે નિશ્ચે બળે, કરે પાવકમાંહી પ્રવેશ. એ૦
પ્રેમે પામી પતિ પરમાતમા, રહી રૂપમાંહે રસલીન. એ૦
સ્વામી પ્રીતમનો રે સભરભર્યો, સિંધુ અમૃતમાં મનમીન. એ૦

પદ ૪૧ મું–રાગ સદર

તું તો રામ રટણ કર રંગમાં, હવે રાખ હરિ સાથે હેત;

અવસર આવો નહિ મળે. (ટેક)
વિષય ભૂતે તે તુજને ભમાવીઓ, બેઠો નહિ ઠરી ઠામ. અવસર૦
ખોટા ખેલમાં શું રે ખુંચી રહ્યો,ઉઠ આળસ મેલ અચેત.અવસર૦
પ્રાણી પરપંચમાં શું પચી રહ્યો,માનીસ્વપ્નતણું સુખસાર.અવસર૦
કાળ ખાશે જે ફેરો ફર્યું નહિ,નથી માનતો ગાફલગમાર.અવસર૦
અંતે રંગ પતંગ જાશે ઉતરી, કાચી કાયા નાવે કામ. અવસર૦
માટે સ્મરણ કરજે શુદ્ધ ભાવશું,ટળે તન મન કેરાવિકાર.અવસર૦
ભજો પ્રીતમ બ્રહ્મસ્વરૂપને,જેનો મહિમા છેઅગમઅપાર.અવસર૦

પદ ૪૨ મું-રાગ સદર

સંત પારસ ચંદન બાવના, કામધેનું કલ્પતરુ સાર
સમાગમ સંતનો. (ટેક)
એક સમજ્યામાં રે અંતર ઘણો,તરુ પારસ ત્રણ પ્રકાર.સમાગમ૦
એક પારસથી રે પારસ બને,એક પારસથી હોયે હેમ.સમાગમ૦
એક પારસ લોહનું કુંદન કરે, સો વર્ષે એમનું એમ. સમાગમ૦
એક ચંદનથી વિખ ઉતરે, એક ચંદને અગ્નિ ઓલાય. સ૦
એક તલભર તેલમાં જો પડે, ફરી તેહ તાતું નવ થાય. સમાગમ૦
સર્વેગજશીર મોતી ન નીપજે, તેની જુક્તિ વિચારીને જોય. સ૦
જ્ઞાનહીણા ગુરુ નવ કીજીયે, વંઝા ગાય દોયે શું થાય. સમાગમ૦
કહે પ્રીતમ બ્રહ્મવિદ ભેટતાં; ભવરોગ સમૂળો જાય. સમાગમ૦
સર્વ સેના શૂરી નવ જાણવી,સર્વ નારી સતી નવ હોય. સમાગમ૦

પદ ૪૩ મું-રાગ સદર

તું તો રામ રટણ કર રંગમાં,
તારા અંગમાં ઉપજે આનંદ, ગોવિંદ ભજ ભાવશુ. (ટેક)
પરમારથ અર્થ વિચારીયે, તજ સ્વારથ માયાનો ફંદ; ગોવિંદ૦
કાયા કહીયે તે તારી કારમી,તેને વણસતાં નવ લાગે વાર;ગોવિંદ૦
મૃગતૃષ્ણાનાં જળ જાશક ભર્યાં,એવોજાણીસકળસંસાર;ગોવિંદ૦
ગુંજા વન્હિ તે મરકટે માનીયો, તેણે ટાઢ ટળે ન લગાર; ગોવિંદ૦
ઉસ ઉદક બીડી બરાસની, તેને ઉડયા તણો ઇતબાર; ગોવિંદ૦
સ્વપ્નામાં તે સમૃદ્ધિ પામીએ,જાગી જોતાં મળે ન જરાય; ગોવિંદ૦
ધુમાડાના ઢગ રે સોહામણા,ભર્યે મુઠીમાં નવ રે ભરાય; ગોવિંદ૦
સાચી સંગત સદ્‌ગુરુ સંતની, જેથી જીવપણું ટળી જાય; ગોવિંદ૦

કહે પ્રીતમ પ્રભુને સંભારતાં, મહા પાપી પાવન થાય; ગોવિંદ૦

પદ ૪૪ મું–રાગ સદર

સદ્‌ગુરુના તે શબ્દ વિચારતાં, મટે માયા મોહ વિકાર,
હરીરસ પીજીએ. (ટેક)

બાળી ભસ્મ કરે બીજી વાસના, ઉર પ્રગટે પ્રેમ અપાર, હરી૦
એવો અજર અમીરસ જે પીવે, તેનાં નેણ વેણ પલટાય, હરી૦
લાગી બ્રહ્મખુમારી ન ઉતરે, સુખ મુખે કહ્યું નવ જાય, હરી૦
તેને સંભવ નાહરે શરીરનો, થયો આતમદૃષ્ટે ઉઘાડ; હરી૦
મરજીવા થઇ હરીને મળે, ગાળે જ્ઞાન હિમાળે હાડ, હરી૦
બ્રહ્મધ્યાને ગગનવત થૈ રહે, જેમ કુંભ મહાજળ માંય, હરી૦
કૃષ્ણ પોતામાં પોતે શ્રીકૃષ્ણમાં, કૃષ્ણવિના ન દીસે કાંય; હરી૦
જેહ સરીતા સાગરમાં જઇ ભળે,તેનું નામ નદી ટળી જાય,હરી૦
કહે પ્રીતમ સદ્‌ગુરુ સેવતાં, ટળે અંતર એકરસ થાય, હરી૦

પદ ૪૫ મું–રાગ સદર

સંત લક્ષણ ત્રીશ સોહામણાં, ચિત્તવૃત્તિ થઇ જેની શાંત;
એવા જન હરી તણા. (ટેક)

બ્રહ્માનંદ બ્રહ્મરસ ભોગીયા, જીવ ઈશ્વર ભાગી ભ્રાંત, એવા૦
દયા દાન દાસત્વ અતિ ઘણું, જ્ઞાન ભક્તિ વિવેક વૈરાગ; એવા૦
ક્ષમાવંત તપે નહિ તાપમાં,આશારહિત અમલ અનુરાગ;એવા૦
અક્રોધી ઇંદ્રિજીત અનુભવી, કવિકોમળ શીલ સંતોષ, એવા૦
આશારહિત અમૃત વાણી વદે, સહેજાનંદ આનંદકોશ; એવા૦
શુદ્ધ સ્નેહ સ્વારથ નવ મળે, પરમારથ ઉપર પ્રીત; એવા૦
શશીસૂરજવત સાક્ષી રહે, ઉદાર અર્ણવની રીત, એવા૦
હરખ શોક વિષે ડોલે નહિ,અર્ધ નિમિષ ન મૂકે નામ; એવા૦
સુરતરુ સુરધેનુ ચિંતામણી, મળતાં પહોંચે મનકામ; એવા૦
પરિપૂરણ લક્ષણ સંતનાં, બત્રીશમાં ઓછાં બેય; એવા૦
કહે પ્રીતમ એવા સંતને, સહુ સોંપીને શરણે રહેય; એવા૦

પદ ૪૬ મું–રાગ સદર

મન તું અળગું કાં અફળાય, બીજો નથી બોલતો. (ટેક)
તું તો જાગીને જો તારા રૂપને, ખોળી જોતામાં તું રે ખોવાય; બી૦
તારે ઓથે હરિને નથી દેખતો,કુંડલ ઓથે જેમ કનક ઢંકાય;બી૦

તું તો દરિયાની લેહેર સમાન છે,લેહેર સમતાંજેમસમુદ્રદેખાય;બી૦
તારે ઠેકાણે હરિને ઠેરાવ્યને,એમ સમજે તો મહાસુખ થાય;બી૦
કહે પ્રીતમ એવા પુરુષને, હું તો લળી લળી લાગું પાય; બી૦

પદ ૪૭ મું-રાગ ગરબી

જન્મ કૃતારથ કીજીએ રે, રહીએ સાધુની સંગે.
સત્સંગ સાર છે,એ તત્ત્વ વિચાર છે,ભજતાં ભવનો પાર છે રે. રહીએ૦
પ્રેમ રસ પીજીએ ને કોઇથી ન બીજીએ, દેહ ધર્યાનો લાવ લીજીએરે, રહીએ૦
સાધન શું કરે ને શીદ કુટી મરે,સત્સંગે ક્ષણુંમાં તરે રે,રહીએ૦
પ્રીતમ પરમાર્થી હરીના હેતાર્થી,છુટયા સંસારથી રે,રહીએ૦

પદ ૪૮ મું-રાગ સદર

જ્ઞાન ગંગામાં ઝીલીએ રે, નિત્ય નેહ ધરીને;
પાતક પ્રજળે મેલ મનનો ટળે,સચ્ચિદાનંદ સેહેજે મળે રે;નિત્ય૦
જીવપણું જાયછેનેઆત્માદર્શાયછે,કાગટળીને હંસથાયછેરે;નિત્ય૦
નિજાનંદ ઉપજે ને બ્રહ્મભાવે ભજે,વિષયવિકારનલાગે રજરે નિત્ય૦
અખંડ અદ્વૈત છે નેસુખ અપારછેપ્રીતમ પરમપદ સારછેરે નિત્ય૦

પદ ૪૯ મું-રાગ સદર

ભજન કરી લ્યો ભાવે રે, ભવ ભટકણ ભાગે;
સંસાર સાગર તરતાં રે,ક્ષણું વાર ન લાગે. ૧
માયા મોહ નિદ્રામાં રે,ગાફલ શું ઘોરે;
પાંચ ચોર વસે પાસે રે, આતમધન ચોરે. ૨
અચેત શું ઉંઘે છે રે, જોને આંખ્ય ઉઘાડી;
વેગે વણશી જાશે રે,કાયાની વાડી. ૩
ચેત ચિદાનંદ મળશે રે, ટળશે અંધારૂં;
આ અવસર છે રૂડો રે, હોય કારજ તારૂં. ૪
મહા પુરુષનો મારગ રે,તે પગલાં સહાજે;
પ્રીતમ પ્રેમ ધરીને રે, હરિના ગુણ ગાજે. ૫

પદ ૫૦ મું-રાગ સદર

જા સદ્દગુરુને શરણે રે, સૌ સંશય હરશે;
જીવ દશાને ટાળી રે, હરિ સરખો કરશે. ૧

ઉચદશા અનુભવની રે, છે સમજણ મોટી,
મન કચનને કસવા રે, ગુરુ જ્ઞાન કસોટી. ૨
હોય હેમ લોહ કેરૂં રે,જેને પારસ પરસે;
થાય મહા મુક્તાફળરે, જળ સ્વાતિ વરસે. ૩
છીપ રહે સાગરમાં રે, માંહિ મોતી નિપજે,
જ્ઞાન મીનકા પરસે રે, તેને રસ ઉપજે. ૪
સતસંગે નર સમજે રે, સૌ દુબ્ધ્યા જાશે,
પ્રીતમ તે પ્રાણીનું રે, સહુ કારજ થાશે. ૫

પદ ૫૧ મું-રાગ સદર

જે પરમારથ પ્રીછે રે, તેને પાપ ન પરસે;
રૂપ અનુપમ હરિનું રે, સચરાચર દરસે. ૧
સૌ સામગ્રી હરીની રે, હરીનો થૈ રહેજે,
હરીને અરપણ કરીને રે, ઉગરે તે લેજે. ૨
સાચે રાચે રસીયો રે, પરપંચ પરહરજે,
હેતારથ હરિજનસું રે, દુરિજનથી ડરજે. ૩
હું મારૂં હરદેથી રે, ટાળીને રમજે;
વિશ્વ આત્મા વિષ્ણુ રે, નિરખીને નમજે. ૪
અસત અલાપ ન કીજે રે, સત વચન ઉચરજે,
પ્રીતમ પ્રેમ ધરીને રે, પ્રભુજીશુ મળજે. ૫

પદ પર મું-રાગ ગરબો

દુઃખ ટળશે રે શ્વાસોશ્વાસે સ્મરણ કરજે શામનું,
દુઃખ ટળશે રે રસનાએ રટણ કરજે આતમરામનું.
દુઃખ ટળશે રે આશા તૃષ્ણા લોભ ઈર્ષ્યા ત્યાગજે,
દુઃખ ટળશે રે પરમેશ્વરની ભક્તિ ભવોભવ માગજે.
દુઃખ ટળશે રે જીભ્યાએ જાણી જુઠું ના બોલીએ,
દુઃખ ટળશે રે દુરીજનવચન સુણી દીલમાં નવ ડોલીએ.
દુઃખ ટળશે રે દિનરજની રહીએ રસિયાના રંગમાં,
દુઃખ ટળશે રે આવરદા પૂરી કરીએ સતસંગમાં.
દુઃખ ટળશે રે એક હરિવિના અન્ય પદારથ સૌ તજો,
દુઃખ ટળશે રે પ્રીતમના સ્વામીને શુદ્ધ ભાવે ભજો.

પદ ૫૩ સું–રાગ સદર

પુન્ય કરજો રે પુન્યવિના પ્રભુ પ્રેમ સ્નેહી કેમ પામીએ,
પુન્ય કરજો રે પુન્યવિના સંસાર સંકટ કેમ વામીએ.
પુન્ય કરજો રે શીળવિના સ્નાન કર્યે હરિ નહિ મળે,
પુન્ય કરજો રે અર્ક ઉછેરી અંબ કહો કયાંથી ફળે.
પુન્ય કરજો રે મનમોદક ખાધે ક્ષુધા ભાગે નહિ,
પુન્ય કરજો રે બાવળીએ બીજોરાં કાંઈ લાગે નહિ.
પુન્ય કરજો રે વાવ્યાવિના લણવાની લાલચ શી કરે,
પુન્ય કરજો રે કથીરથી કંચનનું કારજ નહિ સરે.
પુન્ય કરજો રે સ્વર્ગતણું સુખ આવીને સેહેજે મળે,
પુન્ય કરજો રે દેવતણી પંક્તિમાંહે જઇને ભળે.
પુન્ય કરજો રે દત્તવિના વિત્ત કોઇ પ્રાંણી પામ્યો નથી,
પુન્ય કરજો રે કહે પ્રીતમ કહીએ તે શું ઝાઝું કથી.

પદ ૫૪ સુ–રાગ–કાફી

જંજાળી જીવડે, મુક્તિની જુક્તિ ન જાણી.
મિથ્યા માયા મૃગજળ સરખી, મોહ કરીને માણી રે. જં૦
ધામધૂમ ધંધામાં ધાયો, ગીરધરલાલ ન ગાયો;
આવ્યો તો પરમારથ કરવા, ઉલટો દોષ કમાયો રે. જં૦
વિષયવાસનામાં વિંટાયો, જેમ ઝીટાયો જાળે;
મરતાં સુધી કામ ન ખટે, મન બહુ લોચા વાળે રે. જં૦
ગાશી તીર ગડે તનમાંહી, એમ મનમાંની માયા;
છેદે પણ છૂટે નવ થાયે, જેમ કાયાની છાયા રે. જં૦
દશ ઇંદ્રિથી દોષ કમાયો, ઉલટો બંધાયો આપે;
કામ, ક્રોધ મદ, મોહ અગ્નિમાં, બળી રહ્યો બહુ તાપે રે. જં૦
શ્રવણ દગ્ધ થયાં નિંદા સાંભળી, નેત્ર દગ્ધ થયાં નિહાળી;
જીહ્વા દગ્ધ થઈ જુઠું બોલી, સર્વસ બેઠો હારી રે. જં૦
પ્રાણ દગ્ધ થયા કરી પ્રતિગ્રહ, પાય પદ્મપર ચાલી;
સુકૃત બીજ બળી ગયુ સર્વે, ક્ષેત્ર પડી રહ્યું ખાલી રે. જં૦
રાગદ્વેષ ભર્યા રુદિયામાં, અનેક દોષ ઉપજાવે;
કલ્પદ્રુમ ચિંતામણી સરખી, પ્રભુભક્તિ નવ ભાવે રે. જં૦
રામનામનું દામ ન બેસે, કામ આપણું થાયે;

પ્રીતમ મન પ્રમોદ કરે તો, સકળ કલ્પના જાયે રે. જં૦

પદ ૫૫ મું–રાગ સદર

સંસારી જીવે હરિ સાથે હેત ન આણ્યું,
મરતાં સુધી લોભ ન મૂક્યો,ધરનું તરીલું તાણ્યું રે. સં૦
પાંચ પચીશ પચાસ થયાં તોય,રુદે જ્ઞાન ન આવ્યુ;
અંગોઅંગ સા શિથલ થયુ તોય,પ્રભુનું ભજન નવ ભાવ્યું રે.સં૦
અંતસમે જે સાથે કારજ, તે શું હેત ન કીધું;
અમૃતરસને ઢોળી દઇને, ઝેર હળાહળ પીધુ રે. સં૦
માયા છાયા એક બરાબર, કાયા કાચનો કુંપો,
કરવું ને કરાવવું સર્વે,શામળીયાને સુંપો રે. સં૦
જીવન મરણ હાથ છે જેને, તેને ભાવે ભજીએ;
પ્રીતમના સ્વામીને સેવો, અન્ય પદારથ તજીએ રે. સં૦

પદ ૫૬ મું–રાગ સદર

સંસારમાંહી શોક મોહની માયા રે.
ફરવું ને અવતરવું મરવું, કર્મ સંજોગ કમાયા રે. સં૦
અલ્પ જીવવું જંપ મળે નહિ, જીવ જંજાળે વાહ્યો,
પુન્ય પરમારથ કાંઇ નવ પ્રીછ્યું,લાલચમાં લપટાયો રે.સ૦
આશાતૃષ્ણા તાપ ટળે નહિ, ઘણા ઘણાને ધાયો,
માથા ઉપર મરણ ભમે છે, તેની ખબર નવ પાયો રે. સં૦
જે ઉગ્યા તે આથમ્યા ને, ફુલ્યા તે કરમાયા,
જે જન્મ્યા તે જાવું જાણો, ભવમાં કાં ભરમાયા રે. સ૦
મૃત્યુલોક આવ્યો તેને મરવુ, દિલમાં વિચારો ડાહ્યા;
કાળચક્ર કોને નવ મૂકે, કોણ રંક ને રાયા રે. સં૦
શુદ્ધચિત્તે જે ભક્તિ કરશે, તે નર લાભ કમાયા;
કહે પ્રીતમ કોઇક ઉગરશે,જેણે ગોવિંદના ગુણ ગાયા રે.સં૦

પદ ૫૭ મું–રાગ સદર

હરિસ્મરણ કરી લ્યો, જ્યાં લગી જુગમાં જીવો;
દેહતણો વિશ્વાસ ન કરશો,વાયે ઓલાય જેમ દીવો રે. હરિ૦
મારૂં તારૂં એ અંધારૂં, જ્ઞાનવિના કેમ ટળશે;
પ્રેમ જ્ઞાન પ્રકાશ થશે તો, અંતરજામી મળશે રે. હરિ૦
થોડાશા જીવ્યાને કાજે, ઘેલા ગર્વ ન કરીએ,

લોહતણે ત્રાપે વળગીને, કેમ ભવસાગર તરીએ રે. હરિ૦
ધનદારા સુત કુટુંબ કબીલો, મિથ્યા મોહ ચઢાવ્યો;
મારગ વચ્ચે મ્લેચ્છ મળ્યા,જેણે વેઠે ઘાસ વઢાવ્યો રે. હરિ૦
સુરતરુ તજી શીમળો સેવે, તે તો ભૂલ્યો ભામે;
તજી જાહ્નવી ઝીલે ઝાંઝવાં, તે ક્યાંથી સુખ પામે રે. હરિ૦
અર્ક ઉછેરી અંબતણું ફળ, કોણ પામ્યા છે પ્રાણી;
હરિકથાવિના કથની તે તો, સૌ કહેવાની કહાણી રે. હરિ૦
આયુષ્ય તારૂં નીર અંજલી, ઘડી ઘડી ઘટી જાયે;
અચેત પ્રાણી શું ઉંઘે છે, કાળ નિરંતર ખાયે રે. હરિ૦
કાણો કુંભ કરી જળ ભરીએ, ક્ષણમાં ખાલી થાયે;
સરિતાપુર વહે જેમ વેગે, એમ આવરદા જાયે રે. હરિ૦
માટે હરિ હરિ કરજો સત્ય ઉચરજો, અધર્મથી ઓસરજો;
કહે પ્રીતમ સત્સંગ કરીને, સંસારસાગર તરજો રે. હરિ૦

પદ ૫૮ મું-રાગ સદર

મૂકી દે મૂઢ ગમાર, મમતા મન કેરી;
સમજી લે સંસારમાં સાર, જો હરીને હેરી. (ટેક)
હરીને જોતાં દુગ્ધા ખોતાં, પોતે તે પરિબ્રહ્મરૂપ રે;
અંતરજામીમાં એકરસ થાતે, કોણ પડે ભવકૂપ રે. મમતા૦
પંચ ભાગે પિંડ વહેંચતાં, ઉગરે તે અવિનાશી રે;
સ્થૂળ સૂક્ષ્મ કારણને તુરીયા,પોતે સ્વયંપ્રકાશી રે. મમતા૦
શુદ્ધ ચૈતન્ય ને સાક્ષી પ્રમાતા,પ્રમાણનો પ્રમેતી રે;
પંચનામ છે પૂર્ણાનંદનાં, નિગમ કહે છે નેતિ રે. મમતા૦
નિર્ગુણ એક નિરંતર નિરખી, હરખે હૈડા માંયે રે;
પ્રલયમાં પાણી વિના બીજું,નજરે ન આવે કાંયે રે. મમતા૦
ચિદાનંદનું ચિંત્વન કરતાં,કોટિ કલ્પના જાય રે;
પ્રીતમ પડદો મટે માયાનો,મહાપદમાં લય થાય રે. મમતા૦

પદ ૫૯ મું-રાગ સદર

છે બ્રહ્માનંદ ભરપૂર, બ્રહ્મને ભાવે રે;
સચ્ચિદાનંદ સુખમૂળ તે પ્રાવે નિરદાવે રે. (ટેક)
અણુ થકી તે લઇ આજ સુધી,વ્યાપક વિશ્વાધાર રે;
જ્યાં જોઇએ ત્યાં તેવો થઇને,બોલે બોલણહાર રે. બ્રહ્મને૦

જળ તરંગ નહિ જુજવા રહે, જેમ હાટકમાં હાર રે,
તેમ તું માંહરીને હરિમાં તું, એમ નિગમ કહે નિરધાર રે. બ્રહ્મને૦
નખ શિખ સુધી હેમની પૂતળી, હેમ તણા શણગાર રે;
બાહેર ભીતર હેમ બિરાજે, હેમ તણો વિસ્તાર રે. બ્રહ્મને૦
નિઃશંક થઇને નાખી દેજે, માથેથી સહુ ભાર રે,
કર્તા હર્તા આપ પોતે છે, અખીલ બ્રહ્માંડના આધાર રે. બ્રહ્મને૦
શુદ્ધ વિચાર કરી થા સુખીઓ, દુઃખનાં બાળી બીજ રે,
કહે પ્રીતમ પ્રભુમાંહી સમજે, જેમ વાદળમાં વીજ રે. બ્રહ્મને૦

પદ ૬૦ મું–રાગ સામેરી

કંઇક જુગ વીત્યા રે ભૂતળ ભટકતાં રે,
હવે ગુરુ દયા કરો દુઃખ જાય;
અનેકને વારરે અવનીમાં અવતર્યો રે,
પશુ પંખી કીટ પતંગ કહેવાય. કંઇક જુગ વીત્યા રે. (ટેક)
મેઘનાં બિંદુની રે કોઇ સંખ્યા કરે રે,
ધરતીની રેણુ કદીક ગણાય,
નવખંડ તણાં રે તરુવર લેખવે રે,
મારા કાંઇ જનમ ગણ્યા નવ જાય. કંઇક૦
સાત સિંધુ જેટલું રે પય મેં પીધું હશે રે,
માતા પયોધરનાં તન પાન;
જળચર થળચર રે ખેચર થઇ ફર્યો રે,
ક્ષણું એક ઠરી નવ બેઠો ઠામ. કંઇક૦
ચાર ખાણમાં રે જઈને અવતર્યો રે;
હવે પામ્યો મોંઘો મુનષ્યાદેહ;
ભમતાં ને ભમતાં રે સદ્‌ગુરુ ભેટીયા રે,
તેણે ઉપજાવ્યું આત્મતત્ત્વ સ્નેહ. કંઇક૦
તરછોડયો તો રે ચરણ કમળથી રે,
દેહ પડે પણ નેહ નવ જાય;
પ્રીતમ ચરણે રે પ્રભુને આવીયા રે,
સન્મુખ ભાળ્યા સદ્‌ગુરુરાય. કંઇક૦

પદ ૬૧ મું–રાગ સદર

આળસ આણી રે ઉંઘમાં અભાગીયા રે,

જાગી જોને અવસર વીતી જાય;
તું તો નથી જોતોરે તારા મોહ પ્રમાદમાં રે,
કાયાને તો કાળ નિરંતર ખાય, આળસ આણીરે ૦
બાળપણું ગયું રે, ગયું જોબન જથા રે,
વળી તારા રહ્યા તે દીન જાય;
નજરે દેખે છે રે જાતાં જીવ આવતાં રે,
તોયે તારા ચિત્તમાં ચિંતા નવ થાય. આળસ૦
રહેવાને રચે છે રે મંદિર માળીયાં રે,
એ સૌ દેખતભુલ્ય ઉપાય;
સુરતરુ મૂકી રે સેવે તું શીમળો રે,
તેમાં ફળ શું સરવાળે થાય. આળસ૦
ઘણે ઘણે દહાડેરે પામ્યો મનુષ્યા દેહને રે;
હવે કાંઇ હેત હરીસું આણ;
બોરાંને વેપારે રે લાભ મળ્યો બોરનો રે,
પ્રીતમ જો પરમારથ જાણ. આળસ આણી રે ૦

પદ ૬૨ મું-રાગ સદર

હરીરસ પીતાંરે વિલંબ ન કીજીએ રે,
સ્મરણ કરને શ્વાસોશ્વાસ;
આવો ને સમઈયોરે ફરી ફરી નહિ મળે રે,
રૂદીએ રાખજે દૃઢ વિશ્વાસ. હરીરસ૦
આજકાલ કરતાંરે,ચોંપેતારેચાલવુંરેજઈનેવનખંડમાંકરવોવાર
કાયા ફીટિનેરે થાશે ઢેરી ધૂળની રે,
કોઇ પ્રાણી નહિ આવે તારી પાસ, હરીરસ૦
શરીર શમીનેરે ઝાડની ઝાડી થશે રે,
ઉપર ઢોરાં ચરશે ઘાસ,ગગન પવનરે પાવક જળ પૃથ્વી રે,
જ્યાં જેનો ત્યાં તેનો સમાસ. હરીરસ૦
કપટ તજીને રે ભજી લે પરિબ્રહ્મને રે,
ટાળી અનિત્ય વિષયની આશ,
પ્રપંચ ટાળેથીરે પ્રભુદર્શન થશે રે,
પ્રીતમ પ્રગટે જ્ઞાનપ્રકાશ. હરીરસ૦

પદ ૬૩ સું-રાગ સદર

ફરીફરીનેરેશીદપડેપદમાંરે,નિર્લજ નાકવિના નર નીચ,
સદ્‌ગુરુ શાસ્ત્રનું રે કહ્યું નથી માનતો રે,
કુબુદ્ધિ તું કળ્યો કર્મને કીચ, ફરી ફરીને રે૦
જુઠા જગતનારે ખેલને જોઇને રે,મુરખ શુ મનમાં મલકાય,
છાંડયા છગધારે ઉલટયા અન્નને રે;
ગર્ધવ શ્વાન સ્વાદે ખાય, ફરી ફરીને રે૦
ગોરખ ગોપીચદરે બાળ ધ્રુવ ભરથરી,રે,
ક્ષણમાં સર્વે સુખ કીધું ત્યાગ,
કહોને તેનાંરે હૃદય કેવાં હશે રે,
ધન્ય ધન્ય એ ધીરજ વૈરાગ્ય, ફરી ફરીને રે૦
નાગરવેલ થકીરે જે જે પાન નીપજે રે,
તે પાન ચઢે છે દેશ વિદેશ,
જડ રહે લીલીરે ત્યાં લગી લીલાં રહે રે,
પ્રીતમ પ્રીછજો એ ઉપદેશ. ફરી ફરીને રે૦

પદ ૬૪ સું-રાગ સદર

હરિ નામ લેતાં રે વિલંબ ના કીજીએ રે, (ટેક)
સ્મરણ કરીએ શ્વાસોશ્વાસ,
કાયાનો ભરોંસોરે કાંઈ કરવો નહિરે,એકપલકમાંપામેનાશ.હરિ૦
જગત વેહેવાર રે મેળો તીરથ તણો રે જે જેમ આવ્યું તે તેમ જાય;
રાખ્યું નથી રેહેતું રે કોઈ કેની વતી રે તેનો શોક કરે શું થાય ! હરિ૦
સવારથ સુધી રે સૌ વળગી રહ્યું રે અ તે કામ નહિ આવે કાંય;
ઉદાસી તું કેહેજે રે આ સસારથી રે,
જેમ મધુ રહે ચ પકવન માંય. હરિનામ૦
આજ કાલ માંહે રે ઉઠીને ચાલવું રે તન ધન ધામ તજી નિરધાર;
એવું ને વિચારી રે ચિત્તમાં ચેતજો રે,પ્રીતમ પ્રભુ ભજવાર વાર. હ૦

પદ ૬૫ સું-રાગ સદર

ફરી ફરી મુનષ્યા રે દેહ મળવો નથી રે. (ટેક)
બીજા અનેક ધરશો અવતાર, નરતન જુગતે રેજગમાં છે નહિ રે;
જેમ કાંઈ કેળ ફળે એકવાર. ફરી ફરી૦
કંકર પથ્થર રે બહુવીધી ખોળતાં રે કોઇક હીરલો આવ્યો રે હાથ,

માગ્યું મળવાને રે, કલ્પતરુ આવી મળે રે
બીજાં બહુ રૂખડીયાં વન સાથ. ફરી ફરી૦
સો હાથ દોરી રે મેલે જો કૂપમાં રે,બે આંગળથી આવે બહાર;
એણીને રીતે રે જાણ તન તાહરૂં રે એમાં હરિ ભજતાંઆવે ભવ પાર.
ભવસાગરમાં ભમતાં રે,ભાગ્યે આવી મળ્યું રે,ભવજળતરવાંઠેરૂંનાવ;
પ્રીતમ વિચારી રે રૂદીયામાં રાખજોરેહરિગુરુચરણેભક્તિભાવ.ફરી૦

પદ ૬૬ મું–રાગ સદર

પૂરવને પુન્યે રે પામ્યો આ દેહડી રે. (ટેક)
હરિભજન વિના એળે જાય,પડે ઘણો ઘાટો રે કાંઇ રળે નહિ રે;
તેને ધન ક્યાંથી ટાળે થાય. પૂરવને૦
ખાનપાન માંહી રે ખોઈ સૌ સંપદા રે જ્યાં સુધી સુકૃત હતું સાસ;
જોગને કરતાં રે રોગ વધ્યો ઘણો રે ક્રોધ કરે તેમ તપનો નાશ.પૂ૦
માન ગુમાને રે જ્ઞાન તો રહે નહિ રે,ન મધપાને લાજ રહે ન લગાર;
લોભને કરતાં રે ધરમ રહે નહિ રે,ના રહે કુસંગે વિવેક વિચાર.
સત્સંગ કરી રે સાંસો ટાળજો રે, ફરી નહિ આવે આવો જોગ;
પ્રીતમ પ્રેમે રે પ્રભુરસપીજીએરે ટળીજાય જનમમરણ ભવરોગ.પૂ૦

પદ ૬૭ મું–રાગ ધોળ

વ્રંદાવનનોરે ચંદ મારે રૂદીયે વશ્યો છે,
ઓધવજી ભલે આવ્યા તમે આજ. (ટેક.)
ગોવિંદજીનીરે ગોઠડી કીજે,
મુકી દેઈ સર્વે મનની રે લાજ, વ્રંદાવનનોરે૦
ગયા પછી ફરી ગોકુળ નાવ્યા,
એવો અમારો શો દીઠોરે દોષ. વ્રંદાવનનોરે૦
વસુદેવ દેવકીને સંતાપ્યાં કંસે,
તેની ઉપર શો કરવોરે રોશ. વ્રંદાવનનોરે૦
લોકની લાજ અમે સર્વે નિવારી,
બાળપણાથી કીધી પૂરણ પ્રીત. વ્રંદાવનનોરે૦
કુબજાના ભોગ જોગ ભાળવો અમને,
એવી તમારી છે ઉલટીરે રીત. વ્રંદાવનનોરે૦
મથુરાંની વાસી એ કંસની દાસી,
હાંસી કર છે અમને સઘળો સંસાર. વ્રંદાવનનોરે૦

મધુપુર મેલી હવે કંઇએ ના જાશો,
કુબજા સરખી તમને નહિ મળે નાર. વ્રંદાવનનોરે૦
ભાગ્ય હશે ત્યારે મળી એ ભામની,
પુણ્ય કર્યાં તે કેમ પાછાંરે થાય. વ્રંદાવનનોરે૦
કુબજારે એવી જેવા ઠાકોર તમારા,
તેવા પ્રીતમ તેમના ગુણ ગાય. વ્રંદાવનનોરે૦

પદ ૬૮ મું–રાગ સદર

ગોપીજનનારે પ્રાણ તે તો પ્રભુજીની પાસે,
આંરે રહ્યાં છે તે તો સૂનાં શરીર. ગોપીજનનારે૦
કર્મે અમારે ક્યાંથી અક્રુર આવ્યા,
છળ કરી લઇ ગયા બળભદ્ર વીર, ગોપીજનનારે૦
રથડો રોકીને જ્યારે રહ્યાં રે રાધાજી,
તેમને તે આપી બહુ ધારણ ધીર. ગોપીજનનારે૦
આવ્યાની આશે અમે રહ્યાં વિશ્વાસે,
આવડુ ના જાણ્યું હરિ હૈડાનું હીર. ગોપીજનનારે૦
વચન તમારાં ઉદ્ધવ રુદીયામાં સાલે,
તાણીને માર્યાં જેમ કાંઇ તનડામાં તીર. ગોપીજનનારે૦
જળ વિના જીવે તે તો જાણો દાદુરડાં,
મીન મરે જ્યારે નવ મળે નીર. ગોપીજનનારે૦
પ્રેમની વાતો તે તો પ્રેમીજન જાણે,
વંઝા ના જાણે કાંઇ પ્રસવની પીડ. ગોપીજનનારે૦
શ્યામ સ્વરૂપ વિના શું થાય સાધન,
અ બ તજીને કોણ સેવે કરીર. ગોપીજનનારે૦
ગીરધરલાલ વિના અવર ન ગોઠે,
નેણાંમાં વસી રહ્યો નદકુમાર. ગોપીજનનારે૦
કેસરી ભૂખ્યો એ તો ઘાસ ન ખાયે,
ચડયા ના ઉતરે કાંઇ સતીના શણગાર. ગોપીજનનારે૦
ખારા તે જળને ક્યારે છીપ ના ચાખે,
કેળ ફળે નહિ ફરી બીજીરે વાર. ગોપીજનનારે૦
એક પલક અમને કહો કેમ વીસરે,
પ્રીતમનો સ્વામી અમારો પ્રાણ આધાર. ગોપીજનનારે૦

પદ ૬૯ મું-રાગ વસંત

આજ સખી શામળીયા સાથે, રંગ ભર રમીએ હોળી;
અબીલ ગુલાલ અગરજા કુંકુમ, કેસર કેસુ ઘોળી. આજ૦ ૧
કેસર હે શુદ્ધ ભાવ માનીએ, કુંકુમ કમળા કંથ;
જ્ઞાન ગુલાલ અગરજા અનુભવ, ખેલ્યો અખંડ વસંત. આજ૦ ૨
પ્રેમ પુષ્પ ચિત્ત ચંદન ચરચો, અરચો આનંદકારી;
મહા મંગળમય વચન ઉચારો, નિરખો નવલ વિહારી. આજ૦ ૩
જ્યાં જેવો ત્યાં તેવો થઇને, રસિએ રંગ મચાવ્યો.
પ્રીતમનો સ્વામી સુંદરવર, તે મારે મન ભાવ્યો. આજ૦ ૪

પદ ૭૦ મું-રાગ ગરબી

મનમાં જાણે મરવું નથીરે, દેહને અભિમાંને;
બહુ ગોઠવણી કરતો ગમાર, ,,
મારાં મંદિર મારાં માળીયાં રે; ,,
કહે મારાં પુત્ર પરિવાર રે. ,, ૧
મારી જગા મારી જુવતી રે, ,,
કહે મારાં પશુ ધન માવ રે ,,
જમ દૂત વળતી આવશે રે, ,,
ઉઠી ચાલવું છે આજ કાલરે. ,, ૨
કાળે ગ્રહ્યા કેશ તાહરા રે ,,
તે તો કરશે ઘડીમાં ઘાત રે . ,,
વળતો વિચારીશ જીવડા રે, ,,
ઘણા ઘસવા પડશે હાથ રે. ,, ૩
વાત પીત કફ કંઠ રૂંધશે રે, ,,
નહિ આવે ઉત્તર લવલેશ રે, ,,
મનનું ધાર્યું રહેશે મનમાં રે ,,
પ્રાણી પામશે કષ્ટ કલેશ રે. ,, ૪
કર્મ પ્રધાન છે જીવને રે, ,,
ફલ શુભ અશુભ દેનાર રે ,,
જેવાં કર્યાં છે તેવાં ભોગવે રે, ,,
ધરે ઉંચ નીચ અવતાર રે ,, ૫
પડે પશુ પંખીની જાતમાં રે ,,

ચાર ખાંણુ ચોરાસી લક્ષરે, ,,
દુઃખનો અંત આવે નહિ રે, ,,
કહે નિગમ પુરાંણ પ્રત્યક્ષ રે. ,, ૬
ગુરુ ગોવીંદ સેવ્યા વિનારે, ,,
નહિ કોઇ પેરે કર્મનો નાશ રે, ,,
વાસના બીજ બળ્યુ નહિ રે ,,
ત્યાં લગી ઉગરવાની શી આશ રે. ,, ૭
મોહ માયાના મોટા મોરચા રે, ,,
જાત રૂપ જુવતીનું જોર રે; ,,
કહે પ્રીતમ કોઇ જીતશે રે, ,,
જેને સદ્‌ગુરુ શબ્દ અંકાર રે. દેહને અભિમાંને. ૮

પદ ૭૧ મું-રાગ સદર

જત્ન કરે જીવવું નથી રે, ચીતમાં ચેત ચોંપે.
તજ દેહતણુ અભિમાંન રે, ,,
સો વરસ જીવ્યો તો શુ થયુ રે, ,,
સરવાળે મરણ નિદાંન રે. ,, ૧
આયુષ્ય નીર તન અંજલી રે ,,
તે તો ટપકે શ્વાસોશ્વાસ રે; ,,
દુરમતી શે નથી દેખતો રે, ,,
આંખ્યો આગળ થયા નર નાશ રે. ,, ૨
દિન દશ પાંચ મુકામ છે રે, ,,
પછે કુચનાં નગારાં કહેવાય રે, ,,
સૈન્યાપતિ ચડી ચાલશે રે. ,, ૩
પછી પાંણી પીવા નહિ રહેવાય રે, ,,
તું તારૂ સજીને બેસજે રે, ,,
પ્રાણી પછે પસ્તાવો ન થાય રે, ,,
પુન્ય કર્યુ તે પલ્લે બાંધીયું રે. ,, ૪
કને ખરચીવિના શું ખાય રે, ,,
શૂરાને શી સોચના રે. ,,
સતીને કોનો સધાત રે, ,,
એક ધણી શું રંગ રાખજે રે. ,,

કહે પ્રીતમ પ્રેમની વાત રે. ચીત્તમાં ચેત ચોંપે. ૫

પદ ૭૨ મું-રાગ સદર

લંપટ શેં નથી લાજતો રે, કબુદ્ધિ શું કહીએ;
તને સમજાવ્યો સોવાર રે. ,,
ધિક પામર પશુ ગમાર રે. ,, ૧
તારૂં ચતુરપણું પડો ચુલમાં રે. ,,
નહિ પ્રીછી પ્રભુની પેર રે. ,,
જનુની ના રહી શેં વાંઝણી રે, ,,
કયમ જણતાં ન દીધું ઝેર રે. ,, ૨
તેને નાળ વધેરતાં ના આવડયો રે. ,,
શેં પ્રથમ ન છેદ્ય શીશ રે. ,,
તુ કૃતઘ્ની કોટીક પાતકી રે ,,
જો વિસાર્યા જુગદીશ રે. ,, ૩
તું શીદ અપરાધી અવતર્યો રે. ,,
કરવા ભોમીને ભાર રે. ,,
તેં શુભ કારજ કીધું નહિ રે. ,,
તેં ભોગવ્યો બહુ સંસાર રે. ,, ૪
ધર્મ રાજા તે લેખું માગશે રે ,,
શો દેશો જઇ તેને જવાબ રે. ,,
બાંધી રૂંધીને નરકમાં નાખશે રે. ,,
આવી વળગશે પ્રૌઢા પાપ રે. ,, ૫
હરિવિના બીજો બેલી નથી રે. ,,
તારૂં કુડું કુટુંબ પરિવાર રે. ,,
કહે પ્રીતમ ચીતમાં ચેતજે રે. ,,
જાય જન્મમરણનો માર રે.કબુદ્ધિ શું કહીએ. ૬

પદ ૭૩ મું-રાગ ગરબી

સાંભળ સહીઅર વાતડી હું વારી રે,
મારે મંદિર આવ્યા માવ મંગળકારી રે;
જોતી હતી જેની વાટડી હું૦ઉર અંતરમાં અતિ ભાવ. મંગળ૦૧
અચક મચક ઘેર આવીઆં,હું૦ મને દીધાં છે દરશન મંગળ૦
દયા કરી નીજ દાસને હું૦ મને પ્રેમે કર્યો પવિત્ર. મંગળ૦ ૨

સુંદર શોભા જોઇને હું૦ ભાગી ગઇ સૌ ભ્રાંત મ ગળ૦
ઓરડીઆ અજવાળીઆ હું૦સહેજે થયુ મન શાંત.મંગળકારીરે૩
કુટારો ક ઇએ ગયો, હું૦સિધ્યાં સર્વે કાજ મ ગળ૦
શત્રુ નહિ સ સારમાં હું વારિ રે,આવ્યું અકંટક રાજ. મ ગળ૦૪
શોક નહિ સ્વપ્નાંત રે હું વારિ રે, દુઃખનો ફેડયો ઠામ. મંગળ૦
સુખનો સાગર ઉલટયો હું૦ સન્મુખ દીઠા શ્યામ. મંગળ૦ ૫
મહેર થઇ મહારાજની હું૦ મારા ટળીયા ત્રિવિધી તાપ. મંગળ૦
પ્રીતમનો સ્વામી શાંમળો હું૦ મળીયા આપોઆપ. મંગળ૦ ૬

પદ ૭૪ સું-રાગ સદર

આજ અનોપમ દહાડલો ગિરધારી રે, પ્રગટયો પ્રેમ અપાર.
આનંદકારી રે.
ભાવે ભુવન પધારિયા ગિર૦ જીવણ જુગદાધાર. આનંદ૦ ૧
આપ્યાં આસન બેસવા ગિરધારિ રે, પ્રેમે લાગીએ પાય. આનંદ૦
વિવાહથી રળીઆમણુ ગિર૦ માનુની મ ગળ ગાય. આનંદ૦ ૨
ચુવા ચ દન છાંટણાં ગિર૦ બાંધ્યા તરિયા તોરણ બાર. આનંદ૦
ચોક પુરાવ્યા મોતીએ ગિર૦ વરત્યો જે જે કાર. આનદ૦ ૩
ભોજન લાવું ભાવતાં ગિર૦ પ્રેમે બહુ પકવાન. આનંદકારી રે૦
ઝારી જળ જુમનાં ભરી ગિર૦ બીડલે બાસઠ પાન. આનંદ૦ ૪
અગર કપુરની આરતી ગિર૦ ઉતારૂં વારંવાર. આનદ૦
સેજ સમારૂં ફુલડે ગિર૦ પધરાવું પ્રાણ આધાર. આનદ૦ ૫
ઘણા દિવસની ગોઠડી ગિર૦ કરીએ વધારી વાલ. આનંદ૦
પ્રીતમનો સ્વામી શામળો ગિર૦ મનવશીઆ મોહનલાલ.આનંદ૦

પદ ૭૫ સું-રાગ સદર

પ્રેમ તણે વશ્ય પાતળીઓ; સખી જાંણી લે.
બીજા અનેક ઉપાય કરે શુ થાય, ,,
મન વાણીમાં આવે નહિ, ,,
જેનો મહિમા નિગમ નિરંતર ગાય. ,,
હુંકારે હરિ વેગળા, ,,
એક રતિ એને ગોઠે નહિ અભિમાન,,
કર્તવ્યનું બળ પહોંચે નહિ, ,,
ભાવવિના ભીજે નહિ શ્રીભગવાન. ,,

જપ તપ તિરથ વ્રત કરે, ,,
તેણે તો કાંઈ જીવપણું નવ જાય; ,,
જે જળનું મોતી થયું; ,,
પાછું પાણી કેમ કર્યું નવ થાય; ,,
ચિત્ત વિત્ત સોંપ્યું હરિ ચરણે; ,,
હાર જીત તે સર્વ હરિને હાથ; ,,
આપું ટાળીને અનુસરવું; ,,
પ્રેમ ધરી પ્રીતમના સ્વામી સાથ. ,,

પદ ૭૬ મું-રાગ સદર

મહી મટુકી માથે ધરી, વ્રીજ સુંદરી.
ગોરસ વેચે હૈડે હરીનું ધ્યાન, ,,
મહિ વેચવું ભૂલી ગઈ, ,,
લોકોને કહે લો કોઈ કાંન, ,,
શામળીઓ સોંઘો કર્યો, ,,
મોટો પૈસો મૂલ એનું થાય, ,,
કોઇ કહે ગોપી ઘેલી થઈ, ,,
ત્રીભોવનપતિ વેચ્યો કેમ વેચાય, ,,
જગત મળ્યું સૌ જોવાને, ,,
મટકીમાં નિરખે તો નંદકિશોર, ,,
જજ્ઞ કરે ત્યાં આંખે નહિ, ,,
તે પ્રભુ કહાવે મહી માંખણનો ચોર, ,,
ધન્ય ગોપી સૌ પર વ્રજ, ,,
પ્રેમીજનના પ્રેમતણી બલિહારી, ,,
પ્રીતમનો સ્વામી રસિયો, ,,
વહાલપણે વશ્ય કીધો અખંડવિહારી, વ્રીજ સુંદરી.

પદ ૭૭ મું-રાગ પ્રભાત

પ્રભાત ભયો પ્રાણપતી, પ્રેમે પ્રભુ જાગો. (ટેક)
દંતધાવન કરો કાંન, માંખણ રોટી માગો. પ્રભાત૦ ૧
શિશ સમારો પાઘ પહેરો, અંગ ધરો વાઘો;
ચંદ્ર વદન દર્શન દઇ, દુનિયા દુઃખ ભાગો. પ્રભાત૦ ૨
ભયો પ્રકાશ અરુણ ઉદે, આળસ ઉંઘ ત્યાગો;

પ્રીતમના સ્વામી શ્યામ, તુમસું સ્નેહ લાગ્યો. પ્રભાત૦ ૩

પદ ૭૮ મું-રાગ સદર

જાગીએ ગોપાળલાલ, મેરે પ્રાણ પ્યારે; (ટેક)
આપકે અદ્ભુત ખેલ, રૂપ અનેક ધારે. જાગીએ૦ ૧
મુષકકો અસ્વાર એક, દુંદ દંત ભારે,
શિશહુકે સૂંઢ વાકે,શિવ સદન નિહારે. જાગીએ૦ ૨
મોરકો અસ્વાર એક, ખટવદન વિચારે,
અંગ અંગ અધિક, રંગ સગસેન સારે. જાગીએ૦ ૩
વૃષભ અસ્વાર એક, કંઠ નાગ કારે,
સંગ હે સુકુમાર નાર, કોટિ કામ વારે. જાગીએ૦ ૪
હંસ વાહન ચતુરવદન, વેદહુ ઉચ્ચારે;
સ્વેત હસ્તી સપ્તસૂંઢ, શીશ ચમર ઢારે. જાગીએ૦ ૫
દ્વાર આયે દર્શન દિયો, નંદકે દુલારે,
સુરનર મુની મગન ભયે, બોલે જે જે કારે. જાગીએ૦ ૬
ગાનતાન છઃદ ભેદ, કરતનૃત્ય ભારે,
પ્રીતમકે સ્વામી પર, સર્વસ વાર ડારે. જાગીએ૦ ૭

પદ ૭૯ મું-ચેતવણી-રાગ કાનડો

શા માટે સમજે નહિ પ્રાણી, (૨) (ટેક)
શાસ્ત્ર પુરાણ પોકારી કહે છે, આદ્ય પુરાણની અવિચળ વાણી. ૧
મિથ્યા સુખમાં શુ મોહી રહ્યો છે,કાયા તારી કાળની ધાણી;
ચાર દિવસના ચટકા સારૂ, શીદ વિસાર્યા સાર ગપાણી. શા૦ ૨
જમકિ કરતું જોર ઘણું છે, તેનો ત્રાસ રુદે નવ આંણી,
કહે પ્રીતમગર્ભવાસનીપીડયા,જીવગમારેજરાનવજા ણી. શા૦ ૩

પદ ૮૦ મું-ચેતવણી-રાગ સદર

ચેત ચતુર નર ચોંપ કરીને, (૨) (ટેક)
આજ કાલ દશ વીસ દિવસમાં, મુરખ નિશ્ચે જાવું મરીને. ૧
જન્મ અનેક ભમ્યો ભૂતળમાં, તોહે ન બેઠો ઠેકાણે ઠરીને,
અમૃત પીતાં આળસ કીધું,પીધું હળાહળ પેટ ભરીને ચેત૦ ૨
શિવ વિરંચી સત્ય સારદા, નિગમ નિરંતર ગાય હરીને;
પ્રીતમ પ્રભુનુ નામ સમરતાં,સંસાર સાગર જાય તરીને. ચેત૦ ૩

પદ ૮૧ મું-રાગ સદર

રામ નામનો સોદો કરીએ; (૨) (ટેક)
ખોટ ન આવે લાભ ઘણો છે, માયા મોહ મહાજળ તરીયે. ૧
તૃષ્ણા લોભ નિકટ નવ આવે, ધર્મ રાયને દંડ ન ભરીએ;
વિશ્વ સકળમાં શોભા સારી, કાળઝાળથી કદિ ન ડરીએ. રામ૦૨
સાચો રંગ તે રતિ નવ ઉતરે, લાલ ગુલાલ થઇને ફરીએ;
પ્રીતમ પ્રભુને નામ પ્રસાદે, ઇંદ્રલોકની ઇચ્છા ન કરીએ. રા૦૩

પદ ૮૨ મું-રાગ સદર

જાણે નહિ જડ જીવ જ જાળી; (૨) (ટેક)
અવતર્યો ત્યાંથી તે અંતસમા લગી, પલક ન બેઠો ભૂંડા પગવાળી જા૦
કામ ક્રોધ લોભ નિત્ય લાગ્યો, વિષય પાવકે કાયા પ્રજાળી;
ક્રમકીટ દેહદાર બરાબર, ખાઇ ઉધેઇએ કર્યું જેને ખાલી. જાણે૦૨
સર્વ ધન ચોરે હરી લીધું, શીદને ધામ કરે રખવાલી;
કહે પ્રીતમ પહેલો નવ ચેત્યો, મરણ સમે જપમાળા ઝાલી૦૩

પદ ૮૩ મું-જ્ઞાન ઉપદેશ

ફીમી કાયા મેં કાશી, દીઠો સઘળે અવિનાશી. ૧
ગંગા ઘટમાંહી વહે છે, દેવ સકળ દેહમાં રમે છે. ૨
અગ્નિ વરુણ રવિ દિગરાયે, મારુત ઇંદ્ર ચંદ્ર કહેવાએ. ૩
બ્રહ્મા શંકર વિષ્ણુ શેષ, ઘટમાં ગૌરીપુત્ર ગણેશ. ૪
સાતે સાયર ભાર અઢાર, પંડ બ્રહ્માંડ એક વિચાર. ૫
બાહાર શું કરવા શોધે, શે નહિ મનને પ્રમોદે. ૬
પ્રીતમ પ્રીછ્યાનું છે કામ, બોલે આપે આત્મારામ. ૭

પદ ૮૪ મું-રાગ સદર

સ્થૂલ સૂક્ષ્મ કારણ કહેવાયે, જોતાં જીવપણું ટળી જાયે. ૧
ત્રિપુટી ટળતાં ટળશે તાપ, બોલણહારો ઇશ્વર આપ. ૨
તનમાં તીરથ આઠ કરોડ, આશા તૃષ્ણા બંધન છોડ. ૩
હિમ જે ગાનતણું ગળીએ, હરિ સુખ સાગરમાં ભળીએ. ૪
હું મારું મનથી તજીએ, શુદ્ધ ચિત્તે પ્રભુને ભજીએ. ૫
[illegible] સ્હેજ આમ, પ્રીતમ પ્રપંચનું નહિ કામ. ૬

પદ ૮૫ મું-રાગ સદર

[illegible], [illegible] ૧

ખોટું ક્ષણુ એ નહિ ચાલે, જુગે ઉદ્યમ કયાં ઝાલે. ૨
અંતરજામી સૌ જાણે, ન્યારો રહી નજરે આણે. ૩
કૃત્ય સૌ ભોગવવાં પડશે, અંતે આવીને નડશે. ૪
મીઠી મોહની માયા, લટકે કંઈક નર લેવાયા. ૫
જાણ અજાણ ને પંડિત શૂર, ખાધા મૂરખ ચપળ ચતૂર. ૬
ખાધા શ્રોતા ને વક્તા, ખાધા દાતા ને મંગતા. ૭
ખાધા ભિક્ષુકને ભોગી, ખાધા વૈદ ને રોગી. ૮
આશા તૃષ્ણા ને ઇર્ષા, જોતાં સહુ દીસે સરખા. ૯
એટલું ટાળે તે ઉગરશે, પ્રીતમ તે માયા તરશે. ૧૦

પદ ૮૬ મું–રાગ સદર

તરશે તે તો કહેવાશે, તેનાં લક્ષણ લહેવાશે. ૧
શૂરો સનમુખ થઇ મરશે, તેનાં કોઈક કવિત કરશે. ૨
સૂરજ કેમ રહેશે છાંનો, એણે દૃષ્ટાંતે માંનો. ૩
પિયુની પટરાણી કહાવે, પડદા બહાર તે ના આવે. ૪
રાજકુવરને શું રળવું, સુવર્ણને શાનું બળવું. ૫
અમૃતપાન કર્યું જેણે, અવર રસ તુચ્છ ગણ્યો તેણે. ૬
પરવત પારસનો મળીઓ, ધનના સંકલ્પ સૌ ઢળીઓ. ૭
શ્રીવર સ્નેહથકી સેવ્યા, તેને તે ફૂટારા કેવા. ૮
પ્રીતમ પ્રભુપદ જે પાંમે, તેનાં સંકટ સૌ વાંમે. ૯

પદ ૮૭ મું–રાગ ગરબો

ગુરુગમે ઘટ જોયો રે, સંશે સર્વે ટળ્યો;
અવિનાશી ચૈતન રે, શબ્દાતીત મળ્યો. ૧
ચતુર દળ ચિતવ્યો રે, ખટ દલ માંહે ખળ્યો;
દશ દલમાં દીઠો રે, દ્વાદશ દલમાં મળ્યો. ૨
ષોડશ દલ ખુંપ્યો રે, દીવો દિલમાં દરશ્યો,
સહસ્ર દલ ચઢિઓ રે, પખી થઇ પરશ્યો. ૩
નહિ નાદને વાંણી રે, રવિ શશી જ્યોત રહી,
શુદ્ધ સ્વય પ્રકાશી રે, દુનિયા ભાસે નહી. ૪
નહિ આવરણ ઉરમી રે, નહિ માયા મમતા;
પ્રીતમ સૌ પોતે રે, ભૂનભ શિખર રમતા. ૫

પદ ૮૮ મું-રાગ સદર

આ તનમાં તીરથ રે, તત્ત્વ વિચાર તણું;
ચૈતન સાગરમાં રે, નાહ્યાનું ફળ છે ઘણું. ૧
ગોદાવરી ઘાટે રે, નાહ્યો નેહ ધરી;
પહોકર જળ પરસ્યો રે, દરશ્યો દેવ હરિ. ૨
ગલકીમાં ઝીલ્યો રે, નિર્મળ નીરવડે;
ગંગાને જુમનાં રે, સરસ્વતી પૂર ચઢે. ૩
પરમાત્મા પ્રાગે રે, તહાં થાયે તરવેણી;
મરજીવા જોગી રે, ઝીલે દિન રેણી. ૪
કાયા કાશીમાં રે, વિશ્વનો નાથ વસે;
પ્રીતમ પદ પરસે રે, તે તદરૂપ થશે. ૫

પદ ૮૯ મું-રાગ સદર

રહે સદ્‌ગુરુ શબ્દે રે, સૌ તીરથ તેને;
પંડમાં છે પોતે રે, જોતો ફર જેને. ૧
ગુરુદેવ દયા કરે રે, તેને સર્વે સૂઝે;
બોલે બહુનામી રે, બીજો શું બૂઝે. ૨
અંતરગત્ય ઇશ્વર રે, આપે અવિનાશી;
પોતાની ભૂલે રે, ભમે લખ ચોરાસી. ૩
છે શ્રીમંત સુખીઓ રે, રાંક થઇ રઝળ્યો;
માયાને સંગે રે, ત્રિવિધિ તાપે બળ્યો. ૪
સદ્‌ગુરુને સેવે રે, તો નિજ રૂપ જડે;
તન માંહે તપાસે રે, પોતે પોતાવડે. ૫
નખ સીખ નિહાળ્યો રે, ન મળે કોઈ બીજો;
પ્રીતમ એક અદ્વૈત રે, જોઈ હૃદીયે રીઝયો. ૬

પદ ૯૦ મું-રાગ સદર

પૂર્ણાનંદ પોતે રે, પરપંચ પરહરતાં;
કારણ ને કારજ રે, લઇ અળગુ કરતાં. ૧
નભ પવન પાવક નહિ રે, નહિ અંબૂ અવની;
પચ્ચીશ ચતુર્દશ રે, નહિ સૂક્ષ્મ નવની. ૨
દશ ઈંદ્રી અવસ્થા રે, નહિ સ્થૂલનું ઠેકાણું;
સૂરજ જેમ સાક્ષી રે, એમ આત્મા જાણું. ૩

અન્વય વ્યતિરેકે રે જયમ છે ત્યમ જોયું;
પ્રીતમ છે સ્વરૂપે રે, નહિ પામ્યો નહિ ખોયું. ૪

પદ ૯૧ મું–રાગ સદર

ભૂલવણી ભાગી રે, બ્રહ્માનંદ ભાસ્યો,
શુદ્ધ ચૈતન સાક્ષી રે, સઘળે પ્રકાશ્યો. ૧
ટળ્યું તિમર ત્રિગુણનું રે, તુરિયા તેજ ઘણું;
અખંડ અજવાળું રે, નિર્મળ નામતણું. ૨
એક રસ અવિનાશી રે, શુદ્ધ સ્વયં જ્યોતી;
ત્રિવેણી તીરે રે, પ્રોયુ મન મોતી. ૩
હરિ હાર હીરાનો રે, પહેર્યો પ્રેમ ધરી,
થઈ પ્રેમ સોહાગણ રે, પૂરણ મન મોદ ભરી. ૪
પાંમી અખંડ હેવાતણ રે, અખંડ વરને વરતાં;
પ્રીતમના સ્વામી રે, સંગ આનંદ ધરતાં. ૫

પદ ૯૨ મું–રાગ ધોળ

જોને વિચારી રે જીવડા, અમુલખ અવસર જાયછે;
દુરમતી સેં નથી દેખતો, આયુષ ઓછું થાય છે. જોને૦ ૧
મુરખ સેં નથી માનતો, સદ્‌ગુરુ સંતની વાતછે;
ચારઘડીનું ચાંદરણું, આગળ અંધારી રાતછે. જોને૦ ૨
હરિનું નામ લીધું નહિ, કીધું આળ પંપાળછે;
મરતાં સુધી નથી મૂકતો, માયાની મધ લાળછે. જોને૦ ૩
મીન મરે જેમ સ્વાદથી, બગ જેમ શ્રીફળ ખાયછે;
ઇંદ્રિ સ્વાદે એમ આત્મા, ભવજળમાં અથડાયછે. જોને૦ ૪
મર્કટ મુઠી મૂકે નહિ, તે જેમ પરવશ થાયછે,
પ્રીતમ એણીપેરે પ્રાણીઓ, આશાપાશે બંધાયછે. જોને૦ ૫

પદ ૯૩ મું–રાગ સદર

કાયા તારી છે કારમી, જેવું ઝાકળનું નીરછે;
ક્ષણમાં ખેપટરૂં થઇ જશે, સ્વપના સરખું શરીરછે. કાયા૦ ૧
આશા તૃષ્ણા ને ઇર્ષા, મિથ્યા માયાની ઝાળછે,
તારી ઉંઘ નથી ઉડતી, શિરપર તાકે છે કાળછે. કાયા૦ ૨
જમરા જાય છે જોઇને, દહાડામાં દશ વારછે,
ગાફલ નર નથી જાણતો, મરતાં નહિ લાગે વારછે. કાયા૦ ૩

સુરતરુ મૂકીને મુર્ખા, શીમળો સેવ્યે શું થાય રે;
જાસક મૂકી જળ જાંનવી, કૂપ ખણીને શું નહાય રે. કાયા૦ ૪
આવો અવસર નહિ મળે, મોંઘો મનુષ્યા અવતાર રે;
પ્રીતમ પ્રભુને સંભારજે, જીતી બાજી કયાં હારે રે. કાયા૦ ૫

પદ ૯૪ મું-રાગ ધોળ

સમરણ કરજે સીતારામનું, મૂકી મન તણો અહંકાર જો;
આ સૌ જુઠી બાજી જાણજે, જેવો સ્વપનતણો વહેવાર જો સમરણ૦
જેવા ધૂમાડાના બાચકા, જેમ કાંઇ ઝાંઝવાનું નીર જો;
સ્વપ્ના સરખો સર્વે ખેલ છે, ક્ષણમાં વણસી જાએ શરીર જો. સમ૦
શહેર ગુજરી પેરે સરવે મળ્યું, તેને વિયોગે શું રોય જો;
માટે સમજીને સોદો કરો, જેથી અંતે હાણ ન હોય જો. સમ૦
હેતે પ્રીતે હરિ સંભાળજો, એ છે તરવાનો ઉપાય જો;
પ્રીતમ પ્રભુનું ભજન ન ભૂલીએ, તારે જન્મ કૃતાર્થ થાય જો. સમ૦

પદ ૯૫ મું-રાગ સદર

આ અવસરમાં હરિને ઓળખો જ્ઞાંન, પામવા તતપર થાજો જો;
ચૂકયો તો ચોરાસીમાં પડયો, એવું જાણી હરિગુણ ગાજો જો. આ૦
જેવો સ્વારથમાં શૂરો થયો, એવુ પરમારથ આચરતો જો;
તો તું અવિચલ પદવી પામતો, શાને મરતો ને અવતર તો જો. આ૦
ઘરના સુખમાં શું રાચી રહ્યો, ઉમરડા ફળ જંતુની પેરે જો;
હરિ માયાનું બળ જાણ્યું નહિ, લીધો ભવસાગરની લહેરે જો. આ૦
હરિના નામ તણી નૌકા મળે, પ્રાણી સહેજે પામે પાર જો;
પ્રીતમ જે પરમારથ પ્રીછશે, તેને ફરી નહિ સંસાર જો. આ૦

પદ ૯૬ મું-રાગ સદર

પ્રપંચ મૂકો મારા પ્રાણીયા, અંતે સાચ હશે તે ફળશે જો;
કોટિક આગીઆ અજવાળું કરે, રવિવિના રજની કેમ ટળશે જો. પ્ર૦
માયા મીઠી મીસરી ખાંડસી, મૂરખ માંખ થઇને વળગ્યો જો;
તન છૂટે પણ તે છૂટે નહિ, મૂઢ મરે પણ નવ રહે અળગો જો;
પરમ ચતુર અંતરજામી હરિ, તે કોઈનો વાહ્યો કેમ જાશે જો. પ્ર૦
કર્મ શુભાશુભ જે કીધાં હશેરે, અંતેઆવી હાજર થાશે જો.
મૂષે હંસતણાં પર કાતર્યાં, એવું મન આત્માનું હેતુરે જો;
પ્રીતમ પોતાના અજ્ઞાનથી, દોષ પરાયા દિલમાં લેતું જો.

પદ ૯૭ મું–રાગ સદર

દેહ મનુષ્ય ધરી, હરી નવ જાણ્યા તેણે સર્વસ ખોયું;
મારા વાલાજી,મહામણિ મૂકી પત્થરમાં ચિત્ત પ્રોયું.(ટેક)
જેણે જાળવીયો જઠરામાંહી, તેને સભાર્યો સ્વપ્ને નાંહી;
લંપટને લાજ લગાર નહિ. દેહ મનુષ્ય૦ ૧
તેં હાથે કામ કુડાં કીધાં, તેં અમૃત મૂકી વિખ પીધાં;
તેં મિથ્યા માતને દુઃખ દીધાં. દેહ૦ ૨
તેં જગતપતિને નવ જોયો, તજી કલ્પવૃક્ષ બાવળ બોયો;
તે ઉત્તમ જનમ એળે ખોયો. દેહ૦ ૩
તેની દેહ અશુદ્ધ અને વાણી,જેણે પ્રીત પ્રભુસું નવ આણી;
તે અધમ જાત પામર પ્રાણી, દેહ૦ ૪
તેને કૃતઘ્ની સરખો કહિયે, તેની સંગે તે સરખા થઈએ;
પ્રીતમ તેથી અળગા રહિયે, દેહ મનુષ્ય ધરી, હરી૦ ૫

પદ ૯૮ મું–રાગ સદર

હરિભજન વિના, દુઃખદરિયા સંસારનો પાર ન આવે;
જડબુદ્ધિ જીવ, સંતવિના શુદ્ધ મારગ કોણ બતાવે.(ટેક)
તે અનેક વાર અવતાર ધર્યા, બહુ કર્મતણા કોઠાર ભર્યા;
અઘઓઘ તણા અંબાર કર્યા. હરિ૦ ૧
તું ઝાડ પાહાડ જડરૂપે રહ્યો,તેં શીત તૃષા બહુ તાપ સહ્યો;
તારો ક્લેશ કોણે નવ જાય કહ્યો. હરિ૦ ૨
ફર્યો ચાર ખાંણ લક્ષ ચોરાશી,થયો જળચર સ્થળચર નભવાસી;
માયા બધનથી ન શકયો નાસી. હરિ૦ ૩
પામ્યો મનુષ્ય દેહ તેમાં ન મણા,ધન ધામ પુત્ર પારવાર ઘણા;
હવે ગાઈ લે ગુણ ગોવિંદ તણા. હરિ૦ ૪
કહે પ્રીતમ ચેતી લે પ્રાણી, એવું જનમમરણનું દુઃખ જાણી;
શું સૂતો છે આળસ આણી. હરિ૦ ૫

પદ ૯૯ મું–રાગ સદર

મન વાણીડા લટકે લાભ, કમાજે અવસર જાણી;
શું સૂઇ રહ્યો, અચેત અંગે અતિશે આળસ આણી. (ટેક)
તન ત્રાજવાં દીલ કરજે ડાંડી, બેશ ચિત્ત ચૌટે પેઢી માંડી;
રખે ધ્યાનદૃષ્ટિ કરતો ખાંડી. મન૦ ૧

તજ કુડાં કાટલાં અશુભ કર્મ,રાખ સત્ય વચન વિશવાસ ધર્મ;
તેણે રાજી રહેશે પૂરણબ્રહ્મ. મન૦ ૨
તું વોહોર વસાણું સૌ સારૂં, તેણે વણસે નહિ કારજ તારૂં;
હૈયે હીંમત રાખ હવે નહિ હારૂં. મન૦ ૩
લે લેખણ લક્ષ્મીવર હાથે, સુધો રહે સાંમળીયા સાથે;
તારે દોષ નહિ આવે માથે. મન૦ ૪
કર નામું લેખું સૌ ચોખું, તારી કાયાનું કાચું ખોખું;
તું ઓછું અદકું શિદ જોખું, મન૦ ૫
ખોટિ વાણિયાણિ તારા ઘરમાં,કરે કુંડાંકખાડાં બહુ કરમાં;
લઇ સોમલ ભેળે સાકરમાં, મન૦ ૬
કર પરમારથ કંઇ પાપ બળે,તારૂં લખચોરાશીનું લગડું ટળે;
કહે પ્રીતમ તારૂં સાચ ફળે. મન૦ ૭

પદ ૧૦૦ મું-રાગ સદર

હરિ ભજન થકી, છોટા હોય તે સૌથી મોટા થાયે;
તન તાપ ટળે, જનમમરણનાં સંકટ સરવે જાયે. (ટેક)
દાસીસુતથીશું હીણપણું, જેનું પુણ્ય પવિત્ર ચરિત્ર ઘણું;
થયા નારદ મન ગોવિંદ તણું. હરિ૦ ૧
જુઓ શુકદેવજીનું મૂળ શોધી, સજનો ધાતી તે પશુ રોધી;
થયા આપે ઇશ્વર અક્રોધી. હરિ૦ ૨
જુઓ વાલમિકજીની વાત ખરી,જેણે દરભશલામાં દેહ ધરી;
તેણે સપ્તકોટિ રામાયણ કરી. હરિ૦ ૩
જુઓ માંડવની મેડકી માતા,જુઓ વસિષ્ઠ વેશ્યા વિખ્યાતા;
જુઓ ચતુરાનન પંકજ જાતા. હરિ૦ ૪
જુઓ અગસ્ત કુંભથી પ્રગટ થયા,અંજલિમાં સાગર શોસિગયા
તે તો વિશ્વમાં વિખ્યાત થયા. હરિ૦ ૫
જુઓ એકલશૃંગી હરણિના,વળી વ્યાસ મુની વણપરણીના;
જુઓ સૂત પુરાણી કુંણ કરણીના. હરિ૦ ૬
જેમ મધ્યમ જળ ગંગામાં ભળે, તે ગંગા સરખું થઈને પળે;
જેમ પારસ પરસે લોહ ટળે. હરિ૦ ૭
એમ જાત ભાત સહુની જાણી,હરિ ભજે તે હરિસરખા પ્રાણી;
કહે પ્રીતમ ઓળખો એંધાણી. હરિ૦ ૮

પદ ૧૦૧ મું–રાગ સદર

મન માને નહિ, સો ફેરા સમજાવું તોયે શું થાયે;
ખળ કઠણ કઠોર ચંચળ, ચોર ચપલ ચિત ચોદસ ધાયે. (ટેક)
મન ભૂતતણી પેરે ભમતું, ચાલે માયાની સંગે રમતું;
એને હરિ ભજવાનુ નથી ગમતું. મન૦ ૧
મન નિર્લજને લજ્યા ન મળે, પીળું ભાળે પોતાને કમળે;
લઇ નાંખે માયાને વમળે. મન૦ ૨
જેમ કુકર માથે માર પડે, તોય આવી ઉભું દ્વાર અડે;
ફળ દેખીને મરકટ ઝાડ ચડે. મન૦ ૩
જો જમકિંકરનું દુઃખ જાણે, તો મિથ્યા સુખને શીદ માણે;
ગયો અવસર ઉરમાં નવ આણે. મન૦ ૪
કહે પ્રીતમ પરપંચ પરહતાં,શુધ ભાવે હરિનું સમરણ કરતાં;
કાંઇ વાર નહિ ભવજળ તરતાં. મન૦ ૫

પદ ૧૦૨ મું–રાગ સદર

તન રેંટિડો, સદ્‌ગુરુ શબ્દે સુતર ફરવા લાગ્યો,
થઇ મહેર ધણી, ગુરુ દયાળે દીલનો ધોખો ભાગ્યો. (ટેક)
શુભ કર્મ કાષ્ઠરેંટીયો કીધો,તે તો સુધડ સુતારે ધડી દીધો;
બુધ માતુનીએ માગી લીધો. તન૦ ૧
પચરંગી પાંખડિયું આરા, થાંભલિયું તોરણીયા સારા,
ચિત ચપળ ચમરખે રંગ ન્યારા. તન૦ ૨
અંતસ્કર્ણ ઉઢાણિ પ્રોયે, એને અંન ઉદક ઉંજણ જોયે,
દશ દામણિયો સુંદર સોહિએ. તન૦ ૩
તે મધ્યે ચૈતન્ય માળ ફરે, પરા પાર પુણિ પ્રાણ ધરે;
ત્રિવેણી ત્રાકે તાર ભરે. તન૦ ૪
મન માંકડિ ચોકસ કરીયે, ધર મૂકી પરઘેર નવ ફરીયે;
એક ધ્યાન ધણી કેરૂં ધરીયે. તન૦ ૫
ગુણવંતી નાર કમાય ધણું, જેને બળ હોય હરિગુરુ સંતતણું,
તેને સેહેજે આવે શીળપણું. તન૦ ૬
કહે પ્રીતમ પ્રગટે પુરણદશા,રસિયોજી આવી રુદિયામાં વશ્યા;
તેનાં જનમમરણ દુઃખ દૂર ખશ્યાં, તન૦ ૭

પદ ૧૦૩ મું-રાગ સદર

અજ્ઞાની જીવ, સંગ કરે સાચો પણ રંગ ચડે નહિ;
એમ દમે શરીર,હરિ મળવાનો મારગ તોય જડે નહિ.(ટેક)
એક પથ્થર પાણી નવ પરસે,તેને ટાંકે તો અગ્નિ વરસે;
એવા સાકુટને હરિ કેમ દરસે. અજ્ઞાની૦ ૧
સાકુટને સંગત કેમ ગમશે, ઉંધે ઘડે તે ઉદક કેમ ભરશે;
એમ પાત્રવિના રસ કેમ ઠરશે. અજ્ઞાની૦ ૨
જેમ પુષ્પ પાંદડાં આસપાસ, તેમાં કો કોને નવ લાગે બાસ;
એમ ભગત જગત તે બારે માસ. અજ્ઞાની૦ ૩
એક મેડક પંકજ પાસ રહે, તે કમળની વાસ જરા ન લહે;
વાસ કમળતણી તો ભ્રમર લહે. અજ્ઞાની૦ ૪
તરુ ચંદનથી ચંદન જેવા, બીજા વાંસ એરંડા રહ્યા તેવા;
તેને નહિ કાંઇ લેવા દેવા. અજ્ઞાની૦ ૫
તું વેદપુરાણ ઘણું સાંભળે, તારા મનની દુબધ્યા કાંઇ ન ટળે;
સાચા રંગવિના હરિ નહિ મળે. અજ્ઞાની૦ ૬
જેમ થાકયા ફેરા ફરી ફરી, થયા કાયર મેહેનત કરી કરી;
તું ન થાકયો દેહ ધરી ધરી. અજ્ઞાની૦ ૭
કહે પ્રીતમ સમજે સુખ થાશે,તારૂં જન્મ મરણનું દુઃખ જાશે;
આગળ પ્રીતે ઓળખાશે. અજ્ઞાની૦ ૮

પદ ૧૦૪ મું-રાગ સદર

તજ દેહાભિમાન;મિથ્યા સુખ સારૂ શું ફોગટ ફૂલે;
સત્ય વચન વિચાર, વાર વાર સંસારવિષે શું ભૂલે. (ટેક)
આ કાયાનો કાચો પાયો, તે દેખીને શું લોભાયો;
રવિનંદન દિલમાં છે ડાહ્યો. તજ દેહા૦ ૧
તારી જમકિંકર હણશે છાતી,ત્યારે કયાં જાશે તારી કુળનાતી;
જઇ ભોગવશો પશુની જાતિ. તજ દેહા૦ ૨
દુઃખ અસિપત્રિ દીઠાં નથી, જે પંચમ સ્કંધે કહ્યાં કથી;
જઈ ભોગવશો તે રતિ રતિ. તજ દેહા૦ ૩
કહે પ્રીતમ કાંઈ સાધન કરજે, હરિનામ ગુણ રુદે ધરજે;
નામ નાવ ચડી ભવસિંધુ તરજે. તજ દેહા૦ ૪

પદ ૧૦૫ મું–રાગ સદર

હો જીવલડા, જન્મ ધરીને ન લહ્યું હરિનું રૂપ;
શું બાહેર ભમે, ભીંતર જોને તારૂં બ્રહ્મસ્વરૂપ. (ટેક)
તું કયાંથી આવ્યો ને ક્યાં જાવું,તને માયા ચેટક કયાંથી હવું,
નિજ નામ જપી નિર્ભે થાવું. હો જી૦ ૧
તું શું કરવાને આવ્યો તો, તુંને કોણે અહિં બોલાવ્યો તો,
શું લઇ જાવું ને શું લાવ્યો તો. હો જી૦ ૨
શા સુખે ભોજન ભાવે છે, તને નિદ્રા તે કેમ આવે છે,
શિર નોબત કાળ બજાવે છે. હો જી૦ ૩
આ કાયા કાળનો ચારો છે, બહુનામી બોલણહારો છે,
સુખદુખઃથી નિર્ગુણ ન્યારો છે. હો જી૦ ૪
જે બોલે તેને શોધજે, ગુરુજ્ઞાન બુદ્ધિએ બોધજે,
હરિ હીરે હીરો વીંધજે. હો જી૦ ૫
તુરીયા તે તારૂ રૂપ છે, ભજશે તે બ્રહ્મસ્વરૂપ છે,
અવિનાશી અકળ અરૂપ છે. હો જી૦ ૬
કહે પ્રીતમ પુરણાનંદ છે,ઘટઘટ રસિયો ગોવિંદ છે,
ન સમજે તે મતિમંદ છે. હો જી૦ ૭

પદ ૧૦૬ મું–રાગ સદર

નર ગાફલ ગમાર, ગંદી દેહનો ગર્વ કરે શું થાયે;
નહિ વિલંબ લગાર,વાત કરંતાં કાયા વણશી જાયે. (ટેક)
તું અંશ હતો ઈશ્વર કેરો, જીવ થઇ રહ્યો અવિદ્યાનો ચેરો,
તારે માથે રવિસુતનો હેરો. નર ગા૦ ૧
શું સુરભિસુતની પેરે ચાલે, શુ ગર્ધવની પેરે માહાલે,
તું હાથે ધૂળ માથે ઘાલે. નર ગા૦ ૨
એક સ્વાતિ બુંદ સીપે ગ્રહ્યું, તેનું મહા મુક્તાફલ થઈ રહ્યું,
કદળીમાં પડયુ તે કપુર થયું. નર ગા૦ ૩
અહિમુખમાં પડયુ તે ગરલ થયુ,સાગરમાંપડયુ તે લવણ થયુ;
પૃથ્વીમાં પડયુ તે પ્રલે ગયુ. નર ગા૦ ૪
જેમ કનકમાંહે કથીર ભળે, એમ વિનાવિચાર નવ સાર જડે;
પ્રીતમ રવિ ઉગે રજની ટળે. નર ગા૦ ૫

પદ ૧૦૭ મું–રાગ સદર

તારૂં સુપન શરીર, નીર ઉસનું એણિપેરે ઉડી જાશે;
હેતે ભજ રઘુવીર, નામતણે પરતાપે નિર્ભય થાશે. (ટેક)
જેમ સરિતા પૂરે વહિ જાશે, તારૂં આયુષ ઓછું એમ થાશે;
જેમ કમળને કુંજર ખાશે. તારૂં૦ ૧
જેમ પારો પાણી થઇ ચાલે, તેને કહોને કેઈ પેરે ઝાલે;
ખર્યું પાન નહિ લાગે ડાળે. તારૂં૦ ૨
જેમ કદળી ફળિ તે નવ ફળે, તેમ ગઇ મનુષ્યા દેહ નવ મળે;
ઉડયું કપુર વાળ્યું નહિ વળે. તારૂં૦ ૩
જેમ વિજ ચમકે ગગનમહિ, તેમ દીપક જોત્ય સમે નહિ;
તારી અસ્થિર દેહ તે સ્થિર નહિ. તારૂં૦ ૪
દેહ મનુષ્ય જન્મ મુકિત જાણો, એ સાર શબ્દ હૃદે આણો;
કહે પ્રીતમ પરમ પદને માણો, તારૂં૦ ૫

પદ ૧૦૮ મું–રાગ સદર

આજ ધન્ય ઘડી, સંત પધાર્યા પ્રેમે પાવન કીધાં;
અતિ આનંદ અપાર,દયા કરીને અમને દર્શન દીધાં. (ટેક)
સંત સન્મુખ જાતાં સુકૃત ઘણું, ડગલે ડગલે ફળજગનતણું;
સંત સેવાનાં સુખ સુખમાં ભણું. આજ૦ ૧
હરિજન તે હરિ સરખા તેં હેલી, મળીએ મનમરજાદા મેલી;
હોય અરસપરસ આનંદ હેલી. આજ ધન્ય ઘડી૦ ૨
જે વૈકુંઠપતિને બહુ પ્યારા, હરિથી નહિ નિમિષ રહે ન્યારા;
રસભક્તિ મુક્તિ જાણનહારા. આજ ધન્ય ઘડી૦ ૩
ગંગાદિક તીરથ ચરણવિષે, શ્રુતિ સ્મૃતિ સાખ સિદ્ધાંત લખે;
જેનો મહિમા કહે મહારાજ મુખે. આજ૦ ૪
પુણ્ય પ્રગટે પૂર્વ જનમતણું, તેને હોયે હરિજનસું હેત ઘણું;
કહે પ્રીતમ તારૂં ભાગ્ય ભણું. આજ૦ ૫

પદ ૧૦૯ મું–રાગ સદર

તારી કાયામાં, કોણ બોલે છે તેને શોધી કાઢને;
જળ થળમાં જેહ, અંતરજામી એક નિરંતર ન્યાળને. (ટેક)
એને અવર કોનો આધાર છે, એને ભક્ષ ભોજન શો અહારછે,
એ પુરુષ કે નપુંસક નાર છે. તારી કાયામાં૦ ૧

લઘુ દીરઘ છે કે વામણો, વૃદ્ધ જોબન બાળ બિયામણો;
એ લાયક છે કે લજામણો. તારી કાયામાં૦ ૨
એને સુખ દુઃખ કે પીડા થાય છે, કરી શબ્દને કયાં સમાય છે;
એ પિંડ પડે કયાં જાય છે. તારી કાયામાં૦ ૩
આઠે પહોર રહે છે ધ્યાનમાં, મન રાખો અનુભવ જ્ઞાનમાં;
કહે પ્રીતમ સમજો સાનમાં. તારી કાયામાં

પદ ૧૧૦ મું–રાગ સદર

રાખે જડ દેહ, તેના તું દૈવતને શે નથી દેખતો,
સચરાચર શામ, વિશ્વવ્યાપક તેને તું ઉવેખતો. (ટેક)
પિંડ પાણીથી પેદા થયો, તેને કરનારો ન્યારો રહ્યો,
તે સચરાચર શોભી રહ્યો. રાખે જડ દેહ૦ ૧
એણે રમવાની રચના કરી, નરનારી નપુંસક રૂપ ધરી;
ખેલ ખોટા ને ખુબી ખરી. રાખે જડ દેહ૦ ૨
જીવ જોતાં તો જડતો નથી, મહાવાયક વિરલા કહે કથી;
એવી અકળ કળા એની અકળ ગતિ. રાખે જડ૦ ૩
કહે પ્રીતમ આનંદ ઉપન્યો, જ્યારે નિશ્ચે થયો નિજ રૂપનો,
ત્યારે ફેરો ટળ્યો ભવકૂપનો. રાખે જડ૦ ૪

પદ ૧૧૧ મું–રાગ સદર

તારા તનમાં તપાસ, ત્રીવેણી આદિ સૌ તીરથ તુજમાં વસે;
માંહી મજ્જન કરો, કોટિ જનમનાં કીલ્મશ તે સધળાં જશે. (ટેક)
આ કાયા તે કાશી જાણો, શુદ્ધ પ્રેમ પ્રયાગ તે પરમાણો;
હરિહરનું રૂપ હૃદે આણો. તારા તનમાં૦ ૧
ગુરુ જ્ઞાન ભક્તિ ગંગા કહીએ, શુભ કરમ સૂરજસુતા લહીએ;
સરસ્વતી વૈરાગ્યવિષે રહીએ. તારા૦ ૨
ત્યાં વિશ્વનાથ ચતન રાજે, ગેબી ઘંટ તે અનહદ વાજે;
ધુન અર્ણવ પર્ણવ પર ગાજે. તારા૦ ૩
જે જન એ તીરથ ને સેવે, તે સૌ તીરથનું ફળ લેવે,
કહે પ્રીતમ પ્રભુમાં ચિત્ત દેવે. તારા૦ ૪

પદ ૧૧૨ મું–રાગ સદર

શુદ્ધ ચિત્તવિના, જપ તપ તીરથ વ્રત કરે શું થાયે;
હરિનામવિના, અંતરનો અંધકાર કદી નવ જાયે, (ટેક)

શુદ્ધ ચિત્તવિના શી જોગજુક્તિ,શુદ્ધ ચિત્ત વિના શી ભાવભક્તિ;
શુદ્ધ ચિત્તવિના ક્યાં મળે મુક્તિ. શુદ્ધ૦ ૧
શુદ્ધ ચિત્તવિના જો ન્હાયે ગંગ, સો વરસ લગી કરે સંતસંગ;
તોએ રુદિયામાં નવ લાગે રંગ. શુદ્ધ૦ ૨
શુદ્ધ ચિત્તે સાધન સૌ થાયે, અંતઃકરણનું અજ્ઞાન જાયે;
રહે રુદિયામાં ગોપાળરાયે, શુદ્ધ૦૩
શુદ્ધ ચિત્તે મોહનલાલ મળે, ચિત્ત ચૈતન્ય સાગર માંહી ભળે;
કહે પ્રીતમ ભવનો ફેરો ટળે. શુદ્ધ૦ ૪

પદ ૧૧૩ મું-રાગ સદર

હરિભજન કરો, ભય ભાગે જમદૂતનો ભક્તિભાવે;
અંતકાળ સમે, હરિનું બહાનું હોયતો જમ શીદ આવે. (ટેક)
જેને છાપતિલક તુલસી માળા, જેને મુખડે ગોવિંદ ગોપાળા;
તેને શું કરશે જમડા કાળા. હરિ ભજન કરો૦ ૧
એવો ભજનતણો પ્રતાપ છે, જેને ભક્ત નામની છાપ છે;
તેને લખચોરાશી માફ છે. હરિ ભજન કરો૦ ૨
નિરભે નારાયણનું બાનું, તે ચૌદ લોકમાં નહિ છાનું;
ધર્મરાજા શીદ ખોળે પાનું. હરિ ભજન કરો૦ ૩
એવું જાણી હરિસ્મરણ કરીએ, મારૂં મારૂં નવ મિથ્યા કરીએ;
કહે પ્રીતમ ભવસાગર તરીએ. હરિ ભજન કરો૦ ૪

પદ ૧૧૪ મું-રાગ સદર

જીવ કેમ જાણે, હરિ માયાબળ મોટું અગમ અપાર;
તે ભરમાવે, ભૂલવણીમાં ભૂલ્યો સૌ સંસાર. (ટેક)
એક માતા હરિ ભજતાં વારે, એક નારી થઇ કાળજું શારે;
શીદ પરણ્યોતો પીટયા ત્યારે. જીવ કેમ જાણે૦ ૧
એક મામો થઇ મળવા આવે, એક માસી થઈ મોહ ઉપજાવે;
એક બેહેન થઇને બોલાવે. જીવ કેમ જાણે૦ ૨
એક બાપ થઇ બળ દેખાડે,એક ભાઈ થઇ ને ભૂલાડે;
એક ફોઇ થઇ ફંદમાં પાડે, જીવ કેમ જાણે૦ ૩
એક કાકો થઇ કોમળ બોલે,નહિ કુળમાં કોઇ તારી તોલે;
શું હરિમંદિર તીરથ ડોલે. જીવ કેમ જાણે૦ ૪
એ કામ ધામ કાયા માયા, બહુ બંધનમાં નર બંધાયા;

જડ જગત જાળમાં ઝીંટાયા. જીવ કેમ જાણે૦ ૫
સૌ સ્વારથનું સંગી જાણો, જેમ સુડલો સીમર લોભાણો;
ફળ ચાખી પાછો પસ્તાણો. જીવ કેમ જાણે૦ ૬
એ સગપણ સૌ મિથ્યા માનુ જ્યારે રોવુ તો રમવુ શાનુ;
એક સાચું શ્યામ તણુ ખાનું. જીવ કેમ જાણે૦ ૭
સાચા પતિ સાથે સ્નેહ ધરો, જુઠાની સગત શીદ કરો;
કહે પ્રીતમ પ્રપચ મેલ પરો. જીવ કેમ જાણે૦ ૮

પદ ૧૧૪-મું રાગ સદર

જય કલ્પતરુ, તાપનિવારણ શીતળ તેની છાયા,
સંકટ કાપે, વ્યાપે નહિ મન વિશ્વમોહની માયા. (ટેક)
દીસે દ્વાદશ ડાળ વિશાળ એહ, શાખા ત્રણસેં ને પાંત્રીશ તેહ,
ઉપશાખા સહસ્ર અઢાર જેહ. જય૦ ૧
પત્ર પાંચ લાખ છન્નું સહસ્ર છોંતેર, તેની પુષ્પવાસ પ્રગટી ચોફેર;
રહે નવપલ્લવ ઘન ઘટા ઘેર. જય૦ ૨
તે ઉપર મહામુનિ ભ્રમર ભમે, ભક્ત અનંત કોટિ એ સુખમાં રમે,
તેને એ વિના અવર કશુ ન ગમે. જય૦ ૩
ફળ પ્રેમભક્તિ પૂરણ રસાળ, ગુણ મિષ્ટ મધુરો બાળગોપાળ;
તેને સેવે સનકાદિક સદાકાળ. જય૦ ૪
વ્યાસે એક વેદના ચાર વેદ કર્યા, તેની સહસ્ર સહસ્રશાખા વિસ્તર્યા;
ઇતિહાસ સાઠ લાખ ઉચર્યા. જય૦ ૫
ચારલાખ અધલાખ વેદાંત કહ્યુ, નહિ શાસ્ત્ર પુરાણે શીતળ હૈયુ;
શ્રીભાગવત કહેતાં કાર્ય થયુ. જય૦ ૬
શ્રીભાગવત ભગવતરૂપસહી, એથી અધિકુ બીજુ કાંઇ નહિ;
કહે પ્રીતમ વ્યાસની તપત ગઇ. જય૦ ૭

પદ ૧૧૫ મું-રાગ સદર

ભ્રખુભાનલલી, નવલ લાલસું નેહ ઘણો છે તારે,
વ્રજવાસી લોક, મનમાને તેમ દિલમાં વાત વિચારે. (ટેક)
કહે કીર્તિસુતા ને કુવર કાન, એક એકની ઉપર અધિક તાન;
વણમુખ દીઠે નવ ખાયે પાન. ભ્રખુભાનલલી૦ ૧
શો હરિ સાથે આવડો હેડો, કોઈ કોનો મૂકે નહિ કેડો,
માનુનીએ માથે નાખ્યો છેડો. ભ્રખુભાનલલી૦ ૨

સખી એ શામ સુત કોનો હશે, મને સમજાવી સાચું કહે;
શું મિથ્યા દોષ ચઢાવે છે. બ્રખુભાનલલી૦ ૩
સખી હું એકવાર નંદ ભુવન ગઇ, એનું રૂપ જોઇ રસ મગન થઈ;
તે વેળાની છબી મારે રુદે રહી. બ્રખુભાનલલી૦ ૪
એ સુખનો સ્વાદ જડે જેને, ધરધંધો ગોઠે નહિ તેને;
એવી લગનવાત કહીએ કોને. બ્રખુભાનલલી૦ ૫
લાગ્યાં નેણ બાણ ઉર અંતરમાં, મન હર્યાં મોહનિમંતરમાં;
પ્રીતમનો સ્વામી સ્વતંતરમાં. બ્રખુભાનલલી૦ ૬

પદ ૧૧૬મું-રાગ સદર

અણસમજુ જીવ, શી શિખામણ દેઉ તારૂં મન માને નહિ;
માથે મરણ ભમે, જમ આવે ત્યાં તારૂં જોર ચાલે નહિ. (ટેક)
મારૂં મારૂં મિથ્યા કરવું, એક પેટ પરપંચે ભરવું;
નથી જાણતો જે આખર મરવું. અણસમજુ૦ ૧
મોહોટા ભણ્યા ગણ્યા પંડિત ડાહ્યા, મુકી ધર્મ અને ધનને ધાયા;
તેને કાળે ઝટ લઈને માર્યા. અણસમજુ૦ ૨
મહા ભાગ્યશાળી હીંડે ભમતા, છે દ્રવ્ય છતા પુન્ય નથી કરતા;
તેને દીઠા ઘણા દીપસમ બળતા. અણસમજુ૦ ૩
ઘેર હસ્તી અને હયની સ્વારી, એક આંણ ફરે ચોદીશ તારી;
નથી પુન્યતણી પુંજી સારી. અણસમજુ૦ ૪
પ્રાણી જેમ આવ્યો તેમજ જાશે, એ જીવ તે સુખીયો ક્યાં થાશે;
કહે પ્રીતમ પાછળ પસ્તાશે. અણસમજુ૦ ૫

પદ ૧૧૭ મું-રાગ સદર

તમે હરિ બોલો, મિથ્યા ભાષણ મનથી મુકી દીજે;
ચિતવો હરિરૂપ, બીજું તે ચિંતવન શું કરવા કીજે. (ટેક)
આવી વાણી વૃથા નવ ખોઇયે, હરિ હીરો દિલ દોરે પ્રોઇયે;
રોતાં દેખીને નવ રોઇયે. તમે હરિ૦ ૧
હરિનામવિના વંઝા વાણી, તે નવ રાખો ઉરમાં આણી;
તે કથની કાગતણી જાણી. તમે હરિ૦ ૨
કોઇ આગે ખોટું નવ ભાખો, કોઇને કુડું નવ દાખો;
એક રામ હૃદેમાંહે રાખો. તમે હરિ૦ ૩
વાણીથી વેરપણું વાધે, વાણીથી સ્નેહપણું સાધે;

વાણી છોડે ને વાણી બાંધે. તમે હરિ૦ ૪
એવી વાણી વિચારી જે બોલે, કોઇ નાવે તે નરને તોલે;
નવ બોલ્યાથી બંધન ખોલે. તમે હરિ૦ ૫
કહે પ્રીતમ ધન્ય તે પુરુષ કહીયે, જેને સદા વિચાર વસે હઇયે;
તેને ચરણે ચિત અરપી રહીયે. તમે હરિ૦ ૬

પદ ૧૧૮ મું–રાગ સદર

રસ અગમ અપાર, સુરનર પાર ન પામે મનવાણીવડે;
મારા વાલાજી, જોગેશ્વર જોતાં તે કોઇને નહિ જડે. (ટેક)
રસ પ્રેમીજન હોય તે પામે, જેમ જળ આવે નીચે ઠામે,
આ જગત ચઢયુ અવળે વામે. રસ અગમ૦
રસ દેવકી ઉદરે ઉદય થયો, રસ રેલ્યો તે ગોકુળ ગયો,
રસ વ્રજજનને જયજયકાર થયો. રસ અગમ૦
રસ વ્યાસજીના કુંવરે ચાખ્યો,રસ ઉત્તરાસુત પરીક્ષિતે દાખ્યો:
બ્રહ્મસુતાએ ઉરપર રાખ્યો. રસ અગમ૦
રસ પ્રલ્હાદે પ્રેમે પીધો, રસ પીતાં ધ્રુવ અવિચળ કીધો;
રસ વ્રજવનિતાએ વહેંચી લીધો. રસ અગમ૦
રસ બળ પીધો બંધુ જાણી, રસ પીધો ગૌતમની ગૃહણી;
કર્મસંજોગે કુબજા જાણી. રસ અગમ૦
રસ નરસિંહમહેતે નિશ્ચે લીધો, રસ કમળાને કાજે કીધો;
જનક વિદેહીએ પાઈને પીધો. રસ અગમ૦
રસ જયદેવે જુગતે જાણ્યો, રસ પદ્માવતીએ પરમાણ્યો,
દ્રુપદસુતાએ સભામાં આણ્યો. રસ અગમ૦
રસ ચાખ્યો નદતણી રાણી, રસ મીરાં મુક્ત થઇ માણી,
રસ ચાખ્યો છે કુંતારાણી. રસ અગમ૦
રસ શિવશક્તિને બહુ ભાવે, રસ સનકાદિક નારદ ગાવે,
રસ શેષ શારદા મુખ આવે રસ અગમ૦
રસ અજર અમર રહે એવો છે, રસ માનવીઓને મેવો છે,
રસ સૌને પીવા જેવા છે. રસ અગમ૦
રસ પીજે પીધાને ટાણે, રસ મળે નહિ ખરચે નાણે;
દુર્ભાગી જન તે શું જાણે. રસ અગમ,
રસ રીત પ્રીતથી છે ન્યારો, રસ પીશે રસનો પીનારો,

રસ પીએ તેને બહુ પ્યારો. રસ અગમ૦
રસ પીજો રે પ્રીતિ ધારી, રસ પીશે રસના અધિકારી;
શું જાણે બાપડાં સંસારી. રસ અગમ૦
કહે પ્રીતમ પ્રકટે પૂર્ણ દશા, રસીયોજી રુદીયામાંઇ વસ્યા;
પ્રભુ દુરીજનીયાંથી દૂર ખસ્યા. રસ અગમ૦

પદ ૧૧૯ મું-રાગ ધોળ

જે જે જગતગુરુ પરમાત્મા, તમારો મહિમા તે શું કહીએ જો;
એક જીભ્યાનો તે શો આશરો,શેષ સહસ્રમુખપારનલહીએજો.જે૦
નિગમ અગમ તે અનુમાને કહે, સરિતા પૂરે વરષા વરતે જો;
ધુમાડો દેખીને વહની કહે,બાણ પુરુષથી ચાલે શરતે જો. જે૦
સાગરતીરે જે ઉભો રહે, તે સૌ ત્રટનું વર્ણન કરશે જો;
મહાજળ માપ્યામાં આવે નહિ,તે તોઅપારકહીનેઓચરશે જો.જે૦
બાજી બાજીગરને શુ લહે, પુત્ર પિતાને તે શું જાણે જો;
પ્રીતમ જે પરમારથ પ્રીછશે,તે તો અખંડ અભેપદ માંણે જો. જે૦

પદ ૧૨૦ મું-રાગ સામેરી

જીવપણું મેલી રે હરિને જાંણજે રે,તો તારા જનમ તણું દુઃખ જાએ;
હરિસુખ સાગર રે પ્રગટે પ્રેમશુ રે,સમજ્યે સાધન સર્વે થાએ.જી૦
સગુણ બ્રહ્મ રે સદ્ગુરુ સંત છે રે, નિરગુણ નિગમ નિરંતર ગાય;
અનન્ય ભાવે રે કરે જે ઉપાસના રે,આનંદ તેને અંગ ન માયજી૦
હરિગુરુ સંતરે બ્રહ્મથી ભિન નહિ રે,જેમ કાંઇ જળને જળનો રંગ;
પુષ્પ નેવાસના રે ન્યારાં જરા નહિરે,કનકકુંડળઓળખોએકઅંગજી
પટતંતુ દૃષ્ટાંતેરે પ્રીછજે પ્રેમથી રે, એમ છે જીવ ઈશ્વર અવિનાશ;
પ્રીતમ જ્ઞાનભાનુ રે રૂદિયે પ્રગટેરે, ત્યાં સઘળે થાય પ્રકાશ.જી૦

પદ ૧૨૧ મું-રાગ ગરબી

આનદકારી રે આવો, નેણ કમળમાં નેહ ઉપજાવો;
સુખના સાગર રે સ્વામી, તમને પૂરણ પુન્યે પામી.
તમને જોઈને રે જીવું,બીજા કોઇથકી નહિ બીવું;
તાન તમારી રે સાથે,કાંઈ ન ભૂલું બીજી ભાતે.
મનડું અટકયું રે માવા, જીવણ નહિ દઉં તમને જાવા;
રુદીયા ભીતર રે રાખુ,તન મન ધન વારીને નાખું.
પ્રભુ પ્રીતમના રે પ્યારા, પલક ના રહેશો અમથી ન્યારા.

પદ ૧૨૨ મું-રાગ સદર

આંખો આગળ રે રહોને, અમને નિત્ય નિત્ય દર્શન દોને.
લોચન લાલચ રે લગાડી, વેરણ પલક પડે છે આડી.
પલક કલપસમ રે થાયે, અધક્ષણ અળગુ નવ રહેવાયે.
નયણાં રોકે રે રસમાં, જીહ્વા ઝીલે તમારા જસમાં.
શ્રવણે સોહાય નહિ રે બીજું, શબ્દ તમારા સાંભળી રીઝું.
મનના મનોરથ રે એવા, કરીએ સદા તમારી સેવા.
મનડું મળવા રે હીસે, તન ધન સર્વે તમારૂં દીસે.
રૂપ તમારૂં રે રસીયું, મારા રુદે કમળમાં વસીયું.
પ્રભુ પ્રીતમના રે પામી, અંતર વસીયા અંતરજામી.

પદ ૧૨૩ મું-રાગ સદર

સદા તમારે રે સંગે, આનંદ ઉલટ વાધ્યો અંગે
એ આનંદની રે લેહેરે, તે સુખ વર્ણવીએ કઈ પેરે.
જેને ઉપજે તેરે જાણે, મન પોતાનું મહાસુખ માંણે.
મેહેરમ સાથેરે મળવું, મહીઅરીએ સુખ નહિ કાંઇ હળવું.
વાહાલપણાની રે વાતો, આનંદ કહું પણ નથી કહેવાતો.
સાચુ કહું છુ રે તુજને, પ્રભુ પ્રીતમના મળીયા મુજને.

પદ ૧૨૪ મું-રાગ સદર

તાર ન તુટે રે તેસુ, અરસ પરસ મન એકરસ એસુ.
હરિને હેતે રે હેલી, લોકલાજ મરજાદા મેલી.
નિર્લજ થઇને રે ચાલું, નહિ કોઈ વહાલા સરખુ વહાલુ.
ગોઠડી ગોવિંદનીરે ગમે છે, ચિતડું ચતુરવરસું રમે છે.
કોઇ જાણેરે કળમાં, દર્શન પરસન પાણી વળમાં.
પ્રભુ પ્રીતમનારે રસીયા, મોહનજી મારે મન વસીયા.

પદ ૧૨૫ મું-રાગ સદર

જીવડા જોનેરે જાગી, તારૂં આયુષ્ય જાય અભાગી.
પ્રપંચ નિદ્રારે પ્રૌઢી, તેણે જ્ઞાન ચિત્તડુ તોડી.
કાળે કાયારે ખાધી, નખશીખ લગી અવિદ્યા વાધી,
જન્મ ગમાવ્યોરે હીરા, પીધી માયા મોહ મદિરા.
સુરભીસુતનીરે પેરે, લોચન ભર્યાં હળાહળ ઝેરે,
કેફે ન સુઝેરે કાંઇ, આઠે પોહોર અવિદ્યા માંહી.

દિલમાં દુર્મતિરે ભરાઇ, અંતર લાગી કરમની કાઇ.
હરિ હૃદામાંરે કયાંથી તામસ ટળે નહિ તનમાંથી.
મનની મમતારે ન વામે, પ્રીતમ કેમ પ્રાણી સુખ પામે.

પદ ૧૨૬ મું-રાગ ગરબો હિંચનો

હો પ્રાણી રે પ્રપંચ મૂકી સાચપણું ઉર આણજે;
હો પ્રાણી રે જગત તમાસો જૂઠો કરીને જાણજે.
હો પ્રાણી રે માયાની ભૂલવણી ભૂલીશ માં;
હો પ્રાણી રે મિથ્યા સુખમાં ફોગટ તું ફુલીશ માં,
હો પ્રાણી રે રખે વગોતાં, સ્વમતણા વેહેવારમાં;
હો પ્રાણી રે લૂંટાઇશ માં લોકડીયાંની લારમાં;
હો પ્રાણી રે રસીયાજીનું રૂપ રુદેમાં રાખજો;
હો પ્રાણી રે પ્રેમસુધારસ પ્રેમ કરીને ચાખજો.
હો પ્રાણી રે પ્રીતમના સ્વામીને પળ ના વિસારીએ;
હો પ્રાણી રે ભજન કરીને આપણો જનમ સુધારીએ.

પદ ૧૨૭ મું-રાગ સદર

ચીત ચેતો રે જનમ ધરીને નામ હરિનું લીજીએ;
ચીત ચેતો રે પ્રેમથકી પરમારથ કાંઈક કીજીએ.
ચીત ચેતો રે રાગ દ્વેષ કાંઇ રુદેમાં નવ લાવીએ;
ચીત ચેતો રે કોઇ પ્રાણીને પીડા ના ઉપજાવીએ.
ચીત ચેતો રે આવો અવસર ફરી ફરીને નહિ મળે;
ચીત ચેતો રે જો જાણે તો જનમ મરણ દુખડાં ટળે.
ચીત ચેતો રે ઇંદ્રજાળમાં મૂઢ રહ્યો શું મોહીને;
ચીત ચેતો રે લક્ષ્મીવરની લીલા લેને જોઈને.
ચીત ચેતો રે એક કળે કરી બાંધ્યો આ સંસારને;
ચીત ચેતો રે ઝટ અંતરમાં ઓળખ જુગદાધારને,
ચીત ચેતો રે મિથ્યા મૃગજળ લેહેરતણી તૃષ્ણા તજો;
ચીત ચેતો રે પ્રીતમના સ્વામીને શુદ્ધ ભાવે ભજો.

પદ ૧૨૮ મું-રાગ કલ્યાણ

જીવ વચન વિચારી બોલે, બહુ બકવાદ ન કીજે;
નિર્મળ નામ રામ રઘુવરનું, નિત્ય નિરંતર લીજે. જીવ૦ ૧
શીવ વિરંચી શેષ શારદા, નિગમ પુરાણ વખાણે;

નામ અમુલખ દામ ન બેસે, કેમ જડ જીવ ન જાણ્યો; જીવ૦ ૨
ફુટે કુંભે નીર ઠરે નહિ, વૃક્ષ વેડાયે ફળ ક્યાંથી,
એમ અસત ભાષણથી થાયે, હીણ તેજ તપ ત્યાંથી. જીવ૦ ૩
શીબી દધીચિ બળી નૃપ દશરથ, હરિશ્ચંદ્ર પણ કહીએ;
શરીર ગયુ પણ શબ્દ ન ચૂકયા, તે પૂરા નર લહીએ. જીવ૦ ૪
દાતા સુર સત્ય સહુ સદ્‌ગુરુ, ભક્તતણે રુદે રહે છે;
કહે પ્રીતમ તે પ્રભુના પ્યારા, નિશદિન હરિ હરિ કહે છે. જીવ૦ ૫

પદ ૧૨૯ મું–રાગ સદર

તું તારૂં તન દેખ તપાસી, અનુભવ આંખ ઉઘાડી;
આશા તૃષ્ણા લોભ ઈર્ષ્યા, નાખ કલ્પના કાઢી. તું તારૂં૦ ૧
પ્રભુપ્રેમે પરસે અમૃત વરસે, દરશે દાહાડી દાહાડી;
આઠે પોહોર આનંદની હેલી, ફુલી રહી ફુલવાડી. તું તારૂં૦ ૨
દેહના નેહ થકી નહિ ન્યારો, ચિત્ત ચૈતન્યમાં લગાડી;
કહે પ્રીતમ તો તુ જ હરિ, વદે નિગમ નગારાં વગાડી. તું તારૂં૦ ૩

પદ ૧૩૦ મું–રાગ સદર

જે સતસંગ કરે શુદ્ધ ચિત્તે, સઘળાં તીરથ તેને,
નીરખે નિત્ય નિરંતર હરિને, ભૂલે નિંદે નહિ કેને. જે સ૦ ૧
કામધેનુ ચિંતામણી સુરતરુ, અમૃત ફળ નિત્યે એને,
શું કરવા ભરમે તે ભટકે, ઘટ ઘટમાં ગોવિંદ ચિને. જે સ૦ ૨
આઠે પહોર આનંદનો સિંધુ, ઉછળ્યો રહે દિનરેણે,
નિત્ય નિત્ય નેહ સહિત સતસંગે, પ્રીતમ પ્રેમરસ પીને. જે સ૦ ૩

પદ ૧૩૧ મું–ભજન કરીલ્યો ભાવેરે–એ રાગ

સામું જોયું છે તને શામળે રે, જીવ જોને વિચારી. (ટેક)
કૃષ્ણકૃપાનો તને નથી ઉધારો, આવો મનુષ્ય દેહ ક્યાંથી મળે રે
જીવ જોને વિચારી૦
કાચુ રહ્યું તો તે તારી કોરનુ, સમજ્યાથી સંશય ટળેરે. જીવ૦
પીડા પામે તેમાં દોષ નહિ કોઇનો, સૌ આપ આપણી આપે બળેરે, જી૦
પ્રીતમ પ્રભુજીનું ભજન જે કરે, તેના અંગ ઉપર અમી ઢળેરે. જી૦

પદ ૧૩૨ મું–રાગ સદર

એવો અપરાધી કોણ છે રે, જેને ભજન ન ભાવે,
ભજનવિના ભૂતળભાર વેહેશો, ગર્વ વને શીર ગુણછે રે. જેને૦

નિર્મળ નયણે હરી ના નિરખ્યા,તેના લોચનમાં રાઇ લૂણ છે રે.જે૦
જેને હૈયે હરિ હેતેના વસીયા,તેના ઉજડ આઠે પહોર છે રે. જેને૦
પ્રીતમ પ્રભુજીનું સ્મરણ સાચું, જુઠી જગતની જાળ છે રે જેને૦

પદ ૧૩૩ મું-રાગ ધોળ

માણસ તેને તું માનજે, માને વેદની વાત;
પુન્ય ભજનનીરે વાંછના,હેત હરિની સંધાથ. મા૦ ૧
તીરથ તપ વ્રત દાનસું, જેને પૂરણ પ્રીત;
શુભ કરમને રે આચરે,તજે અવર અનીત. મા૦ ૨
સમજણ સાર અસારની,બોલે વચન વિવેક;
રાખે ભરોંસો રામનો, ના ધરે ભ્રમ અનેક. મા૦ ૩
નીતિ ધર્મને અનુસરે, ઈચ્છે ભવ તરવા એહ;
પ્રીતમ તેને પ્રમાણજે, માણસ ઉત્તમ તેહ. મા૦ ૪

પદ ૧૩૪ મું-રાગ સદર

હરિજન તેને તું જાણજે, જેને રુદીએ હરિરંગ;
સ્મરણ સેવન ગુરુદેવનું,તુલસી તિલક ધરે અંગ.હરિજન૦૧
સદ્‌બુદ્ધિ સતશાસ્ત્રનું,જેને શ્રવણ મનન;
મન કર્મ વચને મહારાજને, અર્પણ તન મન ધન. હરિ૦૨
વૃથા વાણી વદે નહિ, રસનાએ રટે હરિ નામ;
રુદયકમળ રસે ભર્યું, પૂરણ પ્રેમનિધાન. હરિ૦૩
ભૂલે કોઇને નિંદે નહિ, વંદે સદ્‌ગુરુ રામ;
પ્રીતમ સત્ય તે સાધુવા હરિજન તેનું નામ. હરિ૦૪

પદ ૧૩૫ મું-રાગ સદર

સંત શિરોમણિ સર્વથી, શીતળ શબ્દ રસાળ;
કરુણા સા પ્રાણી ઉપર, પૂરણ પરમ દયાળ. સંત૦ ૧
ભક્તિ જ્ઞાન વૈરાગ્યવંત, નિત્યાનિત્ય વિવેક;
સમદૃષ્ટિ સઉને લેખવે, દેખે આતમા એક. સંત૦ ૨
ચરણે આવે જે ચાહીને, તેને આપે અભેદાન;
આત્મતત્ત્વ ઉપદેશ દઇ, કરે આપ સમાન. સંત૦ ૩
નિર્ગુણ નિર્મળ નિશ્ચળ સદા, જીવન્મુક્ત જન જેહ,
વૃત્તિ અખંડ સમાધિમાં, વળતું રૂપ વિદેહ. સંત૦ ૪
દર્શન દુર્લભ દેવને, વંછે હરિ હર અજ છે;

પ્રીતમ પૂરણ પ્રીતસું, પરસે તન પદરજ. સંત૦ ૫

પદ ૧૩૬મું-રાગ સદર

મૂરખ સરખાં તે માંણસાં, જેને સમજણ નહિ રેખ;
ભાવ ભરોંસો ભક્તિ નહિ, ન મળે જ્ઞાન વિવેક. મૂ૦ ૧
ભોજન મૈથુન ભય નિદ્રા, તે સઉ પ્રાણીને હોય;
જેણે હરિને જાણ્યા નહિ,સ શે ભરીયા સઉ કોઈ. મૂ૦ ૨
ડાહ્યા દિસે વ્યવહારમાં, ગાયા નહિ રે ગોવિંદ;
કાયા સદાએ સુતકી, વાહ્યા માયાએ મંદ. મૂ૦ ૩
જેવાં જંગલનાં રોઝડાં, પામર પશુ સમાન;
ભુંડ તણું સુખ ભોગવે, રુદે નહિ હરિનું ધ્યાન. મૂ૦ ૪
શબ્દ માને નહિ સંતના, ન મૂકે દેહાભિમાન;
કહે પ્રીતમ તે પ્રાણીને, પડવુ નરક નિદાન. મૂ૦ ૫

પદ ૧૩૭ મું-રાગ ધોળ

હરિ મહિમા મોટા જન જાણે, સનકાદિક શુકદેવ જોને;
અજતનયા ઉમીયાપતિ વદે, કરે કમળાપતિ સેવ જોને.
વ્યાસ વિરંચી વેદ વખાણે, અપાર લીલા એની જોને;
નાથવિના બીજો નહિ બળીયો, જોયુ ચિત્તમાં ચીની જોને.
સદા સર્વદા સુખમાં ઝીલું, સુંદર વરને સંગે જોને;
માટે મારૂં મન મોહ્યું છે, રસિક વરને રંગે જોને.
અગર ચંદનના વનમાં જઈને, ભોગી ભમરો બેઠો જોને;
ઉડીને અળગો નવ જાયે, સ્વાદ સુખડનો દીઠો જોને.
અમૃતના સાગરની માંહી, મગન થયુ મન મીન જોને;
એક નિમિષ ન્યારૂ નહિ થાયે, રહે રસમાંહી લીન જોને.
કમળનેણની સુંદિર શોભા, નીરખું નૌતમ નીત્ય જોને;
પ્રીતમના સ્વામીની સાથે,બાંધી પૂરણ પ્રીત્ય જોને.

પદ ૧૩૮ મું-રાગ સદર

હરિની માયા મહા બળવંતી, કોણે જીતી નવ જાય જોને;
જોગીને તો જોતી હીંડે, ભોગીને તો ખાય જોને.
કાયરને તો કુટી નાખે, શૂરા પૂઠળ ધાય જોને;
જ્ઞાનીને ગોતીને મારે, અજ્ઞાની અથડાય જોને.
પંડિતને પ્રપંચે મારે, કોણે નવ કળાય જોને;

હરીફને તો હાથે મારે, મહાઠગણી કહેવાય જોને.
ચતુરને તો ચુંટી નાખે, ચટાક ગોટી જાય જોને;
તપસીને તો ટીપી નાખે, કરણીમાં કુટાય જોને.
હરિની અતિ અપરબળ માયા, જોરે નવ જીતાય જોને;
પ્રીતમનો સ્વામી પરમ સ્નેહી, પ્રેમતણે વશ થાય જોને.

પદ ૧૩૯ મું-રાગ સાખી

રસના રામ રટણ કરી લે, બીજું બકવું મૂકી દે. ૧
બીજું બોલ્યાનું શું કામ, લેને એક હરિનું નામ. ૨
નામે નિર્મળ કાયા થાય, ભવનાં બંધન છુટી જાય. ૩
લેતાં કશો ન પોહોચે શ્રમ, તેને વિસારો છો કયમ. ૪
હવે શું કહું વારંવાર, દેખતાં ડુલ્યો સૌ સંસાર. ૫
અમૃત પીતાં આળસ થાય, વહાલ ધરીને વીખડું ખાય. ૬
એવો જીવ અભાગી જાણ, ભૂલી ભટકયો ચારે ખાણ. ૭
નિંદા ન કરીશ કોઇની કાંય, રાખો હરિને રુદિયામાંય. ૮
તેથી ટળશે તારા તાપ, પડશે પ્રેમ પ્રીતની છાપ. ૯
ધરજો પ્રભુસુ પૂરણ પ્રેમ, હૈડું થાશે ટાઢુ હેમ. ૧૦
આવે સુખડું અગમ અપાર, પ્રીતમ થાય સફળ અવતાર. ૧૧

પદ ૧૪૦ મું-રાગ ધોળ

તું તો રામ સમરને પાપી રે, તને મુનશા દેહડી આપી રે.
તારાં તાપ નિવાર્યાં હરીએ રે, તેની ભક્તિ શે ના કરીએ રે.
પશુ ફેડીને પુરુષ કીધો રે, તેનો સાચો શરણો ના લીધો રે.
તું તો કાગ થઇ કળકળતો રે, તું તો રોઝ થઇ રઝળતો રે.
તું તો ઢોર થઇને ધાતો રે, અંન મૂકીને ખરસલું ખાતો રે.
તુંતો અશ્વ થઇ આથડતો રે, ઘાસ દાણો વેળાએ ના જડતો રે.
તું તો ઉંટ થઇને ભટકતો રે, બહુ ભાર અપાર ઉંચકતો રે.
ગામ શૂકર થઇને ફરતો રે, મહા પાપે કરી પેટ ભરતો રે.
ઘણું ગર્ધવ થઇ આથડતો રે, બહુ માર જગતનો પડતો રે.
જંબુક થઈ જંગલમાં રેહેતો રે, તું તો સાર અસાર ના લેતો રે.
મીન મધર થઇ આફળતો રે, જીવજંત અનંતને ગળતો રે.
તું તો ઝાડ થઇ અવતરતો રે, કોઈ કાપીને કડકા કરતો રે.
તું તો પંખી થઈ પરવરતો રે, બહુ માળાં જાળાંમાં ફરતો રે.

કીટ કૃમી પતંગ થયો પ્રાણી રે,એમ ભટકયો તે ચારે ખાણી રે.
દુઃખ દીઠું તે દીન દયાળે રે, કરી કરુણા શ્રી ગોપાળેરે.
મેહેર કરી મુનશા દેહ આપી રે, સૌ સ કટ નાખ્યાં કાપીરે.
પામ્યો ભાવતા ભોમ વિલાસ રે, સુત સુંદર દાસી ને દાસ રે.
પડછાયો પોતાનો નિહાળે રે, જાણે મરવું નથી કોઇ કાળે રે.
સિંહાસન બેઠો ફુલી રે, દહાડા દુઃખના ગયો સૌ ભૂલી રે.
કરે કરમ અતિ અહંકારે રે,આવી નડશે તે એકી વારે રે.
બાંધી રૂંધીને જમપુરી લીધો રે, બહુ માર વિવિધપેરે દીધોરે.
એવું જાણીને ભજ અવિનાશી રે,ટળે ચાર ખાણ ચોરાસી રે.
ભજો પ્રીતમ ભાવ કરીને રે, ગયો અવસર નાવે ફરીને રે.

પદ ૧૪૧ મું–રાગ સદર

ભાઇઓ ભક્તિ મારગ છે આકરો.
હાંસી ખેલ નોય એ તો કામ છે હિંમતનું,
એમાં અજ્ઞાનીનો નહિ આશરો રે. ભાઈઓ૦ ૧
પ્રેમી જન હોય તે તો પ્રેમના રે પારખુ,
એમાં બીજાને આવે ઉભરો રે. ભાઇઓ૦ ૨
હરિ હરિ ભજીએ ને ઓર સુખ તજીએ,
બીજો મત પાખંડ મેલો પરો રે. ભાઇઓ૦ ૩
પ્રીતમ પ્રભુનું ભજન કરી લ્યો,
તુંને જોઈ લેશે ખોટા ખરો રે. ભાઇઓ૦ ૪

પદ ૧૪૨ મું–રાગ ધોળ

સુરતા લાગી છે જેની ભ્રમણા ભાગી છે,
જાણે કોઇ સંત સુજાણ,સોહાગી જેની સુરતા લાગી છે.(ટેક)
નટડીએ ખેલ રચ્યો રે ચોગાનમાં,
વરતવિના બીજુ નજરે ન આવે, જેની સુરતા૦ ૧
ચાતક સ્વાતિનું બિંદુ પોકારે,
અવર ન ભાવે બીજુ નજરે ન આવે, જેની સુરતા૦ ૨
શૂરાનાં લક્ષણ એવાં રે ભાઇ,
ઝુંઝ ચડે ત્યારે પૂઠે ન જુએ, જેની સુરતા૦ ૩
મોટા જોગેશ્વર જેણે મનવશ કીધાં,
સિંધુમાં પેશીને મોતી રે લીધાં, જેની સુરતા૦ ૪

ભક્તિના લક્ષણ એવાં રે ભાઇ,
પ્રીતમના સ્વામી મારા વશ્યા છો હૈયે, જેની સુરતા૦ ૬

પદ ૧૪૩ મું–રાગ ગરબી

સુંદ્દી રે શ્યામ સોહામણો, ભજ ભાવસું;
જેને નિગમ નિરંતર ગાય, તેને ભજ ભાવસું.
શિવ વિરંચીને શારદા, ભજ ભાવસું;
રસ ચરણ કમળ ચિત્ત ચ્હાય તેને ભજ ભાવસું.
જેણે પાણિમાં પથ્થર તારીયા ભજ ભાવસું.
એવો નામ તણો મહિમાય, તેને ભજ ભાવશું
જેણે તાર્યો અજામેળ પાતકી, ભજ૦
ગજ ગુણકાની કીધી સ્હાય, તેને ભજ૦
જેણે દ્રુપદસુતાને પટ પૂરીયાં, ભજ૦
એવા અગણિત ગુણ ન ગણાય, તેને ભજ૦
દાસ તણાં દુઃખ ટાળવા, ભજ૦
એક શ્વાસે ઉઠીને ધાય, તેને ભજ૦
અવગુણ સામું જુએ નહિ, ભજ૦
એવા ગુણવંતા ગોકુળ રાય, તેને ભજ૦
જેનો ઠોર નહિ ત્રિલોકમાં, ભજ૦
તે તો હરિને શરણે સમાય, તેને ભજ૦
અખીલ લોકનો આતમા, ભજ૦
જેના સ્મરણથી સુખ થાય, તેને ભજ૦
પ્રીતમ પ્રભુને સભાળતાં, ભજ૦
દુઃખ જન્મ મરણ મટી જાય, તેને ભજ ભાવસું.

પદ ૧૪૪ મું–રાગ સદર

શામાટે સમજે નહિ, નથી જાણતો;
પામ્યો મોંઘો મનુષ્યાવતાર, શે નથી જાણતો૦
વાસો વસ્યો વેરી વચ્ચે, નથી જાણતો;
કેમ ગાફલ રહે રે ગુમાર, શે નથી જાણતો૦
શે સુખે આવે તને નિંદરા, નથી૦
છે માથે મરણનો માર, શે નથી૦
કાળ ફરે શીર ઉપરે, નથી૦

ક્ષણુ લેતાં નહિ લાગે વાર, શે નથી૦
હાથ હડે પગ પેગડે, નથી૦
તેમાં રહેવાનો કોણ વિચાર, શે નથી૦
મુસાફર સૌ કો મળ્યુ, નથી૦
વેગે વહ્યો જાય સંસાર, શે નથી૦
મારગ વહે છે ઉતાવળો, નથી૦
સૌ ચાલ્યું લાર કતાર, શે નથી૦
કોઇ કોનુ સંગી નહિ, નથી૦
જાવું અગમ પંથ નિરધાર, શે નથી૦
સ્વારથનુ સર્વે સગુ, નથી૦
માયા પ્રપંચ રચ્યોરે અપાર, શે નથી૦
બહુ બંધન આ જીવને, નથી૦
નહિ છુટયાનો લાગ લગાર, શે નથી૦
ધન બેડી ને ઘર ભાસકી, નથી૦
ગળે તોસ કુટુંબ પરિવાર, શે નથી૦
દેહ ઘર સુત સુંદરી, નથી૦
એ મોટાં બંધન ચાર, શે નથી૦
અનેક પેરની આપદા, નથી૦
પીડે પ્રાણીને વિવિધ વિકાર, શે નથી૦
તેમાંથી કોઇક છુટશે, નથી૦
જેને હરિ ગુરુ છોડણહાર, શે નથી૦
ગર્ભસંકટ આવે નહિ, નથી૦
ફરી ન પડે ફંદ મોઝાર, શે નથી૦
કહે પ્રીતમ પદ પામીયાં, નથી જાણતો,
જે સર્વે શિરોમણી સાર, શે નથી જાણતો.

પદ ૧૪૫ મું—રાગ ધોળ

પ્રેમ તણે પંથ ચાલે રે, તે મહાપદ મહાલે,
બે ડગલાં બાળક ચઢે સીડી, માતા આવીને કર ઝાલે રે. તે મહા૦
ત્રિભુવન વ્યાપક તેજ તમારૂ, તમવિના તરણ ન હાલે રે તે મહા૦
જેને હૈયે હરિ આપ બિરાજે, તેને તાપ ન સાલે રે. તે મહા૦
પ્રીતમનો સ્વામી શામળીયો, ભક્તને ભાવે પાળે રે. તે મહા૦

પદ ૧૪૬ મું-રાગ સદર

લે ગોવિંદ ગુણ ગાઈ રે, દેહ દુર્લભ ભાઇ.
રત્ન પદારથ દેહ અમુલખ, કોડીને બદલે ગમાઈરે. દેહ૦
એક ઘડી હરિનામ ન લીધું, મુઓ ધંધામાં ધાઇ રે. દેહ૦
કરોળીઆનું કરમ કમાયો, આપ રહ્યો ઉર જાઇરે. દેહ૦
પ્રીતમનો સ્વામી શામળીઓ, સેવકનો સુખદાઈરે. દેહ૦

પદ ૧૪૭ મું-રાગ સદર

કરૂણાસિંધુ હરિને રે, ભજ ભાવ ધરીને,
હું હું કરતો શુ રે હિંડે છે, મૂરખ જઇશ મરીને રે. ભજ ભાવ૦
ગયા અનેક તેની ગણતી, જોને પાછું ફરીને રે. ભજ ભાવ૦
સાચું જુઠું કરીને જીવે, પાપ પેટ ભરીનેરે. ભજ ભાવ૦
પ્રીતમ પ્રભુનું ભજન કરી લે, બેસ ઠેકાણે ઠરીને રે. ભજ ભાવ૦

પદ ૧૪૮ મું-રાગ સદર

કર હરિ સમરણ સાચું રે, કામ કાયાનું કાચું,
મિથ્યા દેહમાં મોહ શું પામ્યો,ફરી ફરી પડવું પાછું રે,કામ૦
ચાર ઘડીનુ લટકું ચટકું, રંગ પતંગે શુ રાચું રે, કામ૦
કૃષ્ણકથા કર કીર્તન પ્રેમે, શે નહિ નેહે નાચું રે, કામ૦
પ્રીતમ પ્રભુસું કર જોડીને, ભક્તિ જુગો જુગ જાચું રે. કામ૦

પદ ૧૪૯ મું-રાગ પ્રભાતિ

અંતરજામીનું નથી અજાણ્યું, મન માને તેમ મહાલો;
પુન્ય પાપના બે મારગ છે, મનમાને તે ઝાલો. (ટેક)
કર્યાં કર્મ ભોગવવાં પડશે, જોઈ વિચારીને ચાલો;
હરિને ઘેર તો હિસાબ ઠીક છે, કોણ વેરી કોણ વહાલો. અંતર૦
વણસમજ્યો વેપાર કરો છો, ફેરો પડશે ઠાલો;
પ્રીતમનો સ્વામી પ્રેમ સનેહી, નાગર નંદનો લાલો. અંતર૦

પદ ૧૫૦ મુ-રાગ પ્રભાતી ઘોળ

ચેત ચેત રે અચેત પ્રાણી, સૂતો આળસ આણી રે;
ઉત્તમ અવસર જાણી જીવડા જાગને રે.
કાચી કાયા વાદળ છાયા, તેમાં શું લોભાયો રે;
મિથ્યા માયા મૃગતૃષ્ણા જળ ત્યાગને રે. ૧
અનેક શૂરા ગયા અધુરા, કામે કાયર પૂરા રે;

ચાવી ચૂરા કર્યા તેની ગણતી નહિ રે,
ગુલર ફળનાં જનુ જેવાં, સૃષ્ટિનાં સુખ એવાં રે;
માયાને મન એવું એ સાચું સહી રે. ૨
જાણ્યા જેવા જળ પરપોટા, દીસે નાના મોટા રે;
ફુલ્યા તે તો સર્વે ફુટી જાય છે રે;
હરિને શરણે આવે જ્યારે, તેના તાપ નિવારે રે;
કહે પ્રીતમ તે ત્યારે નિરભે નિશ્ચે થાયછે રે.

પદ ૧૫૧ મું-રાગ સદર

જીવ અભાગી કાંઇ ના જાણે, મિથ્યા સુખને માણે રે;
સાચું ઉર ના આણે એ અચરજ મહા રે,
જૂઠી બાજીમાં શુ મોહ્યો અમુલખ અવસર ખોયો રે;
જૂઠે જન્મ વગોવ્યો તો કહીએ કહા રે. ૧
દેખત ભૂલ્યો કહ્યું ન માને, તેને શું સમજાવે રે,
હાથ ન આવે સો મણ છાલાં કૂટિએ રે,
ખળને કાંઈ પ્રતીત ન આવે, સામા ઉત્તર આપે રે;
જ્ઞાન ન આવે નિશ્ચે નાસી છૂટિએ રે. ૨
અધિકારીને સંગ લાગે, જેમ નિદ્રાથી જાગે રે;
તેના સંશય ભાગે જે ભાવે ભજે રે,
મુમુક્ષુની સમજણ ન્યારી, શું જાણે સંસારી રે,
પ્રીતમ અર્થ વિચારે સૌ અનરથ તજે રે. ૩

પદ ૧૫૨ મું-રાગ સદર

સદ્‌ગુરુ સંગે રહીએ રંગે, આનંદ વાધે અંગે રે;
પૂરણ પ્રેમ પ્રસંગે પ્રભુને નિહાળીએ રે,
નેહે નિરખુ હૈડે હરખુ, નહિ શામળીયા સરખુ રે;
અલબેલા વાલાશુ અંતર ટાળીએ રે. ૧
આનંદકારી અખંડ વિહારી, ગોપીવર ગિરધારી રે;
હુ બલિહારિ વારી તારા નામને રે.
જ્યાં જેવો ત્યાં તેવો તે તો, અકળ સ્વરૂપી એવો રે,
સ્નેહ ધરીને સેવો સુંદર શ્યામને રે. ૨
રમતાં નામ નિરંતર ન્યાળો, હું સાગને ટાળો રે;
પ્રીતમ પ્રેમે પાળો નાતુ નેહનું રે. ૩

પદ ૧૫૩ મું-રાગ સદર

નેહવિના હરિ ન મળે કેને, એવું લક્ષણ એને રે;
જેને ભેટે તેનાં ભવદુઃખ જાય છે રે,
ભૂપ ભુવન ભોજન ના ભાવે, દાસ તેડે ત્યાં આવે રે;
ભક્ત તણે ઘેર ભાવે ભાજી ખાય છે રે. ૧
શવરી સજનો મલિન વિચારી, કરમા કુણ આચારી રે;
સ્નેહ વિચારી શામળીઓ ભોજન કરે રે,
જન્મ કર્મ કુળ જાત નાતની, નહિ એને અધિકાઈ રે,
ભાવે ભક્તશું ભૂધરજી પાણી ભરે રે. ૨
સ્નેહતણું એ કારણ મોટું, પ્રેમવિના સૌ ખોટું રે;
જપ તપ તીરથ જગન કરે શું થાય છે રે,
ગોપીજનનાં ગોરસ પીધાં, ચીર હરીને લીધાં રે;
બાળ ચરિત્ર બહુ કીધાં ગ્રંથે ગાય છે રે. ૩
પ્રેમતણે વશ ધાયો આવે, હેતે હસી બોલાવે રે,
પ્રીતવિના પ્રપંચ ના ભાવે નાથને રે,
પ્રીતમનો સ્વામી શામળીયો, અતિ બળીયામાં બળીયો રે;
આવી અઢળક ઢળીયો અબળા સાથને રે. ૪

પદ ૧૫૪ મું-રાગ કાફી

રતન પદારથ રે અલ્યા તને જનમ દિયો,
માયામાં વીંટાણો રે, ભુંડા તું તો કાંઇ ન લહ્યો. (ટેક)
બાર વરસ બચપણમાં ખોયાં, ત્રીસ વરસનો થયો,
સીતેર વરસ સુધી સમજ્યો નહિ, અફળ જન્મારો ગયો,
હવે શુ ચેતે રે જનમ તો પૂરો થયો. રતન પદા૦ ૧
મુનશાદેહીએ પ્રભુ ભજ્યો તે, અખંડ ઉગી રહ્યો,
આવાગમનનો ફેરો રે ટળીયો, તે સદ્ગુરુ સરખો થયો,
પૂરણ પદ પામ્યો રે, તે તો વૈકુંઠ ગયો. રતન પદા૦ ૨
સાચો ધણી ને સમરથ બેલી, જો ગુણ તે હરિના ગાય,
પ્રીતમના સ્વામીને ભજતાં, જન્મોજનમ મરણ ટળી જાય,
પ્રાણજીવન પાતળીયો રે, મારા તો ઘટમાં રહ્યો. રતન પદા૦૩

પદ ૧૫૫ મું-રાગ સદર

હરિરસ પીજે રે, પરમ પ્રેમે કરી,

ઉર અંતરમાં રે, લીજે એક ધ્યાન ધરી. (ટેક)
અધમ ઉદ્ધારણ ભવજળતારણ, નરકનિવારણ નામ;
જાણે અજાણે જપે જીહ્વાએ, તે પામે અવિચળ ઠામ,
શ્વાસ ઉશ્વાસે રે, રસના રટને હરિ. હરિરસ૦ ૧
અજામેળ ગજ ગુણકા નારી, નામે પામ્યાં પાર;
પાતક પ્રલે થયાં સૌ તેનાં, ક્ષણુ ન લાગી વાર;
ગોવિંદ ગુણ ગાતાં રે, ગયા બહુ પતીત તરી. હરિરસ૦ ૨
પિંડ બ્રહ્માંડનો પ્રેરક પોતે, સૌનો સાક્ષી સોય,
અકળ અરૂપી સહજ સ્વરૂપી, આવરણ એકે ન હોય;
માયા નવ લાગે રે, નાઠા દેશ કાળ ડરી. હરિરસ૦ ૩
અમલ અખંડ અમાપ ખુમારી, સદ્‌ગુરુથી પીવાય,
લગન મગન જનસાનમાં ગાજે, અભે અમર તે થાય;
કહે જન પ્રાતમ રે, ન પડે ફંદ ફરી. હરિરસ૦ ૪

પદ ૧૫૬ સું-રાગ સદર

સદ્‌ગુરુ શબ્દે રે, ત્રિવિધિ તાપ ટળ્યા;
એવા અંતરજામી રે, પ્રેમે પ્રગટ મળ્યા. (ટેક)
કરી કસોટી કુંદન કીધું, કાપી કાઢયો મેલ
બાહર ભીતર એક સ્વતંતર, થઇ ગયુ સૌ સેહેલ;
જ્ઞાનવહ્નીમાં રે, અધના ઓઘ બળ્યા. સદ્‌ગુરુ૦ ૧
જીવભાવ મેટીને ગુરુએ, કીધો બ્રહ્મસ્વરૂપ,
સંશયરહિત થયો શુદ્ધ ચૈતન. કોણ પડે ભવકૂપ;
કલ્પના સૌ મટી ગઇ રે, મન પાષાણ ગળ્યા. સદ્‌ગુરુ૦ ૨
કળા કુંચી આપી સદ્‌ગુરુએ, રાખ્યો આપ ઉદાસ,
ધરણી ઉપર ચરણ ધરે નહિ, જેમ અનળ રહે આકાશ;
અજર રસ પીધો રે, પ્રપંચ દૂર પળ્યા. સદ્‌ગુરુ૦ ૩
તત્ત્વમસી તુરીયાપદ પામ્યૂ, ટળ્યા દ્વૈતના દંદ;
નિજાનંદ નિરંતર નિરખ્યા, નિરાલંબ નિર્દ્વંદ;
પ્રીતમ સ્વયં પોતે રે, અટળક થઇને ઠળ્યા. સદ્‌ગુરુ૦ ૪

પદ ૧૫૭ સું-રાગ સદર

તત્ત્વ સાંખ્યમાંહે રે, જોયુ જુગત કરી;
સરવ સમાતાં રે, ઉગરે એક હરિ, (ટેક)

ઇંદ્રિ દેવ વિષય ગુણવૃત્તિ, સૌનો પ્રેરક સોય;
વસ્તુ વિચાર કરીને જોતાં, આવરણ એક ન હોય;
આનંદકોશે રે, અનુભવ દૃષ્ટિ ઠરી. તત્ત્વસાંખ્ય૦ ૧
શુદ્ધ ચૈતન્ય સાક્ષી પ્રમાતા, પ્રમાણ પ્રમેતી એક;
અદ્વૈત એક અખંડ અવિનાશી, નિગમ કહે નેતી નેતી,
નાથ નિરંતર રે, નિરખ્યા નજર ભરી. તત્ત્વસાંખ્ય૦ ૨
કનક દંડ સાકરનું શ્રીફળ, રત્નકુંભ એક રૂપ,
બાહર ભીતર નાથ નિરંતર, આપે અકળ સ્વરૂપ;
એકરસ ઈશ્વર રે, નહિ કોઇ મિત્ર અરિ. તત્ત્વસાંખ્ય૦ ૩
બ્રહ્મપયોધિ ભર્યો પરિપૂરણ, ન મળે ન્યૂન લગાર,
મૃત્યુ તે અમૃત થઈ નિવડયું, પ્રગટયો પ્રેમ અપાર;
પ્રીતમ પ્રીછે રે, ગુરુગમ સાન ખરી. તત્ત્વસાંખ્ય૦ ૪

પદ ૧૫૮ મું-રાગ ધોળ

કાળ વ્યાલનો ડંખ ન લાગે, અમૃત નામ ઉચારે જો;
પ્રેમ પ્રકાશ કરે ઘટ ભીંતર, દુર્મતિ દૂર નિવારે જો.
ચિંતામણી ચિંતાને ટાળે, વાત લેજો માની જો;
જે પંખી સુરતરુને સેવે, તેને ચિંતા શાની જો.
હરિનું સ્મરણ કરે નિરંતર, તેને સંકટ શાનું જો;
નૌકા સૌને પાર ઉતારે, કોણ મોટું કોણ નાનું જો.
ઉંચ નીચનું અંતર ન મળે, હરિને ભજે તે હરીનો જો;
તે પ્રાણી ન પડે માયામાં, વાસી વૈકુંઠપુરીનો જો.
જેને માથે ગિરધર ગાજે, તેને શાનો ટોટો જો;
પ્રીતમ પ્રભુનું ભજન કરશે, તે સરખો નહિ મોટો જો.

પદ ૧૫૯ મું-રાગ સદર

તું તો નિંદા ન કરીશ કોઇની, પ્રેમે સુધારસ પીજે જો;
આ સૃષ્ટિ શામળીયાજીની, કોઇને દુઃખ ના દીજે જો.
જીવ દુઃખાવે હરિ દુઃખાયે, એનો અર્થ છે એવો જો;
અવગુણ કોઇનો ઉર ના ધરીએ, ગુણ ગોતીને લેવો જો.
માંદાને મિષ્ટાન્ન પચે નહિ, પાંચા ખીલો થાય જો;
ઓસડ ખાય ને ચરી ન પાળે, તેનો રોગ ન જાય જો.
હક બોલો હરિને સંભારો, દયા ઉરમાં ધારો જો;

આશા તૃષ્ણા લોભ ઈરખ્યા, દિલથી દૂર નિવારો જો.
સમદૃષ્ટિ સૌ ઉપર આણો, દુષ્ટ ભાવને ટાળો જો,
પ્રીતમના સ્વામીની સાથે, પ્રેમ નેમ નિત્ય પાળો જો.

પદ ૧૬૦ મું-રાગ સદર

પ્રેમીજનની પાસ પ્રભુ છે, દુર્જનીયાંથી દૂર જો.
કીડી કુંજર સ્થાવર જંગમ, રામ રહ્યા ભરપૂર જો.
સર્વ દેવની માંહી નિરંજન, ઘટ ઘટ માંહી બોલે જો,
દયા કરે તે દર્શન પામે, માયાના પટ ખોલે જો.
સચરાચરજ શોભે એક, અંતરજામી રામ જો,
અણુમાત્ર પણ ખાલી ન મળે, પગ ધરવાનો ઠામ જો.
જ્યાં જુઓ ત્યાં તેવો થઇને, રસીએ રંગ મચાવ્યો જો;
પ્રીતમનો સ્વામી શામળીયો, ભાવ્યો તેને ભાવ્યો જો.

પદ ૧૬૧ મુ-રાગ સદર

કાયાનો અહંકાર ન કરશો, કાયા કાચો કળશ્યો જો;
આજકાલ દિન પાંચ સાતમાં, ધૂળ થઈને ઢળશો જો.
વેળુનું ઘર વણસી જાશે, માન કહ્યું તું મારૂં જો;
મૃગતૃષ્ણા સાગરની લેહેરો, એવું છે તન તારૂં જો.
દહીંએ દૂધે દાડી સીંચે, સુધા અંગ લગાવે જો,
જતન કરી બહુ જાળવે કાંઇ, અંતે કામ નહિ આવે જો.
વ્યાધી દુઃખ કલેવર કહીએ, કલેશ કેરૂં મૂળ જો,
મૂરખ તેમાં શુ મોહ્યો છે, મુખમાં પડશે ધુળ જો.
જમરા ભમરા ફરે શીશપર, કરશે ખેંચાતાણ જો;
પ્રીતમ પ્રભુનું ભજન કરી લે, જો ઈચ્છે કલ્યાણ જો.

પદ ૧૬૨ મું-રાગ સદર

અચેત તારી ઉંઘ ન ઉડે, મરણ માથે ગાજે જો;
ઘણા કાળ કુટાયો કુબુદ્ધિ, તોય લંપટ ના લાજે જો.
વિષય ભોગથી ભૂખ ન ભાગી, ભૂતની પેરે ભમતો જો;
પોતાના ઉદરને અર્થે, અનેક જીવને દમતો જો.
શીળપણું સંતોષ ન આવ્યો, ઢોરની પેરે ધાતો જો,
ધનનો ઢગલો મૂકી દઇને, જઇ ખરસલું ખાતો જો.
પશુ પંખી થઇને પરવરતો, ઝાડ પહાડ અવતરતો જો;

આશા તૃષ્ણા લોભ ઈરષ્યા, તેને તાણયો ફરતો જો.
હવે હરિનું ભજન કરી લે, ભવનું ભટકણ ભાગે જો;
પ્રીતમના સ્વામીની સાથે, જો સાચો રંગ લાગે જો.

પદ ૧૬૩ મું-રાગ સદર

પરમારથનો અર્થ ન પ્રીછયો, તું તો પામર પ્રાણી જો;
મુનશા દેહ મુક્તિનો અવસર, તેની જુક્તિ ન જાણી જો.
પુરુષ ખરો પણ પશુથી ખોટો, જીવ જનાવર જેવો જો;
જો ઈચ્છો ભવ તરવાને તો, હરિગુરુ સંતને સેવો જો.
આપ આપ તે આપણું ને, રાખ રાખ તે રાખ જો;
ધન સામું ખરચી નવ જાણ્યું, જેવી મધની માખ જો.
અસત્ય જુઠથી કર્યું એકઠું, તે તો કોઈક ખાશે જો,
અંતસમે આવી દુઃખ પડશે, પ્રાણી તે પસ્તાશે જો.
થડથી ભૂલ્યો દેખત ડૂલ્યો, હરી મેલ્યા વિસારી જો;
પ્રીતમ પ્રભુનું ભજન કરી લે, આનંદ અખંડ વિહારી જો.

પદ ૧૬૪ મું-રાગ સદર

આળપ પાળે અવસર વીત્યો, શુભ કારજ ના કીધું જો;
એક ઘડી એકાંતે બેસી, હરીનું નામ ન લીધું જો.
આવ્યો તો કાંઈ લાભ કમાવા, મુદ્દલ માંહી ગમાયો જો;
હરી હીરો મૂકીને મૂરખ, કોડીમાંહિ લલચાયો જો.
ધામધૂમ ધંધામાં ધાયો, ગાયો નહિ ગિરધારી જો;
હુંકારે કાંઈ હાથ ન આવ્યું, સર્વસ બેઠો હારી જો.
હરિના ભજનવિના બહુ ભમવું, મરવું ને અવતરવું જો;
પ્રીતમ પ્રભુનું ભજન કરી લે, તેથી તારે તરવુ જો.

પદ ૧૬૫ મું-રાગ સદર

ચઢવું તારે હરિને નામે, અવર નહિ ઉપાય જો,
અનંતકોટિ આગિયા પ્રગટે, રવિવિણ રાત ના જાય જો.
લોઢાનું કંચન કરવું પણ, પારસવિણ નવ થાય જો;
શુદ્ધવિચાર વિના નવ સમજે, રાતદિવસ શુ ગાય જો.
સમજે સાધન થાય સહેજમાં, વણ સમજે પચી મરવું જો;
ગાડે બેઠાં ગામ આવે, ન પડે પ્રેતન કરવુ જો.
હરિ ગુરુ સંત કૃપા કરે તો, જન્મ મરણ દુઃખ જાય જો;

પ્રીતમ પ્રભુના ભજનપ્રતાપે, કોઇ દિન કાળ ન ખાય જો.

પદ ૧૬૬ મું–રાગ સદર

સુતાં બેઠાં શામળીયાજી, તાન તમારી સાથે જો,
બોલ્યુ ન ગમે બીજા કોઇનુ, નેહ વધાર્યો નાથે જો.
દાતણ કરતાં દર્શન પામું, નાતાં નજરે આવે જો,
ભોજન વેળા ભેળા ભાળું, આનંદ ઉર ઉપજાવે જો.
વસુધા ઉપર વ્યાપક દેખું, ગગને જોઉં તો ગાજે જો,
દશે દિશા દીસે છે રમતા, સઘળે શામ બિરાજે જો.
સર્વ નિરંતર અંતરજામી, કાંઇક ઉરમાં આણુ જો;
પ્રીતમના સ્વામીની સાથે, કોઇક માનુની માણુ જો.

પદ ૧૬૭ મુ–રાગ સદર

જોઈ વિચારી હું વરી છું, હવે ડગે નહિ મન જો;
શામળીયાજી સરવસ સોંપ્યું, તમને તનમનધન જો.
ત્રિભુવન વ્યાપક તેજ તમારૂ, નેહ નિરંતર કીધો જો,
અંતરનો અહંમેવ તજીને, પ્રેમસુધારસ પીધો જો.
રસનો ચસકો રુદીએ લાગ્યો, તે ટાળ્યો કેમ ટળશે જો;
જે સરિતા ચાલી સાગરમાં, તે પાછી કેમ વળશે જો.
એક પલક અળગો નવ મૂકુ, હરિ હૈયાનો હાર જો;
પ્રીતમનો સ્વામી શામળીયો, પ્રાણતણો આધાર જો.

પદ ૧૬૮ મું–રાગ સદર

આનંદકારી અખંડ વિહારી, આદ્ય પુરુષ અવિનાશી જો;
એક પલક અળગાં નવ રહીએ, અમે તમારી દાસી જો.
મારૂં મન માન્યું તમ સાથે, કોઈ કહીને કરશે જો;
સિદ્ધ સતી ને શૂરવીર નર, તે પાછાં કેમ ફરશે જો.
થાકયાંના વિસામા પ્રભુજી, નાઠાંના મેવાસી જો;
શિવ વિરંચી સરખા સેવે, કમળા જેની દાસી જો.
ત્રિવિધિ તાપે તપી રહ્યા, તેને ઠરવાનું ઠેકાણું જો;
કામનીઓના કલ્પદ્રુમ છો, નિર્ધનિયાં ધન જાણું જો.
શું કરશે સંસારી કહીને, તમ સંગાથે રાચુ જો;
પ્રીતમના સ્વામીનાં ચરણો, અહોનિશ હું યાચુ જો,

પદ ૧૬૯ મું–રાગ ધોળ

આવો મારા અંતરજામી સંત, સુખડું લીજે આનંદશું અમો જો;

ભુજ ભરી ભેટું ભાવધરીભગવાન,ભવજળતારણનૌકાછોતમોજો;
ઉજ્જવળનિર્મળકોમળશબ્દરસાળ,સાંભળતામાંસૌસંશયટળેજો;
પતિત પાવન પુરણ પ્રેમ દયાળ,દરશન પરસનથી દુઃખડું ટળેજો;
દેવ મનુષ્યને દુર્લભ છે દેદાર,સુરસરી આદે ચરણરજ ચહાય છેજો;
જેનોમહિમા મોટોઅગમઅપાર,નિગમનિરંતરજેજશગાયછે જો;
ભાવે ભેટયાસેટયાં ભવદુઃખપ્રંદ,જનમમરણનું જોખમખોઇનેજો;
પ્રીતમપ્રગટપામ્યાપરમઆનંદ,હરિગુરુસંતતણું સુખજોઇને જો.

પદ ૧૭૦ મું-રાગ સદર

સાંભળસૈયરવહાલપણાનીવાત,નાથજીભવનઅમારેઆવીયા જો,
ભાવે ભેટી સુંદરવરની સાથ,શામળીઆેજી ભીતર ભાવીયા જો;
સુંદરમુગટમનોહર કુંડળ કાન,કેશરી તિલક કર્યું કરૂણાકરે જો;
ચંચળ લોચન ઉત્તમ કમળ સમાન,વેણુ અધર ધરી ગોપીવરે જો,
ગુંજમાળમણીકુસુમકળીનાહાર,હરીનેહાથેઆભૂષણ હેમનાં જો;
સુધાસરોવરનાભીઅંબુજઆકાર,માનુનીમનમધુકરરસપ્રેમનોજો.
કટિકંદોરોસુંદર ઘંટીકા સાર,ચિન્હ અષ્ટદશ ચિતડાં હર્યાં જો,
કનક તપાવ્યું હોય તેજ અપાર,એવાં પીત વસન હરિએ ધર્યાં જો,
નેપુર વીછીયા ઘુઘરડીનો ગોર,શોભા જોઇને સરવસ વારીએ જો;
પ્રીતમ પ્રભુ નાગર નવલકિશોર,નિરખી રૂપ રુદામાં ધારીએ જો.

પદ ૧૭૧ મું-રાગ ગરબી

જગતનું સુખ ઝાકળનું છે પાણી રે જાણી લે.
વણસી જતાં વાર નહિ સત વાણી રે જાણી લે.
સીસાબાજી સંસારનો છે ખેલ રે જાણી લે.
એમ વિચારી અહંકાર તું મેલ રે જાણી લે.
જોતાં જોતાં જાવું છે તત્કાળ રે જાણી લે.
રેહેંટની ઘેડયો જેવી ઘટમાળ રે જાણી લે.
એક ભરાએ એક ઠાલી થાય રે જાણી લે.
એક અવતરે એક મરીને જાય રે જાણી લે.
પરમારથને પંથે પગલાં માંડય રે જાણી લે.
કુડ કપટને છળવિદ્યા તું છાંડય રે જાણી લે,
પાપ પુન્યનો ઉત્તર દેવો પડશે રે જાણી લે.
જમકિંકર જયારે આવી અડશે રે જાણી લે;

માટે ગરવ તજી ગોવિંદ ગુણ ગાજે રે જાણી લે.
પ્રીતમ પ્રભુને ભજીને પાવન થાજે રે જાણી લે.

પદ ૧૭૨ મું–રાગ સદર

મિથ્યા માયામાં શું મોહ્યો મૂઢ રે ચેતી લે.
હું હું કરતો શું હીંડે છે કૂડ રે ચેતી લે.
કુબુદ્ધિથી તારૂં કર્તવ્ય કાંયે ન ચાલે રે ચેતી લે.
હરિના હુકમવિના તરણ ન હાલે રે ચેતી લે.
મૂરખ મિથ્યા મમત કરે શું થાય રે ચેતી લે.
તુજથી તુટયો વાળ નવ સંધાય રે ચેતી લે.
મારૂ મારૂ કરતો જઇશ મરીને રે ચેતી લે.
મનુષ્યા દેહ તે મળવો નથી ફરીને રે ચેતી લે.
મલીન માયા મૃગ તૃષ્ણાનું તોય રે ચેતી લે.
ઓસતણા મોતીના હાર ન હોય રે ચેતી લે.
અંજળીનું જળ ક્ષણ ક્ષણું ઓછુ થાય રે ચેતી લે.
એણી પેરે આવરદા તારો જાય રે ચેતી લે.
આવો બનાવ બને નહિ બીજીવાર રે ચેતી લે.
પ્રીતમ પ્રભુને ભજતાં ભવનો પાર રે ચેતી લે.

પદ ૧૭૩ મું–રાગ સદર

હું મારૂ તે સંસારનુ છે મૂળ રે સમજી લે.
ક્ષણ ક્ષણ ચાલે સંશયરૂપી શૂળ રે સમજી લે.
મારૂં તારૂં મટતાં ભવનો અંત રે સમજી લે.
સૌ શાસ્ત્ર પોકારી કહે છે સંત રે સમજી લે.
દ્રુમતણે દૃષ્ટાંતે આ વૈરાટ રે સમજી લે.
પત્રતણી પેરે આવે જાયે ઘાટ રે સમજી લે.
કનકકૂટ જેમ ઘટ ઘડીને ભાગે રે સમજી લે.
એમ એને બ્રહ્માંડની વાર ન લાગે રે સમજી લે.
ઇંદ્રજાળ જેમ બાજીગરનો ખેલ રે સમજી લે.
કમર કોકડાં ગુચાયાં ઉકેલ રે સમજી લે.
શું સૂતો છે અચેત આળસ આણી રે સમજી લે.
આયુષ્ય તારૂં ઓસતણું છે પાણી રે સમજી લે.
સંસાર સુખથી રેહેજે સદા ઉદાસ રે સમજી લે.

જેમ મધુકર ન કરે ચંપકવન વાસ રે સમજી લે.
શ્વાસે શ્વાસે સમરણ કરજે સાર રે સમજી લે.
રખે ધરતો તું દેહતણો અહંકાર રે સમજી લે.
હરિનામ હીરો રુદીયામાં રાખે રે સમજી લે.
પ્રીતમ પ્રેમે પ્રેમસુધારસ ચાખે રે સમજી લે.

પદ ૧૭૪ મું-રાગ સદર

રામ રસાયણ પ્રેમ ધરી જે પીશે રે માણી લે.
તેને અખિલ લોકોનું દૈવત દીસે રે માણી લે.
અમર થાય તે મરે નહિ કોઈ કાળ રે માણી લે.
આપારહિત આપોપું સંભાળ રે માણી લે.
અજર પ્યાલો અધર ફરે છે જેહ રે માણી લે.
મરજીવા હોય તે મુખ માંડી લેહ રે માણી લે.
આળસ નિદ્રા ભૂખ તરસ સૌ ભાગે રે માણી લે.
ત્રિભુવનપતિશું તનમાં તાળી લાગે રે માણી લે.
અખંડ બ્રહ્મ જુએ એકમેક થઇ જાય રે માણી લે.
સાગર નીર ભળ્યું ન્યારૂં નવ થાય રે માણી લે.
તેના સુખને અવર ના જાણે કોય રે માણી લે.
અમૃતપાન કરી અતિ આનંદ હોય રે માણી લે.
મહામગન થઇ મૂગો મીસરી ખાય રે માણી લે.
પતિનું સુખ સુંદરીએ કેમ કહેવાય રે માણી લે.
શુદ્ધ વિચાર કરી સુખમાંહે સમાયો રે માણી લે.
કહે પ્રીતમ તે રંગમાંહે રંગાયો રે માણી લે.

પદ ૧૭૫ મું-રાગ કોસેરો પ્રભાત

જાણે નહિ જગજીવન અભાગી, મરણતણો ભય મોટો રે,
કાચા કુંભ બરાબર કાયા, જેવો જળ પરપોટો રે. જાણે૦
કૌરવ કંસ જરાસંધ રાવણ, દંતવક્ત્ર શિશુપાળ રે;
એવા ગયા તેની નહિ ગણતી, દેતા સાગર ફાળ રે. જાણે૦
મણિધરના મુખમાંહે મેડકી, માંખ્યને પકડી મારે રે;
એવો આ સંસાર ખેલ છે, વિરલા જ્ઞાન વિચારે રે. જાણે૦
જગત જીવ ચતુરાનું ચવેણું, કંઈ ખાધા કંઇ ખાશે રે,
પ્રીતમ પ્રભુનું ભજન કરી લે, તે નર નિરભે થાશે રે. જાણે૦

પદ ૧૭૬ મું-રાગ સદર

પરમારથ પ્રીછ્યો નહિ પ્રાણી, ઇચ્છયો આપ સવારથ રે,
મૂઢમતિ માયામાં મોહ્યો, ખોયો જનમ અકારથ રે. પર૦
આપણી હોંસે હેડમાં પેઠો, અચેત પામર પોતે રે,
કામધેનુનુ પય ઢોળીને, શુ જડ શ્વાની દોહોતો રે. પર૦
રત્ન પદારથ જન્મ ગુમાયો, ધાયો ધંધા માંહે રે,
કહે પ્રીતમ તે અંતની વેળા, કામ ન આવ્યું કાંયે રે. પર૦

પદ ૧૭૭ મું-રાગ સદર

સાકુટ નરનો સંગ ન કરીએ, મરીએ મહાવિખ ખાઈ રે,
પરવત ચઢી પડીએ પાવકમાં, તેથી દુષ્ટ દુઃખદાઇ રે. સા૦
લેઇ સાણસા અંગ મરોડે, વીંછી તોડે તન રે,
સિંહ ખાયે ભાવે વસીએભુજંગમાં,પણમળશોનહિદુરજનરે.સા૦
સાકુટ નર તે કેને કહીએ, જેને હૈયે દ્રેષ ઘણો રે;
હરિગુરુસતની કરે અવગણના, શત્રુ સૈ જુગ જીવતણો રે સા૦
નહિ આધિન ગુરુ ગોવિંદને, જ્ઞાનહીણને ઘણુ ગુમાન રે,
કહે પ્રીતમ તેને પરહરીએ,જેમ ખર શ્વાન શૂકર સમાન રે. સા૦

પદ ૧૭૮ મું-રાગ સદર

જે મુખમાં નહિ સત ચરણામૃત, તે મુખ ન હોય પવિત્ર રે,
બળ્યા ઘરના ગોસ બરાબર, જેણે ગાયાં નહિ ગોવિંદચરિત્ર રે.
શૂકર કૂકર પ્રેતતણી પેરે, પોષ્યો પિંડ બહુ પાપે રે,
અડયા થકી સ્નાન ઉપજે, સદા અશુચી આપે રે. જે૦
મરીએ પણ સુપને નવ કરીએ, એવા પુરુષનો સંગ રે;
સંગ થકી સૈ સુકીત નાસે, પડે ભજનમં ભંગ રે. જે૦
કૃપા કરે ગુરુદેવ દયાનિધિ, તેનાં તાળાં ટુટે રે;
પ્રીતમ પ્રભુનું ભજન કરી લે,ભવનાં બંધન છુટે રે. જે૦

પદ ૧૭૯ મું-રાગ સદર

સત્ય સુધા શ્રીકૃષ્ણ નામ છે, જે જન જુગતે ચાખે રે,
પ્રીતમસહિત નિત્ય નેહ ધરી, હરિરૂપ રુદીયામાં રાખે રે. સ૦
કોઇ કહે સુધા રહે સિંધુમાં, કોઈ કહે શશીમાં છે સહી રે;
કો કહે વનિતા વદન રહે,પણજેમ કહે છે તેમ વાત નહિ રે.સ૦
સાગરમાં હોય તો ન હોય ખારો,શશીકળા કેમ ઝાંખી હોય રે;

પીયુંષપ્રેમદાને વદન વસે તો, પતિ નાશ નવ હોય રે. સ૦
પ્રેમ પિયુષ મુખ વસે વૈષ્ણવને, પ્રેમ ધરે તેને રસ પાય રે;
કહે પ્રીતમ પીતાં હોય અમર,જન્મ મરણ ભય જાય રે. સત્ય૦

પદ ૧૮૦ મું-રાગ સદર

કુરમ કઇપેરે અંગ સમેટે, ઉપર ન દીસે આકાર રે;
જીવજંત જોઇને વળે પાછો, તેને એ ન મળે સંસાર રે. કુ૦
ઇંદ્રી દેવ વિષય ગુણ વૃત્તિ, સર્વ સંકોચ ન કીજે રે;
મોતી કાજ પડે મરજીવા, એમ અમીરસ પીજે રે. કુ૦
જીવ જોગીનો જડે ન જમને, કાળ રહે શિર કુટી રે;
અમૃતપાને કોટી થયા અમર, શું કરે રવિસુત રૂઠી રે. કુ૦
રવિનાં કીરણ રહે જેમ રવિમાં, સરિતા સાગરમાં રહે રે;
કહે પ્રીતમ એમ હરિમાં હરિજન,નિમિષ તે ન્યારા ન રહે રે. કુ૦

પદ ૧૮૧ મું-રાગ સદર

આનંદકારી અચળ વિહારી, ગિરિવરધારી ગોકુળચંદ રે;
સુખસાગર નાગર ગુનઆગર, ગોપીવર ગોવિંદ રે. આ૦
ઇંદ્ર, કમળભૂ, શેષ, સનકાદિક, નિગમ નિરંતર ગાયે રે;
અગમ અપાર હરિનો મહિમા, કોણે કળ્યો નવ જાયે રે. આ૦
ચિંતામણિ સુરધેનુ કલ્પતરુ, સેવે શુદ્ધ ચિત્ત સાર રે;
રિધસિધ મુક્ત ચતુરધા દાસી, સુખરાશી ઉદાર રે. આ૦
પાપ તાપ દીનના ટાળે, અખંડ અભેપદ પામે રે;
કહે પ્રીતમ પ્રભુનામ સમરતાં,અનેક આપદા વામે રે. આ૦

પદ ૧૮૨ મું-રાગ સદર

લંપટ રે તુંને લાજ ન આવી, મૂરખમંદ અભાગી રે;
શાસ્ત્ર પુરાણ કહે સમજાવી, સમજણ શેષ ન લાગી રે. લં૦
શ્વાનપુંછ ને સાકુટનું મન, તે સુધું નવ થાય રે;
નીર વલોવે નવનીત ન મળે, શ્રમ કર્યો તે જાય રે. લં૦
કેસરી કુંજર કોઇ કરે વશ, વશિયરને વશ લાવે રે;
ચંચળ ચોર ચપળ મન જુઠું, કેમે હાથ ન આવે રે. લં૦
દુષ્ટ પાપિષ્ટ ઇષ્ટ નહિ એને, જેને દુરમત્ય ઝાઝી રે;
પ્રીતમ પ્રભુનું ભજન કરી લે, પરહર પ્રપંચ બાજી રે. લં૦

પદ ૧૮૩ મું–રાગ સદર

માયા સૌને મોહ પમાડે, હરિજનથી રહી હારી રે,
જેનો ધણી જોરાવર કહાવે, તેણે કાઢી નારી રે. માયા૦
બાજીગરની બાજી માંહે, જ બુરો સૌ જાણે રે,
નાડીનો નાગ કરી દેખાડે, ભેદી ભેદ નવ આણે રે. માયા૦
પીછાંદરૂં કરે કબૂતર, જોઇ જગત મોહ પામે રે;
ધૂળનું ધન કરી દેખાડે, સેવક ન ભૂલે ભામે રે. માયા૦
હરિરસ અમલ અખંડ ખુમારી, જે પ્રેમે કરી પીશે રે;
કહે પ્રીતમ કારજ સર્યું જેનું, કેમ બીજાથી બીશે રે. માયા૦

પદ ૧૮૪ મું–રાગ સદર

જે જન હરિનું નામ ન જાણ્યું, તે પસ્તાયા પ્રાણી રે;
વેઠે વેળુ દળી તે પુરુષે, મૃગજળ માયા માણી રે. જે૦
ધન દારા સુત કુટુંબ કબીલો, મૂઢમતિ શું મોહ્યો રે,
ચિંતામણિ પામ્યો મુનશ્યા દેહ, તે ખળભળમાં ખોયો રે. જે૦
જન્મ ધરી જુગદીશ ન જાણ્યા, હરિરસ અમલ ન પીધો રે;
કહે પ્રીતમ એળે ગયો અવસર, એક અરથ ન સીધ્યો રે. જે૦

પદ ૧૮૫ મું–રાગ સદર

કાયા રે તારી કામ ન આવે, જો કરે કોટી ઉપાય રે;
વણશી જાતાં વાર ન લાગે, જો કુંદન કાપીને ખાય રે. કા૦
દેહનાં સ્નેહી સકળ સ્વારથીયાં, અ તે અળગાં રહેશે રે;
એક ઘડી ઘરમાં નહિ રાખે, કાઢો કાઢો કેહેશે રે. કા૦
પાંચ સાત દિન કોઇક સંભારે, વળતી મૂક વિસારી રે;
પોતે પોતાને મારગ લાગશે, કોણ પુરુષ કોણ નારી રે. કા૦
સુપનાનું ધન જોયા સુધી, કારજ કાંઈ નવ થાય રે;
પ્રીતમ પ્રભુનું ભજન કરી લે, અમુલખ અવસર જાય રે. કા૦

પદ ૧૮૬ મું–રાગ સદર

કાયા કલ્પદ્રુમ સમ જાણો, શોભા વરણી ન જાય રે;
કર્મનાં મૂળ અનાદિ ઉંડાં, ફૂલે ફળે સદાય રે. કાયા૦
શત શાખા ·શાખાડાળ દ્વાદશ, પત્ર છત્રીશ હજાર રે;
આશાવેલ રહે નવપલ્લવ, પુષ્પ તણો નહિ પાર રે કાયા૦
જીવ ઈશ્વર પંખી બેઉ બેઠા, એક જોગી એક ભોગી રે;

જોગી જોગ જુગતશું જીવે, ભોગી તે અતિ રોગી રે. કાયા૦
કાળ કુંજર કરે ધ્વંસ દ્રુમનો, ચૈતન્ય ચોકી રહેને રે;
જન પ્રીતમ એવું જાણીને, નામ અમર ફળ લેને રે. કાયા૦

પદ ૧૮૭ મું-રાગ સદર

અચેત નર તારી ઉંઘ ન ઉડી, કાળ આવીને પોહોચ્યો રે;
એક પલકમાં પકડી લેશે, જાણો જન્મ્યો નહોતો રે. અચેત૦
માત તાત સુત ભ્રાત ભામની, એ સૌ ઠગની ટોળી રે,
સ્નેહ વધારી તારૂં સર્વસ લેશે, રેહીશ આંખ્યો ચોળી રે. અચેત૦
સગાંસંબંધી સૌ સુખનાં બેલી, અ તે રહેશે અળગાં રે;
એરે સહુ પૂરવનાં રણીયાં, વેરી થઇને વળગ્યાં રે. અચેત૦
માયા મોહ નદીમાં ડૂબ્યા, અતીશે ડહાપણ ડાહ્યા રે;
પ્રીતમ તે પુરુષ જગ જીત્યા, જેણે હરિગુણ ગાયા રે. અચેત૦

પદ ૧૮૮ મું-રાગ સદર

જીભલડી રે તુને હરિગુણ ગાતાં, આવડુ આળસ કયાંથી રે;
લવરી કરતાં નવરી ન મળે, બોલી ઉઠે સૌમાંથી રે. જીભ૦
પરનિંદા કરવાને પૂરી, શૂરી ખટ રસ ખાવા રે;
ઝગડો કરવા જાહેર ઝુઝે, કાયર હરિગુણ ગાવા રે. જીભ૦
ઘર લાગ્યા પછી કૂપ ખોદાવે, આગ એ કયાં ઓલવાશે રે;
ચોરો તો ધન હરી ગયા, પછી દીપકથી શું થાશે રે. જીભ૦
તલ મંગાવો ને તુલસી મંગાવો, રામ નામ લેવરાવો રે;
પ્રથમ તો મસ્તક નહિ નમતું, પછી શું નામ સુણાવો રે. જીભ૦
રામનામનું દામ ન બેસે, કામ ખડે નહિ કરવું રે;
સેહેજે પાર પથનો આવે, ભજનથકી ભવ તરવું રે. જીભ૦
જેનું નામ જપે જોગેશ્વર, શંકર શેષ વિરંચી રે;
કહે પ્રીતમ પ્રભુ નામ વિસાર્યું, તે પ્રાણી પરપચી રે. જીભ૦

પદ ૧૮૯ મું-રાગ પ્રભાત

હરિહરિ રટણ કર કઠણ કળી કાળમાં,
પઠણ પરિબ્રહ્મનું રાખ પ્રાણી;
પરપંચ પરહરો સાચ રુદીએ ધરો,
ઊચરો વિમળ અમૃત વાણી. હરિ૦
માયાના પૂરમાં વિશ્વ સૌ વહી ગયું,

નિરખવા નવ ગયા રંક રાજા;
બ્રહ્માના દિવસમાં કીટ ગણતી કશી,
ઉપજે ને ખપે જીવ ઝાઝા. હરિ૦
અલ્પ સુખ માટય શુ જીવ ભૂલ્યો ભમે,
શિરપર કાળ રહ્યો દાંત કરડે,
પાંમરા પલકની ખબર નથી તુજને;
મૂઢ શું જોઇને મૂછ મરડે. હરિ૦
કાળનું ચાવણુ કીટ બ્રહ્માલગી;
મોટા મહંત તે મર્મ પ્રીછે,
પ્રીતમ પ્રભુતાણું ભજન ભૂલીશ માં;
આત્માનું જો કલ્યાણ ઇચ્છે. હરિ૦

પદ ૧૯૦ મું-રાગ સદર

કોણ કરમે કરી હરિ ગયો વીસરી,
ધરી ધરી દેહ દુઃખ પામ્યો પ્રાણી;
નિર્લજ તુજને લાજ આવે નહિ,
શુ બેઠો હૈડામાં હરખ આણી. કોણ૦
ભુવન એ ભાસકી હેડ સુત સુંદરી,
દામ ડહુકલા લેજો જાણી;
માયાનો માર માથાપર બહુ પડે,
ફેરવ્યો અહકારે ચાર ખાણી. કોણ૦
મરી મરી અવતર્યો મૂઢ થાકયો નહિ,
થાકયા જમદૂત કરી ખેચતાણી,
કૂકર પૂછને વૈદ કોટી મળે,
સીધી ન થાય એ વેદ વાણી. કોણ૦
વાંસને વાસ નવ લાગે ચદન તણી,
મુંજ ભીજે નહિ ગંગપાણી,
પ્રીતમ પ્રાણીને પ્રતીત આવે નહિ;
જો સમજાવે શિવ શારદ રાણી. કોણ૦

પદ ૧૯૧ મું-રાગ સદર

શે નથી સમજતો મૂરખ માનવી,
ક તે પછી નાવે;

ઘડી ઘડી ક્ષણ ક્ષણ સદાય ઘટતું રહે,
આયુષ્ય અંજલિનું નીર કહાવે. શે૦
કુંભ કાણો કરી મુસ્તક મૂકીએ,
વાર લાગે નહિ થાય ઠાલો;
એણીપેરે જીવનું જીવતર જાણજો,
ચતુરનર ચિત્તમાં ચેતી ચાલો. શે૦
શ્રવણ મેલાં થયાં નિંદા બહુ સાંભળી,
નેત્ર મેલાંજ પરનારી નિરખી;
જીહ્વા ઝાંખી પડી જુઠું બહુ બોલીને,
મન મેલું મહામોહ હરખી; શે૦
સર્વ અંગે કરી ભેટીએ શ્રીહરી,
તેહ અંગે દોષ બીજા કમાયો;
પ્રીતમ પુરુષ તે જગ જીતી ગયા,
સંસારમાં જેણે શ્રીનાથ ગાયો. શે૦

પદ ૧૯૨ મું-રાગ પ્રભાત-ઢેશી ફેર

સ્મરણ છે સાચું રે હરીનું સ્મરણ સાચું;
સ્મરણ કરશે તે ભવજળ તરશે,કામ નથી કાચું. સ્મરણ૦ ૧
જે મુખથી હરિનું નામ ન નીસરે, બાળ તેનું ડાચું;
કર્મ જાળના કુટારામાં તે પડશે પાછું. સ્મરણ૦ ૨
વ્યાપક અખંડિત બ્રહ્મચરાચર જોઈને રાચું;
પ્રીતમ પ્રભુજીની કથા તે, દીનરજની વાંચું. સ્મરણ૦ ૩

પદ ૧૯૩ મું-રાગ સદર

પ્રભુને પરહરી જે કોઇ અન્ય વાણી ન ગાવે,
આંધળો વણે ને વાંસે વાછડું ચાવે. પ્રભુને૦ ૧
કાળસ્વરૂપી વાછડું કહિએ, આવરદા ચાવે,
દહાડે દહાડે મૃત્યુ તારૂં ઢુંકડું આવે. પ્રભુને૦ ૨
વેશ પેહેર્યો પણ દેશ ન આવ્યો બદલાસું બેઠું;
મંઝારી કાઢતાં ઘરમાં ઉટિયું પેઠું. પ્રભુને૦ ૩
આવ્યો તો તું સાચે વદાડે, થયો જુઠા રે બોલો;
વિશ્વંભર વીસારી ગાયો,મારૂ ને ઢોલો. પ્રભુને૦ ૪
દ્વારરૂપી આ દેહ ગમાવ્યો, પ્રભુને મુકી,

મૂળે હુંતો વાયુ ને લીધી રેચની ભૂકી. પ્રભુને૦ ૫
પ્રભુને વિમુખ જીવે કાંઇએ નવ જોયુ,
આવીતી ભલી ભલસરા બીજ બાવળનુ બોયું. પ્રભુને૦ ૬
મનખા સ્વરૂપી મશરૂ જીવે એળે વગોયુ,
કહે પ્રીતમ પોત બગડયુ ત્યારે સતર ખોયું. પ્રભુને૦ ૭

પદ ૧૯૪ મું-રાગ સદર

જાગીને જપીએ રે હરિને જાગીને જપીએ,
જાગ્યાવિના જે જે કરીએ તે ઘેલામાં ખપીએ. (ટેક) ૧
જાહેર બેસીને હરિજશ ગાઇએ, શુ કરવા છપીએ;
દુરીજનિયાંનાં વચન સાંભળી,તાપે નવ તપીએ. જાગીને૦ ૨
તન મન ધન અંતરજામીને, આપું તજી અર્પીએ,
પ્રાણ ગયા પણ પૃથ્વીતું જળ,ન પીધું બપૈએ. જાગીને૦ ૩
અનન્યપણે ઇશ્વરને ભજતાં, સૌ દુઃખડાં ટળશે,
પ્રીતમનો સ્વામી પ્રેમસનેહી આવીને મળશે. જાગીને૦ ૪

પદ ૧૯૫ મું-રાગ સદર

અનેક જન્મનો ઉંઘ્યો પ્રાણી કેમ કરી જાગે,
કર્મઘેનનું ધારણપડીયું, નિદ્રા નવ ત્યાગે, (ટેક)
મલીન અંતરમાં અંધારૂ, અજવાળું ન મળે;
ઇંદુ અર્કને પીળો દેખે, પોતાને કમળે. અનેક૦ ૧
માયા મોહ મદીરા પીધી, મદ ભરીઓ આગે;
સદ્ગુરુની શિખામણ એને, કયી પેરે લાગે, અનેક૦ ૩
મરમ ન જાણે મૂરખ પ્રાણી, માયા સુખ માગે;
પ્રીતમ પ્રભુનુ ભજન કરે તો ભવ ભટકણ ભાગે. અનેક૦ ૪

પદ ૧૯૬ મું-રાગ હમકો છાંડ ચલે બન માધુ

નિર્મળ નામ નિરંતર લે રે;
રામ અનંત મુકુંદ મોરારી,શ્રીગિરિવરધારી ગોવિંદ તેહ રે; નિ૦
કેશવ કૃષ્ણ કૃપાનિધિ માધવ, સંભારે સૌ શોક હરેરે. નિર્મળ૦
શ્રીવર સુંદર શ્યામ મનોહર,રૂપ અનેક થઇને રમે રે. નિર્મળ૦
નારાયણ મધુસૂદન મોહન,ત્રિભુવન તારણ ત્રીકમ છે રે, નિર્મળ૦
પ્રીતમ પ્રીત સહિત મન ભાવે,રાતદિવસહરિરંગમાંરહે રેનિર્મળ૦

પદ ૧૯૭ મું-રાગ સદર

નામવિના ગતિ મુક્તિ નહિ રે,
સહસ્રાનન ચતુરાનન શંકર;
સાખ્ય સંત શ્રુતિ અગમ કહીરે. નામ૦
અજામેળ ગજ ગીધ વ્યાધ્ર કપિ,
ગુણકા વિમાન ચઢી ગગન ગઇ રે. નામ૦
નામ આધાર તરે જળધર મહીધર;
મૂઢમતી મન સમજ સહી રે. નામ૦
તપ તીરથ વ્રત દાન જગ્ન ફળ,
નામ સમોવડ આવે નહિ રે. નામ૦
રામ નામ સૌ માંહે શિરોમણ,
ભજ પ્રીતમ રસ રૂપ થઇ રે નામ૦

પદ ૧૯૮ મું-રાગ સદર

રામસુધારસ જે જન પીવે અષ્ટ સિદ્ધ નવનિધ મુક્તિ ચતુરધા ચાર પદાર્થ કું નહિ છીવે;રામ૦
બ્રહ્મ પ્રકાશ હોય ઘટભીંતર,તીમીર ટળી જાય અમીરસ દીવે;રામ૦
જરા ન જંપે કાળ ન વ્યાપે, અમર જુગોજુગ તે નર જીવે; રામ૦
ધ્રુવ પ્રલ્હાદ નારદ સનકાદિક, અજર પીયાલો પીધો શીવે; રામ૦
કહે પ્રીતમ થયા તે તદ્દવત, જમકિંકરથી કો નવ બીવે; રામ૦

પદ ૧૯૯ મું-રાગ સદર

તું તારૂં તન દેખ તપાસી,
મટે મોહ મમતા મદ માયા,તો કાયામાં કેદાર ને કાશી. તું૦
જાગ્રત સ્વપ્ન સુષુપ્તિ તુરિયા,રોમ રોમ રહ્યો પ્રકાશી. તું૦
તું છે સુક્ષમ કારણનો દ્રષ્ટા,આનંદરૂપ અખિલ અવિનાશી.તું૦
ઉઠ પીઠકું લાટક, સાટક, ભમર ગુફા બ્રહ્મરંધ્ર વિનાશી. તું૦
આઠે પોહોર રહે એ સુખમાં,પ્રીતમ તેહની ટળી ચોરાસી. તું૦

પદ ૨૦૦ મું-રાગ કેર

લે રસના નિત્ય ગોવિંદ ગાઈ. (ટેક)
સકલ સિદ્ધ મુનિ કરત મનોરથ, બંછત ચરન કમલ સેવકાઈ. લે૦
[illegible]ાનન ચતુરાનન શંકર, શુક સનકાદિ મુનિ સમુદાઈ;
[illegible]વુપતિ પદ અતિ અનુરાગી,કરત ભજન તજી માન બડાઇ.લે૦

ચરણ ચિન્હઅંકિત શુભ પટ ક્રમ, રસિકજન ચિત્ત ...
પ્રીતમકે હૃદયે રહો નિશદિન, આનંદગોપ ...

પદ ૨૦૧ મું-રાગ સદર

ગિરિધરલાલતણા ગુણ ગા રે. ટેક
આ સંસાર પૂર પાણીનું, તેને તરંગે તણાયો ન જા રે. ગિરિધર૦
જો રે વહ્યો તો ગયો અતિ આઘો, ન મળે ઠોર ઠેકાણ ...
માયા મહાજલ પાર મળે નહિ, એવું જાણી હરિ શરણે ... ગિ૦
રાખ ભરોંસો રાધાવરનો, બીજે અન્ય નથી ઉપા રે.
જન પ્રીતમ જો પ્રીત યથારથ, પ્રભુ ભજીને પાવન થા રે. ગિરિધર૦

પદ ૨૦૨ મું-રાગ સદર

ભાવ કરીને તું હરિને ભજ રે. ટેક
આ તન તારૂં શિરોમણિ સારૂં, મારૂં કહ્યું તું માન નિર્લજ રે ભા૦
હરિને વિસાર્યા તે સર્વસ્વ હાર્યા, તેથી નાહાસ નહિ કોઈ ... રે.
હરિમહિમા મોટા મુનિ જાણે, જેના પદને ધ્યાય ઇંદ્ર અજ રે. ભા૦
ગરવો થઇ ગોવિંદ ગુણ ગાજે, માન મોટાઇ ટેટાઈ તજ રે;
સુખમાં લીન પ્રવીન સંત જન, પ્રીતમ પ્રેમે પરસ પદરજ રે. ભા૦

પદ ૨૦૩ મું-રાગ સદર

ભજનવિના દિન જાય છે વીત્યા. (ટેક)
શિરપર કામ કરે છે ગર્જના, મૂઢ મતિ નર શેં નથી બીહીતા. ભ૦
જો પ્રાણી પ્રતીત ન આવે, સુરત ધરી સાંભળ તું ગીતા;
તેનો સ્વાદ જડે જે કોને, અવર બીજા રસ મૂકે છીતા. ભજન૦ ૨
જેને લગન લાલસું લાગી, દેહ ધરી પણ દોષરહિતા;
કહે પ્રીતમ તે જન હરિ જેવા, જેમ સાગર એકરૂપ સરિતા. ભ૦ ૩

પદ ૨૦૪ મું-રાગ ગરબો

શું કર્યું ગીતા ગાઇને રે, તેં શું કર્યું ગીતા ગાઇને. (ટેક)
પોથી વાંચીને પરમારથ ન કીધો રે, રહ્યો રથ રહાઇને રે. તેં૦
પરને પરમોધ્યો ને આપ ન શોધ્યો રે, ધિક પડી પંડિતાઇને રે. તેં૦
ભાગવતભાખે ને હેતરુદિયેનરાખેરે, ધનનેકાજમુઓધાઇને રે. તે૦
જેમ ભુજંગને માથે મણિ છે રે, તેને તેજે જીવે જીવ ખાઇને રે. તેં૦
ભણ્યો ખરો પણ ભેદ ન જાણ્યો રે, કુટુંબ પોખ્યું કમાઇને રે. તેં૦
મન મેલું તેને માંજી ન શક્યો રે, ટાળ્યાં નહિ કર્મ કસાઇને રે. તેં૦

કહે પ્રીતમ પોતાને ડહાપણ રે,હરિ હીરો તેહાથથીગમાઈનેરે.તેં૦

પદ ૨૦૫ મું-રાગ ચાબખાનો

ભજન કેમ કરતો નથી પાજી રે,સીતારામ કેમ થાશે રાજી.(ટેક)
મહાદુઃખ ભોગવીને માયા મેળવી, તેને ઉંધો બેઠો દાટી;
ખાધું નહિ ખવરાવ્યું નહિ,પછે જાતાં ફુટે છાતી. ભજન૦
વિષય ભોગવતાં વંશ વાધ્યો ને મુને ત્રુઠયાં માજી;
મમતાની ઘાણીએ ફેરા ફરે, પછે તૃષ્ણા થઇ તાજી. ભજન૦
સોનું પહેરીને શોભા દેખાડે,ને માળાથી મરે લાજી;
ભક્તિવિના ભુંડા હાલ તમારા,એમ કહિ ગયા પંડિત કાજી.ભ૦
માયાની ટીપણે લાહ્ય લાગી, તેને શું રે બેઠો ચાટી;
કહે પ્રીતમ ભાઇ હરી ભજ્યાવિના, અંતે સૌ ધૂળ માટી રે. ભ૦

પદ ૨૦૬ મું-રાગ ઓધવજીના સંદેશાનો

હરિ ભજીએ તો આવે સુખની લેહેર જો,
આ દુર્લભ મનુષ્યા દેહનો લહાવો લીજીએ. (ટેક)
કયાં થકી આવ્યો ને જીવ તારે કયાં જવું,
બોલ વિચારી જો ઠરવાનો ઠામ જો;
આ જુઠા જગત સાથે ઝગડો નવ કીજીએ,
અંતે સાચો બેલી સીતારામ જો. આ દુર્લભ૦
આ મનુષ્યા દેહ પામ્યો રે મોંઘા મૂલની,
કોટી જન્મનાં પુણ્ય તણો નહિ પાર જો;
આ શીશને સાટે રે માગી નહિ મળે,
એક ઘડી તો લાખેણી વહી જાય જો. આ દુર્લભ૦
આ વ્રજવાસી ગોપીએ લહાવો લૂંટીઓ,
મૂકી દીધી કાંઇ માતપિતા કુળલાજ જો,
સાચું તે સગપણ રે શામળીયા તણું,
સરીયાં સરીયાં એ વનિતાનાં કાજ જો. આ દુર્લભ૦
આ તન મન ધન જોબન રે રંગ પતંગનો,
આ જોને જોતામાં વણસી જાય જો;
અંતરમાં ઓળખી લે આતમ રામને,
કહે પ્રીતમ તારૂં આવાગમન મટી જાય જો.આ દુર્લભ૦

પદ ૨૦૭ મું–રાગ મલ્હાર

કોપ ન કરીએ કૃષ્ણજી, સમરથ છો સ્વામી;
જલને કાજે જાદવા, દુનિયા દુઃખ પામી. કોપ ન૦ ૧
માતા મારે જો બાળને, બીજું કોણ રાખે;
વાડ ગળે જો ચીભડાં, કોય ક્યાંથકી ચાખે. કોપ ન૦ ૨
સુધા થકી વિષ પ્રગટે, તો જીવે જવલા;
શરણે આવ્યાને જે હણે, તેને કોણ કહે ભલા. કોપ ન૦ ૩
પર્જન્યવિના પીડાય છે, પ્રભુ પ્રજા તમારી;
મહેર કરીને મોકલો, મેહને મોરારી. કોપ ન૦ ૪
શાને કાજ સૃષ્ટિ કરી, કરી તો પ્રભુ પાળો;
કહે પ્રીતમ પરમાત્મા, સ્વામી સન્મુખ ભાળો. કોપ ન૦ ૫

પદ ૨૦૮ મું–રાગ સદર

તમો ભૂપવિના ભૂધરા, કોને જઇને જાચુ;
અવર નૃપ તો દીસે નહિ, શ્યામળા કહું સાચુ. તમો૦ ૧
જૂઠા જીવને જોઇને, શું હૃદયે રાચુ;
મારા કર્મતણી કથા, તમ આગળ વાંચુ. તમો૦ ૨
અભયદાની ઉદાર છો, નથી કર્તવ્ય કાચુ;
શરણે આવે ચાહીને, તે ન ફરે પાછું. તમો૦ ૩

પદ ૨૦૯ મું–રાગ સદર

મધુસૂદન મહારાજ છો, મોટામાં મોટા;
અધમ જીવ જાણે નહિ, કરણીના ખોટા. મધુ૦ ૧
માયા તમારી મહાબળી, કરે ગરબડ ગોટા,
વિરોધ પાડે, ગુરુસંતસું, કરી કરી છળ ખોટા. મધુ૦ ૨
સીસાબાજી જક્ત છે, જેવા જળપરપોટા;
કાચો કુંભ તે ક્યાંલગી, જેવા ધૂળધમોટા. મધુ૦ ૩
જેને સન્મુખ છો તમો, તેને શા ટોટા;
કહે પ્રીતમ પ્રભુને ભજો, ટળે જમના સોટા. મધુ૦ ૪

પદ ૨૧૦ મું–રાગ સદર

રામ રટણ કર રંગમાં, અંગ આનંદ આણી;
મિથ્યા ભાષણ મૂકજે, બોલે અમૃત વાણી. રામ૦ ૧
રસના તું રસવંત છે, સહુ સ્વાદને જાણે;

રામ સુધા ચાખ્યો નહિ, તો તું પશુ પરમાણે. રામ૦ ૨
સાકર દ્રાક્ષ ને શેરડી, અમૃત રસ એવો;
અવર બીજા રસ છે ઘણા, નહિ હરિરસ જેવો. રામ૦ ૩
શિવ વિરંચી શારદા, શ્રુતિ શાસ્ત્ર વખાણે;
કહે પ્રીતમ પ્રભુ નામનો, મહિમા મહા મુનિ જાણે. રામ૦ ૪

પદ ૨૧૧ મું-રાગ ટોડી

જય જય શ્રીજાનરાય, ભક્તહિતકારી;
પતિત પાવન નામ જાકો, લીલા પીયુષધારી. જય જય૦ ૧
કમલાસન શંભુ શેષ, કહત નિગમ ચારી;
દિનકે દયાલ આપ, ઇશતા વિસારી. જય જય૦ ૨
ગુનકા ગજ વિપ્ર વ્યાઘ્ર, ક્ષુદ્ર પશુ નારી;
અધમ જાતિ બહુત ભાંતિ, આપદા નિવારી. જય જય૦ ૩
પાહિ પાહિ અશરણ શરણ, રાખીએ મોરારી;
પ્રીતમકે પ્રાણ પ્યારે, મહિમા બલિહારી. જય જય૦ ૪

પદ ૨૧૨ મું-રાગ સદર

કૃષ્ણ કૃષ્ણ વાસુદેવ કહે તું, હેત હૈયામાં આણી;
ગોપીનાથ ગોવર્દ્ધનધારી, વૃન્દાવન દધિ દાણી. કૃષ્ણ૦ ૧
પુત્ર ભાવસું પ્રેમે લડાવે, નંદરાયની રાણી;
નવલ કિશોર ચોર માખણનો, મીઠી મુખની વાણી. કૃષ્ણ૦ ૨
વ્રજ રજ અજ ઉમયાપતિ ઈચ્છે, પ્રીછે કોઇએ પ્રાણી;
પ્રીતમ પ્રેમ ધરી ભજ ભાવે, સુંદરવર સુખખાણી. કૃષ્ણ૦ ૩

પદ ૨૧૩ મું-રાગ ફેર

ચરણ કમળનો રે, મોટો મહિમા, જેનું ધ્યાન ધરે સુર બ્રહ્મા;
નિગમ નિરંતર ગાય છે રે. ચરણ૦ ટેક.
જેનાં ચરણ સેવે રે મહા મુનિ, વહાલપણાં વદે રે વ્રજજુવતી;
સિંધુસુતા નિત્ય ગાય છે રે. ચરણ૦ ૧
ગંગા તુલસી ચરણનિવાસી, ઋદ્ધિ સિદ્ધિ કહીએ જેની દાસી;
સૌ કોઇ સેવે શ્યામને રે. ચરણ૦ ૨
ચરણ સરોજ સુગંધ સંજોગી, ભક્ત અનેક ભ્રમર રસ ભોગી;
નિમેશ તજે નહિ નામને રે. ચરણ૦ ૩
પદપર શીતલ જલ પાવનકારી, શેષ સેવે સદા ત્રિપુરારી;

અમર લોક આશા કરે રે. ચરણ૦ ૪
મહિમા જાણ્યો ગૌતમ નારી, તન મન ધન કરે બલિહારી;
પ્રેમે પ્રીત હૃદયે ધરી રે. ચરણ૦ ૫
પદ પરસી રજ વ્રજ વૃન્દાવન, પ્રેમે પામે કોઇ પ્રેમી જન;
જેને શ્રીકૃષ્ણ કૃપા કરે રે. ચરણ૦ ૬
પ્રીતમનો સ્વામી શામળીયો, અલબેલોજી અઢળક ઢળીયો,
નિરખીને નયણાં ઠરે રે. ચરણ૦ ૭

પદ ૨૧૪ મું-રાગ ધોળ

આજ અમારે દિવાળી રે સજની,રંગ ભરી રળીઆમણી રજની;
હું દાસી પીયુના પદની રજની તો,પ્રેમ નેમ પાળુ સદા રે. ૧
કમલ નયન કમલાનો સ્વામી,આદ્ય મધ્યઅંત અંતર્યામી;
પૂરણ પુણ્યે કરીને પામી,તો વામી સકલ ભવ આપદા રે. ૨
શિર મુગટ કુંડલ વનમાળા,મદન શરદ સરી રૂપ રસાળા,
યુગ્મ સ્વરૂપ બાહુ વિશાલા,તો સુંદર વેણ મુખે ધરી રે. ૩
રત્નજડિત કટી ક દોરો સોહે,નેપુર ધ્વનિ મુનિનાં મન મોહે;
ચરણકમલમાંચિત્તડુ પ્રોએ,તો જોઇએ જુગલ નયનાં ભરી રે. ૪
અંગ સોરંગ પીતાંબર ધોતી, પટકે જોર ઝવેર ને મોતી;
અંગ અંગ આભ્રણ સજ્યાં જ્યોતિ,તો સુંદર શોભા શી કહું રે.૫
પ્રીતમનો સ્વામી શામળીયો, આનંદસિંધુ અઢળક ઢળીયો;
પૂરવની પ્રીતે પ્રગટપીયુ મળિયો,તો સૌ સોંપી સન્મુખ રહું રે. ૬

પદ ૨૧૫ મું-રાગ સદર

આજ દીવાળી પ્રેમ રસાળી, ભુવને પધાર્યા શ્રીવનમાળી,
રસબસ થઇ ગઇ રૂપ નિહાળી,તો ભાળી રહી ભાવે કરી રે. ૧
આપ્યાં આસન આનંદકારી, બેઠા નટવર નવલવિહારી;
તનમન પ્રાણ કરૂ બલિહારી,તો પ્રાણજીવન ધન જાણીને રે. ૨
અગર કપૂરે આરતિ કીજે,નિરખી રૂપ હૃદયામાં લીજે,
પ્રેમસુધારસ પ્રેમે પીજે, તો અતિ આનંદ ઉર આણીને રે. ૩
નિત્ય નિત્ય નવલા નેહ વધારૂં, ત્રિભુવનવ્યાપક તેજ તમારૂં;
જોઇને મોહી રહ્યું મન મારૂં, તો ન્યારૂ ક્ષણું એ નવ રહે રે. ૪
પ્રીતમનો પ્રભુ પ્રેમ સનેહી, એની લીલા કહું કેઇ કેઈ;
પ્રસન્ન કીધાં દર્શન દેઈ, તો રજનીદિવસે હૃદયે વસે રે. ૫

પદ ૨૧૬ મું-રાગ સદર

આજ કર્યો અનકોટ છબીલે, રંગ વધાર્યો રંગ રંગીલે;
પ્રેમનો સિંધુ પ્રેમીજન ઝીલે,તો ગોપીકુળ ગોપલીલાકરી રે. ૧
ઈંદ્રિતણો અપરાધ વિસાર્યો,લઇ પર્વત સુરપતિ શિર ધાર્યો;
સાત દિવસ લગી ભારે માર્યો, તો ગર્વ નિવાર્યો શ્રીહરિ રે. ૨
પંચ તત્વ માળા ઉર રાજે,ભાલ નીલ જળ મુક્તિ વિરાજે;
તેજ માણેક વિધુરજ છાજે,તો વ્રજ આકાશે પ્રકાશ છે રે. ૩
આગે ન ઢોણ દેવની માયા, જેમ કંઇ પુરુષ પુરુષની છાયા;
નિગમપુરાણે અગમ કરી ગાયા,તો જેનો આ વિશ્વ પ્રકાશ છે રે.૪
નિર્ગુણ બ્રહ્મ સગુણ થઈ શોભ્યા,જેની લીલામાં મુનિવર લોભ્યા;
જેના થોભાવ્યા ધર્મ સૌ થોભ્યા,તો જગત મંગળ જશ પ્રગટે રે.૫
ભક્તહિત અવતાર ધરે છે, દાસ તણાં બહુ કાજ કરે છે;
પ્રીતમ પ્રેમીનાં ચિત્ત હરે છે, તો પાપ હરે છે તેહનાં રે. ૬

પદ ૨૧૭ મું-રાગ સદર

મંગળ ગાન કરે છે ગોપી, આનંદ રૂપ રહી અંગ ઓપી,
પ્રેમ નવલવેલ રસમાં રોપી, તો નિર્ભે કારણ કલ્પતરુ રે. ૧
પરમ ચતુર સકલ વ્રજબાળા, નવધન ઘેર્યો દામની માળા;
સુરશિરોમણિ રૂપ રસાલા,તો વર્ણન કેઈ પેરે કરૂં રે. ૨
પદ્મ પત્ર વિશાલ વિલોચન,દૃષ્ટિ અગોચર ગોચર મોચન;
મનમોહન મઘવામદમોચન, તો શોચ સકલ સહેજે ગયો રે. ૩
ગોવર્દ્ધન ઓચ્છવ હરિ કીધો, ગોપ વેશ ગોવિંદે લીધો;
વ્રજજન પ્રેમસુધારસ પીધો,તો સફળ મનોરથ સૌ થયો રે. ૪
ઘેર ઘેર ચતુર કરી ચિત્રશાલા, ધજા પતાકા તોરણ માળા;
સોળેશણગારસજ્યાવ્રજબાળા,તોઆભૂષણઅંબરઓપતાં રે. ૫
પ્રીતમના સ્વામીની સંગે, મળવું પરસ્પર પ્રેમ પ્રસંગે;
આનંદકંદ વધાર્યો અંગે,તો ચિત્ત હરિચરણે આરોપતાં રે. ૬

પદ ૨૧૮ મું-થાળ ૧ લો

આનંદે આવો રે,જીવન જમવાને,બહુપાકબનાવું રે,ગિરિધરગમવાને.
ઉષ્ણોદકઆપું રે, નટવર ન્હાવાને,પીતાંબર લાવું રે, પ્રેમે પહેરવાને.
ચાખડીએચઢીનેરે,આવ્યાઅંતરજામી,ચંદનનીચોકીરે,બેઠાબહુનામી
કંચનને બાજઠરે, સુવર્ણનીથાળી,ભોજન કરવાને રે,બેઠા વનમાળી.

ખાજા ને લાડુ રે, ઘેબર ઘીનાં છે, પકવાન્ન ભલાં છે રે સો મિસરીનાં છે.
એવા ભોગ છપ્પન છે રે, વ્યંજન બહુ ભાંતિ,
સાકર મેવાદિક રે, રચ્યા છે સહુ જાતિ
જેની રુચિ આવે રે, તે લે જે માંગી, જમતાં સુખ નિરખે રે, તેમ હું ગણું સાગી.
જમુનાજળ શીતળ રે, એલચી એ વાસી, પાનનાં બીડાં રે, ખવડાવું ખાસી.
કંકુ ને કેસર રે, કુમકુમ થાળ ભરી, પ્રીતમનો સ્વામી રે, પૂજું પ્રેમ ધરી.

પદ ૨૧૯ મું-થાળ ૨ જો-રાગ સારંગ

હરિ ભાવે ભોજન કીજીએ૦ હરિ૦ (૯૮૦)
સુંદર વચન સરોરુહ લોચન, શોભા જોઇ જોઇ રીઝીએ. હ૦ ૧
દધિ પકવાન મિઠાઇઓ મેવા, રુચિ આવે સઉ લીજીએ. હ૦ ૨
જાઈ જાવંત્રી જાયફળ મીસરી, ઔષટચોપ પ્રભુ પીજીએ. હ૦ ૩
આચમન પાન કીજે કમલાવર, દેખી દેખી દિલ રીઝીએ. હ૦ ૪
પ્રીતમ દ્વાર રહ્યા રસ ગાવે, ઉબરી જુઠણ દીજીએ. હ૦ ૫

પદ ૨૨૦ મું-રાગ પ્રભાતિ

જીવ વચન વિચારી બોલે, બહુ બકવાદ ન કીજે;
નિર્મલ નામ રામ રઘુવરનું, નિત્ય નિરંતર લીજે. જીવ૦ ૧
શિવવિરંચી શેષ શારદા, નિગમ પુરાણ વખાણે,
નામ અમૂલખ દામ ન બેસે, કેમ જડ જીવ ન જાણે. જીવ૦ ૨
ફૂટે કુંભે નીર ઠરે નહિ, વૃક્ષ વેડાએ ફળ ક્યાંથી,
એમ અસત્ય ભાષણથી થાય, હીણ તેજ તપ ત્યાંથી. જીવ૦ ૩
શીબી, દધીચિ, બલિ, નૃપ દશરથ, હરિશ્ચંદ્ર, કર્ણ કહીએ,
શરીર ગયું પણ શબ્દ ન ચુક્યા, તે પૂરા નર લહીએ. જીવ૦ ૪
દાતા શૂર સત્ય સહુ સદ્ગુણ, ભક્ત તણે હૃદે રહે છે,
કહે પ્રીતમ તે પ્રભુના પ્યારા, નિશદિન હરિ હરિ કહે છે. જીવ૦ ૫

પદ ૨૨૧ મું-રાગ સદર

તું તારૂં તન દેખ તપાસી, અનુભવ આંખ ઉઘાડી;
આશા તૃષ્ણા લોભ ને ઈર્ષ્યા, નાંખ કલ્પના કાઢી. તું તારૂં૦ ૧
પ્રભુપ્રેમે પરસે અમૃત વરસે, દરસે દહાડી દહાડી,
આઠે પહોર આનંદની હેલી, ફૂલી રહી ફૂલવાડી. તું તારૂં૦ ૨
દેહના નેહ થકી રહે ન્યારો, ચિત્ત ચૈતનમાં લગાડી,
કહે પ્રીતમ તો તું હરિને વંદે, નિગમ નગારાં વગાડી. તું તારૂં૦ ૩

પદ ૨૨૨ મું-રાગ સદર

જે જગદીશ ઇશ અવિનાશી,ઉરવાસી સુખરાશી;
પરમાનંદ પરમ સુખસિંધુ, સેવે સદા કમલાશી. જે જગ૦ ૧
નેતિ નેતિ નિગમ કરી ગાયે, પૂરણ બ્રહ્મવિલાસી;
જન્મ જન્મ જગત્પતિ જીવન,ચરણકમલ હું દાસી. જે જગ૦ ૨
વહાલા પધારો કારજ સારો, પૂરણ પ્રેમ પ્રકાશી;
પ્રીતમના સ્વામી સુંદરવર, નામે ટળે ચોરાશી. જે જગ૦ ૩

પદ ૨૨૩ મું-રાગ સદર

જે સતસંગ કરે શુદ્ધ ચિત્તે, સઘળાં તીરથ તેને;
નિરખે નિત્ય નિરંતર હરિને,ભૂલે નિંદે નહિ. કેને જે સત્સંગ૦ ૧
કામધેનુ ચિંતામણી સુરતરુ, અમૃતફલ નિત્ય એને;
શું કરવા ભરમે તે ભટકે, ઘટમાં ગોવિંદ ચીને. જે સત્સંગ૦ ૨
આઠે પહોર આનંદનો સિંધુ, છલ્યો રહે દિન રેને;
નિત્ય નિત્ય સ્નેહસહિત સત્સંગે,પ્રીતમ પ્રેમરસ પીને.જે સત્સંગ૦૩

પદ ૨૨૪ મું-રાગ સદર

રહે રસના તું રામભજનમાં, હું સદશા દિલ આણી;
કહું છું કુટિલ વચન નવ કાઢીશ, વૃથા વાયસ વાણી. રહે૦ ૧
હરિનામ નિર્મલ મુક્તાફલ, જિહ્વા જપીએ જાણી;
તજી અસાર સાર પય પીજે, પરહરિ પરપંચ પાણી. રહે૦ ૨
જેના સ્મરણથી ટળી જાએ, ગર્ભવાસી ઘાણી;
પ્રીતમ ભજન કરી લે ભાવે, નિભય નામનિશાની. રહે૦ ૩

પદ ૨૨૫ મું-રાગ સદર

ગુરુગમ જ્ઞાન વિચાર્યું ઘટમાં, પ્રગટી પ્રેમ ખુમારી;
ખટ અંબુજ ખોલીને જોયું, ઉઘડી અગમ અટારી. ગુરુ૦ ૧
પંચ પ્રવાહ ગંગા વહે પાવન, કરને સ્નાન કરારી;
સહસ્ર પાંખડી કમલ કોશમાં, દર્શ્યા દેવ મોરારી. ગુરુ૦ ૨
તત્ત્વમસિ તુરિયા શુદ્ધચૈતન્ય, તેજપુંજ બલિહારી;
પ્રીતમ પરબ્રહ્મ પુરુષોત્તમ,વ્યાપક અખંડ વિહારી. ગુરુ૦ ૩

પદ ૨૨૬ મું-રાગ ફેર

વંદું સદ્ગુરુ ચરણરજ શીશ. (ટેક)
ચરણરજ શીશ ચરણરજ શીશ, અખિલ બ્રહ્માંડતણો જે ઈશ.

વ્યાપક પૂરણ બ્રહ્મ જગદીશ, મ ગળકારી માયાધીશ. વ૦ ૨
જેને વશ વરતે પાંચ પચીશ,નિર્મળ નામ જપે જોગીશ. વ૦ ૩
સુર નર નાગ અસુર મુનિ દેવ,શૌ કોય કરે સદ્ગુરુની સેવ. વ૦ ૪
કવિ પંડિત ગ્રંથ આદે ગાય,ગુરુકૃપાથકી કારજ થાય. વ૦ ૫
કહે પ્રીતમ ગુરુ પરમ દયાળ,આપે અભયપદ તે તત્કાળ.વ૦ ૬

પદ ૨૨૭ મું–રાગ સદર

જય જય જાનરાય, જશ અગમ અપાર. (ટેક)
અગમઅપારજશ,અગમઅપાર,નેતિનેતિનિગમ કહે નિરધાર.જય૦
વદેં વિરચી શિવ વારવાર, સદા સમાધિ ધરે સનત્કુમાર. જય૦
અહિપતિ નિશદિન કરતઉચ્ચાર,સહસ્રવદનજીહ્વાયુગ્મહજાર.જય૦
સિંધુસુતા પદ સેવે ઉદાર,સંશય શોક મિટાવનહાર. જય૦
અમર લોક અમૃત આહાર,તારો પ્રેમરસ તે કોઈક પીનાર. જય૦
અનેક બ્રહ્માંડતણો આધાર,પ્રીતમનાસ્વામીરહોહૃદયામોઝાર.જય૦

પદ ૨૨૮ મું–રાગ સામેરી

તત્ત્વ વિચારી રે, તીરથ જો કરે રે, તેણે તારા મનનો મેલ ધોવાય;
સર્જ્યા દયાળે રે,સર્યુ ગોમતી રે,મજ્જન કરતાં ચિત્ત શુદ્ધ થાય.ત૦
ક્ષમા ક્ષિપ્રાને રે,નમ્રપણું નર્મદા રે, ગલ્લકી શ્રીગોવિંદગુણગાન;
ગંગા ગુરુભક્તિ રે, સતસંગસરસ્વતીરે,જમુનાજાણહરિનુંધ્યાન.ત૦
પ્રેમે બહુ શું રે, પ્રયાગ પરસતાં રે, પૂર્વનું પાતક પ્રલય થાય;
હૃદયામાં રાખે રે, ઇષ્ટ ઉપાસના રે, જન્મ વાસના ટળી જાય. ત૦
અવગુણ મૂકી રે,ગુણનું ગ્રહણ કરે રે, સેવા સુમતિ શીલ સંતોષ;
પ્રીતમ હેતે રે, પરમારથ થકી રે,તેણે તારા ટળશે દેહના દોષ. ત૦

પદ ૨૨૯ મું–રાગ સદર

રણછોડ રંગીલો રે, રહ્યો હૃદયે વશી રે, રસિક શિરોમણી રાય;
રૂપ સુધા સુખ સાગર શ્યામળો રે,દરશન કરતાં રે દુઃખડું જાય.ર૦
રાજાનો રાજા રે,શ્રીરણછોડજી રે, દેવનો દેવ શ્રીદુવારકાનાથ;
અખિલ લોકમાંરે,આણ જેની ફરે રે,હુકમ ના મેટે સુરનરઆપ.ર૦
ચરાચર જીવે રે,જીવોને જોઇ રહે રે,જેને વશ વરતે સંસાર;
ત્રણભુવનમાં રે,તપે જેના તેજથી રે,અનંત બ્રહ્માંડતણો આધાર.ર૦
ભકતને હેતે રે, ભૂતળ આવીયા રે, લીલા કરવા લક્ષ્મીનાથ,
પ્રેમ સનેહી રે, પ્રભુ પ્રીતમતણા રે,તનમન સોંપ્યું હરિને હાથર૦

શ્રીકૃષ્ણાવતારસંબંધી પદ, ગરબા, વગેરે

પદ ૨૩૦ મું–બ્રહ્માજીનો ગરબો

જયારે ભોમીભાર વાધ્યો ઘણો, ત્યારે ભોમી ગઇ બ્રહ્માની પાસ જો.
પોઢયાતા પ્રભુ ક્ષીરસમુદ્રમાં, ત્યાં જઈ આરાધ્યા અવિનાશ જો.
બ્રહ્માએ ભજન કર્યું ભગવાનનું.
જાગો જાગો જગન્નાથજી, દુનિયા બહુ પામે છે ત્રાસ જો;
કાપો કષ્ટ અમારૂં હે કમલાપતિ, ઉભા અમર કરે અરદાસ જો;
ગગન ગિરા હરી એણીપેરે ઓચર્યા, સુણો સહુઅમરઅમારીવાત જો.
હું અવતાર લઇશ યદુવંશમાં, વસુદેવ પિતા દેવકી માત જો. બ્ર૦
ગોકુળલીલા મારે કરવી છે, મુજને વહાલો વ્રજનો સાથ જો,
ચતુરાનન ચિંતા કરશો નહિ, એવું બોલ્યા લક્ષ્મીનાથ જો. બ્ર૦
દેવકી પરણાવ્યાં વસુદેવને, કંસે આપ્યું કન્યાદાન જો,
દાન માને કરી સહુ સંતોખિયા, પ્રેમે વહેંચ્યાં શ્રીફળ પાન જો. બ્ર૦
વીર વળાવા ચાલ્યો બેનને, એવે થઇ વાણી આકાશ જો;
એનો અષ્ટમો ગર્ભ તુંને મારશે, તેનો રાખ રુદયામાં વિશ્વાસ જો. બ્ર૦
સુણતાં કોપ ચઢયો ત્યાં કંસને, વસુદેવ સમજાવે કંઇ વાર જો;
સ્ત્રી બાળ બેનને જે હણે, તેના પાપતણો નહિ પાર જો. બ્ર૦
પુત્ર થશે તે આણી આપશું, મન ગોઠે તે કરજો ભૂપ જો;
થોડાશા જીવ્યાને કારણે, ન હણીશ અબળા બાળસ્વરૂપ જો. બ્ર૦
કીર્તિમંત કુંવર પહેલો થયો, વસુદેવ લાવ્યા કંસની પાસ જો,
જોઇને દયા કંસને ઉપની, રુદીયે આવ્યો દૃઢ વિશ્વાસ જો. બ્ર૦
અષ્ટમો ગર્ભ આણીને આપજો, બીજાં બાળ હણે શું થાય જો;
એટલે નારદજી ત્યાં આવીઆ, કેમ તું બેસી રહ્યો છું રાય જો. બ્ર૦
કંસે માંડીને કહી વારતા, નારદ કહે સાંભળો ભૂપાળ જો;
જયાં ગણીએ ત્યાંથી થાય અષ્ટમો, એમાં જાણ તારો કાળ જો. બ્ર૦
આ જાદવ અમર સહુ અવતર્યા, દેવી ઉદર વિષ્ણુનો અવતાર જો;
એટલું કહી નારદજી ઉઠીયા, કંસને ક્રોધ ચઢયો તેણીવાર જો. બ્ર૦
વસુદેવ દેવકી કારાગૃહે નાખીયાં, ભીડી ભોગળ સાંકળ દ્વાર જો;
ઉપર ચોકી મૂકી ચોસરી, રખે કોઇ અળગા રહેતા લગાર જો. બ્ર૦
ચોકશ રહેજો ચિત્તમાં ચેતીને, બાળક જન્મે કરજો જાણ જો,

કરાર કરીને બેઠો આસને, રાત દિવસ જપે નહિ પ્રાણ જો. પ્ર૦
પાપી લાગ્યો સહુને પીડવા, કંસે માંડયો મહાકલેશ જો,
પીડયા જાદવ જ્યાં ત્યાં થઈ ગયા, રહ્યા જઇ વનમાં દેશ વિદેશ જો પ્ર૦
જે જન્મે તે આપે આણીને, બાળક માર્યાં છે બે ચાર જો,
સાતમો ગર્ભ થયો ત્યાં શેષજી, દંપતિ પામ્યાં હરખ અપાર જો. પ્ર૦
હરિએ હુકમ કર્યો નિજ માતને, વેગે કરજો એહ વિચાર જો;
ગર્ભ આકર્ષણ કરી લઇ મૂકજો, રોહીણીજીના ઉદરમોઝાર જો. પ્ર૦
આઠમે આપે નાથ પધારીઆ, સુર સહુ પામ્યા હરખ અપાર જો;
પુષ્પની વૃષ્ટિ કરે સહુ દેવતા, જે જે બોલે ગગનમોઝાર જો. પ્ર૦
શ્રાવણ વદી અતિ ઉત્તમ અષ્ટમી, અભિજીત રોહીણી ને બુધવાર જો
લગ્ન જોગ મુહૂર્ત શુભ તે ઘડી, અર્ધ નિશાએ હરિઅવતાર જો. પ્ર૦
દરશન દીધું દેવકી વસુદેવને, દંપતિ પામ્યાં અતિ આનંદ જો;
મુખડું જોતાં દુઃખડું સહુ ટળ્યુ, ટળીયા મહામાયાના ફંદ જો. પ્ર૦
કિરીટ મુગટ કુંડળ હીરે જડયાં, કંઠે કૌસ્તુભમણિનો હાર જો;
પીત વસન તન મન ઘન દામની, ગદા આયુધ ભુજા ચાર જો. પ્ર૦
ચરણકમળ સેવે સિંધુસુતા, પદરજ વંદે અજ ઉમીયા ભર્તાર જો;
મંદ મંદહાસ્યે હરિ એમ બોલીયા, તમો તપ કીધાં બાર હજાર જો. પ્ર૦
તપ કરી મુજ પાસે વર માગીઓ, તે અર્થે લીધો અવતાર જો,
હવે રખે શત્રુનો ભય રાખતા, થોડે દિવસ થશે એનો સંહાર જો. પ્ર૦
ગોકુળ લઇ ચાલો ચોંપે કરી, નંદ જશોદાજીને દ્વાર જો,
મુજ બદલે માયાને લાવજો, એમાં કોઈ નવ જાણે નિરધાર જો. પ્ર૦
એમ કહી હરિ સૂક્ષ્મરૂપે થયા, જેનો કોઇ ન પ્રીછે પાર જો;
લઈ ચાલ્યા વેગે વસુદેવજી, ભાગી ભુંગળ ઉઘાડયાં દ્વાર જો. પ્ર૦
સહુપર નાખી માયા મોહની, નિદ્રાવશ ઘોરે સંસાર જો,
રવિતનયાને તીરે આવીયા, વસુદેવે પ્રેમે ઉતાર્યાં પાર જો. પ્ર૦
ચંદ્રે આવીને અજવાળું કર્યું, ઈંદ્રે કીધી અમૃતધાર જો,
માયાએ આવીને ઓથો કર્યો, તે દિન બાવન ને વરસઅગિયારજો. પ્ર૦
ગોવિંદ ગોકુળ માંહ્ય પધારિયા, આવ્યા નંદરાયજીને ઘેર જો,
જશોદાજીની સોડે સુતા શામળો, તેની કો ના પ્રીછે પેર જો. પ્ર૦
સુત મૂકીને ત્યાં લીધી સુતા, ત્યાંથી વેગે વળ્યા વસુદેવ જો,
આવ્યા તેમ પાછે પગલે ગયા, મધુપુર જઇ પહોંચ્યા તતખેવ જો. પ્ર૦

જે જયમ હતું તે ત્યમ થઇ રહ્યું, એટલે પ્રગટયો પ્રાતઃકાળ જો;
જયારે રોવા લાગી બાળકી, ત્યારે જાગ્યા સહુ રખવાળ જો. પ્ર૦
ચોંપે જાણ કર્યું જઇ કંસને, જેને જીવ્યાનું છે મન જો;
ઉઠીને આવ્યો ત્યાં ઉતાવળો, કન્યા દીઠી રૂપ રતન જો. પ્ર૦
કાલાવાલા કરે ત્યાં દેવકી, હવે રહેવા દે એટલું બાળ જો;
જોરે ઝુંટી લીધી હાથથી, પટકી શીલા ઉપર તત્કાળ જો. પ્ર૦
દેવી ઉડી ગઇ આકાશમાં, ગગને જઇને બોલી વાણ જો;
મુજને શું મારે છે મુરખા, તારો વેરી વ્રજમાં જાણ જો. પ્ર૦
કંસે કરવા માંડી શોચના, રુદીયે લાગ્યો દુઃખ અંગાર જો;
ગોકુળ ગોવિંદે લીલા કરી, ઓછવ નંદરાયને દ્વાર જો. પ્ર૦
પુત્રવધાઇ આપે નંદજી, હીરા હેમ વસ્ત્ર શણગાર જો;
ઘેર ઘેરથી આવે સહુ ગોપિકા, પ્રગટયો રુદીયે પ્રેમ અપાર જો. પ્ર૦
ચતુરા ચોક પૂરાવે મોતીએ, નવરંગ તોરણ બાંધ્યાં દ્વાર જો;
કેસર કુંકુમ છડા દેવરાવીઆ, મંગળ ગાન કરે વ્રજનાર જો. પ્ર૦
દધિ કાદવ કીધો નંદઆંગણે, નાચે ગોવાળ કરે રસ રંગ જો;
શોભા સાગર સુંદર શામળો, અંગે વાધ્યો કોટિ રંગ જો. પ્ર૦
સુવર્ણ ફૂલે વ્રજ ફૂલી રહ્યો, ઘેર ઘેર આનંદગીત વધાઇ જો;
જ્યાં ત્યાં આનદ અંગમાં ઉમટયો, ભોમિ રતનમણીમયછાઇ જો. પ્ર૦
ગંગા આદ્યે તીરથ વ્રજમાં વસ્યા, શંકર આદે સર્વે દેવ જો;
આવી અચળ વસ્યાં ત્યાં ઇંદિરા, કરવા નિજ પતિકેરી સેવ જો. પ્ર૦
બાળચરિત્ર કરે બહુ રીતશું, નિત્ય નિત્ય નૌતમ નંદકિશોર જો;
સૂનાં ધામ જોઈ હરિ સંચરે, નામ ધરાવ્યું એતું માખણચોર જો. પ્ર૦
એવી અલબેલાની અલખના જતને જાળવે જસોદા માત જો;
કૌતક બહુ કરે છે કાનજી, સૌને મન ભાવે તે વાત જો. પ્ર૦
કંસે મોકલી માસી પૂતના, લીધું લક્ષ્મી કેરું રૂપ જો;
ઝેર હળાહળ સ્તનપર ચોપડી, હણતી બાળકવૃંદ અનુપ જો. પ્ર૦
જોતી આવી જશોદાને આંગણે, કહે દેખીએ તમારો બાળ જો;
જશોદા ગૃહકારજ કરતાં હતાં, પારણે પોઢયા લાલગોપાળ જો. પ્ર૦
લઈ ધવરાવવા લાગી લાલને, ધાવતાં શોષી લીધા પ્રાણ જો;
પાડી ચીસ પડી પૃથ્વીવિષે, એણીપેર કરી નિશાચરી નાશ જો. પ્ર૦
ાઇ લુણ ઉતારે જશોમતિ, આ તે આ જો શું કહેવાય જો;

હજુ તો હીંડતાં આવડતુ નથી, પડે ગડે ને ઉભો થાય જો. પ્ર૦
લાખ ઓળભાં લાવે લોકનાં, ફોડે ઢોળે મહિનાં માટ જો,
યમલાઅર્જુન સુત કુબેરના, ઉધરી ગયા સ્વર્ગની વાટ જો. પ્ર૦
જશોદા મોતીહાર પરોવતાં, લીધાં મુષ્ટિ ભરી મોરાર જો;
મોતીડરાં ઉછેર્યાં ઝાડવાં, દે વ્રજવિનતાને શણગાર જો. પ્ર૦
અઘ બક ધેનુક વચ્છાસુર આવીયા, શંખચૂડ કેશિ વૃષભાસજો,
હરિએ રાખ્યા રઝળતા તેહને, આપ્યો આપ ચરણમાં વાસ જો. પ્ર૦
જળ જમુનાથી કાળી નાગ કાડીઓ, નાથે નિરમળ કીધુ નીર જો;
જુવતી જળ જમુનામાં ઝીલતાં કદમે ચડીને ચોર્યાં ચીરજો. પ્ર૦
સો પ્રણામ સુરજને કરાવીયા, દોષ નિવાર્યો શ્યામશરીર જો;
વરુણને ઘેરથી નંદને છોડાવિયા, વૈકુંઠ વસિયું જમુના તીર જો. પ્ર૦
ઇંદ્રે કોપ કર્યો વ્રજ ઉપરે, ત્યારે ધરીયો ગોવર્દ્ધન જો,
હાથે છાંયો છબિલાજીએ કરી, બચાવ્યા વાલે વ્રજનાં જન જો. પ્ર૦
રસિયે રંગે રાસ રમાડીયાં, વેણુ વગાડી તેડયાં વન જો,
તારુણી કેરા તાપ સમાવીયા, સુખડું આપ્યુ જુગજીવન જો. પ્ર૦
વ્રજની લીલા કોણ શકે વર્ણવી, નામ લે કોટી શારદા શેષ જો,
નિગમ નિરંતર જેને ગાય છે, તેનો પાર ન પામે લેશ જો. પ્ર૦
એટલે નારદ મુનિ આવીયા, પ્રભુને કહી સક્ષેપે વાત જો;
હાવે કારજ કરવાં છે ઘણાં, હજુ કેમ બેસી રહ્યા છો નાથ જો. પ્ર૦
પાપી પરિચટને ઉધારવો, કરવુ માળીનુ કલ્યાણ જો,
કુબજાકેરૂ ચંદન લેવું છે, લેવા પાપી કંસના પ્રાણ જો. પ્ર૦
માત તાતનાં બંધન છોડવાં, વિદ્યા ભણવી સંદીપ જો;
જોરે જરાસંધને જીતવો, કરવી કાળયવનની પેર જો. પ્ર૦
દરિયામાં રચવી દ્વારકા, શોભે સકળ શિરોમણિ સાર જો,
સોળ સહસ્ર શત આઠને પરણવી, કરવો છે પ્રૌઢો પોબારજો. પ્ર૦
એટલું કહી નારદજી ઉઠીયા, પોહોંચ્યા બ્રહ્મલોક નિરધાર જો;
કંસે અક્રુર મોકલ્યા તેડવા, તે તો આવ્યા નંદને દ્વાર જો. પ્ર૦
કંસે સુતસહિત તેડાવિયા, લીધું ધનુષજાગનું નામ જો,
પછે કાર્ય ગમતું ગોવિંદનુ થશે, કંસને મળવાનુ છે કામ જો. પ્ર૦
નંદનીઆદે ગોપ ગોવાળીયા, રથમાં બેઠા કેશવ રામ જો,
રથ ઝાલીને રાધાજી રહ્યાં, નહિ જાવા દેઉ સુંદરશામ જો. પ્ર૦

વીંટી વળી સર્વે વ્રજસુંદરી, જેને સાગો અધિક સ્નેહ જો;
પ્રાણ અમારા સાથે ચાલશે, એમાં ન મળે કાંઇ સંદેહ જો. પ્ર૦
પ્રેમે ગોષ્ટિ કરી સૌ સમજાવીયાં, ચાલ્યા કઠણ કરીને મન જો,
અક્રૂરજમુનામાં નાવા ગયા, જળમાં દીઠા જુગજીવન જો. પ્ર૦
પ્રથમ પરિચટની પૂજા લઇ, સર્વે શણગાર્યા ગોવાળ જો,
મારગે માળીએ પુષ્પ ચઢાવિયાં, મુક્તિ આપી દીનદયાળ જો. પ્ર૦
કુબજાકેરૂં ચંદન લીધું છે, કીધું કમળા સરખું રૂપ જો,
ધનુષ ભાગતાં યોદ્ધા બહુ હણ્યા ત્યારે ભે પામ્યો છે ભૂપ જો. પ્ર૦
કુંજર કુવલયાપીડ પછાડીઓ, માર્યા ચાણુર મુષ્ટિક મલ્લ જો.
આવી રાજસભામાં ઉભા રહ્યા, પટક્યો કંસ કેશ ગ્રહીશલ્યજો. પ્ર૦
માત તાતનાં બંધન છોડાવિયાં, જઇને પ્રેમે લાગ્યા પાય જો;
પુરવાસી પાવન સર્વે કર્યાં, ઘેર ઘેર આનંદ ઓચ્છવ થાય જો. પ્ર૦
લૌકિક વિદ્યા ભણ્યા સંદિપની, આણી આપ્યો મૃતક બાળ જો;
જોરે જરાસંધને જીતીઓ, કીધો કાળયવનનો કાળ જો. પ્ર૦
દરિયાતીરે વાસી દ્વારકાં, પરણ્યા સોળ સહસ્ર શત આઠ જો,
પ્રેમે પાર્થનો રથ હાકિયો ઠાઠયો, મહાભારથનો ઠાઠ જો. પ્ર૦
એણીપેરે ભોમી ભાર ઉતારીઓ, લીલા કીધી અનંત અપાર જો;
પ્રીતમસરખાપતીતઓદ્ધારિયા, એવાઅશરણ શરણમોઝારજો. પ્ર૦
મહિમા મોટો શ્રીજાનરાયનો, સધેસરમાં સદા નિવાસ જો,
ગરબો ગાય સાંભળશે ને શીખશે, તે પ્રાણી પામે વૈકુંઠવાસ જો.*

પદ ૨૩૧ મું-તિથિઓ-રાગ ગરબો

પડવે બ્રહ્મ પાસે પુકારી, વસુધા સુરભિ રૂપ ધરી;
સુર સર્વે શંકર અજ આદે, આવ્યા જ્યાં અવિનાશ હરિ. ૧
બીજે બહુવિધિ સ્તુતિ કીધી, ત્યાં બોલ્યા ત્રિભુવનપતિ;
શાને શોચ કરો શિવ બ્રહ્મા, ભય કોનો નવ ધરશો રતિ. ૨

*આ ગરબાની છેવટની ત્રણ લીટીઓ એક અમરેલીથી મળેલી બુકમાં નીચે મુજબછે. ઢોંગી માણસો પોતાના નામ કેમ ઘુસાડી દે છે તેનો એ નમુનો છે સંપાદક

" માધવ સરખા પતીત ઓધારીયારે, એવા અશરણશરણ મોરાર જો,
" મ્હેમા મોટા શ્રી નરસંગનો રે, ભાવનગરમાં સદા નિવાસ જો,
" ગરબો ગાય શીખે જે સાભળે રે, તે તો પામે વૈકુંઠ વાસ જો,

લોચન અંબુજ પરમ આનંદ રે,મુખ સોહે સોળ કળાનો ચંદ રે;
જળહળ જળહળ ઝળકેરૂપનિધાન રે,ધર્યું પીતાંબર વિદ્યુતસમાનરે.
સોળેચિન્હ જુગતે જુગલ જેનાં ચરણેરે,નવઘન સુંદરશામળવરણેરે;
એવા હરિ દીઠા તે અંતરજામીરે,અબળા તો અતિશે આનંદ પામી.
જઇને જગાડયા પોતાના સ્વામી રે,વસુદેવે નિરખ્યા બહુનામી રે;
હૈડામાં વાધ્યો હરખ અપારરે, પ્રગટયા પુરુષોત્તમ જુગદધાર રે.
હવે નિશ્ચે કામ તે આપણું થાય રે,પછી મુખે બોલ્યા રસિકવરાયરે;
તમે તપ કીધાં તે ફળ પામ્યાં રે,હવે નિશ્ચે જાણજો દુઃખડાંવામ્યાંરે.
રખે શત્રુનો રાખતાં ત્રાસ રે,હવે કરૂં કંસાદિકનો નાશ રે,
હજુ એનું પાપ થવા દોને પૂરૂં રે,એના માંહી કાંઇક છે અધુરૂં રે.
શ્રીમુખ વચન વદે એમ વાલોરે, માટે મને ગોકુળીએ લઇ ચાલોરે.
નંદજી જસોદાજીને દ્વાર રે,મારી જોગમાયાએ લીધો છે અવતાર રે;
મને મૂકી તેને લાવો નિરધાર રે,વિલંબ ન કરશો એક લગારરે.
એટલું કહીને રૂપ સમાવ્યું રે,નાનું સ્વરૂપ તે નજરે આવ્યું રે;
પ્રભુજીએ પુત્રભાવ પ્રગટાવ્યો રે,મનમાંહી માયાનો પ્રપંચપ્રાવ્યોરે.
વસુદેવ બોલ્યા તે વળતી વિચારી રે,લાવો લઇજાઉં કુંવરનેનારીરે;
દેવકીજી કહે કુંવર કેમ દીજે રે,પરઘેર દેતાં મન ના પતિજે રે.
વસુદેવ કહે સાંભળો વાત રે, જો જાણે કંસ તો કરે ઉતપાત રે;
વારંવાર વસુદેવ સમજાવે રે,પછે સુત આપતાં આંસુડાં આવે રે.
વસુદેવ લઇ ચાલ્યા જેણીવાર રે,ભાંગી ગઇ ભોગળ ઉઘડયાં દ્વાર રે,
રાયના રક્ષક હતા જેહ રે, ઘેને ઘારણમાં ઘેર્યા છે તેહ રે.
જેનો શિવ બ્રહ્મા ન પામે પાર રે,તેની ગતિ શું જાણે સંસાર રે;
ઝરમર ઝરમર વરસે મેહ રે, જુમનાંની તીરે આવ્યા વસુદેવ રે.
પ્રીતે પ્રવેશ કરે જળમાં જેવા રે,પ્રેમપુર વાધ્યું ચરણોદક લેવા રે;
લાલજીએ લાંબો ચરણ ત્યાં કીધોરે,વેહેતીજુમનાજીએમારગદીધોરે.
શેષે આવી છત્ર શિરપર કીધું રે, તેને દયા આણીને દર્શન દીધુંરે,
આનંદે આવ્યા નંદજીને દ્વારરે,સૌ કોઈ સૂતું ભુવન મોઝાર રે.
સેજે સુતાંની દશાવશ ન દગણી રે,તેણે સુતા જન્મીપણનવજાણીરે;
જસોદાની સેજે મૂકયા જગતાત રે,તેની તો કોઈએ ન જાણીવાતરે.
વસુદેવે હરિની સ્તુતિ કીધી રે, કુંવર મૂકીને કુંવરી લીધી રે,
વસુદેવ આવ્યા મથુરાં મોઝારરે,પ્રીતમના સ્વામીનો લે દાણ પારરે.

પદ ૨૩૩ મું-રાગ ધોળ

જીરે નંદજીનો કુંવર સોહામણો,
મારા મનમાં રે વસીયા મહારાજ, આજ આનંદ રંગ અતિ ઘણો.
જીરે ઘેર ઘેરથી સૌ ગોપિકા, સૌ સજની રે કાંઈ સુભગ સમાજ. આ૦
જીરે મંગળ ગાતી રે માનની આવે, આનંદે રે નંદજીને દ્વાર. આ૦
જીરે વાજાં વાગે રે સોહામણાં, ધુન ગાજે રે કાંઇ ગગન મોઝાર. આ૦
જીરે તરીયા તોરણ બારણે, મણી મુક્તાના રે કાંઇ ચોક પુરાય. આ૦
જીરે વિવાહથી રે રળીઆમણું, સુખ શોભા રે કાંઇ વર્ણવી ન જાય. આ૦
જીરે અડસઠ તીરથ આવીયાં, આવ્યા શંકર રે ચતુરાનન દેવ. આ૦
જીરે રિદ્ધિસિદ્ધિ નવનિધિ આવીયાં, કરે કમળા રે પદપંકજ સેવ. આ૦
જીરે નંદજીનું સદન સોહામણું, જયાં પ્રગટયા રે પુરુષોત્તમ રાય. આ૦
જીરે લીલા અખંડ અવિનાશની, જન પ્રીતમ રે પ્રેમે જશ ગાય. આ૦

પદ ૨૩૪ મું-રાગ સદર

જીરે હરિલીલા રળીયામણી, વ્રજ વાજે રે કાંઇ રંગવધાઇ; હરિ૦
જીરે સગુણ બ્રહ્મ પ્રભુ પ્રગટયા, સચ્ચિદાનંદ રે સેવક સુખદાઈ, હરિ૦
જીરે જગતમંડળ જશ એહના, નિજદાસનાં રે દુઃખ ડાંના જાણ; હરિ૦
જીરે અજ ભવ અમર અહિપતિ, ગુણ ગાય રે કાંઇ નિગમ પુરાણ. હરિ૦
જીરે ભક્ત મનોરથ પૂરવા, ધરે ઈશ્વર ઉત્તમ અવતાર; હરિ૦
જીરે પરમ ધર્મ પ્રીતે પાળવા, ઉતારવા રે ભૂમિનો ભાર; હરિ૦
જુગ દ્વાપર સુંદર શોભીતો, શુભ મુહુર્ત રે અનુકુળ ગ્રહ સાર; હરિ૦
જીરે શ્રાવણમાસ સોહામણો, વદ અષ્ટમી રે રોહણી બુધવાર. હરિ૦
જીરે અર્ધ નિશા એ હરિ આવીયા, વર્ત્યો જુગમાં રે કાંઈ જયજયકાર હરિ૦
જીરે સોળકળાએ શશિ ઉદીયો, ટળ્યો ત્રિભુવન રે દોરો અંધકાર હરિ૦
જીરે ગોકુળલીલા ગૌલોકની, ગોપી રે નિજ ઘરનાં નિદાન, હરિ૦
જીરે વીરજા તો જમુનાં જાણીએ, ગોવરધન રે શત સ્વર્ગ સમાન. હરિ૦
જીરે કલ્પવૃક્ષ સમ વેલડી, સુરમુનિવર રે કાંઇ મોર ચકોર, હરિ૦
કહે પ્રીતમ પૂરણ પ્રેમશુ, નિત્ય નિરખે રે કાંઇ નંદકિશોર, હરિ૦

પદ ૨૩૫ મું-રાગ સદર

સખી આજ આનંદ રંગ અંગમાં, નેહે નિરખ્યા રે શ્રીનંદકિશોર આ૦
હરિને મસ્તક મુગટ સોહામણો, તે પર ચમકે રે કાંઇ ચંદ્રિકા મોર. આ૦
હરિને લલાટે તિલક કેશર તણું, કનક કુંડળ ઝળકે છે કાન; આ૦

નાકે નિર્મળ મોતી મકરતણું, સુંદર લોચન રે કાંઇકમળસમાનઆ૦
ઓપે અધર અરુણ પરવાળાંશા, મુખ સુંદર રેકાંઇ રૂપ રસાળ, આ૦
કંઠે હીરા મોતીના રે હાર, કળી કુસુમરે ગુંજામણી માળ. આ૦
ભુજભૂષણ રતનજડાવનાં, પોંચીમુદ્રિકા રે કાંઇ વેઢ વિશાળ; આ૦
નાભિ અગમઉદરરેખાત્રીવળી, કેડેકંદોરોરેકાંઇકિમણિકૃતમાળ. આ૦
પગ પલ્લવ પંકજ પાંખડી, નખ ચંદ્ર સમરે છટા છબી જોર, આ૦
ઝમકે ઝાંઝર ધમકે છે ઘુઘરી, શબ્દ સંગીત રેકાંઇ નાદના ઠોર. આ૦
પહેર્યું પીતાંબર દ્યુતિદામની, તનનવઘન રે કાંઇ તરુણતમાલ; આ૦
સ્વામી પ્રીતમનાની શોભા ઘણી સેવકનારે સદા પ્રતિપાળ. આનંદ૦

પદ ૨૩૬ મું-રાગ ગરબો

શ્રાવણ માસ સોહામણો રે મહિમા મોટો અગમ અપાર. લાલ.
કૃષ્ણ પક્ષ વદ ઉત્તમ અષ્ટમી, અભિજીત રોહિણી બુધવાર લાલ.
અર્ધરેણી અતિ રળિયામણી, પ્રગટ્યા રસિયો રાસવિહારી લાલ.
ફુલ્યો ગિરિરાજ આજ આનંદમે, ફુલી દ્રુમલતા વૃક્ષવેલી લાલ.
નંદભોવનની શોભા શી કહું, સુરપતિ સદન કર્યું બલિહારી લાલ.
ફૂલી જમુના વહે અતિ પૂરમાં, ફૂલી ગોકુળ સૌ સાહેલી લાલ.
નાચે ગોવાળ વજાડે વાંસળી, ઘેર ઘેર આનંદગીત વધાઈ લાલ.
ઓપે નંદરાયનું આંગણું, ભોમી રત્ન મણીમય છાઇ લાલ.
ધાંમધાંમથી ધાઈ ગોપિકા, સજતી સુંદર અંગે શણગાર લાલ.
કંચનથાળ ભર્યાં સગમોતીએ, શ્રીફળફોફળ તુળસીહાર લાલ.
ગજ ગામની સુંદર વ્રજભામની, ચતુરા ચાલી ટોળે ટોળે લાલ.
ગાતી ગીતપ્રીત રસરીતશુ, આનંદસાગર ઉલટયો છોળે લાલ.
નેણ ભરી ભરી નિરખે નાથને, હેતે હરખે હૈડામાં લાલ.
છેલ છબીલો નિજ પતિ પ્રગટયા, ગોલોકગોકુળ કીધું કાંઇ લાલ.
પોતે પોતાની ઇચ્છા કરી, જગમંગળ લીલા અવતાર લાલ.
પ્રેમ સ્નેહી પ્રભુ પ્રીતમ તણો, આનંદકારી નંદકુમાર લાલ.

પદ ૨૩૭ મું-રાગ સદર

આનંદસાગર ઉલટયો, વ્રજમે વાગે રાગે વધાઇ લાલ. ૧
ગગડે નોબત નંદજીને આંગણે, મધુરે મધુરે સ્વર શરણાઇ લાલ.
કુંકુમ કેશરકેરાં છાંટણાં, ચતુરા ચોક પૂરાવ્યા મોતી લાલ. ૩

નવરંગ તોરણ બાંધ્યાં બારણે, મણિમાણકની ઝગમગ જ્યોતિ લાલ.
સજતી આભ્રણ અંગ સુલોચના, અંબર ઓપે અંગે એવાં લાલ.
મંગળ ગાતી સર્વે માનુની, તનમન રીઝે બીજે અંગે લાલ. ૬
પ્રાણજીવન હરિ પ્રગટયા, પ્રેમી જનનાં કારજ કરવા લાલ. ૭
અસુરો અનેક સંહારવા, સાધુ કેરાં સંકટ હરવા લાલ. ૮
વ્રજવૃંદાવન મન રેલી રહ્યું, સુરજસુતા મન હરખ ન માગે લાલ.
સુરપતિ કુસુમતણી વૃષ્ટિ કરે, પ્રીતમ પ્રેમ થકી ગુણ ગાગે લાલ.

પદ ૨૩૮ મું–બાળ લીલા–રાગ ધોળ

નંદજીના ભાગ્યતણો નહિ પાર રે,
જેને ઘેર ઈશ્વરનો અવતાર રે. ૧
જપ તપ જોગયજ્ઞ વ્રતદાંન રે,
સાધન સુકિત સમરણ ધ્યાંનરે. ૨
તેનું ફળ કમળનયન શ્રીકૃષ્ણરે,
જેને જોઈ જગત થાય પ્રસન્ન રે. ૩
જેનાં રોમકૂપવિષે બ્રહ્માંડ રે,
જે અવિનાશી અકળ અખંડ રે. ૪
તેને જસોદાજી કરાવે પયપાંન રે,
જેનું શિવ બ્રહ્મા ધરે છે ધ્યાનમાં રે. ૫
પોઢાડે પારણે પૂરણ પ્રીતે રે,
કરે શિશુલીલા નૌતમ નીતે રે. ૬
ત્રિભોવન મોહન મંગળકારી રે,
અંગ અંગ રતિવર કોટીક વારીરે. ૭
વ્રજવધૂ વેગે વધાવવાને આવે રે,
બહુ પેરે પૂજા સામગ્રી લાવે રે. ૮
કર ધર્યાં કંચન કેરા થાળ રે,
શ્રીફળ ફોફળ અક્ષત માળ રે. ૯
મળી મળી માનુની મંગળ ગાય રે,
ઉલટ આનંદ અંગ ન માય રે. ૧૦
તરીયા તોરણ બારણે બધાવે રે,
મણીમુક્તાના ચોક પૂરાવે રે. ૧૧
આંગણે કદળીના સ્તંભ રોપાવે રે,

શરીરે સઘળે સુગંધ સીંચાવે રે. ૧૨
ઘેર ઘેર આનંદ ઓચ્છવ થાય રે,
થેઇ થેઈ ગોવાળા નાચે ને ગાય રે. ૧૩
વ્રજ રહ્યું સુવર્ણ ફૂલે ફૂલી રે,
શોભા જોઇ સુરપતિ ગયો ભૂલી રે. ૧૪
આઠે પહોર અમૃતના મેહ વરસે રે,
હીરા મણી હેમના ડુંગર દરસે રે. ૧૫
સૂરજપુત્રીને પ્રેમ અપાર રે,
મુજમાંહી કરશે રંગ વિહાર રે. ૧૬
હરખ્યાં ગૌ ગોપી ગિરિરાજરે,
હરખ્યા સુરનર સકળ સમાજ રે. ૧૭
હરખ્યાં પશુ પંખી મૃગ મીન રે,
હરખ્યાં હરિજન પરમ પ્રવીણ રે. ૧૮
હરખ્યા વંદ્રાવન વૃક્ષને વેલી રે,
દશ દિશા આનંદ રંગની રેલી રે. ૧૯
નિજ જન તણા તાપ નિવાર્યા રે,
દુષ્ટ દળી ભોમિભાર ઉતાર્યા રે. ૨૦
પ્રભુજીએ પ્રથમ પૂતના મારી રે,
ગઈ સુર લોક પાછી ન પધારી રે. ૨૧
શકટાસુર તૃણાવર્તને તાર્યો રે,
ધેનુ વચ્છાસુર પ્રલંબ સંહાર્યો રે. ૨૨
અઘાસુર બકાસુર ને કેશી રે,
વ્રષભાસુર વ્યોમાસુર દ્વેષી રે. ૨૩
એવા અસુરતણો અંત આણ્યો રે,
શંખ ચૂડ કેશ ગ્રહીને તાણ્યો રે. ૨૪
કાળી નાગ કાળિંદ્રીથી કાઢયો રે,
વ્રજવાસી લોક આનંદ પમાડયાં રે. ૨૫
ગોપીવરે ગોવર્ધન કર ધાર્યો રે,
એપેરે ઇંદ્રનો ગર્વ ઉતાર્યો રે. ૨૬
વાલોજી તો વનમાં વાછરુ ચારે રે,
ગુંજમાળ મોરપીંછ શિર ધારે રે. ૨૭

દ્રુમ ચઢી પખીની ભાષા બોલે રે,
ડરે નહિ ડાળ ગ્રહીને ડોલે રે. ૨૮
મોરલીમાં ગૌ ને વત્સ બોલાવે રે,
તતક્ષણ તે ત્યાં દોડીને આવે રે. ૨૯
એમ ક્રીડા કરે તે બહારે વન રે,
સંગે સહુ ગોપતણા તે તન રે. ૩૦
જે હરિ નિગમે વર્ણ્યો ન જાયે રે,
તે પ્રભુ એઠું આહીડાંનું ખાયે રે. ૩૧
વિરચીએ વાછરુ હરીને લીધાં રે,
તેણીવાર તતક્ષણે તેવાં કીધાં રે. ૩૨
અદ્‌ભુત લીલા અજને દેખાડી રે,
કૃપા કરી અનુભવઆંખ ઉઘાડી રે. ૩૩
ત્રિભુવનપતિ ધરે જ્યાં પાય રે,
ધરણીની રેણું કુંકુમ થાય રે. ૩૪
મોર ચકોર કોકિલા કીર રે,
શીતળ મંદ સુગંધ સમીર રે. ૩૫
કુસુમિત કુંજભુવન કહેવાયે રે,
સુંદર મહેલ મનોહર થાયે રે. ૩૬
સુખડું તે શ્યામા શ્યામાને આપે રે,
વાલાજીશું વહાલા ઘણેરૂં વ્યાપે રે. ૩૭
વ્રજજન વૈકુંઠનું સુખ માંણે રે,
દિનરજની જાતાં નવ જાણે રે. ૩૮
ગૌ ચારી ગોવિંદ ગોકુળ આવે રે,
ગોપીજન મોતીને ઝુમખે વધાવે રે. ૩૯
આરતી સહસ્ર દીપની સાજે રે,
જોવા જુવતીનાં જૂથ વિરાજે રે. ૪૦
નોછાવર નેહે કરે નંદરાંણી રે,
બેસાડે ઉંચે તે આસન આંણી રે. ૪૧
પયપકવાંન મિઠાઈ ને મેવા રે,
મુખ આગે મૂકે લાલાજીને લેવા રે. ૪૨
ભોજન સેન કરે ગોકુળરાય રે,

કોઈ નંદભુવન તજી નવ જાય રે. ૪૩
નંદજીનું સદન સ્વર્ગ સમાંનરે,
વિશ્વને આપે તે અન્ન પાંન રે. ૪૪
રિધ સિધ નવનિધ દાસી થઇ છે રે,
દધિતનયા જ્યાં લોભાઇને રહી છે રે. ૪૫
આઠ ક્રોડ તીરથ વ્રજમાં વસીઆં રે,
પ્રભુજીનાં ચરણ પ્રેમે પરસીઆં રે. ૪૬
કુબેરના સુત પડયા શ્રાપે રે;
તેને ઓધાર્યા જઇને આપે રે. ૪૭
નંદજીને નવલાખ દૂજે ગાય રે;
ગોપીનું ગોરસ ચોરીને ખાય રે. ૪૮
રમત રમે રવિતનયાતીર રે;
કોટીક મનમથ શોભે શરીર રે. ૪૯
તરુણીને તાન કરીને તેડે રે,
અબળાનો આંબો કરીને વેડે રે. ૫૦
ખેલે નવ નારીનો કુંજર કરીને રે,
ઉલટ અંગોઅંગ ધરીને રે. ૫૧
પરમ પવિત્ર ચરિત્ર ઉદાર રે,
જેનો નેતિ નિગમ ન પામે પાર રે. ૫૨
દાંણી થઇ મોહન મારગ રોકે રે,
અમૃત વેણે સૌને સંતોખે રે. ૫૩
માટી ખાતાં માતાએ મુખડું નિહાળ્યું રે,
ત્યાં ત્રિલોકનું કૌતક ભાળ્યુ રે. ૫૪
ગોવર્ધન ચડીને શબ્દ ઉચારે રે,
મધુ મંગળનું માન વધારે રે. ૫૫
નંદ ગામ ગોકુળ વરસાંણું રે,
વંદ્રાવન શોભા શી વખાંણું રે. ૫૬
વૃક્ષ વેલી કુસુમ ઘણાં નીસરીઆં રે,
રત્નમણી મોતી વિવિધ વીખરીઆં રે. ૫૭
સુંદર શરદ નિશા અજવાળી રે,
આનંદે વેણ વજાડી વનમાળી રે. ૫૮

સૃષ્ટિ સૌ માયાથી મોહ પમાડી રે;
વ્રજ જુવતીને રાસ રમાડી રે. ૫૯
તે સુખ મુખે કહ્યું નવ જાય રે,
શારદ શેષ સહસ્ર મુખે ગાય રે. ૬૦
આનંદ સિંધુ અગમ અપાર રે,
પ્રીતમ પ્રભુનો અખંડ વિહાર રે. ૬૧

પદ ૨૩૯ મું-મથુરા લીલા-રાગ સદર

બાવન દિવસ વરસ અગીઆર રે,
પછી પ્રભુ આવ્યા મથુરાંમોઝાર રે. ૧
પ્રથમ પરિચટ મરણ પમાડયો રે,
સુધો તેને સ્વર્ગનો પથ દેખાડયો રે. ૨
સાંમો મળ્યો માળી ચઢાવ્યાં ફૂલ રે,
ચાર પદારથ આપ્યાં અમૂલ રે. ૩
રતિ એક ચંદન કુબ્જાનુ લીધુ રે,
તેનું રૂપ કમળાસરખું કીધું રે. ૪
હળધર ગિરધર સુંદર શોભા રે,
ધનુષ જાગમાં આવીને ઉભા રે. ૫
જુગત કરીને જોયા જાગ રે,
કીધા ધનુષ તણા બે ભાગ રે. ૬
યોદ્ધા તો યુદ્ધ કરવાને આવ્યા રે,
તેને તો મારીને હાર મનાવ્યા રે. ૭
કુંજરને કીટતણી પેરે માર્યો રે,
રસીઓજી રાજસભામાં પધાર્યો રે. ૮
ધાર્યો શરીરે વીરરસ પોતે રે,
થરથર કાળ કંપે જેને જોતે રે. ૯
જ્યારે આવી ઉભા જુગદાધાર રે,
જે જેમ તે તેમ રહ્યું શૂન્યકાર રે. ૧૦
કંસે તો કાળસ્વરૂપ નિહાળ્યું રે,
ભોજપતિ મૃત્યુ પોતાનું ભાળ્યું રે. ૧૧
જોગીજને તત્ત્વ કરીને જાણ્યું રે,

પંડિતે પૂરણ રૂપ વખાણ્યું રે. ૧૨
નગર નારીએ નટવર દીઠા રે,
મોહન લાગે તે મન મીઠા રે. ૧૩
જાદવે તે જોયા જુગદાધાર રે,
સ્નેહી સહોદરે દીઠા સાર રે. ૧૪
વાસુદેવ દેવકીએ હરિ નિરખ્યા રે,
રુદયે વહાલા લાગ્યા સુત સરખા રે. ૧૫
મલ્લે તો મલ્લ સરીખા દીઠા રે,
તતક્ષણ જુદ્ધ કરવાને ઉઠયા રે. ૧૬
ચાંણુર મુષ્ટિકને ત્યાં માર્યા રે,
સલ દુસલને સેહેજે સહાર્યા રે. ૧૭
કંસને કેશ ગ્રહીને પછાડયો રે,
પાપીનો પ્રાંણ પલકમાં કહાડયો રે. ૧૮
આવી લાગ્યા માતપિતાને પાયે રે,
હસ્ત જોડી સ્તવન કરે જદુરાયે રે. ૧૯
અમ સારૂ તમને મહાદુઃખ દીધું રે,
દુષ્ટે તો કામ અણઘટતું કીધું રે. ૨૦
તેવું ફળ પામ્યો એ પાપિષ્ટ રે,
હવે કરો અમપર કરુણા દૃષ્ટ રે. ૨૧
વસુદેવ કહે સુણો મહારાજ રે,
તમ દરશનથી સીધ્યાં સર્વ કાજ રે. ૨૨
વસુદેવે વિપ્રનાં વૃંદ બોલાવ્યાં રે,
દશ સહસ્ર ધેનુ ને દ્રવ્ય મંગાવ્યાં રે. ૨૩
તતક્ષણ દીધાં દાન ઉદાર રે,
જુગમાંહે થઇ રહ્યો જે જે કાર રે. ૨૪
ઉગ્રસેનને રાજ્યાસન આપ્યું રે,
સર્વ કોઈનું સંકટ કૃષ્ણે કાપ્યું રે. ૨૫
ગર્ગાચારે આવીને ઉપવીત દીધું રે,
બ્રહ્મતેજ વાધ્યું ને કારજ સીધ્યું રે. ૨૬
વિદ્યા ભણવા સાંદિપની ઘેર આવ્યા રે,
પ્રભુ જાણી પૂરણ પ્રેમે ભણાવ્યા રે. ૨૭

જેનો શ્રુતિ સ્મૃતિ પાર ન જાણે રે,
જેનો મહિમા શિવ વિરંચી વખાંણે રે. ૨૮
સંસાર ધર્મ ચલાવવાને કાજે રે,
માનસી ચેષ્ટા કરી મહારાજે રે. ૨૯
જપ તપ તીરથ ને વ્રત દાંન રે,
એવું તો આચરીઆ ભગવાંન રે. ૩૦
ગુરુ સુત આંણી આપ્યો આનંદે રે,
વિનય કરી વિદાય માગી ગોવિંદે રે. ૩૧
મધુપુર આવ્યા દેવ મોરારી રે,
જેને જોઇ મોહી નગરની નારી રે. ૩૨
ઘેર ઘેર આનંદ ઓચ્છવ થાયે રે,
હરિકેરા જન્મ કર્મ જશ ગાયે રે. ૩૩
એટલે તો ભૂપ જરાસંધ આવ્યો રે,
તેવીસ ક્ષોણી સૈન્ય સંઘાતે લાવ્યો રે. ૩૪
દુષ્ટ જે રાજા હતા બળવંત રે,
તેનો તો આંણ્યો પલકમાં અંત રે. ૩૫
સત્તરવાર સૈન્ય ગર્વ નિવાર્યો રે,
ભલી ભાતે ભોમીનો ભાર ઉતાર્યો રે. ૩૬
કહીંથી કાળ યવન વળી આવ્યો રે,
ત્રણ કોટિ મ્લેચ્છ હંકારી લાવ્યો રે. ૩૭
તપ કરી વર પાંમ્યો શિવ અજથી રે,
જાદવ કુળ ભય પામશે તુજથી રે. ૩૮
વાલાજીએ કીધો મન વિચાર રે,
વિશ્વકર્મા તેડાવ્યા તેણી વાર રે. ૩૯
એક મારી આજ્ઞા શિષ ચઢાવો રે,
સાગરતીરે શુભ નગ્ર બનાવો રે. ૪૦
કહેતાં તતખેવ ચાલ્યા મતિધીર રે,
દ્વારામતિ રચી દરિયાતીર રે. ૪૧
કંચન મણિમય કીધું કામ રે,
રમણિક રસીઆજીનું ધામ રે. ૪૨
જોગનિદ્રા પ્રેરી જદુરાય રે,

ખગપતિ લેઇઉડયા ક્ષણ માંહે રે. ૪૩
જે જેમ તે તેમ મેલ્યુ સૌ કોય રે,
અન્યોઅન્ય નિરખીને આનંદ હોએ રે. ૪૪
મધુપુરમાંહ્ય રહ્યા મોરારી રે,
સુંદર શ્યામ પીતામ્બરધારી રે. ૪૫
શંખ ચક્ર ગદા પદ્મ ધર્યાં પાણ રે,
અંબુજલોચન પરમ સુજાણ રે. ૪૬
મથુરાંની પોળે નિસર્યા નાથ રે,
જોઇ મોહ પામ્યો અસુરનો સાથ રે. ૪૭
હરિને જે કરવું હતું મનમાંહે રે,
દરશન દેઇ નાઠા વનમાંહે રે. ૪૮
પાપિષ્ટ ઉઠીને પૂંઠે ધાયો રે,
વાલાજીએ વેશ ધરીને વાહ્યો રે. ૪૯
ગોમતાચળ પરવતની જે ગુફાય રે,
ઘણા કાળનો સૂતો મુચકુંદરાય રે ૫૦
તેની પાસે આવ્યા પ્રેમ ધરીને રે,
પીતામ્બર ઓઢાડયું જુગ્ત કરીને રે. ૫૧
ઉર માંહી ઉપનો અતિઆનંદ રે,
ઉપાય રચી ગયા ગોવિંદ રે. ૫૨
હરિને ભરોંસે તેને જગાડયો રે,
નેત્રની જ્વાળાએ પતન પમાડયો રે. ૫૩
પછી હેતે હસતા આવ્યા ગોપાળ રે,
પ્રસંન્ન થઇ દરશન દીધું દયાળ રે. ૫૪
કર જોડી હરિની સ્તુતિ કીધી રે,
મહિપને મુક્તિ માગીને લીધી રે. ૫૫
જગમધે આવી પર્વત પ્રજાળ્યો રે,
સુખી થયા દુઃખનો સંદેહ ટાળ્યો રે. ૫૬
અક્ષરેશ આવ્યા એક ક્ષણમાંહે રે;
ઉગ્રસેન કૃષ્ણ જાદવ છે જ્યાંહે રે. ૫૭
પ્રથમ પરણ્યા શ્રી બળદેવ રે,
રૈવતની કન્યા સુંદર એવ રે. ૫૮

પછે પ્રભુ પરણ્યા રૂક્ષમણિ રાણી રે,
અધ્યાય બાવન મેલ્યો જાણી રે. ૫૯
રસિયોજી લાવ્યા રાજકુમારી રે,
એક સો અષ્ટ ને સોળ હજાર રે. ૬૦
દશ દશ પુત્ર ને પુત્રી એક રે,
સૌને સમૃદ્ધિ સરખી વિશેક રે. ૬૧
પ્રભુજીનો પ્રોઢો થયો પરિવાર રે,
સાગરમાં ઝીલવા આવે જે વાર રે. ૬૨
સિંધુ તે સોર કરતો રહી જાએ રે,
ઘુંટણ કટિ બરાબર થાએ રે. ૬૩
નાહીને બારણે નિસરે જ્યારે રે,
આભ્રણ અમર આપે ત્યારે રે. ૬૪
નિત્ય નિત્ય નવલા ધરે શણગાર રે,
પ્રભુજીનો આનંદ અખંડ વિહાર રે. ૬૫
પ્રીતે કરી પારથનો રથ હાંકયો રે,
નિજ જન જાણીને ધર્મ રાખ્યો રે. ૬૬
પુંડરિક વસુદેવને આપી મુક્તી રે,
જરાસંધ જીત્યો કરીને જુગ્તી રે. ૬૭
સપ્તદીપના છત્રપતિ રાય રે,
ધર્મ કુંવરને લગાડયા પાય રે. ૭૮
મહાભારથ કુરુક્ષેત્રમાં કીધો રે,
દુષ્ટ હતા તેને દંડ દીધો રે. ૭૯
ભક્ત અનેકનાં કારજ સાર્યાં રે,
નિજ જન જાણીને દુઃખ નિવાર્યાં રે. ૭૦
અજ ભવ અહિપતિ નિગમ વખાણે રે,
હરિના ચરિત્રનો પાર ન જાણે રે. ૭૧
છોડાવ્યા રાજા વીસ હજાર રે,
યુધિષ્ઠિરને યજ્ઞ કરાવ્યા ચાર રે. ૭૨
શારદા સરખા મળે શત કોડ રે,
કોટિ કલ્પ વર્ણન કરે કર જોડ રે. ૭૩
હરિલીલાનો અંત ન આવે રે,

કેઇ પેરે જાણ્યામાં જીવ લાવે રે. ૭૪
હરિજશ શીખે સાંભળે ગાયે રે,
પ્રીતમ સરખા પતિત પાવન થાએ રે. ૭૫

રાધાકૃષ્ણ વિવાહનાં ધોળ-પદ ૨૪૦ મું

સખી આજ અનોપમ દાડલો, અતિ ઉલટ અંગ ન માય;
પ્રાણ પ્યારી તે પરણે પ્રીતસુ, મળી માનુની મંગળ ગાય; અ૦
વર તો સુંદર નંદજીનો લાડીલો, ભ્રખુભાણ તણીરે કન્યાય; અ૦
રાધા મોહન રાગે રજ્યાં મળ્યાં, જેની શોભા તોવર્ણવી ન જાય; અ૦
તરીયા તોરણ બાંધ્યાં રે બારણે, મણી મુક્તાના ચોક પુરાય, અ૦
મોટા મંડપ છાયા રળિયામણા, કંકુ કેસરનાં છાંટણ છંટાય અ૦
ચુવાચંદન મૃગમદ મુક્તા, પ્રેમે ફોફળપાન વહેંચાય;
સ્વામી પ્રીતમનાની શોભા ઘણી, જેનો રસ ભરીયો વીવાય. અ૦

પદ ૨૪૧ મું-રાગ સદર

સખી આનંદસાગર ઉલટયો, મને પ્રગટયો છે પ્રેમ અપાર;
રૂપ સુંદર શ્યામ રે સુંદરી, એવા નટવર નંદકુમાર. આનંદ૦
સખી સુંદરતા ત્રીલોકની, આવી એકઠી થઈ એક ઠામ. આ૦
એની ઉપમામાં કોઈ આવે નહિ, બલિહારી તે કોટીક કામ. આ૦
બ્રહ્માએ લગન વિચારીયું, શુભ મુહૂર્ત ને શુભવાર; આનદ૦
તેવું જોઇને ત્રીકમજી તોરણ ચઢયા, સાસુ પુંખવા આવ્યાંસાર. આ૦
વેદવિધિ કરીને પધરાવીયા, પ્રભુ આવ્યા છે માંયરામાંય. આ૦
સ્વામી પ્રીતમનો અતિ રૂડલો, બ્રહ્મા વેદ ભણે છે ત્યાંય. આ૦

પદ ૨૪૨ મું-રાગ સદર

બ્રહ્મા વેદ ભણે છે રે, અતિ હૈડે હરખે,
સૂરજ જય બોલે રે, કુસુમ ઘણાં વરસે. ૧
વેદીપર પાવક રે, જવતલ હોમાયે;
વાજા બહુ વાગે રે, રંગ રેલો થાયે. ૨
કંચનને કળસે રે, ચોરી રચી ચોંપે.
મોહ્યા લોક ચતુર્દશ રે, રસીયાને રૂપે ૩
વર પાસ બેસાડયાં રે, ચંદ્રમુખી બાળા;
કંઠે આરોપી રે, સુંદર વરમાળા. ૪
કુમકુમ કેસરનાં રે, છાંટયાં છાંટણલાં,

જુગતેશુ કીધાં રે, છેડાગાંઠલડાં. ૫
ફરવાને લાગ્યાં રે, ત્યાં મંગળફેરા;
દૂધે મેહ ઉઠયા રે, કરા સાકર કેરા. ૬
કંસાર આરોગ્યો રે, પ્રીતે બેઉ જણાં,
ધ્રુવદર્શન કીધાં રે, દીધાં દાન ઘણાં. ૭
પ્રીતમના પ્રભુનાં રે, મીંઢળ છોડાયે,
મળી તરુણી ટોળે રે, મનગમતું ગાયે. ૮

પદ ૨૪૩ મું–રાગ ધોળ, દેશી ફેર

છોડ છોડ છબીલા દોરડો રે, તારે દોરડીએ દશ ગાંઠ;અલબેલા૦
તે તુજથી કેમ છૂટશે રે, બ્રહ્માએ પાડી આંચ; અલબેલા૦
પય પીતાં મારી પૂતના રે, મહીમાખણના ચોર; અ૦
આહીર કુળમાં ઉછર્યો, ચાર્યાં ગોકુળમાં ઢોર; અ૦
કુબજા તે દાસી કંસની રે, તે સું કર્યો ઘરવાસ; અ૦
નવલખ દુઝે નંદને રે, તોય પીધી પીયારી છાશ; અ૦
બે બાપનો તું બાળકો રે, જાણ્યું તમારૂં જોર, અ૦
ચતુરપણુ તેમાં શુ હશે રે,ચાખ્યાં તે ભીલડીનાં બોર; અ૦
તારી જાત ને ભાત જડે નહિ રે,ન મળે મોટાં સંગ; અ૦
પ્રીતમના સ્વામી શુ કહીએ રે, એવા તમારા ઢંગ; અ૦

પદ ૨૪૪ મું–રાગ સદર

છોડ છોડ છબીલી દોરડો રે, તારો સુદામો વીર તેડાવ;અલબેલી૦
તેથી જો અર્થ સરે નહિ રે, તારો બ્રખુભાણ બાપ તેડાવ; અ૦
તું તો કુંવરી કીરતીતણી રે, તેનું કર્યું સ્તનપાન; અ૦
જોર જરાય માં રાખશો રે, અંતરમાં અભિમાન; અ૦
મનમાં તે મરડ ન રાખશો રે,માન મૂકીને કર જોડ; અ૦
શિષ નમાવે સૌ દેખતાં રે, હાથે હારીને દાંતે તોડ; અ૦
કુણ તપ કીધાં તરુણી રે, તારાં પુન્યતણો નહિ પાર; અ૦
કોટી બ્રહ્માંડપતિ કૃષ્ણજી રે, તે તું પામી ભરથાર; અ૦
લાડીલી લાજ ન રાખશો રે, જે જેમ તે તેમ થાય; અ૦
પ્રીતમના સ્વામી શ્યામળા રે, તેને તું લાગ પ્રેમે પાય; અ૦

તુલસીજીના વિવાહનાં ધોળ

પદ ૨૪૫ મું

ત્રિભુવન પાવન તુલસીજીનો વિવાહ રે,
પ્રેમીજનને પ્રેમ તણો રસ પીવા રે,
શિવ ચતુરાનને ધાર્યું લગન વિચારી રે,
કાર્તક શુદી એકાદશી ઉત્તમ સારી રે.
વર કન્યાને જોયાં મળતાં વિશેક રે,
જેનાં રૂપ ગુણ નામ અનેકરે.
વર તો છેલછબીલો શાળંગરામ રે,
કન્યા કહીએ તુલશી નિર્મળ નામ રે.
જાનૈયા તો જુઓ હરિના જન રે,
જેને તુલસીવર છે તન મન ધંનરે.
પ્રીતમનો સ્વામી છે પૂર્ણાનંદ રે,
અખિલ લોકને ઉપજાવે આનંદ રે.

પદ ૨૪૬ સુ- ધોળ ૨ જું

વાલો ચડયા વરઘોડલે રે, સુખ સાગર કલોલ રે;
પાંચ પચીશ મળી પ્રેમદા રે, ગાય મંગળ ને ધોળ રે. ૧
સુંદર સાંભેલા શોભતા રે, વર વિઠ્ઠલની જોડ રે;
ધ્રુવ અમરીષ પ્રલ્હાદજી રે, ભક્ત અનંત કરોડ રે. ૨
વાજાં વાજે રળીયામણાં રે, ગાજે નિગમ નગારાં રે;
રવિશશી બેઉ મશાલચી રે,મહિમા અગમ અપાર રે.૩
બારે તે મેઘ કરે છાંટણાં રે,કરે ચમર પવન રે;
વિશ્વ વિચિત્ર રંગ વાડીઓ રે, શોભે ચૌદ ભુવન રે. ૪
તત્ત્વ ચોવીશ ને તોરણે રે,ચડયા ચૈતન્ય બ્રહ્મ રે;
પ્રીતમ સ્વરૂપને પ્રીછતાં રે, ટળે ત્રિવિધિ કર્મ રે. ૫

પદ ૨૪૭ મું-ધોળ ૩ જું

વરકન્યા તો મંડપમાં પધરાવ્યાં રે,
શચી સાવિત્રી મંગળ ગાવા આવ્યાં રે.
વિધિ નારદ શુક શારદ વેદ ઉચારે રે;
પલક પલકમાં પ્રભુસું પ્રેમ વધારે રે;
વસુધા વેદી કીધી છે શુભ સાર રે;

રવિ શશિ દીપક ઝગમગ જ્યોત અપાર રે.
સાતે સાગર કુંભ ભર્યાં જળ પાણી રે,
પંખા પવન કરે ઉર આનંદ આણી રે.
ચૌદ માળની ચિતરાવી ચોરી રે,
ભાર અષ્ટાદશ ખુંપ વનસ્પતિ મોરી રે.
વિશ્વ ચરાચર અખંડ અંતરજામી રે;
પ્રેમ સનેહી જન પ્રીતમનો સ્વામી રે.

પદ ૨૪૮ મું-ધોળ ૪ થું

ગગન મંડળમાં અનહદ વાજા વાજે રે,
સુંદરતાનો સાગર શામ બિરાજે રે.
તેણે દીસે રાજ ઘણા રૂપાળા રે;
કંઠે આરોપી સુંદીર વનમાળા રે.
પ્રેમ તણે પટકુળે પાડી ગાંઠી રે,
ઓઢી ઉપરણી કેસર છાંટી રે.
વરકન્યા તો વરત્યાં મંગળ ચાર રે,
સુરનર મુનિવર બોલે જયજયકાર રે.
વરકન્યાએ આરોગ્યો કંસાર રે,
જેણે સરજ્યો આ સઘળો સંસાર રે.
અલબેલાજી પ્રેમે પરણી ઉઠયા રે,
મંગળકારી મોતીડે મેહ ત્રુઠયા રે.
પ્રીતમનો સ્વામી છે પરમ સ્નેહી રે,
પ્રેમે પધાર્યાં લાલ લાડણી લેઈ રે.

પદ ૨૪૯ મું-ધોળ ૫ મું

વરકન્યાના દોરડીયા છોડાય રે,
જુવતી જૂથ મળીને મંગળ ગાય રે.
રાધા મોહન રમાડયાં રૂપૈયે રે,
નેહે નિરખી હરખ ઘણો છે હૈયે રે.
તુળસીવિવાહ સાંભળશે ને ગાશે રે,
માતપિતા કુળ તેનાં પાવન થાશે રે.
પતિતપાવન ગોપીવર ગુણગ્રામ રે,
અધમ ઉદ્ધારણ જેનું નિર્મળ નામ રે.

પ્રીતમના સ્વામીની શોભા સારી રે,
રસીયાજીના રૂપતણી બલિહારી રે.

પદ ૨૫૦ મું-ધોળ ૬ ઠું

આજ સખી અલબેલોજી ઘેર આવ્યા રે.
પ્રેમ ધરીને મંદિરમાં પધરાવ્યા રે.
રતન સિંહાસન આસન લેઇ આપ્યાં રે,
જન્મો જન્મનાં સંકટ સઘળાં કાપ્યાં રે.
ઓરડિયામાં દીવડિયા અજવાળો રે,
નેણાં ભરીને નંદકુવરને ન્યાળો રે.
આંગણિયામાં મોતીચોક પૂરાવો રે,
કેસર કુંમકુમ છાંટણાં છંટાવો રે.
બારણે બારણે તોરણીયાં બંધાવો રે,
અતિ સુંદર સુગંધી સીચાવો રે,
પય પકવાન મંગાવ્યા મીઠા મેવા રે,
લેહેર તોરંગી લક્ષ્મીવરને લેવા રે.
અંગે મારે સોળે શણગાર સારૂં રે,
અગર કપુરની આરતી ઉતારૂં રે.
પ્રેમ સનેહી જન પ્રીતમનો સ્વામી રે,
ઉર અંતરમાં વસીયા અંતરજામી રે.

રવેણીનાં પદ

પદ ૨૫૧ મું-રાગ દેશાખ

રામ રટો રે મન મૂઢ ગમારા, કાહા બરજું તોય વારમવારા.
ચંચલ ચપલ ચોર ગતિ તેરી, કપટ કુટિલતા કરત ઘનેરી.
સ્વાંન સુકર ખર કાગ મંજારા, અધમ જાર ઠગ મન ખટ ધારા.
કેસરી કોઇ પકડ કે લાવે, મૂઢ મતિ મન હાથ ન આવે.
ભૂલી મંત્ર વિષધર વસ આવે, મન ભોયંગ કોઉ પકર ન પાવે
એસા મન ઉનમત બહુરંગી, મહા મલીન માયાકા સંગી.
એ મનકું સદ્‌ગુરુ સમજાવે, અનેક ભરમના દૂર ગમાવે.
પ્રીતમ પરમ ગુરુપદ સેવે, હરી ગુરુ સંત રુદામાં લેવે.
સાખી-એ મન તું શિક્ષા કરે, શુક નારદ શિવ સાર;

પ્રીતમ સદ્‌ગુરુ શબ્દસેં, કરી મનકું તુચ્છકાર. ૧
પ્રીતમ મન ગયદ ગત, ફરત અવિદ્યા સાથ;
મ્હેલવાંન ગુરુ વશ કરે, જ્ઞાંન અંકુશ લિયે હાથ. ૨

પદ ૨૫૨ મું–રાગ સદર

સદ્‌ગુરુ સંતરાંમ એક રૂપા, ભાસે ભિંન ભિંન તીન સ્વરૂપા. ૧
સંત કિ્રપાસેં તરે સંસારા, સદ્‌ગુરુ રાંમમે લાવનહારા. ૨
રાંમ વિમુખ ઉવારે સંતા, સંતકો વિમુખ પાવે નહિ અંતા. ૩
સંત દુખે હરિકે પ્રતિહારા, આસુરયોનિ પાયે અવતારા. ૪
સંતમહિમા હરિ શ્રીમુખ ગાવે, વેદ કતેબ કોઉ પાર ન પાવે. ૫
સંત ભમર હરિ કમલ નિવાસા, પ્રેમ પ્રીત નિત કરત નિવાસા. ૬
સંત મીન હરિ સાગર સોઈ, પલભર વિછરે પ્રાણ ન હોઈ. ૭
સંત ચાતક હરિ નિરમલ મેહા, અરસ પરસ અસ અધિક સનેહા.
સંત હરીસેં પલ નહિ ન્યારે, પ્રીતમ હરિ ગુરુ તારણહારે. ૯

સાખી–હરિગુરુ સંત કિ્રપા કરે, મિટે જન્મ દુઃખ વ્યાધિ,
પ્રીતમ સંસે સબ સમે, પ્રગટે સહજ સમાધિ.
ગુરુકાંમી તોહે કૃષ્ણજી, કેવલ તો શ્રીરામ,
લોભી વાંમન જાંનીયે, ક્રોધી નરસંગ સમાન.

પદ ૨૫૩ મું–રાગ સદર

તન વૈરાગ કરો મત કોઇ, મન વૈરાગ મહાગતિ હોઇ.
દેખાદેખી જે ભેખ બનાવે, સાધારણ વૈરાગ કહાવે.
અસન વસન સુતનારી કે દુઃખા, સમરે રાંમ કરનકું સુખા.
સ્વારથ લાગી હરીકુ ભજહી, અંતર કપટભાવ નહિ તજહી.
રાંમ રંગ હ્રદયે નહિ લાગા, તાતે કહીયે મંદ વૈરાગા.
હરીકે હેત ગ્રહ સુખ ત્યાગે, તીરથ વ્રત સાધનકું લાગે.
અશુભ તજે શુભ આદર કરહી, ધ્યાંન ધારણા ધીરજ ધરહી.
હરિકો ભજન કરે ચિત લાઇ, સો ઉનમની વૈરાગ કહાઈ.
જનમમરણ દુઃખ દેખ અપારા, શોક દુઃખ ભાસા સંસારા.
ગુરુકે શબ્દ ભયા ગુલતાના, બ્રહ્મા શેષ સુખ છિરદી સમાના.
અન્ય પદારથકી કયા બાતા, તૂટયા મોહ રાંમ રંગ રાતા.
સો તીવર વૈરાગ કહાવે, મમતા છોડ પરમ પદ પાવે.
પ્રીત ન વેર ન હરખ ન શોકા, જન્મ મરણકા ન ધરે ધોખા.

નંદે વંદે નહિ વનગેહા, હરિસેં એક નિરંતર નેહા.
શત્રુમિત્ર નવ દીસેં કોઇ, સત્ય નિરમલ વૈરાગ યે સોઇ.
કહે પ્રીતમ સોઇ સંત પુનીતા, મમતા માંનરહીત મહંતા.

સાખી–સંત સમાગમ કીજીયે,તજી દેહ અભિમાંન;
પ્રીતમ પ્રગટે પરમ સુખ, ઉપજે નિરમલ જ્ઞાંન. ૧
પ્રીતમ પડદા ભરમકા, ગુરુગમસેં કીયા દૂર;
એક નિરંતર આતમા,સબ ઘટમે ભરપૂર. ૨

પરચુરણ પદ

પદ ૨૫૪ મું-રાગ પ્રભાત

જે રાધાવર રાસબિહારી, સુંદરતાપર વારી;
કૃપાનિધાન કમળ દળ લોચન, દુઃખમોચન સુખકારી.જે૦ ૧
નટવર નાગર નવલ નાગરી, નિર્મળ જોત ઉજારી;
સુંદર શામસકળ ગુણસંપન્ન, કોટિ કામ બલિહારી. જે૦ ૨
નંદનંદન ભ્રખુભાણનંદિની, અદ્‌ભુત આનંદકારી;
પ્રીતમ રૂપ હૃદેમાં રાખો, ચરણકમળ ચિત્ત ધારી. જે૦ ૩

પદ ૨૫૫ મું-રાગ કલ્યાણ

જય જય જય ભ્રખુભાનનંદિની, મુદિત મનોહર બાલા;
વ્રજાંગના મધ્ય મોક્ષ રાધિકા, સુંદર રૂપ રસાલા. જય૦ ૧
આનંદસિંધુ સૌભાગ્યમંજરી, મોહન મનની માલા;
પ્રીતમ પદરજ શિશ ચઢાવે,અખિલ લોક પ્રતિપાલા. જય૦ ૨

પદ ૨૫૬ મું-રાગ સદર

મોરલી મદન મદમાતી, દેખ આલી મોરલી મદન મદમાતી;
નૌતમ બાજત મનકું ન લાજત,પરમ મુદિત રંગ રાતી.દેખ૦૧
જડ ચૈતન ચૈતન જડ કીને, સુંદર શ્યામ સુહાતી;
પ્રીતમકે સ્વામીકો અધરરસ, પ્રેમે પીવત દિનરાતી. દેખ૦૨

પદ ૨૫૭ મું-રાગ સદર

પદસરોજપર વારી, શ્યામ તેરે પદસરોજપર વારી;
મંગલ કરત હરત સબ દુઃખકો, ઉર રાખે ત્રિપુરારી. શ્યામ૦૧
જે પદ મૂલ પ્રગટ ભઈ ગંગા, ત્રિભુવન પાવનકારી,
પ્રીતમ સોઈ ચરણરજ વંદે, તન મન ધન બલિહારી. શ્યામ૦૨

પદ ૨૫૮ મું-રાગ સદર

રૂપ રાસ રંગ ભીને, નવલ પિયા, રૂપ રાસ રંગ ભીને;
આનંદ કંદ અખંડ અવિનાશી,સુંદર નેણ સલુને.નવલ પિયા૦
કૃપાદૃષ્ટિ કરી જા પર દેખો, સોઇ નર નિરભે કીને;
પ્રીતમ કે પ્રભુ પ્રાણજીવન ધન,પરમ ચતુર ચિત ચીને. નવલ૦

પદ ૨૫૯ મું-રાગ સદર

કૃષ્ણ કહો કહો વાસુદેવ, હેત હૈયામાં આણી;
ગોપીવર ગોવર્દ્ધનધારી, વૃંદાવન દધિનો દાણી. કૃ૦ ૧
પુત્રભાવે પ્રેમે લડાવે, નંદરાયની રાણી;
નવલકિશોર ચોર માખણનો, મીઠી મુખની વાણી. કૃ૦ ૨
વ્રજરજ અજ ઉમયાપતિ ઈચ્છે, પીછે કોઇક પ્રાણી,
પ્રીતમ પ્રેમે ધરી ભજ ભાવે, સુંદરવર સુખખાણી. કૃ૦ ૩

પદ ૨૬૦ મું-રાગ સદર

ઉત્તમ હરિના ગુણવાદ જેણે, સુણ્યા ન સ્નેહ ધરીને;
તે પ્રાણીને પશુ બરાબર, જોજો જુગત કરીને. ઉત્તમ૦ ૧
મનુષા દેહ ધરીને પાપી, ના ભજ્યો હેતે હરિને,
કરમ કમાયો અધ અધાયો, હીંડયો ભાર ભરીને. ઉત્તમ૦ ૨
કંઇ એક કલ્પે આવ્યો અવસર, નાવે દાવ ફરીને;
પ્રીતમ પ્રભુનું ભજન કરીને,જા ભવસાગર તરીને. ઉત્તમ૦ ૩

પદ ૨૬૧ મું-રાગ સદર

શામળિયાનું સ્મરણ કરતાં, ભવનું બંધન છૂટે;
હરિ હીરો જેને હાથે આવ્યો, તે કેમ અળતો ફૂટે. શા૦ ૧
આશા તૃષ્ણા અભીમાન ને લોભની ગાગર ફૂટે;
પ્રભુનામ પારસનો પર્વત,કો કાળે ના ખૂટે. શા૦ ૨
નિર્ભે થઇ નારાયણ ભજતાં, જમકિંકર નહિ લૂટે,
પ્રીતમનો સ્વામી પ્રેમસનેહી, તેશું તાર ન તૂટે. શા૦ ૩

પદ ૨૬૨ મું-રાગ સદર

રામનામ વાણીથી રટતાં, મટે મોહ ને માયા;
તૃષ્ણા જળ સાચું જાણીને, પશુ પીવાને ધાયા. રામ૦ ૧
ધન જોબન તન જૂઠું જાણો, જયમ વાદળની છાયા,
અખિલ બ્રહ્મનું સમરણ કરતાં,નિર્મળ થાયે કાયા. રામ૦ ૨

પૂરણબ્રહ્મશું પ્રીત બંધાણી, તે નર લાભ કમાયા;
કહે પ્રીતમ તે પાર ઉતર્યા,હરિએ હાથે સાહ્યા. રામ૦ ૩

પદ ૨૬૩ મું

અલબેલી અંબે માત જોવા જઇએ રે-એ રાગ

પ્રીતલડી કીજે રે અખંડાનંદશું,
અખંડ આનંદ અખંડ લીલા, અખંડ વાણી વિલાસ રે;
અખંડ અમૃત રસ પીયે રે,કોઇ અખંડ હરિના દાસ. અ૦
શિવ વિરંચી સુરપતિ ભજે, શુક શારદ નારદ શેષ રે;
દેવ દાનવ માનવ મુનિ રે, ભજે ગૌરી સિદ્ધ ગણેશ. અ૦
જેહવડે આ વિશ્વ પ્રવરતે, તપે ચંદ્ર ને સૂર રે,
સ્થાવર જંગમ સઉ ચરાચર, એ તો દશે દશા ભરપૂર. અ૦
મહા પ્રલે અંબુ જથા,એમ પૂરણ કહિયે સોય રે;
કહે પ્રીતમ એકરસ ભર્યો રે, નહિ કાંનો માતર કોય. અ૦

પદ ૨૬૪ મું-રાગ સદર

ગોવિંદ ગુણ ગાને રે,આનંદ ઉર આણીને.
આવો સમૈયો ફરી નહિ મળે,તું શીદ કરે છે ઢીલ રે;
ભજન કરે તે ભવજલ તરે રે,તેમાં કોણ બ્રાહ્મણ ને ભીલ.આ૦
અજામેલ ગજગીધ ગુણકા, શવરી સુપચ કપિ કીર રે;
શરણે ગયો તે કોણ નહિ તર્યો રે,તું તો રાખ્ય રુદે રઘુવીર.આ૦
પતીત પાવન બરદ એહનું,શાસ્ત્ર પુરાંણે સાખ્ય રે;
ડગમગ દિલની મૂકજે રે, એક દૃઢ ભરોંસો રાખ્ય. આ૦
અધમ ઓધારણ તાપનિવારણ, એહેવુ નિરમલ નાંમ રે,
પ્રીતમ પ્રેમે સમરજે રે, નથી કાયર થયાનું કાંમ. આ૦

પદ ૨૬૫ મું-રાગ સદર

બ્રહ્મવિદ ભેટે રે,ભાગે ભવ આપદા.
દરશનથી દુક્રીત ટળે, હોય સુક્રીત અપાર રે;
પુન્ય પુરાતન પ્રગટે રે, મટે માયા મોહસંસાર. ભાગે૦ ૧
સે સહુ સેહેજે સમે, ગમે એક ગોપીનાથ રે;
સુખસાગર ઝીલે સદા રે,શુદ્ધ સ્નેહી સાંમળીયા સાથ. ભાગે૦ ૨
શોક નહિ સુપનંત રે,હોય આનંદનો અંબાર રે;

અજપદને ઇછે નહિ રે, પ્રેમે પ્રીછે પર ઉપગાર. ભાગે૦ ૩
સો વરસ સેવે સુરસરી,એક પલક સંતનો સંગ રે;
કહે પ્રીતમ પરપંચ ટળે રે, લાગે રુદયે હરિનો રંગ. ભાગે૦ ૪

પદ ૨૬૬ મું–રાગ ફેર

જીવનું નહિ જોર, એમાં કાંઇ જીવનું નહિ જોર.
સાત સાંધે ત્યારે તેર તૂટે,એવાં કર્મ કઠોર. એમાં કાંઇ જીવનું૦ ૧
મૂરખને હાથે આવ્યો હીરો, બદલીને ખાય બોર;
જારે એક કમાયો કોડી, ટોટો લાખ કરોડ. એમાં કાં૦ ૨
રજનીદિવસ રહે નિત્ય ભેળા, પિંડમાંહી પાંચ ચોર;
વહાલ વધારી વિખડું પાય, ધન લૂંટે ચહુ ઓર. એમાં કાં૦ ૩
કૃપાનાથ કરે જારે કરુણા, નાગર નંદકિશોર,
પ્રીતમ પાર પામે તે પ્રાણી, પુરવલા અંકોર. એમાં કાં૦ ૪

પદ ૨૬૭ મું–રાગ સદર

સાચે રાચે રામ સંતો, સાચે રાચે રામ,
સાચો પ્રેમ પ્રભુનો જોયે,પરપંચનું નહિ કામ.સંતો સાચે રામ૦
સાચપણે હરિયે હુંડી સકારી, આપ્યા દ્વારકાંમાં દાંમ;
ત્રિલોચન ઘેર રહ્યા ટેહેલવા, ધંધો કરવા ધાંમ. સંતો સાચે૦
સેના માટે ગયે સેવામે, નાઇ ધરાવ્યું નામ;
સાચે પોઠય કબીરકી લાયે, આયે સુંદર સાંમ. સંતો સા૦
સાચે વીજાનંદ સાથે આયે, પ્રભુજી ડાકોર ગાંમ;
પ્રીતમનો પ્રભુ પ્રેમ સનેહી, ભક્તવત્સલ ભગવાંન. સંતો સા૦

પદ ૨૬૮ મું–રાગ સદર

તરવાનું હરિનાંમ કલીમાં, તરવાનું હરિનાંમ;
જપ તપ જગનતણું બળ નાંહિ, એ સહુ કાચું કાંમ. કલીમાં૦
કલિયુગ ક્રોધ વિરોધ ચહુ ઓરા, દ્વંદ્વવિના નહિ ધાંમ,
તેમાં સાર વિચારી જોતાં, હરિકીરતન નિજ નાંમ. કલીમાં૦
કાયા કષ્ટ પડે નહિ કરવો, કશો ન બેસે દાંમ,
સેહેજે નાંમ ઉચ્ચારણ કરતાં, પાંમે મન વિશ્રાંમ. કલીમાં૦
ત્રણ જુગથી તત્ત્વ કલીમાં, ભજવા સુંદર શાંમ,
પ્રીતમ પ્રભુનું નાંમ શિરોમણિ, જપીયે આઠે જાંમ. કલીમાં૦

પૂરણબ્રહ્મશું પ્રીત બંધાણી, તે નર લાભ કમાયા;
કહે પ્રીતમ તે પાર ઉતર્યા,હરિએ હાથે સાહ્યા. રામ૦ ૩

પદ ૨૬૩ મું

અલબેલી અંબે માત જોવા જઇએ રે-એ રાગ

પ્રીતલડી કીજે રે અખંડાનંદશું,
અખંડ આનંદ અખંડ લીલા, અખંડ વાણી વિલાસ રે;
અખંડ અમૃત રસ પીયે રે,કોઇ અખંડ હરિના દાસ. અ૦
શિવ વિરંચી સુરપતિ ભજે, શુક શારદ નારદ શેષ રે;
દેવ દાનવ માનવ મુનિ રે, ભજે ગૌરી સિદ્ધ ગણેશ. અ૦
જેહવડે આ વિશ્વ પ્રવરતે, તપે ચંદ્ર ને સૂર રે;
સ્થાવર જંગમ સઉ ચરાચર, એ તો દશે દશા ભરપૂર. અ૦
મહા પ્રલે અંબુ જથા,એમ પૂરણ કહિયે સોય રે;
કહે પ્રીતમ એકરસ ભર્યો રે, નહિ કાંનો માતર કોય. અ૦

પદ ૨૬૪ મું-રાગ સદર

ગોવિંદ ગુણ ગાને રે,આનંદ ઉર આણીને.
આવો સમેયો ફરી નહિ મળે,તું શીદ કરે છે ઢીલ રે;
ભજન કરે તે ભવજલ તરે રે,તેમાં કોણ બ્રાહ્મણ ને ભીલ. આ૦
અજામેલ ગજગીધ ગુણકા, શવરી સુપચ કપિ કીર રે;
શરણે ગયો તે કોણ નહિ તર્યો રે,તું તો રાખ્ય રુદે રઘુવીર. આ૦
પતીત પાવન બરદ એહનું,શાસ્ત્ર પુરાંણે સાખ્ય રે;
ડગમગ દિલની મૂકજે રે, એક દૃઢ ભરોંસો રાખ્ય. આ૦
અધમ ઓધારણ તાપનિવારણ, એહેવુ નિરમલ નાંમ રે;
પ્રીતમ પ્રેમે સમરજે રે, નથી કાયર થયાનુ કાંમ. આ૦

પદ ૨૬૫ મું-રાગ સદર

બ્રહ્મવિદ ભેટે રે,ભાગે ભવ આપદા.
રશનથી દુક્રીત ટળે, હોય સુક્રીત અપાર રે;
ન્ય પુરાતન પ્રગટે રે, મટે માયા મોહસંસાર. ભાગે૦ ૧
સસે સહુ સેહેજે સમે, ગમે એક ગોપીનાથ રે;
સુખસાગર ઝીલે સદા રે,શુદ્ધ સ્નેહી સાંમળીયા સાથ. ભાગે૦ ૨
શોક નહિ સુપનંત રે,હોય આનંદનો અંબાર રે;

અજપદને ઇછે નહિ રે, પ્રેમે પ્રીછે પર ઉપગાર. ભાગે૦ ૩
સો વરસ સેવે સુરસરી, એક પલક સંતનો સગ રે,
કહે પ્રીતમ પરપંચ ટળે રે, લાગે રુદયે હરિનો રંગ. ભાગે૦ ૪

પદ ૨૬૬ મું-રાગ ફેર

જીવનુ નહિ જોર, એમાં કાંઇ જીવનું નહિ જોર.
સાત સાંધે તારે તેર તૂટે, એવાં કર્મ કઠોર. એમાં કાંઇ જીવનું૦ ૧
મૂરખને હાથે આવ્યો હીરો, બદલીને ખાય બોર;
જારે એક કમાયો કોડી, ટોટા લાખ કરોડ. એમાં કાં૦ ૨
રજનીદિવસ રહે નિત્ય ભેળા, પિંડમાંહી પાંચ ચોર;
વહાલ વધારી વિખડું પાય, ધન લૂટે ચહુ ઓર. એમાં કાં૦ ૩
કૃપાનાથ કરે જારે કરુણા, નાગર નંદકિશોર,
પ્રીતમ પાર પામે તે પ્રાણી, પુરવલા અંકોર. એમાં કાં૦ ૪

પદ ૨૬૭ મું-રાગ સદર

સાચે રાચે રામ સંતો, સાચે રાચે રામ,
સાચો પ્રેમ પ્રભુનો જોયે, પરપંચનું નહિ કામ. સંતો સાચે રામ૦
સાચપણે હરિયે હુંડી સકારી, આપ્યા દ્વારકાંમાં દાંમ,
ત્રિલોચન ઘેર રહ્યા ટેહેલવા, ધંધો કરવા ધાંમ. સંતો સાચે૦
સેના માટે ગયે સેવામે, નાઇ ધરાવ્યું નામ;
સાચે પોઠય કબીરકી લાયે, આયે સુંદર સાંમ. સંતો સા૦
સાચે વીજાનંદ સાથે આયે, પ્રભુજી ડાકોર ગાંમ;
પ્રીતમનો પ્રભુ પ્રેમ સનેહી, ભક્તવત્સલ ભગવાંન. સંતો સા૦

પદ ૨૬૮ મું-રાગ સદર

તરવાનું હરિનાંમ કલીમાં, તરવાનું હરિનાંમ;
જપ તપ જગનતણું બળ નાંહિ, એ સહુ કાચુ કાંમ. કલીમાં૦
કલિયુગ ક્રોધ વિરોધ ચહુ ઓરા, દંદવિના નહિ ધાંમ,
તેમાં સાર વિચારી જોતાં, હરિકીરતન નિજ નાંમ. કલીમાં૦
કાયા કષ્ટ પડે નહિ કરવો, કશો ન બેસે દાંમ,
સેહેજે નાંમ ઉચ્ચારણ કરતાં, પાંમે મન વિશ્રાંમ. કલીમાં૦
ત્રણ જુગથી તત્ત્વ કલીમાં, ભજવા સુંદર શાંમ,
પ્રીતમ પ્રભુનું નાંમ શિરોમણિ, જપીયે આઠે જાંમ. કલીમાં૦

પદ ૨૬૯ મું-રાગ સદર

નેહનો નાતો, નાથજીને નેહનો નાતો;
નેહે ગૌ ચારી ગોકુલની, વાંસલડી વાતો, નાથજીને નેહનો નાતો૦
નેહે વ્રજનારીનાં નેતરાં તાણ્યાં, મહિમાંખણ ખાતો;
નેહે નાચ્યો આહિરડાંને આંગણે, ગોવાલાં સંગ ગાતો. નાથજી૦
નેહે દૂધ પીયો નાંમાનો છાપરૂં છાતો,
નેહે રથ હાંક્યો પારથનો યે નેહની વાતો. નાથજી૦
પ્રેમવિના પાખંડ પ્રભુને નથી સોહાતો;
પ્રીતમનો પ્રભુ પ્રેમ સનેહી, રંગડે રાતો. નાથજી૦

પદ ૨૭૦ મું-રાગ સદર

સ્નેહનો રસીયો સાંમળીયો, જી સ્નેહનો રસીયો;
વૈકુંઠ તજીને વ્રજમાં જઇ વાલપણે વસીયો. સામળીયો૦
હરીજનના હૈયામાં રહે છે, દુરીજનથી ખસીયો;
દ્રુપદસુતાની લજ્જ્યા કારણ, ગરુડ તજી ધસીયો. સામળીયો૦
ગોપીનું ગોરસ ખાવાને, આવે ઉલસીયો;
નૃસૈંયાને હાર આપ્યો, હુંડી સકારી હસીયો. સામળીયો૦
દોંના પાંન બનાયે એક નાથકે ચંદન બહુ ગસીયો;
પ્રીતમનો પ્રભુ પ્રેમસનેહી, પ્રેમકસણે કસીયો. સામળીયો૦

પદ ૨૭૧ મું-રાગ ગરબી

સંતની સેવા કીજીયે રે શુદ્ધ ચિત્તે કરીને;
દેહકૃત ટાળીયે ને રાંમજી નિહાળીયે, પ્રેમનેમ નિત્યે પાળીયે રે શુદ્ધ૦
ચરણોદક પીજીયે ને પ્રસાદી લીજીયે, તનમન વારી દીજીયે રે શુદ્ધ૦
પાન ચાવીયે ને ચર્ચા ચલાવિયે, પ્રેમની ગોષ્ટિ બનાવીયે રે શુદ્ધ૦
તાળાં તુટશેને બંધન છુટશે, ભરમની ગાગર ફુટશે રે શુદ્ધ૦
સંસે સમાવશે ને હરી ઓળખાવશે, પ્રીતમ પ્રેમ ઉપજાવશે રે શુદ્ધ૦

પદ ૨૭૨ મુ-રાગ સદર

સંત ભગવંત એક રૂપ છે રે, ભિન્ન ભાવ ન આણો. (ટેક)
એકરૂપ જાંણશે તે મહારસ માંણશે,
તે સાંને મંત્ર તાંણશે રે, ભિન્ન ભાવ ન આણો. ૧
જ્યમ પુષ્પ વાસનાને અંતર અવકાશના,
અખંડ બ્રહ્મની ઉપાસના રે, ભિન્ન ભાવ૦ ૨

જયમ સિંધુ એક છે ને લેહેરી અનેક છે,
જોયામાં જુજવો વિવેક છે રે. ભિન્ન ભાવ૦ ૩
જયમ હાર હેમ છે, સંત હરિ એમ છે;
પ્રીતમં પ્રભુશું નિત્ય પ્રેમ છે રે. ભિન્ન ભાવ૦ ૪

પદ ૨૭૩ મું–રાગ સદર

જન્મ કૃતારથ કીજીયે રે, રહીયે સાધુની સંગે. (ટેક)
સતસંગ સાર છે, એ તત્ત્વ વિચાર છે;
ભજતાં ભવનો પાર છે રે,રહીયે સાધુની સંગે. ૧
પ્રેમરસ પીજીયે ને કોઇથી નવ બીજીયે,
દેહ ધર્યાનો લાહાવો લીજીયે રે, રહીયે સાધુની સંગે. ૨
સાધન શું કરે, શીદ કુટી મરે,
સતસંગે ક્ષણમાં તરે રે, રહીયે સાધુની સંગે. ૩
પ્રીતમ પરમારથી, હરિના હેતારથી,
તે છુટયા સંસારથી રે, રહીયે સાધુની સંગે. ૪

પદ ૨૭૪ મુ–રાગ સદર

જ્ઞાનગંગામાં ઝીલીયે રે, નિત્ય નેહ ધરીને. (ટેક)
પાતિક પ્રજળે ને મેલ મનનો ટળે;
સામળીયો સેહેજ મળે રે, નિત્ય નેહ ધરીને. ૧
જીવપણું જાય છે ને આતમા દરસાય છે;
કાગ ટળીને હંસ થાય છે રે,નિત્ય દેહ ધરીને. ૨
નિજાનંદ ઉપજે ને, બ્રહ્મભાવે ભજે;
વિષય વિકાર ન લાગે રજે રે, નિત્ય નેહ ધરીને; ૩
અખંડ વિહાર છે ને લીલા અપાર છે,
પ્રીતમ પરમ પદ સાર છે રે, નિત્ય નેહ ધરીને. ૪

પદ ૨૭૫ મું–રાગ સદર

હૈડું તાહારૂં વજર સરીખું, હરિને હેતે ન ભીજયું રે;
એની કૃપામાં નથી કાંઇ કાચું, તારૂં રુદે ન રીજ્યુ રે. હૈડું૦ ૧
જત્ન કરી જઠરામાં રાખ્યો, આપ્યો ઉત્તમ અવતાર રે;
અસન વસન સુખ ભુવન ભામની,પામ્યો પુત્ર પરિવારરે. હૈડું૦ ૨
વિવિધ વિચિત્ર વિભૂતિ હરિની,તે તું પામ્યો પ્રાંણી રે;
ભાવતા ભોગ કર્યા અપરાધી,હરિની ભક્તિ ન જાંણી રે.હૈડું૦ ૩

લોહ ગળી જાય પથ્થર પલળે, પાવક શીતળ થાય રે;
કેહેને જીવ તું કોણ જાત્યનો, જાંણે ન જુક્ત જરાય રે. હૈડું૦ ૪
વાયુ વરુણ ઈંદ્ર રુદ્ર બ્રહ્મા, વેદ જેહેના જશ ગાય રે;
પ્રીતમ પાપી જીવ ન જાણે, ઘણું કહ્યે શું થાય રે. હૈડું૦ ૫

પદ ૨૭૬ મું-રાગ સદર

એક આશરો રાખ્ય હરિનો, ભૂલમાં શીદ ભમે છે રે;
અવર ઉપાયે નથી ઉગરવું, જમના દૂત દમે છે રે. એક આસરો૦
ઝાંઝવાં જળે તરસ ન છીપે, છાલાં છડયે કણ કયાંથી રે;
અન્ય દેવને જે કો ઉપાસે, તેવું મળે ફલ ત્યાંથી રે. એક આસરો૦
હરિને નાંમે તર્યા અઘરાશી, અધમ અજામેલ જેહેવા રે;
જે ગજ ગીધ વ્યાધ પદ પામ્યા, અમર કરે તેહની સેવા રે. એક આ૦
સત્ય પ્રેમ રાખો રુદીયામાં, પ્રેમે પાતક ટળશે રે;
પ્રીતમનો પ્રભુ પ્રેમ સનેહી, સનમુખ આવી મળશે રે. એક આસરો૦

પદ ૨૭૭ મું-રાગ કાફી

રે તુમ વિશ્વ આતમા નાંમ વિશંભર, આદ્ય પુરસ અવિનાશી રે
પલકમાં જક્ત પ્રકાશી રે, રે તુમ વિશ્વ૦
જાકી માયા જુગ ભરમાયા, સો તેરી હે દાસી રે. તુમ વિશ્વ૦
તુમ હો ભોગી તુમ હો યોગી, આહારી અપવાસી રે. તુમ વિશ્વ૦
પ્રીતમ કે પ્રભુ પ્રેમસનેહી, સબ ઘટ ઘટ કે વાસી રે. તુમ વિશ્વ૦

પદ ૨૭૮ મું-રાગ સદર

રે તુમ આનંદકારી અખંડ વિહારી, બલિહારી છબી તેરી રે. તુમ૦
નેતિ નેતિ જાકું નિગમ પોકારે, કાંહાં પોહોંચે મતિ મેરી રે. તુમ૦
શિવ ચતુરાનન શેષ શારદા, થકિત ભયે હરી હેરિ રે. તુમ૦
રિધ્ધિ સિધ્ધિ નવનિધ મુકિત ચતુર્ધા, તે ચેરી પ્રભુ તેરી રે. તુમ૦
પ્રીતમ નિશદન ગાય ગોવિંદ ગુણ, ચિતવત સાંજ સવેરી રે. તુમ૦

પદ ૨૭૯ મુ-રાગ ફેર

લે ગોવિંદ ગુણ ગાઇને, મન લે ગોવિંદગુણ ગાઈને,
માયા મૃગજલ મિથ્યા દેખીને, શીદ મરે છે ધાઇને. મન લે૦
અવગુણ અસત્ય ગાંઠડા બાંધ્યા, કુડાં કરમ કમાઇને;
અંત સમે ભોગવવાં પડશે, સાચું કહું સમ ખાઇને. મન લે૦
માયાની મમતાએ વળગ્યો, રહ્યો વિષયમાં વીંટાઇને;

મૂરખ જીવ અલપ સુખ સારૂ,મુઓ કંઇ કાલ કુટાઇને. મન લે૦
સદ્‌ગુરુ શાસ્ત્રની શીખ ન માંને,રહ્યો મરકટ મુઠી સાઈને,
પ્રીતમ પ્રભુનું ભજન કરી લે,હરિચરણે ચિત લાઇને. મન લે૦

પદ ૨૮૦ મું-રાગ સદર

કર્ય સમરણ સાસોસાસશુ, કર્ય સમરણ સાસોસાસશું;
બીજો સઉ બકવાદ તજીને, ચિત અરપો અવિનાશશું. કર્ય સ૦
જગતગુરુ જગદીશ ન જોયો,મોહ્યો સુપનવિલાસશું;
કલ્પદ્રુમ કમલાવર મૂકી, વળગ્યો જઇને જવાસ શું. કર્ય સ૦
લોકલાજનું લફરૂં તોડો, ચિત જોડો નિજ દાસશું;
પ્રીતમ પ્રભુનું ભજન કરી લે,પૂરણ પ્રેમપ્રકાશશું. કર્ય સ૦

પદ ૨૮૧ મું-રાગ સદર

શીદ પડે જુગ જાળમાં, પ્રાણી શીદ પડે જુગ જાળમાં;
હરિ ભજવાનો અવસર ચુકયો,તો વાત નહિ આવે તાલમાં. પ્રાણી૦
તારા શત્રુ વસે છે તુજમાં, જ્યમ પાવક ઢાંકયો પરાળમાં;
એક પલકમાં પરલે કરશે,જીવને વિષયા જ્વાળમાં. પ્રાણી૦
પરહરિ વિષ અમૃતરસ ચાખો, મન રાખો રૂપ રસાલમાં;
પ્રીતમ પ્રભુનું ભજન કરી લે, સમરથ સરવે કાલમાં. પ્રાણી૦

પદ ૨૮૨ મું-રાગ સદર

રામ સુધારસ પીજીયે રે, નિત્ય રામ સુધારસ પીજીયે;
ત્રિવિધી તાપ ન વ્યાપે તનમાં,મનમાં ક્રોધથી ન ખીજીયે. નિત્ય૦
સદ્‌ગુરુસંત વેપારી નાંમના,તેહને તનમન દીજીયે;
રમતો રાંમ રહ્યો સચરાચર, જોઇ જોઈ હદીયે રીઝીયે. નિત્યે૦
જથાજોગ કંઈ કરીયે વંદના, કોની નિંદા ન કીજીયે;
પ્રીતમ પ્રભુનું ભજન કરીને, જનમ સુફલ કરી લીજીયે. નિત્ય૦

પદ ૨૮૩ મું-રાગ સદર

પ્રેમ નેમ નિરંતર પાળીયે, પ્રેમ નેમ નિરંતર પાળીયે;
આશા ત્રષ્ણા લોભ ઇરષા, કામ ક્રોધને ટાળીયે. પ્રેમ નેમ૦
જ્ઞાનતણો પાવક લેઇ પ્રેમે, પાપનું વન પરજાળીયે;
ચિત ચંપો મન વેલ મોગરો,પીયે ધરમને ઢાળીયે. પ્રેમ નેમ૦
રાધાકૃષ્ણ રમે વાડીમાં, નેણ ભરી ભરી ન્યાહાળીયે;
પ્રીતમના સ્વામીની શોભા,ભાવ કરીને ભાળીયે. પ્રેમ નેમ૦

પદ ૨૮૪ મું-રાગ સદર

હરિનાંમવિના નહિ બોલના,હરિ નાંમવિના નહિ બોલના;
બેર બેર કેસે કર પૈયે, યાતન અમુલખ ચોલના. હરિ૦
હરિજનકું મળીયે હેત કરકે, દુરિજન સંગ ન ડોલના;
ગ્રાહકવિના ગોઠડી કેસે,હીરાકી ગાંઠ ન ખોલના. હરિ૦
સાચ જુઠ સબ દેખ તમાશા,મન તાજુ કરી તોલના;
પ્રીતમ જબહી મિલે પ્રેમીજન,અરસ પરસ રસ ઢોલના. હરિ૦

પદ ૨૮૫ મું-રાગ સદર

હરિનાંમ રુદેથી ન છાંડના,હરીનાંમ રુદેથી ન છાંડના;
ભાવે નંદો વંદો કોઉ, જાહેર ઝંડા ગાડના, હરિનાંમ રુદેથી૦
મમતા માંન મનોજ મોહ-મદ, ઉનકે મૂલ ઉખાડના,
જ્ઞાંનપ્રકાશ કરી ઘટભીતર, કરમ કા કચરા ઝાડના. હરિ૦
પાંચુ ચોર કરત નિત્ય ચોરી, તીનકુ અછી તરે તાડના,
આપકી ન કહીયે ઓરકી ન સુનીયે,એબ કાહુ ન ઉઘાડના. હરિ૦
ઉઠત બેઠત જાગત સોવત, હરિસે લગન લગાડના;
જન પ્રીતમ પ્રભુકી આગે, મનકું નાચ નચાડના. હરિ૦

પદ ૨૮૬-રણછોડજીનો ગરબો

દયા કરીને ડાકોર માંહી આવ્યા રે રણછોડજી.
રસિક જનને કાજે રંગ બનાવ્યા રે રણછોડજી.
પર્મ ચતુર હરિ સેવકના સુખકારી રે રણછોડજી.
દાસતણા દુઃખભંજન દેવ મોરારી રે રણછોડજી.
રાજલીલા કીધી રસીયા લાલ રે રણછોડજી.
વૈશ્નવજનને વાધ્યું ઘણું વહાલ રે રણછોડજી.
છબી તમારી વેદે વરણી ન જાએ રે રણછોડજી.
નિરખે તેનાં નયણાં તરપત થાએ રે રણછોડજી.
મોર મુગટ મકરાકૃત કુંડળ કાને રે રણછોડજી.
પીત વસન તન ધરીઆં તડિત સમાન રે રણછોડજી.
અંબુજ લોચન દુઃખમોચન સુખકારી રે રણછોડજી.
નજર કરે તેને ક્ષણમાં લે ઉગારી રે રણછોડજી.
વદન સુધાકર સુંદર સરખુ જોઇ રે રણછોડજી.

પ્રેમી જનનાં પ્રેમે રહ્યાં મન મોહીરે રણછોડજી.
અનેક આભૂષણ પ્રીતમ શણગાર રે રણછોડજી.
હીરા હેમ મણી તુળસીના હાર રે રણછોડજી.
ભુજ કંકણ બાજુ પોંચી મુદ્રિકા રે રણછોડજી.
કટિ કંદોરા રત્નજડિત રવિ સરખા રે રણછોડજી.
ચરણકમળનો મહિમા અગમ અપાર રે રણછોડજી.
સિંધુસુતા શિવ રાખે રુદે મોઝાર રે રણછોડજી.
વાજાં વાગે ગાજે ગગન અપાર રે રણછોડજી.
પંચ આરતી આનંદ ઓછવ થાએ રે રણછોડજી.
ગુણીજન ગાંધર્વ નેહે નાચે ગાએ રે રણછોડજી.
તપ્યા જીવને ઠરવાનું ઠેકાણુ રે રણછોડજી.
સુરતરુ સુફળ ફળ્યાં શી શોભા વખાણું રે રણછોડજી.
શોભા સાગર નાગર નવલકિશોર રે રણછોડજી.
નવલ લાલનું રૂપ રુદીયામાં ધરશે રે રણછોડજી.
પ્રીતમ સરખા પતીત કંઇ ભવ તરશે રે રણછોડજી.

પદ ૨૮૭–ગરબો રણછોડજીનો બીજો

ભર્યાં ગોમતી નિર્મળ જળ ગંભીર રે રંગ લાગ્યો.
શુભ મંદિર સાધુનાં તેની તીર રે ”
સુકીતવાન જન સેવે સંતસમાજ રે ”
જીવનમુક્ત થયા તે જાણો આજ રે ”
ઠોર ઠોર સુંદર ફુલી ફુલવાડી રે ”
વ્રજ વૈકુંઠની લીલા અહિં દેખાડી રે ”
કૃષ્ણચંદ્રની કથા નિરંતર થાએ રે ”
સાંભળતાં દુઃખ જનમમરણનાં જાએ રે ”
જ્ઞાંન વૈરાગ જોગની વાતો સહેલી રે ”
આઠે પહોર અખંડ આનંદની હેલી રે ”
દેહદમન તો કરવુ પડે નહિ કાંઇ રે ”
જપ તપ તીરથ પ્રભુ તણા પદ માંહી રે ”
ચરણ સરણનું સુખડુ અધિક અપાર રે ”
જાંણે તે માંણે મૂકી સંસાર રે ”
અમૃત પાન કર્યું જેણે એકવાર રે ”

તેને અવર ન ગોઠે એક લગાર રે રંગ લાગ્યો
ભોવન ભોવન પ્રતિમા પધરાવી રે ,,
ઘણી દયા ગુજરાત વિશેષ વધારી રે ,,
બોડાંણે બહુ પ્રીત કરી પધરાવ્યા રે ,,
દાસ તણા તેડાવ્યા અલબેલો આવ્યા રે ,,
પતિતપાવન સુખસિંધુની લહેર રે ,,
પ્રેમીજન પંખીને કલ્પતરુ મોરાર રે ,,
અધમ ઓધારણ હરિજનના હિતકારી રે ,,
પુરણ બ્રહ્મ અખંડ આનંદ વિહારી રે ,,
દરસનથી તન મનના તાપ નિવાર્યા રે, ,,
પ્રીતમ સરખા પ્રાણી પાર ઉતાર્યા રે ,,

સુડતાળા કાળવિષેનાં પદ

પદ ૨૮૮ મું-રાગ ગરબો

વાલાજી તું મોકલને વરસાદ રે, શામળીયા
સાધુસંત શાનો કરશે પરસાદ રે, ,,
અંનજલ ખુટયાં તુટયાં સગપણ સઉનાં રે, ,,
નથી ખમાતાં દુખડાં ગરીબ ગઉનાં રે, ,,
પશુ પીડાય ન મળે પાંણી તરણ રે, ,,
બિરદ તમારૂં કાવે અશરણ શરણ રે, ,,
સાંમ્રથ નહિ તારે સ્રષ્ટી કરી શું કરવા રે, ,,
પરજાને તો જોયે નિત્ય પેટ ભરવા રે, ,,
પરજા પીડાય તેહેનું પતિને પાપ રે, ,,
અંતરજાંમી જુઓ વિચારી આપ રે, ,,
અન્નવિના તે કયમ કરીને દિન કાઢે રે, ,,
અબળાનું બળ એટલું આંસુ પાડે રે, ,,
જોરે કરીને જીવે કયમ જીવાય રે, ,,
નજર કરો તો નવ ખંડ લીલા થાય રે, ,,
દુનિયાંમાં પીડાય તાહરા દાસ રે, ,,
માંનવીયે તો મૂકયો છે વિશવાસ રે, ,,
પ્રીતમના સ્વાંમી છો પરદુઃખ જાણ રે, ,,
ઘણી થઇ છે મૂંઝો મનની તાંણય રે, ,,

પદ ૨૮૯ મું-રાગ સદર

કોની આગળ જઈ કરીયે પોકાર રે, શામળીયા
ઘડી ઘડીના છો તમે જાંણનહાર રે, ”
તમોવિના નથી દુઃખનો કોય હરનાર રે, ”
જોતાં જોતાં જોયો સહુ સંસાર રે, ”
દ્રુપદીકેરાં કોણે પૂર્યાં ચીર રે, ”
એકનાથને ઘેર ભર્યું કોણે નીર રે, ”
મીરાંનું વિખ કોણે અમ્રત કીધું રે, ”
નાંમદેવનુ કોણે દૂધ પીધું રે, ”
નરસૈયાને કોણે આપ્યો હાર રે, ”
તમો વિના કોય બીજો છે કીરતાર રે, ”
તે દહાડાને કલ્પ નથી કાંઇ વીત્યા રે, ”
કોના ભયથી બેસી રહ્યા જઇ બીહીતા રે, ”
આદ્ય અંત મધ્ય એક તમો અવિનાશ રે, ”
સદા સરવદા દરશન પામે દાસ રે, ”
કઠણપણુ મૂકી કોમલતા આણો રે, ”
વિશ્વ આતમા નાંમ તમારૂં જાણો રે, ”
ઘણું કહીયે શું નથી જાંણતા નાથ રે, ”
પ્રીતમના સ્વાંમી પ્રેરો વરસાદ રે, ”

પદ ૨૯૦ મું-રાગ સદર

બાલકના અપરાધ જુએ જો માત રે, વાલાજી.
તારે તેહેનો કરે ઘડીમાં ઘાત રે, ”
પિતા પુત્રની જ્યારે લાંચ ખાશે રે, ”
તારે વળતી કયમ જુગમાં જીવાશે રે, ”
જલ સીંચ્યાનું મેઘ માગશે મૂલ રે, ”
તારે તો શું ટળશે અમારૂં સૂળ રે, ”
હીડયાનુ જ્યારે ભોમી ભાડું લેશે રે, ”
ત્યારે કોણ ઉભું રહેવા દેશે રે, ”
વિશ્વંભર થઈ વેહેરો જ્યારે કરશો રે, ”
સ્રષ્ટિનુ કેઇ પેર્યે સંકટ હરશો રે, ”
દુનિયાંનું દુઃખ દયા કરીને ટાળો રે, ”

પુરણાનંદજી બિરદ તમારૂં પાળો રે, ,,
જગત જીવાડો તો મોકલજો મેહ રે, ,,
નહિ તો પડશે પલક વારમાં દેહ રે, ,,
હુકમી બંદા હુકમ કરો તો આવે રે, ,,
નાંનાવિધનાં નૌતમ અંન ઉપજાવે રે, ,,
પ્રીતમના સ્વામી એ પ્રાક્રમ મોટું રે, ,,
જલ વરસે નહિ તો જીવ્યાનું ખોટું રે, ,,

પદ ૨૯૧ મું-રાગ સદર

નિરદે થશો તો નહિ જીવે સંસાર રે, વાલાજી.
માણસને તો મરતાં ન મળે વાર રે, ,,
પિંડ તો છે પાણીના પરપોટા રે, ,,
ઢળી પડે જેમ ધુમાડાના ગોટા રે, ,,
શો ભરોંસો મૂળવિના તરુવરનો રે, ,,
મિથ્યા મનોરથ મૃગત્રષ્ણા સરોવરનો રે, ,,
આશા ત્રષ્ણા ઇરખાયે કરીને રે, ,,
જીવ રહ્યો છે દેહ અભિમાંન ધરીને રે, ,,
વિષય વાસનામાં વીંટાયો પ્રાણ રે, ,,
હરિ વિસાર્યા એટલી મોટી હાંણ્ય રે, ,,
અવગુણ જોતાં નથી અમારો આરો રે, ,,
ભાવકુભાવે સ્વામી સેવક તારો રે, ,,
પતિતપાવન બિરદ તમારૂ કાવે રે, ,,
સુખીયો થાયે શરણે જે કોઇ આવે રે, ,,
ગીધ અજામેલ અધમ ગુણકા નાર રે, ,,
શરણે આવ્યું કોણ ન પામ્યુ પાર રે, ,,
એ વિસવાસે વળગી રહ્યું મન મહારૂં રે, ,,
કહે પ્રીતમ નહિ મૂકું નામ તમારૂં રે, ,,

૨૧-प्रीतमदासजीना छप्पा (छप्पय छंद)

૧-કુબુદ્ધિનું અંગ

હરિભક્તિની હાંગી કરે, લોક વહેવારમાં ફુલ્યો ફરે;
હરિ ગુરુ સંત સાથે નહિ પ્રીત, કુલ કુટુંબની રાખે રીત;

કહે પ્રીતમ તે કબુદ્ધિ જીવ, ભવસાગરમાં ભમે સદૈવ. ૧
સ્વાર્થ માંહિ શૂરો ઘણો, બહુ કાયર પરમારથ તણો;
મોઢે સરવસ્વ હરિનું કહે, હરિ અરથે કોડી નવ દહે;
ડાપણ ડોળે દિન ને રાત, કહે પ્રીતમ તે પશુની જાત. ૨
પશુતણી તો એકજ પેર, કોઇની નિંદા ન કરે ઝેર;
તેને જ્યાં રાખે ત્યાં રહે, ભુખ દુઃખ તે સરવે સહે;
કહે પ્રીતમ તે ખલ ખોટા સહિ, જેને જ્ઞાનવિવેકજ નહિ. ૩
મૂરખના મનમાં અહંકાર, કહ્યુ ન માને એક લગાર;
સામા ઉત્તર લાવે સો, બ્રહ્મ સરીખા કોટીક હો;
પોતાના મત માંહી ફરે, પ્રીતમ કોની પ્રભા ન ધરે. ૪
દલમાં જાણે સમજ્યો સહી, સમજણ ન રાખે રુદિયામાંહી;
મનનો મેલો પોચો પુન્યથી, કથે જ્ઞાન મોટા મુન્યથી;
કહે પ્રીતમ શું બોલે વડે, વંઝાને કેમ પાનો ચડે. ૫
જીતે જગતને શબ્દે કરી, અવિદ્યા તો પોતામાં ભરી;
તે કોઈની કાઢી નવ જાય, જેમ મશાલચી અંધારે અથડાય;
કહે પ્રીતમ એ કાચું કાંમ, જો નવ જાણ્યા આતમરાંમ. ૬
લોભીજનનું વાચક જ્ઞાન, જેવું બગ બિલાડીનું ધ્યાન;
સ્વારથ સુધી તાકી રહે, લાગે મચ્છ મુસાને ગ્રહે,
કહે પ્રીતમ એહવા જન જેહ, કામ પડે ઓળખાશે તેહ. ૭
પરનિંદામાં જે નર પચે, કુટુંબસહીત તે નરકે ગછે;
ઘણા કલપ તે પામે દુઃખ, સ્વપ્નાંતરમાં ન મળે સુખ;
કહે પ્રીતમ તે અધોગતે જાય, વળતાં પશુ પિશાચ તે થાય. ૮
કામ ક્રોધ મદ લોભ અપાર, પાપ કરી પાળે સંસાર;
ખટ દશ અનરથ ભેળા થાય, તહાં તેનો પૈસો બંધાય,
ભક્ષ અરથે તે લઇ વાવરે, કહે પ્રીતમ તે કયારે તરે. ૯
ધૂળ ઉથામી મેળે ધન, જપે નહિ તે રાત ને દન;
પોખે સ્ત્રી પુત્ર પરિવાર, પુન્ય ન પ્રીછે એક લગાર,
ઘરધંધામાં ગુંચાઇ રહ્યો, કહે પ્રીતમ તે નરકે ગયો. ૧૦
નારી વળગી વીંછી જાણ, રાતદિવસ તે સોશે પ્રાણ;
ભૂતાવળ ટોળુ છૈયાં તણુ, ખાઉં ખાઉં તે બોલે ઘણું;
ઘરધણી માથે બીજો ખવીશ, પ્રીતમ જાંણ્યા નહિ જુગદીશ. ૧૧

મનમાં જાણે મોટો હું, મુજ આગળ બીજો તે શું;
મારે માથે કુટુંબનો ભાર,મુજવડે જીવે પરિવાર;
હું ન હોઉં તો સહુ ભૂખે મરે, કહે પ્રીતમ કણુધી એમ કરે. ૧૨
શોભા અરથે ખરચે દામ,પરમારથનું ન જાણે નામ;
ઉપાધિમાં અચલ સરીખો હોય,વળતી વાટ સારાની જોય;
કહે પ્રીતમ કુંપમાં કયાંથી બરાસ,હીંગમાં ન હોયચંદનનીવાસ.૧૩
છલબલ ભેદ કરે બહુ ઘણા, પ્રપંચ પાખંડમાં નહિ મણા;
મનમાં જાણે મરવું નથી, કાલ જોરાવર છે સરવથી;
જમકિંકરનો માથે ભાર, કહે પ્રીતમ કરશો પોકાર. ૧૪
પાપે પામે જમજાચના, ગર્ભવાસ નાના ભાતના;
શુકર ઉંટ ગર્દભ ને જરખ,દુઃખ પામે ને હેંડે હરખ;
અધમ જીવને બહુ અભિમાન,કહે પ્રીતમ તે પડે નરક નિદાન.૧૫
એવી પેરે અથડાતો ફરે, સુખની વાત લેશ નવ કરે;
માયામાં તો ગરચો મૂંઢ, કરમમાં રહે જનમનો ઝુંડ;
અનેક જીવની હિંસા કરે,પ્રીતમ પાપે પેટજ ભરે. ૧૬
હરિગુરુ સંત સાથે નહિ નેહ, પુરુષ નહિ પણ રાખશ તેહ;
સુરભી સુતસરીખો તે સહી, હરિસમરણ હૃદયામાં નહી;
દેહ ધરી તેને ધિક્કાર કહે, પ્રીતમ તે પશુ ગમાર. ૧૭

૨–પ્રેમનું અંગ

પ્રેમવિના પ્રભુ નહિ મળે,અંતરજામી અઢળક નહિ ઢળે;
પ્રેમવિના ઘટ ખાલી જાણ, પ્રેમવિના પંડ પ્રગટ મસાણ;
પ્રેમવિના પાવન નહિ મંન, કોણ ગ્રહસ્થ કોણ જોગી જંન. ૧
પ્રેમવિના પામે નહિ પાર, બીજા સર્વે લોકાચાર;
અંગે સજે સોળે શણગાર, એક વસ્ત્રવિણ વરવી નાર;
પ્રીતમ પ્રેમવિના એમ જાણ, હરિના હેતવિના સહુ હાણ. ૨
ધણીવિના ધરવાસણનાર, સોભે નહિ તે બિન ભરથાર;
દીપવિના જેમ સૂનું ધામ, હરદય સૂનું વિના હરિનામ;
લવણવિના બઉ વ્યંજન શાગ,પ્રીતમ પ્રેમવિના એહેવો વેરાગ.૩
વરવિના જેહવી હોય જાન, પ્રેમવિના જપ તપ વ્રત દાન;
પ્રેમવિના ફલ રૂપ ન થાય, વૃથા શ્રમ કરો તે જાય;
પ્રીતમ પ્રેમ ફલકે હરિ ઘટમાં કરે,મહાપતિત એક ક્ષણમાં તરે.૫

પ્રેમપ્રધાન વસે હરિદ્વાર, હાથ ગ્રહી પોંચાવણહાર;
રાજકુંવર જેહને લઇ જાય, તેનો કોણ કરે અંતરાય;
રંગમહેલ રાજાનું ધામ,પ્રીતમ પ્રેમે આપે નિજ ઠામ. ૫
પ્રેમસુધારસ જે જન પીએ, કાલ કરમથી તે નવ બીએ;
સરવ સમૃદ્ધિ તેહની પાસ,રિધ સિદ્ધ મુક્તિ ચતુરધા દાસ;
આઠે પોર આનંદમાં પૂરે,પ્રીતમ પ્રેમ અમલ ન ઉતરે. ૬
પ્રેમ પ્રગટે જેહ ઘટ મહી, ચૌદ લોકમાં છાનો નહી;
શોભા સરવ જાણો સણગાર, જેહનો જશ જુગમાં વિસ્તાર;
નર નારી તેહના ગુણ ગાય, પ્રીતમ પ્રેમતણો મહિમાય.
પ્રેમ પ્રગટયો ગોપીને રુદે,નિગમ પુરાણ શાખ સહુ વદે. ૭
ત્રીભોવન ધન કહે તેહને, શુદ્ધ પ્રેમ પ્રભુશું જેહને;
પ્રીતમ પ્રેમ સૌને શિર ધજા, પ્રેમવિના સિધ સાધક સૌ અજા.૮
સરવ તેજ રવિમાં લય થાય,ઉડગણઅગ્નીદીપક કહેવાય;
જેમ સાકરમાં સ્વાદ બહુ સહી, અમ્રતરસથી ઉંચો નહી;
પ્રીતમ પ્રેમ સરવનો રાય, સાયરમાં સૌ નીર સમાય. ૯
પ્રેમ પ્રભુશું જે જન ધરે, આન દેવ કોથી નવ ડરે,
લોકલાજ ગણે નહિ કશી, પ્રેમ રહ્યો જેને રુદીયે વશી;
સ્વાસ ઉસાસ સ્મરણ તે કરે,પ્રીતમ પ્રેમ સહુથી સરે. ૧૦
પ્રેમ પંથ ખાંડાની ધાર, શુરવીર ચાલે નિજ આધાર;
તન મન ધન ત્રણવત્ ગણો, મોહ આદે શત્રુ સહુ હણો,
ધીરજ ધારણ આપે ધણી,પ્રીતમ મોજ પામે તે ઘણી. ૧૧
ચંદ્રાયણ સૂરજ વ્રત કરે,જપ તપ જોગ કરી ઉતરે;
બીજા સાધન સરવે થાય, ભક્તિ વ્રત કોણેક ઉતરાય;
સારો સાધ એક લક્ષે રહે, કહે પ્રીતમ તે પરમપદ લહે. ૧૨
સેવા પૂજા સમરણ ધ્યાન,ગુરુ ગોવિંદ વિના નહિ આન,
અરચન વંદન કીરતન કરે, દાસભાવ નિરંતર ધરે;
ચિતવિત પ્રાણ સમરપણ કરી કહે,પ્રીતમપ્રેમસ્વરૂપસુખલહે.૧૩

૩–વૈરાગનું અંગ

વેરાગવિના દ્વેષ નહિ ટળે, અંતર ગાંઠ ગરભ નહિ ગળે;
મનમાંના વિકાર નહિ જાય, અંતઃકરણ નિરમલ નહિ થાય;
તીવ્ર વૈરાગ ટાળે દીલ દાગ, પ્રીતમ પરમ ભાગ્ય વૈરાગ. ૧

તીવ્ર વૈરાગ તેહનું નાંમ, દુઃખરૂપી દેખે ધન ધાંમ;
સરપ સરખો જાણે સંસાર, ભોવન ભોગ સૌ નાગણ નાર:
આઠે પહોર રહે ઉદાસ, કહે પ્રીતમ તે ન પડે પાસ. ૨
બ્રહ્મા શેષ તણું સુખ જેહ, પાવક સરખું પેખે તેહ;
ત્રીભોવનની વિભૂતિ ત્યાગ, વિશ્વલોક લગી વૈરાગ,
શરીર આદે નહિ જેને સ્નેહ,પ્રીતમ તીવ્ર વૈરાગનો નેહ. ૩
અષ્ટસિધીસુખે મોહ નહિં, તેને અવર સુખ શા લેખામહિં;
કાગ વિષ્ઠા તુલ્ય વિષયભોગ, દેખે દેહને દારુણ રોગ;
અષ્ટ પદારથ સુખનો ત્યાગ, કહે પ્રીતમ એ તીવ્ર વૈરાગ.
વૈરાગ કહ્યા જે પંચ પ્રકાર, **અતિ તીવ્ર ઉનમુની** વિચાર;
સાધારણ વેરાગ જે **મંદ**,**નિરમલ** વેરાગે ઉપજે આનંદ;
જે સમજથી થાયે સુખ, કહે પ્રીતમ ટળે તેહનાં દુઃખ. ૫
સાધારણનાં એહ વિવેક, દેખાદેખી ધરજે ભેખ;
ભજન ભરૂંસો ભીંતર નહિ, રાગદ્વેષ ઉર અંતર સહિ;
આતમાની ખબર નહિ જેહને,પ્રીતમ સાધારણ કહીએ તેહને.૬
મંદ વૈરાગનું મહાતમ એહ,પરિવારે પડયો નર જેહ;
ના મળી સમ્રધી ને પામ્યો દુઃખ, સાધુ ભેખમાં દીઠું સુખ;
તજ્યો સંસારને ક્રોધે કરી,કહે પ્રીતમ નાઠો નીસરી. ૭
ઉનમુની વેરાગનો એહ આભાસ, વિષયભોગથી થયો ઉદાસ;
અંતર ઓળખવાને ઇશ, સોધવા લાગ્યો શ્રી જુગદીશ;
કથા કીરતન તીરથ અનુરાગ,પ્રીતમ એ ઉનમુની વૈરાગ. ૮
કહું લક્ષણ **અતિ તીવ્ર** તણું,જનમ મરણ દુઃખ દીઠું ઘણું;
ઇંદ્રાસન અજપદ કૈલાસ, સરવે સુખથી થયો ઉદાસ;
કાલ કલેશ જાણી કરે ત્યાગ,કહે પ્રીતમ એ તીવ્ર વૈરાગ. ૯
હવે કહું **નિર્મલ** નિરવેદ, અહકૃત જેણે થાય ઉચ્છેદ;
મટે મોહ માયાનો લેશ, કોય ઉપર નહિ રાગ કે દ્વેષ;
જાય ન આવે આગ્રહ તજે, નિરમલ નાંમ નારાયણ ભજે;
તત્ત્વગ્નાને ત્યાગનો ત્યાગ, કહે પ્રીતમ નિરમલ વૈરાગ. ૧૦

૪-અથ નામનું અંગ

નામ તણો મહિમા છે બહુ, વેદ પુરાણ શાસ્ત્ર કહે સહુ;
નામે પાષાણ વહાણ થઇ તર્યા,નામે અધમ ઘણા ઓધર્યા;

કહે પ્રીતમ એહવું હરિનું નાંમ,ભાવે ભજો તજો સરવ કાંમ. ૧
નામમહાતમને જાણે શેષ,અવની ભાર ન લાગે લેશ;
સદાશિવે નામ ઉરમાં ધર્યું,મહાઝેર અમ્રત થઇ ઝર્યું;
એવું નાંમ જે જીભ્યાએ જપે, કહે પ્રીતમ એ જઠરા કેમ તપે. ૨
અજામેલ નામે ઓધર્યો,આવ્યો કાલ તે પાછો ફર્યો;
નામે કુંજર મૂકાવ્યો કષ્ટ,નામે પાર પામ્યા પાપીષ્ટ;
નામ સમરતાં ગુણીકા તરી,કહે પ્રીતમ એ રુદીએ ધરી. ૩
એક કરોડ સુરભી હોય સાર,ધરણ સમે કાશી મોઝાર;
નક્ષત્ર પૂળ ને ઉભયકાળ, જોગ જુગત લેવી સંભાળ;
ગંગામાં રહી દીજે દાન, કહે પ્રીતમ નહિ નામ સમાન. ૪
જપ તપ તીરથ ને વ્રત, કનક સુમેર કરી દીજે તરત;
વસુધા સમસ્ત હોય હેમે ભરી, રવિના રથ સુધી ઢગલી કરી;
તે લઇ સઘળુ દીજે દાન,કહે પ્રીતમ નહિ નામ સમાન. ૫
વાવ કૂપ સરોવર ક્ષણે, ધરમે ખરચે દ્રવ્ય પોતાતણો;
કન્યાદાન કરે લક્ષ કરોડ, હય હસ્તિ રથ વહેલ જોડ;
તે સર્વે લઈ દીજે દાન, કહે પ્રીતમ નહિ નામ સમાન. ૬
અંત સમે ઉર આવે નામ, તે જન પામે વૈકુંઠ ધામ;
જમના દૂત સામું નવ જુવે,માયા મન પસ્તઇને રુવે,
સરવને મુસ્તક મૂકી પાય,કહે પ્રીતમ સત લોકે જાય. ૭
નામે નારદ નિરભે થયા, સુનકાદિક સ્વરૂપે રહ્યા,
વ્યાસ વાલ્મીક ને દત્તાતરી, હરિ નાંમ સુદામા ધરી;
અનંત ક્રોડ ભક્ત આગે રયા, પ્રીતમ નામે નીરભે થયા. ૮
નામે ધરુજી અવિચળ રયા, સંશે શોક સમૂળા ગયા,
પ્રલ્હાદે લીધું હરિનામ, નરસીંગ રૂપે કીધું કામ;
નામે નિશ્ચલ થયાં છે મન, કહે પ્રીતમ જપે જોગી જન. ૯

૫-સ્મરણનું અંગ

શ્વાસોશ્વાસે સમરણ કરે, વિના હાથ મન મણકા ફરે;
વિના જીભ હાલે નહિ હોઠ, લાગી સુરત નિશાને ચોટ;
ઉઠે અખંડ ધુન રણકાર, કહે પ્રીતમ તે સમરણ સાર. ૧
જેહવું લોભીને પ્યારૂં ધન, વાંઝને જેમ પ્યારો તંન;
જેમ કામીને પ્યારી નાર, મીન તણે મન વહાલું વાર;
એમ રુદયામાં રાખે નાંમ,કહે પ્રીતમ સહેજે સરે કાંમ. ૨

તીવ્ર વૈરાગ તેહનું નાંમ, દુઃખરૂપી દેખે ધન ધાંમ;
સરપ સરખો જાણે સંસાર, ભોવન ભોગ સો નાગણ નાર:
આઠે પહોર રહે ઉદાસ, કહે પ્રીતમ તે ન પડે પાસ. ૨
બ્રહ્મા શેષ તણું સુખ જેહ, પાવક સરખું પેખે તેહ;
ત્રીભોવનની વિભૂતિ ત્યાગ, વિશ્વલોક લગી વૈરાગ;
શરીર આદે નહિ જેને સ્નેહ, પ્રીતમ તીવ્ર વૈરાગનો નેહ. ૩
અષ્ટસિધીસુખે મોહ નહિ, તેને અવર સુખ શા લેખામહિં;
કાગ વિષ્ઠા તુલ્ય વિષયભોગ, દેખે દેહને દારુણ રોગ;
અષ્ટ પદારથ સુખનો ત્યાગ, કહે પ્રીતમ એ તીવ્ર વૈરાગ.
વૈરાગ કહ્યા જે પંચ પ્રકાર, **અતિ તીવ્ર ઉનમુની** વિચાર;
સાધારણ વેરાગ જે **મંદ**, **નિરમલ** વેરાગે ઉપજે આનંદ;
જે સમજેથી થાયે સુખ, કહે પ્રીતમ ટળે તેહનાં દુઃખ. ૫
સાધારણનાં એહ વિવેક, દેખાદેખી ધરજે ભેખ;
ભજન ભરૂંસો ભીંતર નહિ, રાગદ્વેષ ઉર અંતર સહિ;
આત્માની ખબર નહિ જેહને, પ્રીતમ સાધારણ કહીએ તેહને. ૬
મંદ વૈરાગનું મહાતમ એહ, પરિવારે પડચો નર જેહ;
ના મળી સમ્રધી ને પામ્યો દુઃખ, સાધુ ભેખમાં દીઠું સુખ;
તજ્યો સંસારને ક્રોધે કરી, કહે પ્રીતમ નાઠો નીસરી. ૭
ઉનમુની વેરાગનો એહ આભાસ, વિષયભોગથી થયો ઉદાસ;
અંતર ઓળખવાને ઇશ, સોધવા લાગ્યો શ્રી જુગદીશ;
કથા કીરતન તીરથ અનુરાગ, પ્રીતમ એ ઉનમુની વૈરાગ. ૮
કહું લક્ષણ **અતિ તીવ્ર** તણું, જનમ મરણ દુઃખ દીઠું ઘણું,
ઇંદ્રાસન અજપદ કૈલાસ, સરવે સુખથી થયો ઉદાસ;
કાલ કલેશ જાણી કરે ત્યાગ, કહે પ્રીતમ એ તીવ્ર વૈરાગ. ૯
હવે કહું **નિર્મલ** નિરવેદ, અહંકૃત જેણે થાય ઉચ્છેદ;
[illegible] મોહ માયાનો લેશ, હોય ઉપર નહિ રાગ કે દ્વેષ,
જય ન આવે આગ્રહ તજે, નિરમલ નાંમ નારાયણ ભજે;
[illegible]ને ત્યાગનો ત્યાગ, કહે પ્રીતમ નિરમલ વૈરાગ. ૧૦

૪-અથ નામનું અંગ

[illegible] મહિમા કો [illegible], વેદ પુરાણ શાસ્ત્ર કહે [illegible];
[illegible] વખાણ્યું [illegible] નર્યાં, નામે અધમ ઘણા ઓધર્યાં;

કહે પ્રીતમ એહવું હરિનું નાંમ,ભાવે ભજો તજો સરવ કાંમ. ૧
નામમહાતમને જાણે શેષ,અવની ભાર ન લાગે લેશ;
સદાશિવે નામ ઉરમાં ધર્યું,મહાઝેર અમ્રત થઇ ઝર્યું;
એવું નાંમ જે જીભ્યાએ જપે, કહે પ્રીતમ એ જઠરા કેમ તપે.૨
અજામેલ નામે ઓધર્યો,આવ્યો કાલ તે પાછો ફર્યો;
નામે કુંજર મૂકાવ્યો કષ્ટ,નામે પાર પામ્યા પાપીષ્ટ;
નામ સમરતાં ગુણીકા તરી,કહે પ્રીતમ એ રુદીએ ધરી. ૩
એક કરોડ સુરભી હોય સાર,ધરણ સમે કાશી મોઝાર;
નક્ષત્ર પૂળ ને ઉભયકાળ, જોગ જુગત લેવી સભાળ;
ગંગામાં રહી દીજે દાન, કહે પ્રીતમ નહિ નામ સમાન. ૪
જપ તપ તીરથ ને વ્રત, કનક સુમેર કરી દીજે તરત;
વસુધા સમસ્ત હોય હેમે ભરી, રવિના રથ સુધી ઢગલી કરી;
તે લઇ સઘળુ દીજે દાન,કહે પ્રીતમ નહિ નામ સમાન. ૫
વાવ કૂપ સરોવર ક્ષણો, ધરમે ખરચે દ્રવ્ય પોતાતણો;
કન્યાદાન કરે લક્ષ કરોડ, હય હસ્તિ રથ વહેલ જોડ;
તે સર્વે લઈ દીજે દાન, કહે પ્રીતમ નહિ નામ સમાન. ૬
અંત સમે ઉર આવે નામ, તે જન પામે વૈકુંઠ ધામ;
જમના દૂત સામું નવ જુવે,માયા મન પસ્તઇને રુવે,
સરવને મુસ્તક મૂકી પાય,કહે પ્રીતમ સત લોકે જાય. ૭
નામે નારદ નિરભે થયા, સુનકાદિક સ્વરૂપે રહ્યા,
વ્યાસ વાલ્મીક ને દત્તાતરી, હરિ નાંમ સુદામા ધરી;
અનંત ક્રોડ ભક્ત આગે રયા, પ્રીતમ નામે નીરભે થયા. ૮
નામે ધરુજી અવિચળ રયા, સંશે શોક સમૂળા ગયા,
પ્રલ્હાદે લીધું હરિનામ, નરસીંગ રૂપે કીધું કામ;
નામે નિશ્ચલ થયાં છે મન, કહે પ્રીતમ જપે જોગી જન. ૯

૫-સ્મરણનું અંગ

શ્વાસોશ્વાસે સમરણ કરે, વિના હાથ મન મણકા ફરે;
વિના જીભ હાલે નહિ હોઠ, લાગી સુરત નિશાને ચોટ;
ઉઠે અખંડ ધુન રણકાર, કહે પ્રીતમ તે સમરણ સાર. ૧
જેહવું લોભીને પ્યારૂં ધન, વાંઝને જેમ પ્યારો તંન,
જેમ કામીને પ્યારી નાર, મીન તણે મન વહાલું વાર;
એમ રુદયામાં રાખે નાંમ,કહે પ્રીતમ સહેજે સરે કાંમ. ૨

નાભી નેણમાં રાખે નેહ, દલમાં દરસે ચોથો દેહ;
પંચકોશ કાયા કહેવાય, તે સમજ્યાથી સંશય જાય;
પંચકોશ પર જાણી ઈશ, પ્રીતમ નિત્ય જપે જુગદીશ. ૩
અંતરજામી ઈશ્વર આપ, ગેબી થાય અજપા જાપ;
ષટસેં ને એકવીશ હજાર, એટલા નિત્ય ઉઠે રણંકાર;
તેહનો કરતા જાહેર જડે, કહે પ્રીતમ તે લેખે ચડે. ૪
ચક્રવર્તીનું ચિંતવન કરે, નાભિ ધ્યાન નિરંતર ધરે;
ઇંગલા પીંગલા સુખમણા સાર, ઉનમુની મન રાખે નિરધાર;
નિરાલંબ આલંબન નહિ, કહે પ્રીતમ તે સમરણ સહી. ૫
સમરણ ધ્યાન નિરંતર સોય, ઉપર કશો અવ્યવ ન હોય;
ભીતર તાળી લાગે ભલી, સરિતા સિંધુ જેમ જાય છલી;
ફુલે રુદે કમલની કળી, કહે પ્રીતમ પ્રભુશું રહે મળી. ૬
સમરણ માંહી ને સમરણ બાર, જેહને રુદયે બ્રહ્મવિચાર;
જાગ્રત સ્વપ્ન સુસોપતિ માંહી, સ્વરૂપ લક્ષને ભૂલે નાંહી;
મારૂં તારૂં મૂકે પરૂં, કહે પ્રીતમ તે સમરણ ખરૂં. ૭
સમરણ તે જે શુદ્ધ વિચાર, હરિશું નિમેષ ન તુટે તાર;
ઉઠતાં બેસતાં એક અભ્યાસ, રમતાં જમતાં રંગ વિલાસ;
રામ રટણ નિત લાગી રહે, પ્રીતમ સમરણ તેને કહે. ૮
હીરા રતન મણી ને હેમ, તે ઉપર જેહવો હોય પ્રેમ;
કોઇ આગળ પ્રગટ નવ કરે, ગુપ્ત લઇને ઘરમાં ધરે;
હરતાં ફરતાં તેમાં રહે ચીત, કહે પ્રીતમ તે સમરણ નીત. ૯
નેણવિના જે નરખે રૂપ, વિનારસના રસ ગાય અનુપ,
શ્રવણવિના શબ્દ સુણે પ્રકાસ, વિના નાસિકા વાસ સુવાસ;
વિના પીયાલે પીએ અમરત, કહે પ્રીતમ તે સમરણ સત. ૧૦
સહેજ સમાધિ સમરણ સદા, ઉપજે નહિ તે કલ્પના કદા;
રોમ રોમ ઉઠે રણંકાર, ચિતવ્રતી તે શું એકતાર;
ક્ષણું માત્ર વીસરવું નહિ, કહે પ્રીતમ તે સમરત સહી. ૧૧

૬-નારીનિંદાનું અંગ

ના કરીશ નારી સાથે નેહ, નિશ્ચે નરકે નાખે તેહ;
શ્રવણ નેણ નાસિકા મુખ મન, ઉદર ગુદા ભગ નરકનિદાન;
તેશું ભાવ ધરે ભરપૂર, પ્રીતમ તેથી નરક નહિ દૂર. ૧
નાગ ડસે ત્યારે ચડે ઝેર, જુવતી જોતાં આવે લહેર;

ધરમ ધ્યાન તપ તેજ અપાર, સુકૃત સુરપણું આચાર;
સદ્‌ગુણ સીધને જ્ઞાન પ્રકાશ,કહે પ્રીતમ તેહનો કરે નાશ. ૨
સંયમ નેમ સરોજ વન સોય, નારી હેમઋતુ સમ હોય,
પુરુષ મીન કાંટો કાંમની, હેલામાં પ્રાણ હરે ભાંમની;
વહાલ વધારી વિખડું પાય,કહે પ્રીતમ અંતે દુઃખ થાય. ૩
પુરુષ પતંગ પાવક પ્રેમદા, અવગુણ મૂલ સુલભ સર્વદા;
શુકર કુકર ખર મોઝાર, મૂરખ નર માને સુખ સાર;
હરણ ખરી છિદ્ર આકાર, કહે પ્રીતમ ડૂબ્યો સંસાર. ૪
થોડા માંહે ઘણું કરી કહ્યું, ચતુર નરના ચિતમાં રહ્યું;
જો ઇચ્છે વૈકુંઠનો વાસ, કનક કામનીથી રહે ઉદાસ,
એક નિરંતર હરિને ભજે, કહે પ્રીતમ જુઠો સંગ તજે ૫
જલને લીલ બગાડે જેમ, રવિને રાહુ ગળે છે તેમ;
દરપણ મેલે ઝાંખુ થાય, જેમ કાંઈ કાટ લોઢાને ખાય,
કહે પ્રીતમ એમ નર ને નાર, રૂડા પુરુષ મન કરો વિચાર. ૬
મોહ ન પામે મોટા જન,જેહને સરખુ ગૃહ ને વન,
દરી સુંદરી એક સમાન, કીટ વિરંચી મૂઢ ગુણવાન;
જડ ચૈતન દેખે હરિવડે, કહે પ્રીતમ તેહને નવ અડે. ૭
મૂરખને મનમાં આવશે,જેમ જાળામાં સાબર ધસે;
ધાસી તીર ગડે તન માંહી,અનેક ઉપાય નીસરે નાંહી;
સદ્‌ગુરુ શબ્દ ચમક જો મળે,કહે પ્રીતમ તો તતક્ષણ ગળે. ૮
જોગીએ જોગ સમાધિ કરી,વાસના ત્યાંથી નવ નીસરી,
છતે પડે ધર્યું જે રૂપ, વિપ્ર શ્વપચ થયો ભીલ ને ભૂપ,
મોહ થકી પામ્યો અવતાર,કહે પ્રીતમ ભોગવ્યો સંસાર. ૯
સોનાની થાળી તે સિદ્ધ, માંહે લોહ ખુટો તે મદ્ધ;
અશોભિતો ને અતિ દુઃખરૂપ, જેમ કાયામાં કોઢ સ્વરૂપ;
કહે પ્રીતમ જોગી જન જેહ,મોહ માન લછન છે તેહ. ૧૦
ભરત ભરતખંડનો ભૂપ, ગુણ લક્ષણ તન સુંદર સ્વરૂપ;
રાજ રિદ્ધ મૂકી વન ગયો, ગંડકી તીરે તપસી થયો,
મૃગ બાલકશુ થયો સ્નેહ,કહે પ્રીતમ પામ્યો પશુદેહ. ૧૧
પ્રભુની માયા બહુ બલવંત, જુગતે જુગતે જીતે સંત;
પ્રભુભજન પરમારથ કરે, મોહ માન મૂકી ભવ તરે,
બ્રહ્મવિચાર રુદે હરિરંગ, કહે પ્રીતમ તે સદા અસંગ. ૧૨

સ્વાત બુંદનું મોતી થયું,ન ભળે નીરમાં ન્યારૂં રહ્યું;
ગોરસમાંથી ઘૃત નીસરે, અળગું થઇને ઉપર તરે;
કહે પ્રીતમ એમ હરિના દાસ,જગત જાળથી રહે ઉદાસ. ૧૩
ઓછાં માણસને બહુ ઈતરાઇ, થઇ હીંડે પ્રભુનો પિતરાઇ;
મનમાં મોટપ ઈચ્છે ઘણી, સામગ્રી સામળીયાતણી;
ઇચ્છે તેહને આપે નહિ,પ્રીતમ પ્રીછ તું સાચું સહી. ૧૪
કીટ મધુપ ને મિત્રાચાર, એક એકનાં દેખાડયાં દ્વાર;
ગોબર મધ્યે દર ગીગાતણું, ભમર કમળમાં રહે તે ભણું;
ખટપટ સંગ કીટ એકવાર,પ્રીતમ જૈ બેઠો તે કમલમોઝાર.૧૫
કમળ ચડયું કેશવને શીશ, જોયા જગતતાત જુગદીશ;
ભલે સંગે ગત પામ્યો એહ, હતો નીચ થયો ઉત્તમ તેહ;
ધોયાં ચરણ ગોમતી ગંગ, કહે પ્રીતમ એહવો સતસંગ. ૧૬
થયો ચતુર્ભુજ ચઢયો વૈમાન, તેજપુંજ હરિરૂપ સમાન;
વસ્યો વૈકુંઠ પડે નહિ કદા, સુરદુર્લભ સુખ માણે સદા;
કહે પ્રીતમ એહ સંગ પ્રતાપ,મટયો કીટ થયો ઇશ્વર આપ.૧૭
છીપ રેખા રહી નીરમાંય, રતિ નીર ના ભેદે તાંય;
જ્ઞાન મીનકા પરસે જેહને, આતુરતા ઉપજે તેહને;
બાકી બીજી પડી પીયાળ, કહે પ્રીતમ ના આવે તતકાળ. ૧૮
સંસાર તેનું સાગર જાણ, છીપરૂપ સૌ પ્રાંણી પ્રમાણ;
જ્ઞાન મીનકા તે ગુરુદેવ, ભેદે તેહનો કરે અવેવ,
શબ્દ શાંતિ લેવાને કાજ, કહે પ્રીતમ પરપંચ કર ત્યાગ. ૧૯
સાકરનો પર્વત હોય સાર, ચઢી પિપીલકા તેહ મોઝાર;
ખાધે નવ ખુટે દીધે નવ જાય, બુદ્ધિબળે બહુ કરે ઉપાય;
કહે પ્રીતમ એમ બ્રહ્મ અપાર,મતિ અનુમાને કરે વિચાર. ૨૦
-શીખે સુણે વરણવ જે કરે, સમજે તેહનું કારજ સરે;
સુધાતણો સાગર હોય સાર,તેહનો કોય ન કાઢે પાર;
મારજન પાન કરે દુઃખ જાય,કહે પ્રીતમ સહેજે સુખ થાય. ૨૧
સંવત અઢારે સાર, જેઠ સુદી નવમી ગુરૂવાર;
આજ્ઞાકારી હરિગુણ ઇશ, કહ્યા છપ્પા એકશો એકત્રીશ;
સદ્‌ગુરુ શબ્દે પામ્યો સુખસાર,પ્રીતમ પ્રગટયો પ્રેમ અપાર. ૨૪

+અહિં સાલ લખેલી હશે તે લખનારની નજરચુકથી રહી ગઇ લાગે છે એથીજ છપ્પયનું આ પદ અધુરુ લાગે છે. સંખ્યા પણ ૧૩૧ તેને બદલે ૧૨૯ થાય છે.

ભગવદ્ગીતા

ગીતામાહાત્મ્યનાં પદ

પદ ૧ લું-રાગ ધોળ

પ્રથમ મોહ થયો પારથને, સમઝાવ્યા હરિ સાંખ્યજી;
ત્રીજે કર્મ કહ્યાં શ્રીકૃષ્ણે, કર્મજોગ મૂળ ભાખેજી. ૧
પાંચમે પ્રાણ જોગ પુરશોતમ, આત્મસંજમ સારજી,
જ્ઞાનજોગ કહ્યો ગોવિંદે, પૂરણ યોગ નિરધારજી. ૨
ભક્તિજોગ કહ્યો વિભૂતિ દસમે, વિશ્વરૂપ વિખ્યાતજી;
નિર્ગુણ સગુણ ક્ષેત્ર ક્ષેત્રજ્ઞે, ગુણવર્ણન સાક્ષાત જી. ૩
જોગ પુરશોતમ કહ્યો પંદરમે, દૈવી આસુરી પ્રકાશજી,
સુખ શ્રદ્ધા ગુણ ત્રિવિધી સત્તરમે, ત્યાગજોગ સન્યાસજી. ૪
એક એક અક્ષર મંત્ર સંજીવન, બ્રહ્મહત્યાદિક ટાળેજી,
ગાય સાંભળે વળી વિચારે, પ્રેમ નેમ નિત્ય પાળેજી. ૫
ગીતાનો અરથ શ્રીકૃષ્ણ જાણે, મહિમા અગમ અપારજી,
પ્રીતમ પ્રેમસહિત ભજ ભાવે, મંગલકરણ મોરારજી. ૬

પદ ૨ જું-રાગ સદર

શ્રી ભગવત્ગીતા ભવદુ:ખહરણી, કરણી કોટ કલ્યાણજી,
પદ્મનાભના મુખથી પ્રગટી, હરિ હરિજનનો પ્રાણજી. ૧
ભોમી ભારથને વિષે ઉપજ્યું, કમલ કમલ મુખમાંથીજી;
ષટપદ સજ્જન શુદ્ધ સ્નેહી, નીમસટળે તાંહાંથીજી. ૨
અઢાર ઓછા આઠસે છે, પદ ચાલ ચોપાઈજી;
નથી ઓસારૂં નથી ઉમેરૂં, જમ છે તમ ગીતા ગાઇજી. ૩
શ્રીમુખનો સંવાદ અનોપમ, ઉત્તમ અમૃત જેવોજી,
પ્રીતમ પ્રેમ હશે તે પામે, મરજીવાનો મેવોજી. ૪

अध्याय १ लो–अर्जुनविषादयोग

દોહરા

મૂક કરે વાચાળ જે, પંગુ લંઘે તે ગિરિ;
તમહં વંદે કૃપાસિંધુ, પરમાનંદ માધવહરિ. ૧
જેને કમળા ગરુડ વંદે, શુક શારદ નારદ શેષ;
એવા ઉત્તમ પુરુષને નમું નેહે, જે સકલ ઉર આવેશ. ૨
પ્રલ્હાદ ઉદ્ધવ પારાશર, અજ ભીષ્મ ભવદ્ર આદ્ય;
તેહની ચરણરજ મસ્તક ધરૂં, જાચું પ્રેમપ્રસાદ. ૩
વ્યાસાદિક અક્રૂર વંદું, જેનાં પાવન પરમ ચરિત્ર;
ગંગાદિક તીરથની પેરે, કરે સહુને પવિત્ર. ૪
મુકંદપ્રિયે પ્રિયે મુકંદ, એહવા ભક્ત કહીયે જેહ;
ચિંતામણી આભ્રણની પેરે, સૌને શોભાવે તેહ. ૫
દેવકીગર્ભરતન મોહન, વિશ્વનો શણગાર;
ભક્તનું પ્રતિપાલન કરવા, અવતાર અંગીકાર. ૬
કંસાદિક શિશુપાળ આદે, દુષ્ટ રાજા જેહ;
તેનો વધ કરવાને કાજે, ધરી નારાયણ નરદેહ. ૭
જગત્પાલક જગત મંગલ, જોતી રૂપ જગદીશ;
અર્જુનને ધર્મજ્ઞાન કહેવા, અવતાર દ્વારકાધીશ. ૮
અર્જુને આપણો ધર્મ મૂક્યો, ક્ષત્રિનો જુદ્ધ જેહ;
દયા ધર્મ જે બ્રાહ્મણનો, આચરીને બેઠો તેહ. ૯
શોક મોહ બુદ્ધિ નાશ પામી, એવો જે અર્જુન;
તેને ભવજળ તારવા, કહ્યાં કૃષ્ણે સત્ય વચન. ૧૦
સપ્ત શ્લોકે કહ્યો કૃષ્ણે, પારથને પ્રતિબોધ;
વ્યાસે વર્ણવ્યા શ્લોક સાતસેં, સમજ્યે ટળે સૌ વિરોધ. ૧૧
રાજા હસ્તે વસાવ્યું હસ્તીનાપુર, તે વિષે જે ધૃતરાષ્ટ્રરાય;
પુત્રસ્નેહની વારતા, પૂછે સંજયને અભિપ્રાય. ૧૨
સંજયે પામ્યો દેવલોચન, વ્યાસથી વિખ્યાત;
એક ઠામે સૌ બેઠા દેખે, સાંભળે સાક્ષાત. ૧૩

ધૃતરાષ્ટ્ર ઉવાચ

ધર્મક્ષેત્ર કુરુક્ષેત્રમાં, મળ્યા કુરુપાંડુ દોએ;
જે થઇ તે વારતા મને, સંજે કહે તું સોહે ૧
કુરુક્ષેત્ર વૃત્તાંત કહેવું, જેનો મોટો છે મહિમાય;
એકગણું જો ધર્મ કરે તો, સહસ્રગણું તે થાય. ૨

સંજય ઉવાચ

સુણ નરેંદ્ર કહું વાત તુજને, તવ સુતનું જે મન;
પાંડવની સેન્યા જોઇને, દુઃખ પામ્યો દુર્યોધન. ૩
અર્ધરાત્રે ઉઠીયો, લીધા સેવક સાથે સાર;
આચાર્યની પાસે આવી, બોલીયો નિરધાર. ૪
સાતક્ષોણી દલ પાંડવ કેરૂં, આપણું ક્ષોણી અગીઆર;
તોયે તાપ લાગે મને, તેનો કરવો કવણ વિચાર. ૫
વ્યગ્રચિત્ત મુખ વદે વાણી, દ્રોણાચાર્ય પ્રતિ જેહ;
નવ શ્લોકે ધૃતરાષ્ટરને, સંજય કહેશે તેહ. ૬
દુર્યોધન એમ બોલીયો, જુવો આચાર્ય મહરાજ,
પાંડવસુત સૈન્યા ઘણી, આવ્યો યુદ્ધ કરવાને કાજ. ૭
દ્રુપદસુત જે શિષ્ય તમારો, તે ધૃષ્ટદ્યુમન જેહ;
વ્યૂહરચના રાખી છે તેણે, યુદ્ધ કરવાને તેહ. ૮
શિષ્ય તમારો કહો તે શું, એનો એ અભિપ્રાય;
પાંડવ સેન્યપર પ્રીત ઘણેરી, એ તે શું કહેવાય. ૯
હે સ્વામી તમે સાંભળો, કાંઈ થઇને સાવધાન;
પાંડવની સેન્યામાં મળ્યા છે, મહા સુભટ બળવાન. ૧૦
ભીમસેન અર્જુન સરખા, સઘળા સુર સુજાણ;
જુદ્ધ કરવાને ચતુર પુરા, ધર્યાં ધનુષ્ય ને બાણ. ૧૧
ભીમસેન અર્જુન કેવા છે, મહાબળીયા કહેવાયે;
જેણે યુદ્ધે પ્રાજે પમાડયા, કૈલાસકેરા રાયે. ૧૨
યુદ્ધવિષે જે ચતુર કહેવાયે, જૂજુઘાંન તે જાણો;
દ્રુપદ વૈરાટ સુ સરવે વેવાઈ, પાંડવના પરમાણો. ૧૩

સૂરવીર તે સબળ દીસે, સનમુખ કહી યુદ્ધ માંડે;
વૃક્ષની પેરે અચળ મહારથી, રણભૂમિ નવ છાંડે. ૧૪
દ્રષ્ટકેતુ ચેકીતાંન કાશીનૃપ, કુંતિભોજ કહેવાય;
પુરુજીત નરપુંગવ બીજા,બળ અનુમાન નવ થાય. ૧૫
જેનો રથ ધ્વજદંડ દેખીને, શત્રુપામે સૌ ત્રાસ;
દ્રષ્ટકેતુ કહીએ છે તેને, જેનો જશ જગત પ્રકાશ. ૧૬
રણવિદ્યા યુદ્ધમાં જે ચતુર છે, ચેકિતાંન કેહવાય;
કાશીરાજા જેને બ્રહ્મ સુલભ, કાશી નગરનો રાય. ૧૭
સમસ્ત વેરીનાં પુર જીતે, પુરુજીત તે જાણો;
કુંતિભોજ રાજા શિવસરખા,મહાબળીયાપરમાણો. ૧૮
યુદ્ધવિષે જેને ક્રોધ ઘણેરો, જૂજુધાંન તે માન;
બહુ બલ તે વિક્રાંત વખાણું,ઉત્તમોજા વીર્યવાન. ૧૯
સુભદ્રા સુતદ્રુપદિના તન, સમસ્ત મારથી જાણ્યા;
પાંડવનીસેન્યાનામુગટમણિ,તમ આગળતેવખાણ્યા. ૨
એવાજ ઉત્તમ દ્રોણાચારજ, સાંભળો મારી વાત;
મમ સેન્યાના નાયક જે જે, વર્ણવી કહું વિક્ષાત. ૨૧
પ્રથમ તમો પછે ભીષ્મ મહાભટ, ક્રિપાચાર્ય કરણ રાય;
અશ્વસ્થામા વિકર્ણ વળતા, સોમદત્ત કહેવાય. ૨૨
તમથી ધનુરવિદ્યા બળ પામ્યો,એહવું અર્જુન નામ;
અગીઆર કોટી રુદ્રનો સ્વામી,જીત્યો જેણે સંગ્રામ. ૨૩
ગંગાપુત્ર પવિત્ર જેનું મન, ભીષ્મ મહાબળ ધામ;
શૂરવીરશિરોમણીસૌમાં,જેણે યુદ્ધે જીત્યા પરસુરામ. ૨૪
કરણ ચતુર શત્રુ સામો, મહાબળીયો કહેવાયે;
અશ્વસ્થામા અશ્વસહિત, વેરીને રણમાં ખાયે. ૨૫
વિકર્ણની કીર્તિ સાંભળતાં, સુભટ બધિર થૈ જાયે;
તે માટે એ વિકર્ણ કેરા, નામ તણો મહિમાયે. ૨૬
અનેક શૂરા મારે અર્થે, જીવ તજીને આવ્યા;
નાંના સસ્ત્ર ધરીને ઉભા, જુદ્ધ વિશારદ કહાવ્યા. ૨૭
આપણી સેન્યાના ભીષ્મ સેનાપતિ,રક્ષાના કરનાર;

તદપિ સૈન્ય અપૂર્ણ લાગે,જદપિ ક્ષોણી અગીઆર.૨૮
સાત ક્ષોણી પાંડવની સૈન્યા, સેનાપતિ ભીમ કહેવાય;
તદપિ બળ બહુ દીસે તેનું, એ મનનો અભિપ્રાય. ૨૯
ભીષ્મની દ્રષ્ટિ પાંડવભણી ભાસે, તેણે જોર જણાયે,
આપણું સૈન્ય અસમર્થ દીસે,તે માટે ઋષિ રાયે. ૩૦
દ્રોણાચારજ પ્રમુખ સુભટ સહુ, ભીષ્મની રક્ષા કીજે,
આપ આપણા સ્થાનકથી જેને, માન બહુવિધ દીજે.૩૧
દ્રોણાચાર્ય રાજા દુર્યોધન, માન ભીષ્મને દીધું;
દુર્યોધનને હરખ પમાડવા, પછી ભીષ્મે શું કીધું. ૩૨
કુરુવૃદ્ધ પિતા મહા બળવંત, સિંહનાદ ત્યાં કીધો;
જુદ્ધતણો ઉત્સાહ ઉપજાવવા,શંખનાદ કરી દીધો.૩૩
ભીષ્મ તણો ઉત્સાહ જોઇને, સુભટ સૌ તત્પર થાય;
સંજય કહે સાંભળ તું સ્નેહે,ધૃતરાષ્ટર રાજાય. ૩૪
અનેક વાજીંત્ર વાગવા લાગ્યાં, રણાંગણ કહેવાય;
શંખ ભેરી ગોમુખ પઆનક,શબ્દ ભયાનક થાય. ૩૫
હવે પાંડવની સેન્યાનો આનંદ, જુદ્ધ ઉત્સવ કહેવાય;
પાંચ શ્લોક કરી કહેવાશે, સુણ ધૃતરાષ્ટર રાય. ૩૬
ઉજ્વળ અશ્વયુકત રથ રૂડો, ગિરિ કૈલાસ સમાન;
ગતિ કરે તે સકળ લોકમાં, ત્રિભુવન તેજ નિધાન. ૩૭
તે રથ ઉપર બેઠા બેઉ, અર્જુન માધવ રાય;
લક્ષ્મીનાથ સાથ પારથની, શોભા વરણી ન જાય. ૩૮
ત્યાંની શંખધુની સાંભળતાં,આનંદ ઉર ન સમાય;
દુર્યોધનની સેન્યાનાં વાજીંત્ર,તે આગળ ઢંકાય. ૩૯
પંચજન્ય શંખ પૂર્યો પોતે, ઋષીકેશ ભગવાન;
દેવદત્ત શંખ પૂરીયો, કાંઇ ધનંજય બળવાન. ૪૦
પૂંઢર શંખ શબ્દ ભયંકર, પૂર્યો વૃકોદર વીર;
અનંતવિજય શંખ પૂર્યો,કાંઇ રાય યુધિષ્ઠિર ધીર. ૪૧
મણીપુષ્પ શંખ સુઘોષમંગળ, પૂર્યાં નિકુળ સહદેવ;
શબ્દ તેને સાંભળીને, મૂકે સહુ અહમેવ. ૪૨

કાશીરાજા દ્રષ્ટકેતુ, શીખંડી વૈરાટ;
ધૃષ્ટધુમન સાત્યકી, ઉભા જુદ્ધ કરવાને માટ. ૪૩
દ્રુપદરાજા દ્રુપદીસુત, સુભદ્રાનો તંન;
ભિન્નભિન્ન શંખનાદ કીધા, પૃથ્વીપતિ રાજંન. ૪૪
શંખધુની આકાશ અવની, સુણી સુર તજે પ્રમાદ;
ધૃતરાષ્ટરસુતનું હ્રદે વિડારે,એવા થયા શંખનાદ.૪૫
પાંડવ સેના સૂર સરવે, ઉપજ્યો મન ઉલ્લાસ;
સંજય કહે તું સાંભળ રાજા,તજ પુત્રની આશ.૪૬
શંખધુની સુણી ત્રાસ પામે, દ્રોણ પ્રમુખ મહારાજ;
ધનુષ્ય આકર્ષણ કરીને ઉભા,જુદ્ધ કરવાને કાજ. ૪૭
તે દેખી અર્જુન કપિધ્વજ,જેની ધ્વજાએ હનુમાન;
ગાંડીવ સજ કરીને બોલ્યો,સાંભળો શ્રીભગવાન.૪૮
સંજય કહે સાંભળ મહીપતિ,કૃષ્ણપ્રત્યેબોલ્યોઅર્જુન;
બેઉ સેના મધ્યે રાખીયે રથ,આપણો જુગજીવન.૪૯

અર્જુન ઉવાચ

હે શ્રીકૃષ્ણ કમળદળ લોચન,કોણ સુભટ આવ્યા સામા;
તેશું જોઇને જુદ્ધ માંડીએ,જેમ ઘટે તેમ સંગ્રામ. ૫૦
ધૃતરાષ્ટ્ર સુત દુરબુદ્ધિ જે, દુર્યોધન કહેવાય;
તેની સાથે પ્રીય કરવા, કોણ કોણ આવ્યા રાય. ૫૧

સંજય ઉવાચ

અર્જુન વાયક સાંભળી કૃષ્ણજી, કીધી અશ્વને સાન;
બેહુ સેનામધ્યે રાખીયો રથ,ઉત્તમ શ્રીભગવાન.૫૨
ભીષ્મ દ્રોણની આદ્ય મહીપતિ, ધર્યાં કવચ ને ટોપ;
જુદ્ધ અર્થે રહ્યા ઉભા, કરી મનમાં કોપ. ૫૩
આયુધ આગળ અંગ ઢાંકયાં,અર્જુને નવ ઓળખાય;
તેને આંગળીયે કરી, ઓળખાવે વૈકુંઠરાય. ૫૪
આ પેલો છે અશ્વસ્થામા, દ્રોણ દુર્યોધન;
ક્રિપાચાર્ય ભીષ્મ વિકરણ, એ તું જો અર્જુન. ૫૫
અર્જુને જે સુભટ દીઠા, ભીષ્મપિતા સમાન;

દ્રોણાચાર્ય ગુરુ દીઠા, કરણ ભ્રાત નિદાન. ૫૬
સલ્ય પ્રમુખ માતુલ દીઠા, દુર્યોધનસુત નિજ તન;
શા૭ સૈન્યામાં મિત્રનો ભાવ, ઉપજ્યો અર્જુન.૫૭
સ્વસુર સહોદર બેઉ સેનામાં,અર્જુને દીઠા સરવ;
બંધુવર્ગને જોઇને,મન પારથ મૂકે ગરવ. ૫૮
પરમ કૃપા મન ઉપની, એવો જે અર્જુન;
શ્રીકૃષ્ણ પ્રત્યે બોલીયો, ખેદ પામતો મન. ૫૯

અર્જુન ઉવાચ

હે કૃષ્ણ આ સુભટ સર્વે, સ્નેહ પાત્રપ્રવાહ;
એ સજન સહુ જોઇને, ગયો યુદ્ધનો ઉત્સાહ. ૬૦
સીદાય મમ ગાત્ર માધવ, શોકે મન સુકાય;
ત્વચા દાઝે પડે ગાંડીવ,શરીર રોમાંચિત થાય. ૬૧
પડે ધનુષબાણ હાથથી, મન ભમે મહારાજ;
એવો વિવેક નથી ઉપજતો,જે શું કરવું હવે આજ.૬૨
નિમિત્ત જોતાં અશુભ એવાં, વામ ફરકે અંગ;
સ્વજન હણ્યે શ્રેય ન દીસે,સાંભળો શ્રીરંગ. ૬૩
સંગ્રામજયની નથી આકાંક્ષા, નથી રાજની ઇચ્છાય;
વિષયભોગ નથી વાંચ્છતો, એવું જાણજો જદુરાય.૬૪
ઉપનીષદ્ વેદ શાસ્ત્રને, ઉપજાવે આનંદ;
સ્વર્ગ ધેનુ તણો સ્વામી, તેનું નામ ગોવિંદ. ૬૫
સહોદરને સંતોખવા, ઇચ્છીએ સુખ રાજ;
તે સ્વજન જીવ તજી,આવ્યા જુદ્ધ કરવાને. કાજ ૬૬
આચારજ પિતૃ પિતા, પુત્ર પુત્રાદિક તથા;
સ્વસુર સાળા સંબંધી, તેશું જુદ્ધ કરવું વૃથા.૬૭

શ્રીભગવાન ઉવાચ

અર્જુન તુજને ઉપની, નહિ કરે જુદ્ધ એહ;
રાજ માટે તારો વધ કરશે, તેમાં નહિ સંદેહ. ૬૮

અર્જુન ઉવાચ

જો મુજને હણશે મધુસૂદન,તોયે એને હું નહિ હણું;
તુચ્છ વૈભવ ત્રિલોકનો,તો કોણ રાજ્ય પૃથ્વીતણું.૬૯

ધૃતરાષ્ટ્રસુત દુર્યોધનાદિક, તેનો વધ કેમ કીજે;
સુકીત જાયે શું સુખ થાયે, નિશ્ચે નરક પડીજે. ૭૦
હે માધવ હે કૃષ્ણ કૃપાનિધિ, છો તમો જાણસુજાણ;
દુર્યોધનશું જુદ્ધ કરતાં ન હોયે, આલોકપરલોકકલ્યાણ. ૭૧
એ લોભે કરી લ્હેતો નથી, ધૃતરાષ્ટ્રકેરો કુમાર;
આલોક પરલોક નાશ કરે, ઉપજાવે દોષ અપાર. ૭૨
કૌરવ સુન્ય થયા છે લોભે, કુલક્ષયનો દોષ ન જાણે;
મિત્રદ્રોહનું પાતક મોટું, તે હ્રદયે નવ આણે. ૭૩
હે કૃષ્ણ અમો દેખું પાપને, તે કિલમસ ક્યમ કીજે;
સદા જતન કરૂં ટાળ્યાનું, પાતક નામ ન લીજે. ૭૪

શ્રીભગવાન ઉવાચ

કહે છે કૃષ્ણ સાંભળ તું અર્જુન, મિત્ર માહરી વાત;
કુળનો નાશ કરે શું હોયે, તે કહેને વિખ્યાત. ૭૫

અર્જુન ઉવાચ

કુળનો નાશ પુત્રપુત્રાદિક, શ્રાધાદિક ટળી જાયે;
ધર્મ ગયે અધર્મ હોય જ્યારે, ત્યારે કુળપરાભવ થાયે. ૭૬
હે કૃષ્ણ રૂડા કુળની સ્ત્રી, દુષ્ટ ચિત્ત જ્યારે થાયે;
નીચ પુરુષનો સંગ કરે, ત્યારે વર્ણસંકર કહેવાયે. ૭૭
વર્ણસંકર પુત્ર પ્રગટે, તે કુળ નરકે નાખે;
કુળનો ક્ષય કરનારો જે કોઇ, પડે કુંભીપાકે. ૭૮
સતકર્મે પિતૃ સ્વર્ગ પામ્યા, તેને પાછા પાડે;
પૂર્વજ નામ લઈ પિંડ મૂકે, સૂચી નરક પમાડે. ૭૯
કુળમાં ઉપજે વર્ણસંકર, ધર્મ સનાતન જાયે;
અમારો ક્ષત્રી ધર્મ તે નાશે, વંશ લોપ તે થાયે. ૮૦
જનાર્દન જેનો વર્ણાશ્રમ, ધર્મ પામ્યો નાશ;
ધર્મનાશ પામે પડે નરકે, એમ વદે વેદવ્યાસ. ૮૧
હે શ્રીકૃષ્ણ ઇશ્વર તમ સંગે, પાપ બુદ્ધિ કેમ થાયે;
રાજતણું સુખ પામવા, સજન હણવા મન જાયે. ૮૨
રણવિષે આયુધ નહિ ધરૂં, નહિ કરૂં જુદ્ધ ઉપાયે;

એમ કરતાં એ મુજને મારશે,પાતક તો નહિ થાયે.૮૩
સંજય ઉવાચ
સંગ્રામવિષે ત્યાં અર્જુને,મૂક્યાં ધનુષ્ય ને શર હેઠાં;
ગરુડાસન જુધ અરથે હુતું,પાછળ જઇને બેઠાં.૮૪
વલણ
પછાત ભાગે રથને બેઠો અર્જુન,અધ્યાય એક નિરધાર;
કહે પ્રીતમ પ્રભુ પ્રેમે કરશે, અર્જુનનો ઉદ્ધાર. ૮૫

ઇતિ શ્રીભગવદ્‌ગીતા, સૂપનિષત્સુ બ્રહ્મવિદ્યાયા યોગશાસ્ત્રે
શ્રીકૃષ્ણાર્જુનસવાદે અર્જુનવિષાદયોગો
નામ પ્રથમોઽ અધ્યાય ॥ ૧ ॥

अध्याय २ जो–सांख्ययोग

સંજય ઉવાચ
પરમ કૃપા ઉર ઉપજી,એવો જે અર્જુન;
આંસુધારા વહે નેત્રે,તેપ્રત્યે બોલ્યા શ્રીકૃષ્ણ વચન. ૧
શ્રીભગવાન ઉવાચ
હે અર્જુન એ કલુષતા, કાયરપણું કહેવાયે;
નવ ઘટે તુજસરખા સુરને,એમ બોલ્યા વૈકુંઠરાયે. ૨
અર્જુન ઉવાચ
જે ભીષ્મ દ્રોણને પૂજીએ, લઇ પુષ્પ ચંદન સાર;
તેને પ્રભુ કેમ કીજીએ, નિજ બાણ કેરા પ્રહાર. ૩
ભીષ્મ દ્રોણનો વધ કરીને,ભોગવીએ જે ભોગ;
તે રુધિરભોગથી ભિક્ષા ભલી,એ કૃત્ય ન કરવા જોગ.૪
રાજલોભે કીજીએ, સંગ્રામ જેને માટ;
જયતણો નિશ્ચય નથી, જેમ ચાક ઉપર ઘાટ. ૫
ઘટે પોષવા પુત્ર ધૃતરાષ્ટ્રના, જે લાડ લડાવાને જોગ;
તેનો વધ કરી કેમ ઇચ્છીયે,પ્રભુ રાજસુખ ને ભોગ. ૬
કાયર સ્વભાવે દીનતા, ધરમે થયું મન મૂઢ;
હું શિષ્ય તમારો શર્ણ આવ્યો,કીજેકૃપાગરુડારૂઢ. ૭
ગુડાકેસ હ્રખીકેસ પ્રત્યે, સંગ્રામ પ્રતિગ્ના કીધી;

રાજનું નહિ કાજ ગોવિંદ, એમ કહી મુનતા[1] લીધી. ૮

સંજય ઉવાચ

ઉભય સૈન્યમાં ખેદ પામ્યો, એવો જે અર્જુન;
અંતરજામી શ્રીકૃષ્ણ બોલ્યા, હસીને હિતવચન. ૯

શ્રીભગવાન ઉવાચ

દેહ આત્માનો વિવેક જ્યાંલગી, નથી તુજને મિત્ર;
શોક મોહ ત્યાંલગી ઉપજે, સાંભળ જ્ઞાન પવિત્ર. ૧૦
અશોચ્યનો શોચ કરવો, એ મોટું અજ્ઞાન;
તે માટે કાંઇ દેહનું, નથી પંડિતને અભિમાન. ૧૧
પરમારથ બુદ્ધિ વિચારે, નથી ભીષ્મદ્રોણનો નાશ;
સદા નિત્ય અખંડ ઇશ્વર, આત્મા સ્વયંપ્રકાશ. ૧૨
તેનો શોચ કરે છે માટે, તું મોટો મૂરખ જાણ્ય;
નિત્ય જ્ઞાનસ્વરૂપ આતમા, સદા ઉરમાં આણ્ય. ૧૩
નથી જતો નથી આવતો, જેસ છે તેમ આત્મા એક;
દેહ ટળે એ નવ ટળે, રાખ્ય હ્રદયે વિવેક. ૧૪

અર્જુન ઉવાચ

અર્જુન કહે સ્વામી સાંભળો, છે આત્મા નિત્ય એહ;
જન્મમરણ તો ખરું જીવને, એ મોટો સંદેહ. ૧૫

શ્રીભગવાન ઉવાચ

દેહવિખે એ રેહે છે, કુમાર જોબન જરા;
ધીર પુરુષ તો મોહ નવ પામે, તે જ્ઞાની કહીએ ખરા. ૧૬
શબ્દ સ્પર્શ રૂપ રસ ગંધ, સુખદુઃખ તેને જાણ્ય;
આગમાપાયી એ જાય આવે, આત્માસત્યપ્રમાણ્ય. ૧૭
પુરુષર્ષભ અર્જુન તું સાંભળ, જેને ઉષ્ણશીત સમાન;
દ્વંદ સહે તે મુક્ત જાણો, પૂરણ પામ્યો જ્ઞાન. ૧૮
અવિદ્યાયુક્ત શીત ઉષ્ણાદિક, સદા નહિ નિરધાર;
આત્મા સત્ય સદાય સાચો, જેને નહિ વિકાર. ૧૯
જે આખા વિશ્વમાં રહ્યો વ્યાપી, પૂરણ સ્વયંપ્રકાશ;

[1] માન

ત્રિલોકમાં કોઇ નથી એવો, કરે તેનો નાશ. ૨૦
અંતવંત દેહ જાયે આવે, આત્મા અકળ અરૂપ;
શરીરી સદા સ્થિર છે, આનંદ જ્ઞાનસ્વરૂપ. ૨૧
દેહ વેધ્યે વેધાય નહિ આત્મા,દેહ મરતે તે મરે નહી;
હું મારૂં એમ મારણહારો,માને તે છે મુરખ સહી.૨૨
ખટ વિકાર આ દેહને,છે ઉત્પત્તિ શિશુ વધ નાશ;
એમાં આત્માને એકે નહિ, આત્મા સ્વયંપ્રકાશ.૨૩
એ આત્મા નથીજ તોઆવતો,નથીનવોથતો સુણ ધીર
એ અજપુરાંણનિત્યઅચલશાશ્વત,એતોમારેમરેશરીર.
પૃથુનંદન સાંભળ પારથ,જે હાવો આત્મા ચિત્ત ધરે;
તે પુરુષ તે કહીએ કેવો, તે કેહેને મારે મરે. ૨૫
વસ્ત્ર જીર્ણ પરહરીને,નવાં જેમ કોઈ નર ધરે;
નવાં ધરતાં અચળ આપે,પુરુષ પોતે નવ ફરે. ૨૬
શસ્ત્રે કરી છેદાય નહિ, પાવકમાંહે નવ બળે;
વાયુવડે સુકાય નહિ, ઉદકમાંહી નવ ગળે. ૨૭
અછેદ આત્મા છે અવિનાશી,સદા સનાતન જાણ;
અચળઅમરઅખંડએકરસ,સ્થિરપૂરણપ્રમાણ.૨૮
અવ્યક્ત આત્મા અચિંત્ય એવો,અવિકારી અશરીર;
તે માર્યો મરતો નથી, તેનો શોચ તજજે વીર. ૨૯
નિત્ય મરે નિત્ય અવતરે,નિત્ય ધરે સુખદુઃખ તે સહી;
તે માટે તેનો મહાબાહુ,સોચ કરવો છે નહી. ૩૦
જન્મ તેને મરણ નિશ્ચે, મરે તે નિશ્ચે અવતરે;
બ્રહ્માદિક સમર્થ નહિ,જે અવતારને મિથ્યા કરે.૩૧
આદ્ય જેહ દીસે નહિ, અંતે એહ નહિ મળે;
મધ્યે પારથ શોચ શેનો,સમજ્યાથી સંશય ટળે. ૩૨
આશ્ચર્યવત્ જુવે આત્માને, આશ્ચર્યવત્ વાણી કહે;
આશ્ચર્યવત્ સહુ સાંભળેપણ,આત્માઅણજાણ્યોરહે.૩૩
આત્મા નિત્ય અખંડ કહીયે, દેહ મારે દેહ મરે;
પરમારથ વિચાર પારથ,એનો શોચ શાને કરે. ૩૪

સ્વધર્મે સંગ્રામ કરતાં,દુઃખ ન આણીશ મન;
ક્ષત્રીનો એ ધર્મ છે, માટે આચર તું અર્જુન. ૩૫
અણઇચ્છાએ જુદ્ધ આવ્યું, ભાગ્યતણો નહિ પાર;
સંગ્રામે ક્ષત્રી મરે તો, ઉઘાડાં સ્વર્ગદ્વાર. ૩૬
ધર્મયુદ્ધ જો તું નહિ કરે તો,શિવ જીત્યાની કીર્તિ જશે;
ધર્મતજેય પ્રતિવાય લાગે, ઉલટું પાતીક થશે. ૩૭
સકળ લોકમાં કીર્તિ તારી, તે અપકીર્તિ બોલશે;
અપકીર્તિથી મર્ણ રૂડું, શ્રીકૃષ્ણ કહે એવું થશે. ૩૮
દુર્યોધન દુઃશાસન આદે, એવું મન માંહે જાણશે;
ભયપામીપલાયનકીધુંઅર્જુને,સૌમહારથીગર્વઆણશે.
નંદશે તુજ સામર્થ્યને ,અપવાદ શત્રુ બોલશે;
એ દુઃખથી બીજું નથી જે, પ્રતિષ્ટા તારી જશે. ૪૦
બેહુ પ્રકારે લાભ તારે, હારે જીત્યે છે સહી;
મરશે તો સ્વર્ગ મળશે, જીત્યે ભોગવશો મહી. ૪૧
સુખદુઃખને સમાનજાણજે,લાભાલાભજયાજયએકજાણ;
જુદ્ધ કરતાં નહિ પાપ લાગે, એવું ઉરમાં આણ. ૪૨
સાંખ્યયોગ મેં કહ્યો તુજને, તેથી હોય બુદ્ધિપ્રકાશ;
બુદ્ધિપ્રકાશે દેહબંધન, સદ્ય પામે નાશ. ૪૩
કર્મજોગ નિહકામ આચરતાં, લાગે નહિ પ્રતિવાયે;
નિરબંધન તે નીપજે ને, અનેક ભય ટળી જાયે. ૪૪
વ્યવસાયે બુદ્ધિ અનેક કહીયે, નિશ્ચેવતી બુદ્ધિ એક;
કુરુનંદન કહું તુજને, સાંખ્યયોગ વિવેક. ૪૫
પુષ્પવત્ જે વેદવાણી, ફળ કરી ગ્રહે જેહ;
વેદ કર્મ સુખ સ્વર્ગ ઇચ્છે, મૂરખ જાણો તેહ. ૪૬
વિષય આત્મા કામ ભોગે, યજ્ઞાદિક કરે જેહ;
જન્મમરણ નહિ ટળે તેહનાં,ફરી ફરી પામે દેહ. ૪૭
અર્જુન કહે સ્વામી સાંભળો,મોહ બુદ્ધિ પામે ભર્મ;
કાંમ ક્રિયા કેમ કહી વેદે, યજ્ઞાદિક જે ધર્મ. ૪૮
અર્જુનનાં વાયક સાંભળી,એમ વદે શ્રીભગવાન;

જેનેઆસક્તિઐશ્વર્ય ભોગની,તેનેનહિસાંખ્યનું જ્ઞાન.૪૯
ત્રિગુણ વિષયા વેદ વાણી, સકામ પર સંસાર;
નિરદ્વંદ્વ તું નિસ્પૃહિ થા, યોગક્ષેમરહિત નિરધાર. ૫૦

અર્જુન ઉવાચ

અર્જુન વળતો ઉચરે, સાંભળો સુંદરશ્યામ;
ફળરહિત જે કર્મ કહીએ, તે કર્યાનું શું કામ. ૫૧

શ્રીભગવાન ઉવાચ

વાપી કૂપ તણાં જળ જે કાંઇ, સમુદ્રમાં લય થાયે;
બ્રહ્મવિદ્ જોગીના સુખ આગે,સુખસ્વર્ગનાંદુર્બળદેખાયે.
અર્જુન તું એમ કહીશ મુજને,કયમ જ્ઞાન ન પ્રેરો નાથ;
જ્ઞાન કર્મના અધિકારી,એ ભિન્ન છે સુણ ભ્રાત. ૫૩
કર્મનો અધિકાર તુજને,માટે કર્મ કર્ય તું વીર;
કર્મના અણકરતા જે કોઇ,તેનો સંગ ન હશો ધીર. ૫૪
કર્મફળની તજે તૃષ્ણા, તેને કર્મબંધન નહીં;
ફળ ઇચ્છે અવતાર ઉભા, ભમાવે ભવમાં સહી. ૫૫
વિષય સંગ તજી ઇશ્વર અર્થે, કર્મ કર તું મિત્ર;
શુભાશુભ સમાન દૃષ્ટિ, ઉત્તમ યોગ પવિત્ર. ૫૬
હે ધનંજય કર્મફળ તજી, ધર્મ કર તું ધીર;
ફળ ઇચ્છયે અવતાર ન ટળે, ઉંચ નીચ શરીર. ૫૭
શુભાશુભ સમભાવ જેને, યોગયુક્ત જેહ;
એથી બીજું નથી સાધન, ઉત્તમ અર્જુન તેહ. ૫૮
કર્મબુદ્ધિ શુદ્ધ માનવ,ફળ ઈચ્છા જેને નહી;
જન્મમર્ણ વિમુક્ત બંધન, અભયપદ પામે સહી. ૫૯
મોહ [1]કલિલથી તરશે બુદ્ધિ,ભાંગશે ભવભ્રાંત્ય;
વૈરાગે વિખવાદ ટળશે, મનદોષ પામે શાંત્ય. ૬૦
શાસ્ત્ર સાધન સાંભળી, મન મનોરથને નવ ગ્રહે;
અગાધ ધ્રહેનાં[2] ઉદકપેરે, અચળ બુદ્ધિ થઈ રહે. ૬૧

૧ કલિલ=કાદવ. ૨ અગાધ ધ્રહે=ઉંડા પાણીના ધરા

અર્જુન ઉવાચ

સ્થિર પ્રજ્ઞ જે પુરુષ બ્રહ્મવિદ્દ, કેમ કરીને ઓળખાયે;
કેમ બોલે કેમ ચાલે બેસે, કહો કેશવરાયે. ૬૨

શ્રીભગવાન ઉવાચ

મનકામના વિષયવૃત્તિ, મલિનતા સહુ જાયે;
આત્મસ્વરૂપે આનંદ પામ્યો, તે સ્થિરપ્રજ્ઞ કહેવાયે. ૬૩
દુઃખવિષે ઉદ્વેગ ન પામે, સુખવિષે નહિ સ્નેહ;
વીતરાગા ભય ક્રોધા, સ્થિર પ્રજ્ઞતો તેહ. ૬૪
શુભાશુભ નંદે નહિ, નહિ દ્વેષ ને સ્નેહ;
સદા રહે સમાન બુદ્ધિ, સ્થિરપ્રજ્ઞ તો તેહ. ૬૫
વિષય થકી ઇંદ્રી સમેટે, જેમ કૂર્મ સમેટે અંગ;
સ્થિરપ્રજ્ઞ તો કહીએ તેને, એમ વદે શ્રીરંગ. ૬૬
આહાર જીત્યો તેણે સર્વ જીત્યું.જીત્યા વિષયવિકાર;
જ્યાંલગી રસના વશ નહિ, ત્યાંલગી સહુ ઉપચાર. ૬૭
કુંતીનંદન પુરુષ એવો, મન ઇંદ્રિ ઉન્મત્ત સાર;
રથ અશ્વ સારથી વશ નહિ, તો નાખે કૂપ મોઝાર. ૬૮
પદ્મ આસન પ્રાણાયમ, જીતે પ્રાણવાયુ જેહ;
મનઇંદ્રિનો સંયમ કરે, સ્થિરપ્રજ્ઞ કહીએ તેહ. ૬૯
પુરુષ વિષયનું કરે સમરણ, સમરણથી હોયે સંગ;
સંગથી મન કામ ઉપજે, કામે ક્રોધ પ્રસંગ. ૭૦
ક્રોધથી મન મોહ ઉપજે, મોહે સ્મૃતિ હોએ નાશ;
સ્મૃતિ નાશે બુદ્ધિ નાસે, બુદ્ધિનાશે નર્કનિવાસ. ૭૧
રાગદ્વેષ વિમુક્તાત્મા, અનિચ્છા ભુકતે ભોગ;
મન પ્રસન્ન એહવો સંન્યાસી, સુખે પામે આતમજોગ. ૭૨
પ્રસાદે સર્વ દુઃખ હાનિ, પામે બુદ્ધિ વિવેક;
વિવેકબુદ્ધિ પામે આત્મા, ટળે તાપ અનેક. ૭૩
નાસ્તિક બુદ્ધિ જુક્ત જેની, શુદ્ધ ભાવ ક્યાંથી હોયે;
શુદ્ધભાવ વિના નહિ શાંતી, તેને શાંતીવિના સુખ ન હોયે. ૭૪

વિષયે ચરતી ઈંદ્રિયો, મન જેણે નવ જીતાયે;
સમુદ્રમાં જેમ વહાણ વાયુ, ઉમારગે લઇ જાયે. ૭૫
મહાબાહુ ઈંદ્રિરૂપી, અશ્વ ઉન્મત્ત જેહ;
વિષય થકી જે પાછા વાળે, ધીર પુરુષ તો તેહ. ૭૬
જાંહાં નિશા સર્વ ભૂતને, તાંહાં જાગે જોગીજંન;
જાહાં જોગી નિંદ્રા કરે, તાંહાં જાગે પ્રાણી અન્ય. ૭૭
સમસ્ત નદીઓ સમુદ્રમાં ભળે, તેણે નવ ઉભરાયે;
જોગીનું મન કામનાયે, એણીપેરે ક્ષોભ ન થાયે. ૭૮
વિશેષ સ્પૃહા નહિ જે જોગીને, નિરમમતા નિરહંકાર;
દેખવા માત્ર આ દેહ વરતાવે, તે મોક્ષ પામે સાર. ૭૯
બ્રહ્મસ્થિતિ તને કહી પારથ, પામ્યો તે નવ મુઝાયે;
અંતકાળે બ્રહ્મસુખમાં, એ સહેજે આવી સમાયે. ૮૦

વલણ

અધ્યાય દ્વિતીયો થયો પૂરણ, ઉપન્યો અતિ આનંદ;
કહે પ્રીતમ પ્રેમે કરી, સહુ બોલો જય ગોવિંદ. ૮૧

ઇતિ શ્રીભગવદ્ગીતા સૂપનિષત્સુ બ્રહ્મવિદ્યાયા યોગશાસ્ત્રે
શ્રીકૃષ્ણાર્જુનસવાદે સાખ્યયોગનિરૂપણમ્
નામ દ્વિતીયોઽધ્યાય ॥૨॥

અધ્યાય ૩ જો—કર્મયોગ

અર્જુન ઉવાચ

હે કેશવ અજ ભવના સ્વામી, કર્મ ઘોર કહેવાયે;
કેમ આપો છો મને આજ્ઞા, સત્ય કહો શ્રીજદુરાયે. ૧
મિશ્રિત વાયક સાંભળી, મન મોહ પામે ભર્મ;
નિશ્ચય કરીને કહો મુજને, જ્ઞાન સત્ય કે કર્મ. ૨

શ્રીભગવાન ઉવાચ

લોકવિષે બે નિષ્ઠા અર્જુન, પરા પુરવે ધર્મ;
સાંખ્યયોગીને જ્ઞાન શ્રેય કરે, ગૃહસ્થને સતકર્મ. ૩
સતકર્મનો આરંભ મૂકયો, ન પામ્યો નિજ જ્ઞાન;

તે સંન્યાસી સીદ્ધિ ન પામે, એમ કહે શ્રીભગવાન. ૪
ગુણ પ્રકૃતિ કર્મ કરાવે,કર્મ વિષે દેહ જાણ;
માટે શુભ કર્મ તજીયે નહિ, તું પારથ ઉરમાં આણ. ૫
કર્મ ઇંદ્રિનો કરે સંયમ, મમ સમરણ શુદ્ધ વિચાર;
જેને ઇંદ્રિવશ વંશ નહિ,તે મૂઢ મિથ્યા આચાર. ૬
પાંચ જ્ઞાન ઈંદ્રિ છઠ્ઠું મન,મમ ચર્ણ રાખે જેહ;
કર્મજોગ આચરે કર્મઇંદ્રીયે, હરિરૂપ પામે તેહ. ૭
નિત્ય નિમિત્ત કર્મ આચરે,ફળ ઇચ્છા ન ધરીશ મન;
કર્મવિના નથી શરીરની સ્થિતિ,એવું જાણજે અર્જુન.૮
નારાયણપરાયણ કીજે, યજ્ઞાદિક કર્મ જેહ;
ત્રિલોકમાં નહિ બંધન તેને,મુક્ત જાણો તેહ. ૯
પૂર્વે પ્રજાને કહ્યું બ્રહ્માયે,કરજો યજ્ઞાદિક કર્મ સાર;
કામદુર્ગા તણી પેરે, મનવાંછિત ફળ દાતાર. ૧૦
દેવાદિકના જગન કરતાં, થશે પ્રસન્ન દેવ દયાળ;
ઈંદ્રાદિક જે દેવતા, કરશે પ્રજાની પ્રતિપાલ. ૧૧
ઈંદ્રાદિક સંતોષ કરતાં, ઉપજશે નહિ રોગ;
સ્ત્રીપુત્ર પરિવાર આભ્રણ, પામશો બહુ ભોગ. ૧૨
જજ્ઞશેષ અન્ન પ્રાશન કરતાં, હોયે કિલ્બિષ હાણ;
દેવસમરપણ વિના ભરે ઉદર,પાપ ભક્ષણ જાણ. ૧૩
અન્ન થકી સર્વ ભુત ઉપજે,અન્ન પ્રજન્યથી હોયે;
પ્રજન્ય હોયે યજ્ઞકર્મે, જજ્ઞકર્મ સત્ય સોયે. ૧૪
કર્મ કારણ વિશ્વનું, વેદે કહ્યાં જે કર્મ;
વેદ ઉપજ્યા નારાયણથી,માટે વેદવચન સતધર્મ. ૧૫
એવાં કર્મ ન આચરે, નર પુરુષ કહીયે જેહ;
જીવિત નિષ્ફલ તેહનું, અને પાપરૂપી દેહ. ૧૬
ઈંદ્રી–આરાંમ ટળી થયો,સાક્ષાત આત્મારામ;
કર્મ શુભાશુભતણું તેહને,કર્યાનું શું કામ. ૧૭
કર્મ કર્યાનો નહિ અર્થ તેને, ન કર્યાનો નહિ દોષ;
ફળઆશાનસ્મળે સ્વર્ગની,થયો પુરણ આનંદકોષ. ૧૮

કર્મથી નિવૃત્તિ પામ્યા,એવા જનકાદિક રાજંન;
લોકસંગ્રહે કર્મ કીધાં, માટે આચર તું અર્જુન. ૧૯
સત પુરુષ જે કરે આચરણ, તે આચરે સંસાર;
રૂડે મારગ ચાલતાં, સહુ સેજે પામે પાર. ૨૦
પારથ મારે નહિ પ્રયોજન, પામવા ફળ સાર;
લોક અર્થે આચરૂં, તું માનજે નિરધાર. ૨૧
જદપી હું નહિ આચરૂં, સત કર્મ ધર્મ પ્રકાશ;
લોક જેમ તેમ આચરે, પછી હોય તેનો નાશ. ૨૨
જો હું કર્મ ન આચરૂં, સઉ વર્ણસંકર થાયે;
અધર્મે પ્રજા નાશ પામે, તે પાતીક મુજ કહેવાયે. ૨૩
જ્ઞાની અજ્ઞાની મૂઢ પંડિત, એ કર્મ કરે બહુ સાર;
એક ફળ આશા કરે, એક ફળ ન ઇચ્છે લગાર. ૨૪
શ્રદ્ધા ભંગ કરે નહિ પંડિત,રુચિ ઉપજાવે મનમાંય;
મૂરખ બુદ્ધિ ભેદ પામે, ઉભય લોકથી જાય. ૨૫
પ્રકૃતિ ગુણ કર્મ કરાવે,સર્વસ્વ હે અર્જુન;
અહંકારી વિમૂઢ આત્મા, અહંકરતા માને મંન. ૨૬
હે મહાબાહુ તત્ત્વવેત્તા, ગુણ કર્મ જાણે વિભાગ;
ગુણે ગુણનો સ્વભાવ વરતે, જ્ઞાનીને મન ત્યાગ. ૨૭
પ્રકૃતિ માયાએ વિશ્વ મોહ્યું, એ માયાના ગુણ જેહ;
ગુણે દેહ આસકત માને, મુરખ જાણો તેહ. ૨૮
કર્મ કરે સહુ ઈશ્વર અર્પણ,જેમસેવક સ્વામીનેઅર્થ;
કર્મફળની મૂકી મમતા, ઉઠય યુદ્ધ કર્ય સમર્થ. ૨૯
મારે મતે જે ચાલે માનવ, તે શ્રદ્ધાવંત કહેવાયે;
રાગદ્વેષ રહીત જે જન,તે કર્મથી મૂકાયે. ૩૦
મારા મતની કરે અસોયા, આચરે નહિ હેત;
જ્ઞાનવાન પણ મૂઢ જાણો, અવિવેકી તે અચેત. ૩૧
પ્રકૃતિ વશ વરતી કરે ચેષ્ટા, મૂર્ખ પંડિત સાર;
નિજ સ્વભાવ મૂકે નહિ, પ્રાચીન જે સંસ્કાર. ૩૨
ઇંદ્રિયેશું ઈંદ્રિ અર્થે, રાગદ્વેષ વિકાર;

જ્ઞાનવડે વશ રાખે તેને, તે જીતે સંસાર. ૩૩
નીજધર્મ ગુણહીણા હોય તો,આચરીયે આનંદમહા;
સ્વધર્મે નિધને શ્રેય, અધર્મે તે ભયાવહા. ૩૪

અર્જુન ઉવાચ

કેહનો પ્રેર્યો પુરુષ જે કોઇ,આચરે છે પાપ;
અણઇચ્છતું બળાત્કારે, ઉપજે છે આપ. ૩૫
રજોગુણથી હોય ઉદ્દભવ, કામ ને વળી ક્રોધ;
જ્ઞાની પુરુષનો મહાવેરી, કર્તા નિત્ય વિરોધ. ૩૬
ધુમ્ર અગ્નિ આવર્યો, જેમ મેલ દરપણ માન;
ગર્ભ ઉદર આવર્યો, એમ આવર્યું નિજ જ્ઞાન. ૩૭
આત્માના જ્ઞાનને, આવર્ણ કરી નિશદિન રહ્યા;
કામ ક્રોધ લોભ મત્સર, જ્ઞાનના વેરી કહયા. ૩૮
કામરૂપી શત્રુને, કહું રહ્યાનો એક ઠામ;
મનબુદ્ધિ ઉભય ઇંદ્રી, તાંહાં રહે ક્રોધને કામ. ૩૯
જ્ઞાન ને વિજ્ઞાનનો, જે નાશનો કરનાર;
કામરૂપી દુષ્ટ પાપી, એ શત્રુને મારય. ૪૦
મહા બાહુ જીત્ય વેગે,શત્રુ કામ ને ક્રોધ;
નિયમ માંહી રાખ્ય નિત્યે, કરી મનનો રોધ. ૪૧

વલણ

અધ્યાય તૃતિયો થયો પુરણ,ઉપન્યો અતિ આનંદ રે;
કહે પ્રીતમ એમે કરી,સૌ બોલો જય ગોવિંદ રે. ૪૨

ઇતિ શ્રીભગવદ્‌ગીતા સૂપનિષત્સુ બ્રહ્મવિદ્યાયા યોગશાસ્ત્રે,
શ્રીકૃષ્ણાર્જુનસવાદે કર્મયોગ નિરૂપણમ્
નામ તૃતીયોઽધ્યાય ॥૩॥

अध्याय ४ थो–कर्मब्रह्मार्पणयोग

શ્રીભગવાન ઉવાચ

કર્મયોગ કહ્યો અર્જુન તુજને,તે મેં પૂર્વે સુરજને કહ્યો;

સૂરજથી વૈવસ્ત મનુ, તે મનુથી ઇક્ષ્વાકુયે લહ્યો. ૧
એવો કર્મયોગ જે પરંપરા, માટે રાજઋષિએ ગ્રહ્યો;
ઘણા કાળે નાશ પામ્યો, તે મેં તુજ આગે કહ્યો. ૨
હે અર્જુન એ સૃષ્ટિ આદ્યે, કર્મજોગ નથી નવો;
ભક્ત વલ્લભ સખા જાણી,ગુપ્ત રહસ્ય મેં વર્ણવ્યો. ૩

અર્જુન ઉવાચ

દેવકીગૃહે જન્મ તમારો, હવડાં તે પ્રકાશ;
સૂરજ છે બહુ કાળનો, કહો કેમ આવે વિશ્વાસ. ૪

શ્રીભગવાન ઉવાચ

મારા જન્મ છે ઘણા અર્જુન, તારા જન્મ અપાર;
તારી તુજને ગમ નહિ, હું જાણું સર્વ વિચાર. ૫
હું સર્વાત્માસર્વભૂતનોસ્વામી,અજઅવ્યયઅવિનાશ;
હું માયાયે અવતાર ધરૂં, જ્ઞાનશક્તિ ન પામે નાશ. ૬
હે પારથ હોય ધર્મગ્લાનિ, અધર્મ હોય જે વાર;
તે ધર્મની રક્ષાને અર્થે, હું ધરૂં અવતાર. ૭
પરમ સાધુની કરૂં રક્ષા, કરૂં દુષ્ટનો સંહાર;
ધર્મસ્થાપન અર્થે જુગ જુગ,ધરૂં હું અવતાર. ૮
જન્મ કર્મ જે પવિત્ર મારાં, જાણે તત્ત્વવેત્તા સાર;
દિવ્ય ચૈતન્ય દેહ ધરી, હું આવું વારંવાર. ૯
ભય ક્રોધ વિતરાગ જે જન, ઉપાસના તદરૂપ;
જ્ઞાન તપ મુજ અર્થે આચરે,તે પામે મારૂં સ્વરૂપ.૧૦
જે ભાવે મને ભજે અર્જુન, તેને તેવું ફળ આપું;
મારા મારગને અનુસરે, હું તેનાં બંધન કાપું. ૧૧
કર્મે કરી લોક સિદ્ધિ વાંછે, જે જે ઇંદ્રાદિક દેવ;
તેને તેવી સિદ્ધિ હોયે, ઉતાવળી તત્ખેવ. ૧૨
ચતુરવર્ણ સૃષ્ટિ ઉપજાવી, ગુણકર્મ અનુસાર;
હું અવ્યય અકર્તા ઇશ્વર, તે ન જાણે સંસાર. ૧૩
કર્મે કરી લેપાઉં નહિ, નહિ ફળ ઇચ્છાય;
એવો મુજને જાણે જે કોઇ,જાણનારો નવ બંધાય.૧૪

પુરવે જ્ઞાતા કર્મ કરતા, ફળ તજી કરે કર્મ;
કર્મે કરી બંધાય નહિ, તે સુખે પામે પરબ્રહ્મ. ૧૫

અર્જુન ઉવાચ

કર્મ અકર્મ કહો સ્વામી,જ્યાં કવિ પંડિત મોહિત સદા;
જે કર્મને આચરીને જ્ઞાતા, મોક્ષ પામે મુદા. ૧૬

શ્રીભગવાનુ ઉવાચ

કર્મ અકર્મ કહું વિકર્મ જો,સમઝાયે તારી વતી;
અગમ છે કોને ગમ નહિ, મહા કર્મણો ગહના ગતિ.૧૭
ફળ ઇચ્છા શુભ આચરે, તે કર્મ કહીયે સાર;
કર્મનું ફળ તજે અકર્મ, વિકર્મ શાસ્ત્ર તિરસ્કાર. ૧૮
કામ કલ્પના જે જે કહીએ,તેનો સૌ આરંભ તજે;
જ્ઞાન અગ્નિ દગ્ધકર્મ, તે પંડિત મુજને ભજે. ૧૯
તજે ફળ સૌ કર્મ કેરૂં,નીરાશ્રે તે ત્રપત ઘણું;
અકર્ત્તા કર્મ આચરે, કાંઇ નહિ કિંચિત કર્તાપણું.૨૦
નિરાશા ચિત્ત જીત આત્મા, તજે તે સૌ પરિગ્રહે;
શરીર કેવલ કર્મે, કર્મ કિલવિષ નવ રહે. ૨૧
જથા લાભ સંતોષ મન રહે,નહિ મોહ મચ્છર દ્વંદ્વ તે;
શુભાશુભ સમાન દૃષ્ટિ, કરતા કર્મ ન બંધ તે. ૨૨
ગયો દ્વંદ્વ થયો મુકત, આપે જ્ઞાન અવસ્થા ચેતન;
જદપિ તેને આચરે પણ, નહિ કર્મ ન બંધન. ૨૩
બ્રહ્મ હુત દ્રવ્ય બ્રહ્મ અગ્નિ,બ્રહ્મ હોમ કરનાર;
બ્રહ્મકર્મ એ જગ કરતા, બ્રહ્મરૂપ નિરધાર. ૨૪
શ્રોત્રાદિક એ સમસ્ત ઈંદ્રિ, શબ્દાદિ વિષય જેહ;
સંયમ અગ્નિમાંહે હોમે, જોગી કહીએ તેહ. ૨૫
સર્વ ઈંદ્રિ વિષયવર્તિ, તેનાં કર્મ કાંહી;
પ્રાણ વાયુ સહિત બાળે,જોગ અગ્નિમાંહી. ૨૬
દ્રવ્યજગ્ન જે તપોજગ્ન,જોગજગ્ન કહેવાયે,
સ્વાધ્યાયગ્નાનજગ્ન,શિરોમણીમહાપુરુષ એમ ગાયે.૨૭
અપાનમાંહી પ્રાણ મુકે, પ્રાણમાંહી અપાન;

પ્રાણ અપાનની ગતિ રૂંધે,તે પ્રાણાયમ નિજધાન. ૨૮
કેટલા જોગી સંન્યાસી, અલ્પ કરતા આહાર;
પ્રાણવાયુ હોમ અર્થે, પાપના હરનાર. ૨૯
જજ્ઞશેષ ભોજન અમૃત, આરોગે જે જન;
બ્રહ્મ સંતાનનાં સુખ પામે, પડે નહિ પ્રેતન. ૩૦
એવા જજ્ઞ અનેક બહુધા,બ્રાહ્મણે મુખ ઉચર્યાં;
કર્મ જાણી જ્ઞાન અર્થે, બ્રહ્માએ પ્રગટ કર્યાં. ૩૧
દ્રવ્યજજ્ઞ જે કહ્યા સર્વે, જ્ઞાનજજ્ઞ ઉત્તમ અતિ;
અખિલ કર્મ સમસ્ત કહીયે,જ્ઞાનજજ્ઞ સમાપ્તિ. ૩૨
પ્રણિપાત કરી પ્રશ્ન પૂછો, જ્ઞાનીને સર્વે સહી;
જ્ઞાનનો ઉપદેશ આપે, બંધન કોઈ રહે નહી. ૩૩
જ્ઞાનવિનામનમોહપામેપાંડવ,હમણાંતુંમોહપામ્યો સહી;
જ્ઞાન આવે મોહ ટળશે, તહાં સંશય કરવો નહી. ૩૪
જો આજ્ઞા અમારી નહિ કરે તો,તું અધિક પાપી થાશે;
જ્ઞાનનૌકા બેસતાં, ભવસાગર તરીને જાશે. ૩૫
જેમ અગ્નિ બાળે કાષ્ઠને, જો એક કણિકા હોયે;
જ્ઞાન અગ્નિ કર્મને, બાળી ભસ્મ કરશે સોયે, ૩૬
નથી પવિત્ર કાંઈ જ્ઞાનથી,જેણે પાપી પાવન હોયે;
કર્મ જોગ કર્યા વિના, સુધ્ય જ્ઞાન ન આવે સોયે. ૩૭
શ્રદ્ધાવંત તે જ્ઞાન પામે, જ્ઞાને હોયે મન શાંત;
શાંતી પામે પરમ પદની, રખે રાખે ભ્રાંત. ૩૮
આત્મજ્ઞાન શ્રદ્ધાવિના, સંશયે આત્મા વિનશ્યતિ;
આ લોક પ્રલોક માંહી, તેને સુખ ન મળે રતિ. ૩૯
જોગ અભ્યાસે કર્મ ટાળ્યાં, થયું શુદ્ધ શરીર:
આત્મજ્ઞાને સંશય ન રહે, શુણ ધનંજય વીર. ૪૦
અજ્ઞાનથી ઉપજ્યો જે સંશય, તે જ્ઞાનખડ્ગે છેદાય;
તે જ્ઞાનને પામ્યા તણો, કર્ય કર્મ જોગ ઉપાય. ૪૧

વલણ

અધ્યાય ચતુર્થ થયો પુરણ,ઉપન્યો અતિ આનંદ રે;
કહે પ્રીતમ પ્રેમે કરી,સૌ બોલો જય ગોવિંદ રે. ૪૨

ઇતિ શ્રીભગવદ્ગીતાસૂપનિષત્સુ બ્રહ્મવિદ્યાયાં યોગશાસ્ત્રે
શ્રીકૃષ્ણાર્જુનસંવાદે કર્મબ્રહ્માર્પણ નિરૂપણ
નામ ચતુર્થો અધ્યાય ॥ ૪ ॥

अध्याय ५ मो—कर्मसंन्यासयोग

અર્જુન ઉવાચ

સંન્યાસં કર્મણો કૃષ્ણ,તમે બેહુ બતાવ્યા પંથ;
એ માંહેથી એક કહો નિશ્ચેકરી,હું પૂછું કમળાકંથ. ૧

શ્રીભગવાન ઉવાચ

કર્મજોગ સંન્યાસ કહીએ, એ બેઉ સત્યે જાણ;
કર્મજોગ વિશેષ્ય મારગ, આચરતાં કલ્યાણ. ૨
કર્મજોગી તે સંન્યાસી,નહિ બને ઇચ્છાય;
દ્વંદ્વરહિત મહાબાહુ, સુખદુઃખથી મૂકાય. ૩
સાંખ્યયોગ ભિન્ન જાણે અજ્ઞાની,પ્રથક પંડિત નવ કહે
ઉભયનું ફળ એક જાણે, જથારથ જ્ઞાની લહે. ૪
સાંખ્યજોગી જે પદને પામે,કર્મજોગી પામે પદ તેહ;
સાંખ્યજોગ કર્મજોગ એક છે, તેમાં નહિ સંદેહ. ૫
તે સંન્યાસી મહાબાહુ, જેને સુખદુઃખ છે નહી;
જોગજુક્તો શુદ્ધ આત્મા, બ્રહ્મપદ પામે સહી. ૬
કર્મજોગ કરી શુદ્ધ આત્મા, જેણે જીત્યાં ઇંદ્રિ દેહ;
સર્વ ભૂત સમાન જાણે, કર્મે લેપાય નહિ તેહ. ૭
કરતાપણું જેને કિંચિત, તેનો કહું સંક્ષેપ;
તે સાંભળે કરે સ્પર્શ નિર્ષણ, રસના ગ્રહ નિર્લેપ.૮
બોલે ચાલે કરે આઘ્રણ,નિમિખ ન તજે વિચાર;
ઈંદ્રયો ઈંદ્રિયાર્થ કારજ, હું ન્યારો નિરધાર. ૯
બ્રહ્મવિષે જે મન રાખે, કર્મ ફળ ત્યાગે સહી;

પદ્મ પત્ર અભેદ જળમાં,એમ પાપ તે સ્પરસે નહી. ૧૦
કાયા મનસા બુધ્ય ઇંદ્રિ, કર્મ જે કાંઇ ઉપજે;
આપ અકર્તા રહે જોગી, કર્મના ફળને તજે. ૧૧
* જુકત જે તજે કર્મફળને, શાંત આત્મા કહેવાય;
× અજુકત ફળની આશા રાખે, તે કર્મે બંધાય. ૧૨
કર્મફળ ત્યાગી સંન્યાસી, ઉપાસી જે બ્રહ્મનો;
નવછિદ્રયુકત દેહે, અણકરતા એ કરમનો. ૧૩
હું ઇશ્વર પરમારથ બુધ્યે,કર્મફળને નવ ગ્રહું;
મારી માયા સરજે લોકને, હું અકર્તા આપે રહું. ૧૪
ઇશ્વર કોને પુન્ય ન પ્રેરે, પાપ આપે નહિ કદા;
જીવ આપઆપનીઅવિદ્યાએ,પાપ કરતા રહે સદા. ૧૫
અજ્ઞાને કરી મોહ ઉપજે, મોહથકી સંસાર;
આદિતવત્ જ્યારે જ્ઞાન પ્રગટે,સર્વ હરે અંધકાર. ૧૬
પરબ્રંહ્મવિષે રહી બુદ્ધિ જેની, આત્મવત્ મુનિ જેહ;
જ્ઞાને કરી જેનાં ધોયાં કિલમષ, હરિપદ પામે તેહ. ૧૭
વિદ્યાસંપન્ન સર્વગુણમે, બ્રાહ્મણે ગવ હસ્તીને;
સૂની ચૈવ સુપાકેચ, પંડિતા સમદર્શને. ૧૮
નિરદોષી મન થયું નિશ્ચળ, સર્વ ભૂત સમાન;
જીવ જાતિમાં સફળ જીવક, જાણો તેહનું નિદાન. ૧૯
રૂડું પામે હર્ષ ન હોયે, કુડે શોક ન થાય;
બ્રહ્મવિદ્દ તે જાણો તેહને, સ્થિર બુદ્ધિ કહેવાય. ૨૦
બાહ્ય સ્પર્શ વિષય કહાવે, તે ન ધરે સ્નેહ;
જોગજુકત બ્રહ્મ અખંડ આનંદ, સદા મુકત તેહ. ૨૧
વિષયસુખ ભોગ ઇંદ્રીયોનાં, અનર્થ મૂળ દુઃખરૂપ;
તેમાં પંડિત નવ રમે, જે સદા બ્રહ્મસ્વરૂપ. ૨૨
હે પારથ સંસારબંધન, તેથી મુક્ત જે કહેવાયે;
કામ ક્રોધ દુઃખ વેગે સહેતો,સુખી નર સ્થિર થાયે. ૨૩
આત્મસીધી પરમ સુખ પામ્યો,વિષયસુખ છાંડયાંસહી;

* જુક્ત=યોગયુક્ત યોગી × અજુક્ત=યોગમાં નહિ જોડાયલો-અયોગી

અંતઃકરણ આનંદ રમતો, બ્રહ્મપદ પોતે લહી. ૨૪
બ્રહ્મપદ નિર્વાણ પામે, પાપ સહુ પરલાયે;
સર્વભૂતહિત આચરે, તે આત્મરત કહેવાયે. ૨૫
કામ ક્રોધ વિમુક્ત આત્મા, જતી તેને જાણ;
અભય સુખને ભોગવે, ભજે બ્રહ્મપદ નિર્વાણ. ૨૬
બાહ્ય વિષય તજે સ્પર્શ, ચક્ષુ ભ્રુમધ્ય મન;
પ્રાણ અપાન સમા રાખે, નાસિકાપર ધ્યાન. ૨૭
જીતેંઇદ્રિ મનોબુદ્ધિ, મુનિ મોક્ષ પરાયણ;
વિગત ઇચ્છા ભય ક્રોધ; જીવનમુક્ત જાણ્ય. ૨૮
જજ્ઞ તપનો ભોક્તા ઇશ્વર, મને જાણે જેહ;
સર્વ ભૂતનો સહોદર, નિજ જ્ઞાની કહીએ તેહ. ૨૯

વલણ

અધ્યાય પાંચમો થયો પૂરણ, ઉપન્યો આનંદ રે;
કહે પ્રીતમ પ્રેમે કરી, સૌ બોલો જે ગોવિંદ રે. ૩૦

ઇતિ શ્રીભગવદ્દગીતા સૂપનિષત્સુ બ્રહ્મવિદ્યાયા યોગશાસ્ત્રે
શ્રીકૃષ્ણાર્જુનસવાદે ગુણભેદો નિરૂપણમ્ નામ
પંચમો અધ્યાય ॥૫॥

अध्याय ६ ट्ठो–आत्मसंयमयोग

શ્રીભગવાન ઉવાચ

અનાશ્રીત ફળ કર્મ આચરે, તજે દેહ અભિમાન;
તે સંન્યાસી તે જોગી જાણો, એમ વદે શ્રીભગવાન.૧
કર્મયોગી ને સંન્યાસી, તેને એક પ્રમાણ્ય;
કર્મફળનો તજે સંકલ્પ, માટે સંન્યાસી તે જાણ્ય. ૨
જોગને વંછતો જે મુનિ, તેને કર્મ કારણ ઉચ્યતે;
જોગારૂઢ થયો જદા તવ, કર્મ શુભાશુભ મુચ્યતે. ૩
ઇંદ્રિયોના વિષય છાંડયા, જેને નહિ વૃદ્ધિ ને હાણ્ય;
આ લોક ભોગની ટળી ઇચ્છા, જોગા રૂઢ તે જાણ્ય. ૪
આત્માનો ઉદ્ધાર કરવો, ઉત્તમ આત્મા સોયે;

આપોપાનો બંધુ આત્મા,* આપોપે રિપુ હોયે. ૫
બંધુ આત્મા તેને કહીએ, જે તારે ભવ સંસાર;
શત્રુ આત્મા તેને જાણો, જે નાખે નરક મોઝાર. ૬
જીતાત્મા પ્રશાંત કહીએ, જેને પ્રિય ભગવાન;
શીત ઉષ્ણ સમાન જેને, રહિત માન અપમાન. ૭
જ્ઞાન વિજ્ઞાને ત્રપ્ત આત્મા, સમસ્ત ઇંદ્રીજીત;
લોષ્ટ હેમ સમાન જાંણે, તે જોગીની રીત. ૮
શત્રુ મિત્ર સમાંન બુદ્ધિ, પાપી પુણ્યવંત જેહ;
સહુવિષે બ્રહ્મ ભાવના, સિદ્ધ જોગી જાણો તેહ. ૯
એકાકી રહે સંગવર્જીત, વશ અંતઃકરણ નિજ દેહ;
ટળી ત્રષ્ણા નહિ પરિગ્રહ, રેહે સજોગ તેહ. ૧૦
શુચિ દેશે કરે પ્રતિષ્ઠા, સ્થિર આસન સમુચિત કરે;
નહિ નીચું નહિ ઉંચું, મૃગચર્મ કુશ પાથરે. ૧૧
તે આસને મન કરે એકાગ્રે, જીતે ઇંદ્રિવિકાર;
વિષયથી મન વાળે પાછું, શુદ્ધ જોગી તે સાર. ૧૨
સમ કાયા શીશ ગ્રીવા, અચળ સ્થિર થાવું સહી;
નાસાગ્રે પર દૃષ્ટિ રાખે, દિશ વિદિશ જોવું નહી. ૧૩
પ્રસન્નઆત્મા શાન્ત ચિત્ત, બ્રહ્મચર્ય વ્રત ધારે;
મન સંયમ નિજ ધ્યાન મતપર×, તજે દેહ વેપાર. ૧૪
જ્યમ જ્યમ જોગી જીતે મનને, તેમ તેમ ટળે ઉપાધિ;
ધ્યાંન અવસ્થા હોયે પૂરણ, પામે મોક્ષ સમાધિ. ૧૫
જોગાભ્યાસી ઘણો આહાર કરે નહિ, ભુખે જોગ ન થાય;
નિશંક થઇ નિદ્રા ન કરે, જાગ્રત જોગ વિહાય. ૧૬
જુક્તે આહાર વેપાર જુક્તે, જુક્તે ચેષ્ટા કર્મ;
જુક્તે નિંદ્રા જુક્તે જાગ્રત, તે પામે પરબ્રહ્મ. ૧૭
વિષયથી ચિત્ત રહ્યું ભમતું, આત્મનિષ્ઠા થાય;
આ લોકભોગની ટળી આશા, તે યોગયુક્ત કહેવાય. ૧૮

---

*અંહિ આત્મા એટલે મન સમજવું ×મતપર મારે પરાયણ-
×સ્વરૂપનારાયણ

ત્રિ ૨૬

જથા દીપ નિવાત+ થાનક, અચળ જોતી જવાળ;
એમ જોગીનું ચિત્ત સ્થીર થાયે,ડોલે નહિ કો કાળ.૧૯
આસન પ્રાણાયમ થયું, સ્થિર ચિત્ત થયા માયાફંદ;
આત્મસ્વરૂપને સેવતાં,તે પાંમ્યો પરમાનંદ. ૨૦
આત્મમુખની નહિ અવધિ, અકળ ઇંદ્રિયાતીત;
વાણીવડે વર્ણવાય નહિ, જેને પુરણ આતમપ્રીત. ૨૧
પરમ લાભને પામ્યો જે કોઇ, તે અધિક ન માને આંન્ય;
દુઃખવડે ડોલે નહિ,જેને આવ્યું આત્મજ્ઞાંન. ૨૨
તજી પ્રમાદને પ્રેમે કરવો,જોગનો અભ્યાસ;
અભ્યાસે સુખ અખંડ ઉપજે,સમસ્ત દુઃખનો નાશ.૨૩
તજે સર્વ કામ કલ્પના, ઉપજે સુખ સત્ત્વ;
મન ઇંદ્રિને રાખે નિયમે, તે ચાખ રસ તત્ત્વ. ૨૪
નેહે સ્નેહે રમે રૂપમાંહિ, ધરે ધીરજ ધ્યાન;
આત્મસબંધી કરે મનને, તજે ચિતવન આન. ૨૫
ચંચળ મન જે અસ્થિર એવું, જ્યાં જ્યાં વહીને જાય;
પદારથથી પાછું વાળી,રાખે આત્મા માંય. ૨૬
એવો જોગી અનંત સુખ પ્રીતિ, શાંત આત્મા સ્વેવશ;
ગયો રજોગુણ થયો નિર્મળ, બ્રહ્મભૂતો નિકલ્મષ. ૨૭
સંસારથી જે પામ્યો નિવૃત્તિ જીવાત્મા જીત્યો સહી;
તેના સુખને તેહ જાણે, કહ્યાંમાંહી આવે નહી. ૨૮
સર્વભૂત દેખે આત્મામાં, આત્માવિષે સૌ કોય;
જોગજુકત એવો જોગી, સમદર્શી તે હોય. ૨૯
હરિમાંહી જગત્ દેખે,જગત્માં દેખે હરિ;
તેથી હું નથી વેગળો, તું માનજે સાચું કરી. ૩૦
અભેદ દ્રષ્ટે દેખે મુજને, ભેદબુદ્ધિ સહુ તજે;
વિશ્વમાંહી રહ્યો વ્યાપી, તે વાસુદેવ જાણી ભજે. ૩૧
જે આપણને સુખ ઉપજે, તે સુખ સૌને ઉપજાવે;
ઉત્તમ જોગી એવો અર્જુન, તે મુજને ઘણું ભાવે. ૩૨

+નિવાત=વાયુરહિત

અર્જુન ઉવાચ

એવો જોગ જે તમે કહ્યો કૃષ્ણ, મન જીત્યાનો ઉપાય;
ચંચળ મન મહા દુર્ગ છે, તે કહો કેમ થીર થાય. ૩૩
ચંચળ મન હે કૃષ્ણ સ્વામી, કહો કેમ વશ થાયે;
સ્વારથી બલવાન દુર્જય, જો વાયુને દંડ દેવાયે. ૩૪

શ્રીભગવાન ઉવાચ

એમાં સંશય નહિ અર્જુન, એહવું મન કહેવાયે;
વૈરાગ જો ઉર ઉપજે તો,અભ્યાસે વશ થાયે. ૩૫
વૈરાગે મન વશ કર્યું, તેનો ટળ્યો ભવ રોગ;
જેણે મન જીત્યું નહિ,ભાઇ તેને દુર્લભ જોગ. ૩૬

અર્જુન ઉવાચ

ભલી શ્રદ્ધા હુતી જોગની, અધવચ પામ્યો મર્ણ;
એવો કાચો જોગી ક્યાં ગયો,તમે કહો અશરણશર્ણ.૩૭
જેનું ચિત્ત બહુ ભ્રાંતી પામ્યું,મોહવશ જહુરાયે;
નહિ પ્રાપ્ત જોગ સિદ્ધિ, એવો જોગી તે ક્યાં જાયે. ૩૮
પૂરો જોગ પામ્યો નહિ, ને જોગભ્રષ્ટ જે જંન;
ઉભે લોકથી ક્યાં ગયો, તમે તે કહો સ્વામિન. ૩૯
એ સંશય મને ઉપન્યો, સાંભળો સ્વામી સત્ય;
તમ વીણ કોણ કરે કૃષ્ણ, સંશયની નિવૃત્ય. ૪૦

શ્રીભગવાન ઉવાચ

જોગભ્રષ્ટનો નાશ ન હોયે, શુભકર્મનો કરનાર;
દુર્ગતિ તે કેમે ન પામે, અને જન્મ પામે સાર. ૪૧
શુચી ગ્રહ શ્રીમંતનું, જોગ ભ્રષ્ટ ત્યાં જાયે:
અથવા કુળ જોગીતણું, મહાબુદ્ધિવંત તે થાયે. ૪૨
જોગેશ્વરકુળ જન્મ પામે, ઉત્તમ તે અવતાર:
દુર્લભ લોકમાં જાણ્ય તેહને, બ્રહ્મવિદ નિરધાર. ૪૩
જત્ર બુદ્ધિ જોગની, જે આચરતો નિરધાર:
દેહ ધરી તે લઇ ઉઠે, પૂર્વના સંસ્કાર. ૪૪
પૂર્વ અભ્યાસી જોગનો જે, જોગ ન જાણે સહી:

પાપી પુણ્યવંત આપણા,સંસ્કારને ભૂલે નહિ. ૪૫
જત્ને જોગી પાપ ટાળે, ઉપજે તત્ત્વવિચાર;
અનેક જન્મને સંસ્કારે, જોગી પામે પાર. ૪૬
તપસીથી તે અધિકો જોગી, જ્ઞાનીથી અધિકો માન;
કર્મિષ્ઠથી તે અધિકો જોગી, તું જોગી થા અર્જુન.૪૭
જોગીથી મમ ભક્ત અધિકો, જેને તે મારૂં ધ્યાન;
સેવા સમરણ શ્રદ્ધા જુક્તે, નહિ ચિતવન આન. ૪૮

વલણ

અધ્યાય ષટમો થયો પૂરણ, ઉપન્યો અતિ આનંદ;
કહે પ્રીતમ પ્રેમે કરી, સઉ બોલો જે ગોવિંદ. ૪૯

ઇતિ શ્રીભગવદ્ગીતા સૂપનિષત્સુ બ્રહ્મવિદ્યાયા યોગશાસ્ત્રે
શ્રીકૃષ્ણાર્જુનસંવાદે આત્મસંયમયોગો
નામ ષષ્ઠોઽધ્યાય ॥૬॥

अध्याय ७ मो—ज्ञानविज्ञानयोग

શ્રીભગવાન ઉવાચ

મુજ આસકત મન જેનું પારથ, તેને તું જોગી જાણ્ય;
ઇહિં સંશય નથી કરવો, એમ કહે સારંગપાણ્ય. ૧
વિજ્ઞાનજુકત જે જ્ઞાન કહીયે, તે તું સાંભળ મિત્ર;
જે જાણ્યા પછી કાંયે નથી જાણવું,એવું પરમપવિત્ર.૨
મનુષ્યાણં મલે સહસ્ર તેમાં તે સિદ્ધ કોયે;
એવા સિદ્ધ અનંત કોટી, તેમાં તત્ત્વવિદ એક હોયે. ૩
અવની ઉદક અનલ વાયુ, ગગન કહીએ સાર;
મન બુદ્ધિ અહંકાર એ છે,પ્રકૃતિ અષ્ટ પ્રકાર. ૪
અપર માયા જીવ પ્રકૃતિ, બંધન રૂપા જેહ;
જકત સમસ્તને ધરી રહી છે, જાણી લેવી તેહ. ૫
સર્વ ભૂતને પ્રસવનારી, પ્રકૃતિ પુરુષ કહેવાય;
ચારખાણ ઉદ્દભવ પ્રલે, હું થકી સૌ થાય. ૬

મુજવિના કાંઇ નથી બીજું, પારથ એ વરતાંત,
મારા વિષે સૌ જકત પ્રોયું, સૂત્રમણિ દ્રષ્ટાંત. ૭
ઉદક રસ સસી સુરજ કાંતિ, પ્રણવ વેદ વિચાર;
સબ્દ નભમાં ઉધમ નરમાં, જાંણ મને નિરધાર. ૮
પૃથ્વીમાં પુનિ ગંધ કહીયે, તેજસ્વીમાં તેજ;
જીવન સર્વે ભૂતનું, તપસીનું તપ એજ. ૯
સર્વ ભૂતનું બીજ હું છું, બુદ્ધિમાં બુદ્ધિવંત;
રૂપાળામાં રૂપ માહરૂં, તે તું જાણ્ય સિદ્ધાંત. ૧૦
બળીયાનું બળ જાણ મુજને, વર્જિત કામ ને રાગ;
અવિરોધ ધર્મવિષે ભૂતને,અભિલાષ હું બડભાગ્ય.૧૧
સાત્વિક ભાવ છે કેટલા,રાજસ તાંમસ હોયે;
એ સર્વ ગુણ વશ માહરે,પણ હું કોને વશ ન્હોયે. ૧૨
ત્રિગુણ ભાવ વશ જીવ છે, મોહીત રાગ ને દ્વેષ;
હું અવ્યય અવિનાશ છું, તેને જાણે નહિ લેશ. ૧૩
દૈવી જે સગુણમયી, મમ માયા દુર્જય જેહ;
ચર્ણ સર્ણ રહે માહરે, માયા તરંતી તેહ. ૧૪
અધમ મૂઢ નર દુકૃતિ, જેનું હર્યું માયાએ જ્ઞાન;
અસુર ભાવ રહ્યા આશ્રીને,એમ કહે શ્રીભગવાન. ૧૫
ભક્ત ચતુરવિધ મને ભજે, સુકૃતવાન જે જંન;
આર્તજિજ્ઞાસુ અરથાર્થી,ને જ્ઞાની અર્જુન. ૧૬
નિત્યયુક્ત જે જ્ઞાની નર, ભક્તિ ભાવ વિશેષ;
તે જ્ઞાની પ્રિય હું પ્રિય જ્ઞાનીને,તું માન સત્ત ઉપદેશ. ૧૭
ત્રિવિધ ભક્ત તે ભજે ભલા, સર્વ ઉદાર એમ જાણ્ય;
મુજને વલ્લભ આત્મા, જ્ઞાની અધિક પ્રમાણ્ય. ૧૮
અનેક જન્મને સુકિતે, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ હોયે;
વાસુદેવ જાણી મુજને ભજે, તે સરખો નહિ કોયે. ૧૯
પ્રકૃતિ સ્વભાવ ને કામના,તેણે હર્યું જે જ્ઞાંન;
કર ક્ષધા ભોગની વાંછના,તેણે દેવ ઉપાસે આંન. ૨૦
જે જે દેવનો ભક્ત હોયે,તેની શ્રદ્ધા ન કરવી ભંગ;

જેને જેવી ભાવના, તેને તેવો પ્રેરૂં રંગ. ૨૧
શ્રદ્ધાયુક્ત ભાવે ભજે, અન્ય દેવને જેહ;
પછે માહરા નિમાયા ભોગની, હોયે પ્રાપ્તિ તેહ. ૨૨
અંતવંત ફલ તેહનું, નાશવંત કહેવાય;
મુને ભજે તે પામે મુજને, ભજે દેવ દેવને જાય. ૨૩
હું અવ્યકતને વ્યકત કરી કહે, લહે ન મારૂં સ્વરૂપ;
જાણે નહિ મમ ભાવને, હું અવ્યય અકળ અનુપ. ૨૪
હું પ્રકાસીક સર્વનો, લહે ન લોક અજાણ;
જોગમાયાએ આવર્યાં, શું પ્રીછે પુરુષ પુરાણ. ૨૫
બ્રહ્મા આદે કીટનું, હું જાણું વર્તમાન;
ભત ભવિષ્ય જાણું સહુ, મને લહે ન લોક અજ્ઞાન. ૨૬
ઇછા દ્વષ મોહીત સહુ, દ્વંદ્વ મોહ અર્જુન;
સર્વ ભૂત મોહિત હવા, દૃષ્ટ પદારથ અંન્ય. ૨૭
ગયાં પાપ જે પુરુષનાં, થયો દ્વંદ્વ મોહથી મુક્ત;
તે મુને સેવે દૃઢ ભાવશું, તે મારો નિજ ભકત. ૨૮
જરા મરણથી મોક્ષ પામે, મમ આશરે રહે જન જેહ;
બ્રહ્મ સમગ્રે રૂપ માહારૂં, લહે અધ્યાતમ તેહ. ૨૯
દેવજજ્ઞમાં નવ જજ્ઞ, સર્વ જજ્ઞ ભોક્તા હું સાર;
પ્રયાણકાલે મમ ભક્તને, હું ચિત્ત આવું નિરધાર. ૩૦

વલણ

અધ્યાય સપ્તમો થયો પૂર્ણ, પ્રગટયો પરમ આનંદ રે;
કહે પ્રીતમ પ્રેમે કરી, સૌ બોલો જે ગોવિંદ રે. ૩૧

ઇતિ શ્રીભગવદ્‌ગીતા સૂપનિષત્સુ બ્રહ્મવિદ્યાયા યોગશાસ્ત્રે
શ્રીકૃષ્ણાર્જુનસવાદે જ્ઞાનયોગનિરૂપણ
નામ સપ્તમોऽધ્યાય ।।૭।।

अध्याय ८ मो—अक्षरब्रह्मयोग

અર્જુન ઉવાચ

કેમ બ્રહ્મ કેમ આત્મા, કેમ કર્મ પુરુષોત્તમ;
અધિભૂત કેમ કહો કૃષ્ણ, અધિદૈવ કહો ઉત્તમ. ૧
અધિયજ્ઞ કોણ દેહમાંહી, તે કહો મધુસૂદન;
પ્રયાણકાલે કયેમ કરવું, તે કહો જગવંદન. ૨

શ્રીભગવાન ઉવાચ

અક્ષર એ પરબ્રહ્મ,સુભાવ અધ્યાતમ ઉચ્ચ તે;
ભૂત ભાવો જન્મ મૃત્યુ, કર્મ બંધનમુચ્યતે. ૩
અધિભૂતો ક્ષરો ભાવો, અધિદૈવ પુરુષ પુરાણ;
દેહ દેહ માંહી રહ્યો ભોક્તા, અધિજગ્ન પુરાણ. ૪
અંતકાળ મમ સ્મરણ કરતાં, તજે કલેવર જેહ;
પરમ ધામ તે પામે માહરૂં, એમાં ન મળે સંદેહ. ૫
મોર મુગટ મુકરાકત કુંડળ,પીતાંબર વનમાલ,
શંખ ચક્ર ગદા પરમ ધરીયાં,એ ચીતવે રૂપરસાલ. ૬
મર્ણ કાળે જેવું સમરણ, તેવું પામે તેહ;
માટે કુંતીનંદન કર્ય તું, સદા મુજશું સ્નેહ. ૭
તે માટે સ્મરણ કરે, સદા કાળ ચીત શુદ્ધ;
મન બુદ્ધિ મને અરપીને, તજ સંશય કર્ય યુદ્ધ. ૮
જોગજુક્ત અભ્યાસ કર્ય, વિષયથી વારે મંન;
પરમ પુરુષ દીવ્ય રૂપનું, કર્ય તું સદા ચિંતન. ૯
સર્વજ્ઞ જૂનો સદા, સૂક્ષ્મ સર્વાવાસ:
અચિંત રૂપ દ્રષ્ટા હરિ.સૂરજ કોટી પ્રકાસ. ૧૦
મરણકાળે મન નવ ચળે, ભક્તિજુક્ત બળજોગ:
ભ્રૂમધ્યે પ્રાણ આવેશ કરી.પરમ પુરુષ સંજોગ. ૧૧
અક્ષર જ્ઞાન જેને વેદનુ, રાગાદિક વિરક્ત:
તે પામે મમ રૂપને. જે બ્રહ્મચર્ય ગુરુભકત. ૧૨
સર્વદ્વાર સંજમ કરે. હરદે રૂંધે મન જેહ:

ધ્યાયે પ્રાંણ નિત્ય મૂર્ધની, જોગ ધારણા તેહ. ૧૩
ૐ ઇતિ અક્ષર પ્રણવ, મમ સ્મરણ કરે જે કોયે;
દેહ તજે તે પુરુષને, સહેજે પરમ ગતિ હોયે. ૧૪
અનન્ય ભાવે સ્મરણ કરે, નિત્ય અચળ નિજ મન;
એને હું સુલભ સદા, જોગજુક્ત અર્જુન. ૧૫
મને મળે તેને નહિ પુનર્પિં, જન્મ મરણ દુઃખ રૂપ;
સહેજે સિદ્ધિ તેહને, પરમ ગતિ તે અનુપ. ૧૬
બ્રહ્મ ભુવન જે લોક છે, તેને પુનર્પિ અવતાર;
મને પામ્યો તે પડે નહિ, ફરીને બીજી વાર. ૧૭
સહસ્ર ચોકડી જાયે જુગ, દિવસ બ્રહ્માનો હોયે;
એટલી રાત્રી જાણીએ, સમઝી લ્યો સૌ કોયે. ૧૮
બ્રહ્માના દિવસ વિષે, સૌ ઉપજે સંસાર;
રાત્રીવિષે પ્રલે સઉ, વિરંચી તણો વેપાર. ૧૯
હે પારથ પ્રપંચ સહુ, ઉપજે ને હોયે નાશ;
જયમ ગાંધીનો કોથળો, તેમાં સર્વ સમાસ. ૨૦
બ્રહ્મ જીવથી છે ભલો, આદ્ય અટળ અવિનાશ;
બ્રહ્મ કદિ વણસે નહિ, જીવને ઉત્પત્તિ નાશ. ૨૧
અવ્યક્ત રૂપ અક્ષર સદા, દુર્લભ જોગીને જેહ;
પાંમે ફરી પડવું નહિ, પરમ ધામ તો તેહ. ૨૨
અનન્ય ભાવે ભકિત કરે, પુરુષ તજી ફળ આશ;
સર્વ ભૂતમાં હું રહ્યો, સર્વ ભૂતનો મુજમાં સમાસ. ૨૩
કર્મ કરે તે અવતરે, ફરી પાંમે સંસાર;
જે ઉપાસક નિર્ગુણ બ્રહ્મનો, તેને નહિ અવતાર. ૨૪
અર્ચિં ઉપાસક સગુણ બ્રહ્મના, તે અગ્નિલોકને જાયે;
ઉત્તરાયણસૂરજદેવનેઅનુક્રમી, હરિપદમાંહે સમાયે. ૨૫
ધૂમો રાત્રી તથા કૃષ્ણ, દક્ષિણાયન ખટમાસ;
ચંદ્રલોકને પામીને, આવે ફરી ગર્ભવાસ. ૨૬
શુકલ કૃષ્ણ પક્ષ જક્તગતિ, એક સકાંમ એક નિષ્કામ;
સકાંમી ફરી અવતરે, નિષ્કામી પાંમે નિજધામ. ૨૭

એ બે મારગને જોગી જાણે,મોહ ન પાંમે મન;
સદાકાળ નિષ્કામી રહેવું, જોગજુક્ત અર્જુન. ૨૮
વેદ ભણે તપ દાન જજ્ઞ ફળ, ધૂમ અર્ચિ લહે જેહ;
દિવ્યલોક વૈકુંઠ માહરૂં,સુખે પામે તેહ. ૨૯

વલણ
અધ્યાય અષ્ટમો થયો પૂર્ણ,ઉપન્યો અતિ આનંદ રે;
કહે પ્રીતમ પ્રેમે કરી, સૌ બોલો જય ગોવિંદ રે. ૩૦

ઇતિ શ્રીભગવદ્ગીતા સૂપનિષત્સુ બ્રહ્મવિદ્યાયાં યોગશાસ્ત્રે
શ્રીકૃષ્ણાર્જુન સંવાદે પુરુષયોગોનિરૂપણં નામ
અષ્ટમોઽધ્યાય ॥૮॥

अध्याय ९ मो-राजविद्याराजगुह्ययोग

શ્રીભગવાન ઉવાચ

પરમગુહ્ય હું કહીશ તુજને, વિજ્ઞાનસહીત જે જ્ઞાન;
જે જ્ઞાને નર મોક્ષ પામે, ટળે દેહ અભિમાન. ૧
રાજવિદ્યા રાજગુહ્ય,પવિત્રમાંહી પવિત્ર;
અવ્યય ફળ એવું જ્ઞાનનું, તે કહીશ તુજને મિત્ર. ૨
અશ્રદ્ધાળુ જે ધર્મના, તે જ્ઞાન પામે નહિ કેમે;
તેને પ્રાપ્તિ ન હોય માહ્યરી, તે જન્મમરણ દુઃખમાં રમે.૩
ઇંદ્રિ અગોચર રૂપ માહરૂં, વિશ્વમાંહી વ્યાપી રહ્યું;
સર્વને આધાર માહ્યરો, હું નિરાધાર તુજને કહું. ૪
અસંગી હું સંગ વરજીત, અવ્યય અકળ અવિનાશ;
ભૂત ભાવન રૂપ માહરૂં, સર્વલોક પ્રકાશ. ૫
યથા આકાશમાં રહ્યો વાયુ, ગગનને નવ આવરે;
એમ સર્વ ભૂત મારે વિષે, મુજને સ્પર્શ નવ કરે. ૬
બ્રહ્મા આદે ભૂત પ્રાણી, પ્રકૃતિમાંહે સમાય;
કલ્પ આદે યોગ માયાયે, સરજ્યું તે ત્યમ થાય. ૭
પ્રકૃતિ બલ સૃજું સર્વે,જીવ સમસ્ત કહેવાય;
વિધાતાની સૃષ્ટિ તે સહુ, અવિદ્યા વશ થાય. ૮

કર્મ બંધન ન કરે મુજને,પારથ જાણો જુક્ત;
હુ ઉદાસી થકો કરૂં સૃષ્ટિ, નહિ કર્મ આસકત. ૯
પ્રકૃતિ માયા મુજવડે, સૌ ચરાચર વ્રતમાન;
જેમ સ્ત્રી ભરથારથી, તે ઉપજાવે સંતાન. ૧૦
મૂઢ મુજને એમ જાણે, એમાં નવ તનધારી;
સર્વ ભૂતનો હું છું ઇશ્વિર, શું સમજે સંસારી. ૧૧
આશા નિષ્ફલ તેહની, જેને નહિ મુજશું હેત;
આસુરી રાક્ષસી માયાયે, મોહ્યા જીવ અચેત. ૧૨
દૈવી સ્વભાવે આશ્રિત જે જન, તે જાણે મમ રૂપ;
અનન્ય ભાવે ભજે મુજને,હું અવ્યયઆદ્ય સ્વરૂપ.૧૩
સતત મહારૂં કરે કીરતન, આનંદે તે દૃઢવ્રતા;
સત્ય આત્મા ભકત માંહરો,નિત્ય જુક્ત ઉપાસીતા. ૧૪
જ્ઞાનજજ્ઞે ભજે કેટલા, કેટલાક એક કરી ધ્યાય;
પ્રથક ભાવે ભજે કેટલા, વિશ્વમુખે વિષ્ણુ પૂજાય. ૧૫
અહંકર્તા કર્મ તે હું, સ્વધાદિક જજ્ઞ હું જાણ્ય;
અગ્નિ તે હું ઔષધિ હું, સર્વત્ર મુજને પ્રમાણ્ય. ૧૬
પિતા માતા જગત્‌નો હું, જજ્ઞ પવિત્ર ૐકાર;
વેદ તે હું જ્ઞાતા તે હું, શુભાશુભ દાતાર. ૧૭
ગતિ ભર્તા પ્રભુ સ્વામી, સૌનો હું સાક્ષી નિવાસ;
ઉદ્‌ભવ પ્રલે સ્થાનક તે હું,સૌનું બીજ અવિનાશ. ૧૮
તપુ તે હું, વરસું તે હું,મૃત અમૃત હું જાણ્ય;
કારજ તે હું કારણ તે હું,સર્વત્ર મુજને પ્રમાણ્ય. ૧૯
વેદોક્ત કર્મ જજ્ઞ ઉપાસે, સોમવલી પાન કરે જેહ;
ઇંદ્રલોકનું કરે આરાધન, સ્વર્ગ ભોગ પાંમે તેહ. ૨૦
સ્વર્ગભોગને ભોગવે, જ્યાંલગી પહોંચે પુન્ય;
પુન્યક્ષયે મૃત્યુલોકે, આવી પડે તે જન. ૨૧
અનન્યભાવે ભજે મુજને, આણી અંતર પ્રેમ;
નિત્ય જુકતે કરૂં નિરવાહ, પમાડું જોગ ખેંમ. ૨૨
અન્યદેવનું યજન કરતા, વિધિપૂરવક જેહ;

જથાર્થ મુજને ન જાણે, માટે પડે પાછો તેહ. ૨૩
સર્વ જજ્ઞનો ભોકતા હું છું, આદ્ય પુરુષ અવિનાશ;
એવો મુજને નથી જાણતો, તે માટે તેનો નાશ. ૨૪
યજે દેવ તે દેવલોકને પામે,પિતૃ ભજે પિતૃલોકે જાય;
ભૂતઉપાસેભૂતલોકપામે,મુજનેભજેતેમુજમાંસમાય.૨૫
પુષ્પપત્રં ફલં તોયં, જે સમરપે સ્નેહ સાથ;
તે થકી હું તૃપ્ત થાઉં, તેહેવો નહી રમાને હાથ. ૨૬
જે તું કરે સત્ય કર્મ જપ તપ,ખાન પાન પુન્ય દાન;
તે તું મને સઉ કર્યસમર્પણ,એમ કહે શ્રીભગવાન.૨૭
શુભાશુભ ફળ કર્મબંધન, તેથી તું મુકાશ;
કૃષ્ણાર્પણબુદ્ધિ કર્મ કરવું, તે જાણો સંન્યાસ. ૨૮
સર્વ ભૂત સમાન માહરે, નહિ રાગ ને દ્વેષ;
સ્વભાવે મુને ભકત વલ્લભ, ત્યાં સંશય નહિ લેશ.૨૯
મહાપાપી દુરાચારી, અનન્ય ભાવે મુજને ભજે;
તેને હું સાધુ કરી માનું,અવગુણ રાખું નહિ રજે. ૩૦
ઉતાવળો તેહને આવે સુધર્મ, હોયે સમો ગુણ શાંત;
ભક્ત માહરો નિશ્ચે પામે, એ પારથ વૃત્તાંત. ૩૧
પાપયોની હોયે પારથ, અધમમાંયે અધમ અતિ;
સ્ત્રી વૈશ્ય શૂદ્રથી તે, તે યાંતિ પરાંગતિ. ૩૨
મને ભજે તે પામે મુજને, ભક્તિ એવી છે સહી;
પવિત્ર બ્રાહ્મણ ઉત્તમ ક્ષત્રી, ઇહાં આશ્ચર્ય કરવું નહિ.૩૩
મારા ભકતને ભાવ માહરો, મને કરે નમસ્કાર;
તનમન આત્મા સુંપે મુજને, ભક્તિ નવધા સાર. ૩૪

વલણ

અધ્યાય નવમો થયો પૂરણ,ઉપજ્યો અતિ આનંદને;
કહે પ્રીતમ પ્રેમે કરી, સૌ બોલો જય ગોવિંદને. ૩૫

ઇતિ શ્રીભગવદ્ગીતા [illegible]
[illegible]
[illegible]

अध्याय १० मो–विभूतियोग

શ્રીભગવાન ઉવાચ

વળી મહાબાહુ તું, સાંભળ મારૂં વચન;
હું કહીશ તારા હિતકામને, તું રાખ રુદે અર્જુન. ૧
ન જાણે સુરગણ મુને, જે મોટા ઋષિદેવ,
સર્વની આદ્ય સદા હું, તે કોણ જાણે ભેવ. ૨
હું અજ અનાદિ ત્રિલોક ઈશ્વર, એ હવો જાણે જેહ;
સર્વ પાપથી મૂકાયો તે, એમાં નહિ સંદેહ. ૩
બુદ્ધિ જ્ઞાન જે મોહરહીતા, સમદમ ક્ષમા સત્ય જાણ્ય;
સુખદુઃખ ભવો ભાવો, સર્વ મુજથી પ્રમાણ્ય. ૪
અહિંસા સમતા તપ તુષ્ટિ, માનદાન જસાવજસ;
ભક્તિ ભાવોભૂત પ્રાણી, સૌ થાય છે મારે વશ. ૫
મહા ઋષિ સનકાદિક ભ્રગુ, સપ્તઋષિ મનુસાર;
એ વૈષ્ણવી માયાથકી, ઉપજ્યું સૌ નિરધાર. ૬
એ વિભૂતી જોગને, જાણે તત્ત્વવિદ જંન;
મન પામે સંશય નહિ, સાંભળ તું અર્જુન. ૭
હું વાસુદેવ બ્રહ્મરૂપથી, આ સૌ પ્રગટ હોયે;
સૌ વરતે માહરે વિષે, જાણે વિરલા કોયે. ૮
જેનું ચિત્ત માહરે વિષે, પ્રાંણ ઈંદ્રિ વેપાર;
બોધ પરસ્પર માહરો, મન વાણી સદ્ય વિચાર. ૯
જે પ્રીતિપૂરવક ભજે, તેને આપું જ્ઞાન બુદ્ધિ જોગ;
જોગે કરી જાણે મુને, ટળે સકળ ભવ રોગ. ૧૦
મુજને ભજતા ભક્ત જે, તેના હરદાનો અંધકાર;
જ્ઞાન પ્રકાસે તેહને, ક્ષણુ ન લાગે વાર. ૧૧

અર્જુન ઉવાચ

પરંબ્રહ્મ પરંધામ, પવિત્ર પુરુષોત્તમ;
પુરુષ દિવ્ય શાશ્વત, આદિ દેવ અતિ ઉત્તમ. ૧૨
વસિષ્ઠ પરમુખ માહાઋષિ, જે દેવ ઋષિ નારદ સહી;

અસિતો દેવલો વ્યાસ,એ વિભૂતિ તાહારી કહી. ૧૩
મને કહે તું ઐશ્વર્ય તાહરૂં,હે કેશવ કરુણામયી;
ભગવત્ તમારૂં રૂપ વર્ણન,દેવ દાનવ જાણે નહિ. ૧૪
આત્માના આત્મા હરિ, પુરુષોત્તમ પુરણાનંદ;
દેવના દેવ જગત્પતિ, ગોપીવર ગોવિંદ. ૧૫
દિવ્ય વિભૂતિ તમતણી, સજાતિ વિજાતિ ભેદ;
પ્રથક કરી મુજને કહો, જેને વરણવે વેદ. ૧૬
ક્યાં ક્યાં ચિંતવું સ્વામી તમને, નારાયણ નિજરૂપ,
તેવે ભાવે ભજું તમને, સુંદર શ્યામ સ્વરૂપ. ૧૭
આત્મજોગ જે તમારો, વિસ્તારી કહો ભગવાન;
સાંભળતાં હું તૃપ્તિ ન પામું, કરી અમૃતપાન. ૧૮

શ્રીભગવાન ઉવાચ

પ્રધાન વિભૂતિ વર્ણવું, તું રાખ્ય હ્રદે મોઝાર;
કુરુશ્રેષ્ઠ હું કહું તુજને,વિભૂતિ વિસ્તાર. ૧૯
અયં આત્મા ગુડાકેશ, સ્થાવરજંગમમાં રહ્યું;
આદ્ય અંત મધ્ય રહ્યો વ્યાપી,તે વિભૂતિ તુજને કહું.૨૦
બાર આદિતમાં હું વિષ્ણુ, રવિમાં જ્યોતિ રહી વસી;
મારુત માંહી મરીચી, નક્ષત્ર માંહી તે શશી. ૨૧
વેદમાં સામવેદ અસ્મિ, દેવમાંહી વાસવ;
ઈંદ્રિયોમાં મન અસ્મિ, ભૂતોમાં હું ચેતસ. ૨૨
રુદ્રમાંહી શંકર તે હું, યક્ષમાંહી કુબેર;
વસુમાંહી પાવક તે હું, પર્વતમાંહી મેર. ૨૩
પુરોહિતમાંહી બૃહસ્પતિ હું, કાર્તિકસ્વામી સેનાપતિ;
સરોવરમાંહી સાગર તે હું, એમ જાણ્ય પાર્થ મહામતિ. ૨૪
મહાઋષીમાં ભૃગુ તે હું, ગિરા અક્ષર નિહાળીએ;
યજ્ઞમાં જપયજ્ઞ તે અસ્મિ, સ્થાવરમાંહી હિમાળિયે. ૨૫
વૃક્ષમાંહી પીંપળો હું, દેવ ઋષિ નારદ મુની;
ચિત્રાર્થ તે ગાંધર્વમાંહી, સિદ્ધમાં કપિલ મુનિ. ૨૬
ઉચ્ચૈઃશ્રવા અશ્વમાં હું, [illegible]

હસ્તીમાં ઐરાવત તે હું, નરોમાં નરાધિપતિ. ૨૭
આયુધમાંહી વજ્ર તે હું, ધેનુમાં કામદુધા જેહ;
પર્જન્યમાંહી કંદ્રપતે હું, સર્પ વાસુકી તેહ. ૨૮
નાગમાં શેષનાગ તે હું, ઉદક નિવાસીમાં વરુણ;
પિતૃમાંહી અર્યમા તે હું, દંડધારીમાં યમદંડકરણ. ૨૯
દૈત્યમાં પ્રલ્હાદ તે હું, કાળનો હું કાળ;
મૃગમાંહી સિંહ તે હું, પક્ષીમાં ગરૂડ ગોપાલ. ૩૦
વેગવંતમાં વાયુ તે હું, શસ્ત્ર ધરતામાં રામ;
મછમાંહી મગર તે હું, સરિતામાં જાનવી નામ. ૩૧
સૃષ્ટિની આદ્ય અંતમધ્ય હું, સુણ પારથ તજી પ્રમાદ;
વિદ્યામાં અધ્યાતમ વિદ્યા, રાગ દ્વેષ રહિત હું વાદ. ૩૨
અક્ષરમાંહી ૐકાર તે હું, દ્વંદ્વમાં દ્વંદ્વ સમાસ;
કાળે ક્ષય પામે નહિ તે હું, સૌનો કરતા પ્રકાસ. ૩૩
મૃત્યુ તે હું ઉદ્ભવ તે હું, નારીમાં કીરતી રમા;
સ્ત્રીજાતિમાં હું સ્મૃતિ, ધૃતિ મેધા હું ક્ષમા. ૩૪
સામમાં બૃહત્સામ તે હું, છંદ ગાયેત્રી ભગવંત;
માસમાંહી માગશર તે હું, ઋતુમાંહી વસંત. ૩૫
દ્યૂતમાંહી છળ અસ્મિ, તેજસ્વીમાં હું તેજ;
જયવિષે પ્રભાવ તે હું, સાત્વિકમાં સાત્ત્વિક હું એજ. ૩
વૃષ્ણીમાં વાસુદેવ તે હું, પાંડવમાં ધનંજય હું સહી;
મુનિમાંહી વ્યાસ તે હું, કવિમાં ઉશના* કવિ. ૩૭
દુષ્ટનો દમનાર તે હું, પંચમાં ન્યાય નિદાંન;
ગોપ્યમાંહી મુન તે હું, જ્ઞાનવંતનું હું જ્ઞાન. ૩૮
સર્વ ભૂતનું બીજ તે હું, સ્થાવરજંગમ જેહ;
મુજ વિના નહિ તૃણ હાલે, જાંણ્ય અર્જુન તેહ. ૩૯
અર્જુન મારી દિવ્ય વિભૂતિ, તેનો ન મળે પાર;
એટલું તું એમ ન જાણીશ, વિભૂતિ વિસ્તાર. ૪૦
ઘણી શોભા ઘણી લક્ષ્મી, ઘણી પ્રતિષ્ઠા જાણ્ય;

* ઉશના = શુક્ર

એ સર્વ વિભૂતિ માહરી, તું પારથ એમ પ્રમાણ્ય. ૪૧
પ્રથક દ્રષ્ટિ પરહરી, એક દ્રષ્ટિ ઉરમાં આણ્ય;
હુંઅનંત બ્રહ્માંડમાં રહ્યોવ્યાપી,મને સર્વનિરંતરજાણ્ય.

વલણ

અધ્યાય દશમો થયો પૂરણ, ઉપન્યો અતિ આનંદરે;
કહે પ્રીતમ પ્રેમે કરી, સૌ બોલો જે ગોવિંદરે. ૪૩

ઈતિ શ્રીભગવદ્‌ગીતાસૂપનિષત્સુ બ્રહ્મવિદ્યાયા યોગશાસ્ત્રે
શ્રીકૃષ્ણાર્જુનસવાદે વિભૂતિયોગનિરૂપણ નામ
દશમોડ ધ્યાય ॥૧૦॥

अध्याय ११ मो–विश्वरूपदर्शनयोग

અર્જુન ઉવાચ

પરમ અનુગ્રહ કર્યો મુજને, કહ્યું ગુહ્ય અધ્યાત્મજ્ઞાન;
તમારે વચને કરી, મારો મોહ ગયો ભગવાન. ૧
કમળલોચન કૃપાસિંધુ, તમો અવ્યય ને અવિનાશ;
સર્વ ભૂત પ્રાણી તમ થકી, તે ઉત્પત્તિ ને નાશ. ૨
પરમ ઇશ્વર શુદ્ધ આત્મા, બ્રહ્માદિકના ઈશ;
એ રૂપ તમારૂં દેખાડો, હું જોવા ઇચ્છું જુગદીશ. ૩
જો હું જોવા જોગ હોઉં તો, દેખાડો એહ રૂપ;
વિશ્વમાંહી રહ્યું વ્યાપી, અવ્યય અકળ સ્વરૂપ. ૪

શ્રીભગવાન ઉવાચ

જો તું પારથ રૂપ માહરૂં, સહસ્ત્ર કોટી પવિત્ર;
નહાના વિધ્ય બહુ દિવ્ય સુંદર, નાના વર્ણ વિચિત્ર. ૫
આદીત, વસુ, રુદ્ર મરુતગણ, જો તું અશ્વિનીકુમાર;
મુજવિષે તું ભાળ પારથ, એવાં રૂપ અપાર. ૬
જગત્ સર્વે જે ચરાચર, ઉત્તમ મધ્યમ અપાર;
ગુડાકેશ મુજ દેહ વિષે, તું દેખજે નિરધાર. ૭
ચર્મચક્ષુ જ્યાં લગી, ત્યાં લગી ન નિરખે મુજ્ય;
હું દિવ્યલોચન આપીશ તુજને, તારે જોશે મુજ્ય. ૮

સંજય ઉવાચ

સંજય કહે સાંભળ ધૃતરાષ્ટ્ર, એવા જોગેશ્વર હરિ;
પરમ ઇશ્વર રૂપ પારથ, જોયું જે નયણે ભરી. ૯
અનેક નેત્ર અનેક વકત્ર, અનેક દિવ્ય આભર્ણ;
અનેક આયુધ ધર્યાં અંગે, રંગ નહાના વર્ણ. ૧૦
દિવ્ય માળા ધર્યાં અંબર, દિવ્ય ગંધનાં લેપન;
સર્વ આશ્ચર્યમય દિવ્યં, વિશ્વરૂપ સનાતન. ૧૧
સહસ્ત્ર સૂરજ આધક કાંતિ, અસંખ્ય તેજ આકાશ;
એવું દીઠું અર્જુને, હરિ રૂપ પરમ પ્રકાશ. ૧૨
સમસ્ત વિશ્વશરીરમાંહી, નિરખે પાંડુકુમાર;
જે લોક જોતાં જુજવા, તે દેખીયા એક ઠાર. ૧૩
ત્યારે અર્જુન વિસ્મે પામ્યો, તનરોમાંચિત થાયે;
પુષ્પાંજલી કરી શીશ નામી, પ્રેમે લાગ્યો પાયે. ૧૪

અર્જુન ઉવાચ

ઈંદ્ર આદિ દેવ દીઠા, શીવ સહિત કૈલાસ;
કમલાસનપર બ્રહ્મા દીઠા, ઋષી ઉરગ નીવાસ. ૧૫
અનેક બાહુ ઉદરમુખલોચન, દીઠું રૂપ અનંત;
પ્રભુ તાહરા રૂપનો નહિ, આદ્ય મધ્ય ને અંત. ૧૬
ક્રીટ મુગટ કર ગદાચક્ર, તન તેજોમય રાસ;
પ્રલે કાલના અગ્ની જેહેવો, સૂરજ કોટી પ્રકાસ. ૧૭
કાળે કરી જે નાશ ન પામે, અક્ષર અજ અવિનાશ;
અવ્યય શાશ્વત રૂપ સનાતન, ભક્તિ ધર્મ પ્રકાશ. ૧૮
આદ્ય અંત મધ્ય નહિ જેહેનો, અનંત વીર્ય અપાર;
શશી સૂર્યલોચનઅનેક બાહુ, જેને તેજે તપે સંસાર. ૧૯
દશે દિશામાં રહ્યું વ્યાપી, વિશ્વરૂપ તમારૂં;
ત્રણ ભોવન આકાશઅવની, પોહોંચેનહિ મન મારૂં. ૨૦
દેવ દાનવ સૂર સઘળા, કરે તાહરા રૂપમાં પ્રવેશ;
સિદ્ધ મુનિ ઋષિ કરે સ્તૂતી, આનંદ ઉર આવેશ. ૨૧
રુદ્ર આદીત વસૂ વાયૂ, સિદ્ધ અશ્વિનિકુમાર;

યક્ષ ગાંધ્રવ સૂર સઘળા, ભય પામે રુદા મોઝાર. ૨૨
રૂપ બહુ બહુ વક્ર લોચન,અનેક બાહુ ચરણ;
અનેક ઉદર દુષ્ટ કરાલા, સકલને ભય કરણ. ૨૩
નભને સ્પર્શે રૂપ તાહારૂં, દીપ્ત વર્ણ કરાલ;
પ્રલેકાલનો પાવક જેહવો, એહેવાં નેત્ર વિસાલ. ૨૪
દાઢ કરાલ વિકરાલ મુખ, માહા જોતાં ઉપજે ત્રાસ;
દેશ વિદેશની ખબર ન પડે, પ્રસીધ્ય જક્ત નિવાસ.૨૫
ધૃતરાષ્ટ્રસુત શૂર સર્વે, તે દીઠા દેવેશ;
ભીસ્મદ્રોણઆધ્યજોધઅમારા,તાહરામુખમાંકરેપ્રવેશ.૨૬
સ્વામી સઘળા સુભટ જે જે, દેખું દાઢો હેઠ,
તેને ચાવી ચૂર્ણ કીધા, કેનાં ફુટયાં મસ્તકપેટ. ૨૭
જથા નદીના બહુ અંબુવેગા, સમુદ્ર માંહિ સમાયે;
એમ તમારા મુખવિષે, બહુ વીર આવે જાયે. ૨૮
અત્યંત વેગે પડે આવી,જ્યમ પાવકમાંહી પતંગ;
એમ સુભટ સૌ દેખું બલતા, સ્વામી તમારે સંગ. ૨૯
વ્યાપક વિષ્ણુ વદન વહનિ–જ્વાલા જાજ્વલમાંન;
જિભ્યા વડે સૌ ચાટે ગ્રસવા, એહેવો તું ભગવાન.૩૦
ઉગ્ર સ્વભાવ આ કયાંથી કાઢયો, બ્રહ્માદિકના ઇશ;
તાહરા સ્વરૂપને હું જોવા ઈચ્છું.આદ્યપુરુષ જગદીશ૩૧
કાલરૂપે લોકનો ક્ષય, જાણ્ય હું સર્વ કરેશ;
તુજ વિના દુર્યોધન આદ્ય, સુભટ સૌને ગ્રસેશ. ૩૨
ઉઠય અર્જુન જીત્ય શત્રુ, ભોગવ્ય સમૃદ્ધિ રાજ;
એ પૂરવે મેં મારી મૂકયા.જશકીર્તિમાત્રલ્યેઆજ.૩૩
ભીષ્મદ્રોણ ને કર્ણજયદ્રથ, અવર જોધ અનેક;
એ જીત્યાની રણ શંકા મૂકે, રાખ્ય મ્હે વિવેક. ૩૪

સંજય ઉવાચ

એવાં કેશવનાં સુણી વાયક, પાર્થ થરથર ધ્રુજે;
અતિ ભયપામ્યોમુગટધણીવેરે.શ્રીકૃષ્ણ ચરણને પૂજે.૩૫
સ્થાન ઋષીકેશ તવગુણકીર્તી, સુણી જગતમાન ઉલ્લાસ;

રણ ભોમી સૌ કૃષ્ણ દેખે, અર્જુન દેખે વિશ્વસ્વરૂપ. ૫૦
ન વેદ જજ્ઞદાંન ક્રિયા તપ, કરે કોટ્ય પ્રકાર;
તુજ વિના કોયે અવર બીજે, નથી દીઠું નિરધાર. ૫૧
રૂપ ભયંકર જોઇને, ભય ઉપજ્યો અર્જુન ભૂપ;
એ મૂઢપણું તજી નિરખ્ય મુજને, કોટી કન્દ્રપરૂપ. ૫૨

સંજય ઉવાચ

અર્જુન પ્રત્યે વસુદેવનંદન, દેખાડ્યું જે રૂપ;
મેઘવર્ણ ઘનશ્યામ સુંદર, માહા મનોહર રૂપ. ૫૩

અર્જુન ઉવાચ

આનંદરૂપ સરૂપ શીતલ, મૃત સજીવન જેહ:
ભય ગયો નિર્ભે થયો, હરિરૂપ નિરખું તેહ. ૫૪

શ્રીભગવાન ઉવાચ

હે મિત્ર સ્વરૂપ માહારૂં, ચર્મચક્ષુએ ન દેખાય;
બ્રહ્માદિક મન કરે મનોરથ, તેહને દર્શન નવ થાય. ૫૫
વેદવડે ન જણાયે જે કાંઈ, વ્રત ચંદ્રાયણ અગ્નિહોત્ર:
અવર ઉપાયે દીસે નહિ, તે રૂપ દીઠું મિત્ર. ૫૬
અનન્ય ભક્તિભાવ જેને, તેહેને દરશન હોય:
તત્ત્વ જ્ઞાનીના સંગ વિના તે, અવર ન પામે કોય. ૫૭
મુજ અરથે જેહેનાં કર્મ સઘળાં, શત્રુભાવ નહિ કોય:
ગરુડારૂઢ થૈ તે પ્રાણી, મમલોક પામે સોય. ૫૮

વલણ

અધ્યાય એકાદશ થયો પૂરણ, ઉપન્યો અતિ આનંદ રે;
કહે પ્રીતમ પ્રેમે કરી, સૌ બોલો જે ગોવિંદ રે.

ઇતિ શ્રીભગવદ્ગીતાસૂપનિષત્સુ બ્રહ્મવિદ્યાયાં [illegible]
શ્રીકૃષ્ણાર્જુનસંવાદે વિશ્વરૂપદર્શનયોગો [illegible]
એકાદશો ધ્યાયઃ ॥ ॥

અધ્યાય ૧૨ મો—ભક્તિયોગ

અર્જુન ઉવાચ

એહેવા ભક્ત તમને ઉપાસે, નિર્ગુણ સગુણ [illegible]
એ માંહી કીયો ભક્ત ભલો, તે કહો [illegible]

સનકાદિક આદ્યે સિદ્ધ પ્રણમે,ભે રાક્ષસ પામે નાશ.૩૬
સ્વામી તમને શેં નમે નહિ, તું બ્રહ્માદિકનો ઇશ;
અક્ષર આદ્યે જગન્નિવાસો, અનંત બ્રહ્માંડાધીશ. ૩૭
આદિ દેવ તમે પુરુષ પુરાણ, વિશ્વના આધાર;
વેદવેત્તા પરંધામ, અનન્ત રૂપ અપાર. ૩૮
વાયુ વરુણ યમ અગ્ની બ્રહ્મા,શશી તેહેનો તૂં આધાર;
સહસ્ત્રવાર હું સ્વાંમી તમને, ચરણે કરૂં નમસ્કાર.૩૯
તમ સમર્થને નમું સ્વાંમી, દસે દિશા નમસ્કાર;
આત્મારૂપે રહ્યા વ્યાપી, જે જે જુગદાધાર. ૪૦
હે કૃષ્ણ હે જાદવ હે સખાતું, ઉતાવલો રથ આંણ્ય;
અનંત મહિમા તમારો મેં,જાણ્યો નહિ હું અજાણ્ય.૪૧
હે સ્વાંમી સુખ સેજ આસન, ભોજન ભાવ પ્રસાદ;
જે કાંઇ તમને હાસ કીધું, તે ક્ષમા કરો અપરાધ. ૪૨
સ્થાવર જંગમ લોકનો પતી, તું સ્વામી મહારાજ;
બ્રહ્માદિક ત્રીલોકનો ઇશ્વર, તે મેં જાણ્યો આજ. ૪૩
તે માટે કરૂં કાયાયે દંડવત, અપરાધ ક્ષમાવા સાર;
જ્યમ પિતાપુત્રનોમિત્રમિત્રનોક્ષમે,અસ્ત્રીનોભરથાર.૪૪
અદ્‌ભુત કર્મ તમારાં જે કાંઇ, વદે મોટા મુનિજંન;
અજ ભવ વિષ્ણુ એક તમે છો,તમોવિનાનહિઅંન્ય.૪૫
સરસ્વતી મહિમા બોલી ન શકે, વેદ વદે ગુણગાન;
તેનુંબુધિવડેકરીકહુંકેટલું,તમોસર્વઆત્માભગવાન.૪૬
અતિ અદ્‌ભુત કર્મતમારૂં,કેહેતાં ઉપમા ન આવે કોયે;
તેજ બલનો પાર ન મળે, એહેવો સમ્રથ સોયે. ૪૭
ભયે કરી મન ત્રાસ પામ્યું,ઉપજાવો આનંદ;
મિત્રરૂપ હમારૂં જે કાંઈ, પ્રકટાવો ગોવિંદ. ૪૮
મુગટ કુંડલ ઉર વૈજંતી, ગદા ચક્ર ભુજ ચાર;
એહેવું રૂપ દેખાડો મુજને, કિપાસિંધુ મોરાર. ૪૯

શ્રીભગવાન ઉવાચ

માહારી કિપાયે એ રૂપ દીઠું,તેજોમય અનંત અનૂપ;

રણ ભોમી સૌ કૃષ્ણ દેખે, અર્જુન દેખે વિશ્વસ્વરૂપ. ૫૦
ન વેદ જગ્નદાંન ક્રિયા તપ, કરે કોટય પ્રકાર;
તુજ વિના કોયે અવર બીજે, નથી દીઠું નિરધાર. ૫૧
રૂપ ભયંકર જોઇને, ભય ઉપજ્યો અર્જુન ભૂપ;
એ મૂઢપણું તજી નિરખ્ય મુજને, કોટી કન્દ્રપરૂપ. ૫૨

સંજય ઉવાચ

અર્જુન પ્રત્યે વસુદેવનંદન, દેખાડ્યું જે રૂપ;
મેઘવર્ણ ઘનશ્યામ સૂંદર, માહા મનોહર રૂપ. ૫૩

અર્જુન ઉવાચ

આનંદરૂપ સરૂપ શીતલ, મૃત સજીવન જેહ;
ભય ગયો નિર્ભે થયો, હરિરૂપ નિરખું તેહ. ૫૪

શ્રીભગવાન ઉવાચ

હે મિત્ર સ્વરૂપ માહારૂં, ચર્મચક્ષુએ ન દેખાય;
બ્રહ્માદિક મન કરે મનોરથ, તેહને દર્શન નવ થાય. ૫૫
વેદવડે ન જણાયે જે કાંઈ, વ્રત ચંદ્રાયણ અગ્નિહોત્ર;
અવર ઉપાયે દીસે નહિ, તે રૂપ દીઠુ મિત્ર. ૫૬
અનન્ય ભક્તિભાવ જેને, તેહેને દરશન હોય;
તત્ત્વ જ્ઞાનીના સંગ વિના તે, અવર ન પામે કોય. ૫૭
મુજ અરથે જેહેનાં કર્મ સઘળાં, શત્રુભાવ નહિ કોય;
ગરુડારૂઢ થૈ તે પ્રાણી, મમલોક પામે સોય. ૫૮

વલણ

અધ્યાય એકાદશ થયો પૂરણ. ઉપન્યો અતિ આનંદ રે;
કહે પ્રીતમ પ્રેમે કરી, સૌ બોલો જે ગોવિંદ રે.

ઇતિ શ્રીભગવદ્ગીતાપઅનિષત્સુ બ્રહ્મવિદ્યાયાં [illegible]
શ્રીકૃષ્ણાર્જુનસંવાદે વિશ્વરૂપનિરૂપણ [illegible]
એકાદશો અધ્યાય ॥૧૧॥

अध्याय १२ मो–भक्तियोग

અર્જુન ઉવાચ

એહેવા ભક્ત તમને ઉપાસે, નિર્ગુણ સગુણ સ્વરૂપ;
બે માંહી શ્રીયો ભક્ત ભલો. તે કહો ત્રીભોવન ભૂપ. ૧

શ્રીભગવાન ઉવાચ

માહારે વિષે આવેશ મનનો, નીત ઉપાસે જેહ;
સેવા સમરણ રાખે શ્રદ્ધા મને વલ્લભ તેહ. ૨
અક્ષર એક અવ્યક્ત કહીયે, ઉપાસે જન જેહ;
અચલ હુતે અચિત્ત કેવલ, જોગી જાંણે તેહ. ૩
સર્વ ઇન્દ્રી રાખે નેમે, સર્વ બુધ્ય સમાંન;
તેહેને પ્રાપ્તિ હોયે માહારી, એમ વદે ભગવાંન. ૪
અવ્યક્ત બ્રહ્મ ઉપાસના, માહા કષ્ટે કરી લહેનાર;
સગુણની સેવા કરે તે, શ્રમ વિના ભવપાર. ૫
સર્વકર્મ સમર્પે મુજને, મુજ પરાયણ જેહ,
અનન્ય યોગે પાંમે મુજને, એહેમાં નહિ સંદેહ. ૬
માહારે વિષે જેણે મન સુંપ્યું આણી પ્રેમ અપાર;
સંસાર સાગરથી ઉદ્ધારૂં,તે ક્ષણું ન લાગે વાર. ૭
મનબુધીનો સંકલ્પ વિકલ્પ, આરોપે માહારે વિષે;
તે મુને પામે, નહિ સંસે, જન્મમર્ણનો ભે જસે. ૮
જો ચીતનું સમાધાન ન હોયે, તો જોગ અભ્યાસે જીત્ય;
જોગ વિષે જો સાંમ્રથ ન હોય તો,આગે બતાવું રીત્ય.૯
અભ્યાસ કરવા નહિ સાંમ્રથ, તો કર સમર્પણ કર્મ;
કર્મ સમર્પણ કરીશ મુજને,તોસુખેપામીશપરબ્રહ્મ.૧૦
કર્મ કરવા અશક્ત હોય તો, મુજ અર્થે કર્ય વીર;
જે જે સેહેજે થૈ આવે તેહેનું, ફલ તજે મતિ ધીર. ૧૧
સર્વથી ઉત્તમ જ્ઞાન કહીયે, જ્ઞાનથી ઉત્તમ ધ્યાંન;
ધ્યાંનથી કર્મફલ ત્યાગશાંતિ એમકહે શ્રીભગવાંન.૧૨
દ્રૂપ નહિ કોયે ભૂતસું, મિત્રભાવ ક્રિપાલ;
મોહમમતારહિત સુખદુખ, સમક્ષમાપરમ દયાલ. ૧૩
જે સંતુષ્ટ સતંત્ર જોગી, જિતાત્મા દ્રઢતા હૈયે;
મુજ અરપિત જે મનબુદ્ધિ,સો મમ ભક્ત મમપ્રીયે.૧૪
જેથી લોક ઉદ્વેગ ન પાંમે, કોયેથી ન પામે પરિતાપ;
હર્ષશોક ભય મુક્ત કહીયે, તે મને પ્રિયેઅતિઆપ. ૧૫

અપેક્ષારહિત શુચી ઉદાસી, જેહેનીગઇજન્મમૃત્યુવ્યથા:
સર્વારંભ પરિત્યાગી,' સો મમ ભક્ત પ્રીયે જથા. ૧૬
જે ન હર્ષતિ નહિજ દ્વેષ્ટી, નહિ સોચતી નહિ કાંક્ષતી;
શુભાશુભ કર્મબંધનત્યાગી,સોમમભક્તપ્રીયેઅતી.૧૭
શત્રુ મિત્ર સમાન જેહને, તથા માન અપમાન;
સીતઉષ્ણ સમાનસુખદુ:ખ,તે પ્રીયે કહે ભગવાન. ૧૮
સ્તુતિ નિંદા સમાન માંને, સદા ચિત્ત સંતોષ;
નિકેત[1]રહિતજેહેનીસ્થિરમતિતે,ભક્તવલ્લભનિર્દોષ.૧૯
હેતુધર્મ અમૃત ઉપાસે, યથાયોગ્ય ઉપગાર;
શ્રદ્ધા સર્વે મમપરાયણ, તે ભક્ત પ્રિય નિરધાર. ૨૦

વલણ

અધ્યાય દ્વાદશ થયો પૂરણ, ઉપન્યો અતિ આનંદ રે;
કહે પ્રીતમ પ્રેમે કરી,સૌ બોલો જે ગોવિંદ રે.

ઇતિ શ્રીભગવદ્ગીતા સૂપનિષત્સુ બ્રહ્મવિદ્યાયાં યોગશાસ્ત્રે
શ્રીકૃષ્ણાર્જુનસંવાદે ભક્તિયોગનિરૂપણં
નામ દ્વાદશો અધ્યાય ॥૧૨॥

अध्याय १३ मो–क्षेत्रक्षेत्रज्ञविभागयोग

અર્જુન ઉવાચ

પુરુષપ્રકૃતિ કહો કેશવ, ક્ષેત્ર ક્ષેત્રજ્ઞે ઉત્તમ;
તે સાંભળવા ઇચ્છું સ્વામી,કહો જ્ઞાન તે પુરુષોત્તમ. ૧

શ્રીભગવાન વાચ

ઇદં શરીરં કુંતિનંદન, ક્ષેત્ર તેહેને જાણ:
નખ સીખા સંભાલ જેને, ક્ષેત્રજ્ઞ તું પ્રમાણ. ૨
ક્ષેત્ર શરીર સમસ્ત કહીયે, ક્ષેત્રજ્ઞ મને જાણ્ય:
દેહ આત્માનો વિવેક જેને. જ્ઞાંન તેહ પ્રમાણ્ય. ૩
ધર્મયુક્ત એ ક્ષેત્ર કહીએ. ઉપજે સાર અસાર:
ક્ષેત્રનો તે પ્રભાવ સાંભળ્ય. કહું તુજને વિચાર. ૪

---

[1] નિકેત=ઘર

ઋષી પણ બહુવિધ ગાતા,વેદે વર્ણવ્યો અનેક પ્રકાર;
ભિન ભિન કરી કહ્યોતે ણે,જેહેની જેવી મતિનુસાર.૫
મહાભૂત અહંકાર બુદ્ધી, ઈંદ્રિયો દશ કહેવાયે;
શબ્દ સ્પર્શ રૂપરસ ગંધ, તે વિષે ઉત્પન્ન થાયે. ૬
ઇચ્છા દ્વેષ સંઘાત સુખ દુઃખ,ઉપજે અનેક વિકાર;
તત્ત્વચોવીસને કરે ચૈતન,જ્યમ લોહે અગ્નિ પ્રકાસ.૭
અમાંનઅદંભઅહિંસાક્ષાંતિ,આર્જવઆચાર્યઉપાસના
શૌચધીરજઈન્દ્રીનિગ્રહ,જાણ્યે ટળે સકલ ભવશાસના.૮
ઇન્દ્રિયાર્થે વૈરાગ્ય કરવો, તજવો મન અહંકાર;
જન્મ મૃત્યું જરા વ્યાધી,દુઃખ દરસે નહિ તે લગાર.૯
સુત દારા ગ્રહે સ્નેહ તજવો, શુભાશુભ સમચિત્ત;
મોક્ષ્ય પામ્યાતણું સાધન, કહું તુજને મિત્ર. ૧૦
અનન્યયોગે કરે ભકિત, ઇચ્છે નહિ ફલભોગઃ
ઉત્તમ દેશ એકાંત સેવે, સદા ટળે ભવરોગ. ૧૧
અધ્યાત્મનિત્ય તત્ત્વદર્શન, તેહેનું નામ તે જ્ઞાન;
એ વિના જે અવર બીજું, તે તું બુજ અજ્ઞાન. ૧૨
જ્ઞેય જે તે કહું જ્ઞાત્વા, મોક્ષ અમૃતપાન;
અનાદિ પરબ્રંહ્મનો, નહિ નાશ કહે ભગવાન. ૧૩
સર્વના પગપાણ શિરોમુખ,સર્વના શ્રુતિ જેહ;
સર્વ લોકમાં રહ્યો વ્યાપી, બ્રહ્મ કહીએ તેહ. ૧૪
સર્વ ઇંદ્રી ગુણાભાસ, સર્વ ઈંદ્રી વિવર્જીતં;
સર્વ કરે ને કરે કાંઇ, ગુણાતીત તજે શાશ્વતં. ૧૫
સર્વ ભૂતની બાહાર ભીતર, વ્યાપીક સર્વ ચરાચર;
સૂક્ષ્મજ્ઞાન કેણે કળ્યો ન જાયે,અકલ રૂપ મહેશ્વર. ૧૬
સ્થાવર જંગમ જીવ જે જે, તેહમાં રહ્યો એક બ્રહ્મ;
પાલનપોષણ કરે સૌનું, જેહેને નહિ ગુણકર્મ. ૧૭
જેહેની જ્યોતિવડે સઉ જ્યોતિભાસે,ટળેતીમરઅંધકાર;
જ્ઞાનજ્ઞેયઅગમઅગ્યાત,રહ્યા સૌનાહ્રદિયામોઝાર. ૧૮

ક્ષેત્રક્ષેત્રજ્ઞ જ્ઞાન તે મારૂં, કહ્યા સર્વ સમાસ:
મારો ભક્ત તે જાણી એને, પામે પદ અવિનાશ. ૧૯
પ્રકૃતિ પુરુષ અનાદિ છે, તેથી જીવ ઉત્પત્તિ થાય:
એ માયા ગુણના વિકાર સર્વે, એનું ઉપજ્યા આકાર. ૨૦
કાર્ય કારણ પ્રકૃતિ હેતુ, ઉપજ્યા સમાર:
જીવરૂપી પુરુષ છે તે, સુખદુઃખ ભોગવનાર. ૨૧
પ્રકૃતિ પુરુષ સંજોગથી, ગુણ ત્રિવિધ વિસ્તાર:
ગુણ સ્વભાવે જીવ પામે, ઉંચ નીચ અવતાર. ૨૨
દેહવિષે રહે દ્રષ્ટા કહીએ, ભર્તા ભોક્તા મહેશ્વર:
પરમાત્મા તું જાણ્ય તેહને, દેહાતીત નિરંતર. ૨૩
પ્રકૃતિ પુરુષને જુજવા જાણે, કેર સર્વથા વર્તમાન:
જદ્યપિ નહિ આચરે તોય, પામે મુજને નિદાન. ૨૪
કેટલા જોગી ધ્યાને દેખે, કેટલા સાંખ્ય તત્વવિચાર.
કેટલા કર્મજોગી કર્મ કરીને, પામે મને નિરધાર. ૨૫
અનેક ઉપાયે જાણે મુજને, જ્ઞાન ધ્યાન વિચાર:
ગુરુમુખથી શ્રવણ કરતા, તરે ભવસંસાર. ૨૬
યાવત કિંચિત કશું ન મળે, એક પુરુષ પ્રકૃતિવિના;
ક્ષેત્ર ક્ષેત્રજ્ઞ થકી નિપજે, જડ જંગમ ઇતર જના. ૨૭
સર્વભૂત સામાન્ય ઈશ્વર, વિશ્વતણો આધાર;
કાલ કર્મે નાશ ન પામે, એને દેખે તે દેખનાર. ૨૮
દેખે એક સર્વત્ર ઇશ્વર, નારાયણ નિરધાર;
કોનો દ્રોહ કરે નહિ, તે સેહેજે પામે પાર. ૨૯
પ્રકૃતિ ક્રિયમાંણ માયા, કર્મ શુભાશુભ તે કરે;
આત્માને જે અકરતા જાંણે, સંસારસાગર તે તરે. ૩૦
પ્રથક પ્રાણી દેહધારીવિષે, એક આત્મા દેખે સહી;
તે દેખનારો બ્રહ્મપદને પામે, ત્યાંહાં સંસે કરવો નહી. ૩૧
અનાદિ આત્મા એક નિરગુણ, અવ્યય અલગો સર્વથી;
શરીરે કરી કુંતિનંદન, એ કાંઇ લેપાતો નથી, ૩૨
યથા સૂક્ષ્મ સર્વગતં, આકાશ નવ લેપાયે;

એમ આત્મા સદા અસંગી, દેહ આવે જાયે. ૩૩
યથા સૂરજ એક સઘળે, કરે તેજ પ્રકાશ;
એમ આત્મા દેહમાંહી, દેખે સર્વાવાસ. ૩૪
ક્ષેત્ર ક્ષેત્રજ્ઞે જે કોઇ જાણે, જેને અંતર ચક્ષુજ્ઞાન;
ભૂત પ્રકૃતિ મોક્ષ પામે, એમ વદે શ્રીભગવાન. ૩૫

વલણ

અધ્યાય ત્રીયોદશ થયો પૂરણ,ઉપન્યો અતિ આનંદ રે;
કેહે પ્રીતમ પ્રેમે કરી,સઉ બોલો જે ગોવિંદ રે. ૩૬

ઇતિ શ્રીભગવદ્ગીતા સૂપનિષત્સુ બ્રહ્મવિદ્યાયા યોગશાસ્ત્રે
શ્રીકૃષ્ણાર્જુન સંવાદે ક્ષેત્રક્ષેત્રજ્ઞયોગનિરૂપણં
નામ ત્રયોદશોઽધ્યાય ॥૧૩॥

अध्याय १४ मो–त्रिगुणविभागयोग

શ્રીભગવાન ઉવાચ

હે અર્જુન હું કહીશ તુજને, જ્ઞાનમાં ઉત્તમ જ્ઞાંન;
જે જ્ઞાને મુનિ સિદ્ધ પાંમ્યા, પરમગતિ તે નિદાંન. ૧
ઇદં જ્ઞાન ઉપાસીતા, મમ ધર્મ પામે તેહ;
સર્ગ ન જાએ પ્રલે ન પામે, ધરે માહારી નિજ દેહ. ૨
મમ યોનિ મહદ બ્રહ્મ, ત્યાંહાં હું ગર્ભ ધારત;
સંભવ સર્વભૂત પ્રાણી, તે તો ભવતિ ભારત. ૩
માહારી માયા પ્રસવે સઉને, બીજ મુજને જાણ્ય;
તે માટે સર્વ જીવનો, મને માતાપિતા પરમાણ્ય. ૪
સત્ત્વ રજસ્ તમ ત્રણ ગુણ જે,પ્રકૃતિથી પરમાંણ્ય;
દેહરૂપે કરે બંધન, અવ્યય આતમા જાંણ્ય. ૫
સાત્વિક ગુણઅતિ પરમઉજ્વલ,સ્ફાટિકમણિમે પ્રકાશ;
સુખસંગે તે બંધન પાંમે,ભારથ જ્ઞાને નાશ. ૬
રજોગુણને રાગ ત્રષ્ણા, રક્ત વર્ણ વિશેષ;
કર્મસંગે બંધન પામે, વામે નહિ તે કલેશ. ૭
તામસગુણ અજ્ઞાન ઉપજે, સામ વર્ણ તે જાણ;

આલસ મોહ પ્રમાદ નિદ્રા, બાંધે બંધન પ્રમાણ. ૮
સાત્વીક ગુણ સુખમાં બાંધે, રજોને કર્મ બંધ;
તમોગુણ અજ્ઞાન બાંધે, મોહ-મતિ અતિ અંધ. ૯
એક એકથી ગુણ વધી પામે, તે કેમ કરી ઓળખાયે;
સાત્વીક ગુણ જ્યારે વધે, રાજસ તામસ મોહ ઓછા થાયે૧૦
કર્ણ આદ્ય સર્વ દ્વાર, જેહના કરે પવિત્ર પ્રકાશ.
ઉપજાવે તે જ્ઞાનને, એ સાત્વિકનો અભ્યાસ. ૧૧

રજોગુણ જ્યારે વૃદ્ધિ પામે, હોય લોભ ઈચ્છા દંભ;
પાપ એહેજ ઉપજે, તે કર્મનો આરંભ. ૧૨
જ્યારે તમોગુણ વૃદ્ધિ પામે, અવિવેક અતિ અપ્રકાશ;
આલસ મોહ પ્રમાદ ઉપજે, એ અવર્તન ગુણ અભ્યાસ. ૧૩
સાત્વીક વૃદ્ધિ પામે આ ધણી હોય, દેહાદિકનો નાશ;
ઉત્તમ ગતી તે તેહ પામે, સતલોક કેરા વાસ. ૧૪

રજો ગુણથી પ્રલે પામે, મધ્ય લોક કર્મ અનુસાર;
તાંમસમરણે મૂઢ યોની, પામે પ્રેત અવતાર. ૧૫
સુકૃત સાત્વીકનું ફલ નિર્મલ, રાજસફલ દુખરૂપ;
તામસફલ અજ્ઞાન ઉપજે, તે નાંખે ભવકૂપ. ૧૬
સાત્વીક ગુણથી જ્ઞાન ઉપજે, રાજસ લોભ અપાર;
તામસ મોહ પ્રમાદ ઉપજે, એ ત્રીગુણનો વિસ્તાર. ૧૭
ઉર્ધ્વ ગતિ તે સાત્વિક પાંમે, રાજસી મધ્યલોક;
તાંમસી તે જાયે અધોગત, પાંમતો ભય શોક. ૧૮

જે ગુણનું વ્રતમાંન જને, તેહેવો પામે દેહ;
ત્રિગુણાતીત તે પામે મુજને, એહેમાં નહિ સંદેહ. ૧૯
શુદ્ધભાવે ભજે મુજને, મુકીને ગુણદોષ;
જન્મ મૃત્યુ જરારોગ મૂકાયે, પામે અમૃત મોક્ષ. ૨૦

અર્જુન ઉવાચ

ગુણાતીત કયમ કરી થાયે, કોહો શ્રીભગવાન;
કીયે ચેને જાણીએ, તે કયમ કરે વ્રતમાન. ૨૧

શ્રીભગવાન ઉવાચ

મોહ પ્રવૃત્તિ પ્રકાશ ગુણત્રય,તેશું નહિ દ્વેષ ને રાગ;
ગુણાતીત તે થયો અર્જુન, જાણ્ય જે બડભાગ્ય. ૨૨
જે સંન્યાસી ઉદાસી ગુણે,ચલે નહિ વ્રતમાન;
દેહ ઇંદ્રીના ગુણ વડે, તે ધરે નહી અભિમાન. ૨૩
સમ સુખદુઃખ લોષ્ટ કાંચન, પ્રીય અપ્રીય.નિંદાસ્તુતી;
ગુણાતીત તું જાણ્ય તેહેને,એમ કહે ત્રિભોવન પતિ. ૨૪
માંન અપમાંન તુલ્ય તેહેને, તુલ્ય મિત્ર ને અરી;
સર્વારંભ પરિત્યાગી, ગુણાતીત તે કેહે હરી. ૨૫
શાંતભાવે સેવે મુજને, ભક્તિ યોગે જેહ;
ગુણને મસ્તક પાય દેઇને, મુને સુખે પામે તેહ. ૨૬
પરમારથ બ્રહ્મ પદ પ્રતિષ્ઠા, આવે અમૃત સાર;
શાશ્વતસત ધર્મ સઉ સુખ, તેહેનો હું દાતાર. ૨૭
અધ્યાયચતુર્દશ થયો પૂરણ,ઉપન્યો અતિ આનન્દ રે,
કહે પ્રીતમ પ્રેમે કરી, સૌ બોલો જે ગોવિંદ રે.

ઇતિ શ્રીભગવદ્‌ગીતા સૂપનિપત્સુ બ્રહ્મવિદ્યાયા યોગશાસ્ત્રે
શ્રીકૃષ્ણાર્જુનસંવાદે ગુણભેદોનિરૂપણ નામ
ચતુર્દશોઽધ્યાય ॥૧૪॥

अध्याय १५ मो–पुरुषोत्तमयोग

શ્રીભગવાન ઉવાચ

ઉર્ધ્વ મૂલ મધ્ય સાખા જેહેને,અસ્વત્થ અવ્યયઅખંડ;
વેદરૂપી પત્ર એને, તે વ્યાપી રહ્યો બ્રહ્માંડ. ૧
રાગાદિક મોહ મૂલ નીચાં, શાખા ત્રિગુણ પ્રમાણ્ય;
વિષયરૂપી અંકુર તેહને, ફલકર્મ બંધન જાણ્ય. ૨
સંસાર વૃક્ષનું કર્યું વર્ણન,નહિ રૂપ આદ્ય કહેવાય;
દ્રઢ મૂલ અસ્વત્થ એવું,એને અસંગ શસ્ત્રે છેદાય. ૩
વિષ્ણુપદ પામ્યા તે મારગ, ચાલવું નિરધાર;
આદ્ય પુરૂપ તમને નમું, જેની પ્રકૃતિ આ સંસાર. ૪

નહિ દીન મોહ દુરજનોય, જીતે સંગદોષ અધ્યાત્મનિત્યનેમ:
નિવૃત્તકામ સુખ દુઃખ મુક્તા, તે પામ્યા અવ્યય પદપ્રેમ
સૂરજ ચંદ્ર ભાસે નાહીં, અગ્નિ પાવક નાવ દરસાયે:
જ્યાંહાં ગયા પાછા નાવ વળી, મમ ધામ તે કેહેવાયે. ૬
મારોજ અંશ તે જીવલોકે, જીવભૂત સનાતન
પ્રકૃતિ મધ્યના રહ્યા તે, તેણે ખેંચે પાંચ મને. ૭
જારે જીવ શરીર મુકે, અંત સમે સંગે સમાય:
ચેતનવાયુ ગંધની પેરે, વિષય વાસના લેઈ જાયે. ૮
શ્રવણ ચક્ષુ ત્વચા રસના, નાસિકા નિજ દેવ:
તેહેના અધિષ્ઠાના મન જાણો, વિષય ભોગવે સેવ. ૯
કામક્રોધ દેહ વિષય ભોગે, ત્રણ ગુણ અભિમાન:
વિમૂઢ નર દેખે નાહીં, દેખે ચક્ષુ જ્ઞાન ૧૦
કેટલા જતના કરનારા યોગી, આત્મા આત્મામાં દેખ.
પાપરૂપ અચેત પ્રાણી, તે યત્નથી નહીં દેખે. ૧૧
જે આદિત્યમાંના તેજથી, જગત ભાસે આભાસ:
જે ચંદ્ર અગ્નિ પ્રકાશે પ્રભ, તે તેજ મારૂં જાણ સગળું. ૧૨
ધારણ શક્તિ મારે કરી, ધરા ધરી રહી સમાય:
ચન્દ્રરૂપે ઔષધી, રસ પોષું હું નિરધાર. ૧૩
અહં વિશ્વાનરો ભૂત્વા, પ્રાણીનાં દેહમાશ્રિત:
પ્રાણાપાન સમાયુક્ત: પચામ્યન્નં ચતુર્વિધં ૧૪
સર્વ હૃદયમાં રહ્યા તે હું, જ્ઞાન સ્મૃતિ હું જથી;
વેદ વેદાંત વેદારથ તે હું, સર્વ થાયે તે મુજથી. ૧૫
બે પુરુષ આ લોકમાંહી, ક્ષર અક્ષર કહેવાયે;
ક્ષર જાણો આ ભૂત પ્રાણી, અક્ષર ઇશ્વર રાયે. ૧૬
અક્ષરાતીત પરમાત્મા તે, પુરુષમાં ઉતમ જાણ્ય;
ધરી રેહ્યા ત્રીલોક ઇશ્વર, પુરુષોતમ તેહ પ્રમાણ્ય. ૧૭
ક્ષર મતિને મૂક્ય અર્જુન, અક્ષર મતિ ઉર આણ્ય;
લોકવેદે પ્રસિદ્ધ છે તે, પુરશોત્તમને જાણ્ય. ૧૮
મૂઢપણું જેહેનું ગયું સર્વે, ઉપજ્યું હરિ હેતારથ;

પુરૂશોત્તમને તેહ જાણે, સર્વ ભાવે ભારથ. ૧૯
ગુહ્યશાસ્ત્ર મેં કહ્યું તુજને, અઘરહીત અર્જુન;
એ જાણે તે બુદ્ધિવાન માનવ, કૃતકૃત્ય તે જંન. ૨૦

વલણ

અધ્યાય પંચદશ થયો પૂરણ, ઉપન્યો અતિ આનન્દરે;
કહે પ્રીતમ પ્રેમે કરી, સઉ બોલો જે ગોવિંદ રે. ૨૧

ઇતિ શ્રીભગવદ્ગીતાસૂપનિષત્સુ બ્રહ્મવિદ્યાયા યોગશાસ્ત્રે
શ્રીકૃષ્ણાર્જુનસંવાદે પુરુષોત્તમયોગો નિરૂપણ
નામ પંચદશોઽધ્યાયઃ ॥૧૫॥

अध्याय १६ मो-दैवासुरसंपद्-विभागयोग

શ્રીભગવાન ઉવાચ

અભય સાત્વિકબુદ્ધિ શુદ્ધિ, જ્ઞાન યોગ તે જાણ;
દાન દમ તપ યજ્ઞ આર્જવ, સ્વાધ્યાય એહ પ્રમાણ. ૧
અહિંસા સત્ય ક્રોધ રહીતા, ત્યાગ શાંતિ સુદેશ;
ભૂતદયા ત્યજે લોલુપતા, ચપલતા નહિ લેશ. ૨
તેજ ક્ષમા શૌચ ધીરજ, દ્રોહતા ન કરે કસી;
એ જાણ્ય દૈવી સંપદા, જેહેના તે ઉરમાં રહી વસી. ૩
દંભ દર્પ ને ક્રોધ કહીયે, અતિઘણું અભિમાન;
એ આસુરી સંપદા અર્જુન, એમ કહે ભગવાન. ૪
દૈવી સંપદા મોક્ષ પામે, આસુરી બંધાયે;
દૈવી ઉત્તમ જાણજે, તું સાંભળ્ય પાંડુરાયે. ૫
સૃષ્ટીમાંહી બેહુ છે, દૈવી આસુરી એહ;
દૈવી સંપદા કહી તુજને, હાવે સાંભળ્ય આસુરી. જેહ૬
પ્રવર્તી વશ આસુરીજન, નહિ સત્ય શૌચ આચાર;
એ સ્વભાવે આસુરી, તું જાણ્ય પાંડુકુમાર. ૭
આસુરી જગતને કેહે નાસ્તી, નથી ઇશ્વર કોયકરનાર;
સ્ત્રીપુરુષને સંયોગે, સૌ ઉપજે સંસાર. ૮
આસુરી નરને અલ્પબુદ્ધિ, આચરે વિકર્મ;

સર્વ લોકને પામવાને. કરે તામસી કર્મ. ૯
કામ આશ્રીત દુષ્ટ બગના. દંભ માન મદ મોહ;
અશુચી પંચ પ્રવર્તે. ને કરે પરનો દ્રોહ. ૧૦
પ્રલય અવધિ લગી ચિંતા, કામે તૃપ્ત ન થાયે;
વિષય ભોગને એજ પરમારથ, નહિ અવર ઉપાયે. ૧૧
આશાપાશે સદા બાંધ્યા જીવનું તેહનું ગ્રહ:
કામ ક્રોધ પરાયણ એ. નહિ બીજો અર્થ. ૧૨
આટલું ધન પામ્યો છું. વળી મનોરથ પામ્યા તણો;
અધીક થાશે તેહને જે. લાવું દ્રવ્ય ક્યાંથી ઘણો. ૧૩
હણીશ શત્રુ હણ્યા કેટલા. જે મુજને કરતા દુખી
અહં ઇશ્વર અહં ભોગી. અહં સિદ્ધ બલવાન સુખી. ૧૪
હું કુલવાન ધન પૂરણ માહારે. પાર વિના પરીવાર;
કોણ એ સમોવડ કરે બીજો. આસુરી મોહ અહંકાર. ૧૫
અનેક ચિત્ત જેહનું બ્રાંતિ પામ્યું. મોહ જાલ અપાર;
કામભોગ આસક્તિ જેહને. તે પડે નર્ક મોઝાર. ૧૬
વિદ્યાનું અભિમાન જેને, ધન મદ અતિ અહંકાર;
દંભ અર્થે યજ્ઞ ઉપાસે, વિધિપૂર્વક નહિ લગાર. ૧૭
અહંકાર બલ દર્પ કામ ક્રોધ, અસોયા અપાર;
મમ આત્મા રહ્યો પરદેહ વિષે, તેહનો દ્રોહનો કરનાર. ૧૮
સદમારગના શત્રુ જે હોય, અધમ નીચ ભમાર;
વ્યાઘ્ર ગર્ધવ સર્પ યોની, આસુરી અવતાર. ૧૯
આસુરી યોની અવતાર પામે, જન્મ જન્મ નરમૂઢ;
ન પામે તે મુજને, એમ કહે ગરુડારૂઢ. ૨૦
સાંભળ અર્જુન કહું તુજને, ત્રિવિધી નર્કનાં દ્વાર;
કામ ક્રોધ ને લોભ કહીયે, તેહેને દૂર નિવાર. ૨૧
મુક્ત અર્જુન જાણ્ય તેહેને, તજે ત્રિવિધ નર્કનાં દ્વાર;
આચરે શુભ કર્મ તે જન, સેજે પામે પાર. ૨૨
જે પુરૂષ મુકે શાસ્ત્રની વિધિ, કરે કાંમ ઉપાય;
ન પાંમે સિદ્ધિ મોક્ષસુખ, સંસારમાં વહી જાય. ૨૩

પુરૂશોત્તમને તેહ જાણે, સર્વ ભાવે ભારથ. ૧૯
ગુહ્યશાસ્ત્ર મેં કહ્યું તુજને, અઘરહીત અર્જુન;
એ જાણે તે બુદ્ધિવાન માનવ, કૃતકૃત્ય તે જંન. ૨૦

વલણ

અધ્યાય પંચદશ થયો પૂરણ, ઉપન્યો અતિ આનન્દરે;
કહે પ્રીતમ પ્રેમે કરી, સઉ બોલો જે ગોવિંદ રે. ૨૧

ઇતિ શ્રીભગવદ્ગીતાસૂપનિષત્સુ બ્રહ્મવિદ્યાયા યોગશાસ્ત્રે
શ્રીકૃષ્ણાર્જુનસંવાદે પુરુષોત્તમયોગો નિરૂપણ
નામ પંચદશોઽધ્યાય ॥૧૫॥

अध्याय १६ मो–दैवासुरसंपद्–विभागयोग

શ્રીભગવાન ઉવાચ

અભય સાત્વિકબુદ્ધિ શુદ્ધિ, જ્ઞાન યોગ તે જાણ;
દાન દમ તપ યજ્ઞ આર્જવ, સ્વાધ્યાય એહ પ્રમાણ. ૧
અહિંસા સત્ય ક્રોધ રહીતા, ત્યાગ શાંતિ સુદેશ;
ભૂતદયા ત્યજે લોલુપતા, ચપલતા નહિ લેશ. ૨
તેજ ક્ષમા શૌચ ધીરજ, દ્રોહતા ન કરે કસી;
એ જાંણ્ય દેવી સંપદા, જેહેના તે ઉરમાં રહી વસી. ૩
દંભ દર્પ ને ક્રોધ કહીયે, અતિઘણું અભિમાન;
એ આસુરી સંપદા અર્જુન, એમ કહે ભગવાન. ૪
દેવી સંપદા મોક્ષ પામે, આસુરી બંધાયે;
દેવી ઉત્તમ જાણજે, તું સાંભળ્ય પાંડુરાયે. ૫
સૃષ્ટીમાંહી બેહુ છે, દેવી આસુરી એહ;
દેવી સંપદા કહી તુજને, હાવે સાંભળ્ય આસુરી. જેહ ૬
પ્રવર્તી વશ આસુરીજન, નહિ સત્ય શૌચ આચાર;
એ સ્વભાવે આસુરી, તું જાણ્ય પાંડુકુમાર. ૭
આસુરી જગ્તને કેહે નાસ્તી, નથી ઇશ્વર કોયકરનાર;
પુરુષને સંયોગે, સૌ ઉપજે સંસાર. ૮
ે નરને અલ્પબુદ્ધિ, આચરે વિકર્મ;

સર્ગ લોકને પામવાને. કરે તામસી ધર્મ. ૯
કામ આશ્રીત દુષ્ટ જનના. દંભ માન મદ મોહ;
અશુચી પંથ પ્રવર્તે. તે કરે પરનો દ્રોહ. ૧૦
પ્રલય અવધિ લગી ચિંતા, કામે અંત ન થાયે:
વિષય ભોગને એજ પરમારથ, નહિ અવર ઉપાયે. ૧૧
આશાપાશે સદા બાંધ્યા. જીવનું તેહેનું વ્યર્થ;
કામ ક્રોધ પરાયણ એ, નહિ બીજો અર્થ. ૧૨
આટલું ધન પામ્યા છું. વળી મનોરથ પામ્યા તણો;
અધીક આગળ તેહને જે. લાવું દ્રવ્ય ક્યાંથી ઘણો. ૧૩
હણીશ શત્રુ હણ્યા કેટલા. જે મુજને કરતા દુખી
અહં ઇશ્વર અહં ભોગી. અહં સિદ્ધ બલવાન સુખી. ૧૪
હું કુલવાન ધન પૂરણ મારે. પાર વિનો પરીવાર;
કોણ એ સંમાવડ કરે બીજે આસુરી મોહઅહંકાર. ૧૫
અનેક ચિત્ત જેહેનું ભ્રાંતિ પામ્યું. મોહ જાલ અપાર;
કામભોગ આસક્તિ જેહેને, તે પડે નર્ક મોઝાર. ૧૬
વિદ્યાનું અભિમાન જેને, ધન મદ અતિ અહંકાર;
દંભ અર્થે યજ્ઞ ઉપાસે, વિધિપૂર્વક નહિ લગાર. ૧૭
અહંકાર બલ દર્પ કામ ક્રોધ, અસોયા અપાર;
મમ આત્મા રહ્યો પરદેહ વિષે, તેહનો દ્રોહનો કરનાર. ૧૮
સદમારગના શત્રુ જે કોય, અધમ નીચ મમાર;
વ્યાઘ્ર ગર્ધવ સર્પ યોની, આસુરી અવતાર. ૧૯
આસુરી યોની અવતાર પામે, જન્મ જન્મ નરમૂઢ;
ન પાંમે તે મુજને, એમ કહે ગરુડારૂઢ. ૨૦
સાંભળ અર્જુન કહું તુજને, ત્રિવિધી નર્કનાં દ્વાર;
કામ ક્રોધ ને લોભ કહીયે, તેહેને દૂર નિવાર. ૨૧
મુક્ત અર્જુન જાણ્ય તેહેને, તજે ત્રિવિધ નર્કનાં દ્વાર;
આચરે શુભ કર્મ તે જંન, સેજે પામે પાર. ૨૨
જે પુરૂષ મુકે શાસ્ત્રની વિધિ, કરે કાંમ ઉપાય;
ન પાંમે સિદ્ધિ મોક્ષસુખ, સંસારમાં વહી જાય. ૨૩

તે માટે શાસ્ત્ર પ્રમાંણ કહીયે, કાર્યાકાર્ય હોયે;
શ્રદ્ધાયુક્ત જે આચરે, સતકર્મ જ્ઞાની સોયે. ૨૪

વલણ

અધ્યાયષોડશ થયો પૂરણ, ઉપન્યો અતિ આનંદ રે;
કહે પ્રીતમ પ્રેમે કરી સૌ, બોલો જે ગોવિંદ રે.

ઇતિ શ્રીભગવદ્‌ગીતાસૂપનિષત્સુ બ્રહ્મવિદ્યાયાં યોગશાસ્ત્રે
શ્રીકૃષ્ણાર્જુનસંવાદે દૈવીઆસુરીસંપદ્‌નિરૂપણ
નામ ષોડશોઽધ્યાય ॥૧૬॥

अध्याय १७ मो–श्रद्धात्रयविभागयोग

અર્જુન ઉવાચ

જે શાસ્ત્રવિધિ નથી જાણતો, યજે શ્રદ્ધાપૂર્વક સાર;
તેહેની નિષ્ઠા કોણ કૃષ્ણ,વરણવી કોહો વિસ્તાર ૧

શ્રીભગવાન ઉવાચ

શ્રદ્ધા ત્રણ પ્રકારની તું, પારથ પ્રીછે એહ;
સાત્વિકી રાજસી શ્રદ્ધા, તામસી કહું તેહ. ૨
સઉને શ્રદ્ધા ત્રિવિધા ઉપજે, પારથ એહ પ્રમાણ્ય;
સાત્વિક રાજસી તાંમસી,ત્રીવિધિ શ્રદ્ધા જાંણ્ય. ૩
સાત્વિકી શ્રદ્ધા જે દેવને, રાજસી યક્ષ ને રાક્ષસ;
ભૂત પ્રેત પિશાચ પૂજે, તે તો શ્રદ્ધા તામસ. ૪
શાસ્ત્રરહિત ઘોર તપ એ, તપતા જે તપોજના;
કામ રાગ અહંકાર દંભ એ, તેને ઉર અતિ ઉપના. ૫
એહેવા મંદ અભાગી ભક્તિ,મૂકી બેઠામહાતપ આચરી;
હું રહ્યો દેહમાં દમે તેને, જાણજે તે આસુરી. ૬
ત્રીવિધિ આહાર તપ ત્રિવિધ કહીયે,ત્રિવિધિજજ્ઞ ને દાન;
શ્રદ્ધાએ ઓળખાયે અર્જુન, ભેદ કહે ભગવાન. ૭
આહારથી સુખ ઉપજે, આયુષ બલવૃદ્ધિ હોયે;
ઘણું અંન અતી ઉજ્વલ,આહાર સાત્વિકી સોયે. ૮
ખાટું ખારું ઉષ્ણ તીખુ, કટુ કસાયલું કાહાવે;

એ આહાર છે તામસીના. રોગ દુઃખ ઉપજાવે. ૯
કાચું દવાય વાસી જાણું.રસરહિત તે અન:
પંચ યજ્ઞ વરજીત જાણજે. તે તામસી ભોજન ૧૦
ફલાકાંક્ષા નહિ એકાગ્ર મન. કૃષ્ણાર્પણ બુદ્ધિ જેહ:
વેદ વચને વિધિપૂર્વક. યજ્ઞ સાત્વીકી તેહ. ૧૧
ફલ ઇચ્છા દંભ લોક પ્રાપ્તિ,એવો યજ્ઞ યજતા જેહ;
ભારતશ્રેષ્ઠ તું જાણ તેને. યજ્ઞ રાજસી તેહ. ૧૨
વિધિહીણ નહિ દાન અન્નનું,મંત્રહીન દક્ષિણા નહી;
શ્રદ્ધાહીણ યજ્ઞ તાંમસી તે. માંનજે પારથ સહી. ૧૩
દેવ બ્રાહ્મણ ગુરૂ પાંગવ, પૂજન કોમલપણું;
બ્રહ્મચર્ય અહિંસા ધર્મ તે.શરીર તપ તેહેને ભણું. ૧૪
અનુદ્વેગ વાચક સત્ય, પ્રિય હિત સુણી ઉપજે આનંદ;
એ વાંણીનું તપ જાણજે. એમ બોલે શ્રી ગોવિંદ. ૧૫
મન પ્રસંન અતિ સૌમ્ય સીતલ, માન આત્મા નિગ્રહે;
સુધ્ય નિર્મલ ભાવ જેને,હરીમાંનસ તપ તેહેને કહે.૧૬
ત્રિવિધિ તપ નર આચરે તે,તેહેનો વિવેક વિચાર;
શ્રદ્ધાયુકત ફલરહિત કરે. સાત્વિક તપ તે સાર. ૧૭
સત્કાર માન પ્રમાણુ માટે પૂજા અર્થે દંભ,
એણે લક્ષણે જાણજે, તપ રાજસી આરંભ. ૧૮
મૂઢ મન અવિવેકે પીડયા, કરે કલેશ નહિ જુકત કસી;
શત્રુ હણવા સાધે ઉદ્યમ, અર્જુન એ તપ તામસી. ૧૯
ઉપગાર અરથે આચરે, તજે દેહનું અભિમાન;
ક્ષેત્રપાત્ર દેશકાલે આપે, તે તો સાત્વીક દાન. ૨૦
સ્વારથ અર્થે દાન આપે, ફલ ઇચ્છા મન ધારે;
આપતાં તે કલેસ આંણે,રાજસ દાંન વિચારે. ૨૧
દેશકાલ ને પાત્ર ન જાણે, તે વિષે દે દાન;
દાન તામસ તેહેને કહીયે, એમ વદે શ્રીભગવાન. ૨૨
ઓંકાર તત્ત્વથી ઉપન્યા, જે બ્રાહ્મણ યજ્ઞ ને વેદ;
તે માટે તેને ઘટે પ્રણવ, જાણવો સૌ ભેદ. ૨૩

હે અર્જુન જે બ્રહ્મવાદી, તપ જગ્ન દાન ઉદાર;
એહ સુધર્મ સૌ આચરે, પણ લેઇ આદ્ય ૐકાર. ૨૪
કૃષ્ણાર્પણ બુદ્ધિયે કરે, તપદાંન જગ્ન ક્રિયાય;
અવર ફલ ચીત નવ ધરે, કરે મોક્ષની ઇચ્છાય. ૨૫
સદ્‌કર્મને વિષે ધરે શ્રદ્ધા, પ્રેમ પ્રીત દૃઢાવ;
હરી વિના નહિ બોલે બીજું, સત્ય શબ્દઉપર ભાવ. ૨૬
યજ્ઞ દાંન જપ તપ જોગનો, કરે ઉર અંતર અભ્યાસ;
સુધર્મ વિષે તે સ્થિતિ ભલી, સત શબ્દનો વિશ્વાસ. ૨૭
શ્રદ્ધા વિના સતકર્મ કરવાં, હોમ હવન તપદાંન;
આલોક પરલોક ફલ જડે નહિ, એમ કહે શ્રીભગવાંન. ૨૮

વલણ

અધ્યાય સપ્તદશ થયો પૂરણ, ઉપન્યો અતિ આનંદ રે;
કહે પ્રીતમ પ્રેમે કરી, સઉ બોલો જે ગોવિંદ રે.

ઇતિ શ્રીભગવદ્‌ગીતાસૂપનિષત્સુ બ્રહ્મવિદ્યાયાં યોગશાસ્ત્રે
શ્રીકૃષ્ણાર્જુનસંવાદે શ્રદ્ધાત્રયવિભાગયોગનિરૂપણ
નામ સપ્તદશોઽધ્યાયઃ ॥૧૭॥

अध्याय १८ मो–संन्यासयोग

અર્જુન ઉવાચ

સંન્યાસસ્ય માહાબાહુ, ત્યાગનું જે સ્વરૂપ;
સાંભળવા ઇચ્છા કરૂં, તમે કોહો ત્રિભોવન ભૂપ. ૧

શ્રીભગવાન ઉવાચ

કામ્ય કર્મનો ન્યાસ કહીએ, સંન્યાસ તેને જાંણ્ય,
સર્વ કર્મ ફલત્યાગી, ત્યાગ રૂપ પ્રમાંણ્ય. ૨
હે અર્જુન એ સાંખ્યનો મત, દોષ દેખી તજે કર્મ;
મિમાંસા તપ યજ્ઞદાંને, સત કરી થાપે ધર્મ. ૩
સાંભળ અર્જુન સ્નેહ આંણી, જે તેં પૂછ્યું સાર;
કહું તુજને રાખ્ય હૃદયે, ત્યાગ ત્રિવિધ પ્રકાર. ૪
તપદાન જગ્ન જે કર્મ કહીયે, ન તજવાં તે મિત્ર;

મૂકવાં મન કામના ફલ, તેણે થાએ ચિત્ત પવિત્ર. ૫
એહેમાં કારણ એટલું, ફલકર્મ તજવાં તેહ;
નિશ્ચે કરવાં કર્મ શુભ સહિ, માહરો તો મત એહ ૬
નિત્ય કર્મનો ત્યાગ ન ઘટે, જેણે મન શુદ્ધ થાયે;
મોહે કરી પરિત્યાગ કર્મનો, એ તામસ ત્યાગ કહેવાયે.૭
કર્મને દુઃખરૂપ જાણી, તજે કાયાક્લેશ;
એ રાજસ ત્યાગનું ફલ, જાણે નહિ એમ કહે દેવેશ. ૮
નિત્ય નિમિત્ત તે કર્મ કરવાં, તજે તે ફલ આશા;
સાત્વિક ત્યાગ તે કહીયે તેહેને, એમ વદે શ્રી અવિનાશ.૯
કર્મ ફલનો ત્યાગ જેહેને, યુક્ત જ્ઞાન વિવેક;
સંસારને ઉપજાવનારૂં, તે કર્મ ઉપર નહિ દ્વેષ. ૧૦
દેહાભિમાની પુરુષ જે હોય, તેણે કર્મ તજ્યાં કયમ જાયે;
કર્મફલનો ત્યાગ માટે, ત્યાગી તે કહેવાયે. ૧૧
ઈષ્ટ અનિષ્ટ જે કર્મ મિશ્રિત, તેહેનાં ત્રીવિધિ ફલ કહેવાય;
ઈષ્ટ દેવ ગતિ મિશ્રિત માનવ, અનિષ્ટ અધોગતિ જાય.૧૨
પંચૈતાની મહાબાહુ, કહીશ કારણ સાર;
સાંખ્યમાં વરતાંત તેહેનું, જાણજે વિસ્તાર. ૧૩
અધિષ્ઠાનં કર્તા કારણ, કર્મ ચેષ્ટા થાયે;
દેહ ઈશ્વર એ મળી પાંચે, કાર્ય તે કહેવાયે. ૧૪
શરીરવાંણી મન મળીને, કર્મ જે કહેવાયે;
સારાં નરસાં નીપજે, એ પંચ થકી તે થાયે. ૧૫
પંચ મળીને નીપજે મન, અહંકરતા માંને તદા,
તે દુરમતિ નથી દેખતા, નર પાર પામે નહિ કદા. ૧૬
અહંકરતાપણું નહિ જેને, બુદ્ધિ કરમે નવ લેપાયે;
જદપિ હણે સહુ લોકને, તોયે દોષે નવ બંધાયે. ૧૭
ગ્નાન જ્ઞેય પરીજ્ઞાતા, ત્રીવિધિ કર્મ કહેવાયે;
કર્ણ ઉપકર્ણ કર્મ કર્તા, એમ કર્મ સઘળાં થાયે. ૧૮
ગ્નાનકર્મને કર્તા કહીયે, ગુણભેદે એહ જણાયે;
હું કહીશ તુજને સાંભળ અર્જુન, તેથી સંસે જાયે. ૧૯

સ્થાવર જંગમ ભૂત સરવે, ભાળે એક ભગવાંન;
ભાવાભાવ નહિ જે વિષે, તે જાણ્ય સાત્વિક જ્ઞાન. ૨૦
પ્રથક બુદ્ધિ ભાવ નાહાના, પ્રથક વિધિ વ્રતમાન;
અધીક નૂન્ય દેખે દેહ વિષે, તે જાણ્ય રાજસ જ્ઞાન. ૨૧
શરીર સમસ્તમાં રહ્યા જે હું, ચરાચર ભગવાન;
તે તજી દ્રઢભાવ પ્રતિમા, એ જાંણ્ય તાંમસ જ્ઞાન. ૨૨
નિત્યકર્મ જે સંગ વરજીત, રહિત દ્વેષ ને રાગ;
કર્મફલ ઇચ્છે નહિ તે, કર્મ સાત્વિક ભાગ. ૨૩
કાંમ ભોગની કરે ઇચ્છા, ધરે અતિ અહંકાર;
આશા ત્રષ્ણા અધીક બોહોળી, એ રાજસકર્મવિચાર. ૨૪
જે કર્મ કરતાં સામર્થ્યનો ક્ષય, હોયે હિંસાધર્મ;
મોહારંભ મન પુરુષ અપેક્ષા, એ જાંણ્ય તામસ કર્મ. ૨૫
મુકતસંગ વાદ રહીતા, ઉત્સાહ ધીરજ અપાર;
સિધ્ય અસિધ્યે નિરવીકારી, કરતા સાત્વિક સાર. ૨૬
કર્મ રાગી લોભ ફલનો, હિંસાયુકત જંન જેહ;
હરખ સોક મન આધક વરતે, કરતા રાજસ તેહ. ૨૭
અજુક્ત કાંમી વિષય વર્તી, અશુચી સૌ આલસી;
અપકીર્તિ પરછિદ્રદર્શી, એ જાંણો કરતા તામસી. ૨૮
બુદ્ધિ ધીરજ ત્રીવિધિ પ્રકારે, ગુણભેદે સાંભળ સહી;
ભિન ભિન કહીશ સાધન જે, જ્યાંહાંસંશયરહેશેનહી. ૨૯
પ્રવૃત્તિ નિવૃત્તિ જાંણે, ભે અભે પુન્ય પાતકી;
કાર્ય અકાર્ય બંધ મોક્ષ એ, એ પારથ બુદ્ધિસાત્વિકી. ૩૦
ધર્મને અધર્મ જાંણે, જેહેને ખબર નહિ કસી;
કાર્ય અકાર્ય ન જાંણે તે, પારથ બુદ્ધિ રાજસી. ૩૧
અધર્મને તે ધર્મ માને, કુડાને રૂડું ગ્રહે;
વિપરીત ભાવના આચરે, એ અર્જુન બુદ્ધિ તામસ કહે.
જે ધીરજથી મન પ્રાણ ઇન્દ્રી, ક્રિયાએ કરી વશ રાખીયે;
ભકિતજોગે ધીર પારથ, તે સાત્વિક ધીરજ ભાખીયે. ૩૩
ધરે ધીરજ ધર્મ અર્થે, કામના ઉર રહી વસી;

પ્રસંગે ફલ ચાહના. એ ધીરજ પારથ રાજસી. ૩૪
જે સુપન ભય અતિ શોક વિષાદ, સાહમાન મદસેવચ;
જે ગ્રહ્યું તે મૂકે નહિ, એ ધીરજ તાંમસ સેવચ. ૩૫
ત્રિવિધ સુખ તુ સાંભળ્ય અર્જુન, આંણી અંગ ઉલ્લાસ;
અભ્યાસે મન રંમે સુખમાં, હોયે દુઃખનો નાશ. ૩૬
પ્રથમ તો વિષ સરખુ લાગે. પરિણાંમે અમૃત ફલ;
એ સુખ સાત્વિક જાણજે, તે આત્મસુખનિત્ય નિર્મલ. ૩૭
વિષય ઇંદ્રિ સંયોગ સુખ. જે પેહેલુ અમૃત હોયે;
પરિણાંમે વિષરૂપ જાણો. રાજસ સુખ તે સોયે. ૩૮
યદા અંગ્ર મોહબંધન, આત્માને તે હોયે;
આલસ નિદ્રા પ્રમાદ દેહનાં, તામસી સુખ સોયે. ૩૯
એહેવો નથી કોઇ પૃથ્વીમાંહી, સ્વર્ગમાં નવ હોયે;
પ્રકૃતિમુકત ત્રીગુણરહિત. એવો નથી નર કોયે. ૪૦
બ્રાહ્મણ ક્ષત્રી વૈશ્ય શૂદ્ર, એ વર્ણ ચાર પ્રમાણ;
ભિન્ન ભિન્ન વ્રતમાંન તેહેનું, ગુણ સ્વભાવે જાણ. ૪૧
શમદમ શાંતિ શૌચ ક્ષાંતી, ક્ષમા તપ ને આર્જવ;
જ્ઞાન વિજ્ઞાન પદ આશ્રીતા, એ બ્રહ્મ કર્મ સુભાવજ. ૪૨
તેજ શૌર્ય દક્ષ ધીરજ, યુદ્ધ પલાયન નવ કરે;
દાંન દાતા ભાવ ઇશ્વિર, ક્ષત્રી સુભાવ હરિ ઉચરે. ૪૩
કૃષીવણજ કરે, કરે ગૌરક્ષા, વૈશ્યનો એહ ધર્મ;
ત્રણ વર્ણની સેવા પરિચર્યા, શૂદ્ર સુભાવ એ કર્મ. ૪૪
આપ આપનો અધિકાર નિષ્ઠા, ગુણધર્મ વ્રતમાન;
એ આચરતાં તે સિદ્ધિ પામે, એમ વદે શ્રીભગવાન. ૪૫
ઉપજાવી સર્વ ભૂતને વળી, વ્યાપી રહ્યો છે જેહ;
સુકર્મે યજે અંતર્જામીને, સિદ્ધિ મોક્ષ પામે તેહ. ૪૬
ગુણહીણ ધર્મ હોયે આપણો, ગુણ જુક્ત હોયે પરધર્મ;
આપણો ધર્મ આચરતાં, તેને બંધન ન કરે કર્મ. ૪૭
સેહેજ કર્મ જે કુંતીનંદન, આચરતાં પાતિક નહી;
સર્વ આરંભ દોષે ઢાંકયા, જ્યમધૂમઅગ્નિઢાંકયોસહી. ૪૮

ગ્રેહે કુટુંબ બુદ્ધિ ન હોયે, આસક્તિ સ્પૃહા ન મળે કસી;
નીઃકામ જોગી સંન્યાસી,તે હરિપદ માંહ્યે રહ્યા વસી. ૪૯
સિદ્ધિ પ્રાપ્ત યથા બ્રહ્મ પામે,તેહ જ્ઞાન કહું બોધ;
જ્ઞાનનિષ્ઠા શાખ્ય પારથ, ટળે સર્વ વિરોધ. ૫૦
જ્ઞાન યુક્ત શુદ્ધ બુદ્ધિ, શબ્દાદી વિષય ત્યાગ;
જીવનમુક્ત જાણજો, જેના ટળ્યા દ્વેષ ને રાગ. ૫૧
એકાંત દેશને સેવવો, દેહાદિક સુખત્યાગ;
મનવાણીને જીતવાં, નિત્ય ધ્યાનજોગ વૈરાગ. ૫૨
નહિ અહંકાર બલદર્પ, કામ ક્રોધ વિવર્જીત;
નિરમમતા શાંત આત્મા, બ્રહ્મભૂયો કલ્પીત. ૫૩
બ્રહ્મભૂતો પ્રસન્ન આત્મા, નહિ શોચ કાંક્ષા નહિ;
ભૂત સમાન દેખે મમ ભકત પદ પાંમે સહી. ૫૪
ન ભકિત એ જાંણે મુજને, તત્ત્વવિત નરતેહ;
સાયુજ્ય મુક્તિ પામે માહારી, એહેમાં નહિ સંદેહ. ૫૫
સર્વ કર્મ કરી અર્પે મુજને, મુજ આશ્રય રહે નર જેહ;
માહારે પ્રસાદે કરી, વૈકુંઠ પામે તેહ.
ચિત્તવડે કરે કર્મ અર્પણ, બુદ્ધિ જોગ ઉપાસના;
માહારૂં ચિંતન કરે નિરંતર,ટળે સઉ ભવશાસના. ૫૭
તાહારૂં ચિત્ત તું સૂંપ મુજને, ભવ તરીશ ટળશે ત્રાસ;
અહંકારે નહિ માને તો થશે,નિશ્ચે તાહારો નાશ. ૫૮
અહંકાર આશ્રીત નહિ માને, મમ વચન યુદ્ધ વહેવાર;
પ્રકૃતિ સ્વભાવ જે ક્ષત્રીનો, તને પ્રેરશે નિરધાર. ૫૯
સ્વભાવે એ કુંતીનંદન, કર્મ હોયે હમ્મેશ;
મોહ થકો નહિ આચરે તો, પરવશ થકો તું કરેશ. ૬૦
સઉ હૃદેમાં રહ્યા ઇશ્વિર, જાંણે નહિ મનમૂઢ;
તે ભ્રમાવે સર્વ ભૂતને,જ્યમ જંત્ર માયા રૂઢ. ૬૧
તે ઇશ્વિરને શર્ણ જા તું, ભારત સઉ ભાવે કરી;
પરમ પ્રસાદ પરમ શાંતિ, પામીશ તું વૈકુઠ પુરી. ૬૨
જ્ઞાનનું વ્યાખ્યાન કીધું, ગુહ્યમાં મહા ગુહ્ય;

જયમ ગમે ત્યમ કરજે પાર્થ, જોઈવી તુજને સૂજય. ૬૩
ગોપ્ય શાસ્ત્ર મેં કહ્યું તુજને, પરમ વચન ઉદાર;
તું મુજને વલ્લભ ઘણો, સુણ પારથ પાંડુકુમાર. ૬૪
મહારે વિષે છે ભાવ જેહનો, મને કરે નમસ્કાર;
પામે મુજને નહિ સંશે, એ સત્ય વચન નિરધાર. ૬૫
સર્વ ધર્મ અધર્મ મુકીને, તુ શર્ણ માહારે આવ્ય;
શોક પાપથકી મુકાવીશ, તું મિત્ર ચિત્તમાં લાવ્ય. ૬૬
ધર્મ રહીત તપ રહીત જે જન, ભકિત રહીત નર હોયે,
જે કરે અસુયા માહરી, તેહને સંભળાવીશ નહિ સોયે. ૬૭
ઇદં શાસ્ત્રં પરમ ગુહ્યં, મમ ભકતને સંભળાવે;
તેણે માહારી કરી ભકિત, અતિ પ્રિય મને ભાવે. ૬૮
ગીતાશાસ્ત્રનું શ્રવણ કીરતન, ભાવે કરે જે કોયે;
મનુષલોકમાં નહિ એહેવો, જેહેવો એ વલ્લભ હોયે. ૬૯
એ ધર્મ રૂપી સંવાદ આપણો, સાંભળે સંભળાવે જે
જ્ઞાન જગ્ન તે કર્યો તેણે, સકલ શિરોમણી તેહ. ૭૦
મૂકી અસોયા શ્રદ્ધા રાખી, સાંભળે સંવાદ;
તે પામે મમ લોકને, તજી માયા મોહ પ્રમાદ. ૭૧
હે ધનંજય વચન માહરાં, તેં સાંભળ્યાં કે નાંહ્ય;
અજ્ઞાને ઉપન્યો મોહ એહેવો, ગયો કે નહિ જાય. ૭૨

અર્જુન ઉવાચ

મોહ ગયો થઇ જ્ઞાન સમર્તિ, તમ પ્રસાદે નાથ;
તમો કહેશો તે કરીશ હાવે, જોડીને બે હાથ. ૭૩

સંજય ઉવાચ

શ્રી કૃષ્ણ ને પારથતણો, સંવાદ ઉત્તમ સોયે;
સાંભળતાં આનંદ અદ્દભુત, રોમાંચિત તન હોયે. ૭૪
વ્યાસપ્રસાદે મેં સાંભળ્યું, પરમ ગુહ્ય એ જ્ઞાન;
જોગેશ્વર શ્રીકૃષ્ણ મુખથી, કહ્યું શ્રીભગવાન. ૭૫
હે રાજંન સંવાદ અદ્દભુત, કેશવ ને અર્જુન તણો;
વારંવાર રસપાન કીજે, પ્રેમ ઉર ઉપન્યો ઘણો. ૭૬

એહેવું અદ્દભુત રૂપ હરિનું, મુખે નવ જાયે કહ્યું;
વિસ્મે પામ્યું મન માહરૂં, વારંવાર હરખે હેયું. ૭૭
યત્ર જોગેશ્વર હરી, ધનુરધર પારથ જાંહાં;
સકલ શોભા સંપત્તિ, જશ કીરતી લક્ષ્મી તાંહાં. ૭૮
સંવત અઢારસેં બાવનો, કૃષ્ણપક્ષ[1] ભાદ્રપદ માસ;
તૃતીયા સોમવારે કીધો, ગીતા ગ્રંથ પ્રકાસ. ૭૯
ધન્ય સંગત્ય ધન્ય રાંમજી, ધન્ય સીવદત્ત ગોવિંદરામ;
ધન્ય સ્વામી જાંનરાય ઠાકોર, ધન્ય સંદેસર ગામ. ૮૦
ગુરૂ બાપુજી કરી ક્રિયા, સ્વાંમી આત્મારાંમ;
સંત સમાગમ પ્રીતમ પામ્યા, હરીચર્ણ કમલ સુખધામ. ૮૧

વલણ

ધ્યાય અષ્ટાદશ થયો પૂરણ, પ્રગટયો પરમ આનંદ રે;
કહે પ્રીતમ પ્રેમે કરી, સઉ બોલો જે ગોવિંદ રે.

ઇતિ શ્રીમહાભારતે ભીષ્મપર્વણિ શ્રીભગવદ્દગીતાસૂપનિષત્સુ બ્રહ્મવિદ્યાયા યોગશાસ્ત્રે શ્રીકૃષ્ણાર્જુનસંવાદે સંન્યાસ-યોગનિરૂપણ નામ અષ્ટાદશોऽધ્યાય ॥૧૮॥

શ્રીગીતાજી સંપૂર્ણ કલ્યાણમસ્તુ

સંવત ૧૮૭૫ ના વરસે ચૈતર સુદ.. વાર રવી તીથીને દિવસ પ્રત સંપૂર્ણ લિખિતે સંતે અઢાર ચોપના વૈશાખ વદ ૧૨ ને દિવસ મધ્યાનને કાલે બાવાજી સધામ પધારા છે તે જાણજો લખિતંગ સામી પ્રીતમના સીસ્ય નારાયણ દાસનો સર્વેને જે સીરામ છે·

---

[1] આ ચાર લીટીઓમા અનેક ભૂલો છતા હસ્તલિખિત નમુનાનો ખ્યાલ આપવા માટે તે લખેલી પ્રત મુજબજ અક્ષરશ આપેલી છે
સંપાદક

परचुरण पद

રામચંદ્રજીની આરતી

જે રઘુવર રાયા, જે રઘુવર રાયા;આરતી કરૂં આનંદે,
વ્યાપે નહિ માયા, જે રઘુવરરાયા. ૧
ક્રીટ મુગટ મકરાકૃત કુંડળ, ભાલ તિલક રાજે; (૨)
કમળ નેણ કેસરિયો વાઘો, ધનુષ બાણ રાજે. જે રઘુવર૦ ૨
હીરા હેમ રત્નમણિ માળા,માણેક ગજમોતી; (૨)
ભુજ કંકણ બાજુબંધ પોંચી,નખ મણિગણ જ્યોતિ.જેરઘુવર૦૩
પીત વસન તન સુંદર સોહે, આભૂષણ અંગે, (૨)
જાનકી સતી શિરોમણી, સીતાજી સંગે. જે રઘુવર૦ ૪
ચરણકમળરજ મહિમા મોટો, અહલ્યાજી ભાખે,(૨)
જ્યાંથી પ્રગટયાં ગંગા, શંકર શિર રાખે. જે રઘુવર૦ ૫
તિરથ સકળ હરિચરણે, મૌનપણું ગ્રહે છે; (૨)
સુરનર મુનિજન સેવે, આનંદે રહે છે. જે રઘુવર૦ ૬
સનકાદિક ઇંદ્રાદિક નારદ, સ્તુતિ શ્યામની ગાયે;(૨)
પ્રીતમ પ્રેમે વંદે, બલિહારી જાયે. જે રઘુવર૦ ૭

રણછોડજીની આરતી

જે રણછોડરાયા, જે રણછોડરાયા;
અગરકપૂરે કરૂં આરતી, ગોપીવર ગાયા. જે રણછોડ૦ ૧
સુરતરુ કામધેનુ ચિંતામણી, જે કોઇ જન સેવે; (૨)
ત્રીવિધિ તાપ ન વ્યાપે, ઇચ્છાફળ દેવે. જે રણછોડ૦ ૨
ચતુરાનન પંચાનન,સદા શેષ સમરે; (૨)
પદરજ શીશ ચઢાવે, તે નિશ્ચે ન મરે. જે રણછોડ૦ ૩
ઈશ્વર રજ સુજશ શ્રીસંગે, અંગે રંગ રાજે; (૨)
જ્ઞાન વૈરાગ વસે પૂરણ, ભવ સંકટ ભાજે. જે રણછોડ૦ ૪
રિધ સિધ નવનિધ મુક્તી ચતુરધા, ચરણતળે લોટે; (૨)
આનંદ મૂળ સુખ પાંમ્યો, કેમ બીજું ગોઠે. જે રણછોડ૦ ૫
નખ શિખ રૂપ રસિકવર કેરૂં, જે રુદિયે ધરશે; (૨)
પ્રીતમ ગૌપદ પેરે, ભવસાગર તરશે. જે રણછોડ૦૬

ગુરુસંતની આરતી–રાગ કલ્યાણ

આનંદ મંગળ કરૂં આરતી, હરિગુરુ સંતની સેવા;
પ્રેમ ધરી મંદિર પધરાવું, સુંદર સુખડાં લેવા. આનં૦
રત્નકુંભ ધન વાજા વાજીંતર, આનંદરૂપી એવા; (૨)
ત્રીભુવન તારણ ભક્ત ઉદ્ધારણ, મુહુરત અકળ અમેવા. આ૦
તીર્થ સહુ સાધુને ચરણું, ગંગા જુમનાં રેવા; (૨)
કહે પ્રીતમ ઓળખ્યા અણુસારે, હરિજન તો હરિ જેવા. આ૦

જુમનાજીનો ગરબો

જે જે જે જુમનાં જુગતારણી, વૃંદાવનચંદ્રની પટરાણી લાલ.
રંગ તુરંગી તે રવિનંદની, પરસે પાવન થાએ પ્રાણી લાલ. જે૦
ભૂતળ ભગની તે ધર્મરાજની, જમકિંકરનું જોર ન ચાલે લાલ. જે૦
જળબિંદુ જેને અંગે અડે, તે તો મોહનચરણે મહાલે લાલ. જે૦
શ્રીગોકુળ આવ્યાં ગોલોકથી, વિરજા વિશ્રામ વાસે વસીયાં લાલ. જે૦
રત્નમણિમય ત્રટ રળિયામણું, જ્યાં ઝીલે ગોપીજન રસિયાં લાલ. જે૦
કુસુમ કમળદળ પ્રેમપાંખડી, મધુકર મોર ચકોર હિલોળે લાલ. જે૦
કૃષ્ણવરણ પ્યારી શ્રીકૃષ્ણની, નહિ કોઇ ત્રિભુવનમાં એ તોલે લાલ. જે૦
રાધામાધવ રહે જ્યાં રંગમાં, સખી સહચરી સંગે સોહાગી લાલ. જે૦
નવઘન નિર્મલ નીર સોહામણું, પ્રીતમ પરસે તે બડભાગી લાલ. જે૦

ગંગાજીનો ગરબો

ભૂપ ભગીરથ ભક્ત શિરોમણિ, જકતપાવની ગંગા લાવ્યા લાલ.
સુરસરી સહસ્ર ધાર શિવપર પડી, શંકર શીષ તરંગ સમાવ્યો લાલ.
રાજા એક પગે ઉભો રહ્યો, મહા વિકટ જ્યારે તપ જોયું લાલ.
શિવજી દયાળે દયા ત્યારે કરી, લઇને શિરની લટ નીચોવી લાલ.
તે ઉદકની ત્રણ ધારા થઇ, રહી ગગન ભૂતળ પાતાળે લાલ.
વરકણ કીધી વળી વિવેકશુ, પતીત પાવનની દયાળે લાલ.
ગઈ જે ગગને નામ મંદાકણી, રહી ભૂતળે તે ગંગ કહેવાયે લાલ.
પહોંચી પાતાળે તે પ્રભાવતી, મહિમા નિગમ નિરંતર ગાએ લાલ.
આગે આગે રથ રાજા તણો, પાછળ પાછળ ગંગા લહેરી લા
પૃથ્વી પાવન કરતાં પરવર્યાં, કાશી પ્રાગ સોરમત્રઠ હેરી ૮
પગ પગ પુન્ય જજ્ઞ અશ્વમેધનું, જે જાએ ચિત્તમાં ધરી કાશ

મજ્જન પાંન કરે જે માંનવી,રૂપ ચતુર્ભુજ વૈકુંઠવાસી લાલ.
દરસે પરસે ગંગતર ગને, તે જાણો મોટા બડભાગી લાલ.
પ્રીતમ તે નાવે ગર્ભવાસમાં,જે જન પ્રભુપદના અનુરાગી લાલ.

રણછોડજીનો ગરબો-૧

રૂપ તમારૂ રળીયાંમણુ, રણછોડરાય;
સુંદર સરખું સોહામણું, રણછોડરાય.

માથે મનોહર મોળીયુ, રણ૦ઝાઝા તે રંગમાં ઝેડાળીયું-રણ૦
છોગે છબી આવી છબી,રણ૦ મોર ચંદ્રીકા ભાસે ભલી-રણ૦
કાંને તે કુંડલ ઝલકતાં, રણ૦ માંય મુગતાફલ ઢળકતાં-રણ૦
ભાલ તીલક ભલાં શોભતાં,રણ૦મહામુનિનાં મન લોભતાં-ર૦
મોટું મોતી મુકરાણું, રણ૦ અધર ઉપર ઓપે ઘણું-રણ૦
અધર અરૂણ રંગ ચોળ છે,ર૦ અગર સુગંધી અંગ ઢોળ છે-ર૦
કંઠે હીરા હેમ સાંકલી,રણ૦ મણિમાલા મુગતાવલી-રણ૦
ભુજકંકણ બાજુ બેરખા, રણ૦ રત્નજડિત કર મુદ્રીકા-રણ૦
કંદોરો કટી કીકની, રણ૦ પીતાંબર દુતી દામની-રણ૦
જામો જરીનો જોર છે, રણ૦ પટકે કસબી કોર છે-રણ૦
પાવલે અણવટ વીંછીયા, રણ૦ પ્રેમની દ્રષ્ટે પ્રીછીયા-રણ૦
નેપુર ઉપર ઝુમે ઝાંઝરી, રણ૦ રમક ઝમક રંગ ઘુઘરી-રણ૦
સુંદરતા અંગ અંગની, રણ૦ ઉપમા કોટય અનંગની-રણ૦
રૂપ તમારૂં અપાર છે, રણ૦ પ્રીતમના પ્રાંણ આધાર છે-રણ૦

રણછોડજીનો ગરબો-૨

મહીમા તમારા નાંમનો, રણ૦ એ છે અમારા કાંમનો-રણ૦
નિગમ નિરંતર ગાય છે, રણ૦ જેહેને જોગેશ્વર ધ્યાય છે-રણ૦
જાંણ્યે અજાંણ્યે જે જપે, રણ૦ સંસારમાં શાંને તપે-રણ૦
નાંમે પથ્થર તારીયા, રણ૦ નાંમે અધમ ઓધારીયા-રણ૦
નાંમે ગગન ગુણકા ગઇ, રણ૦ નાંમવડે નિરભે થઇ-રણ૦
નાંમનો મહિમા અપાર છે, રણ૦ સહુ કોનો આધાર છે-રણ૦
ચરણકમલરજ લીજીયે, રણ૦ જનમ કતારથ કીજીયે-રણ૦

જે સ્થલ લક્ષ્મી નિવાસ છે,ર૦ મુનિ મન ભ્રમર વિલાસ છે—ર૦
પદ પરસીત જલ જેહ છે, ર૦ ત્રિભોવન પાવન તેહ છે—ર૦
બ્રહ્મજલ સહુ કોને ભાવીયૂ, રણ૦ શંકરે શીષ ચઢાવીયુ—રણ૦
વંદે વીરચી શેષ શારદા, ર૦ શુકમુનિ વ્યાસ વિશારદા—ર૦
રજ ગઉતમ ચરણુનીને મળી. ર૦ કલંક ગયુ સરવે ટળી—ર૦
રજ પરસીત વૃજ સુંદરી, ર૦ રહી આનંદ રંગમાં ભરી—ર૦
લીલા રહી જુગ છાઇને, ર૦ પ્રીતમ જીવે જશ ગાઇને—ર૦

રણછોડજીનો ગરબો—૩

ડાકોર ઉપર દયા કરી, રણ૦ હેતશુ વસીયા હરિ—રણ૦
બોડાણે બહુ પ્રીતશુ, રણ૦ ભક્તી કરી સુદ્ધ ચીતશુ—રણ૦
પ્રેમે તે પ્રભુજી પધારીયા,રણ૦ ભક્તોના ભાવ વધારીયા—રણ૦
સરોવર સાગર ગોમતી, રણ૦ ડાકોર કર્યું દ્વારામતી—રણ૦
સુંદર મંદિર સાધુતણાં, રણ૦ વાટ ઘાટ રળીયાંમણાં—રણ૦
ઠોર ઠોર ફુલવાડીયો, રણ૦ આવે ગુલાબની ગાડીયો—રણ૦
આનંદ ઉત્સવ થાય છે, રણ૦ કોય નાચે કોય ગાય છે—રણ૦
સનમુખ સાધુનાં વૃંદ છે, રણ૦ આઠે પહોર આનંદ છે—રણ૦
ઠાકોરદાસજી દયાલ છે, રણ૦ સાધુતણા પ્રતિપાલ છે—રણ૦
કથા નિરંતર થાય છે, રણ૦ સાંભળતાં અઘ જાય છે—રણ૦
સેવા સમરણ સાર છે, રણ૦ પ્રીતમ પ્રેમ વિહાર છે—રણ૦

રણછોડજીનો ગરબો—૪

સતસંગતથી સાર છે, રણ૦ આનંદનો અંબાર છે—રણ૦
જીવનુ જોખમ જાય છે, રણ૦ જીવ ઇશ્વરવત થાય છે—રણ૦
સાગર સંગે ધાળીયો, રણ૦ સમુદ્ર થતો તે ભાળીયો—રણ૦
ધન્ય ચંદનની વાસને, રણ૦ પલટે આક પલાસને—રણ૦
લોહ પારસ પરસાય છે, રણ૦ મોંઘે મુલ વેચાય છે—રણ૦
અગ્નીમાં ઓછું ન પડે, રણ૦ વસુધામાં વાંનો ચઢે—રણ૦
એમ સાધુ સંસારમાં, રણ૦ પાવ માંડે પલવારમાં—રણ૦
પ્રીતમનો મંત્ર એહ છે, રણ૦ સાધુ હરિનો દેહ છે—રણ૦

મહાત્મા રવીદાસના કાગળનો પ્રત્યુત્તર *

રવીના રૂપમાં રજની ન હોય, આપે સ્વે પ્રકાસીત સોય;
દરસન કરતાં દુકીત ટલે, સેજે સુખના સાગર મલે.રવીના૦ ૧
બ્રહ્મસ્વરૂપે, બ્રહ્મ વિચારે, બ્રહ્મ અજર રસભોગી;
બ્રહ્માનંદ અખંડ એક વરતે, સુધ સનાતન જોગી. રવીના૦ ૨
સ્થાવર જંગમ અણુ અજ આદે,એક આતમા દરસે;
અધમ ઓધારણ તાપનિવારણ,વચને અમૃત વરસે.રવીના૦ ૩
પરમ સનેહી પરઉપકારી, પરમારથમાં પુરા;
જ્ઞાન ભક્તી વૈરાગ વિષેખે, હરિસુમરણમાં સુરા. રવીના૦ ૪
એકાદસ ઉત્તરને અંતે, સત કહ્યું શ્રી મુખથી;
તેમાં એવા સંત હોય તો, ઓળખાય નિજ લક્ષથી. રવીના૦૫
જે જે ઉપમા તમને દીજે, તે ઓરી રહી જાય;
દિનકર ઉપર દીપક શશિ એ, શી પાંમે શોભાય. રવીના૦ ૬
સુરસરી સુરતરુ ચંદ્ર વિષે ગુણ, એક એક વેદ વખાંણે;
સર્વ ગુણસંપન સંત બિરાજે, જે સેવે તે જાંણે. રવીના૦ ૭
ગંગાજી પ્રાચીત પરજાળે, ચંદ્ર તાપને ટાળે,
કલ્પવૃક્ષ ઈચ્છા ફલ આપે,સંત જનમ દુઃખ ટાળે. રવીના૦ ૮
કમળ ખરૂં પણ કાંટા અંગે, ભમર ખરો પણ ભોગી;
ચંદન ખરૂ પણ વિષધર વળગ્યો,ચંદ્ર ખરો પણ રોગી.રવીના૦૯
પંડિત તો પરને પરમોદે, આપોપું નવ ટાળે;
હંસ કરે મોતીનો ચારો, સમીપ બ્રહ્મ નવ ભાળે. રવીના૦ ૧૦
ગુણ ને દોષ રહ્યા છે સહુમાં, સંત સરવથી ન્યારા;
શિવ ચતુરાનન સેવે સતને, વૈકુઠપતિને પ્યારા. રવીના૦૧૧
નિરગુણ નિજાનંદ નિરલેપી, નિરાલંબ નિરદાવે;
સુધ ચીતે સતસગ કરે તો, ભવસાગરમાં નાવે. રવીના૦૧૨
સર્વ શીરોમણિ સર્વ સુખદાયક, સકલ ધર્મની સીમા,
કોટી કલ્પલગી કથે સારદા,તોય અગમ સતમહિમા.રવીના૦૧૩
સીરગુણ બ્રહ્મ શ્રીકૃષ્ણ રામજી, સદ્‌ગુરુ સંત સરૂપે,

---

* રવીદાસનો કાગળ આ પુસ્તકની શરૂમા આપેલા પ્રીતમદાસના ચરિત્રમા આપેલો છે

તેહતણું દાસાતન કરવું, રેહેવું આપ અરૂપે. રવીના૦ ૧૪
નિરગુણ બ્રહ્મ નિરંતર ભરિયો, કોય માંણે મરજીવા;
સતગુરુ ધારે આવી ચઢશે, તે પાંમે રસ પીવા. રવીના૦ ૧૫
મન વાંણી પાંમે નહિ જેને, તેહેને કેઈ પેર કહીએ;
કેહે પ્રીતમ રવીદાસ સમ જી, અરસ પરસ હોય રહીએ. રવીના૦ ૧૬

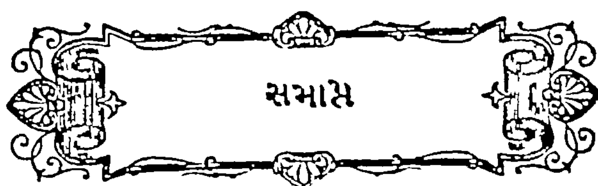
બાવાનું પદ

ભાઇ અમે બાવા રે ભાઇ બાવા,
હાથે માળા ગોવિંદગુણ ગાવા, ભાઇ અમે બાવા રે ભાઇ બાવા (ટેક
અમે માથે નાખ્યો છે છેડો, હવે ના કોઈ અમને છેડો;
નહિ તો થશે હરી સાથે હેડો, ભાઇ અમે બાવા રે ભાઈ બાવા. ૧
ઉપર આભ ને હેઠે ધરતી, હરીવીના બીજી નહિ વરતી;
અમે મૂકી સારી ને નરતી, ભાઈ અમે બાવા રે ભાઇ બાવા. ૨
અમારે ઘરેણામાં ગેરૂ, ઘર રહેવાને દેવળ દેહેરૂ;
સુખ સજ્યા ધરતી ને વેળુ, ભાઇ અમે બાવા રે ભાઈ બાવા. ૩
કહે પ્રીતમ મમતા મૂકી, ડગ ભરીએ ફુંકી ફુંકી;
નવ પડીએ ચોરાશીમાં ચુકી, ભાઇ અમે બાવા રે ભાઇ બાવા. ૪

ભક્તિનું પદ

ભક્તિ એવી રે ભાઈ એવી, તરસ્યાને પાણી રે જેવી;
ભક્તિ જુગમાં કરે નર સોઈ, જેક ધડપર શીશ ન હોઈ;
ભક્તિ છે રે ખાંડાની ધાર, એને સાધે કોઇ સાધનહાર. (ટેક)
એક ચોર તે ચોરી કરે છે, ઘર પુઠળ ફેરા ફરે છે,
થઈ રાત અંધારી ઘોર, ધારી ધારણ પેઠો ચોર;
એને શીર સાટે પરધન હરવું, એવું હરિચરણે ચિત્ત ધરવું. ભક્તિ૦ ૧
એક શુરો તે રણમાં ચડે છે, શીષ જાતાં તે ધડ લડે છે,
એને સન્મુખ પગલું રે ભરવું, પાછી પુઠ કરી નવ ફરવું;
વેરી હણવો કે પડે મરવું, એવું હરિચરણે ચિત્ત ધરવું. ભ૦
એક ગુણકા તે ગાન કરે છે, સોળે શણગાર અંગ ધરે છે;

લઇ દરપણ મુખ નિહાળે, નખશીખ શરીર સંભાળે;
એને પારકું મનજ હરવું, એવું હરિચરણે ચિત્ત ધરવું. ભ૦ ૩
એક સતી શણગાર કરે છે, તે તો અગ્નિમાં અંગ ધરે છે,
એ તો સ્વામીનું સમરણ કરતી, પ્રાણપતિ સાથે પરવરતી;
એને અગન થકી નવ ડરવું, એવું હરિચરણે ચિત્ત ધરવું. ભ૦ ૪
એક છીપ સાગરમાં રે રે'છે, તે તો ખારૂં નીર તજે છે;
સ્વાતિ નક્ષત્ર આવે જ્યારે, આવે ઉપર તરીને તારે;
(તેને)એકસ્વાતિબુંદ મન કરવુ ,એવું હરિચરણે ચિત્ત ધરવું.ભ૦
જુવતી જળ ભરવાને જાયે, ભરી નીર ને પાછી રે આવે;
શીર બેઢું ને હાથ લે તાળી, મુખે હસે છે વારી વારી;
બેઢું ચિત્તથી નથી રે વીસરવું, એવું હરિચરણે ચિત્ત ધરવું.ભ૦
:ક ભ્રમર કમળમાં રહે છે, એને વાસના એની ગમે છે;
સાંજ પડી ને કમળ બીડાયું, અકળાયો ને કયાંઇ ના જવાયું;
એને કમળની પ્રીતે છે મરવું, તેવું હરિચરણે ચિત્ત ધરવું.ભ૦૭
કહે પ્રીતમ સંત સનેહી, જેણે ધરી રે મનુષા દેહી;
તેણે અભિમાન પરહરવું, એવું હરિચરણે ચિત્ત ધરવું.ભ૦ ૮

शुद्धिपत्र

પૃષ્ઠ	પંક્તિ	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૩	૧૦	સા	સૌ
૩	૨૨	છપયા	છપય
૫	૧૩	ક રને	કરને
૬	૩૨	ચતર	ચેતર
૭	૧૪	ચાદ	ચૌદ
૯	૧૪	સા	સૌ
,,	૧૬	,,	,,
,,	૩૧	ચતન	ચેતન
૧૮	૨૮	હોથ	હોય
૨૦	૧૨	સયર	સૈયર
,,	૨૨	સા	સૌ
૨૫	૫	બ બોલનાં	બાવળતણા
૩૨	૨૧	ચાદ	ચૌદ
,,	૨૪	ધરી ધરી	ધરી
૩૪	૧૫	ચતન	ચેતન
૪૧	૨૧	સાને	સૌને
૪૩	૭	ચતનસાગર	ચૈતનસાગર
,,	૧૪	ચતનમાં	ચૈતનમા
૪૬	૧૪	સા	સૌ
૪૮	૪	ખવી	ખપી
,,	૭	રેવાના	રેવાને
૪૯	૮	જવાનાં	જાવાને
૫૭	૧૮	પાવાય	પીવાય
,,	૩૨	મધ્યે	મધ્ય
૬૦	૬	માયા જક્ત નાંખ્યો મોહની જાળ	માયા ચક નાંખ્યો જક્ત મોઝાર
,,	૯	દશો દિશાએ	દેશમંડલને
,,	૧૨	ખાંડ	ખાંણ્ય
,,	૨૧	અપાર	વિહાર

પૃષ્ઠ	પંક્તિ	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
,,	૩૨	રોટલે	રોળયે
૬૧	૨	તીર	ધુમેર
,,	૪	જે	ભીજે
,,	૫	તજે જેમ શંકર	ભજે અજ શંકર
,,	૮	સાવ	જ્ઞાન
,,	૧૦	માટે	એહવા
,,	૧૫	પ્રાણાયમ	પ્રણવ
,,	૧૬	ખોજે તેને સહ-જમાં એવી મોજ	ખીલે તન સેહજે સમ સરોજ
,,	૧૭	ચતુર્દશ	ચતુરદલ
,,	,,	ઉપર	દ્વાદશ
,,	૨૯	પછી બ્રહ્મમાંહે કરે જઈ વાસ	તેહને હોય સેહેજ નિરંતર વાસ
,,	૩૧	ઘડનાર	ધરનાર
૬૨	૪	તૃણાને	તરુડાલ
,,	૬	એહ વિધિએ	એ હેતુ વદે
,,	૭	વિચારોને મનમાં કરી વિવેક	જુજવો જોયા માંહ્ય વિવેક
૬૨	૧૩	પ્રેમ	પરમ
૬૨	૧૯	નમો નમો અખંડાનંદ સ્વરૂપ	નમો અખંડાનંદ આનંદરૂપ
૬૨	૧૯	બ્રહ્મ અનૂપ	બ્રહ્મસ્વરૂપ
૬૨	૨૦	જ્ઞાન	ગાન
૬૨	૨૧	સંત સમાગમ આઠે જામ	સતસમાજ વિષે વર્તમાંન
૬૨	,,	શ્રીરામ	ભગવાન
૬૨	૨૫	સુખે	શીખે
૬૨	૨૫	કૃતાર્થજ	કૃતકૃત્ય
૬૨	૨૫	ધન્ય	ધન્ય ધન્ય
૬૭	૧૯	ચાદ	ચૌદ
૭૧	૧૬	શંકરખણુ	શંકરપણુ
૭૫	૧૨	ના	ન

પૃષ્ઠ	પંક્તિ	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૨૪૮	૧૯	મોઝાર જો	મોરાર જો
૨૪૯	૨૬	ધર્યો	ધર્યા
૨૫૦	૭	જુગદધાર	જુગદાધાર
,,	૮	રસિકવરાયરે	રસિકવરરાયરે
૨૫૧	૧૭	હિર	હરિ
૨૫૨	૨૯	ઉલઢચો	ઉલટચો
૨૭૫	૯	વઝગચો	વળગ્યો
૩૦૬	૧૦	ધુમ્ર	ધુમ્ર
૩૧૩	૧૯	ધારે	ધાર
૩૧૭	૧૪	દ્વૃષ	દ્વેષ
૩૧૮	૧૨	ભત	ભૂત
૩૧૮	૧૩	દ્વૃષ	દ્વેષ
૩૩૨	૨૫	દ્વૃષ	દ્વેષ
૩૩૪	૮	અદં ભઅહિં સા	અદંભ અહિંસા
૩૩૩	૧૪	લીટી પછી	વલણ વાંચવું
૩૩૯	૬	સનાતન	સનાતને
૩૪૫	૯	આશા	આશ
,,	૧૬	આનષ્ટ	અનિષ્ટ
૩૫૦	૧૦	ક્રિયા	ક્રિપા
૩૫૧	૧૯	સુદ....વાર	સુદવાર

